C 1

ACCADEMIA VENETA

I. c. 19.

VENETO
VENEZIA

VENETIIS APVD IVNTAS.

REGISTRVM.

FINIS.

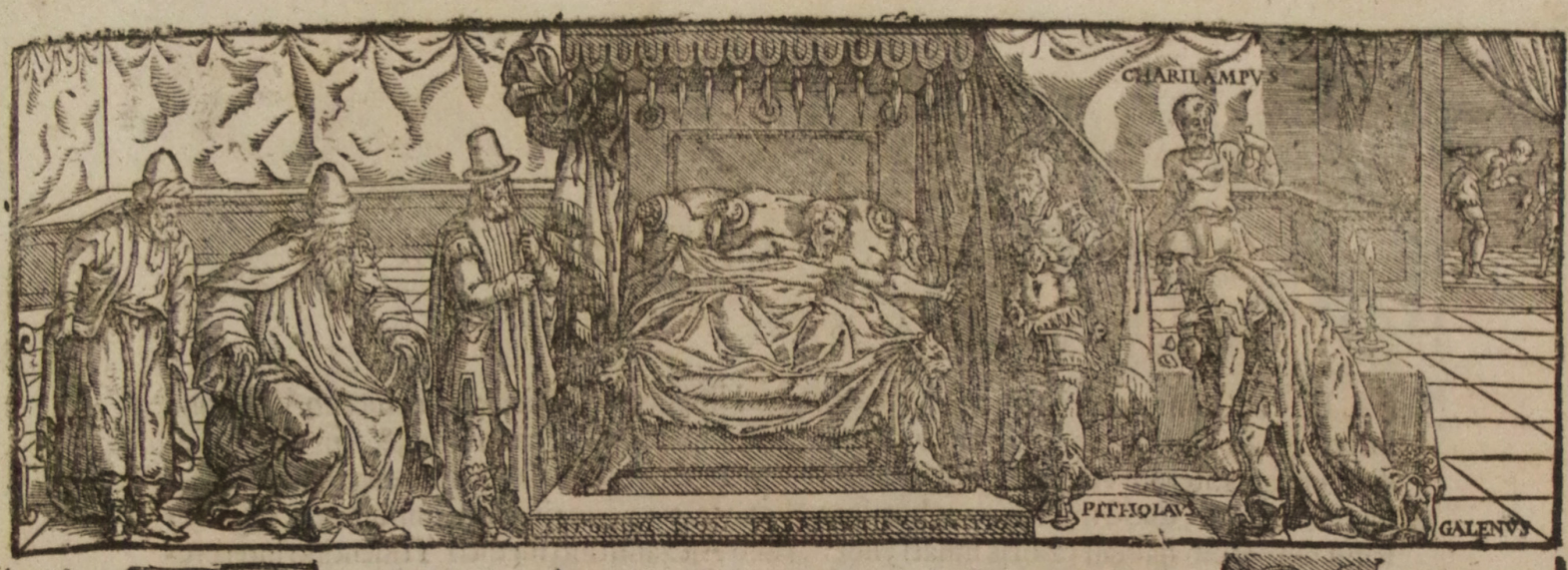

PATRIS INSOMNIVM

GALENI DOCTORES

HEPATICI COGNITIO

GALENI

Extra ordinem Classium

LIBRI,

IN QVIBVS BREVES RERVM determinationes traduntur, quarum perceptio, superiorum librorum lectionem requirit.

NONA HAC NOSTRA EDITIONE,

non parum ornamenti adepta: locis pluribus, quàm alijs superioribus editionibus, ad græcorum librorum fidem emendatis.

Locis etiam in margine annotatis, quos sparsim Galenus ex Hippocrate citat. Locis item ad singulos ferè Aphorismos citatis, in quibus, vel Hippocrates alibi idem dicit: vel Galenus Aphorismum, aut explanat, aut adducit.

Et nouis alijs annotationibus nunc primum additis.

Librorum seriem proximum folium continet.

Τὸ Αφορισικὸν.

VENETIIS, APVD IVNTAS. MDCXXV.

CRISIS PRAECOGNITIO

AMANTIS DIGNOTIO

PALESTRITÆ CVRATIO

DISCEPTATIO CVM ALEXANDRO HABITA

LIBRI EXTRA ORDINEM CLASSIVM.

GALENI Commentarij ſeptem in aphoriſmos Hippocratis, Nicolao Leoniceno Vicentino interprete, ex plurium antiquorum codicum collatione à Iul. Martiano Rota, & Auguſtino Gadaldino facta: iterum etiam aliquot in locis ab eodem Auguſtino Gadaldino expurgati. fol. 2
Aduerſus Lycum, quòd nihil in eo aphoriſmo Hippocrates peccarit, cuius initium eſt, Qui creſcunt plurimum habent caloris innati, liber, Iulio Alexandrino medico Tridentino interprete, ex poſtrema interpretis recognitione ad veterum exemplarium græcorum fidem. 61
Contra ea, quæ à Iuliano in Hippocratis aphoriſmos dicta ſunt, liber, Iulio Alexandrino interprete, ex poſtrema interpretis recognitione. 66
Linguarum, hoc eſt obſoletarum vocum Hippocratis, explanatio, Mario Nizolio Brixellenſi interprete, multis in locis emendata.

Quæ omnia nunc poſtremum Nona hac editione præter Ioannis Coſtæi annotationes, ac Fabij Paulini emendationes, editioni ab hac nouiſſimæ adiectas cum græcis codicibus, & impreſſis, & manuſcriptis collata ſunt, & non minus diligenter quam ingeniosè elimata.

EX PAVLO MAGNOLO BVRNENSI PHILOSOPHO, ET MEDICO CELEBRI.

Argumenta ſeptem ſegmentorum Aphoriſmum Hippocratis.

SEGMENTVM PRIMVM, Curatiuum.

Moleſta. Neceſſaria. A ſe prouenientia. Extrema. Victus. Purgationes.

SEGMENTVM SECVNDVM. Prænotiuum, Dignotiuum, Curatiuum.

Somnus. Labor. Nutrimentum. Purgatio. Iudicatio. Mos. Iuniores. Senes, & alia: hæc autem maximè.

SEGMENTVM TERTIVM, Prænotiuum.

Aegrotationes in tempeſtatibus vniuerſalibus, & particularibus, & ætatibus.

SEGMENTVM QVARTVM. Curatiuum, Prænotiuum, Dignotiuum.

Medicationes. Decedentia. Abſceſſus. Sudores. Febres. Iudicationes. Vrinæ, hæc maximè.

SEGMENTVM QVINTVM, Prænotiuum, Curatiuum.

Contractio. Internum pus. Calidum. Frigidum. Muliebria. Vlcera.

SEGMENTVM SEXTVM, Prænotiuum.

Superuenientia. Mala virtutis nutritiuæ, & rectiuæ. Localia: & alia: huiuſmodi autem maximè.

SEGMENTVM SEPTIMVM. Prænotiuum, Dignotiuum, Curatiuum.

Superuenientia. Localia. Mixtiones. Sputationes hæc plurima, & ex ſuperioribus, & ſuſpecta multa.

GALENI
IN APHORISMOS HIPPOCRATIS
COMMENTARII SEPTEM,

Quos à Nicolao Leoniceno translatos

Iul. Martianus Rota, & Augustinus Gadaldinus è compluribus græcis codicibus illustrauerunt.

Aliquot etiam locis nuperrimè ab Augustino Gadaldino expurgatis.

Locis etiam ad singulos ferè aphorismos nuper citatis: in quibus vel Hippocrates alibi idem dicit: vel Galenus aphorismum, aut explanat, aut adducit.

COMMENTARIVS PRIMVS.

I

t. 2. de Vsu par. 1. 193. a
de Causis p
catarct. 3. 95. C
c.
in 6. Epi. cō. 4. t. 9. 3. 181. e
5. de Pulsuū diff. 459. c
1. de Crisib. 4. 130. g
2. de Dieb. dec 4. 150. b
6. de Simpl. medi. facul. 5. 39. f
1. de Arte curat. ad Glauco. 7. 94. c
in Explanatione linguarum Hippo. Ext. or. 71. c
de Sectis ad eos, qui introducūtur. Isago. 17. e

‖ *Ita breuis, ars longa, occasio præceps, experimentum periculosum, iudicium difficile. Nec solum seipsum præstare oportet opportuna facientem, sed & ægrum, assidentes, & exteriora.*

† Hanc orationem, siue vnus sit aphorismus, siue plures, esse proœmiū totius operis, pro cōfesso habetur apud oēs ferè eius expositores. Quid verò sibi Hippocrates volēs, tali vtendū proœmio cēsuerit: maximè ambiguum est. Fortè verò idipsum inueniemus, si singulas orationis partes prius diligēter cōsiderauimus. Quòd quidē igitur vitam dixerit breuem, artis comparatione, omnibus ferè libri expositoribus est manifestū. Artem verò ipsam hac ratione arbitror longā existimare, qm̄ omniū ferè operationum particulariū occasionem habeat momentaneam, & ob id difficulter cōprehēsibilem: vt nemo eam possit agnoscere, nisi qui diu in hac fuerit exercitatus. Ac, cum duo sint instrumenta † ad artes inueniendas necessaria, experimentū, & ex ratione iudiciū: illud quidem periculosum est; hoc autē haudquaquā facilè existit, immo, siquid aliud, maximā habet difficultatem. Est igitur occasio præceps ob materiæ, circa quā versatur ars, fluxibilitatē. Corpus siquidem nostrū valde mutationibus obnoxium est: neq; à causis externis tm̄, sed † ab internis etiā facilè alteratur. Experimentū periculosum est, p̄p materiæ dignitatē, non p̄p transmutationis facilitatem: hæc. n. in momētanea occa- D sione cōtinetur. Iudiciū verò siquis (vt ego asserо) pro ratione accipiat, liquet ipsam esse difficillimam, cū ad hoc vsq; ævi ambigua permanserit: si verò (vt non nulli, qui se ab experiētia empiricos nomināt, opinantur) per iudiciū intelligat eorū, quæ experientia eueniunt, dijudicationē: sic quoq; nō est obscura † eius rectitudinis difficultas. Sed auctorē libri esse dogmaticum in tota ostendetur cōmentatione. Prima itaq; proœmij particula ad hunc vsq; locū terminatur. Secundā autē scribit non vt pronuncians, sed vt consulens: Nec solū seipsum præstare oportet opportuna faciētem, sed, & ægrū, & assidentes, & exteriora. Quorū verborū vis talis existit. Si debes exquirere, & examinare veritatem eorū, quæ in hoc libro scribuntur, nō modò teipsum medicū oportet oīa, quæ conuenit, agere: sed & ægrū, & ministros: atq; insuper exteriora omnia in nullo delinquere. Prima itaque pars orationis hoc vnū caput cōplectitur: Vita breuis, ars longa. Nā reliqua, quæ sequuntur, artem esse longam demonstrant. Post hanc secunda pars quoddam veluti cōsiliū, siue pactum affert illis, qui librum lecturi sunt, ac dijudicaturi. Sed quidnam sibi vult statim in libri principio hoc scribēs, breuem esse vitam, si ad artis magnitudinem cōferatur? Nam hoc ipsum indagare, ab initio proposueramus. Sunt itaq; non nulli, qui volunt id egisse Hippocratem, exhortādi homines gratia ad artem gnauiter exercendam: non nulli contra, dehortādi causa: quidam ad hunc finem; vt experiretur, atq; discerneret eos, qui gnauiter, & eos, qui secus, artē essent exercitaturi: alij volunt ipsum

† *Aliqui textus legunt, ὅτι μὲν οὗτος ὁ ἀφορισμὸς. hunc quidē aphorismum.*

† *à quibus ea, quæ in artibus sunt, inueniuntur.*

× ἐξ ἑαυτῆς. *ex se ipso.*

† τὸ δυσκατόρθωτον αὐτῆς.

causam attuliſse,ob quam oportuit ſcribere commentationes:alij adijciunt,aphoriſticas. Quidam E
hoc ſermone putãt ipſum cauſas aſſignaſſe,propter quas hæc ars ſit coniecturalis: alij,ex quot cau-
ſis contingat medicos ſuo fine fruſtrari. Hi igitur, vtà poſtremis primum incipiam, mihi omninò
videntur nihil conſonum dicere. Quam.n.præ ſe ferret ſapientiam,aut quid Hippocratis ſententia
dignum,ſtatim circa initia operis docere, vel q; ars quædam coniecturalis ſit medicina, vel, q; eius
fruſtramur fine,ſiue hoc fiat ex nobiſipſis,ſiue ex magnitudine artis? Sed,& verba illa,Nec ſolum
oportet præſtare ſeipſum opportuna facientem,ſed & ægrum,& aſſidentes, & exteriora,contrariũ
omninò indicant. Hęc enim omnia illi magis ſcribere conuenit,qui profiteatur omnia,quę in libro
continentur,eſse vera, quam qui fateatur ob multas cauſas non ſortiri finem. Neq; enim dixiſset,
Oportet autem:ſed poſt illa verba,vita breuis,ars longa,occaſio præceps,experimentum periculo-
ſum,iudicium difficile,hæc alia ſubiunxiſset. Et medicus ipſe etiam delinquit, & ægri,& eorũ mi-
niſtri. Sed neq; illi,qui aiunt,voluiſse ipſum auertere lectores à ſtudio medicinæ, cum dicat vitam
eſse breuem,artem verò longã,videntur mihi conuenientia dicere. Nam extrema foret dementia,
ſimul ſcribere commentationes,quæ poſteritati vtile quidpiã tradant,ſimul ab initio ſtatim nõ ſo-
lum à legendo,vel diſcendo ea,quæ ſcripſeris, dehortari, ſed etiam ab arte vniuerſa,cuius doctri-
nam profiteariſ,abalienare.Qui verò aiunt voluiſse ipſum homines ad artem impẽſiori ſtudio ca- F
peſsẽdam excitare(neq;enim aliter poſse totam tempore breui, cum ſit longa,perdiſci) ij etſi quid
veri dicunt,non tñ mihi videntur,vel viri ſententia dignũ,vel ijs,quæ hoc in libro ſcribuntur,con-
gruens ſatis procœmium oſtendere:ſicuti neq;quicunque arbitrantur hoc genus ſermonis fuiſse ab
Hippocrate vſurpatum tentandi gratia illos,qui ad artem accedunt. Verum enim eſt,quòd etiam
à Platone dicitur, hac maximè via periculum fieri de illorum animo, qui quamuis artem ſint per-
cepturi,ſi magnam, atque difficilem eſse illis eam doctrinam oſtendamus. Atqui hoc neq; per li-
brum aliquem, ſed per mutuos ſermones agitur, neq; mihi congruens videtur præſenti commen-
tationi:ſiquidem procœmium oportet ijs,quæ ſunt in libro ſcribenda,eſse accõmodatum. Niſi for-
tè quis ſentiat, omnium librorum primos legendos eſse aphoriſmos, atque ideo Hippocratem in
procœmio commentationis communem feciſse vniuerſæ arti ſermonem:volentem per hunc oſten-
dere,non poſse vnumquenque ſuo arbitrio artem diſcere medicinalem, longa cum ſit, ſed illos tã-
tum, quibus ſuppetat tempus ad diſcendum, & natura ſint ad hoc aptiores. Quòd ſi probabile
prorſus appareat, hanc totius artis communem eſse præfationem: neque illi ſunt reprehendendi,
qui aiunt,Hippocratem cauſam aſſignaſſe,ob quam commentationes ſcribere oporteat. Fecit au-
tẽ,& in libro, qui περὶ τῶν κατ' ἰητρεῖον,ideſt de ijs,quæ in officina medici fiunt,inſcribitur,† om- G
nium lectionum ‖ commune procœmium, quemadmodum in eiuſdem libri expoſitione fuit à no-
bis oſtenſum. Illorum itaque ſententia, qui vel doctrinæ modi, vel certè commentationum vtili-
tatis cauſam volunt in procœmio aſſignari, mihi præferenda videtur. Nam, & forma doctrinæ
aphoriſtica, quæ omnes rei proprietates breuiſſimis verbis circumſcribit, eſt illis vtiliſſima, qui
volunt breui tempore longam artem docere: Et conſcribere commentationes ob id, quòd vita ſit
breuis,ſi ad artis magnitudinem conferatur, ſummam habet præ omnibus alijs rationem. Nemo
enim noſtrum ſatis eſse poteſt ad artem ſimul,& conſtituendam,& abſoluendam: ſed ſatis ſuper-
q; videri debet, ſi quæ multorum annorum ſpatio priores inuenerint, poſteri accipientes, atque
his addentes aliquid, illam aliquando compleant,atque perficiant. Vel enim propter iſtorum al-
terum, vel propter vtrunque,mihi videtur tali eſse vſus procœmio,ac ſi ita ſcripſiſset:Quoniam ar-
tis magnitudo vitam excedit hominis,adeo,vt ab homine quantumuis diligenti, ac laborioſo non
poſſit, & inchoari, & ad finem vſque perduci: propterea operæpretium eſt, quæ quiſque cogno-
uit,ea mandare literis, & tradere poſteritati commentationes, quæ rerum docendarum naturam
omnem diligenter, breuiter, & dilucidè interpretentur. Quòd verò ars longa ſit, verba hæc, quæ
ſubſequuntur,demonſtrant:Occaſio præceps experimentum verò periculoſum,iudicium difficile. H
Quaſi ita dixerit: Vita breuis, ars longa: quoniam, & occaſio præceps, & experimentum pericu-
loſum, & iudicium difficile. Propter hoc enim, & ars longa, quoniam occaſio agendorum in ipſa
eſt maximè præceps, hoc eſt anguſtiſſima, & breuiſſimi temporis. Præterea, cum ſint duo inſtru-
menta, per quæ remedia inueniuntur, ratio, & experientia: hæc quidem eſt periculoſa, ratio ve-
rò difficilis, hoc eſt non facilis cognitu. Vera autem eſse, quæ dicuntur, non eſt difficile paucis
oſtendere. Occaſio enim præceps eſt propter artis materiam: dico autem corpus, quod continuè
fluit, & momento temporis tranſmutatur. Experimentum autem periculoſum eſt, & ipſum mate-
riæ ratione. Neque enim lateres, lutum!, ligna, lapides, tegulæ, coria, artis medicinalis, vt alia-
rum,materia ſunt: in quibus experiri,& exercitari multis modis impunè licet illi, qui ſe circa ma-
teriam exerceat, & artis theoremata meditetur: id quod in lignis carpentarij, in corijs coriarij fa-
ciunt. Ligna ſiquidem, & corium malè tractantem corrumpere, nullum periculum eſt: at in cor-
pore humano illa experiri, quæ non ſunt experientia comprobata, non eſt citra periculum, cum
mala experientia ad totius animalis interitum terminetur. Iam verò, & iudicium (ſit autem ra-
tio ipſa iudicium, quoniam per eam, quæ ſunt facienda, iudicantur) difficile eſt, nec inuentu fa-
cile: de vero autem iudicio loquor: atque hoc ſectarum multitudo in arte medicinali oſtendit.
Neque enim, ſi veritas eſset inuentu facilis, tot, ac tanti viri, qui illam perquiſierunt, vnquam in

tam

† *Quod hic Galenus dicit* ἁπάντων τῶν ἀναγνώσεων, *i. omnium lectionum, ipſe in procœmio eiuſdem libri de officina medici, & in primo progn. com. 8. dicit totius artis.*

de ijs, quę in medicatrina fiunt, com. 1. t. 1. 2. 3. & 4. 7. 195. f. &c.

A tam repugnantes ſententias deueniſſent. Empiricis verò non vñ ratio dici iudiciũ,ſed,quæ per experientiam inuenta fuere,auxiliorũ dijudicatio. Nã,re vera,& hæc difficilis eſt,nec exploratu facilis,qñ multis remedijs ægrotãti adhibitis,aliquod vnũ illorum in cauſa fuiſſe dijudicat,vt ęger,vel melius ſe habeat,vel deterius:quem ſi fortè cõtigerit bene dormijſſe, deinde vnctum fuiſſe,poſtea emplaſtrũ adhibuiſſe,deinde clyſterem,vel ſpõtaneam vẽtris deiectionẽ habuiſſe, deinde tales cibos aſſumpſiſſe, & poſt hæc oĩa ſenſiſſe iuuamentũ, vel detrimentũ:non facilè dictu eſt, quidnam eorum,quæ circa ipſum facta ſunt,aut iuuerit,aut nocuerit. His igitur ex cauſis omnibus iudicium eſt difficile. Sed iam ſermonem totũ vno capite colligamus. Ars quidem eſt longa,ſi eã vnius hominis vita metiamur. Expedit autẽ relinquere poſterius commentationes,pręſertim cõpendioſas, atq; aphoriſticas. Nã talis doctrinæ modus,& ad primã diſciplinã,& ad illa,quæ quis didicit,retinenda,quæq;oblitus poſtea fuerit,in memoriã reuocanda,vtiliſſimus eſt. Conſonant autem his,& verba ſequentia. Nam,tanquam procœmium fecerit,& ipſi cõmentario,& his,quæ in eo ſcribenda fuerunt,cõuenienter ſubintulit. Nec ſolũ oportet pręſtare ſeipſum opportuna facientẽ,ſed & ęgrũ, & aſſidentes,& exteriora. Siquis(inquit)aliqñ dijudicaturus eſt,quæ in hoc libro ſcribuntur,quãtum habeant veritatis,non ſolum ſeipſum præſtare debet opportuna faciẽtem, & nihil,quod ęgro
B poſſit conducere,prætermittẽtem:ſed & ipſe æger parere medico debet, & in nullo propriæ indulgere voluptati:miniſtri etiam idonei aſſideant,oportet: & exteriora omnia adſint apparata. Nam propter illa plerunq; vel præcognitionem,vel curationem,vel vtraq; interrumpi contingit. Exteriora autem ſunt habitationes idoneæ,vel turbarum plenæ,vel turba vacantes,præterea,quæ nunciantur,& aguntur,quæq; iram,aut triſtitiam,aut aliquem alium affectum ægrotanti infligunt, ad hæc illa, quæ noctu ſomnum abrumpunt,quæ propè infinita ſunt:Si igitur(inquit)hæc omnia bene,& rectè ſe habuerint : nihil eorum, quæ in hoc libro ſcribuntur, falſum eſſe inuenietur.

2. Apho. 23. 10.d. Et aph. 26.10.h 4. Aphor. 2. 27.c.e.g. Contra ea, quæ à Iuliano in Hipp. Apho. dicta ſunt. Extr. ord.66.c

2 ‖ *In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontinis, ſi talia purgentur, qualia purgari oportet : confert, & leuiter ferunt : ſin minus, contra. Sic, & vaſorum inanitio ſi talis fiat, qualis fieri debet : confert, & bene tolerant : ſin minus, contra. Inſpicere itaque oportet, & regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conueniat, aut non.* In Epiſtola ipſius Hippocratis ad Democritum.

Non de quantitate eorum,quæ euacuantur,ſermo ipſi eſt(vt non nulli ſunt arbitrati) ſed qualitate tantum,vt manifeſtat duo verba,qualia,& qualis. Nã in ijs,quæ ſpontè fiunt,euacuationibus, ita dixit.‖ Si qualia oportet purgari purgentur,confert,& leuiter ferunt. In alijs verò,quæ à medi- Infra apho. 25. 10.h
C co,ſi qualis fieri debet,ita fiat. Atqui potuiſſet dicere. Si,quãtum purgari oportet,purgẽtur:& rurſus,Si tanta fiat,quanta debet fieri. Hoc idem oſtenditur, & ex verbo purgari. Neq;.n.ſimpliciter dixit,Si,qualia oportet euacuari:ſed, Si,qualia oportet purgari. Eſt autẽ purgatio, humorum,qui ſua qualitate moleſtant,euacuatio. In his itaq; multi delinquunt expoſitores, qui neq; verba,neq; mentem hominis rectè percipiunt. Adhuc autẽ magis peccant,cum nomen *κενεαγγείαν*, i.vaſorum inanitionem alij pro inedia accipiunt,alij pro venæ ſectione. Hippocrates ſiquidem omnẽ euacuationem ſolet ab euentu nominare vaſorum inanitionem:qñ in omnibus euacuationibus contingit vaſa inaniri. Sermo quippe nunc ipſi eſt de qualitate eorum,quæ euacuantur. Sicuti autem ſemper adhortatur,vt,quæ rectè à natura fiunt,medicus imitetur: ſic & nunc idem agit,à ſpõtinis euacuationibus ſuam exorſus orationem : in quibus ſi,qualia oportet purgari,purgentur, hoc eſt ea, quæ corpus infeſtant,confert,& leuiter ferunt,Quòd ſi aliorum fiat euacuatio,& non eorum, quæ corpora noſtra moleſtant,contrarium euenit:neq;.n.confert.& grauiter ferunt ægrotantes. Eodẽ pariter modo,ſi medicus moliatur aliquam facere euacuationẽ,eorũ eſto, quæ corpora noſtra moleſtant:quemadmodũ,& in alijs locis humore noxium pręcipit euacuari,neq;alterum illi in euacuationẽ præferri. Si igitur pituita ſuperabundet,hãc oĩnò oportet euacuari: flaua autem bile,vel atra
D infeſtante,abſtinendũ eſt à pituita,& bilis infeſtans euacuanda. Sic,& ſi ſanguis in corpore modũ exceſſerit,ſanguinem euacuari oportet:itidem,& ſeroſam eius partem, ſi hæc fuerit ſuperabũdãs. Humorẽ autẽ ſuperabundantem ex colore debemus coniectari, niſi aliqui fortè in profundum receſſerint. ‖ Color.n.ſimilis effloreſcit humoribus,ſi non retrò gurgitauerint. In ijs ergo præcipuè, Principiũ libri de Humorib⁹.
A.l.1.t.4.c. 3.f.72.f.g qui retroceſſerunt,& non ſunt ęqua portione per totum corpus diffuſi,oportet inſpicere tẽpus anni,& regionẽ,& ætatem,& morbos,in quibus conueniat,aut non: hoc eſt in quibus conueniat,aut non,talis,vel talis humoris facere euacuationem. Habet.n.& vniuſquiſq; humor in corpore ſuperexcedens indicia propria:de quibus deinceps plenius dicemus. Perfectæ tñ gratia cognitionis, inſpicere oportet tempus anni,quod præſens eſt,& regionem,in qua degunt ægrotantes,& eorũ ętatem,& ſpeciem ægritudinis. Sint enim ſi ita contigerit, flauæ bilis in corpore abundantis indicia : ſimul cum ipſis inſpiciendum erit,ſi tempus æſtiuum,ſi regio calida,ſi æger in ætatis vigore conſiſtit. Eodem modo,& pituita conſiderandum eſt,ſi adſit hyems, ſi regio frigida,ſi homo ſenex. Et præter hæc omnia,ipſam morbi ſpeciem inſpicere oportet.veluti, ℘ tertiana (ſi ita contigerit) fit à flaua bile modum excedente,quartana ab atra,quotidiana à pituita, cancer ab atra bile, eryſipelas à flaua,† atq; ſingulæ aliæ morborum ſpecies. Si enim hæc omnia diſtinxerimus,firmius, atq; ſtabilius ad noxij humoris euacuationẽ perueniemus. Illi igitur expoſitores præ alijs (veluti abſurda † *Et in alijs quibuſq; morbis eodem modo.*

dicentes) ſunt repudiandi, qui putant ipſum de ſola inedia, quæ adhibetur in febribus, ſermonẽ habere: neq; enim ipſe febres nominauit, ſermoq; fit de omnibus in vniuerſum, quæ ſunt præter naturam, intentiones nos docens, ad quas reſpicientes nos oportet inuenire non quãtitatem, ſed qualitatem euacuationis. Nam de quantitate, ſequens diſſerit aphoriſmus. Quo autẽ morbi tempore aggredi oporteat euacuationem, & quo modo ipſa ſit facienda, in alijs deinceps dicet aphoriſmis: quare neque nunc mihi de his dicere eſt neceſsarium. Sic enim noſtra doctrina non foret ſapientior, & commentationes ad immodicam, minimèq; neceſsariam prolixitatem peruenirent. E

de Bona habitudine 1. 39. c. &c. ad Thraſybulum. 2. 102. h in Suaſoria ad artis orationẽ. Iſag. 4. f de Optima ſecta ad Thraſy. Iſag. 27. g

5 ‖ *Habitus exercitatorum, qui ad ſummum bonitatis attingũt, periculoſi, ſi in extremo conſtiterint. Neq; enim poſſunt in eodem permanere, neq; quieſcere. Cum verò non quieſcant, neque poſſunt proficere in melius: reliquum eſt, vt decidant in deterius. His de cauſis, bonum habitum ſtatim ſoluere expedit, vt corpus rurſus nutriri incipiat. Neq; compreſsiones, ad extremum ducendæ (periculoſum enim) ſed qualis natura fuerit eius, qui debet perferre, ad hoc ducere conuenit. Sic, & euacuationes, quæ ad extremum deducunt, periculoſæ. Et rurſus refectiones, cum extremæ fuerint, periculoſæ.*

Illum, qui hunc antecedit, ſermonem eſse de eorũ, quæ euacuantur, qualitate, docuimus. In hoc autem, & ſequentibus vult de quantitate docere: & ab immoderata repletione, atque euacuatione initium ſumit in hoc quoq; aphoriſmo propoſito, ſicuti in alio præcedente, quoddam exemplum ſupponens, & ad ipſum, vt conſueuit, ſuũ ſermonem dirigens. Exemplum autẽ ipſi eſt, exercitatorũ bonus habitus. Vocat autem bonum habitum exercitatorũ, illorũ, quibus hoc eſt totius vitæ inſtitutum, aſſiduè operã dare exercitationibus, vt alios deijciant, qui mos eſt athletarũ. Qui.n. ſimpliciter bonus habitus nominatur, quem plurimi agricolæ habent, in fodienda terra, metendis ſegetibus, & alijs ruralibus laboribus occupati, ad immodicã repletionem nõ attingit. Athletarũ autem bonus habitus non paruam culpam habet: ſtudere magnitudinem molis corpori adijcere, & (vt liquere poteſt) humorum multitudinem. Hi enim apparatus ſunt toti corpori nutriendo, qui ſi ipſi preſtò non adſint, fieri non poteſt, vt corpora ad molem immodicã perducãtur. Quare neceſsariũ eſt huiuſcemodi diſpoſitionem eſse periculoſam. Cũ enim vaſa cibis, ac potibus fuerint ſupra modum repleta, periculum eſt, ne aut ipſa diſrumpantur, aut calor natiuus ſuffocetur, extinguaturve: ſicuti etiam ſubita morte interierũt athletæ quidam, cum ad ſummam repletionem veniſsent. Qui autem ad naturæ opera vtilis eſt bonus corporis habitus, nulli tali periculo obnoxius eſt, quia nũquam ad extremam peruenit repletionem: quare neq; ipſum ſoluere oportet, ſicuti habitum athletarum, cum ad extremũ peruenit. Hunc.n. ſoluere oportet, haudquaquã morantes, ſed anticipãtes ſolutione periculum. Cauſam verò, ob quam ſoluere ipſum oporteat, talem ipſe ſubiecit dicens: Neq; enim poſsunt in eodem permanere, neq; quieſcere. Nam, cum ſemper natura coctionem, diſtributionem, ſanguinis generationem, adiectionem, agglutinationem, atq; aſſimilationem operetur: qñ nihil adijci ſolidis corporis partibus poteſt, neq; venæ amplius habent conceptaculum, in quod alimentum diſtributum recipiatur, tunc neceſsariò periculum imminet, ne aut vas aliquod dirumpatur, aut ſubita mors obueniat. Vt igitur corpus rurſus habeat locum, quo nutriatur, bonũ habitũ oportet ſine mora ſoluere. Eius autem ſolutio eſt euacuatio, vt liquet. Et hanc quoq; oportet non vltra modũ facere: cũ ſit immodica euacuatio non minus immoderata repletione periculoſa. Intentio autẽ quantitatis euacuationis, nõ ſolũ humorẽ ſuperabundantẽ reſpicit, ſed & naturã hoc eſt vires hominis, qui debet euacuari. Alij enim alijs magis, minusve perferunt euacuationes. Hæc itaque ab ipſo de bono habitu athletarũ dicta fuere, quæ quidem ipſa per ſeipſa poſsunt conducere ijs, qui tale vitæ inſtitutum elegerũt: medicis autẽ ſunt veluti exemplũ ſermonis poſtea ſubiungendi. Inquit.n. Sic, & euacuationes, quæ ad extremũ educunt, periculoſæ. Et rurſus, refectiones, cum extremæ fuerint, periculoſæ. tale quid in toto hoc ſermone indicare volens, & nimirũ neq; euacuare, neq; replere ſupra modum oporteat: cuius rei documento eſse poteſt bonus habitus athletarum, qui alioqui inculpabilis exiſtens (nam, & bonis abundant humoribus, & vires robuſtas athletæ habent) hoc ſolum malum maximum continet, & ad extremam venit repletionẽ: quapropter ſtatim eum ſoluere oportet. Et, ſicuti rurſus, qui ſunt tali habitu præditi, non ſunt ad extremam euacuationem perducendi: ſic, & qui alia quauis egent euacuatione, non ſunt ſupra modum euacuandi. Nam, vt in vniuerſum dicamus, in omni euacuatione vires ægroti oportet attendere: & donec tolerant nec laborant, tentandum eſt humorem exuperãtem educere: cum verò diſsoluuntur vires, etiam ſi reſtent aliquæ ſuperfluitates: cauere oportet earum euacuationem. Quod autem ait, Et rurſus refectiones, cum extremæ fuerint, periculoſæ: ſiquis debeat ſermonem hunc ad exẽplum referre, ne ſit decurtatus, de vltima dictus repletione videbitur, quam iubet caueri, & non vſqueadeo reficere corpora, vt ad extremam veniant repletionem. Si verò ſermonis figuram attenderis, vt non nulli expoſitores fecere: de eadem re bis ipſum dicere, ſed aliter atque aliter, cogitabis. Cum igitur ita dixerit, Sic, & euacuationes, quæ ad extremum perducunt, periculoſæ: per hoc ipſum ſolum putabis præcipere, fugiẽdas eſse immodicas euacuationes, quoniam ſint admodum periculoſæ. Cum verò poſtea ſubiungens dixerit, Et rurſus refectiones, cum extremæ fuerint, periculoſæ: ob hoc vetare immodicas euacuationes, quoniã, & refectiones poſt ipſas factę, F G H

A. li. 1. t. 4. c. 3. fol. 72. g

haudqua-

A haudquaquam ſecuræ exiſtunt, cum natura iam facta imbecillis, & neq; iam poſſit ſufficienter coquere, neque diſtribuere alimentum, neq; aſſimilare. Verum, ſiquis ita ſermonem acceperit: altera doctrinæ pars de extrema repletione, manifeſtè relinquetur, & fruſtra exemplum de bono exercitatorum habitu erit allatum. Quid, ꝙ & hoc ipſum verbum, rurſus, in tota adiectum oratione, ſententiam, quam diximus, videtur manifeſtare, cum ita dicat, & rurſus refectiones, cum extremę fuerint, periculoſæ ? Vt enim, qui de altera re ſermonem faciat, ita verbum, rurſus, appoſuit.

3. Apho. 28. 26. a

4 ‖ *Victus tenuis atque exquiſitus, in paſſionibus quidem longis ſemper, in acutis vero, in quibus non conuenit, periculoſus. Et rurſus, qui ad extremum deuenit tenuitatis, grauis eſt. Nam, & repletiones, qua ad extremum deueniunt graues ſunt.*

Cũ in ſuperiori aphoriſmo de qualibet in vniuerſum immodica repletione, atq; euacuatione locutus fuerit: in hoc de ægrotantiũ victu ſermonẽ habet, pręcipiẽs nobis, in paſſionibus longis sẽper victũ cauere tenuem, in acutis verò nõ ſemper: plurimi.n. horũ victũ tenuẽ exigere videtur: quidã verò eorũ, & illũ, qui ad extremũ tenuitatis deuenit. Eſſet autẽ victus tenuis in extremo, ꝙ per ſolã inediã, vel melicratũ, vſq; ad iudicationẽ procedit: Tenuis verò, qui per pauca, aut parũ nutrientia
B edulia, qualis eſt ptiſſanæ ſuccus. Eius autẽ terminus eſt viriũ diminutio, quarum gratia nutrimus. In ſanis itaq; corporibus ſemper oportet robur ſeruare virium, vel augere alimẽtis, nõ diminuere. Ac augẽs quidẽ alimẽtũ, eſt, qđ plenũ vocatur: cõſeruãs aũt, qđ mediocre exiſtit: diminuens verò, quod tenue dr̃. Hoc igitur ſemper fugere oportet: alijs verò, vt pñtia exigũt, vti. In ægrotãtibus aũt rarò, ꝙdẽ accidit, vt robur corporis maius reddere, q̃ acceperimus, ſtudeamus: magna verò ex parte ſtudemus ĩ lõgis ꝙdẽ morbis ſeruare vires, in acutis aũt moderatè debilitatas conſeruare. Nã, ſi eas in iſtis tales, quales accepimus, vel ſeruare, vel augere sẽper ſtuduerimus, morbũ augebimus.

A. li. 1. t. 4. c. 1. fol. 71. a

Qui verò morbi acuti victũ exigãt tenuiſſimũ in extremo, quiq́; tenuiſſimũ ꝙdẽ, nõ tñ in extremo, & qui tenuẽ: in libro de victu acutorũ (qui de ptiſſana à nõ nullis inſcribitur) plenius Hippocrates docuit: & nos noſtris in eundẽ librũ expoſitionibus, totũ ſermonem abſoluimus. Nũc verò tm̃ hoc dixiſſe ſufficiat, in oĩbus morbis, in quibus vigor, & iudicatio primis quatuor diebus futura eſt, mõ vires ſint fortiores, integrã inediã ſeruãdã eſſe, q̃ eſt in extremo tenuiſſimus victus. In quibus verò non vltra primã ſeptimanã protrahentur, fortibus exiſtentibus viribus, ſolo melicrato vti ſufficiet. Solus autẽ hic victus tenuiſſimus eſſet, nõ tñ in extremo. Quòd ſi viribus nõ fidamus, ptiſſanę vtemur ſucco: rationabiliterq́; huiuſcemodi victus tenuis diceretur: ſicuti, qui ꝑ ptiſanã hordeaceã,
C nõ eſt ꝙdem tenuis exquiſitè, niſi oĩnò pauca aſsumpta fuerit: nõ tñ propterea plenus, qualis, q̃ fit per oua, & alicã, & piſces, atq; alia huiuſcemodi. Quod igitur adiectũ eſt ſermoni de acutis, in quibus nõ conuenit, [a] * haudquaquã dicitur propter peracutos, de his enim ipſe mox inquiet: Vbi igitur morbus peracutus eſt, ſtatim & extremos labores habet, & victu extremè tenuiſſimo vtẽdũ eſt.

A * Dictio hæc non eſt in codicibus græcis.

B * Codi. multi antiqui habent διχῶς, vt Leonicenus vertit. impreſſi dictionem hanc non habent ſ: & ita etiã paulo poſt codic. greci antiqui habẽt διχῶς, vt Leonicenus: impreſſi non habent.

5 *In tenui victu ægri delinquunt: quo fit, vt magis lædantur. Quicunque enim error committitur, maior in hoc fit, quàm in paulo pleniori victu. Propterea etiam ſanis periculoſus exiſtit valde tenuis, & conſtitutus, & exquiſitus victus, quoniã errores grauius ferunt. Ob hoc igitur tenuis victus, atque admodum exquiſitus, eo, qui ſit paulo plenior, magis periculoſus.*

Huius initium aphoriſmi etiã aliter ſcriptũ inuenitur, hoc modo. In tenui victu magna ex parte [b] * bifariã peccant, qui ęgrotãt; quo fit, vt magis lędatur. Et hanc ſcripturã pleriq; magis altera probant, hoc putantes Hippocratẽ voluiſse dicere, ꝙ in tenui victu * bifariam ægri delinquentes, magis læduntur. Nã inſcijs medicis ob hoc ipſum coguntur cibari, qm̃ tenui victu ab ipſis regũtur: & hinc maius detrimentũ ſuſcipiunt, quã ſi victu tenui nõ regerentur. [c] † Adhuc autẽ delinquunt, ſ. & iam natura exiſtente imbecilli, vt quæ antea alimenti inopia laborauit. Mihi autẽ vr̃ prior ſcriptu-
D ra melior, vt quæ hanc quoq; complectitur, & ſermonem facit generaliorem, cum de omni delicto doceat, ſiue volentibus, ſiue inuitis ægrotantibus accidat: vt talis ſit ſermo. Quicunq; error accedit ægrotãtibus, qui tenui victu reguntur, hic maius affert periculum, quia & natura à tali victu debilis facta eſt, & ad eum tranſitus eſt inſuetus. Cõfirmant antedictam ſcripturam ea, quæ de ſanis dicuntur, in quibus tenuem ait victu eſse periculoſum, quoniam errores grauius ferunt, non quia propter victus tenuitatẽ cogantur delinquere. Quæ verò de aphoriſmo ſequuntur, ſunt manifeſta.

C † Cod. quidã antiqui habent ἔτι δὲ ἁμαρτάνουσι, ideſt. Adhuc autẽ delinquunt, &c. vt Leonic. impreſſi habent ὅτι δὲ ἁμαρτάνουσι, δῆλον, ὅτι, &c. vt poſtea ita ſit vertẽdũ: Quod autẽ delinquãt manifeſtũ eſt, quoniam vires habẽt imbecillas.

D † τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὁκώσον ἄν, &c. *i. tantum declinandum. ſ. à tenuiſſimo victu quantum, &c. Vide infra in litera g. h.*

6 ‖ *Extremis morbis, extrema exquiſitè remedia optima ſunt.*

5. Meth. meden. 7. 36. a

1. de Criſib. 4. 128. h 1. de Dieb. dec. 5. 151. a & 2. d Dieb. decr. 4. 155. d. & 156. d 8. Meth. meden. 7. 52. c

Extremos morbos nominauit Hippocrates maximos, vltra quos non ſunt alij. Quare præcipit in ipſis tota curatione exquiſitiſſima nos vti, ac proculdubio victum quoq; adhibere tenuiſſimum: tales autem prorſus ſunt morbi peracuti, (in peracutis autem, qui tertio die ad ſummum vigorem perueniunt, victus ſummè tenuiſſimus optimus eſt.) Vnde ſequentem ſubiungens aphoriſmũ, ait.

7 ‖ *Vbi igitur morbus peracutus eſt, ſtatim, & extremos habet labores, & extremè tenuiſſimo victu vtendum eſt. Vbi verò non, ſed pleniorem victum contingit adhibere: [d] † tantum cibi indulgendum eſt. quantum morbus extremis eſt mollior.*

Sicuti ſuperius morbos,qui maximi ſunt,extremos nominauit:ita & nunc labores,qui maximi E
ſunt,extremos appellat:labores aũt,(grȩcè πόνους)vel acceſſiones, vel ſimpliciter caſus vniuerſos.
†Symptomata. Etenim acceſſiones,atq; oẽs ſimpliciter † caſus maximos poſſidet morbus peracutus ſtatim in primis morbi diebus:nã in ipſos ſtatim morbi incidit vigor:qui nihil aliud eſt, q̃ morbi,quãtũ ad caſus attinet,maximũ. Iã verò morbus ille eſt peracutus,qui ſtatim in ſummo vigore cõſiſtit. Statim autẽ,eſt intelligendũ,circa primos quatuor dies,vel paulo vlterius. Idcirco autem extremè tenuem victũ adhibere,conuenit,ſi modò victus tenuiſſimus morbis in vigore cõſiſtẽtibus eſt neceſsarius: quemadmodũ docuit in libro de victu acutorũ,& in hoc ipſo aphoriſmo. Cõſiſtit autem in vigore morbus peracutus ſtatim in primis diebus. Quòd aũt ſit rõni conſonũ,in morbi vigore tenuiſſimo vti victu,alibi eſt à nobis plenius oſtẽſum. Nunc id tm̃ dixiſſe ſat erit,q̃,ſi quis p̃p inflãmationes, vel febres(quæ à morbis acutis ſunt inſeparabiles) quiſpiã veretur effatu dignũ afferre alimẽtum:
de Victus rat. in morb. acu. com. 4. t. 21. 7. 137. b hoc ipſum morbo in ſuo vigore cõſiſtente magis verebitur facere. Tunc.n.‖ phlegmaſiæ,vt appellat ipſe in libro de victu acutorum,maximæ exiſtunt: ſiue quis per phlegmaſias velit intelligere illas,quæ propriè dñr phlegmonæ.i.inflãmationes:ſiue etiã libeat febres vnà cõplecti,ſecundũ antiquã vocabuli acceptionẽ. Accedit ad hæc,q̃ melius eſt naturam permittere vacare circa morbi coctionẽ,morbo in ſuo vigore cõſiſtẽte,neq; diſtrahere ipsã ad cibos recenter aſsumptos cõficiẽdos. F
His rationibus itaq;,cũ morbus in vigore cõſiſtit, victu tenuiſſimo oportet vti. Hoc ergo ſuppoſito,in alijs morbis,qui ſuũ vigorem sũt poſterius accepturi,nõ licet afferre ſtatim ab initio extremè tenuiſſimũ victũ. Nã ſic prius homo morietur,q̃ morbus ad vigorẽ p̃ueniat. In quibus verò morbi vigor ſtatim futur⁹ eſt,hoc eſt in primis quatuor diebus, in ijs poſsumus victu extremè tenuiſſimo vti:cũ vires tolerẽt,& inediã omnimodã,& ſolius melicrati exhibitionẽ, & ptiſſanæ ſuccũ paucum oĩnò:talis quidẽ tenuiſſimus eſt victus Qui verò hoc minus tenuis exiſtit, quẽ etiã pleniorẽ nominauit,illis conuenit morbis,qui poſterius in ſuo debent vigore conſiſtere:in quibus præcipit tantũ à victus tenuitate declinare, quantũ morbus ab extremis recedit,hoc eſt à vigore. Hoc enim proximo exiſtente,paulo pleniorẽ victũ offeremus:longius verò diſtante multo pleniorem. & quanto tardiorem fore ſummum morbi vigorem expectabimus,tantum,& victus formã commutabimus.

8 ‖ Quando morbus in ſuo vigore conſtiterit, tunc victu tenuiſſimo vtendum eſt.

8.Meth medẽ.7.52.c de Vict. rat. ĩ morb.acu: com 2.t. 15. 7.119.de Optima ſecta ad Traſy.Iſago.28.d

Hic pariter ſermo pars quædam eſt artis diæteticæ, ideſt, quæ docet victũ conuenientem adhibere: qui à non nullis ſeorſum ſcribitur per verba nunc dicta:ab alijs verò antecedenti annectitur aphoriſmo,eo modo,quo ante ſcriptus eſt. Docet autem nos,vtcunq; ſcribatur,vnũ,& idẽ theorema antiquo magiſtro præcipiẽte,vt,cum morbus in ſuo vigore conſiſtit, victu tenuiſſimo vtamur, tum p̃p caſuũ magnitudinẽ, tũ p̃p morbi coctionem. Neq;.n.diſtrahere oportet naturã ad alterã nouam coctionem,cum eo tempore humorum morbum facientium coctioni fortiter vacet,& non ita multo poſt ipſos ſit euictura:ſic enim à nobis oſtenſum eſt in tractatione de Criſibus: de ijs videlicet tantum morbis ſermone nunc tranſacto, in quibus omninò, & curationem, & victus rationem intendimus. Ij verò ſunt,in quibus poſt vigorem ſequitur declinatio. Nã, quorũ vigorem excipit mors,in his ea ſola parte artis vtimur,quæ prognoſtica nominatur,id,quod futurum ſit,prænunciantes,ne euentus rerum noſtro aſcribatur errori. Hæc igitur tibi ſit vna indicatio, ſumpta ex morbi t̃pibus ad victus formã,altera verò à viribus ægrotantis, quã in ſequenti docet aphoriſmo.

9 Conjectari autem oportet, an æger cum victu ſufficiat perdurare ad morbi vigorem: & nunquid prius ille deficiat, nec poſsit cum victu perdurare: vel morbus antea deficiat, atque hebeteſcat.

3. de Criſib. 4.141.c In prog. cõ. 2.t.6.5.198. d.& ; t.31. 201.a

Quia in ſuperiori aphoriſmo tantum iuſſit ab eo,qui extremè tenuis victus nominatur,declina-
† τῆς ἀκμῆς eſt in impreſſis, vt ĩterpres vertit. Burgundio, qui hos libros olim ad verbum tranſtulit, videtur legiſſe ἐχάτων, quòd vertat, vltimis, ideſt extremis, & iudicio meo melius. re,quanto morbus mollior extiterit † ſuo vigore? hoc in loco nunc alteram adijcit intentionem, vt quantitatem declinationis exquiſitè noſcamus. Eſt autem hæc intentio,vis ipſa ægrotantis: cuius H gratia nutrimus:neq; enim morbi cauſa."Cum enim vis ita robuſta fuerit,vt ſperemus ipſam poſſe perdurare totum tempus intermedium vſq;ad ſummum morbi vigorem,cum tali victus figura: tunc exquiſitam habebimus declinationis,quam diximus,quantitatem. Quòd ſi imbecillior extiterit,adijciendum eſt aliquid victui,& plenior eſt adhibendus tanto,quantum virium imbecillitas expoſtulat. Quocirca aliquando in ipſo etiam morbi vigore, vbi caſus aliquis interuenerit, robur naturæ diſsoluens, nutrire cogimur. Eſt autem hic quoque ſermo pars totius offerendi alimenti rationis. Vnde, ſiquis & hunc,& priorem, atque ſequentem aphoriſmum vnum fecerit, non aberrabit. Ego verò in partes ſecans expono, quoad fieri poteſt, doctrinæ gratia clarioris.

A. li.1.t.4.c. 1.fol.71.a

10 Quibus igitur ſtatim morbus in vigore conſiſtit, ijs etiam ſtatim tenuis" victus adhibendus eſt: quibus verò poſterius debet conſiſtere, ijs, & in ipſo conſiſtendi tempore, & parum ante illud, cibus ſubtrahendus: prius verò vberius victus adhibendus eſt, vt æger ſufficiat.

de Morborum tẽporibus.3.86.h A. ibidem.

Hic pariter ſermo eandem ſententiam habet cum priore,niſi q̃ eſt illo vniuerſalior. Prius enim in peracutis morbis dicebat,quòd ſtatim in ipſis tenuiſſimo victu vti oporteret: hic verò ſimpliciter de omnibus morbis pronunciat, quibus ſtatim conſiſtendi tempus futurum eſt, hoc eſt, non

multo

A multo post primam inuasionem:iubens ob id tenuem adhibere victum. Quæ verò sequuntur,manifesta:cum eidem hæreant sententiæ.

deMorborũ tẽporibus. 386. h

11 In ‖accessionibus abstinere oportet:nam †ꝛcibum dare ꝛnocuum est:&, quibus per circuitum fiunt accessiones,in ipsa accessione abstinere oportet.*

* ὑποσέλλεσθαι quod alij vertũt subtrahere.
† προστιθέναι, idest addere.

Totius quidem victus rationem in vnoquoque morbo à duabus intentionibus iussit sumere,ex futuro totius morbi vigore,& ex viribus ægrotantis. Quo modo verò quispiam particulares ciborum oblationes faciat conuenienter, in hoc docet sermone, caueri iubens morborum accessiones. Ipse verò manifestius libro de victu acutorum dixit,quòd ‖neq;, cum iam adsunt,neq;, cum haud ita multo post affuturæ sunt accessiones,cibus dandus est,sed cum declinant,& cessant.

de Victus ra.in morb. acu. cõ. 4.t.39.7.139.e

A.l.1.t.4.c. 25.fol.82.e

12 Accessiones ‖ verò,& constitutiones,morbi indicabunt,& anni tempora,& circuituum successiua incrementa,siue quotidie,siue alternis diebus,siue per maiora interualla fiant. Sed & ex ijs,quæ mox apparent,indicia sumuntur:quemadmodum ‖ in morbo laterali, si circa initia statim sputum appareat, morbum breuiat:si verò postea appareat,producit. Et vrinæ,& alui excrementa,& sudores,quæcunque apparuerint,vel bonam morborũ iudicationẽ,vel malam:vel breues aut longos fore morbos ostendunt.

in Coacis prænotionib. Sputum in pleuriticis, &c. circa medium.

1.de Crisib. 4.126.e.g.& 127.d.f.g.& 133.a.3.de Crisib.4.139 h.

B Si,quæ prius dicta fuerunt ab eo de victus ratione, ad memoriam reuocemus:eorum, quæ nũc dicuntur,vtilitas fiet nobis manifestior.Quæ aũt prius dicta fuerunt,hæc sunt. Totius victus figurã,ad duas respiciens intentiones,faciebat,quarũ altera erat vis ægrotantis,altera constitutio morbi. Nam considerare,an morbus sit acutus,vel peracutus, vel longus, & quando maximè vigorem accipiet:morbi constitutionem est considerare. Particulares autem ciborum oblationes, ex accessionibus particularibus coniecturabatur: Cum igitur tres essent intentiones ad perfectam,& absolutam victus rationem instituendam,primaq; ex viribus ægrotantis,secunda ex morbi cõstitutione,tertia præter has ex particularibus accessionibus sumerentur : vires quidem sub primo statim ingressu dignoscere medicus potest,ex pulsibus scilicet, & alijs, quæ ipse in libro ꝓgnostico latius scriptitauit:† quamuis forte quis dixerit, virium magnitudinem esse incomprehensibilẽ. At si non possumus earum quantitatẽ exquisitè inuenire, posse tñ nos artificiosa quadam coniectura ad veritatem proximè accedere nemo inficiabitur.Morbi verò constitutionem,qualis nã sit,& particulares accessiones,multi medici existimarunt non posse dignosci:non tamen idem sensit Hippocrates:sed & in hac parte,sicuti,& in alijs omnibus sæpè quidem exquisitè,&, vt quispiam dixerit,pe-
C ritè,atque scienter,sæpè verò coniecturaliter quidem, non tñ inartificiosè, neq; longè à veritate, sed propinquè,ac proximè perueniemus ad præcognoscendum futurum consistẽdi tps,& accessionum reciprocationes. Verum hæc omnia latius,& in libris,qui prognostica,& in ijs,qui Epidemię inscribuntur, Hippocrates docuit:nosq;, iuxta antiqui magistri sententiam,ipsius verba cum decenti expositione apposuimus in primo libro de Crisibus:in quo ostendimus, quomodo quispiam futurum morbi vigorem possit præcognoscere. Nunc verò sunt omnia ab Hippocrate per capita tradita:nosq; ipsa,quam breuissime fieri poterit,dilucidabimus.Quibus verò curæ est omnem de his disciplinam diligenter perdiscere,ad librum de Crisibus à nobis conscriptum,legendum accedant.Ipsi igitur quoq; morbi,& ipsas accessionum proportiones,& suas etiam constitutiones nihilominus ostendent:veluti in intermittentibus,ꝙ tertiana citò iudicatur:quotidiana verò lõga erit: quartana aũt hac longior existet.In continuis,quòd causodes quidẽ,id est,incedentes,acutæ sunt, quæ verò typhodes.i.succendentes nominantur,longiores: mediæ verò inter has, semitertianæ. Quomodo verò quispiam has omnes febres statim inuadentes dignoscat, secundo libro de Crisibus plenius edocuimus:quare non oportet huc transferre, quæ in alijs bene iam explicauimus:neque enim sæpius eadem in pluribus libris sunt repetenda, sed solum ad memoriam reuocandum,
D quo modo,si possibile fuerit tertianã inuadentem statim ab initio cognoscere,ex ea cõprehendere queamus,ꝙ & citò iudicabitur,& quod per tertium diem fient accessiones. & hoc est,qđ ab Hippocrate dicitur:Accessiones aũt,& constitutiones,morbi indicabunt &c.Nos quidem,cum statim prima die febrium quartanarum initia sæpè cognouissemus:non expectata secunda accessione,formam victus ab initio constituimus,tanquã ad morbum,qui longo post tẽpore ad suũ vigorẽ foret peruẽturus. idem in quotidiana & tertiana fecimus,tẽpus futuri vigoris in vtrisque secũdum proprium terminum metientes.Sicuti aũt in febribus, itidem in alijs morbis est faciendũ Morbus.n. lateralis,& qui peripneumonia,& phrenitis à Grẽcis nominantur, morbi acuti sunt. Angina aũt, quæ grẽce synãche dicitur:iuxtangina,quę cynãche:& cholera,& distẽtio neruorum, tetanos grẽce dicta,peracuti. Aqua inter cutem, melãcholia,suppuratio,& phthoe.i.tabes,diutini. Ac morbo quidem laterali,& phrenitidi magna ex parte ꝑ tertiũ diẽ accessiones fiunt:suppurationib. aũt,quę vẽtri eueniunt,hepati,& tabi,quotidie,magis ad noctẽ:ꝙ verò ex liene laborãt, & oĩno melãcholicis,per quartũ.Quod aũt subinde dicitur de anni tẽporibus,ad ea, q̃ antea dicta sunt, habet relationẽ.Nã & morbi constitutiones, & accessiones possunt ab anni temporibus vnà cũ morbo indicari.Neque enim sufficit hoc tantũ scisse,ꝙ quartana inuasit hoc die,vt ab initio præcognoscamus instituendam esse victus figuram,vt ad morbũ futurum diutinum : sed etiã, si hieme,aut vere,vel

† *Ex cod.græcis. vnde nec impossibile quis dixerit esse virium magnitudinem dignoscer,eet ita Burgundio.*

æstate,

æſtate,vel autumno ſuum fecit initium,proſpicere oportet:id cognoſcentes,quòd æſtate quartanę E
magna ex parte breues ſunt,autumnales longæ,& magis,quæ hyemem attingunt. Nam hæc eadē
ipſe nos in ſequentibus edocebit. ſiquidem & tertiana febris eſt quidem,& alioqui celeris iudicij,
ſed æſtate longè magis,quam hyeme. Atq; alijs ſingulis morbis æſtas addidit celeritatem,hyems
verò tarditatem.Sed & acceſſiones per tertium quidem maxima ex parte æſtate fiunt,per quartum
verò autumno,ſingulis verò diebus,aut noctibus hyeme. Sicuti autem in anni temporibus,ſic &
in temperaturis ex proportione res ſe habet:de quibus & ipſe Hippocrates ſepe diſſeruit, non ta-
men hic quidquam dixit,vt qui ex vno alia nobis ad memoriam reuocanda reliquerit. Quæ enim
tempus æſtiuum,eadem,& ægri temperatura,ſi fuerit natura calidior,& ſiccior:& ætas,ſi in ſuo vi
gore conſtiterit: & locus,ſi calidus,& ſiccus vna indicabunt. Liquet autem,quòd & induſtria vi-
tæ,& aſſuetudo eodem modo ſe habent,& præſens aeris nos ambientis conſtitutio: de quibus po-
ſtea docebit.Sic,& quæcunq; de tēpore autumnali ad morbi cōſtitutionem,& acceſſionū recipro-
cationem aſſumebātur:hæc eadem,& de ætate ægrotantis,atque natura,& vitę induſtria,& aſſue-
tudinibus,& regione,in qua ægrotat,& aeris ambientis,quæ tunc vagatur, tēperatura aſſumere li-
cet.Ex his quidem iam conſtare poteſt,quòd & morbi cōſtitutionem,& acceſſiones cognoſcemus:
conſtitutionem quidem,ſi morbus fuerit peracutus,vel diutinus,quod ad conſiſtendi in vigore tē- F
pus præcognoſcendum eſt neceſſarium:acceſſiones verò,an per tertium,vel per quartum,vel ſingu
lis diebus, ſiue qua hora diei, aut noctis ſint inuaſuræ. Quòd verò circa finem aphoriſmi ſcribit,
deinceps videamus,ſi ad eorum,quæ nos diximus,faciat declarationem.Sic enim Hippocrates in-
quit:Et circuituum ſucceſſiua incrementa,ſiue quotidie,ſiue alternis diebus,ſiue per maiora inter-
ualla fiant.Clarum eſt aūt ipſum intelligere per circuituum incrementa, acceſſionum, quæ in ipſis
eueniunt,augmenta:quę & modum,quo morbus augetur,& futuri vigoris tempus prefinitum oſtē
dunt.hinc autem præcipuè diſces.Secundæ acceſſionis ad primam accrementum,in hiſce tribus cō
ſpicitur,in hora,qua fit acceſſio,in longitudine acceſſionis,& in magnitudine. nihil autem differt,
ſi in vehementia dixeris,quia hæc duo nomina ſunt apud medicos vſitata,ipſaque ſæpius de re ea-
dem pronunciant,cum aliquādo dicunt maiorem fuiſſe febrem ea,quæ præceſſit, aliquando vehe-
mentiorem.Contingit autem hanc febrem vehementem,vel æquales horas cum præcedente obti-
nere,vel pauciores, vel plures: quod ad magnitudinem, ſiue vehementiā acceſſionis non pertinet,
ſed ad prolixitatem acceſſionis. Per acceſſionē te nunc oportet intelligere deterius tēpus totius cir-
cuitus,quod eſt à primo inſultu vſque ad tēpus in vigore conſiſtendi: ſicuti reliquū tēpus decli-
nationis eſt melius.Cum itaque acceſſio,ſiue ꝑ tertium ſiue per quartum, ſiue quotidie fiat,anticipa- G
uerit proportionem, atque ita anticipando ad longius extenditur tēpus, atq; inſuper vehementius
afflixerit:tunc manifeſtum eſt morbi augmentum.Quantum aūt augeatur,vnumquodq; ex dictis
ſua quantitate monſtrabit:ſiquidem acceſſio pluri tēpore anticipans,& longius,atque vehemētius
affligens,effatu dignum indicabit augmentū, & velocē eſſe morbi motū, atq; haud ita multo poſt
in ſuo vigore futurum. Neq; enim fieri poteſt,vt magna incrementa ſuſcipientibus acceſſionibus,
non proxima ſit morbi conſiſtentia. Contraria aūt acceſſio, quæ.ſ. parua faciat incrementa omniū
eorū,quæ diximus:quantū ad hoc attinet,longius diſtare futurū morbi vigorē oſtendit.Hoc igitur
ipſum per circuituum incrementa diſcemus,coniectura ſcilicet aſſequi, poſt quantū tēpus morbus
in ſuo vigore conſiſtet,ac præterea horam præfinitam,qua acceſſio inuaſura ſit. Conducit aūt pri-
ma cognitio ad formam totius victus conſtituendam:ſecunda verò ad cibus dandum in particula-
ribus temporibus, quorum intentiones ipſe ab initio docere propoſuit. Quòd autem circuitum
(græce periodum,) vocet ſimilē ad idem reditum,neminem puto dubitare. Sed & ex ijs, quæ mox
apparent,ait coniecturandum eſſe de acceſſione, & totius morbi conſtitutione. Siue autem caſus
(græce ſymptomata)ſiue ſigna,velit quiſpiam illa,quæ mox apparent,nominare:nihil retulerit. Il
lud autem de omnibus caſibus,ſignisve eſt cognoſcendum, quod non nulla quidem eorum ſigni- H
ficant paſſionē,aliqua aſſident,aliqua iudicant:aliqua coctione,aliqua cruditatem,aliqua ſalutem,
aliqua perniciem oſtendunt.Paſſionis ſignificatiua ſunt,quæ vnà cum morbo inuadunt. Quæ ve-
rò aſſident:aliquando ſimul inuadunt,aliquando ſuperueniunt,non nunquam verò neque omninò
veniunt:neque enim ſunt à morbo inſeparabilia,neque eorum velut ſubſtantiam conſtituunt, ſed
proprias faciunt differentias. Quæ verò ab Hippocrate ‖ criſima.i. decernentia,ſiue iudicantia vo-
2.Epid.ſect.1. cantur,cum primo quidem exquiſitè morborum principio non ſunt apta inuaderę:cum duob.alijs
autem apta ſunt:de quibus paulo poſtea dicemus. Aliquando verò neque in his, ſed cū morbi au-
gentur,aut iam in vigore conſiſtunt,apparent. Signa verò coctionis contingunt quidē & iſta nun-
quam in primo ſtatim morbi principio:terminant autem illud principiū,quod eſt pars totius mor-
bi. Signa verò cruditatis cum primo morbi principio ſtatim inuadunt, & non nunquam poſterius
apparent,ſicuti & mortis ſigna. Nam & horum generatio,morbi principium ſubſequitur. Morbi
aūt principium intelligi volumus(vt in cōmentarijs de Criſibus manifeſtauimus)& primum eius
inſultum,quod nullam habere latitudinē dicitur:& id,quod eſt ſicuti pars totius morbi,quando in
principium diuiditur,augmentum,& tēpus in vigore conſiſtendi & declinationem: & aliud,quod
vſque ad tertium extenditur diem. Sed & in eadem tractatione docuimus omnium caſuum pote-
ſtates:

A ſtates: & ſimul, quæ expoſitione indigere videbantur verba Hippocratis ad hoc pertinentia, expoſuimus. Sed & nunc per modum compendij de ipſis à nobis dicetur. Qui verò voluerit totam Hippocratis artem circa iſta perdiſcere, ad illam vadat tractationem. Ex mox apparentibus igitur totam iubet morbi conſtitutionem coniectari: deinde quandam morbi ſpeciem in medium adducens, ita inquit: Veluti, in laterali morbo ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, morbum breuiat: ſi verò poſtea appareat, producit. Perſpicuè verò, quod docet, aſſequeris, ſi ex tertio libro Epi- 3.Epid.com.5. demiarum ‖ apponam, quæ ipſe de Anaxione ſcribit, morbum lateralem patiente: quem etiam t.79.3.150.b ægrotum ego in primo libro de Criſibus, mea expoſitione patefeci. Verba autem Hippocratis « hæc ſunt: In Abderis Anaxiona, qui iuxta portas Thracias habitabat, febris acuta inuaſit, lateris « dextri dolor continuus, tuſſis ſicca: neque primis diebus expuebat aliquid: ſitibundus, peruigil: « vrinæ bene coloratæ, multæ, tenues. Sexto die delirauit: neque calefacientia aliquid proficiebant. « Septimo die magis laborabat, quia febris intendebatur, & dolores non minuebantur, tuſſesque « infeſtabant, & difficulter ſpirabat. Octauo venam in cubito ſecui. ſanguis multum fluxit, qua- « lem oportuit. dolores remiſſi ſunt, verum tuſſes ſiccæ ſubſequebantur. Vndecimo die febres mi- « nores factæ ſunt: parum circa caput ſudauit: tuſſes, & quæ à pulmone, humidiora. Die decimo B ſeptimo cœpit pauca quædam cocta expuere: leuatus eſt. Vigeſimo die ſudauit, & deſijt febrici- « tare. Poſt criſim leuatus eſt: ſiticuloſus verò erat, neque à pulmone bonæ erant expurgationes. « Vigeſimoſeptimo die febris redijt, tuſſijt, multa concocta eduxit: vrinis adfuit multum ſedimen « album: ſitis ceſſauit, & bene ſpirauit. Trigeſimoquarto die ſudauit totus, per criſim febris om- « nino ſoluta eſt. Hic igitur Anaxion ab initio morbum lateralem patiebatur, non tamen ab initio expuebat, ſed & octauo die adhuc tuſſes ſiccæ ſubſequebantur, vt inquit, Hippocrates. Quare rationabiliter totius morbi ſolutio ad trigeſimum quartum diem extenta eſt: cum tamen magna ex parte lateralis morbus terminum ſuæ iudicationis habeat quartumdecimum, &, ſi non hunc, ſaltem omninò vigeſimum. Quòd ſi ante tertium diem expuiſſet: vel circa ſeptimum, vel nonum, vel omninò vndecimum diem iudicatio eſſet ſubſecuta: &, ſi in ipſo die tertio ſpuere cœpiſſet, quartumdecimum diem non tranſcendiſſet. Hoc enim accidit id omnibus inflammationibus, quæ non teguntur operculo denſiore, vti in ijs, quæ exteriorem occupant cutem. quaſdam ſanies (græce ichoras) reſudare, ab initio tenues, poſtea verò, ſi coctionem accipiant, & ad melius proficiant, craſſiores: & ex his ipſis craſſioribus aliquas eſſe magis concoctas, aliquas verò minus. Hoc idem in omnibus inflammationibus, quæ vel os, vel oculos infeſtant, licet intueri, C nec minus in quacunque alia corporis parte, quando pars aliqua interior ſimul cum cutis diuiſione patitur inflammationem. Nam ex huiuſcemodi vlceribus ſanies profluunt tales, quales ego dixi. Quando igitur aliqua fuerit inflammatio cum tanta meatuum anguſtatione, vt nihil extra effundatur, neceſſe eſt illam eſſe & coctu difficilem, & longo tempore perdurare. Hac igitur ratione, & in morbo laterali (qui & ipſe eſt ex genere inflammationum) attendere oportet ſigna coctionis. Nam crudiſſimus morbus eſt, in quo nihil omninò expuitur: ſecundum ordinem obtinet ille, in quo ſanies tenues: tertium, in quo craſſiores: & quartum, in quo perfectam habent coctionem. Verum, ſi hæ circa tertium, vel quartum diem apparuerint, non contingit morbum tranſcendere ſeptimum diem. In alijs verò ſingulis neceſſe eſt, vt pro coctionis modo menſura temporis conſequatur. Sicuti igitur ſputum perfectæ coctionis ſignum eſt, quando album fuerit, & lene, & æquale conſiſtentia, neque nimis humidum, neque nimis craſſum: eodem modo integram cruditatem oſtendit, quod nullo modo expuitur. Quòd ſi expuatur quidem, ſed tamen adhuc tenue ſit, debilis coctionis eſt ſignum. Quòd ſi impermixtum fuerit vel flauum, vel rufum haudquaquam bonum. Quòd ſi liuidum fuerit, aut ærugini ſimile, aut nigrum: perniciоſiſſimum D exiſtit. Cum itaque à nobis diſtincta ſint ſigna coctionis & cruditatis, & præter ea tertium genus exitialium: illud ſcire oportet, quòd ſigna coctionis ſemper ſunt bona, vt quæ morbi ſolutionem haud ita multò poſt futuram oſtendant: ſicuti genus ſignorum exitialium, mortem ægri citam prænunciant. At verò ſigna cruditatis diutinum quidem ex neceſſitate morbum ſignificant: ſed, quantum in ipſis eſt, neque moriturum, neque euaſurum è morbo hominem oſtendunt: Tibi verò prius ægroti vires expendenti, etiam ex his licet prægnoſcere. Aliud eſt ſignorum genus, quæ iudicatoria ab ipſo nominantur: ſunt autem hæc, ſudores, ſanguinis fluxus, rigores, multum alui profluuium, & ſimilis vomitus, dolor capitis repente inuadens, difficultas ſpirandi præter rationem & vehemens, vel cordis morſus, vel quædam in hipochondrijs citra dolorem tenſio, vigiliæ vehementes, delirium, & nox abſque ratione moleſta, & acceſſio anticipans, & lachrimæ inuoluntariæ nihil patientibus oculis, neque ex triſtitia prouenientes, rubor faciei, & labrum inferius agitatum, lucida vel obſcura, & tenebroſa quædam ante oculos obſeruantia, & hallucinationes quædam, & malæ, vel naſus repente rubeſcentes, parotides, aut omnino alicuius in articulum decubitus generatio. Hæc igitur omnia, & præter hæc alia multa huiuſcemodi ſecundum propriam eorum ſubſtantiam † caſus nominata, quatenus verò ſubitam mutationem oſtendunt, ſigna iudicatoria appellata, duplicem tibi præſtabunt prægnitionem. Si quidem morbo iam cocto ſuperuenerint, futuram ſtatim ſanitatem denunciant: Si verò crudo adhuc morbo, iudicationem

† ſymptomata.

iudicationem non bonam, quæ aut perniciem agat, aut in longum tempus morbum producat. E

1. Epid.com.2. t.45.46.3.112. b.c — Quòd verò alia sit natura horum signorum, quæ iudicatoria nominantur, alia verò eorum, quæ coctionem significant, hinc discere possis. In primo libro Epidemiarum inquit Hippocrates:‖ „ Coctiones, iudicationis celeritatem, salutisque securitatem significant:‖ Cruda verò, & incocta, „ & quæ in abscessus malos conuertuntur, iudicationum carentias, vel dolores, vel temporis longi- „ tudinem, vel mortes, vel recidiuas ostendunt. Ita quidem hic in vniuersum collaudauit morbi co „ ctionem: in libro autem, qui Prognostica inscribitur, particulatim in hunc modum simul docens „

In Progn. com. 2.t.26.4.200.b — ipsius indicia:‖ Vrina autem optima est, quando sedimentum album, lene, & æquale fuerit per om- „ ne tempus, donec morbus iudicetur. Significat enim salutis securitatem, & morbum pauco tempo- „ re duraturum. Sic rursus laudauit vrinam "monstrantem coctionem in venoso genere. Rursus au- „

Ibidem.t.13. 199.a — tem, cum dicit,‖ Alui autem excrementum optimum est, quod est molle, consistens, & hora excre- „ tum, qua solet, cum sanitas adest. Hic indicia coctionum ventris simul collaudat, ac docet. Sic & eã, „ quæ fit in membris respirationi seruientibus, coctionem simul collaudans, ac docens, in hunc mo- „ dum scribit: Sputum oportet in omnibus doloribus, qui pulmonem, & costas infestant, celeriter, ac „ facilè expui, flauitiemq; valde sputo commixtã apparere. Coctionis igitur signa semper bona sunt, „

A.l.1.f.2.d. 2.c.6.f.54.e

2. Epid.sect.1. — iudicationis verò signa non semper. Sic ergo, inquit,‖ Signa iudicatoria, non iudicãtia, aliqua mor- F tem, aliqua difficilem iudicationem portendunt. Sanèq;, & cum ait, quæ ad melius iudicant, non „ confestim appareant: per hæc verba eandem indicat sententiam. Nam coctionis signa, quocunque „ tempore apparent, bona sunt. semper enim eorum vniuersum genus optimum existit. Non ergo repugnat illud, quod nunc dictum est, in morbo laterali sputum si statim appareat, illi alteri, quòd dicitur, signa iudicantia ad melius, non statim appareant. Nam signa iudicatoria non nunquam mala fiunt: signum verò coctionis nullum vnquam prauum fuit, sed omnia optima semper: & tantò citius ægrum sanitatem recuperaturum ostendunt, quanto citius apparuerint. Hæc dixisse sufficiat per modũ compendij, quantum ad præsentem attinet locum. Totam verò de istis antiqui magistri sententiam in libro de Crisibus exposuimus. Vt autem sermo, quem nuper diuidendo proposui, perfectus habeatur: quomodo à dictis differant, & quæ passionis significatiua, & quæ assidentia dicuntur signa, hinc volo transigere, vnam in medium adducens pro exemplo passionem, hanc ipsam videlicet, quã Hippocrates nominauit. In morbo igitur laterali, acuta quidẽ febris vnà cum spirandi difficultate, & tussi, & dolore lateris pungenti, signa passionis significatiua nominantur. Quòd aũt dolor aut ad hypochondrium, aut ad clauim perueniat, assidentia dicuntur: sicuti, quòd facilius in latus patiens, quam in alterũ, decũbat æger, ad idem genus assidentium attinet. Scripsit G aũt & Praxagoras Nicandri filius duo volumina de assidẽtibus signis: de ijs aũt, quæ superueniũt, vnum alium, ac si de mox apparentibus inscriberetur. Hæc igitur mox apparentia inquit Hippocrates & bonam morbi iudicationem, & malam: morbumq; vel longum, vel breuem futurum ostendere: Meminit autem non solum sputorum, sed & vrinarum, & excrementorum alui, & sudorum: ea scilicet, quæ sunt in libro prognostico scripta, nobis exemplo subijciens: quæ ad hunc locũ transferre superuacuum foret. nam de his in libris de Crisibus diximus, & in commentarijs in Prognostica, in quibus adhuc magis antiqui magistri sententiam explanauimus.

In lib.de Renũ affect.dignos.& medi.qui Gale. ascribitur. 7. 195.d — *13 Senes‖ facillimè ieiunium ferunt: secundo loco, qui ætatem consistentem habent, minus adolescentes, omnium minimè pueri præsertim qui inter ipsos sunt viuidiores.*

Differentia etiam ætatum confert aliquid ad cõstituendam victus rationem: senes siquidem facilè ferunt inediam, pueri verò difficulter. Est autem facilitas & in non appetendo, & nihil inde mali sustinendo. Difficultas autem in contrarijs oritur: etenim pueri magis appetunt, & plus offenduntur in longis inedijs: mediæ verò ætates inter senes, & pueros, quanto alteri ipsorum, pximiores existunt, tanto aut minus, aut magis molestantur, atque offenduntur ex longis inedijs. Huius H

Aphor.qui hũc sequitur. — autem aphorismi causam ipse in sequenti docet, qui ita incipit.‖ Qui crescunt plurimum caloris innati habent. Ita vt, siquis velit ipsum priori adiungere, & cum, enim, coniunctione proferre, tunc sermo vnus fieret, & manifestus, in hunc modum se habens, Senes facillimè ieiunium ferunt: secundo loco qui ætatem consistentem habent: minus adolescentes: minimè verò omnium pueri: Qui enim crescunt, plurimum caloris innati habent. Appellat autem ætatem habentes consistentem, eos, qui mediam ætatem habent inter iuuenes, ac senes, ita vt ab ætate quidem vigente recedant, nondum tamen senium habeant senectæ manifestum. Sic autem & Thucidides quosdam in ætate dixit esse consistente. Verum inter hanc ætatem, & adolescentium, altera quædam est, quæ, sicuti ætatum, ita facilitatis, & difficultatis medium ordinem obtinet: ita vt neque tam facilè inediam ferre possit, sicuti qui in ætate sunt consistente, atque senili: neque difficulter, sicuti adolescentes, & pueri. Eius tamen nõ meminit Hippocrates, cum possit eam vnusquisque ex illis, quas dixit, intelligere. Cum verò inquit. Præsertim qui sunt inter ipsos viuidiores, naturarũ differentias manifestat: ex pueris enim, qui calorem innatum validiorem admodum habent, ij promptiores sũt ad cibos assumendos, & ipsos magis possunt concoquere: &, si non assumpserint, plus offenduntur. Talis quidem est sermo Hippocratis: indiget tamen adhuc parua quadam additione ad perfectionem

A fectionem:de ijs.n.qui ſunt in principio ſenilis ætatis,rectè dictum eſt, Senes facillimè ieiunium ferunt:de ijs verò,qui ad extremam peruenerunt, non rectè: quia hi non poſſunt tolerare longas inedias. Vel igitur addere oportet aphoriſmo exiguum quiddam, & hoc modo ipſum pronunciare,Senes facillimè ieiunium ferunt, præter eos, qui ad extremam ſenectam peruenerunt: ſecundo loco,qui ætatem conſiſtentem habent. Vel verbum,ieiunium, in ciborum paucitatem eſt commutandum,atque ita dicendum,Senes ciborum paucitatem facillimè tolerant: ſecundo loco,qui ætatem conſiſtentem hñt. Nã,& qui ad extremã ſenectam attingunt,inuenientur,etſi non poſſint longam inediam tolerare,paucis tamen cibis indigere. Tale enim quiddam patiuntur, quale lucernis, quæ extinguuntur,accidit,quæ & continuam exigũt olei ſuffectionẽ,& multã, ac ſubitã ſimul nequeunt ſuſtinere. quandoquidem & his exhibere oportet vniuerſam multitudinem paucam: & hanc ipſam cibi paucitatem in multas partiri portiones:neque vnà illis longa inedia eſt iniungẽda.

1.de Temperamentis. 1. 13. h

14 Qui ‖ creſcunt,plurimum habent calidi innati:plurimo igitur egent alimento:alioqui corpus abſumitur. Senibus verò parum calidi innati ineſt:paucis propterea fomitibus egẽt, quia à multis extinguuntur. Hanc etiam ob cauſam febres ſenibus non ſimiliter acutæ fiunt: frigidum enim eorum corpus.

de Vtilitate reſpirationis. 1. 225. f

B Dictum eſt à nobis plenius etiam in commentarijs De tẽperaturis,quomodo viſum eſt nõ nullis medicis,eos,qui in iuuentæ vigore conſiſtunt:non nullis verò, pueros eſſe calidiores. Habent enim hi quidem calorem acriorem,hi verò abundantiorem. Nunc verò etiam neceſſariũ eſt dicere,quantum ad præſentem locum conducit,ſermones longos, quoad fieri põt, in pauca conijcientes. Hoc ipſum igitur verbum,calidum,aliquando transferimus ad qualitatem, cuius propriũ nomen eſt caliditas:aliquando denominatiuè totũ corpus dicimus calidũ, à caliditate: eſtq; hic modus loquẽdi plurimus in omni vita,& fuit apud antiquos, veluti Theophraſtus oſtẽdit in eo libro, qui de calido & frigido inſcribitur. Nã,cum corporũ ſubſtantia contrarias has qualitates,caliditatẽ,frigiditatẽ,humiditatem,ſiccitatem viciſſim recipiat: ſecundum ſubſtantiam quidẽ recipiẽtem, cum calidum nominamus,corpus dicimus:multumq; vel paucum dicimus eſſe calidum, ad quãtitatem ſubſtãtiæ referentes. Et hoc dupliciter facimus:vno quidem modo in ſubſtãtijs impermixtis,alio autem in mixtis. In impermixtis quidem,veluti ſi duo haberent aquam æqualiter calidam in duobus inæqualibus labris contentam:alterum diceremus plus habere calidi,qui maius labrum poſſideret:alterum minus. In mixtis verò,veluti ſi eſſent ęqualia labra,ſed inęquali menſura ex vino & aqua temperata:alterum ipſorum plus vini cõtinere,alterum plus aquæ diceremus. Cui mo-

2. de Naturali. facul. 1. 298. a

in 6. Epid. cõ. 3. t. 15. 3. 173. a

Et cõ. 4. t. 14. 3. 183. d. & t. 17. 184. b & t. 25. 186. b

3. de Cauſis pulſ. 4. 97. c

5. de ſimpl. medic. facult. 5. 33. h

de Natura hum. cõ. 2. t. 12. 7. clxxx. a

C do etiam ille eſſet perſimilis, ſi duo labra inæqualia ſupponeremus æqua proportione temperata. Nonnunquam verò non ad ſubſtantiæ multitudinem ſermonem referentes,ſed ad qualitatem ſolam,huic quidẽ alicui dicimus plus calidi ineſſe,huic verò minus: ſicuti ſi ex duobus labris parem prorſus magnitudinem habentibus,alterum, quod calidius eſſet plus habere calidi diceremus: alterum,quod frigidius,minus:non tamen propriè verbo, plus,vteremur in hoc loco. melius enim eſt magis,& minus,vehementius,ac debilius, omniaq; eiuſcemodi vocabula qualitatibus accommodata:paucum verò,& multum in ſola ſubſtantiæ quantitate ſeruare. Verum non in hoc tantum huiuſmodi fiunt nominum abuſiones, ſed in quampluribus alijs, quæ per vitam ſermonem vſurpamus,idque non minimè fit in arte medicinali. Omnes ſiquidẽ morbos,magnos,aut paruos nominant,quamuis ſubſtantiæ nõ ſint:febrem magnam,febrem paruam:apoplexiam magnam, apoplexiam paruam:ſic,& pleuritidem,& phrenitidem, & peripneumoniam, & omnes itidem alios morbos. Aduertere igitur oportet æquiuocationes,& conſiderare,quid ſibi velit ſemper vnaquæque dictio dicentis. Si enim in altero ſignificato nomen protulerit, nos verò in alio accipiẽtes, ſermonem redarguimus:non illum,qui protulit(ſi verũ fateri velimus) ſed noſtram potius exiſtimationem redarguimus:quod non nulli proculdubio faciunt hoc in loco, qui Hippocrati ſtudent cõ-

in lib. de Renum affect. dign. & medic. qui Galen. aſcribitur. 7. 195. d.

1. Aph. 13. Aduerſus Lycũ. Ext. ord. 64. h & 65. d

de Optima ſecta ad Traſyb. Iſagog. 29. a

D tradicere. Nam ad qualitatẽ nomen calidi trasferentes,conantur oſtendere,hanc eſſe vehementiorẽ ijs,qui in ætatis vigore cõſiſtunt. Verum Hippocrates non ad qualitatẽ,ſed ad ſubſtantiã in præſenti ſermone refert id nomen. Nã ſuba innati caloris aerea eſt,& aquea,ſicuti ex ſemine licet conijectari, quod paucã omninò terrenã ſubſtantiã participat, plurimũ aũt aeris calidi,humidiq́ue in ſeipſo continet,quemadmodũ in cõmentarijs noſtris de ſemine oſtendimus. Iam verò,& alterum noſtræ generationis principiũ ſanguis menſtruus,humidũ natura eſt. Cum igitur magis terreſtre efficitur animalis corpus(tale aũt quotidie efficitur,dũ auget)tunc licet valde vehementer calidum exiſtat,& igneum:ſubſtantiã tñ innati caloris pauciſſimam habet: alioqui febricitantes diceremus plurimũ habere calorem innatum,qui nedum plus,ſed nec priori æqualem hñt. Benè enim temperata eſt caloris innati ſubſtantia:ignea aũt aduentitij. Sed & effluxus, qui è toto corpore fiũt,caloris quidẽ aduentitij ſunt fumei,fuliginoſi,aridi, & acres: contra verò,vaporoſi, ſuaues & bñ tẽperati,caloris natiui. Hæcq; ipſe potes tactu diſcernere. Nã ſanorum calor vaporoſus eſt,atq; ſuauis,& tactu conueniens,nihil triſte,nihil aſperum,nihil mordax præ ſe ferens:eorũ verò qui febricitant,& præcipuè hecticis febribus,aut ijs,quæ ex putredine humorũ ortũ hñt, acris eſt, & inſuauis,ac mordax,& noſtrum corrodens tactum. Salubris verò eius qualitas in pueris exquiſita habetur: ſicuti plures eorum, qui in ætatis vigore conſiſtunt, inuenire contingit calorem habentes

mordacem,

mordacem & non amplius humidum,& vaporoſum,neque aereum. Neque mirum hoc videri de- E
bet. Oportet enim defluxum ſimilem eſſe ſubiectæ ſubſtantię:vt quando humida,atque aerea ſub-
ſtantia exiſtit,tunc quod ab ea defluit,vaporoſum eſt,atque ſuaue:cum verò terreſtris, atq; arida:
tunc & quod effluit,fumeum,ſuliginoſumque eſt,& acre,quod & in exterioribus euenit. Nam,quę
ex aqua dulci,& calida euaporant,optima ſunt & vaporoſa : quæ verò ex aliquo corpore ſolido e-
xuſto,fumea ſunt,& acria. Cum igitur duæ ſubſtantiæ ſint, & hæc quidem ſuauem habeat calidi-
tatem,hæc verò triſtem:alteram quidem plurimam habent pueri,alteram verò ij, qui in ætatis vi-
gore conſiſtunt,vt ad totius videlicet corporis proportionem. Vt autem hæc phyſice magis adhuc
pertractem,rem totam ad elementa traducam. Cum quatuor ſint elementa, ex quibus omnia cor-
pora ſunt temperata:puerile quidem corpus,multum in ſeipſo continet aereæ, atque aquoſæ ſub-
ſtantiæ,minimum terreſtris:contra verò,eorum,qui in ætatis vigore conſiſtunt, à terreſtri ſiccita-
te vincitur,deficit aũt aquoſa,atque aerea ſubſtantia : adeo vt,ſi quartum in vtriſque elementum,
ignem ſcilicet,pari portione poſuerimus, atque æqualiter calida corpora eſſe voluerimus : non tñ
ſimilẽ ſubſtantiam calidam in ipſis eſſe dixerimus:cum puerorum quidem ſubſtantia humida ſit,
eorũ verò,qui in ætatis vigore conſiſtunt, ſicca. Humida.n. ſecundum innatum calorem maximè,
quia ex humido noſtra eſt generatio:ſicca verò ſecundum aduentitium. Sic quidẽ infantes recẽter F
nati ſubſtantiam calidam,& aquoſam plurimam participantes,plurimum dicerentur habere calo-
rẽ innatum. Qui verò ætate vigent,& iam declinant:quantum iſtæ deficiunt, terreſtris verò ſuper-
abundat,tantum habere minorem ſubſtantiam natiui caloris putarentur. Quòd verò ex aquoſa,&
aerea ſubſtantia plus defluere ſit neceſſarium,quã ex terreſtri, etiam ſi ambæ ſint æqualiter calidæ
ſecundum qualitatẽ:neminem arbitror dubitare. Hoc tibi ẽt in exterioribus liquidò licet intueri.
Nã ex corporibus,quæ ad ſimilem perueniunt caliditatem, non æqua portio videtur defluere, ſed
ex ſiccis quidem minimum,ex humidis verò plurimũ. Statim igitur aqua, & oleo mediocriter ca-
lefactis,plurimum defluit,atque diſſoluitur:ferro verò,& ære,atque lapidibus,minimum:adeo vt,
ſi tibi libuerit exponere ad ſolem calidiſſimam aquam (ſi ita contigerit) & ferrum æquo pondere,
deinde tranſacto die ambo perpendere:aquam quidem inuenies multo ſeipſa minorem effectam,
ferrum verò æquale. Sic,& ſi velis oleum æri,& ferro,& lapidi comparare:illud quidem abſumptũ
inuenies,hæc verò æqualem ſubſtantiæ molem retinentia. Hinc verò ad ceram,picem,bitumen,&
reſinam tranſcendens,& quæcunque alia plurimam ſubſtantiam humidam obtinent,videbis,&
hæc ſub ſole calente multò magis abſumi, atque defluere, quam lapidem,æs,& ferrum, & alia ad
hunc modum ſicca. Quare,ſi neceſſarium eſt alimentum,vt, quod effluxit ex corpore, ſuppleatur: G
ex humidioribus verò,& plus aeris participantibus,plus effluit:fit,vt hmõi corpora plurimo egeãt
alimento. Puerorum verò corpus tale exiſtit,plus humidæ,& aereæ ſubſtantiæ obtinens,non ſicu-
ti iuuenum,& declinantium,ac ſenum,ſiccæ atque terreſtris. Hippocrates igitur,cum hoc in libro
propoſuiſſet compendioſam,atque aphoriſticam doctrinam facere : non ita ſermonem ampliauit,
quemadmodum ego nunc,ſed loco iſtorum verborum. Qui creſcunt,etſi æqualem habent ſubſtã-
tiam calidam,atque igneam cum ijs,qui in ætatis vigore conſiſtuunt,aquoſæ tamẽ, atq; aereę ſub-
ſtantiæ plus habent:Qui creſcunt,dixit plurimum habent innatum calorem:Simul memoriæ ſubij
ciens ipſorum ſubſtantiam,ſimul propoſitum ſuum demõſtrans. Quia.n.humidam,& calidam ha-
bent ſubſtantiam,qui creſcunt,idcirco plurimum ab ipſis defluere neceſſarium eſt,& plurimo egẽt
alimento:alioqui corpus,inquit,abſumitur:& rectè. Vbi enim id,quod defluit,plurimum eſt,quod
verò influit,paucum:hìc neceſſe eſt ſubiectam corrumpi ſubſtantiam. Senibus verò paucum ineſt
calidum:his ſanè iuxta vtrunque appellationis ſignificatum paucum ineſt calidũ,ſiue quis ad qua-
litatem ſermonem referat,ſiue ad ſubſtantiam. Nam & qualitas debilis, & ſubſtantia minima eſt:
ſi quidem eorum meminimus,quæ ſupra diximus. Ob hęc igitur,inquit,paucis fomitibus indigẽt.
Nam fomites,græcè hypocaumata,alimenta nominauit,ſuum ſequẽs dogma, & omnium ferè no- H
biliſſimorum philoſophorum,qui eorum,quę animalia conſtituunt,elementorũ,ignem maximè vi-
tæ eſſe cauſam exiſtimarunt.nam,vt lucernarum flammæ,quãuis oleum pro alimento habeant,tñ,
ſiquis id totum ſimul ſuperinfundat,extinguuntur potius,quã nutriantur,eodẽmodo & in ſenibus
calidum,ſui fomentum quidem habet alimenta:ſed ſi repente eorum multitudine, & cumulo ſuf-
focetur,periculum eſt,ne extinguatur : non aliter,ac ſi paruæ ſcintillæ ignis lignorum multitudinẽ
ſuperacerues. Quod autem ſubinfertur. Et propterea febres ſenibus non ſimiliter acutæ ſunt,ſi-
† θερμότητος. caliditatis. gnum re vera eſt & hoc,quòd corpora ſenum frigida ſunt,& ꝙ ob innati † caloris maximè conuer-
ſionem ad igneam naturam accenditur febris. Verum tantam euenire ſenibus conuerſionem,vt æ-
qua ſit ei,quæ iunioribus accidit,vix fieri poteſt. Multum.n. calidum promptè in immenſum at-
tollitur,paucum verò non facilè,ſed maximam exigit cauſam, quæ cogat ad hoc. Ob hanc igitur
cauſam,neq; ſenes magna ex parte febricitant acuta febre,ſicuti iuniores:&,ſi qñ,quãuis rarò,ta-
lis his accidat febris,qualis iuuenibus,oĩnò hæc ad interitũ ægrotantis terminatur. Indicio.n.eſt
immenſam quandã eſſe magnitudinẽ cauſæ febrẽ facientis. Hæc ſufficere pñt ijs,qui ſecundũ na-
turã ſe habent ad intellectionẽ,& fidẽ eorũ,quæ ſcripſit Hippocrates. Ad eos verò,qui ꝑ calumniã
Hippocratẽ reprehẽderunt, è quorũ numero vnus fuit Lycus,nos vnum integrũ volumen ſcripſi-

mus

A mus aduerſus ea,quæ contra aphoriſmum perperam obijciuntur.Huic autem titulũ fecimus. Aduerſus Lycum,quod nihil erratum ſit in aphoriſmo,cui principium eſt , Qui creſcunt plurimum habent innatum calorem. Datus autem eſt mihi Lyci liber poſt ſcriptos à me hoſce commentarios,vnde ego poſtmodum his hæc verba ſubiunxi,quæ non ſunt in ijs,quæ prius edideram.Seorſum autem in alio volumine defendi Hippocratem in ijs,in quibus fuerat à Lyco reprehenſus.

15 ‖ Ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi: quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus copioſior eſt, vnde pluribus egent alimentis. indicio ſunt ætates, & athletæ.

de Natura hu.cõ.1.t.36 1.32.e.8.de Hippoc. & Plat.decr.1.177.f 2.de Naturali. facu. 1.298.a in cõ. li. de Diæta. t.2.2.40.b in 6. Epi.cõ. 4.t.14.4.183.d.& t.25.18.6.c& com.5 t.27.193.d. 3.de cauſis pulſuum. 4.97.c in li. de Renũ affect. dig. & med. qui Gale. aſcribitur. 7.195.b 1.Aph. 18.9.e in Fi-nitionibus med. Gale. aſcript.If.44 fA l.1.f.3.d. 5.c.1.f.6.8.h

Non parum ẽt tempora anni conducunt ad victus rationem inueniendam.Nam hyberno tempore plus appetunt hoĩes , & cibum facilius concoquunt : contra in æſtate : cuius rei cauſam ipſe Hippocrates reddidit,inquiens,ventres hyeme, & vere natura calidiſſimos eſſe. Quid autem ſit, quod natura dr̃,& ꝙ non fruſtra id vere adiecerit in hoc aphoriſmo,ipſe paulò poſt explanauit,inquiens,Etenim tunc calor innatus,multus:plurimo igitur indiget alimento. Ventres,itaque hyeme,& vere calidiſſimi ſunt,non ſimpliciter,ſed calido naturali : cuius ſubſtantiam antea oſtendi.
B Cauſam verò,ob quam hic idem calor hyeme augeatur,etiam Ariſtoteles explicuit. Refugit enim propter circunſtantem extrinſecus frigiditatem,ſicuti rurſus æſtate ad ſibi affinẽ protenditur.Atq; ita contingit diſſolui quidem,ac diſſipari eius ſubſtantiam tpe æſtiuo:cõtineri autem, ac cohiberi, & in profundum ſecedere hyemali.Ob hoc igitur & coctiones, & ſanguificationes , & nutritiones hiſce temporibus ſunt meliores.Addidit autem,& aliud ipſis contingens,nempe ꝙ ſomni longiſſimi fiunt,ob noctium videlicet longitudinem: quod neque ipſum parum confert ad naturales operationes.Quod verò in fine adijcitur.Indicio ſunt ætates,& athletæ,pro argumento ponitur,quòd plurimum alimentum ſit neceſſarium,vbi calidum ſuperabundat.Pueri ſiquidẽ,quia calidum plurimum hñt,idcirco & pluribus indigent,& plura concoquunt.Athletæ etiam:quia exercitijs augẽt calorẽ natiuum,ob id multis frui poſſunt alimentis.Quæ igitur in aphoriſmo dicuntur,ſufficienter expoſuimus.Si quis verò ipſorum veritatem diligentius examinet,non ad oĩa animaliã ſermonem extendat,ſed ea excipiat,quæ in latebris degunt.Hæc.n.cum ſe recondunt,non egent pluri alimento:qñ quidẽ,& ſine cibo pñt perdurare. Et, ſi ſuppoſuerimus ea tanto vti cibo,quanto,antequam reconderentur,malè ipſum concoquerent.Quale.n.hoĩbus contingit aqua frigida lotis, tale etiam aĩalibus accidit hyeme.Contingit autem hominibus,qui aqua frigida perluuntur,ſi debile corpus
C habuerint,refrigerari,atque offendi:ſi verò robuſtum,primum quidem innatum calorem ad interiora refugere,ibique ſeipſum colligere:poſtea verò ad exteriora remeantẽ, multò,quã prius erat, fieri fortiorem.Sic,& aĩalium quæcunq; ſunt natura frigidiora,ijs calor innatus à frigore hyberno ſuperatur,adeo vt ferè extinguatur.quare plurima ipſorum,ſimilia mortuis conſpiciuntur,cum ſine ſenſu,ac motu in latebris iacent:quædam verò prorſus in hoc ipſo affectu moriuntur. Quæ aũt plurimo ſanguine abundant,atque calore,tale quiddã hyeme patiuntur , quale accidit corporibus fortibus aqua frigida lotis.Nã calor eorũ ad interiora ſe colligit,nõ (per Iouem) carnibus ad hæc, prima ſede derelicta,fugientibus,ſed ſpiritu vnà cũ ſanguine.Tria aũt erant corpora,quæ archigonon,hoc eſt primogeniam noſtrã ſubſtantiam cõpleuerunt,ſpiritus,ſanguis,& ſeminalis humiditas,ex qua in primo ortu,veluti in libris de ſemine diximus,fiunt partes aĩalis ſolidiores:mox verò augmentum & nutritio in iſtis perficitur.Quod igitur melius hyeme cibum concoquimus,ſanguine ac ſpiritu ad profundũ corporis retrocedentibus,vnicuique eſt manifeſtum. Non modò igitur hoc ipſum dicit Hippocrates,ſed ꝙ plura accipere confert.In hiſce.n.tpibus,inquit,hoc eſt hyeme & vere,plures cibi dandi ſunt.Atqui,ſi parũ defluit,ac difflat hyberno tempore ad exteriora, multum alimentũ non eſt corporibus neceſſarium : ſiquidem nutritio eſt,eius,quod euacuatur,repletio.Oportet igitur alimenti quantitatẽ eſſe eius,quod difflat,quantitati proportionalẽ.Verum igi-
D tur eſſe,ꝙ quidam hyeme non modo melius concoquunt cibum,ſed ẽt ꝙ pauca aſſumentes refrigerantur, atq; ideo offenduntur: ſi verò plura aſſumpſerint , in nullos plethoricos incidunt morbos, ipſe euentus oſtendit manifeſtè. Cauſæ verò inquiſitio in commune proponatur . Neq;.n.Hippocratẽ ſolum,ſed oẽs alios,hmõi obiectio fatigat.Nemo itaq; eſt,qui non conſentiat diflari corpora animalium ea,quæ fit per ſenſui occulta foramina,difflatione. Idcirco enim ad hoc deueniunt,vt egeant alimento,quoniam euacuatur:ita vt,ſi nihil à corporibus noſtris efflueret,ſed ſemper ęqua moles ſubſtantiæ ſeruaretur,nulla foret alimenti neceſſitas . Tu verò animaduerte, nunquid hac in parte alijs quidẽ oĩbus ratio ſit inexplicabilis, ſoli verò Hippocrati,atque eius ſectatoribus explicabilis. Neque enim aliud quicquam,animal ab initio efformauit , ſicut neque rurſus adauxit, aut vſque ad mortem enutriuit,præterquã iſte calor innatus,de quo nunc habetur ſermo.Hic igitur,cũ ſit omnium operũ naturalium cauſa,quia copioſior eſt hyberno tempore,idcirco cibi appetentiam intendit,coctiones auget,& plus ſanguinis accumulat , & craſſius corpus efficit,& vt ſuperfluitates excernantur,prouidentiam habet. At calor circunfuſus non modò ſuperfluitates,ſed æqualiter omnia euacuat,materiam inutilem,& ea ẽt, quæ in corpore ſecundũ naturã continẽtur, vnà diſſoluens per eam,quæ à medicis occulta difflatio nominatur , quam calor innatus operatur.

Neque

Neque enim aliud quicq̃ est natura animalium,præter hoc calidum, secundum Hippocratis opi- E
nionem. Ostensum autem à nobis est in commentarijs de viribus naturalibus,naturam non solum appetere,conficere,agglutinareq; singulis partibus proprium alimentum, sed & huius quoque superfluitates diffiare:ac,quanto fortius extiterit calidum innatum,tantò magis difflatio effugit sensum. Et ob hanc causam Diocles inquit,sudores esse præter naturam,qm̃ omnibus, quæ ad corpus attinent,rectè administratis,& alimento à natura subacto,nunquã sensibilis humor per cutem excerneretur. Quæcunque.n.in balneis,aut vehementibus exercitijs, vel propter æstiuum calorem exudant homines,ex causis violentis originem habent. Bene igitur omnia tempore hyberno in corpore animalis administrantur,quando hyems mediocritatem seruauerit. Nam immoderatas intemperaturas,& ipse & Hippocrates in sequentibus damnat. Quòd autem omnia bene hyberno tempore in corpore animalis administrentur,indicio non paruo sunt naturæ opera fortiora. Nam cibi in ventriculo benè concoquuntur,qm̃ calor innatus plurimus est:& vna superfluitates somnis longioribus expurgantur,quæ quidem exquisitè extenuata sunt, per cutem: quæ verò in vapores conuersa sunt,per expirationem:quæ verò sufficientem habent crassitudinem,per vrinas. In his.n. plus est sedimenti,quã per æstatem,præter id ꝙ etiam tota vrinarum multitudo hyeme sufficienter augetur. Iam verò magis nutriuntur,& carnem augent corpora hyeme, & plus boni sanguinis cu- F
mulant,nisi malo prorsus vtantur victu. Nam,si consideraueris, vt corpora nostra paucum habentia sanguinem autumni tempore,atque extenuata,suscipiens hyems bonis implet humoribus,& crassiora efficit,percipies,puto,nos gubernantis robur facultatis,quæ est calor innatus. Verum,nisi hic abundans habeat,quo fruatur,alimentum,primus ipse à circunstante frigore superabitur, tam ab eo,qui extrinsecus ingruit,quã ab illo,qui per inspirationem attrahitur:cum ipse verò,& coctio ciborum debilitatur,& boni sanguinis generatio,& partium animalis enutritio, & superfluitatum vacuatio. Si verò tantum abundè habuerit alimentum,quantum potest euincere,& ipse magis augebitur,& omnia,quæ antea diximus,circa corpus animalis perficiet. Cæterum,vt ex pluri alimento oblato,quod non solum benè in ventriculo conficiatur,sed etiam in venis,&omni animalis parte,vnumquòdque multo seipso carnosius reddatur, & plus sanguine abundet, habent hoïes satis ipsa experientia compertum,non in seipsis tantum,sed etiam in iumentis. Nam ante æstatis initiũ, circa vltimam veris partem,& sibi & illis sanguinem detrahunt, in memoriam reuocantes,quibus capiantur morbis,quando repente calor æstiuus superuenerit. Hic.n.adeo sanguinem extendit,atque diffundit,ac quodam modo efferuere facit,vt,qui hactenus moderatus fuerat, non possit amplius in venis contineri,sed vel dirumpat ipsas,vel exedat: &,quando impetum fecerit ad aliquam G
corporis partem alijs debiliorem,in ipsa vel inflammationem,vel erysipelas,vel aliquod aliud tale morbi genus operetur. Nam multo plures,ac grauiores morbi, quibus plenitudo dedit occasionẽ, ex humorum fiunt fusione. Hæc igitur omnia cum alijs astipulantur,quęcunque in præsenti aphorismo Hippocrates docuit: tum hoc probant, non solum posse calorem per id tempus multos coquere cibos,sed etiam multis indigere. Semper enim oportet alimenta esse innati caloris multitudini proportionalia,nisi fortè, vt dixi, natura ex aeris ambientis caliditate imbecillis facta cogat subtrahere. Quamobrem,cum & de vere Hippocrates sermonem indistinctius habuerit,ipse distinguam: Ac primum quidem veris initium,hyemi simile magis esse, quam æstati: finem contra. Deinde quòd nonnunquam talem ver habet frigiditatem,qualem tempus hybernum: aliquando talem,qualem tempus æstiuum,caliditatem. In primis igitur partibus eius, si quando frigidum fuerit, hybernæ similem rationem victus adhibebimus:in posterioribus autem, si quando fuerit calidius,æstiuæ similem. Quod si mediam seruauerit temperaturam, victum illi proportionalem instituemus. Atque hęc omnia de victus ratione,quam sanis oportet adhibere,dicta sunt:deinceps autem de illa,quæ ægrotis conuenit, sermonem faciet.

3. a Ap. 1. &c. vbi agit de anni temporibus & constitutionibus.

16 ‖ Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maximè verò pueris,& alijs,qui tali victu vti consueuerunt. H

In prȩcedentibus aphorismis de victus quantitate doctrinam nobis tradidit:nunc verò de qualitate transigit,multa,quæ in arte conducunt,breuissimo sermone docens:ac primo qualis sit adhibendus victus febricitantibus:deinde quòd victuum [a] † sanorum indicationes in ijs quidem, quæ præter naturam sunt,contrarias:in ijs autem,quæ sunt secundum naturam,similes facere oporteat. Febri enim,quoniam calida,& sicca passio est,(est enim conuersio natiuę caliditatis ad igneam) victum humidum consulit. Humidioribus verò naturis, siue propter ætatem,siue propter consuetudinem,non contrarium,sed familiarẽ. Oportet.n.conseruare naturam [b] † ξeorum per humida,ξnon quemadmodum morbos,demoliri. Qui verò aquam inter cutem,cui febris adiungitur, in mediũ adducentes,sermonem Hippocratis studeant per cauillum reprehendere, quoniã hic morbus non humidum exigit victum,sed siccum,ignorant ij artis curatiuæ caput in primis necessarium, quod nos vberius in illa tractatione transegimus:id autem est,simplicem quenq; affectum propria egere curatione:plures verò inuicem copulatos tantum habere communẽ curationis indicationẽ,quãtum copulabuntur,nobis vel ei,quod magis vrget; obuiantibus, non tamen alterius cura omninò

1. de Sanitate tuenda 2. a 65. b
8. met. me. 7 a 54. h 1. de arte Curat. ad Gla. 7. a 95. c †
1. a Ap. 16. de Optima secta ad Thras. Isag. 20. c.

A † Codices quidam græci antiqui non habent hanc dictionem: plures tamẽ habent. Et Burgũdio.

B † In quibusdã cod. græcis non sunt hæc verba, nec in Burgundione: vt sit vniuersalis propositio.

A post habita,vel omnibus pari studio succurrentibus. Quod autem de aqua inter cutem, & simul febre laborantibus meminere,non est absimile morbo laterali,in quo sanguis expuitur. Nam, & in his cõtrarias exigunt affectus curationes,eductio sanguinis, & passio lateralis:quæ vbi cuipiam simul contingere,ad id,quod magis vrget,obuiare oportet,non omninò posthabita etiam alterius curatione. Sic itaque,siquis simul febricitet, & ea laboret dispositione, quæ aqua inter cutem nominatur: ad ambos affectus respicientes,qui contrariam exigunt curationem, vtrique eorum probè resistimus,quemadmodum,& alijs omnibus pari modo copulatis. Neq; igitur ipsi tale quicquã dixerimus,neq; alterum talia dicentem admiserimus:verum,siquid per verba sua Hippocrates in aphorismo nõ dixit, quod tamen idem habeat iudicium cum ijs,quæ ab ipso dicuntur, hoc quoq; fuisse dictum potentia debemus existimare:nam & ætatis meminit,& consuetudinis: tu verò,& naturalis temperaturæ, & temporis anni, & regionis non absque ratione memineris, quæ & ipse Hippocrates adijcit aliquando: nonnunquam verò vnius,aut duorũ mentione facta,reliqua,quæ sunt eiusdem naturæ,atq; ordinis,prætermittit. Fiunt autem,& ab his indicationes, quemadmodum supra,& ab ætate,& à morbo fieri diximus,seruantibus nobis, quæcunq; inculpata sunt, per victum similem temperaturæ: quæcunq; verò culpata sunt,per contraria corrigentibus. Diximus
B autem plenius de omnibus indicationibus in libris,quibus ars curatiua docetur.

17 Et quibus semel,aut bis,& quibus plura, vel pauciora, & particulatim oporteat offerre, considerandum. Condonandum autem aliquid tempori, & regioni, & ætati, & consuetudini.

Quoniam de quantitate, & qualitate eorum, quæ offeruntur, sermonem habuit: mox docere proponit modum eorundem. Neque enim sufficit hoc solum cognoscere,quòd huic plus,vel minus sit offerendum,vel q̃ victu exiccante,vel humectante vtendum sit:sed, nunquid semel, an sæpius qualibet die,vel nocte cibum offerre oporteat,maximè necessarium est considerare:& ad hęc ipsa ab anni tempore,ab ætate,à consuetudine sumere indicationem:sicuti in qualitate, & quantitate sumebatur. Nam ad hæc primæ erant intentiones,& morbi ipsi,& vires ægrotantis,& præterea ætas,& anni tẽpus,& consuetudo,& quæcunq; his sunt proportionalia:& propterea ipse Hippocrates illud adiunxit, Condonandũ est autẽ aliquid tempori, regioni, ætati,& consuetudini,liquidò ostendens per verbum,condonandum,q̃ neq; totum,neque maximum à talibus accipit.

Nam,si sæpius,aut rarò,siue omninò nutrire oporteat:ab ægritudiue, & viribus primũ, & maximè accipitur:post hoc autem,& ab anni tempore,& ab ætate,& talibus. Si enim vires laborantis
C debiles fuerint,& ea,quæ in corpore est dispositio,sit ex corruptione humorum, vel defectu: parũ alimenti sæpius talibus afferemus: parum quidem,quia virium imbecillitas non potest totã simul multitudinem alimenti sustinere:sæpius autem, quoniam multis indiget dispositio. Defectus siquidem exigit adiectionem,corruptio verò contemperamentum. Si verò cum virium debilitate neque defectus aliquis affuerit,neque corruptio,humores autem secundum naturam moderatè se habuerint,vel etiam superabundauerint: his rarò,& pauca afferemus: & multo magis istud agemus,si cum virium robore humores superabundauerint. Si verò cum humorum defectu,vel corruptione vires validæ fuerint: tunc multos cibos, atque multoties ijs, qui ita laborauerint, dabimus: vtpotè multos exigente dispositione, & natura robusta potente illos superare. Si verò accessiones non permiserint,neque multas alimenti offerendi occasiones præstiterint: rarò plura exhibebimus. At, si vires validæ fuerint cum plethorica dispositione,rarò pauca afferemus. Nam,etsi eum,qui cibum debet conficere,robustum habeamus: quia tamen dispositio multis non indiget, rationabile est,vt pauca afferamus. Sic quidem oportet,& à morbo,& à viribus ægrotantis ad ea, quæ proposuimus,sumerè indicationes. A tempore autem,ætate,& consuetudine,& alijs, quæ his sunt proportionalia, hoc modo: Aestiuo quidem tempore, quantum ad temporis rationem attiD net,sæpius pauca danda sunt: quoniam, & pluri ægent adiectione, vt qui dissoluantur, & vires habeant imbecilles: hyberno verò tempore multa quidem propter robur virium, sed rarò: quia non valde multa indigent adiectione laborantes,vt quibus non multa fiat euacuatio. Nam sanos quidem antea ostendimus sufficienter hyeme euacuari,quoniam plus habeant innati caloris: Ve-
A.li.1.f.3.d. 3.c.1.f.68. f re" autem medio, atque adhuc magis æstati proximo, paucis, & ex longo interuallo nutriemus. Nam tempus id periclitatur, ne proximè accedat ad plethoricam dispositionem, propter humorum, qui hyberni temporis frigore concreuere, fusionem. Quemadmodum ergo in plethoricis dispositionibus,si vires validæ fuerint, paucum cibum, & ex longo temporis interuallo damus: sic & in vere faciendum est, præsertim in febricitantibus, de quibus nunc sermo habetur ab Hippocrate. Sanorum enim victum antea docuit. Autumnus verò morbis, qui ex corruptione fiunt, assimilatur. Quapropter, qui eo febricitant tempore, continua boni indigent adiectione: & si vires validæ fuerint,sæpe,& multa dabimus: sin imbecilles, pauca,& sæpius afferemus. Simili modo quispiam,& ab ætatibus, & à consuetudine, & à regionibus sumeret indicationes,ad duas primas redigens intentiones. Singula enim, quæ diximus, aut fortes, aut debiles vires efficiunt, & corpus reddunt, aut superabundans bonis humoribus, aut sufficientibus carens, aut vitio humorum deprauatum.

18 ‖ *Aestate, & autumno cibos difficillimè ferunt, hyeme facillimè : secundum locum ver habet.* E de Nat. hũ cõ. 1. t. 36. 1. in Cõm. li. de Diæta. t. 2. 2. 40. b

Non bis, vt fortè quispiam existimauerit, de eisdem disseruit Hippocrates, cum superius illum scripserit aphorismum, cuius principium est, ‖ Ventres hyeme, & vere calidissimi sunt natura: nunc autem rursus, ℣ Aestate, & autũno cibos difficillimè ferunt, hyeme facillimè, & ver secundum habet locum: Verum, quoniam, & ad quãtitatẽ victus, & ad modũ vsus ciborũ tam in sanis, quam in ægris, quandam accipit à temporibus indicationem : non absq; ratione eorum in vtrisq; commeminit : illic quidem ostendens cibos plures sanis dari hyeme oportere, quoniam plus inest innati caloris, quem nutriri oportet : nunc autem, ℣ si semel etiam multum illis ciborum attuleris, haud quaquã nocebis. Facile. n. omnes ferunt ciborũ multitudinem hyeme, difficulter verò æstate. Quapropter hyeme quidem rarò, & multos cibos afferri concedendũ est: æstate verò, quia cibos ferũt difficulter (siquidem is, cui eos coquendi, ac conficiendi officium natura tribuit, calor innatus scilicet, exiguus est) cauendũ omninò est, ne totũ simul cibũ exhibeamus: sed studere oportet, vt frequẽtius pauca afferamus. Nã corporis dispositio similis ijs, qui ex humorũ defectu morbi cõsistũt, existens, exigit adiectionẽ. Hyems quidẽ, atq; æstas talẽ naturã habẽt: reliqua verò duo tẽpa, autũnus quidẽ estatẽ subsequitur, ver autẽ hyemẽ. Et causa aperta est. Nã refrigerari, & cogi in vnum, F atq; densari corpora autũno : laxari verò, & rara fieri verno tẽpore incipiunt. Ob hãc igitur rõnẽ, nõ idẽ bis de tẽporibus enũciauit: & ob illã etiã, quia in altero aphorismo de sanis sermo habebat.

Supra, Aph. 15.

19 *Iis, qui per circuitus accessiones habent, nihil dare oportet, neque cogere, sed subtrahere adiectioni ante iudicationes.*

Cum igitur tria sint capita, quibus victus ratio comprehenditur, quãtitas ciborum, qualitas, & vtendi modus : ad duo quidem priora capita ex accessionibus nullam habemus vtilitatem, ad tertium verò ex accessionibus aliquid sumere possumus. Quare non temerè Hippocrates earũ in tertio capite meminit. Nam tẽpora cõmoda ciborũ particulariũ, prẽcipuè docent accessiones, in morbis tñ, in quibus ordinatim obueniũt, hoc est per circuitus: atq; ideo ipse quoque Hippocrates inquit, Ijs, qui per circuitus accessiones habent, nihil dare oportet, vt qui nõ ignoraret alios esse, quibus fierent in morbis accessiones, non tñ per circuitus, hoc est non ordinatim. In hisce igitur ratio exquisita inueniendi temporis, quo cibus offeratur, haberi nequit. In quibus verò accessionum ordo seruatur: principia earum oportet obseruare, hoc est, ne eis iam factis, vel non multo post futuris, nutriamus. Quod autem dicitur, ante iudicationes, vel ante accessiones quascunq; simpliciter, G vel ante morbi vigores, vel ante illas, quæ propriè iudicationes nominantur, est intelligendũ. Nã triplex intellectus, verus est. Primus autẽ magis videtur ad propositum pertinere, si videlicet ante accessiones intelligamus. Nã de morbi vigore, retrò dictum est: &, si de hoc intelligatur, etiã de iudicatione intelligetur: qm̃ maxima ex parte morbo in suo vigore consistente fiunt iudicationes.

20 ‖ *Quæ iudicantur, & iudicata sunt integrè, neque mouere, neque nouare aliquid, siue medicamentis, siue aliter irritando, sed sinere.* de Vene sec. aduers. Erasistr. 6. 6. e

Iam perfecto de victus ratione sermone, ad alterum caput transcendit: in quo docet, quando sit totum ipsi naturæ permittendũ, quod ad regimen pertinet ægrotantis, nihil aliud nobis agẽtibus, nisi victum conuenientem instituentibus: qñ etiã non sit totũ naturæ permittendum, sed & aliquid nos oporteat operari. Vbi igitur (inquit) vel integra iudicatio facta est, vel adhuc fit, totum naturæ permittere, & nihil nos nouare oportet : vbi verò indeficienter iudicatur id, quod deficit, supplere nos conuenit. Hoc autem, & ipse dicebat in libro de humoribus, per hæc verba. ‖ Quæ perfectè iudicantur, non mouere: neq; medicamentis, neq; aliter irritando, nouare quicquã. Nã, quod in aphorismis ἀρτίως, i. integrè dixit, hoc in illo libro commutans ἀπαρτὶ, i. perfectè noũauit. Est H autem huius nominis ἀπαρτὶ, apud alios antiquos significatũ pro cumulatè, plenè, atq; indeficiẽter: quæ omnia etiã hoc loco per ἀρτίως, i. integrè, debemus accipere. Neq; n. per id verbũ, dies pares oportet intelligere : esset enim in propatulo falsum, si quis in diebus paribus, vel iudicatus est, vel iudicatur, nihil in his nouandũ esse. Neq; etiã hæc dictio ἀρτίως, hoc in loco significat nuper : quod maximè ostẽdũt verba sequẽtia. Neq; n. simpliciter dixit ἀρτίως, hoc est nuper, iudicata, sed quæ iudicãtur, & iudicata sunt: quorũ alteri quidẽ, iudicata, aduerbiũ ἀρτίως, i. nuper, posset cõuenire: alteri verò, iudicantur, nullo modo. Sed, & hoc ipsa rerum euidentia demonstrat. Neq; enim siquid paulo antea sit iudicatũ, hoc nouari nõ debet: sed si perfectè, si indeficienter, si plenè, tũc verum est, quod dicitur. Siquid verò deficiat: id quod deficit, oportet adiungere. Nam, quæ post iudicationem relinquuntur, faciunt recidiuas. Quænam igitur est perfecta, & indeficiens iudicatio? nempe in qua cuncta bene procedunt, & cui nullus numerus deficit iudicatorius. Primũ enim melior est iudicatio, quæ fit per euacuationem* inferiorem, quã quæ per abscessum: deinde per quam humor noxius, & redundans, quã per quã alter euacuatur: tertio loco, quæ κατ' ἔξιν, i. secundũ processum fit, quàm quæ secundũ processum non fit: vocat autem ipse secundum processum id, quod recto tramite procedit : & quarto post has, quæ facilè toleratur : quæ cum coctione fit, & in decretorio

in lib. de Humpaulo ante dimidium libri.

* Hæc vox non est in græcis codicibus.

A cretorio die. Hæc omnia adesse conuenit perfectæ iudicationi: cui siquid desit, vel plura, neque exquisita, neque integra fuerit iudicatio.

17. de Vsu par. l. 222. g in 1. Epid. cō. 3. t. 24. 3. 124. e, in 6. Epid. cō. 2. t. 29. 2. 165 e de Venę sec. aduersus Erasi. 6. 6. e de Vict. rat. in mor. acu. cō. 2. t. 10. 7. 117. c

21 ‖ Quæ ducere oportet, quò maximè natura vergit per loca conferentia, eo ducere conuenit. ī Lib. de Hum. in principio, & paulo ante dimidium.

Quæ nam sunt illa, quæ ducere oporteat? nempe quæ neq; iudicantur, neque integrè sunt iudicata. hęc igitur per quam partem sunt euacuanda, docet, duplicē nobis dans intentionem, & ipsam partis naturam, & humoris inclinationē. Ad quem enim locum ex conferentibus vergit, eò ducere conuenit. Sunt autem euacuationibus conferentia loca, intestina, venter, vessica, vterus, cutis vniuersa: ad hæc, palatum, & nares, qñ vel cerebrū expurgamus, vel per profluuium sanguinis fit* excretio: præcipuèq; κατ' ἴξιν, hoc est per directum ad locum patientem. Nam, quæ contra fiunt profluuia sanguinis, mala sunt. Inclinationes verò humoris noxij ad loca non conferentia fiunt, quando vel aliquē habuerint suaptè natura principatū, & maius ex ipsis damnum est subsecuturū, quā morbi, qui iudicatur, dignitas expostulet: vel nullam habeāt effluxionem. Exempli gratia, vbi hepar humores infestāt, quos oporteat euacuari, duæ sunt ipsorum accommodæ inclinationes: prior per ventrem: cuius illa melior est, quæ per inferiora, quam quæ per vomitum: secunda per renes,
B atque vesicam. Non tñ, quæ ad pulmonem, thoracem, & cor est inclinatio, bona est. Oportet itaq; medicum naturæ inclinationem animaduertere: &, siquidem idonea fuerit, subministrare, & adiuuare: sin autem contrariè simul, ac noxiè fiat, prohibere, transferre, atque diuertere oportet.

* ἔκκρισις, *aliter* κρῖσις.

4. de Sanitate tuenda 2. 84. h, de Totius morbi temporibus 3. 88. e, 1. de Crisibus 4. 128. g. Et 142. a 8. de Compos. medi. secundū Loc. 5. 191. b, de Vict. rat. in mor. acu. cō. 4. t. 22. 7. 137 C e. Et t. 38. 138. e 1. Apho. 24. 10. f

22 ‖ Concocta medicari, atque mouere, non cruda, neque in principijs, modò non turgeant:† plurima verò non turgent. In eodem. † *Al. leg.* τὰ δὲ πολλὰ. *multa autem.*

Consueuit Hippocrates dicere, medicari (græcè φαρμακεύειν) pro vti medicamento purgante. Verbum autē, ὀργᾶν, hoc est turgere, translatum est ab animalibus † concubitum appetentibus ad humores. Nam, sicuti illa stare loco non possunt, quadā titillatione impulsa, eoq; affectu concitata: sic & humores plerunq; in motu vehemētiores, atq; transfluxu à partibus ad partes, in morbi principio hominē infestant, mouētes, titillantes, & quiescere non permittentes, cum & ipsi pariter moueantur, & transfluāt, & titillatione ægrū molestent. Tales igitur humores euacuare conuenit: hoc est, qui sunt in motu, & latione, & fluxu: Eos verò, qui iā sunt in aliqua corporis parte firmati: neq; alio vllo auxilio mouere oportet, neq; medicari ante coctionem. Tunc enim naturam quoq; ipsam habemus euacuationi adminiculantem: conspicitur siquidem, & ipsa post coctiones, & humores discernere, & superfluitates expellere: quo in tempore fiunt, & iudicationes. Sed, cum perfectè ipsa mouet, nullo medicamento opus est: cum mediocrius, atq; imbecillius agit, id, quod deficit, oportet supplere: vt ab vtroq; noxij humoris fiat euacuatio, natura quidem expellente, medicamento verò attrahente. Ostensum enim est à nobis in commentarijs de potentijs naturalibus, naturam vniuscuiusque particulæ, quatuor vti potentijs, attractiua proprij alimenti, & eiusdem retentiua, præterea quoq; concoctiua, & quarta alienorum expulsiua. Singula verò medicamenta proprium sibi attrahunt humorem. Bene autem sermoni addidit, Plurima verò non turgent. discereq; oportet hoc ab experientia, rarò contingere, vt humores ab vna parte ad aliam transfluant, sed frequētius accidere, vt in vna aliqua parte quiescant atque consistant: in qua etiam concoquuntur toto morbi tempore vsque ad eius solutionem. Scire autem oportet, quòd in quibusdam exemplaribus hic aphorismus scriptus non est: in libro autem de humoribus passim scriptus inuenitur.

† ὀργῶντων.

ī 1. Prog. cō. 2. t. 58. 4. 177. b, de Venæ sect. aduers. Erasist. Rom. 6. 12. c D

23 ‖ Deiectiones non multitudine sunt æstimandæ, sed si talia deÿciuntur, qualia conueniunt, & ægri facilè tolerāt. Atq;, vbi vsque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, si æger posit tolerare. In eodem.

Siue à natura, siue à nobis euacuatio fiat, oportet omninò constituere quandam ipsius mensuram. Sicuti enim qualitatem pro humoris molestantis ratione vacuari: ita videlicet quantitatem multitudini molestantis humoris respondere oportet. Sed qualitatis quidem indicia superius diximus, vbi illum aphorismum exposuimus, cuius principiū est, ‖ In perturbationibus vētris. Quā- Sup. apho. 2. titatis verò nullum tale habemus indicium. Ob hanc igitur causam nobis dedit Hippocrates de 3. b eadem quantitate iudicandi viam, ex facilitate tolerantiæ. Nam, si humor superexcedens euacuetur, tunc ipsum se ipso ægrotum fieri leuiorem, & melius tolerare est necessarium: quòd si aliquod etiam ex ijs, quæ sunt secundum naturam, excernatur: dissolui, ac debilitari ægri vires, & tolerantiæ difficultatem sentiri. Quare non promptā eorū, quæ euacuantur, quantitatis phantasiam oportet attendere, sed duas, quæ dictæ sunt, notas, si qualia oportet euacuantur, & si facile tolerant. Quod autem postea ab ipso subiungitur, Atq; vbi vsq; ad animi defectionem expedit ducere: rectè quidem ab ipso dictum est, sed adijcere oportet vsus notas: quas quia ipse prætermisit, nos ex quibus ipsa experientia, & ratione videmur inuenisse dispositiones, in quibus expedit vsque ad animi defectionem euacuare, dicemus. Et primum, vsque ad qualem animi defectionem dictum ab ipso fuerit, distinguere oportet. Neq; enim tales dicit animi defectus, qui & expaueścentibus aliquādo ægris venæ sectionem, vel tale auxilium aliquod, solent accidere: neque cum in ore ventriculi humores mordaces aliquando fuerint, vel prius in ipso coaceruati, vel qui in ipso remedij vsu ad

ipſum confluxerint,qui cauſam dederint animæ defectionis. Solēt enim,& hoc tempore pati animi defectionem : non tamen huiuſmodi animi defectio eſt ſufficiens menſura euacuationis, quæ nonnunquam, antequam conueniat,contingit: ſicuti febricitantes plerique,vel inter ſurgendum, vel reſidendum,animo defecerunt:ob quam cauſam accumbentibus ipſis ſecamus venam. Ea igitur, quæ ſit animi defectio ratione euacuationis, nunc ab Hippocrate dicta eſt eſſe menſura euacuationis,& in maximis inflammationibus,& in ardentiſſimis febribus, & vehementiſſimis doloribus. Oportet autem(ſicuti,& ipſe inquit)viribus integris, atque valentibus, tantam moliri euacuationem : & nos ſæpius huiuſcemodi euacuatione prodeſſe plurimum, experientia didicimus. Nam, & in ardentiſſimis febribus, ſi vſque ad animi defectionem ſanguis mittatur,ſtatim totius corporis habitus refrigeratur, & febris extinguitur : plurimis etiam aluus citatur,& ſudores emanant, ac quidam eorum ex his ſanitati prorſus ſunt reſtituti : alij valde adiuti vehementiam ægritudinis abſciderunt. In maximis etiam inflammationibus, & vehementiſſimis doloribus nullum maius noui remedium,quàm vſq; ad animi defectionem euacuare, adhibita diſtinctione, an mittere ſanguinem, an purgare oporteat † vſque ad animi defectionem,ſ quemadmodum in libro de venæ ſectione monſtrauimus. E

† Hæc verba nō ſunt in tranſlatione veteri,nec in Oribaſio,qui li.7.collectionū medic. ad Iulianum Imperatorem c.3. hūc locū ponit: nec ēt in libris de phlebotomia hoc dixit Galenus, ꝙ ſ.purgandū aliquando ſit vſq; ad animi defectionem.

24 ‖ *In acutis paſſionibus raro,& in principijs medicinis purgantibus vti,& hoc cum præmeditatione faciendum.* F

Paulo antea dictum erat,‖ Concocta medicari,& mouere, non cruda, neq; in principijs, ſi non turgeant:plurima verò non turgent. Nunc autē, ꝙ circa principia acutarū ægritudinum tm̄ cōtingit aliquando purgare vtiliter,nos docet Hippocrates. Nam in longis morbis ſemper oportet expectare coctionem,in acutis verò, cum turgent, ab initio poſſumus vti medicamētis purgantibus, & hoc ipſum cum multa cautione,& conſideratione facere. Vnde mihi videtur Hippocrates rectè adieciſſe,Et hoc cum præmeditatione facere. Siue enim per hoc verbū diligentem intelligat examinationem prius factam, ſiue ægrotum ante præparatum, ſiue recti iudicij expectationem, ſiue horum aliquid, ſiue omnia vnius vocabuli ſignificatione comprehendantur, quātum huiuſcemodi vereatur purgationes,manifeſtat. Neq;enim paruum periculū eſt in morbo acuto male vti purgante medicamento, cum omnia id genus medicamenta poteſtate ſint calida, febris verò, quatenus febris eſt,& ſui ratione,non calefacientibus,atq; exiccantibus,ſed maximè contrarijs, hoc eſt humectantibus,& refrigerantibus egeat. Non igitur ob igneam febris caliditatem,purgationem adhibemus(hanc" enim ſcimus ſui ratione nocere)ſed propter humores illam efficientes. Quare maiorem oportet ex noxiorum humorum euacuatione fieri vtilitatem, quàm id, quod neceſſariò conſequitur ex purgantibus medicamentis, detrimentum:eſt autem vtilitas maior, ſi abſque moleſtia omnis humor noxius,& infeſtans ſit euacuatus. Vt verò hoc fiat,primo oportet conſiderare, nunquid æger idoneè ſe habeat ad huiuſmodi purgationem. Nam,qui multa cruditate laborant, quiq; tenaces,aut craſſos cibos aſsumpſerunt, quibus itidem extenta,atque inflata hypochondria ſunt,aut ſupra modum calida,atque ignea † exiſtunt,& hoc ipſo in loco aliqua eſt viſcerum inflāmatio : omnes ij inepti ſunt ad purgationes. Hæc itaq; abeſſe oportet,humores autem, quam maximè fieri poteſt,eſſe fluxui paratos,hoc eſt tenues,& nullum lentorem participantes,& aperta eſſe foramina,per quæ debet purgatio fieri,& nullam habere obſtructionem. Nam,& nos iſta antea paramus,cum quempiā ſumus purgaturi. Et hoc eſt,quod ab ipſo Hippocrate dicitur in illo aphoriſmo,‖ Corpora vbi quis purgare velit,oportet fluida facere. Verum in acutis morbis,circa principia ſtatim,vel circa primum diem,vel non vltra ſecundum, ſi ſumus vſuri purgantibus medicamentis,quando turgent,non datur facultas iſta præparandi,niſi quis fortè arripiat occaſionē propinandi melicratum,in quo decoctum ſit aliquid hyſſopi, vel origani, vel tragorigani, vel thymi, vel pulegij,ſiue quid huiuſmodi, vim habens humores extenuandi. Quare non ſine ratione dixit rarò circa principia morborum acutorum nobis venire in vſum purgationes,quoniam non ſępius turgeant moleſtantes humores in principijs : neque ſi hoc adſit, ægro ſatis ad purgationem præparato, neq; dante morbo nobis temporis occaſionem, quo poſſimus ex imparato paratū facere. H

de Totius morbi temporib. 3. 88. e,1.de Criſibus 4. 127. e in 1.Pror.cō. 2.t.37.4.174 d,d Vict.rat. in mor. acu. cō.2.t. 11.7. 218.b.Et cō. 4.t.38.7.139 e

† Cod. antiqui habent,vt Leonicenus.quamuis impreſſi addant, τὰ ὕδρα, vt ita poſtea ſit vertendum : Calidæ atque igneæ vrinæ.

2. Aph.9.12.a

3. Aph. 2.8. 26.a

A. li.1.t.4.c. 3.fol.73.e

5. Epid.com.4. t.12.183.b

25 ‖ *Si, qualia oportet purgari, purgentur : confert, & facile ferunt : ſi contra, difficulter.*

Supra, Apho.2. 3.b

Non eſt dubium hunc aphoriſmum in illo contineri, in quo dicebatur :‖ In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontinis ſi, qualia oportet purgari, purgentur : confert, & facile tolerant : ſi verò non, contra. Verum, quia in hac libri parte de purgationibus à medico factis loquebatur, & omnes ferè neceſſarias diſtinctiones commemorauit, non piguit ipſum hunc quoque adiungere aphoriſmum, in quo nihil magis nouum edocetur, ſed ad memoriam reuocantur ea, quæ prius in alia libri parte enunciauerat de ſpontinis euacuationibus, vt hoc etiam in loco totus ſermo de purgationibus eſſet abſolutus.

in 6. Epi.cō. 4.t.12.2.183. c. de Optima ſecta ad Thraſy. Iſagō.26.e. Et 4. Aphor.2. 27.e

GALENI

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS, COMMENTARIVS SECVNDVS.

4. Apho. 67. 34. f

1 *In quo morbo somnus laborem facit, mortale: si verò somnus iuuat, non mortale.*

Quod quidem labor (græcè πόνος) apud ipsum nunc læsionem significet, clarum est ex eo, quod opponitur. Inquit enim: Si verò somnus iuuat, non mortale. Cum verò duplex sit ea, quæ ex somno fit, læsio, altera communis, quando in principijs accessionum, quas ἐπισημασίας, hoc est annotationes vocant, ægroti dormierint: altera propria, in quibusdam morbis, quando in aliquo alio tempore: de hac ipsum dicere est existimandum: illa enim neque mortem, neque aliquod aliud graue significat, cum naturam temporis consequatur. In principijs siquidem accessionum calor ⟨naturalis⟩ totus, & humores in profundum corporis vergunt, (quemadmodum ipse docuit) & magis in quibus horror, vel rigor, vel fortis partium exteriorum
B refrigeratio contingit. Et propterea, si in principijs dormierint, casus illis protenduntur, & vix febres ad consistentiam perueniunt. Ac, siqua inflammatio sit circa viscera, rationabile fit ipsam augeri: sique humores aliquid ad ventrem confluant: non, vt in alijs somnis, concoquuntur, sed multo plures fiunt, incocti permanentes. Ob hanc itaque causam, ægrotis vigilias tunc præcipimus, illam, quæ à vigilijs fit, spiritus, sanguinis, & caloris, qui in eis est, ad exteriora lationem opponentes, tanquam maximum auxilium, aduersus illam, quæ fit in accessionum principijs, sanguinis, spiritus, & caloris ⟨naturalis⟩ ad interiora lationem. Quare non sine ratione dixerit quispiam huiuscemodi læsiones hoc tempore accidere quidem ex natura accessionis, sed vigilia prohiberi. Cum verò hac quoque priuati fuerint ægrotantes, tunc damnum sentire manifestius, non quia altera læsio accedat ex somno, sed quia deest illa, quæ ex vigilia habetur vtilitas. Hic itaque sermo nullam ostendit fieri in accessionum principijs ex somno læsionem, sed hoc ipsum tantummodo, carentiam vtilitatis. Alter autem sermo, qui concedit ex somnis fieri hoc tempore læsionem, asserit nunc Hippocratem docere de ijs, qui in alijs temporibus dormiunt, in quibus maxima ex parte manifesta vtilitas ex somno prouenit, præsertim vbi morbo declinante adhibeatur. Nam aliquando etiam consistente morbo somnus manifestam affert vtilitatem: quandoq; etiam in extre-
C mis partibus augmenti, quæ ad consistentiam copulantur: manifestissima tamen omnium vtilitas est, quæ in declinationibus fit. Sanèque, cum somni nocent, minus quidem exitiales sunt iam consistente, atque increscente accessione: præcipuè verò sunt in declinationibus pernicioſi. Nam, quo tempore aliquid est vtilissimum, si præter id, quòd nihil prodest, etiam nocet, mortem non sine ratione significat. Ex somno autem læsiones sunt, quæ sunt vtilitatibus contrariæ: idcirco quia febres, vel ab eo non dissoluuntur, vel etiam exacerbantur, & quia dolores intenduntur, & fluxiones multiplicantur, & crescunt inflammationes. Quidam verò, & inter dormiendum delira loquũtur: &, vbi expergefacti fuerint, multo tempore in delirio perseuerant. Quibusdam etiam initium comatis in somno fit: & vix, cum punguntur, excitantur. Hæc autem omnia contingunt propter humorum malignitatem: quos, vbi calor innatus fortior extiterit, per somnos concoquit: vbi verò debilior, illis succumbit, ab eisq; viscera aggrauantur, & dictis affectibus homo corripitur. Ipse etenim Hippocrates vult, hominem vigilantem extrinsecus esse calidiorem, dormientem verò cõtrario modo se habere: id nos edocens (quod etiam quibusdam alijs rerum naturalium studioſis visum est) somnum atque vigilias fieri secundum innati caloris motiones. Non absque ratione igitur euenit, vt, cum in visceribus iste collectus causas morbificas nequeat euincere, perniciem
D significet. Si tamen euicerit, nondum certæ salutis est signum, nisi quispiam dicat, quantum ad talem affectum attinet, ægrotum non periclitaturum, ex alio tamen affectu interire posse. Nam, siqua inflammatio solutu difficilis aliquam ex partibus principalibus præoccupauerit, contingit ægrum, qui ita se habeat, interire. Quare securius pronunciandum est, vbi quidem ex somno læsio aliqua aduenit, lethalem esse notam: vbi verò prodest, non lethalem. Quòd verò ex somnis
« aliquæ accidant læsiones, ipse in libris, quos Epidemios inscripsit, ostendit his verbis: ‖ Inter hos multi erant comatosi, & delirantes: nonnulli verò ex somno tales fiebant.

4. de rat. vict. in acut. 39. 7. 139. f

6. Epid. com. 4. t. 14. 3. 183. c

2. Epid. sect. 3.

4. Apho. 67. 34. f

2 *Vbi somnus delirium sedat, bonum.*

Si ambos dixerimus aphorismos, & hunc scilicet, & antecedentem, inuicem iungi, totus sermo talis vtique fiet: In quo morbo somnus laborem facit, mortale: si verò somnus iuuat, non mortale: vbi igitur somnus delirium sedat, bonum: vt vnum aliquod veluti exemplum particulare subiungat sermoni antecedenti vniuersaliter dicto: tanquam si ita dixisset: Vbi igitur dolorem somnus sedat, bonum. Vbi igitur febrem somnus sedat, bonum. Vbi igitur inflammationem sedat somnus, bonum. Sed satis fuit tantum periculosiorem morbum nominare. Nam veritas sermonum vniuersalium, ex huiuscemodi exemplis magis dilucet.

3 ‖ *Somnus atque vigilia, vtraq; si modum excesserint, malum.* E 3. de Locis affectis. 4. 16.g

Nonnulli ex medicinæ professoribus existimarunt vigiliam modum excedentem malum esse, & signum,& causam,non tamen somnum:hunc enim semper bonũ esse,& signũ,& causam:& nũquam fieri somnum modũ excedẽtem: plurimos verò decipi,arbitrantes comatosas dispositiones incipientes,somnum esse longum. Verum hi à nobis discentes, quòd non prius coma nominatur, quam difficilem habuerit expergefactionem,concedant somnũ longũ rectè nominari,quando solo tempore modum naturæ conuenientem excesserit,& nondum habuerit difficilẽ expergefactionem. Fit autem huiuscemodi somnus refrigerata prima parte sensitiua,hoc est cerebro ipso : quæ refrigeratio,cum fortis fuerit,mixta quidem humiditati,facit lethargicas passiones : cum siccitate verò,eas,quæ græco vocabulo καταλήψεις,ideſt deprehensiones nominantur. Sic,& vigiliæ fiunt propter calorem primæ partis sensitiuæ, vel ex sola intemperatura, vel ex humoris bilioſi abundantia. Horum verò talium omnium demonstrationes in nostris sunt scriptæ tractatibus : nunc sufficiat sola eorum capita tetigisse. Sicuti autem quidam fuere, qui somnum semper fieri cõmoderatum existimarunt, & nunquam immoderatum : sic nonnulli rursus aiunt vigiliam nunquam esse moderatam, sed hoc nomen solam immoderantiam significare obliti eius, quæ in vsu vitæ F seruatur, consuetudinis, quoniam, & mala nonnunquam mediocria dicimus magnorum comparatione. Sic igitur oportet accipere vigiliam mediocrem,ac si significet paruam.

4 ‖ *Non satietas, non fames, neque aliud quicquam, quod modum naturæ excesserit, bonum.* de Optima secta ad Trasyb. Isagog. 20. c.& 27.a. Et 2.Apho.17. 13.a

Rursus hic aphorismus,sicut & alter,qui antecedit,quod in vna materia, idẽ in omnibus enunciat. Nam,cum sanitas moderantia quædam sit,necesse est omnes immoderantias,quæ plurimum à modo recesserunt, iam ægritudines esse : quæ verò nondum id, quod plurimum est,obtinent, ægritudinum generationem ostendere.

5 ‖ *Spontaneæ lassitudines morbos prænunciant.* 4. de Sanitate tuen. 2. 82.e.f in 6. Epi. cõ. 4.t.2.3.179.f de Optima secta ad Trasyb. Isago. 26.g A. li. 1. f. 2. d. 3. c. 20. f. 42.b

Non eius,quæ fit ex motionibus, immoderantiæ nomen est lassitudo, sed eius, quæ aduenit in corporibus animalium,dispositionis. Neque enim lassitudinum meminit,quæ ex talibus accidunt motionibus,sed quæ spontè contingunt. Cum igitur absque motu huiusmodi euenerit dispositio : non simpliciter lassitudo,sed lassitudo spõtanea nominatur. Sed,cum tres sint lassitudines,quemadmodũ in salubribus declarauimus,prima,quæ vlcerũ,secunda,quæ tẽtionis,tertia, quæ inflam- G mationis sensum habet,ex his composita:prima quidem ex vitiatis humoribus ortũ habet,secũda ex plenitudine,tertia ex vtrisq;simul iunctis. Sic enim à nobis est monstratũ in ea,quæ de salubribus inscribitur,tractatione. Quare non temerè dictum est,spõtaneas lassitudines morbos nũciare.

6 ‖ *Quicunq; dolentes parte aliqua corporis,omninò dolorem non sentiunt, ijs mens ægrotat.* 7. de Hipp. & Pla. decretis. 1. 271. h in 1. Pror. cõ. 1. t. 16. 4. 165. h Et com. 2. t. 22. 172. e

6. Epid. com. 1. t. 8. 3. 156. d

Dolores(hoc est πόνους) solet nominare nunnũquam dispositiones ipsas,in quibus dolemus:in quem sensum dicebat in libro Epidemiorũ,φ in ‖ Cranone antiqui dolores frigidi,noui autẽ calidi:haudquaquã dolores calidos,frigidosve,sed dispositiones,ex quibus fiat,ita nominans. Et hoc in loco igitur eodẽ modo dolores ipsas dispositiones noĩauit,quæcunq;cũ dolore fieri sunt natura aptæ,quemadmodũ erysipelas,inflammationẽ,& vulnus,& collisionẽ,atq; rupturã, & conuulsionem,& quodcunque tale aliquid : quod si adsit,& ab ægroto non sentiatur,mentem indicat ęgrotare. Siue autem γνώμην,ideſt mentem,siue διάνοιαν,i.cogitationẽ dixerit,nihil in prẹsentia refert.

7 ‖ *Quæ longo tempore extenuantur corpora,lente reficere oportet : quæ verò breui,breuiter.* 7. Methodi med. 7. 46. e

Quæ enim pauco tempore extenuata sunt corpora : ob humorum,& spirituum euacuationem, H non ex solidorum colliquatione id perpessa sunt: qui verò lõgo tempore extenuati sunt,ijs carnes liqueſcunt,graciles etiam redduntur aliæ partes,per quas concoctio in animalibus, & distributio, & sanguificatio,atque nutritio perficitur:quare tantum non poterit concoqui alimentum,quanto indiget corpus. Quam ob causam talia corpora longiori tempore reficere oportet,atque tenuiter, quod lentè nominauit. In quibus autem soli humores, & spiritus sunt euacuati, in ijs celeriter, ac plenius contingit reficere, cum fiduciam nobis præstet solidarum partium robur. In fine autem aphorismi duplex scriptura inuenitur, & idem vtraque significat, siue, breui, casu ablatiuo, siue breuiter, aduerbialiter scriptum sit.

8 ‖ *Siquis à morbo cibum assumens non corroboratur,pluri alimento corpus vti significatur : quòd si non assumente cibum hoc accidat,scire oportet, quòd indiget euacuatione.* 2. Apho. 12. 12. d Et Apho. 31. 16. h. Et Aph. 32. 17. a Et 7. Aphor. 62. 49. h

Propter breuiloquium, & vsum quendam dictionis, qui etiam est apud nos in multis ciuitatibus Asiæ,hic aphorismus habuit obscuritatem. Consuetum enim est nobis dicere, non assumere cibum illos,qui sunt sine appetitu,asumere autem eos,qui appetunt,ac comedunt vsque ad satietatem. Quicunque igitur appetentes, & abundans alimentum accipientes, non possunt robur

sanitatis

A ſanitatis recuperare, grauantur potius, non ab eo nutriuntur. Qui verò neque, quod ſatis eſt, poſſunt aſſumere, vitioſos humores habent: quos niſi euacuarint, fieri non poteſt, vt robur ſanitatis recuperent. Hippocrates verò non hi tamẽ, ſed & in alijs ſuis cõmẽtarijs, quando proportione inter ſe ſeruata humores omnes augentur, miſſione ſanguinis auxiliatur. Vbi verò vnus aliquis ex ipſis ſuperabundat, illi purgatorium exhibet medicamen. Vt igitur iſta cognoſcens, & qui ſæpius in ſuis commentarijs eadem tradiderit, rectè duos ſequentes aphoriſmos ſubiungit, in quibus de eadem docet diſpoſitione, de qua etiam in hoc antecedente docuit aphoriſmo, inquiens: Si verò non aſſumente ægro hoc fiat, ſcire oportet, quòd indiget euacuatione; ſanèq; ordinem duorum ſequentium aphoriſmorum puto deprauatum in multis exemplaribus: illaque rectius ſe habent, in quibus prior ille ſcribitur: Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes: vt totus ſermo talis exiſtat: Quòd ſi non aſſumente cibum hoc accidat, ſcire oportet, quòd indiget euacuatione: non pura enim corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes, Nos verò ſequentes ordinem, quem in pluribus exemplaribus ſcriptum inuenimus, ſic eorum faciemus expoſitionem.

in 6. Epi. cõ. 5. t. 29. 3. 193 g.

9 ‖ Corpora cum quiſpiam purgare voluerit, oportet fluida facere.

B Multi quidem volunt, corpora fluida fieri: vbi per medicamenta vomitoria euacuatio eſt facienda, vomitum irritando: vbi verò per deijcientia, aſſiduè aluum ſubducendo. Atque ob hæc totam diſpoſitionem vtriſque, his quidem ad alui ſubductionem, his verò ad vomitum habilem faciunt. Ego verò Hippocratem puto non nimirum id, ſed aliquid maius hoc in loco nos docere voluiſſe, quod nos longa experientia didicimus ita ſe habere. Siquis enim extenuet, & incidat craſſos, atque tenaces humores, qui in corpore ſunt, & meatus aperiat, per quos iſti tranſmittuntur, atque trahuntur à medicamentis, quæ vim purgatoriam habent, tunc purgatio rectè in omnibus procedit. Qui verò iſtud ſiquidem neglexerint, vomitus autem, atque alui ſubductionem procurauerint: ijs difficiles obueniunt purgationes, non ſine torminibus interdum, & vertigine quadam, faſtidioq; multo, & malo pulſu, ac diſſolutione, & difficultate. Nobis autem extenuanti victu (de quo integrum ſcripſimus librum) vtentibus, nihil horum contingere conſueuit: & eorum, quæ in corpore præter naturam continentur, euacuationes ſine vlla moleſtia, ac celerrimè fiunt: atque idcirco Hippocratem dicimus ſuo adieciſſe ſermoni: Vbi quis voluerit purgare corpora, oportet fluida facere: ac ſi ita dixiſſet: Siue per vomitus, ſiue per alui ſubductionem purgare velis, poſtquam fluidum totum corpus effeceris, ita demum optimè purgabis. Erit autem fluidum, vt dixi-
C mus, omnibus meatibus, reſeratis, & humoribus inciſis, atque extenuatis, ſiquis fuerit humor in corpore craſſus, ac glutinoſus.

1. de Simpl. medi. facul. 5. 9. b
1. li. de Rerum affect. dign. & medi. qui Gal. aſcribitur. 7. 196. b
2. Apho. 15. 12. g.
7. Apho. 62. 59. g.

10 ‖ Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes.

Corrumpitur enim adueniens alimentum vnà cum ijs vitioſis humoribus, qui iam in corpore præexiſtunt: ita vt ipſorum quidem quantitas augeatur, qualitas verò ſeruetur. Hoc præcipuè fit, quando ventriculus quibuſdam humoribus vitioſis plenus extiterit, ob quos & † caſus paulo antea dictus ex morbo conualeſcentibus accidit, non poſſe videlicet cibum aſſumere.

† *Symptoma.*

11 Facilius eſt impleri potu, quàm cibo.

Cum ſermo ipſi de ijs, qui indigent refectione, antea ſit habitus: propterea nunc ſcripſit materierum diuerſitates, ex quibus renutriuntur. Scriptum autem eſt, & in libro de alimento ſic: ‖ Qui cita indigent adiectione, ijs humidum ad recuperandas vires remedium optimum eſt: vbi autem adhuc citius, per odoratum. Oportet autem non ſimpliciter intelligere in vtroque libro, vel in illo humidum, vel hic potum, ſed humida, & potus, quæ ſuaptè natura apta ſunt nutrire corpus. Nam
D ſi non ita nutriunt, ſicuti ſolidiora, ſuperant tamen * nutriendi celeritate: veluti vina craſſiora. Nam aquoſa (ſic autem nominant alba, & tenuia) ſicut aquæ ſimilem formam habent, ita etiam vim: quare vrinam cient, & minimum nutriunt: quæ verò craſſa ſunt, & colore rubea, omnium vinorum maximè nutriunt. Ineſt autem eis, & " citiſſimè implere corpora euacuata, & ob hoc indigentia adiectione. Quòd autem humidum alimentum, præcipuè cum fuerit natura calidum, facilius nutriat, manifeſtum ijs eſt, qui norunt, quo modo, & coctio, & diſtributio fiant.

in li. de Alimẽto prope à fine.

* *Hæc duo verba non ſunt in græco, nec ĩ Burgundionis verſione.*

A. li. 1. t. 4. c. 1. fol. 71. b

12 ‖ Quæ relinquuntur in morbis poſt iudicium, recidiuas facere conſueuerunt.

Idẽ 2 Epi. ſect. 3. etiam 4. poſt dimidium. 6. Epid. con. 2. t. 22. 3. 164. a

1. de Criſibus. 4. 332. g

Hic etiam aphoriſmus antecedentibus iungitur. Nam, cum Hippocrates dixerit, ‖ Si à morbo cibum aſſumens quis non corroboratur, pluri alimento corpus vti ſignificatur: ꝙ ſi non aſſumente cibum huc accidat, ſcire oportet, ꝙ indiget euacuatione: & ob hanc cauſam cum deinceps de euacuationibus ſermonem habuiſſet, nunc cauſam aſſignat, ob quam oporteat euacuare eos, qui poſt morbum non appetunt: ac ſi totus ſermo ita ab ipſo tranſigeretur: Quòd ſi non aſsumente cibum hoc accidat, ſcire oportet, ꝙ indiget euacuatione: nam, quæ relinquuntur in morbis poſt iudicationem, recidiuas facere conſueuere. Per ea, quæ relinquuntur in morbis, malorum humorum reliquias intelligens, quas neceſſarium eſt tempore putreſcentes, febrem accendere: cum omnis hu-

paulo ſuperius Aphoriſ. 8.

mor alienus à natura corporis, in quo continetur, aptus non sit ad eius nutritionem: & deinceps necessariò ad putredinem conuertatur. Quando autem, & locus calidus erit, in quo fuerit collectus, tunc, & maximè, & celerrimè putridus fit. E

6. Epide. cõ. 2. t.23.3.164.b

13 ‖ *Quibuscunque iudicatio sit,* ‖ *ijs nox grauis ante accessionem: quæ verò subsequitur, magna ex parte, leuior existit.*

in 6. Epid. cõ.2.t.23.3.164.e

3. de Crisibus.4.143.d

Crisis, ideſt iudicatio, eſt ſubita in morbo, vel ad ſanitatem, vel ad mortem mutatio. Fit autem natura ſeparante à bonis mala, & ad excernendũ præparante. Non temerè igitur in tali turbatione grauiter ſe habẽt, & grauitas hęc noctu fit manifeſtior: nã hoc tẹpe dormire cõſueuimus. Sõno igitur à turbatione interrupto, clarius grauitas illa percipitur: licet ſimilis fiat interdiu turbatio, quãdo nocte ſequẽte eſt iudicatio futura: Quod autẽ in fine aphoriſmi ſcribitur, Quæ verò ſubſequitur, magna ex parte leuior exiſtit in multis exẽplaribus nõ habetur. Vult aũt docere nos, qꝑ magna parte nox ſubſequẽs iudicationẽ facilior prẹcedẽte exiſtat, qm̃ plures iudicationes bene terminantur. Scimus. n. plures eſse ex ægrotis, qui ſeruantur, quã qui moriuntur, niſi peſtilens cõſtitutio ſit.

14 *In profluuijs alui, mutationes excrementorum iuuant, niſi ad mala mutatio fiat.* F

Mutationes excrementorum, quæ multas humorum formas educunt, exquiſitius corpus expurgant, niſi habeant ſigna colliquationis, aut putredinis: de quibus in Prognoſticis ipſe ‖ tranſegit: vbi & pinguium, & vitioſorum, ac male olentium meminit excrementorum.

in Progn. cõ. 2. t.22.4.199.h

16 *Vbi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, excretiones inſpicere oportet. Nam, ſi bilioſæ fuerint, corpus vnà ægrotat: Si verò ſimiles ſanis, tutum eſt corpus nutrire.*

Duos inuicem ſermones ex aduerſo ponens, in vtroq; id, quod manifeſtè conſequitur, prætermiſit. Quare, ſi vtrique id, quod deeſt, adiungatur: erit vniuerſa oratio huiuſcemodi: Vbi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, inſpicere excretiones oportet. Si enim bilioſæ fuerint, corpus vnà ægrotat, neque tutũ eſt ipſum nutrire. Si verò ſimiles ſanis, corpus vnà non ægrotat, & tutum eſt ipſum nutrire. Ex quibus verò mihi videtur Hippocrates ipſe ſibijpſi perſuadens, in hunc modum ſcripſiſſe, iam dicam: Animalium natura nonnunquam ex principalibus membris humores malos euacuans, alios per vrinas, vel vomitus, vel aluum inferiorem excernit: alios ad cutim extrudit, quos cum euacuare propter craſſitiem non poſſit, ibi eos deponit: atq; hoc modo tubercula naſcuntur in corpore: ſæpe & fauces fluentem ex capite humorem ſuſcipientes infeſtantur. Tunc igitur conſiderandum eſt, ac diſtinguendum, nunquid natura totam in patientibus partibus ſuperfluitatem depoſuerit, an adhuc corpus vniuerſum vitioſis humoribus abũdet: quod excrementa indicabunt. Nam, ſi omninò natura mota eſt ad expurgandum corpus, bilioſa apparebunt: quoniam & tubercula ſanguine calefacto à bilioſo humore fieri ſunt apta: patetq; prius eſse purganda, quàm nutrienda huiuſcemodi corpora. ‖ Non pura enim corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes. Sin autem excretiones ſunt ſimiles ſanis, totum corpus † bonos habere humores; indicatur. & ſine vllo periculo nutriri poteſt. G

Supra, Aph. 10.

† ὑγιαίνον, *i. ſanum eſſe, eſt in impreſſis: aliqui tamen habẽt* εὔχυμον, *quam lectionem ſequutus eſt Leonicenus.*

16 ‖ *Vbi fames, laborandum non eſt.*

de Vict. rat. in mor. acu. cõ. 2. t. 53. 7. 124. g

Fameſcere illos dicimus, qui ob ciborum inopiam ad extremam eſuritionem perueniunt. Sic Hippocrates ipſe ſecundo libro Epidemiarum ‖ dixit. In oppido Aeno, ijs, qui ob famẽ leguminibus veſcebãtur, crura debilitata ſunt. Et quidem omnem eximiũ ciborum defectum, etiam ſi citra penuriam ex electione, vel iuſſu fiat, famẽ conſueuit appellare, veluti cũ ait: ‖ Carnes humidas habentibus, famem adhibere conuenit. Fames enim exiccat corpora. Et, cum in Prognoſticis inquit, ‖ Interrogare oportet, nunquid vigilauerit homo, vel aluus fortiter exinanita fuerit, vel fames ipſum obſederit: pro defectu ciborũ famem accipit: hoc etiam in loco ſic dixit, Vbi fames, non oportet laborare: ac ſi ita dixiſset: Qui cibum capturi non ſunt, ijs eo die labor aliquis iniungendus nõ eſt. Hic autem per laborem (græcè πόνον) oportet intelligere vehementem motum, quem exercitium nominant. In hanc itaq; ſententiam ipſe dicebat, ‖ Labores cibum antecedant. Eſt igitur ipſi ſermo cõmunis ad ægros, & ſanos. Sanis. n. non ſunt præcipienda exercitia ſimul cum inedia: nec ægris aliquis vehementior motus adhibendus vnà cum cibi abſtinentia: non ſanguinis miſſio, non alui purgatio, non vomitus exercitatio, non frictio multa, non deniq; vehemens vlla corporis commotio, aut alteratio. In talibus ſiquidẽ motibus omnibus, vbi cibus defuturus ſit, vires diſſoluuntur, ſiue ægrotent, ſiue ſani ſint homines. Vbiq; verò Hippocrates magnopere ſtudet ſeruare fortem eam, quæ regit animalia, potentiam. Siue igitur numero ſingulari, potentiam, dixerimus, ſiue plurali, potentias, nihil refert: hocq; in libro de alimento ‖ Hippocrates ipſe dixit, potentia vna, & non vna: genere quidem oſtendens vnam eſse potentiam, ſpecies autem plures habere. H

2. Epi. ſect. 4. Et 6. Epide. cõ. 4. t. 13. 2. 183. c

7. Aphor. 59. 59. c.

in Progn. cõ. 1. t. 8. 3. 191. e

6. Epide. cõ. 4. t. 31. 3. 187. e

A. I. 1. f. 3. d. 2. c. 3. f. 60. g

in lib. de Alim. poſt dimidiũ.

17 ‖ *Vbi alimentum præter naturam plus ingeſtum eſt, hoc morbum facit: oſtendit autem ſanatio.*

1. de Differentijs febr. 3. 32. f

Quod in altero aphoriſmo vniuerſaliter dixit, hoc nunc in vna ſpecie docet. Vniuerſalis enim eſt hic

A est hic sermo:‖Non satietas, nõ fames,neq; aliud aliquid,bonum, quod modum naturæ excedat: verum propositus nunc aphorismus,de vna re,scilicet satietate,pronunciat. Plus.n.alimenti, quã modo naturæ cõueniat,satietas seu repletio,græcè πλησμονὴ,noïatur. Semper igitur,id quod plus est,ad aliquid dr̃. Verum in nostris corporibus duplex est,vnum quãtum ad vasorum capacitatẽ, alterum quantum ad illã,quæ nos gubernat,naturã:de quo nunc Hippocrates docens, alimẽtum copiosius dixit esse præter naturam: ne eos,qui ita cibis sunt repleti, vt venter extendatur, omninò ex hoc arbitremur sensuros læsionẽ:neq; eos,quibus aliq̃d deest ad cõceptaculi mẽsurã, †pauca assumpsisse,& oĩnò illa bene cõcocturos. Nã & priores cõtingit,q̃ vẽtriculũ repleuere,cõcoque re,si eorũ natura fortis extiterit:& secundos non posse concoquere ℔℔ imbecillitatẽ,tunc præsertim,cum priores assumpserint cibos concoctu faciles,secundi verò cõcoctu difficiles. Sic & in distributione alimenti,potẽtia sanguifica illi proportionalis,quæ in ventre cibũ concoquit,aliquando ex imbecillitate non alterabit humorem ad venas distributũ,ẽt si mediocris esse videatur. Aliq̃ mediocri copiosiorẽ prõptè in sanguinẽ transmutabit,partim ex sui robore, partim ex humoris natura ad coctionẽ idonea. Eodem modo,& tertium alimentum (quod maximè proprium alimentũ nominamus, id dico,quod partibus aĩalis adijcitur) ℔ natura potentiæ, vel copiosius, vel
B non copiosius dicetur,& vel bñ concoquet̃,& nutriet,vel non: & iuxta hoc, vel ab ipsa obtinebit̃, vel nõ obtentũ corrũpetur,& morbũ generabit. Vna igitur expositio hæc est,illud,quod plus est, quantũ ad potentiã,à qua aĩalia reguntur,nobis intelligentibus. Altera, quantum ad qualitatem præter naturam,vera & ipsa. Nutritur siquidem pars vnaquæq; ex proprio sibi alimento, quod rectè diceremus esse illi secundum naturam. Cum igitur aliquando ad ipsam peruenerit aliquis humor,qui alteri quidem parti sit secundũ naturã,ipsi verò alienus,& præter naturã:malum quidẽ hoc exist̃it,non tñ ex necessitate sequetur morbus,vbi exigua portio fuerit. Nam,cum neque illa medicamenta,quæ corpus nostrũ possunt corrũpere:sicuti mandragora,papauer, atq; cicuta, possint sine quantitate nocere:multo minus huiuscemodi humor, qui præter id, quòd non corrũpit,etiã alias partes enutrire potest:alioqui ipsum neque alimentum vocasset, nisi tali esset natura præditus. Sicuti igitur, si parum aliquid spiritus per gulam ad ventriculũ deferretur,aut potæ humiditatis pauxillum ad pulmonem per asperã arteriã dilaberetur, neq; ventriculus, quo ad hoc, ægrotaret,neq; pulmo:eodem modo se res habet etiam in aliarum partium alimento. Iam verò & tertia quædam expositio est à quibusdam inuecta, qui nos accipere iubent, præter naturã, pro valdè,& exuperanter,ac si ita diceretur: vbi alimentum exuperanter intrauerit,id morbum facit.
C Nam alimentum paululum mediocritatem excedẽs,nõdũ posse facere morbum, sed adhuc seruare corpus intra latitudinem sanitatis,vera quidẽ & hæc est sententia. Oportet siquidẽ alimẽtũ, qđ morbum facturum sit, non paruo aliquo excedere exquisitã mediocritatem. Verum non est mos ob hoc sermonem distinguere. Solent.n.ipsum tantummodo genus enunciare, vel exustionẽ, vel frigefactionem,vel cruditatẽ,vel corruptionem humorum, & quæcunq; alia hmõi morbum facere dicentes,quasi nos in singulis horum effatu dignam quantitatẽ subintelligamus. Eodem igitur modo, & alimenũ excedẽtes dicunt facere morbum, non adijcientes multo,cum nos non lateat: quòd,si quintadecima vnius drachmæ parte mediocritatem excesserit, nõdum potest morbũ efficere: verum,si hic excessus multiplicetur, faciet, & ipse aliquando morbum: ex genere .n. causarum est vna,quæ morbos committendi vim habẽt. Secundum hæc igitur tertia expositio, etsi quã maximè vera sit,mihi tñ videtur esse curiosior,quã deceat veterũ cõsuetudinẽ, præter id, ℘ violẽtius exponit vocis illius,præter naturã,significatum. Verba aũt,quæ in fine aphorismi scribuntur, vbi ait. Ostendit autẽ sanatio:melius scriberentur cum coniunctione,&, hoc mõ: Ostendit autẽ & sanatio. Neq; enim sola sanatio ostendit alimẽtũ,vbi plus moderato ingestũ est,facere morbũ,sed & rei natura indicat,contestante etiã sanatione. In omnibus siquidem artibus, ijs, quæ rectè sunt
D excogitata,accedit etiam ex euentu testimonium. Quodnam igitur illud est id præsenti sermone? ea,quæ sequitur ad noxiorum humorum euacuationes, sanatio, quod etiam testimonium Herophilus in tritemporea significatione vocata assumpsit. Siquis enim plus consueto assumpserit cibi,æquabili autẽ prioribus,aut etiã minori vtatur exercitio,moxq; aggrauato corpore, cũ rubore atq; tumore venarũ incipiat febricitare:non absq; ratione quispiam illum ex multitudine febricitare existimauerit. Si igitur euacuatus inde iuuatur, statim existimatio de multitudine confirmabitur,& crescet audacia in eisdẽ simili modo euacuandi, nõ expectantibus empiricorum obseruationẽ,quã ipsi aiunt eorum esse,quæ sæpissimè in eisdem eodẽ modo contigerunt. Fortè igitur in aphorismo adiecta erat coniunctio, &, deinde aliquis tanquam superfluam ipsam abstulit. Fortè autem & ipse Hippocrates ab initio simpliciter scripsit absq; coniunctione. Ostendit autem sanatio:ac si ita dixisset. Iis.n. quæ prius dicta sunt,ita se habẽtibus,vt dictũ est, hoc est pluri alimento præter naturam comprehenso in corpore,vbi adhibita euacuatione ægrotus leuabitur,argumento erit morbum aduenisse ex multitudine alimenti. Quòd autem euacuationem simpliciter Hippocrates dicere consueuerit,quando humores oẽs æqualiter euacuantur:purgationem autem, qñ praua affecti qualitate, meminisse oportet: & ℘ præsens sanatio, non à purgatione facta, sed ab euacuatione, attestatur illi,quæ fuit de multitudine existimationi. Euacuatio autem omnium humorum

supra. Apho. 4.

†Al. exantiquis quique pauca assumpsere, omninò,&c.

morum æqualiter(quæ quidem exquisitissima est) fit per venæ sectionem. Proxima autē huic est, E
quæ per malleolorū scarificationē,vt nos facere consueuimus,& quæ per exercitia, vel frictiones,
vel balnea,& præterea ex accidenti per inediā. Dixi aūt ex accidenti , qm̄ non per se ipsam inedia
euacuat,vt singula antea dicta verum naturali modo per transpiratione euacuatio quidē fit,q̄ nul-
lo accedente alimento in locū eius,quod fuit euacuatum,tunc sensu manifestè deprehenditur,quę
antea latuerat. Hæc igit sufficiāt ad aphorismi expositionē. Qui verò vult sermonē de multitudi-
ne diligentius perlegere , vnum habet librum integrum à nobis conscriptum, cui titulus est , De
multitudine. Nunc verò hoc tantū sufficiet adiungere ijs, quæ prius à nobis sunt enarrata,ꝙ inci-
pere quidem pōt ea,q̄ ad vires refertur multitudo,absq; corruptione: verum nō pōt bona perma-
nere:nam oīnò necesse est, vt scd̄um qualitatem transmutetur , & processu tēporis corrumpatur .
Verum , etsi istud fiat , interim multitudinem ipsam noīabimus, donec ex superflui euacuatione
residuum bonum fieri possit. Quod.n.in vinis accidit acescentibus: tale quiddam, & in sanguinis
alteratione contingit. Quod autem in vinis accidit,tale est: Vbi ex toto acida facta sunt,nō redeūt
rursum ad vini naturā:paruo autē in ipsis facto momento, ita vt acidum quidē habeant saporem ,
nondum tamē acetum sint,multa multoties ex his pristinā naturā recuperarunt.Hoc idem in san-
guine euenit: nam & ipse, vbi magna in eo sit facta corruptio , non redit amplius ad habitum na- F
turalem:si verò pauca contigerit: vbi id, quod est superfluum , fuerit euacuatum: quod residuum
existit, ad suam naturam restituitur. Et quidem consuetum est huiuscemodi dispositionē,nō cor-
ruptionem,sed multitudinem nominare: illa(vt dixi)sola vocata corruptione , quæ tam effatu di-
gnam habet eam, quæ ad id,quod præter naturam est, euersionem , vt non possit iterum ex natu-
ræ coctione ad primam humoris redire bonitatem .

3.de Causis pul suum 4. 99. c

18 ‖*Eorum,quæ vniuersim,& velociter nutriunt,veloces quoque fiunt excretiones.*

Velociter quidem nutrire accipiēdū est ab ipso dici ea , quæ paruo post assumptionem tempo-
re statim nutriunt,suæ naturę ratione:quā in ijs exploramus,qui integra sanitate fruūtur. Vniuer-
sim aūt quæ,postquam alere cœperunt, exiguo tempore totum ex se prestant corpori alimentum.
Talia igitur,quantum ad hoc solum attinet,quod vniuersim nutriūt, ēt veloces habebūt excretio-
nes. Si verò aliqua adsit acritudo excitans ad excretionē,aūt lētor,ob quem magis retineatur:illa
q̄dē velocius ad excretionē prorūpent,hæc verò tardius. Celerrimè igitur, & maximè vniuersim
vinū alit:tardissimè aūt,& paulatim caro bubula, & cochleæ , verticilli marini, squillæ, cammari,
atq; locustæ,&(vt summatim cōprehendam)quæcunq; dura carne constant: eandem cum his na- G
turam hūt, & casei duri, carnes salitæ,lentes,ac bulbi, nec non oua, vsquequo induruerint, elixa-
ta. Hæc enim omnia multo post assumptionem tpe,atq; paulatim nutriunt. Indiciū autē tibi sit id,
quod assumptum est,iam nutrire,in pulsibus quidem vehementia, ac magnitudo: in motibus aūt
voluntarijs robur nutritis adiectū, ipsum verò præcipuè oportet explorare in illis , qui sunt disso-
luti,vel propter euacuationē aliquā sensibilem,vel propter laborem superfluum , vel propter ine-
diā. In hisce igitur,quæ supra diximus,oībus tardæ fiunt per aluum excretiones, hoc est lōgo post
assumptionē tēpore:in contrarijs verò , veloces. Maximè aūt omnium contrarium est vinum , ce-
lerrimè(vt diximus)nutriens:post ipsum verò per ordinē alia,de quibus sermonem faciā,primum
de vinis ipsis percurrens. Etenim aquosa ex eis,paucissimū præbent corpori alimentū. Sunt autem
hæc colore quidē alba,tenuia verò sub̄a. Crassa aūt, & fulua multo quidē magis his corpus alūt :
sed tm̄ vincuntur à nigris in nutriendo plurimum,quantum superant in præstando vniuersum , &
velox alimentum. Quæcunq; verò alba quidem sunt, sed crassa: minus quidem his alunt,plus au-
tem tenuibus,& albis nutriunt: sed neq; velociter,neq; vniuersim alunt. Quātū verò in hisce dif-
ferunt,tm̄ & in excretione. Aquosa.n.celerrimè per vrinam excernūtur , quia celerrimè tota ferè
anticipant resumi. Ex alijs verò oībus, quātum aliquid ventrem subierit manifestè,proportiona- H
lem nutritionis tempori habet excretionem. Hoc idem in alijs oībus accidit. Nam succus ptissanæ
non multo post assumptionem tēpore videtur nutrire , non tamē multum præbet corpori alimen-
tum,idq; breui tempore vniuersum. Alica verò neq; paucum,neque vniuersum , sed in multo tē-
pore multum præbet alimentum. Oportet autem ea,quæ inuicem comparantur,esse secundū sub-
stantiam similia,& non esse hoc quidem exquisitè humidum,hoc verò extremè siccū. In ptisana
igitur,& alica,& huiuscemodi omnibus,quæcunq; parātur ex milijs , vel fabis, vel alijs quibusdā
fructibus,eodem modo se habeant,quæ comparantur, secundum substantiæ qualitatem . In car-
nibus autem propria quidem est vniuscuiusq; consistentia . Sed comparare ipsas oportet secun-
dum modum,quo parantur,vel vtrisq; assis,vel eodem modo elixis . Auferre autem oportet dum
parantur,mordaces humores,quemadmodum in brassica, ac in leguminibus , si certam velis ha-
bere experientiam eius,quæ in ipsis alit, substantiæ. Auferuntur autem humores dicti,si,dum eli-
xantur,ab vna aqua ad aliam tranferantur . Si igitur adhibita distinctione, diligentem omnium
feceris inquisitionem : inuenies omnia , quæ quidem in pauco tempore nutriunt (hoc enim est
vniuersim) & paruo post assumptionem tempore (hoc enim est velociter) etiam velocem habere
excretionem, quando hominibus eodem modo affectis exhibentur (nam , & hoc in talibus om-

nibus

A nibus oportet præfinire)quæ verò contrariam naturam habent,tardè excerni. Cauſam horum inuenies ex ijs,quæ oſtenſa ſunt in commentarijs de potentijs naturalibus. In his ſiquidem oſtendebatur ventriculus prius cibis frui,familiarem ſibi ſuccum ex illis attrahens,& ſuis apponens tunicis,mox,vbi hic eſſet ſaturatus, tunc ipſos emittere ad excretionem. In hoc autem tempore,& hepar oſtendebatur ex cibis attrahere, vbi indigeret alimento:nam,ſi non egeat,illo,quod prius adcerat,perfrui:eadem quoque ratione trahere rurſus ex hepate totum corpus,quo tempore,& ipſum indiget alimento. Vnde, in quibus totum corpus eſt vacuum, quiſpiam maximè poſſit experiri, qui cibi ſint vniuerſum,& velociter nutrientes: quibus & illud (vt diximus) ineſt,celeriter tendere ad excretionem, quantum ad id attinet. Verum nonnulli dixere eam, quæ fit ex toto corpore, euacuationem,ab ipſo excretionem nominari,vt idem ſit,quod nunc docetur, ei, quod dixit in libro De alimento,vbi inquit‖Alimẽtum,quod difficulter alteratur,difficulter abſumitur: quod facilè apponitur,facilè abſumitur. Quod dictum veriſſimum quidem eſt, non tamen propriè videtur accipi ſub appellatione excretionis:nam magis propriè dicitur de ea,quæ ſolum fit per ventrẽ: poſſumus quidem,& ipſam intelligere de ea, quæ fit ex toto corpore. Differt enim,excretionem (græcè διαχώρησιν,) an ſubductionem (græcè ὑποχώρησιν) dicas. Subductio igitur ſolum de ijs B dicitur, quæ per aluum deijciuntur: contingit autem excretionis vocabulum vtriſq; eſſe commune. Carnes itaque ſuillæ,& quæcunq; lentos,ac craſſos humores habent,in tempore faciunt ex toto corpore tranſpirationem. Olera verò,& piſces ſaxatiles, & ſimpliciter quæcunque tenuem habent humorem diſtribuendum,celeritate quidem diſtributionis,atq; appoſitionis exuperant,ſtabilem verò naturam non habent, ſed facilè diffiant.

in lib. De Alim. circa finem.

de Nat. hu. com. 1. t. 11. 17. c. Et cõ. 2. t. 17. 7. clxx. e

19 ‖ *Acutorum morborum non omninò ſunt certæ prænunciationes, aut ſalutis, aut mortis.*

Acuti morbi,præter id,quod celeriter iudicantur, ſtatim etiam magnitudinem habent. Nam febres diariæ,quas Græci ephemeras vocant,licet citò finiantur,non tamen acuti morbi nominãtur. Duplex autem eſt acutorum morborum natura. Vel enim ab humoribus calidis ſolis,qui nullum obſedere locum, ſed æqualiter in omnibus animalis partibus ſunt: vel loco aliquo patiente fiunt,vt in morbo laterali, pulmonis inflammatione,angina,febresq;,vt plurimum in acutis morbis ſunt continuæ. Rari.n.ſunt ex ipſis, quibus febres non adſint,vt morbus attonitus,quem Græci apoplexiam vocant. morbi verò longi ob craſſos, lentos, ac frigidos fiunt humores, non facilè concoqui poſſunt,& in patentibus partibus impacti ſunt,atq; agglutinati ita,vt eorum diſpoſitiones magis præduris tumoribus, quam inflammationibus aſſimilentur. Pauci verò ex ipſis fiunt C ‖per compaſſionẽ‖abſq; loco patiente:in quibus venæ omnes æqualiter habent humores, vel atribilarios,vel pituitoſos putreſcentes. In his igitur omnibus videtur Hippocrates fidere præcognitionibus,in acutis verò non omnibus. Sed aliquando falli præcognitionem confitetur. Tale eſt.n. quod dicit,non omninò,negatio cum ſit:non omninò.n.idem,quod non prorſus,ſignificat:eſtque non omninò perinde,atq; non in omnibus,quod genus ſermonis vſurpare conſueuerunt, quando pauca ex multis volunt excipere,vt cum dicunt,non omnes homines mali. Qui.n.hoc dicit, oſtendit pauciſſimos eſſe bonos. Ita igitur & nunc Hippocrates oſtendit, inquiens, non omninò certas eſſe in morbis acutis prænunciationes, tanquam aliquando, quãuis raro, †medicus aberret: iſtud autem fit propter ſubitam in iudicatione permutationem,quæ naturam humorum ſequitur morbificorum,& quia nonnunquam humor noxius ex vno loco transfertur ad alterum.

† ἄριστος id eſt optimus, additur in antiquo quodam codice.

2. Apho. 43. 18. e Et Aph. 53. 19. e

20 ‖ *Quibus iuuenibus adhuc aluus humecta eſt, ijs ſeneſcentibus exiccatur. Quibus verò iuuenibus adhuc aluus ſicca eſt, ijs ſeneſcentibus humectatur.*

Quod quidem hoc ex magna parte fiat,& non ſemper, oſtendit ipſe inter ſequentes hunc ſcribens aphoriſmum:‖Quicunq; aluos humidas hñt,ſi quidem iuuenes fuerint,melius degunt,ijs,q ſiccas hñt: ad ſenectam verò deterius: nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccantur. Oportet aũt D humidas,& ſiccas aluos intelligere non ſimpliciter,ſed eadem victus ſeruata ratione. Si quis.n. in iuuentute Alexandrinorũ victu vteretur,ſalſis vtẽs cibis,& porris,zythũq; ſuperbibens, in ſenectute verò nihil horum aſſumeret,ſed lentẽ eſitaret, & vinũ auſterũ inſuper biberet: male diceremus huius hoîs deiectiones ætatis rõne permutari. Sic, & ſiquis in iuuẽtute lẽtibus, & meſpilis veſceretur,vinumq; auſterũ potaret,in ſenectute autẽ victu vteretur Alexandrinorũ,atq; ita cum victu excretiones mutaret:non rectè iudicium fecerimus. Sed,cũ oĩa alia,nõ ſolũ,quę ad cibos attinent, paria agent,& deiectiones cõmutabuntur:tunc rectum fiet iudicium de ijs,quæ ab Hippocrate in aphoriſmo dicuntur. Variantur aũt deiectiones ætatum ratione ſcd'm eas,q̃ in corpore mutãtur, diſpoſitiones,ex quibus aluus ſiccior,humldiorve fit. Quæ nã verò ſint hæ diſpoſitiones, vnũ eſt ex ijs,quæ quæruntur:atq; adeo longum mihi futurum ſuper hoc ſermonem exiſtimo,ſi proprias ſtuduero adhibere demonſtõnes,'vt vnus integer liber futurus ſit neceſſarius. Sed hoc alias fortè à nobis fiet: nunc breuibus capita expediam, ijs vtẽs, quæ in cõmentarijs de potẽtis naturalibus, & de cauſis accidentiũ demonſtraui. Plus,quã conueniat,fit aluus humida,quando cibus in chylum in ipſa conuerſus, parcius diſtribuitur: ſiccior rurſus, cum omnis humor in ipſa contentus, ad hepar fertur. Cauſa verò,ob quam parcius diſtribuitur: eſt,aliquando quidem,quia plus aſſumimus,quàm hepar indigeat: interdum verò quoq;,quia citius deijcitur,quã hepar attrahat. Nã,

inferius, Apho. 53. 19. e

cum

cum cibus modum excedit, eius ſuperfluum derelinquitur, vbi hepar tm̃ ad ſe attraxerit, quanto E
indiguerit. Cum verò properat ad exeundum, nõ præuenit hepar tm̃ attrahere, quãtũ ipſi eſt ne-
ceſſarium. Citius autẽ feſtinat ad exitũ id, qđ excernitur, nõnunquã ob multitudinẽ bilis ad aluũ
fluentis, quæ irritat ad expulſionem, nonnunquam verò ipſa alui potentia retentiua facta debi-
liori, expulſiua verò eius, atq; inteſtinorum forti exiſtente. Plura igitur appetimus, cum os ven-
triculi (in hoc enim vis appetendi præcipuè conſiſtit) frigidiorem habuerit temperaturam. Sic ve-
rò & hepar minus attrahit propter frigiditatem. Vim autẽ retentiuam habet ventriculus imbecil-
liorem propter humiditatem, ſicuti propulſiuam fortiorem propter ſiccitatem. Senum igitur cor-
pus, cum frigidum efficiatur, tantũ augeri contingit in ore ventriculi frigiditatem, vt ad inappetẽ-
tiam fiat tranſmutatio, atque ita excrementa exiccentur inopia eorum, quæ aſſumuntur, vt diſtri-
buantur. Sic & quicunq; ob multitudinem, vel naturam humoris bilioſi aluum humectam habẽt,
ad contrarium tranſmutantur, cum hic humor non amplius in ſenectute multus generetur. Qui-
bus vetò ob virtutis retentiuæ debilitatem aluus humectatur, nõ oĩbus tranſmutatio aduenit, ſed
pro quantitate caloris adiuncti. Si enim ſtatim ab initio frigidiorem habuerit aluus temperatu-
ram: mox ad immodicam veniens in ſenectute in frigiditate intẽperiẽ, virtutem retentiuam æque
habebit imbecillem, qm̃ oĩs immodica intemperies operationes exoluit. Quod ſi exquiſitè calida F
fuerit ad longiſſimum vſq; ætatis proceſſum, fortẽ habebit operationem retentiuã, vt quæ neutrã
habeat exquiſitè intemperiem, neq; eã, q̃ eſt ſecundum ſiccitatem (ſiquidem erat omninò humi-
dior natura: alioquin non habuiſſet debilem virtutem retentiuã) neq; ſecundum caliditatem; hoc
enim ſupponebatur. Liquet igitur, q̃ ferè oĩbus, qui aluos habent natura humidiores, fit ad con-
trarias ſeneſcentibus tranſmutatio: qui verò ſicciores, ijs fient in ſenectute humidiores propter cõ-
* Al. cauſas. trarias *tẽperaturas: vel.n. quia minus aſſumitur alimẽti, quã potentiæ hepatis congruat, vel pro-
pter exiccationem, vel quia parũ bilis confluit ad aluum, vel p̃ potentiæ retentiuæ robur excre-
menta erunt ſicciora. Ex his aũtẽ, q̃ parũ appetant, & citius impleantur, fit propter partium appe-
tentium caliditatem. Quòd verò cibus aſſumptus extuccetur, contingit, vel mediocriter ſe haben-
te hepate ſecundum tẽperaturã, vel paulo plus mediocri calidiore. Quòd verò pauca bilis cõfluat
ad aluum: hoc ex eo accidit, quia ẽt pauca generatur ob viſceris frigiditatẽ. Fortis autẽ iuuenibus
ineſt retentiua potentia, qm̃ ad ſicciorem vergunt temperaturam. Non abſq; rõne igitur in om-
nibus, quos diximus, ſenibus fit ad contraria tranſmutatio. Nam, qui non appetunt ob calidita-
tem, in progreſſu ætatis plus ẽt appetent, quã poſſit hepar euincere. quibus autem ob innatam ſic-
citatem virtus retentiua fortior extiterat, ijs ſeneſcentibus fiet imbecillior ob ſiccitatis exceſſum: G
& ea ratione excrementa humectabuntur, quoniã ciborũ exitus feſtinat. Quibus verò propter bi-
lis defectum tardante excretione, ob exitus morã multum humiditatis abſumitur, fieri poteſt, vt
eadem diſpoſitio perſeueret: Fieri etiã poteſt, vt propter immodicã hepatis frigiditatem, ad ſatis
magnam perueniente alimenti diſtributione imbecillitatem, fiant excrementa humidiora. Hæc
in præſenti dicta ſufficiant de cauſa earum, quæ fiunt in ætatibus, permutationum, quantum ad
alui attinet humiditatem, ac ſiccitatem: quæ propter breuitatem ſunt futura obſcura ijs, qui in nu-
per dictis commentationibus non ſunt exercitati. Sed poſt hac aliquando vno integro volumine
clariorem doctrinam faciemus: nam, quod ad vſum artis attinet, hoc ſolum ſcire ſufficit, quod fuit
ab Hippocrate dictum, etiam ſi cauſa non additur.

21 Famem, thorexis, ſoluit.

Thorexin noĩare cõſueuit ipſam vini potionẽ. In libro ſiquidẽ de natura hominis, & de victus
de Natu.hum. com.2. tit.3. 7. 182. b ratione, in hunc modum ſcripſit: ‖ Liquet enim, q̃ victus ſingulorum non ſunt cauſa qñ oẽs, ſubin-
de morbo corripiũtur, iuniores, & ſeniores, viri, ac mulieres, ſimiliter autẽ thoreſomeni, & aquę
potatores. Cum ergo aquæ potatores thoreſomenis opponat, oſtẽdit ſe per thoreſomenus vinũ H
potantes intelligere. Quare & hic thorexis, vĩni potus ab ipſo dicitur, quem dicit famem ſoluere:
non (per Iouẽ) quẽcunq; defectũ famẽ noĩans, (ſicuti nonnulli arbitrãtur) ſed neq; illã, quæ cũ ap-
petitu naturali fit, ſed eã quã habẽt, qui hac paſſione laborãt, vehementẽ, & indeſinentẽ ciborum
appetentiã: quã medici quidã appetentiã caninã noĩant. Talẽ.n. famẽ, vini potio ſanat non eã, quę
vel ex longa inedia, vel alui profluuio, vel fluxu ſangulnis, aut aliqua alia facta eſt euacuatione.
Nam, qui ex tali aliqua indigent cauſa, non modò non aliquam ex vini potu capiunt vtilitatem,
ſed etiam plurimum offenduntur, quoniã & cõuulſionibus, & delirijs ſtatim corripiuntur, ſi, ante-
quam cibos aſsumant, vinum potauerint. Qui verò famem, quam diximus, patiuntur, ijs vĩni
potus, non cibi multitudo, remedium eſt. Ł quidem multos ipſe ſanaui, qui indeſinenter fame-
ſcebant, vinum ipſis abundanter exhibens ex eorum genere, quæ ſufficienter calefaciunt. Neque
enim acerba vina talẽ famem ſanant, ſiquidem neq; calefaciunt: ſed, quę colorem fuluum habent,
vel rubeum, abſq; aſtringente ſapore, maximo ſunt illis remedio, qui canino laborant appetitu.
Oportet ſiquidem, cum ad prandium accedunt, primũ illis afferre pinguia edulia, atque (vt ita di-
xerim) oleagina, & alia, quæcunq; ex multo parantur oleo, maximè verò nihil auſterum, aut acer-
bũ offeratur: poſtea vnũ aliquod ex vinis, quæ diximus, etiam ſi nondum ſitierint, potandum da-

ri

A ri præcipiemus. Statim enim fames tali victu mitigatur, atq; ita longo tempore faciendo, cessat omninò:& hoc mihi magis videtur in præsenti aphorismo Hippocrates docere. Cum canini appetitus fieri consueuerint,vel propter solam intemperaturam frigidiorẽ,vel propter humores acidos, quos exorbuit os ventriculi:& hæc ambo sanare possit vinum, quod diximus: non sine ratione vini potio cessare facit caninos appetitus. Qui verò putant vehementem esuritionem, quam Græci bulimon vocant, fuisse nunc famem ab Hippocrate nominatam, non rectè mihi videntur eius sermonem accipere: primum,quia ipsum pro generali,atque vniuersali faciunt specialem, ac particularem: deinde quia mentiuntur: nam passio bulimos nominata,est casus potentiæ ex frigiditate exteriore, qui à fame quidem inchoauit,sed non habet eam amplius adiunctam.

22 ‖*Quicunque morbi ex repletione fiunt,curat euacuatio:&,quicunque ex euacuatione,repletio: & aliorum, contrarietas.* Idem ferè in li. de nat.hum.cõ. 2.t.1.7.181.e

Non,si quid factum est à repletione, neq; ipsa non amplius existente siquid remanserit, id curat euacuatio,sed,quæcunq; eo ipso,quo fiunt tempore,curare aggredimur, euaçuatione indigẽt. Quòd quidem igitur multitudo morbum efficiat,antea dictum est: quòd autem euacuatio sit eius
B curatio,non opus est dicere: sicuti neq; de omnibus alijs causis, quæ morbos committunt, quòd per contraria curentur. Neque enim aliud quicquam quimus excogitare,præter contrarium causis morbos efficientibus,sicuti in morbis ipsis iam factis rursus considerabimus: quemadmodum & in casibus,qui eos ex necessitate consequuntur. Sed nunc de ijs morbis, qui adhuc fiunt, sermo à nobis habetur. Liquet igitur,quòd vnà cum causis ipsos facientibus destruuntur. Causarũ verò facientium abolitio fit à contrarijs: si enim ex refrigeratione morbus fiat, curatio est per calefactionem:si verò ex calefactione,per refrigerationem:sic,& si propter repletionem morbus constituatur,tunc oportet repletionẽ euacuare:sicuti,& propter euacuationem, reficere protinus conuenit. Etiamsi nonnullis videatur nunquam fieri euacuatione morbum: existimant autem (vt apparet) huiusce modi homines solam febrem esse morbum: quod si didicissent quamlibet lædentem operationes dispositionem,morbum esse, & quòd à vehemẽtibus intemperaturis operationes læduntur,haudquaquam dubitarent,an fortes euacuationes morbos efficiant. Sãguis enim,cum supra modum,aut ex vtero muliebri,aut ex venis,quæ hæmorrhoides appellantur,aut ex vlcere fluxerit, tunc vel omnes,vel plurimas operationes ij,qui ita affecti sunt, offensas habent. Nonnulli verò ipsorum non modò hæc patiuntur,verumetiam aqua inter cutem corripiuntur. Longæ autẽ
C inediæ ijs,qui calorem habent ad igneam naturam propensiorem, præter alia mala, insuper afferunt febrem. Quantum igitur veritas ipsa,atq; vtilitas exigebat, à nobis quamuis dictum sit, his tamen addamus aliquid propter garrulos, quales sunt recentiores quidam medici, qui de nominibus altercantes putant, se de rebus ipsis habere sermonem. Hi igitur sunt, qui aiunt causarum efficientium morbos abolitionem non esse curationem, sed præseruationem. Qui primum quidẽ docendi sunt,quod de nomine litigant, deinde, quod neq; de hoc rectè. Vbi enim causa non adest,quæ morbum efficiat, hic sola curatio factorum relinquitur. Vbi verò ea,quæ inest corpori causa,nondum aliquid facit,veluti quæ plethora,id est plenitudo, vocatur, ad præseruatiuam artis attinet partẽ,huiusce modi causarum destructio. Cum verò iam aliquid agit,mixtum iam quodam modo est huiusce modi opus ex præseruatione,& curatione. Nam,quod facturæ erant causæ illæ,prohibitum est fieri: & hoc ad artem attinet præseruatiuam: quantum verò morbi iam factũ est,propriam exigit curationem. Quapropter, cum mixta sint talia ex præseruatione, ac curatione,proprio caremus nominet:atq; idcirco aliàs alia medici vtuntur appellatione,nonnunquã præseruari dicentes,ne morbus,qui iam incipit generari,ad complementum perducatur: nonnunquã verò curari,quemadmodum in ijs,quos canis rabidus momorderit. Quæ.n.ipsis adhibentur me-
D dicinæ,duplicem habent appellationem. Nam nonnunquam rabiei remedia dicuntur,ac si dispositionis,quæ rabiem fecerit, dicerentur. nonnunquam verò non remedia præsentis dispositionis appellantur, sed à rabie futura præseruantia.

2. de Dieb. decr.4. 154. c. Et 155. b. d.& 156. c. d.e in Prog. cõ. 1.t.25.4.195 b.& com.3. t.25.209.h

23 ‖*Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur.* Idem in lib. de Iudicationibus & ĩ Coacis prænotionibus ijsdem verbis.

Acuti morbi magni sunt,& ad suum vigorẽ celeriter properant. Nõ absq; ratione igitur in pauco tpe,& magnas faciunt permutationes:quod idem est,quod iudicari. Huiusce modi enim ꝑmutationes,qũ repẽte in morbo fiunt,Hippocrates crises vocat,id est iudicationes:in quibus nõnunquam subitò integra sanitas restituitur,aut moritur æger: nonnunquã verò magna fit ad salutem, vel ad mortẽ permutatio, non tñ aut subitò sanãtur, aut moriuntur: ita vt quatuor sint in ipsis subitæ permutationes,quas ipse docuit in primo libro Epidemiorũ,inquiens: ‖Ad salutem,aut mortem,vel inclinatio ad melius, aut ad peius. Quòd verò sit necessarium ob morborum magnitudinem,ac † casuũ vehementiam,vel citò vires prosterni,adeo vt homo moriatur:vel ad noxiorum humorũ excretionẽ excitatas,si modò quos inuaserint,exuperent,bonã sequi iudicationẽ:sin autẽ exuperentur,malã:vnicuiq; manifestum est. Propterea igitur fieri nõ põt, vt in lõgum tempus iudicatio differatur in morbis acutis. Terminũ igit in hisce oĩbus Hippocrates posuit duas septimanas,tanquã nullus eorũ vlterius progrediatur: verũ ante quartũdecimũ diẽ multi possint iudicari.

1.Epid.com.3. t.16.3.120.e

† *symptomatũ.*

Etenim

Etenim vndecimus,nonus,ſeptimus,& quintus multos viſi ſunt iudicaſſe in libris Epidemiorum. E
Iudicat autẽ,& ſextus nonnullos,ſed nõ bene, ſicuti in libris De iudicatorijs diebus plenius oſtẽdimus:in quibus dignum putamus illũ exercitatũ eſſe, qui ea aſſequi debet, q̃ Hippocrates breui ſermone perſtrinxit. Quæcunq; verò iudicationes ſunt veluti imperfectæ,ijs finẽ imponit aliquis alius dies ex eorum numero,qui deinceps ſequuntur,de quibus quales nam ſint, in libris prognoſticis ‖Hippocrates docuit:& hic de ipſis aliquid in ſequenti docebit aphoriſmo. Eſt autem,& harum imperfectarum iudicationum terminus quidam vlterior, vltra quem non amplius fieri progreſſus poteſt,dies quadrageſimus. Quicunq; igitur morbi intra diem quartumdecimum integrè iudicantur,hos ſolet Hippocrates acutos ſimpliciter nominare. Quicunq; verò *imperfectè iudicati,ſeruati fuerint in ſequentium iudicatoriorũ dierum aliquem vſq; ad quadrageſimum,hos nõ ſolet ſimpliciter acutos nominare, ſed appellatione compoſita his omnibus verbis, acutos, qui in quadraginta diebus iudicantur. Verum manifeſtius illi declarant, qui eoſdem morbos, acutos ἐκ μεταπτώσεως.i.ex decidentia vocant. De his igitur in Prognoſtico ‖ſcribit in hũc modum. Oportet autem exiſtimare ſpirandi facilitatẽ magnã habere vim ad ſalutem in omnibus acutis morbis, quicunq; febres habent adiunctas,& in quadraginta diebus iudicantur. Nunc verò in aphoriſmis de acutis ſimpliciter,enuncians,ait,eos intra quartumdecimum diem iudicari:non(per Iouẽ) hoc F
dicens,quod nonnulli exiſtimarunt,eſſe quatuordecim numero dies,qui in his morbis faciant iudicationem. Nam ſecundum hanc expoſitionem, etiam illos dies, qui iudicant morbos acutos ex decidentia nominatos dicemus eſſe numero quadraginta, cum idem loquendi modus in vtriſque ſit:hic quidem,cum ait,Morbos acutos in quatuordecim diebus iudicari: in Prognoſticis autem, ‖cum dicit. Quicunq; morbi cum febribus ſunt,in quadraginta diebus iudicantur. Verum hi non inuenientes,quo modo poſſint oſtendere vtroſq; ſermones,& hunc,qui in aphoriſmis ſcribitur,& illum,qui in prognoſtico legitur,ſibi inuicem eſſe concordes: hanc abſurdam excogitarunt expoſitionem. Neq; enim in quatuordecim ſunt vſq; ad quadrageſimum dies iudicatorij, ſed cum intercidentibus quidem plures,abſq; illis verò pauciores,quemadmodum clarè in noſtra oſtenditur de diebus iudicatorijs tractatione. Sed & ipſa rerum natura ſuffragatur ſermoni,quo dicitur acutos morbos habere terminum iudicationis quartumdecimum diem. Nullus enim inuentus eſt vnquam ab initio velociter motus,hunc tranſgredi terminum, qui non aliquod ex quatuor iã dictis iudicijs vnũ acceperit:ſicuti quidam leues,ac parui circa primos dies exiſtentes, quarto aut quinto die continui,vehementes, & acuti fieri incipientes: ad decimumſeptimum terminarunt. Alij verò ſexto,aut ſeptimo die exacui incipientes,ad vigeſimum terminarunt:adeo vt morbi continui G
acuties nunquam poſſit plures,quam quatuordecim,obtinere dies. Ex ijs verò,qui motus habent inæquales,multi extenduntur vſq; ad aliquod tempus vlterius præfinitum. Dico autem inæquales habere motus, eos, qui aliquot diebus vehementiores fuere, poſtea ſine aliqua ſignificatione torpuerunt, deinde rurſus adaucti continuitatem acceperunt. Si quis igitur, vt dixi, faciat in ægrotantibus obſeruationem: omnes inueniet,qui per duas integras ſeptimanas velociter mouentur, nunquam ad vlteriorem progredi terminum.

in Prog.com.3.t.1.5.4.207.b.c

in Progn. com.1.t.25.4.194.h

Ibidem.

2.de Diebus decret.4.154 c.Et 156.f.g ĩ 1. Prorreh. com.1.t.1.4.161.e in Progn.cõ.3.t.1.4.206.f 4. Apho.71.35.e

24 ‖Septenorum quartus eſt index. Alterius ſeptimanæ octauus principium. Eſt autẽ, & vndecimus contemplabilis:ipſe enim,quartus eſt ſecundæ ſeptimanæ. Rurſus verò, & decimus ſeptimus contemplabilis,ipſe ſiquidem quartus eſt à quartodecimo, ſeptimus verò ab vndecimo.

Indices,hoc eſt ἐπιδήλους,& contemplabiles,hoc eſt θεωρητὰς,ſolet Hippocrates noũare dies, in quibus aliquod ſignũ apparet futuræ indicationis iudicatiuũ, in altero aliquo iudicantiũ dierũ quos ipſe in prognoſticis, vnamquanq; ſeptimanam in duas diuidens partes, per quaternarios digeſſit. Primum itaq; quaternarium ſeptimi diei,ſiquis ab initio numeret,indicem eſſe ait:vndecimũ autem quartidecimi,quoniã & hic ſecunda ſeptimana in duas partes diuiſa index prouenit. Eadẽ ratione, & decimus ſeptimus vigeſimi eſt index ex diuiſione tertiæ ſeptimanæ in duas partes:illud tm̃ intereſt,q̃ hanc tertiam ſeptimanam ſecundæ coniungit, quamuis primam à ſecunda ſeparauerit:nã eius initiũ diẽ octauum eſſe dixit,non tm̃ tertiæ quintumdecimum, quemadmodũ nonnulli poſt ipſum exiſtimarunt: qm̃ neq; vigeſimum primum, terminum ſtatuit,ſed principiũ quidẽ tertiæ ſeptimanæ quartumdecimum,finem autem,& terminum vigeſimum. Cur autẽ duas primas ſeptimanas ſecundum diſiunctionem inuicem ordinauerit, tertiam verò ſecundæ ſecũdũ continuitatẽ,in libro De diebus iudicatorijs docuimus. In præſentia verò ſufficit etiam ſine cauſa nouiſſe, quod experientia cõprobat. Nam ipſe Hippocrates plurimos ægros ſecundum talem ordinem dierum iudicatoriorũ in libris Epidemiorũ ſcripſit fuiſſe iudicatos. Dico autẽ ſecundũ talẽ ordinẽ, vt primæ tres ſeptimanæ ad vigeſimum, ſequentes tres, ad quadrageſimum perducantur. Sic enim,& ſexageſimum, & octogeſimum diem iudicatorios habebimus, & ipſos experientia confirmatos,quemadmodum in libris de diebus iudicatorijs oſtendimus,illos qui in libris Epidemiorum notantur iudicati ſecundum talẽ dierũ ordinẽ deſcribentes. Sed,ægrotos illos quoniã longum eſſet hoc in loco ſermone complecti: ſufficiet ſola ex Prognoſticis verba in hunc modum ſe habentia ſubſcribere: ‖Febres iudicantur in eiſdẽ numero diebus, in quibus etiã homines liberantur,& pereunt. Nam mitiſſimæ febres,& quæ tutiſſimis ſignis incedunt,quarto die finiuntur,

in Progn. com.3.t.1.2.3.4.206.d.207.b

A tur,vel antea: maligniſſimæ autem,& grauiſſima ſigna præ ſe ferentes, quarto die interimunt,aut
" prius. Primus igitur earum inſultus ita terminatur: ſecundus verò ad ſeptimum ducitur: tertius
" ad vndecimum:quartus ad quartumdecimum: quintus ad decimumſeptimum: ſextus ad vigeſi-
" mum. Hi igitur per quatuor ex acutis ad vigeſimum ex adiectione finiunt. Hæc verba oſtendũt manifeſtè, quòd tertiam ſeptimanam per continuitatem ſecundæ annumerat, & quòd decimam-ſeptimam indicem facit vigeſimæ.

25 ‖Aeſtiuæ quartanæ magna ex parte breues,autumnales longæ,& maximè, quæ hyemẽ attingunt.

1.de Criſib. 126. f 3. Apho.23. 24.h

Non ſolum quartanæ breues ęſtate fiunt,ſed & ægritudines aliæ,propterea quòd humores ſuperflui funduntur,& per totũ corpus ferũtur,atq; diffl ãtur. In quibus igitur vires validæ ſunt, noxijs humoribus euacuatis,morbi ceſſant:in quibus verò ſunt imbecilles,dũ noxij ſucci euacuãtur, vnà ẽt ipſæ diſſoluũtur. Quare nõ abſq; rõne nulli morbi ęſtate ſunt lõgi. Hippocrates verò de ſolo omnium longiſſimo fecit mentionẽ, tanquam per exemplum de omnibus alijs ex iſto indicans. Sicuti autẽ æſtate,& diſcuti humores,& vires diſſolui contingit: ſic hyeme contraria eueniunt, & humores intus tãquã in latebris remanere,& vires ſeruari robuſtas. Neq; igitur morbi ſoluuntur manẽtibus ijs,qui eos efficiunt,humoribus,neq; ægroti moriuntur, viribus interim ſufficiẽtibus.

B *26 ‖Febrem conuulſioni ſuperuenire melius eſt,quàm febri conuulſionem.*

in 6. Epid. com.6. t.7. 3.197.e,in 1. Prorrh.cõ.2 t.50.4.175.g

Ipſe Hippocrates in ſequentibus dicet‖conuulſionem fieri ex repletione, & euacuatione. Cum igitur aliquem ſanum contigerit repente conuelli huiuſcemodi conuulſionem neceſſarium eſt ex repletione fieri:replentur autem nerui frigidis,& glutinoſis humoribus,ex quibus etiam nutriuntur:vnde conuulſionem patiuntur. Hiſce igitur febris ſuperueniens, ſolita eſt magna ex parte calefacere,extenuare, atq; diſſoluere. Si verò ex febribus adurentibus, totum corpus exiccetur, & neruis deinde ex ſiccitate conuulſio accidat, maximum eſt malum, & penè inſanabile: quoniam longum quidem tempus exigitur ad ſiccitatem neruorum remouendam: vehemẽtia autem morbi tempus non expectat,ſed citò vires diſſoluit,& ſubitò exitium affert. 6. Aph.39.50.f

27 ‖His,quæ non ex ratione leuant,non oportet fidere: neq; multum formidare mala, quæ præter rationem eueniunt. Plurima enim talia ſtabilia nõ ſunt,neq; multum durare,& permanere conſueuere.

in 3. Epid. com.1.t.8.3 132.c, 2. de Criſibus 4. 131.a e.1.de Diebus decret.4.145.c. d.in 1.Prorrhet.com.1. t.17.4.171.e in Progn.cõ. 3.tit.39. 4. 112.d

Sermo quidem integer de talibus omnibus in libris De Criſibus dictus eſt,nunc verò, quantũ ad propoſitorum expoſitionem ſatis eſt,à nobis dicetur. Cum morbus inuadit vehemens, & mox ſubitò quieſcit,non modò per ſudorẽ,aut vomitum,aut alui excretionem, aut profluuium ſanguinis corpore non euacuato,ſed ne viſo quidẽ ſigno coctionis:exiſtimandum eſt ſignũ infidũ talem quietem eſſe: ſicuti etiã,ſiquis præter rõnẽ ſpiret difficulter,vel deliret, vel febriciter vehemẽtius, vel magno rigore corripiatur:nam & hęc quoq; firmitatem nõ hũt:tantumq; abeſt,vt malum aliquod ſignificent,vt non nunquam bonum iudicium haud ita multo poſt futurum enuncient. Quo modo autem hæc oporteat dignoſcere,& præcognoſcere,in libris De Criſibus diximus. C

28 Febricitantium non omninò leuiter permanere corpus,& nihil minui: vel etiam plus,quàm ratio poſtulat,colliqueſcere,malum. Hoc enim morbi longitudinem,hoc verò imbecillitatem ſignificat.

Hæc verba,non omninò leuiter, diſtinctionis gratia appoſuit Hippocrates. Si.n. ſimpliciter dixiſſet,Febricitantium permanere corpus,& nihil minui, malum:ſermo careret veritate. Cõtingit.n.in tempeſtate frigida cuiquam ex plenitudine ægrotanti,non collabi corpus, neq; extenuari,cum febres paruæ fuerint, ſed,cum maiores fuerint, multam adeſſe plenitudinem ſignificatur. Colliqueſcere aũt plus,quã ratio expoſtulat,malũ: ẽt ſi non adijciatur, non omninò leuiter. Siue enim leuiter febricitauerint, ſiue non, ſignũ imbecillitatis eſt ea, quæ fit præter rationẽ extenuatio. Neq; enim putandũ eſt verbo, *συνθήκεσθαι*. i.colliqueſcere,ſeu contabeſcere, in proprio ſignificato nunc Hippocratem vſum fuiſſe,ſed magis abuſum. Rectè autẽ dixit in ſecunda parte aphoriſmi,magis,q̃ ratio expoſtulat:& melius eſt hęc quoq; verba priori parti aphoriſmi adaptare,ita vt totus ſermo talis efficiat:Febricitãtiũ nõ oĩnò leuiter, ſed ꝑmanere corpus plus, q̃ rõ poſtulat, vel ẽt colliqueſcere magis,q̃ ratio expoſtulat,malũ:vt cõiter de vtroq; prædicet,magis,quàm poſtulat rõ. Siue.n.permaneant magis,quã ratio expoſtulat,ſiue extenuentur,malum eſt. Melius aũt fuiſſet,ſi hoc,quod ait,magis,quã ratio poſtulat,quibus finibus,ſcopisve iudicetur,aperuiſſet. Verum,quia hic doctrinæ modus aphoriſticus eſt,& ſummam conſectatur breuitatem: nos exponẽtes verba, ſecundum rationem,ad febris magnitudinẽ referemus,ad tempus ægritudinis,ætatem, regionẽ,tp̃s anni,& illam,quæ tunc viget,temporis cõſtitutionẽ,& præterea ad ſenſibiles euacuationes,vigilias,curas,inedias,& motus plures. Maiores febres magis,& citius corpora extenuant ægrotantium,ſicuti & diuturnitas morbi,& ex ætatibus puerilis, atque decrepita: ſed alia ambæ ratione. In pueris enim ꝑp caliditatẽ,atq; humiditatẽ multum defluunt, atq; extenuantur corpora:in decrepita verò ætate hoc idẽ patiuntur propter potentiæ imbecillitatẽ. Ex regionibus autẽ, & anni temporibus, ac conſtitutionibus, calidæ quidẽ, ac ſiccæ magis euacuant: humidæ verò, ac frigidæ magis aſtringunt,ac diffl are corpora,atq; extenuari non ſinunt. De ſenſibilibus autem euacuationibus quid dicere oportet?neminem enim ignorare arbitror, vt meritò ex ꝑfluuio ſanguinis D

guinis multo,atq; ſudoribus plurimis, & vrina ſuperfluente, vel vomitu, vel alui excretione, citò corpus extenuetur. Accedit autem dictis cauſis,& inedia:vigiliæq;,& curæ ſufficienter extenuant, vt & plures motiones:ſed hæ rarò febricitantibus adſunt:nam magna ex parte iacent quieſcentes. Verum aliquando contingit moueri aliquos,qui itinere cœperint febricitare, vel vrgente neceſſitate,vel ſtudio domum reuiſendi. Sed & ex delirio quidam ægroti iugiter exurgentes,vel iacẽtes quidẽ,ſed continuo partem aliquam corporis cõmouentes,aut etiã delira loquentes, intra paucos dies extenuantur. Hæc quidem omnia ægrotos reddunt macilentos,ſicuti,& contraria his corpus in maiori mole conſeruant. Signũ autẽ nullũ ex his eſt virium imbecillium, ſed ſingula ſunt tantũ modò cauſæ. Nam,ſicuti ex eis corpus cum ratione extenuatur,ſic & vires deſtruuntur. Abſque his autem corpus præter rationem extenuari, ſignum eſſe viriũ imbecillitatis Hippocrates inquit: quam & in valdè ſenibus pro cauſa aſſignantes, celerrimè ipſorum corpus extenuari dicebamus. Neq; mirum videri debet in ijs,qui ita ſe habent, imbecillitatẽ quidẽ cauſam eſſe extenuationis, extenuationem verò eſſe ſignũ imbecillitatis:hoc enim contingit oĩbus,quæ faciunt,& fiunt. Hæc quidem eſt ſententia Hippocratis,ſemper exiſtimantis eam,quæ eſt citra rationẽ, extenuationem ſignum eſſe imbecillitatis. Nos verò adijciamus eius ſermoni,& aliam diſpoſitionem, quæ cauſa eſt in febribus extenuationis. Eſt autẽ hæc humorum quidem tenuitas,corporis verò raritas. Cũ enim hæc ambo conuenerint, celerrimè corpora extenuantur per eam, quæ difflatio inſenſibilis nominatur:ſicuti in diſpoſitione contraria, craſſitudine humorum,& corporis ſpiſſitudine, neque fit humorum euacuatio,& permanere corpus, & nihil tunc minui de ipſius mole contingit. Hanc itaq; diſpoſitionem oſtendit Hippocrates in prima parte aphoriſmi per ea verba. Longitudinem morbi ſignificat. Alteram verò contrariam prætermiſit:ſed nos & hanc adijciẽtes, iam totum ſermonem integrum proferamus,quantum fieri poteſt,breuiſſimè dictum: Febricitantium non omninò leuiter,permanere corpus, & nihil imminui,vel plus,quàm ratio poſtulat,colliqueſcere, malum. Nam permanere,ex acutis ſpiſſitudine accidit,& craſſitudine humorum: & propterea longitudo morbi ſignificatur. Colliqueſcere autem nonnunquam fit ob humorum tenuitatem,& cutis raritatem: contingit verò,& ob ſolam virium imbecillitatem. E F

29 ‖Cum morbi inchoant,ſiquid mouendum videtur,moue:cum verò conſiſtunt,ac vigent, melius eſt quieſcere.

De Totius morbi temporibus. 3. 89. e

Cur Hippocrates hoc conſulat,ſequenti indicat aphoriſmo;quẽ ſiquis nuper dicto annexuerit, totum ſermonẽ talẽ efficiet:Cũ morbi inchoãt,ſiquid mouẽdũ videtur moue: cũ verò conſiſtunt, ac vigent,quieſcere melius eſt. Nã circa principia,ac fines oĩa debiliora ſunt, circa vigores autem fortiora. Oportet autẽ his adijcere verbũ,ſymptoma,hoc eſt caſus: nã de his dictionẽ, oĩa,attulit. Diſpoſitio ſiquidẽ,ex qua caſus generantur,quã & morbũ nominamus, nõ oĩnò in vigoribus eſt fortior:verũ in ijs,qui ſaluari debent,melior multo,quã in morbi principio:in quibus etiã Hippocrates nunc cõſulit,vt quieſcamus,in morborũ initijs,ſiquid videtur mouentes. Nã in morbis exitialibus non modò,qñ ſunt ſuo vigori vicini,ſed etiã in prioribus tẽporibus nihil mouere oportet: recordantibus nobis,q; deploratos nõ oportet attingere,ſed relinquere,& morbi finẽ tantũmodo prænunciare. Circa initia verò illorũ morborũ,in quibus ſperamus ægrotũ conualiturũ,tentandũ eſt maiora afferre remedia:de quibus Hippocrates dixit. Siquid videtur mouendum,moue. Sunt autẽ hæc,maximè quidẽ venæ ſectio, nonnunquã verò,& purgatio: quorum neutrum oportet in vigoribus adhibere. Vt enim in libro De Criſibus manifeſtauimus,coctiones morborũ tunc maximè fiunt. Vt igitur hæ citius eueniant,melius eſt in principijs euacuare,quo minorem iam facta materiam facilius natura poſſit concoquere. Morbo autem conſiſtente,cum iam natura concoxit, ſuperfluum eſt euacuare,cum propter alia, tum quia vis animalis maxima ex parte eo tempore eſt fatigata, licet quàm maximè duæ aliæ, vitalis, ac naturalis, fortes perſiſtant. G de Curandi ratione per ſanguinis miſs. 6. 18. b de Optima ſecta ad Thraſ. Iſag. 22. d. 27. g. 28. a. e. f.

H

30 ‖Circa initia,& fines,omnia imbecilliora: circa vigores verò fortiora.

De Totius morbi temporib. 3. 88. e. & 90. a. 1. de Criſib. 4. t. 27. c. Et. 128. h

Caſus omnes circa principia,& fines ait eſſe imbecilliores,acceſſiones videlicet febrium,& vigilias,atq; dolores,& faſtidium,& ſitim: ſicut ipſas diſpoſitiones,in quibus hæc fiunt, vbi morbi conſiſtunt, neceſſe eſt eſſe meliores in ijs, qui debent ſanitati reſtitui.

in Coacis prænotionibus. Qui ex morbis logis &c. ſup. Aph. 8. 11. h

31 ‖Eius, qui ægritudine bene cibatur, nihil proficere corpus, malum.

Oportebat,& hunc aphoriſmum,& illum,qui ſequitur,adiũctũ eſſe illis, qui ſupra ſcripti ſunt, vbi dicebat: ‖ Siquis à morbo cibum aſſumens non corroboratur. In illo igitur aphoriſmo, pro verbo, ἐυσιτέουτι, i. bene cibatur, ſeu bene veſciẽ,inquiens cibũ aſſumere, de caſu aliquid docuit, ſcilicet non corroborari. Hic verò,cibum aſſumere,cõmune vtriſq; ſeruauit: caſum autem variauit,quoddam illi ſcribens proportionale. Nam huic,non corroborari,hoc,nihil proficere corpus, ſimile quodam modo eſt. Illud enim potentiæ noſtrum corpus regentis, hoc verò ipſius corporis affectio eſt. Euenitq; profectò,vt corpus non bene alatur,atq; proficiat,interdum quidem ex potentiæ,quæ ipſum nutrit,imbecillitate, nonnunquam etiam ex malorum humorum abundantia.

Omnes

A *32 Omnes ferè, qui male se habent circa initia, bene cibati, nec quicquam proficientes: circa finem rursus cibum non appetunt: qui verò circa initia cibum valdè non appetunt, postea bene appetentes: ij melius euadunt.*

Hic etiam aphorismus de ijs esse dictus videtur, qui ex morbo conualescunt: nō proficere enim, de his dicere consueuerunt cum alij, tum Hippocrates ipse. Siquis igitur bene ab initio cibatus nō nutriatur: quam ob causam hunc subit affectum, ob eandem rursus fit male appetens cibum. Causa verò, propter quam bene ab initio cibati nihil proficiant, est totius corporis vitium cum partiū appetentium robore. Verum processu temporis ob cibi multitudinem aucto in toto corpore vitio, ipsum etiam appetendi instrumentū male se habebit: quare inappetentes fient, qui prius bene appetebant, quos rectè εὐσιτέοντας, ideſt bene cibatos nominabit. Dixerat autē hoc ipsum in pręcedentibus aphorismis hoc modo: ‖ Quòd si non assumente cibum hoc fiat, scire oportet, ꝙ indiget euacuatione. Porrò eos, qui ab initio male appetunt adeò, vt parum assumant omninò cibi, postea verò ad contrarium transeunt, melius permutari inquit. Hoc verò ideò euenit, natura eo tempore, quo parum cibi assumebant, ipsam, quæ causa erat inappetentiæ, dispositionem concoquente. Supra, apho. 8. 11. h

in 1. Epi. cō. 2. to. 34. 3. 111. b

33 ‖ In quouis morbo mente constare, & bene se habere ad illa, quæ offeruntur, bonum: contrarium verò malum.

B 1. de Crisib. 4. 131. d

Neq;, cum aliquod bonū dixerit eorū, quæ ad corpus attinēt, omninò existimandū est ex eo hominem reualiturum: neq;, cum malum dixerit, omninò moriturū. Nam fieri potest, vt bonū signū à maiori malo superetur: & malum à maiori bono vincatur. Tales itaq; enunciationes intelligendę sunt de eo solo, quod dicitur. Dicitur autem signum esse bonum, quātum in seipso est, hoc aliquid: & signum malum, quantum in seipso est, hoc aliquid. De morte autem, ac vita oportet omnium signorum vires prius bene perpendentes, ita pronunciare, quemadmodum & ipse in Prognosticis consulit. Sic igitur & nunc, Constare mente, & apetitum permanere, bonum est signum in quouis morbo. Quædam enim non in omni morbo bona sunt, vt ipse consueuit nobis significare, inquiēs: ‖ Spirandi autem facilitatem putare oportet valdè magnam habere vim ad salutē in omnibus morbis acutis. Quòd autem cōstare mente, bonum sit signum, ex isto cognosces: Quæ ad cerebrum attinent, atq; eius membranas, & spinalem medullam, necnon & septum trāsuersum, & omninò partes neruosas, ac præsertim, quæ sunt iuxta cerebrum, sana esse omnia significantur ex mentis constantia: sicuti & quæ ad ventrem attinent, & hepar, & cor, vbi adest promptitudo ad cibos, qui offeruntur. Cum verò hæc omnia robusta sunt, non parua spes de ægroti salute haberi potest. in Prog. com. t. 25. 4. 194. h

C ini. Pror. cō. 2. to. 18. 4. 171. h in Prog. cō. 1. t. 7. 4. 191. e. Et cōm. 3. t. 39. 212. d 1. de Cōpos. med. sec. loc. 5. 126. h 3. Aphor. 3. 20. b

34 ‖ In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, aut ætati, aut habitui, aut tempori magis congruit morbus, quàm quibus secundum nihil istorum congruit.

Cum natura multis dicatur modis, accipienda nunc est in eo significato, quo multis in alijs locis vsus est, & in toto libro de natura hominis, in quo eam, quæ fit ex primis elementis, tēperatura, naturam nominat: ac si ita diceret: In morbis minus periclitantur, quorum primæ corporis tēperaturæ, vel ei, quæ nunc ratione ætatis, aut habitus, aut tēporis adest, magis congruit morbus, quā quibus secundū nihil istorum congruit. Calidæ enim naturæ, & ętati, & habitui, & tēpori, & anni constitutioni, & regioni, morbi calidiores sunt congruentes: frigidioribus verò frigidiores: eadē ratione & siccioribus sicciores, & humidioribus humidiores. Cōtrarium autem est à Diocle dictū: item in libro de septimanis, cuius auctores opinantur incitari quidem à similibus morbos, solui verò à contrarijs: quoniam & ab ipso Hippocrate scriptum est ‖ contrarijs morbis contraria esse remedia. Putant igitur febrem ardentem factam hyberno tempore, facilius posse sanari ea quæ fit in æstate: non aduertentes, ꝙ vehemens dispositio causa est, vt febris ardens hyeme fiat: neq; enim ab initio facta fuisset, nisi causa potentior, temporis cōtrarietatem superasset. Cum igitur anni tempus cohi- In lib. de Flatibus, propè à principio.

D bere non potuerit causæ magnitudinem, quamuis habeat sanitatem sibi suffragantem: multo minus ipsam morbo iam facto superabit, non amplius assistente sanitatis robore. Sed & hoc est ipsa compertum experientia. Nam duarum febrium ardentium magnitudine parium, illa, quæ aduenit hyeme, est pernicioſior: sicuti, quando in calidiori temporis cōstitutione ortum quidem habuerit, subita autem ad frigidius mutatio facta fuerit, non parum iuuatur hæc febris ardens ab ambientis aeris frigiditate: cum ipsi vtraq; temporis cōstitutio bona sit, prima quidem, in qua morbus factus est, tanquam signum: altera verò, in qua solutus est, tanquam causa. Hæc igitur omnia magis atte- Infra, apho. 40.

stantur, & nō aduersantur sententię aphorismi: sicut neq; illud, ꝙ Raucedines, & grauedines in valdè senibus non coquuntur: quamuis hæ passiones senili ætati maximè congruant. Primum etenim non idem est, ꝙ aliquid non concoquatur, & ꝙ sit periculosum: deinde, quòd non simpliciter senes dixerit, sed cum adiectione, valdè. Omnia enim in his sunt periculosa, ob virium imbecillitatem. Sed neque illud, quod scribitur in primo Epidemiorum. ‖ Et maximè moriebantur, quibus natura vergebat ad phthisim: ijs, quæ dicta sunt, aduersatur. Neque enim eam, quæ fit ex elementis, nunc dixit temperaturam, sed corporis formam: est enim vbi & hanc, naturam nominant. Et, sicuti verum est calidam temperaturam minus in morbis calidis periclitari: ita, qui angustum pectus habent, non solum magis incidere in phthisim, sed etiam, vbi incidere, periclitari. Nonnulli in Epid. cō. 1. t. 18. 19. 3. 105. f. g

quidem qui aphorismos exposuerunt talibus decepti suasionibus, illum congruere naturæ ægrotantis morbum dixerunt, qui sit temperatura contrarius, quasi aptior esse diceretur: multum (vt ostendimus) & à veritate ipsa, & ab Hippocratis sententia deuiantes. E

35 In quouis morbo partes ad vmbilicum & imum ventrẽ attinentes, crassitudinẽ habere melius est: vehemens autẽ extenuatio & eliquatio, prauũ. Sed & hoc quoq; ad inferiores purgationes, periculosum.

Partes omnes, quæ ad epigastriũ, idest abdomẽ, attinẽt, omni vacare dispositione, quæ sit prẹter naturã, oportere, est manifestũ. Et hoc in ‖pgnostico dictũ fuit, vbi his vtitur verbis ‖Hypochõdria optimũ est absq; dolore esse, & mollia, & æqualia. Sed & ex his ipsis quædã sunt tenuiora, quædam crassiora: de quibus nunc sermonẽ habet: quæcunq; quidẽ crassiora sunt, hæ meliora esse inquiens: quẹcunq; verò tenuia, mala, & tanquã signa videlicet, & tanquã causas. Signa enim sunt imbecillitatis in partibus eliquatis. Causæ verò, q̃ coctio bona ciborum nõ fiat in ventre, neq; sanguificatio in hepate. Etenim vtrunq; ex his mẽbris à crassitudine dictorũ corporũ concalefactũ iuuatur. Tantum igitur, vbi eliquata fuere, par est, offendantur eorum operationes, quantum integris ipsis iuuabantur. Quòd autem earum, quas diximus, partiũ tenuitas ad inferiores purgationes sit periculosa, manifestum est. Oportet enim omnia, quẹ sunt infra thoracem, esse robusta, vt bene purgationibus seruiant: alioqui magna incommoda patiũtur. Cur autem de solis inferioribus purgationibus fecerit mentionem, dignum est quærere. Superiores enim hoc est, quæ per vomitum fiunt, sunt ijs, qui ita affecti sunt, periculosæ. An has quidẽ tanquam manifestas prætermisit, illarum verò commeminit, vt de quibus magis posset dubitari? Imum autem ventrem (græcè ὑπογάστριον) propriè nominat & appellat regionem ventris imam, quæ vmbilicum, ac pudenda interiacet: ita vt in hæc tria totum abdomen diuidatur, in hypochondrium, & loca ad vmbilicum attinentia, & ventrem imũ.

In progn. cõ. 1. t. 27. 4. 195. e

A. l. 1. t 4. c. 3. fol. 71. g F

36 Qui salubritatem corporis habent cum per medicamenta purgantur citò exoluuntur: & qui paruo vtuntur cibo.

Qui salubritatem corporis habent, non absque ratione in medicationibus citò exoluuntur. Colliquantur enim, non purgantur. Qui verò vitioso vtuntur alimento, ob malorum humorum superabundantiam facilè exoluuntur in purgationibus. Siue autem illud, quod exterius assumitur, siue quod in corpore continetur, vitiosum alimentum nominet: vterque sermo veritatem habet, quoniam cibi vitiosi soleant sanguinem gignere vitiosum. Sic ergo etiam vitiosi dicuntur per relationem ad sanguinem, qui debet ex eis generari. G

37 ‖ Qui bene se habent corpore, difficulter ferunt medicationes. 4. Aphor. 16.

Non cuiuscunq; medicamenti assumptionẽ solet Hippocrates medicationem nominare, sed tali vocabulo in sola vtitur purgatione. Verum superior aphorismus, casum vnum, qui in ea fit, manifestat. Citò enim inquit exolui in purgationibus, qui corporis habent salubritatem. In hoc autem generaliori vocabulo de eisdem ostendit, inquiens hoc difficulter ferre medicationem. Nam & vertigines & tormina patiuntur, & difficulter his purgatio procedit, & præterea celeriter exoluuntur. Fiunt autem hæc omnia, purgatorio medicamento proprium quidem attrahere humorem appetente, vel flauam bilem, vel atram, vel pituitam, vel aquosam superfluitatem: quia verò iste non adest, sanguinem colliquat, ac carnes, vt ex ipsis, quod sibi proprium est, attrahat.

28. h
A. l. 1. t. 4. c. 3. fol. 73. f

38 ‖ Parũ deterior potus & cibus, suauior autẽ, melioribus quidẽ, sed minus suauibus est præferẽdus. in 6. Epi. cõ. 4. t. 8. 3. 180. f

Non ob id solum hoc est faciẽdum, vt ægro gratificemur, sed etiam, quia vtilius ipsi existit. Nã, quæcunq; cum voluptate assumuntur, ista ventriculus amplexatur, & facilius concoquit: sicuti illa, quæ displicent, refugit, vt ad quæ, vel nauseæ, vel * flatus, vel fluctuationes subsequantur: quod quidem in pluribus cibis bonos succos habentibus fit. Quando igitur cum voluptate assumitur cibus, qui paulo deterior est, non modò non manet deterior, sed quandoque redditur melior. H

A. l. 1. s. 3. d. 2. c. 7. f. 62. f

39 ‖ Senes iuuenibus magna ex parte ægrotant minus. Qui verò morbi ipsis accidunt longi, maxima ex parte comitantur ad mortem.

Non omnes senes minus ægrotant, quã iuuenes: neq; enim omnes maiorẽ habent circa victum continentiam: qui verò non habent, magis ægrotant, vt qui iuuenibus sint debiliores. Quòd verò plures ex morbis diuturnis ipsos ad mortẽ comitantur, clarum est: siquidem & vis est imbecillis, vt neque morbos facilè coquere possit: & omnes morbi diuturni, frigidi sunt: vnde & magis senibus, quam iuuenibus, accidunt. Omnes siquidẽ congruentibus naturæ suæ morbis facilius corripiũtur.

3. Apho. 29. 26. c
in 6. Epi. cõ. 5. t. 6. 3. 190. c
6. Aphor. 6. 47. b

40 ‖ Raucedines & grauedines in valdè senibus coctionem non admittunt.

Si simul iunxerimus ambos aphorismos, vtriusque sermo talis erit: Senes iuuenibus magna ex parte ægrotant minus. Quicunque verò morbi ipsis accidunt longi, maxima ex parte comitantur ad mortem. Raucedines igitur, atque grauedines in valdè senibus coctionem non admittunt. Ita vt hic aphorismus sit veluti exemplum quoddam antecedentis. Neq; enim hi soli morbi senes

in 6. Epi. cõ. 5. t. 6. 3. 190. c
2. Apho. 34. 17. d

comi-

A comitantur ad mortem, ſed nephritis, ideſt paſſio renum, podagra, morbus articularis, coxendicum dolores, & quæ laxiori inteſtino, ac ſpleni frigidæ inſunt diſpoſitiones: & præterea crebri anhelitus (quos Græci aſthmata nominant) tuſſes, dorſi curuationes, recuruationes, & obliquationes, denum quæcunq; alia morborum genera ex frigidis humoribus ortum habent: quæ in quibuſdam iuuenibus, nedum in ſenibus, difficulter coquuntur.

5. de Locis affectis. 4. 29. d

41 ‖ *Qui frequenter, ac fortiter abſque cauſa manifeſta exoluuntur, derepentè moriuntur.*

Non omnes, qui exoluuntur, derepentè moriuntur, ſed ſi tres diſtinctiones adieceris, vnam quidem primam, vt ſæpius hoc patiantur: ſecundam, vt fortiter: tertiam, vt ſine cauſa manifeſta. Nam mulier quædam longum in balneo tempus commorata, frequenter exoluebatur ob temporis diuturnitatem, & quoniam balneo magna ex parte ligna ſuccendebantur vitiata: verum non erat hoc * morbi ſignum, cum cauſam haberet manifeſtam. Altera verò, quã vteri affectus infeſtabant, hoc idem patiebatur. Quidam alius, ſi diutius inediam toleraſſet, dum lauaretur, exoluebatur. Alteri etiam, ſi per horam lauaretur, idem accidebat, niſi prius aliquid panis aſſumpſiſſet. Quibus omnibus, aut debile erat, aut ſenſum plurimum habebat os ventriculi. Quicunque verò nulla tali de cau-
B ſa ſæpius, ac fortiter exoluuntur, ij ob virtutis vitalis imbecillitatem hoc patiuntur: ſicut & ille, cui, dum exolueretur, cor fortiter palpitabat, atq; hic derepentè mortuus eſt, non aliter, quàm illi, qui acutiſſimis cordis affectibus, quos ſincopas vocant, arripiuntur.

2. de Præſag. ex pulſib. 4. 110. g
6. Apho. 51. 52. h
In lib. 9. Introductio, ſeu medicus inſcribitur. Iſagog. 56. a

42 ‖ *Soluere apoplexiam, fortem quidem impoßibile: debilem verò: non facile.*

In apoplexijs totum corpus repentè ſenſu priuatur, ac motu, ſolus reſtat anhelitus: qui ſi & ipſe prohibeatur, maxima eſt, & acutiſſima hæc apoplexia. Quicunque verò reſpirant quidem, ſed magna cum vi: fortis adeſt iſtis apoplexia. Fortis autem adeſt & illis, ſed minus, qui neque intentum neq; violentum, inæqualem tamen, atq; exordinatum, ac præterea intermittentem habent anhelitũ: ſicut, in quibus aliquem ſeruat ordinẽ, debilior exiſtit: &, ſi omnia fiant, quæ ſunt neceſſaria, * citò curatur. Omnes autem apoplexiæ fiunt vi animali non potente defluere ad partes infra caput exiſtentes, aut propter aliquam diſpoſitionem inflammatoriam, quæ in ipſo cerebro ſit conſtituta, aut ventriculis ipſis oppletis humore pituitoſo. Verum cauſæ magnitudinem, etiam paſſionis magnitudo conſequitur. Magna autem ex parte curationem nõ admittit, propter reſpirationis læſionem. Ac mirari licet, quo modo omnibus alijs muſculis motu carentibus in apoplexijs, illi, qui thoracem
C attollunt, quamuis difficulter, moueantur tamen plerunque. Videtur autem hoc fieri propter reſpirationis neceſſitatem, quæ neruorum vim excitat ad operationem. Et ob hanc ipſam cauſam, magna ex parte muſculi omnes, qui thoracem mouent, in apoplexijs operantur, etiam ſi rarò prius omnes operentur: quemadmodum in vehemẽtibus exercitijs, in quibus anhelitus plurimus eſt neceſſarius. Verum in apoplexijs non ob id, quòd ſit adaucta neceſſitas reſpirationis, ſed quia vis eſt imbecillis, ideò omnes muſculi thoracis ſimul coguntur operari: quemadmodum & alioqui in ijs, qui cum febre vires habent imbecilles, ob hanc ipſam cauſam omnes mouere coguntur ſeipſos, in ſummam effatu dignam, ex omnibus operationem colligentes.

* In impreſſis eſt τάχα, ideſt forte.

43 *Qui ſtrangulantur, ac diſſoluuntur, nondum verò mortui ſunt, non referuntur, quibus ſpuma circa os fuerit.*

A. 1. 1. ſ. 2. d. 3. 65. f. 53. g

Omnis ſpumæ generatio ex duarum ſubſtantiarum mixtione conficitur, altera ſpirituoſa, altera humida. Fit autem earum mixtio ambabus in multas partes perfractis, multisq; mutuo complexu paruis ampullis ab ipſis affectis. Cum verò tenacẽ habuerit is, qui perfringitur humor, conſiſtentiam, quo ſpiritum circumplectente, ampullas contingit generari, non facilè diſſolubilis, ſed ſtabilis ſpuma perficitur: qualis maximè currentibus equis, vel ira percitis apris, circa, os aggre-
D gatur. Ambarum verò ſubſtantiarum confractum, ac mixtionem facit nonnunquam quidem motus violentus, vel vtriuſque, vel alterius tantum: nunquam verò & fortis calor: niſi & hunc dixerit quiſpiam ſpumam per motum operari. Verum homini ea, quæ manifeſta videntur, conſectanti tutius eſt dicere ſpumam duabus de cauſis generari: in mari quidem impetuoſis ventis agitato, ob impulſionis vehementiam: in lebetibus autem efferueſcentibus, ob caloris vim. Sic itaque & in corporibus animalium, cum adſunt ex morbo comitiali conuulſiones, vehementia motuum ſolet ſpumam generare: in apris verò calor: in curſibus autem equorum, vtraque cauſa valida conſpicitur. Nam, cum continuè per reſpirationes aer intrò, atque extra feratur: ſaliua in ipſis extenuatur, & aliquid etiam ex pulmone inſtar vaporis effertur, quod ſaliuæ miſcetur, ac circumplicatur: vnde factam ſpumæ ſubſtantiam augeri contingit. Qui verò opinantur hanc ſpumam è ventriculo prodire, aberrant. Neque enim fieri poteſt, vt ſubitò tota inde proueniat, cum neq; eo tempore animal euomat, neq; nauſeam vllam patiatur: citra quos caſus quicquam efferri à ventriculo eſt impoſſibile: & multò magis fieri non poteſt, vt plurimus aliquis vapor efferatur, eodem modo, quo in expirationibus: cum nulla talis è ventriculo ſubſtantia efferatur, qualis è pulmone expiratur. Et ſanè ſanguis, qui quidem è pulmone educitur, ſpumoſus eſt, ſimilis viſceri: qui autem è ventriculo, neque huic proximus eſt. Sed, quæ vnà cum ſanguine è pulmone educitur ſpuma, ſu-

bitò simul, & cum tussi educitur. Qui verò ex tali humore paulatim vapor expiratur, non excitat E
tussim. Vbi autem laqueus collo circundatur, necesse est quidem cordi, atque pulmoni, vt fuliginosam expiret superfluitatem. Hoc enim à nobis ostensum est in libro de vsu respirationis. Prohibente autem laqueo, totam violenter impellit, quo fit, vt pars propriæ humiditatis vnà expellatur, eo modo, quo fit in sanguinis eductionibus. Signum itaque hoc est exitiale, quoniam pulmonis violentiam significat, quam patitur, dum animal suffocatur. Præcipuè verò hoc fieri rationabile existit propter eam, quæ ex corde ad ipsum impellitur, caliditatem: vnde & caloris efferuescentia, & motu spiritus violento, & vehementi pulmonis conatu ad educendum, spuma enata, signum est mortale. Nonnulli tamen, quamuis rarò, qui strangulantur, relati sunt, quibus spuma circa os apparuerat: & fortè Hippocrates, non tanquam semper intereant, sed quòd contrarium rarissimè eueniat, ita pronunciauit, quemadmodum & paulo antea ostenderat per alterum aphorismum, ita
Supra apho. 20. 14. c. infra. Aphor. 53. inquiens: ‖ Quibus iuuenibus aluus humida, ijs senescentibus exiccatur. Nam eo in loco, magna ex parte, dicere prætermisit, quod tamen verbum in sequentibus adiecit, vbi inquit: ‖ Quicunque aluos humidas habent, siquidem iuuenes fuerint, melius degunt ijs, qui siccas habent: ad senectam verò deterius: nam senescentibus magna ex parte exiccantur.

F

44 Qui natura admodum crassi sunt, citius intereunt, quàm qui graciles.

Eos, qui à prima ætate crassi sunt, & graciles inuicem comparans, de crassis pronũciat, & citò ad mortem perueniunt, magis, quam graciles. Optimum siquidem est, bene carnosum esse natum, hoc est ita commoderatum, vt neque crassitudo adsit, neque gracilitas. Tales enim possunt ad longam senectam peruenire. Si verò à mediocritate recedatur, melior ad gracilitatem, peior ad crassitudinem excessus est. Angustæ sunt enim horum arteriæ, ac venæ, atq; ob id paucum omninò sanguinem, & spiritum habent: adeò vt, cum ætate processerint, celeriter in ipsis, vel paruam ob causam calor natiuus destruatur. Graciles autem hac quidem ratione non periclitantur: quia verò partes principales ita affectæ sunt, vt nullum habeat munimentum, à causis exterioribus promptè offenduntur. Qui verò natura quidem mediocres erant, sed victu delicatiore vtentes postmodum crassi facti sunt, ijs, licet caro, atque pinguedo adnatæ sint, venæ tamen, atque arteriæ latæ consistunt, atque idcirco in eis calor natiuus † minus obnoxius est extinctioni. §

† Al. maior est. † ἧττον ἐυσχεσ-τον est in manuscriptis pluribus exẽpl. vt habuit Leonicen. μείζο-να, id est maiorẽ in impressis.

45 ‖ Quicunque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque, liberantur. 5. Aphor. 7. 37. a

G

Morbus comitialis proximus quodam modo est morbo, quem apoplexiam appellant, cum idem locus in vtroq; patiatur, & idem humor in causa sit. Verum apoplexia quidem ob omnimodam carentiam illius potentiæ, quæ ad neruos defluit, morbus autem comitialis propter motum vitiosum generatur. Frigidus autem & crassus humor ambobus est causa: Atq; idcirco iuuenum ætas calidam & siccam habens temperaturam, maximum affert auxilium ijs, qui morbo comitiali laborãt: sic & locorum proportionales mutationes, dico autem proportionales, quando ad calidiorem, ac sicciorem commutantur: eodem modo & victuum. Neq; enim victus mutatio quælibet morbum soluit comitialem, sed quæ calidiorem & sicciorem corporis habitum efficit. Contingit autem simpliciter etiam vitæ mutationem intelligere morbo comitiali prodesse, quoniam magna ex parte victus deprauatus passionem generat: vnde & mutatio multo ad melius perducit.

46 ‖ Duobus doloribus simul non eundem locum infestantibus, vehementior alterum obscurat. in 6. Epi. cõ. 4. to. 3. 3. 179. h

Siquis eundem exquisitè locum intelligat, nunquam duo possunt in eodem fieri dolores: siquis verò latè, possibile est. Dico autem latè, circa membrum maius, veluti circa brachium, cubitum, femur, aut tibiam. Verum hi duo dolores simul augent loci afflictionem, cum neuter lateat ægrotantem. Si verò sint in locis diuersis, alter quidem (si ita contigerit) in cubito, alter verò in tibia: tunc alterum ab altero obscurari contingit, cum vis sensibilis tota ad vehemẽtiorem ducatur, ac distrahatur. Nam & hoc nobis in mœroribus solet accidere, qui sunt & ipsi veluti dolores quidam solius animi sine corpore. Nam & horum, qui sunt vehementiores, occultant minores, modò non eadem è re ortum habeant: alioqui & illi seipsos mutuò augent.

H

47 ‖ Dum pus conficitur, dolores, ac febres accidunt magis, quàm iam confecto. d' Toti⁹ morbi tẽp. 3. 88. f in 3. Epi. cõ. 1. t. 8. 3. 132. c 1. de Crisib⁹. 4. 132. b. h de Vict. rat. in morb. ac. com. 3. t. 62. 7. 133. e

Pus ex sanguine ortum habet, qui semimalam (vt quispiam dixerit) habet transmutationem. Nam mala simpliciter, cum putrefactione, fit olida: sicuti, quæ simpliciter optima est, ipsa nutritio partium animalis: at, quę pus generat, medium inter has obtinet locum, neq; à solo calore extra naturam, neq; à solo secundum naturam facta. Mixtus enim quodã modo ex vtrisq; est calor inflãmationis. Fit autem dolor extenta simul, ac calefacta præter naturam inflammata particula: Febres verò sequuntur principio concalefacto: & hæc ambo contingunt ex quadam veluti ebullitione, atque exustione sanguinis: qui vbi ex toto exustus fuerit, residuum eius fit pus, quemadmodum in lignorum exustione cinis: atque ideò tempore illo dolores sedantur, ac febres, præsertim cum pus

fuerit

A fuerit excretum, vtpotè iam consumpta materia, extinctaque ignea caliditate.

de Cõsuetudine 2. 61. g in 6. Epi. cõ. 3. t. 2. 3. 170. d

48 ‖ In omni corporis motu, vbi laborare cæperit, quies statim lassitudinem aufert.

Verbum πονεῖν, ideſt laborare, ſignificat dolere, ſignificat & fatigari: & in vtroque ſignificato ſermo verus eſt. Siue enim membra iam doleant ex multitudine motionum, ſiue ſint fatigata, vt vix iam agere aliquid poſſint, quies ſtatim laſſitudinem aufert.

de Cõsuetudine. 2. 60. c

49 ‖ Qui consueti solitos labores ferre, etsi fuerint imbecilles, & senes, non consuetis fortibus, atque iuuenibus facilius ferunt.

Alius alij labor conſuetus eſt, huic curſus, vel alius aliquis motus cruribus factus, huic verò manus certa mouere lege, ſiue quouis alio modo operari manibus, alij fodere terrã, vel remigare, vel arare, vel ſimpliciter quoduis aliud agere. Differunt autem omnes iſti labores, quia, vel plures, vel pauciores partes operantur, & quia, vel magis, vel minus laborant: hoc tamen omnibus commune exiſtit, quòd partes exercitatæ fiunt robuſtiores, atque idcirco labores conſuetos facilius ferunt.

B *50 Quæ ex longo tempore consueta sunt, etsi deteriora sunt, insuetis minus molestare solent. Oportet igitur ad insueta permutari.*

Non de ſolis exercitationibus hic ſermo eſt, ſicuti prior, verum de omnibus ſimpliciter conſuetis hic aphoriſmus enunciat, cibis, potibus, balneis, illotionibus, vigilijs, ſomno, calefactione, frigefactione, curis. Horum etenim " ſingula minus nocent, cum fuerint conſueta, ijs, quæ natura quidem minus noxia ſunt, ſed nunquam in conſuetudinem peruenerunt. Quòd igitur ita ſe res habeat in exercitationibus, ad partium, quæ operantur, robur refertur, vt ante diximus: in reliquis verò, quo modo fiat, iam dicemus. Cibi ac potus naturam aduentitiam efficiunt, maximè quidem in ventriculo, cum hoc verò, & in alijs partibus. Nam, etſi quam maximè vincantur, & tranſmutentur à corpore, ipſum tamen quodam modo pro ſui natura diſponunt ita, vt proceſſu temporis multa fiat permutatio, ac ſimilitudo nutritorum ad nutrientia. Hoc enim oſtenſum eſt à nobis in libro de conſuetudinibus: oſtenſum eſt etiam, quòd vnumquodque facilius à ſimilibus alteratur. Ob hanc igitur cauſam, quanto ſimilius fuerit id, quod tranſmutat ei, quod tranſmutatur, citius alterat ipſum. Sanèq; corpus ab alijs omnibus, quibus adhæret, quodam modo afficitur, veluti in aere frigido, ac calido, denſatum quidem à frigido, laxatum verò à calido: atque ideò conſueta
C facilius perfert, ab inſuetis verò moleſtatur. Si enim laxato corpori ob caloris adhæſum repentè frigus ſuperuenerit: & in imas eius ſtatim partes ſubintrat, & maximè offendit. Cauſa itaque de omnibus conſuetis dicta eſt in libro de conſuetudinibus. Quòd verò experientia notum eſt, id iam noſcimus: quod ſolum ab Hippocrate ſcriptum eſt, qui cauſam aſcribendam non cenſuit. Nos verò ad eiuſdem inuentionem aliquas dedimus occaſiones. Hæc igitur dicta ſufficiant, quantum ad primam aphoriſmi partem attinet. Quòd verò in fine ſcribitur, in quo conſulit tranſmutari quodam modo ad non conſueta, ſalubris gratia ſecuritatis dictum eſt. Eſt enim omnis vniformis conſuetudo, periculoſa: cum omnes homines inopinatis rerum ſortibus ſubijciantur. Ne igitur incidentes aliquando repentè in nobis inſueta magnopere offendamur, ſatius eſſe inquit omnia tentare. Fit autem hoc non inhærentibus nobis ſemper ijs, quibus aſſueuimus, ſed & nonnunquam contraria tentantibus.

A.l. 1. f. 3. d. 5. c. 1. f. 69. c

de Ptiſſana. 2. 48. a in 6. Epi. cõ. 3. to. 27. 3. 175. h in li. d Renũ affect. dign. & medi. qui Gale. aſcribitur. 7. 19<. b de Optima ſecta ad Trafy. Iſag. 20. c

51 ‖ Plurimum atque repentè euacuare, vel replere, calefacere, vel refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere, periculosum, quoniam omne nimium est naturæ inimicum: sed, quod paulatim fit, tutum est, tum aliàs, tum cum ab altero ad alterum transitus fit.

D Cauſam, ob quam plurimum, aut repentè euacuare, vel replere, calefacere, vel refrigerare, ſiue quouis alio modo corpus mouere periculoſum ſit, ipſe oſtendit, inquiens omne nimium eſſe naturæ inimicum. Nam in elementorum commoderatione natura conſiſtit: quare non abſque ratione nimium omne, vt quod deſtruat commoderationem, animalis conſiſtentiam diſſoluit. Paulatim verò, inquit, implere ſcilicet, vel euacuare, & quæcunque alia ſubinde dixit, tutum eſt, cum aliàs, tùm maximè, cum ab altero, cui aſſueuimus, tranſimus ad alterum. Nam in antecedente aphoriſmo conſuluit, & ad inſueta permutari. In hiſce igitur permutationibus, quod plurimum exiſtit, atque repentè, periculoſum eſt ſatis: quod verò paulatim fit, tutum.

2. de Cõpoſ. med. ſec. loc. 5. 136. a

52 ‖ Omnia secundum rationem facienti si non succedat secundum rationem: non est transeundum ad aliud, stante eo, quod à principio visum est.

Non paruæ eſt opus ſcientiæ, nõ tranſire ab ijs, quæ rectè viſa ſunt, ſi nondũ manifeſta appareat vtilitas ex his, quæ ita facta ſunt, ſequi. Quemadmodũ.n. gutta ſubiectã petrã percutiente vix longo tẽpore ſenſibilis paſſio in lapide manifeſtatur: ſic accidit etiã in crudis, & quæ difficulter concoqui poſſunt, diſpoſitionibus: in quibus, qui recta ratione inuenerit id, quod conducit: non diſcedit ab illo, quod primo faciendũ exiſtimauit, etiamſi nihil appareat manifeſtũ ex illius vſu ſubſecutũ.

53 *Quicunque aluos humidas habent, siquidem iuuenes fuerint, melius degunt ijs, qui siccas habent. senectam verò deterius degunt: nam senescentibus magna ex parte exiccantur.* E

2. Apho. 53. 19. e
2. Apho. 43. 18. e

Manifestus est hic aphorismus: &, quicquid de eo dicere conuenit, prius est dictum in eo aphorismo, cuius principium, ‖ Quibus iuuenibus ventres humidi sunt, ijs senescentibus exiccantur.

Supra, aph. 20. 14. c

54 *Magnitudo corporis, iuuentæ quidem neque indecens, neque illiberalis: senectæ verò inutilis, & deterior paruitate.*

Magnitudo corporis propriè quidem nominatur, quę longitudine, latitudine, profunditate moderantiam exuperat. Interdum verò, & quod longitudine sola amplius auctum est corpus, solemus magnum nominare: quamuis huic proprium nomen sit longum. Nam & aliquando, quod secundum latitudinem, ac profunditatem vltra modum corpus est auctum, dicunt esse magnum, quamuis & hoc crassum proprio vocabulo nominetur. Si igitur magnitudinem corporis in proprio significato Hippocrates dixit, nihilo deterior est in senectute, quàm paruitas. Si verò, vel longitudinem corporis, vel crassitudinem intellexit: hæ deteriores, atque inutiliores senescentibus sunt: verum neque crassitudo est iuuentæ decens, neque liberalis. In sola ergo longitudine, quòd sit iuuentæ liberalis, senectæ verò inutilis, verè diceretur. Ex hac enim senescentes gibbi fiunt, & vix possunt onus perferre: quod Hippocrates * inutile dixit. F

* δύσφορον, idest portatu difficile.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS
COMMENTARIVS TERTIVS.

In hoc tertio in aphorismos Hippocratis commentario, eorum, quæ de temporibus, atque ætatibus ab Hippocrate scripta sunt, expositionem faciemus: maximè quidem, quicquid est in ipsis obscurum, declarantes (hoc enim est proprium expositionis opus) veruntamen singulis etiam, quæ rectè dicta sunt, demonstrationem apponentes, quoniam & hoc fieri in commentarijs consueuit. Miror autem & hoc loco Lyci inconstantiam, scribentis quidem (vt ipse ait) expositiones Quinti præceptoris, nulli autem eorum, quæ de temporibus, & ætatibus dicta sunt, probationem demonstratiuam apponentis, sed ad experientiam, & obseruationem omnia referentis, cum tamen ipse in aliorum aphorismorum expositionibus rationalem adhibeat considerationem de ea, quæ in ipsis continetur veritate, non contentus sola experientia. Quòd verò sola experientia non sufficiat ad talem contemplationem aggregandam, id & ipse Hippocrates ostendit, & in processu sermonis ostendetur. G

I

In lib. d' Humoribus mutationes maximè pariunt &c.

Vtationes ‖ temporum potissimum pariunt morbos: & in temporibus magnæ mutationes, aut frigoris, aut caloris: & alia pro ratione, eodem modo.

Mutationes temporum nonnulli existimant dici, quibus inuicem commutantur, quasi successiones diceret. Nam hyeme ad ver transeunte, fit dictorum morborum generatio, de quibus ipse deinceps loquetur. Vere enim furores, atræ biles, & morbi comitiales. Vere rursus in æstatem desinente, quod est initio æstatis, febres continuæ (inquit) & tertianæ, & ardentes, & quæ subinde connumerauit. Et de autumno, atq; hyeme similiter scripsit, vt inquiunt illi, qui pro eodem accipiunt mutationes, & successiones. Sed verbum, potissimum, quod aphorismo adiectum est, hanc expositionem non admittit. Nam in temporum adinuicem commutatione sicut quidam morbi generantur, eodem modo * etiam soluuntur: & hoc ipse etiam Hippocrates dixit. Quare nihilo magis successiones temporum pariunt morbos, quam soluunt. Quo modo igitur non sat fuit ipsi dicere, Mutationes temporum pariunt morbos, sed &, potissimum, addidit? Melius itaque fuerit ob hanc adiectionem permutationes temporum intelligere eas, quæ fiunt secundum illorum temperaturas, alterationes. Hæ siquidem sunt, quæ potissimum generant morbos, quando multæ, alia post aliam, fiunt alterationes: quemadmodum in Epidemijs scripsit, & nunc etiam paulo post dicet. At verò vnius temporis alteratio * sola efficit quidem morbos aliquos, non tamen potissimum. Quando igitur fiunt morbi potissimum ex vnius temporis alteratione? Quando contigerit magnam esse alterationem: & ob hanc causam ipse inquit: Et in quibusdam temporibus magnæ mutationes, vel caloris, vel frigoris, vel alicuius alterius, vt humiditatis, aut siccitatis, ventorum, aut horum defectus. Hæc igitur expositio recta est in ista scriptura. Inuenitur tamen & alia scriptura, quæ ita se habet: Mutationes temporum pariunt morbos maximos: potissimum autem, & in quibusdam temporibus magnæ mutationes. Quæ scriptura nullam habet obscuritatem, ijs præsertim, qui ea audierunt, quæ à me statim antea dicta fuerunt. Sunt verò, & aliæ scripturæ huius dictionis, quas intelliges, atque probabis, ab ijs, quæ diximus, excitatus. H

Infra, apho. 20. 24. a

* Al. ἄλλα, idest alij.

Naturam

in 1. Epi. cō. t.c.1.3.103.c de Dignosc. pulsibus. 4. 78. g

A 2 ‖ *Naturarum, hæ quidem ad æstatem, hæ verò ad hyemem, bene, malève se habent.*

In lib. de Humorib. naturæ quantū ad tempora &c.

Naturas hoc in loco dixit Hippocrates secundum principalissimum, & proprium significatum, quod secundum ipsam maximè substantiam naturæ est. Dicebamus autē in præcedentibus ipsam esse temperaturam quatuor elementorū, humidi, sicci, calidi, & frigidi: ostensaq; à nobis est in libris de temperaturis: vna quidem temperatura bene temperata, atq; optima: male autem temperatæ, atq; vitiosæ, octo numero, quatuor quidē qualitate vna excedente, calida, frigida, sicca, & humida: quatuor verò duabus, calida & sicca, calida & humida, frigida & humida, frigida & sicca. Ad æstatem itaq; frigidæ & humidæ naturæ optimè afficiuntur: ad hyemem verò calidæ, & siccæ: sicuti & male afficiuntur calidæ & siccæ ad æstatem, frigidæ & humidę ad hyemem. Perfectissimè igitur hę naturæ, ad dicta tempora optimè, ac pessimè afficiuntur: mediocriter autem, quæ aliquo modo à temporibus, vel iuuantur, vel offenduntur, sicuti humida & calida, æstate & hyeme: quoniam æstate quidem, quatenus humida est, melius efficitur: hyeme verò, contra, quatenus calida.

De dignosc. puls. 4. 78. g

3 ‖ *Morborū alij ad alia bene, vel male se habent, & quædā ætates ad tēpora, & loca, & victus genera.*

In eodem, quātum verò ad regiones, &c.

B Inordinato quodam interpretandi genere mihi videtur vsus Hippocrates in hoc aphorismo. Nā melius vtiq; ita dixisset: Morbi & ætates, alij ad alia tempora, & loca, & victus genera bene maleve se habent. Morbi igitur bene se habēt ad tempora, vt ad generationem quidem, similes: vt ad solutionem verò cōtrarij. Nos enim de hoc ipso determinauimus in expositione illius aphorismi, cuius initium est, ‖ In morbis minus periclitātur. Ætates autem, quemadmodum & naturæ, frigidæ quidem ad calida, calidæ verò ad frigida: Senum quidem, ad æstatem: iuuenum verò, ad hyemem. Eadem ratione & ad loca non morbi tantum, sed etiam ætates afficiuntur. Nam morbi calidi, in locis calidioribus magis generantur, & minus sunt periculosi: magisq; sanæ sunt in frigidis regionibus ætates calidiores, in alijs proportionaliter. Sic verò & ad victus genera, alij ad alia bene, maleve se habent morbi, & ætates: Nā calidiores ad frigidiora, frigidiores verò ad calidiora, & sicciores quidem ad humidiora, humidiores verò ad sicciora bene se habent. Et, vt simpliciter dixerim, contrarij quidem ad contraria bene, similes autem ad similia male: præterquam si ætas temperata, & victui, & regioni, & loco temperato comparetur: hoc enim solo modo similes à similibus bene afficientur. Quæ verò plus à temperie recesserunt ætates, ijs secundum temperaturam contraria loca & tempora & victus genera conferunt magis. Cum verò omnes morbi à temperie & modo recedant: generatio quidem à similibus locis, atque temporibus, solutio verò à contrarijs fit.

2. Aph. 34. 17. c

C

1. de Tēperamētis. 1. 11. g 1. Epi. in ꝓ mio 3. 100. h 2. de Crisib. 4. 134. d (Ibi eo in loco legitur, Cū ver autumno simile factū fuerit, &c.

4 ‖ *In temporibus, quādo eadem die modò calor, modò frigus fit, autūnales morbos expectare oportet.*

In lib. d Humorib⁹. Inæqualis calor, aut frigus, &c.

Cum ratione fit hoc. Neque enim appellatione temporum, causæ morborum sunt, sed temperaturæ. Cum igitur ipsæ variant, necesse est & morbos conuariari.

Infra, apho. 17. Et in lib. de Humoribus, Austri auditū grauant, &c.

5 ‖ *Austri auditum hebetantes, caliginosi, caput grauantes, pigri, dissoluentes. Quando huiusce modi tempestas prævaluerit, talia in morbis patiuntur. At si aquilonia fuerit, tusses, fauces, alui duræ, difficultates vrinæ, horrores, costarum dolores, & pectoris. Quando hæc tempestas prævaluerit, talia in morbis expectare oportet.*

3. Aphor. 6. 20. e 3. de Difficult. respi. 3. 73. d

Id quidem, quod fit, declarauit, inquiens: Austri auditum hebetantes, caliginosi, caput grauantes, pigri, dissoluentes. Causam autē huius declarauit scribens, Vbi hæc tempestas prævaluerit, talia in morbis patiūtur. Semper enim oportet medicum distinguere, & separare id, quod à causa extrinseca contingit, ab eo, quod morborum ratione fit: vt præcognitiones faciat diligentiores. Causam verò, ob quam austri reddant auditum grauiorem, & visum caliginosum, non est difficile ex eius temperatura cognoscere, quæ calida & humida est natura. Omnia etenim talia sunt apta

in 1. Epi. cō. t.t.1.3.103. d & t.8.3.104. d

D replere caput. Ob hoc igitur & sensuum instrumenta plurima implent humiditate, & capitis grauitatem efficiunt. Principio autem neruorum humectatio, necesse est & circa voluntarios motus pigritiam euenire, & veluti in seipso dissolutum hominem apparere. Contra verò in aquilonijs (vt ipse inquiet inferius ‖) corpora redduntur, fiuntq; robustiora, vegetiora, ad motus promptiora, & melius audientia. Nunc verò hæc non opposuit ijs, quæ ex austro circa corpus contingunt, quoniam in hoc aphorismo de læsione tantummodo, quæ ex vtroque accidit vento, tractare proposuerat: vt hæc cognoscentes, ab illis separemus, quæ ex morborum natura contingunt. In aquilonijs igitur (vt inquit) fiunt tusses, propter videlicet instrumentorum respirationi obseruientium intemperiem, & propter faucium asperitatem, de qua nobis insinuauit adiungens verbum illud, fauces, vt subintelligeremus, patiuntur. Nam solet interdum hoc modo loqui. Paulopost igitur inquiet:

in 3. Epi. cō. 3. to. 66. 3. 146. b in 6. Epi. cō. 2. to. 24. 3. 164. g Et com. 5. t. 27. 193. c 3. Aphor. 11. 21. b. Et aph. 15. 22. g

‖ Autumno & multi æstiuorum, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes. Licet autem & simul duo coniungentes legere, fauces, alui duræ, vt nonnulli expositores legendum existimarunt. Nam fauces in aquilonijs constitutionibus apparent duræ, quoniam exiccantur, ac refrigerantur: & venter inferior dura excernit, & propter temporis constitutionis temperaturam, quæ vergit ad siccitatem, toto corpore exiccato, & magis ipso ad seipsum trahente eas, quæ fiunt ex cibis humiditates. Sed & alia ratione, quoniam, cum longiori tempore maneant, & non excernantur, omnia exiccan-

Infra, apho. 17.

Infra, apho. 22.

tur. Vrinæ etiam accidunt difficultates, veſſica ſtatu aquilonis ob frigiditatem offenſa: eſt enim E
exanguis: & propterea ex cauſis frigidis, plus, quam aliæ partes, ipſa eſt offenſioni parata. Eadem aquilonis frigiditas etiam thoracis dolores efficit, vltra communem ad alias partes lęſionem, illam quoque, quæ fit ex reſpiratione, aſſumentis, quæ non pari modo pulmonem attingit, & cor ob ſui caloris multitudinem. Homines verò horridos fieri in aquilonijs conſtitutionibus, clarum eſt, conſentaneę videlicet aeris ambientis temperaturæ.

In lib. d Humoribus. Cum verò æſtas, fiat veri ſimilis, &c. Sup. Aphor. 4.

6 ‖ *Quando æſtas ſit veri ſimilis, ſudores in febribus multos expectare oportet.* 3. de Diffic. reſpi. 3. 73. e

Quemadmodum pauloantea dicebat: ‖ Quando die eadem aliquando frigus, aliquando calor accidit, morbos autumnales expectare oportet. ſic nunc rurſus: Quãdo æſtas ſit veri ſimilis, hoc eſt temperaturam habet commoderatam, expectare (inquit) oportet multos ſudores in febribus, & hoc non ſine ratione. Neq; enim ſine aeris ambientis calore multi ſudores fieri poſſunt, neq; abſq; hoc, ꝙ aliqua redundans humiditas in corpore contineatur. Horum verò alterum adeſt in æſtate, alterum in hyeme, in autumno autem neutrum, in vere vtrunque. Rationabiliter igitur æſtas, quę ſit arida ſatis, aſſumit, atq; reſoluit humiditatem: ſimilis autem veri, ob caliditatem quidem attrahit ad cutim: ob humiditatem verò non poteſt per modum vaporis reſoluere. Tota igitur humiditas in morborum iudicijs, dum affatim excernitur, ſudores multos facit. F

7 *In ſiccitatibus febres acutæ ſiunt: &, ſi annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecerit conſtitutionem, tales magna ex parte morbos oportet expectare.*

Infra, apho. 15. Infra, apho. 16.

Non multas ait febres in ſiccitatibus fieri, ſed acutas, quoniã paulo poſt inquiet: ‖ Conſtitutionũ anni, quod in totum dixerim, ſicca tempora, pluuioſis ſunt ſalubria magis, & minus mortifera: quibus deinceps adiungens rurſus inquiet: ‖ Morbi in pluuioſis temporibus magna ex parte fiunt febres longæ: non abſq; ratione. Nam aeris ambientis humiditas pituitoſos aceruat humores, & non paucas generat aquoſas ſuperfluitates: ſiccitas verò pauciores quidem humores efficit, ſed qualitate bilioſiores: & ob hanc cauſam febres numero quidem ſunt pauciores ijs, quæ fiunt in temporibus pluuioſis, ſed acutiores. Quæ verò deinceps in aphoriſmo dicuntur, manifeſta ſunt.

In lib d Humoribus. Si tẽpora tempeſtiuè, & ordinatè, &c.

8 ‖ *In conſtantibus temporibus, cum tempeſtiuè tempeſtiua redduntur: morbi conſtantes, & boni iudicij fiunt: in inconſtantibus autem, inconſtantes, & mali iudicij.* in 1. Epi. cõ. 3. t. 1. 3. 103. d

Conſtantia tempora nominat, quæ ordinatim ſuã recipiunt temperaturã. Quem verò conſtantem appellet annum, tibi licet diſcere ab ipſo in libro de aqua, aere, locis, & regionibus, ita dicente: G

de Aere, aquis, & locis, cap. 6. 2. 4. a

‖ Siquidẽ pro ratione facta fuerint ſigna huiuſcemodi in ortibus, & occaſibus ſyderũ, & in autumno ſi aquæ deſcendunt, & hyems mediocritatẽ ſeruauerit, neq; valdè* ſerena, neq; frigore excedẽs, & vere aquæ euenerint tempeſtiuæ, & æſtate: ſic par eſt annũ fore ſaluberrimũ. Poſtquam igitur, qualẽ velit eſſe conſtantẽ annũ, didiciſti: facilè eſt etiã incõſtantẽ intelligere. Omnia. n. quæ aliqua ex parte non ſeruant anni conſtantis ductũ, ea nunc Hippocrates inconſtantia vocat: & eos, qui in ipſis accidũt morbi, ſimiliter appellat. Ait autẽ, ipſos difficulter, hoc eſt male, iudicari. Vel enim cũ caſibus periculoſis iudicia in his morbis eueniũt, vel ſtatim sũt pernicioſi, vel oĩno faciũt recidiuã. *εὐδιον.

2. Epid. ſect. 1. *9* ‖ *Autumno morbi acutiſſimi, atque exitiales, maxima ex parte. Ver autem ſaluberrimum, & minimè exitiale.* 1. de Tẽper. 1. 11. f 3. Apho. 20. 24. a. b

Cum tempora conuenientẽ ſeruant totam temperaturam, inter ipſa ver quidem erit ſaluberrimum. Morbos autẽ acutiſſimos, atq; morbiferos, aliorũ temporũ comparatione autumnus afferet, quoniam ver quidẽ bonam temperaturã habet. Autumno verò hoc in primis ineſt, ꝙ eadem die aliquando calorem, aliquando frigus cõtinet. Deinde, ꝙ æſtiuo ſuccedat tempori, in quo multis quidem humores aſſati fuerunt, quibuſdam verò & vires debilitatæ. Non ſolum verò hac ratione autumnus malus eſt, ſed etiam quia primum quidem humores mouebantur ad cutem, atq; diffiabãt: autumno verò ab aeris ambientis frigiditate, retruduntur, atq; ad interiora impelluntur. Hæc itaq; ſunt omnibus hominibus communia: ijs verò, qui malo victu vtuntur, hoc amplius accedit, quòd æſtiuo tempore fructibus abundanter repleti, malorum humorum multitudinem generarunt. H

ĩ 3. Epi. cõ. 3. t. 66. 3. 146. b in 6. Epide. cõ. 5. t. 27. 3. 193. c 3. de Diffic. reſpi. 3. 73. e in 1. Epi. i ꝓ mio. 3. 101. b in 1. Epi. cõ. 1. t. 1. 3. 102. f in Prog. cõ. 1. t. 4. 4. 190. f Et cõ. 3. t. 38. 212. a 3. Apho. 13. 22. a

1. Epid. ſect. 7. *10* ‖ *Autumnus tabidis malus.*

Damnauit quidem & aliter autumnum in antecedente aphoriſmo: nunc autem præcipuè nocentem tabidis rurſus vituperat: Vtrum verò ſolum illos nominet tabidos, quibus pulmo eſt exulceratus, an omnes quomodocunq; colliqueſcentes, non poſſumus coniectari. Liquet autem vtriſque autumnum eſſe malum, cum ſit ſiccus ſimul, ac frigidus, & inæqualis.

11 *De temporibus autem, ſi quidem hyems ſicca, & aquilonia fuerit, ver autem pluuioſum, & auſtrale, neceſſe eſt æſtate febres acutas fieri, & lippitudines (Græci ophthalmias vocant) & inteſtinorum difficultates, præcipuè verò mulieribus, & viris, qui natura ſunt humidiores.*

De alteratione, quæ in temporibus fit, hic docet, ab hyeme quidem ſicca, & aquilonia initium ſumens,

A sumens,vere autem pluuioso,& austrino. Paruæ igitur quamuis sint tales mutationes, præter naturam tamen sunt: quapropter & in æstate sequi ait hos morbos,febres acutas, & lippitudines, & intestinorum difficultates. Causam verò,ob quàm superabundant in tali cõstitutione huiuscemodi morbi,ipse explicauit in libro de aquis,locis, & aere. Verba autem eius se habent in hunc modum.‖ "Si hyems quidem sicca,& aquilonia fuerit,vel autem pluuiosum,& australe, necesse est ęsta "tem febribus abundare, lippitudinesq;, & difficultates intestinorum aduenire. Quando. n.æsta- "te suffocatio repente superuenerit, & terra madida pluuijs vernalibus, & ab austro fuerit, neces- "se est æstum duplicari, & à terra madida, atque calente, & à sole comburente, nondum constanti- "bus hominum ventribus, neque exiccato cerebro. Neque enim possibile est tali vere existente, "non [a] * inflammari corpus,ac carnem:vnde febres accidunt acutissimæ tum reliquis omnibus,tum "præcipuè pituitosis. Difficultates verò intestinorum mulieribus, & viris humidioribus conuenit "fieri. Hæc Hippocrates in libro de aquis, locis, & aere dixit. Nos verò latius eius sermonem explanabimus:& primo quidem ob quam causam,neque in hyeme, neque in vere per talem constitutionem dixerit vulgari morbos. Cum tamen in secundo Epidemiorum, in ipso tempore vitia- "to dicat apud Cranonem factos esse carbones. Verba autem eius hæc sunt: [b]‖ Carbones in Cranone æstiui.pluebat in æstibus aqua ruente per totum. fiebant autem austro magis. Manifesta igitur est ex ijs,quæ dixit,causa quoq;,ob quam apud Cranonem facti sint æstate carbones. Neq; enim paulatim mutauit temperaturam naturalem, sed ad talem peruenit constitutionem, in qua facilè putrent,quæcunq; naturam habent,vt putreant. Habiles enim sunt humiditates,quæ modum excesserint,ad putredinem faciendam. Nam (vt ipse inquiet) morbi in tẽporibus pluuiosis fiunt,magna ex parte febres lõgæ,& alui fluxus,atq; putredines: adhuc aũt magis q̃ humiditates, putredinem calores faciunt,In vnum itaq; conuenientibus adeo fortibus, atq; immoderatis dispositionibus,veluti in Cranone,secundum tempus corpus non expectat, verum anticipat in priore plurimum offenndi. Per hyemem verò siccã & aquiloniam,corpora quidẽ tali modo afficerentur,quali ipse dixit per hęc verba: [c]‖ Si verò aquilonia fuerit,tusses, fauces, alui duræ, vrinæ difficultates, horrores,dolores laterũ,pectorum:non tñ affatu dignus morbus contrahetur:nã & alioqui siccio- res constitutiones sunt salubriores. [d]‖ Ex toto. n.ait siccitates pluuiosis temporibus esse salubriores,& minus mortiferas. Hyems verò aquilonia, ac sicca nobis quidem rectis stãtibus hominibus ad tusses, & alui suppressionem, & difficultatem vrinæ, aq; dolores locorum ad thoracem attinentium:non tamen febres,vel difficultates intestinorum,aut tale quiddam operabitur. Cur igi- C tur non etiam in vere pluuioso,atque australi morbi vulgantur? Quoniam anteceſſit hyems frigida sufficienter,ac sicca. Ipse verò dixerat,non simpliciter præsentes constitutiones fore considerãdas,sed ex qualibus, ad quales fiant permutationes. Præexiccatum itaque corpus per hyemẽ siccam,atq; aquiloniam existentem, non modò nihil ex vernis pluuijs patietur, sed potius aliqua ex parte iuuabitur ad naturalem rediens mediocritatem Si verò totum ver humidum fuerit, ad contrariam ducetur corpus constitutionem illi,quæ prius inerat,id est siccæ, transcendens illam, quæ medium tenet,mediocritatem. Quare æstas subsequens,paratum excipiet offensioni,cum terra adhuc humecta sit: atq; ob hanc causam suffocationem efficiat, vtpote Etesijs nondum spirantibus, Nam postea flare incipiunt post Canem etiam. Quare totum tempus medium habebit febres acutas,p̃p caliditatẽ,& humiditatẽ humoribus in corpore putrescentibus,necnon lippitudines,& difficultates intestinorum,pro aptitudine partium,quæ offensionẽ recipere natura aptæ sunt. Aliæ.n. alij magis,aliæ minus passibiles sunt, secundum corporum temperaturas. Nam lippitudines ferè oẽs infestant repleto capite,quibusdã exceptis,quibus oculi prævalidi sunt: Difficultates verò intestinorũ,sicut ipse dixit,eos,qui naturas humidas habent,& mulieres:hæ siquidẽ viris sunt humidiores. Si igitur totã constitutionẽ,tanquã nostra putrefacientẽ corpora,dãnamus, liquet, q̃ pu- D tredo magis humidis adueniet corporibus. Ipsum siquidem humidum,quod in nostris putret corporibus, quædam veluti materia est à vi caloris patiens. Humiditas verò ambientis aeris, quatenus exiccari non sinit humorum in corpore superabundantiam, eatenus adiuuat vim putrefacientem. Nihil itaq; mirum,si in talibus constitutionibus plus offenduntur naturæ humidiores:& propterea ait,febres pituitosis magis aduenire:hi si quidẽ necessariò sunt humidiores. Manente igitur putredine in corpore,febres fiunt: si verò per ventrem euacuetur,difficultates intestinorũ. Et hæc per totam æstatẽ contingent,nisi fiat circa Canis ortum permutatio,de qua ipse in libro de aquis, locis,& aere transegit post verba paulo antea scripta,post illa videlicet:‖ Difficultates autem intestinorum par est fieri mulieribus, & viris humidioribus. Nã sermonem continuans,scribit in hũc "modum: ‖ Et,si quidẽ superuenerit circa Canis ortũ aqua,& hyberna tempestas,& Etesiæ perfla- "uerint,spes est quietis,& quod autumnus salubris erit:alioqui periculũ est,ne pueri moriantur,& "mulieres,minimè verò seniores:& ne,qui euaserint,in quartanã finiãt, & ipsa quartana in aquam "inter cutem terminetur. Verum de ijs,quæ adiecit in libris de aqua, aere, & locis,cum librum illũ exponemus, diligentius considerabimus. De ijs verò, quæ in præsenti aphorismo proponuntur, sufficienter est dictum, excepta vna dictione, ex necessitate, quam non solum apposuit in aphorismis,sed etiam in libro de aquis,locis,& aere,ostendens per eam,quòd rei natura persuasus,nõ aliqua

[a] *In Græcis codi. impreßis legitur hoc in loco* συντήκεσθαι, *i. colliquari. in libro autem de locis, aere &c. legitur* πλαδᾶν, *idest humectari, & madescere. Manuscripti autem aliqui habent* φλυδᾶν, *cuius explanationem lege apud Gal. in explan. linguarũ Hipp. & apud Erotianum. Laurentianus vertit rebullire.*

[b] De Aere,aquis, & locis, cap.6. 2.4.a.

[c] B 2. Epid. primæ sect. principium.

[d] C Supra,aph.5. D Infra,aph.15.

De Aere,aquis, & locis. cap.6. 2.4.b Ibidem.

qua obſeruatione ductus iſta notauerit. Quoties igitur veriſimile fit ipſum vidiſſe talem conſtitutionẽ,vel quot in locis,nunquid bis,vel ter,vel quater? At neq;,ſi ſæpius inquies,adhuc poſſumus dicere,ꝙ ita ſemper erit: ſicuti neq;,ſi ex medicina aliqua videris purgatos ſex, vel ſeptẽ homines, dicere certè poteris,ꝙ omnes poſthac homines ex neceſſitate purgabuntur. Quare pro manifeſto relinquitur,ꝙ rei naturam Hippocrates ſequens,& non aliquam obſeruationem,ita ſcriptitauerit: Neceſſe eſt æſtate febres acutas, & lippitudines, & difficultates inteſtinorum fieri. E

A de Aere, aquis, & locis, ca.6.2.4 b

B* Vox hæc vSios, quam alij ſerenam, alij tepidam, alij clementem interpretantur, male à quibuſdã hoc in loco expungitur. cum in libro de Aere, Aquis, & locis ſcripta reperiatur, et in ſecundo Epid. ſectione 3. à Gal. itẽ & hic in cõ. & alibi hoc modo citetur.

1. Epid. cõ. 1. t. 1. 3. 102. fg

12 [a] ‖ *Si verò hyems auſtralis, & pluuioſa & [b]* ſerena fuerit, ver autem ſiccum, & aquilonium: mulieres, quibus partus ad ver ineſt, ex quacunque occaſione obortiunt: quæ verò pariunt, imbecilles, & morbidos infantes pariunt: quare vel ſtatim intereunt, vel tenues, & valetudinarij viuunt. Cæteris verò mortalibus difficultates inteſtinorum, & lippitudines ſiccæ fiunt, ſenioribus autem diſtillationes, quæ citò interiment.*

Contrario modo ſe habet temperatura duorum temporũ, quæ in priore aphoriſmo dicta ſunt, ad intemperaturam illorum temporũ, quæ in hoc dicuntur. Qualis enim erat hyems prius in illo, tale nunc eſt ver: quale autem erat in illo ver, talis nunc eſt hyems. Quòd igitur non erat in illis neceſſarium in vere morbos vulgari vehementes, ſufficienter dictum eſt. Nunc autẽ,ꝙ hyeme humida quidem, ac calida exiſtẽte, vere autem frigido, & ſicco, neceſſariũ ſit in ipſo vere homines ægrotare, monſtrandum eſt. Mulieres itaq;, quibus partus ad ver eſt, ex quacunq; abortiunt occaſione. Corpora ſiquidem humida, ac mollia, & laxa ab hyeme * ſerena, facta, ad intimas ſui partes aeris ambientis frigiditatem facilè admittunt ita, vt infantes, qui longo tempore calori iam ſunt aſſueti, vehementer à frigore percuſſi, non abſq; cauſa hi quidem prius in vtero, hi verò mox in partu moriantur. Qui verò viui in lucem eduntur, non ferentes ſubitam ad contrariũ mutationem, vel breui poſt tempore moriuntur, vel exiles, atq; inſalubres effecti, vix in vita perdurant. Alijs verò, ceu pituitoſis, ac mulieribus, difficultates inteſtinorum ait accidere ex pituita à capite ad ventrẽ defluente. Hunc enim humorem par eſt in dicta conſtitutione plurimum generari, per hyemem quidẽ capite repleto, circa veris autem initia ſubitò refrigerato: nam cerebrum ſua natura generandis pituitoſis ſuperfluitatibus aptum eſt, cum refrigeratum, alimentum conuincere non poteſt. Ineſt autem & hoc pituitæ generationi, vt, quæ à forti fit frigiditate, acida euadat, quæ verò à caliditate replente caput, ſalſa: ſicuti ſanè, & quæ à pauca ſit frigiditate, vel paucam dulcedinem, vel nullã manifeſtam qualitatem habeat. Ea igitur, quæ fit in præſenti conſtitutione pituita, propter eam, quæ fuit in hyeme, caliditatem, ſalſa erit: & hac ratione maximè difficultatem inteſtinorum generabit, quando longiori tempore mordens, atque abradens, inteſtinum offendet. Nam propter lentorem inter-exeundum inteſtinis adhærens, & immorans, ſemperq; ipſa propter qualitatem detergens, G

Ibidem. facit inteſtinorum difficultatem. ‖ Ijs autem, qui natura calidi ſunt, ac bilioſi, inquit ipſe Hippocrates, lippitudines ſiccas accidere. ſic autem vocat eas, quæ ſunt ſine fluxu. par autem eſt calidis, ac ſiccis naturis in ſicca, ac frigida conſtitutione, quæ calidam, atque humidam excipit, tales lippitudines fieri. Caput enim prius repletum eſt in calida, atque humida conſtitutione: frigus autem ſuperueniens, veluti manus quædam extrinſeca, comprehendens, ac præmens cerebrum veluti ſpongiam quandam, exprimit illam, quæ in ipſo continetur, humiditatem. Hęc verò delata ab vno loco ad alium, ex ijs, qui faciles ſunt ad patiendum, multos generat morbos: atq; ita in ijs, qui oculos habent natura imbecilles, lippitudines accidunt. Nihil verò ex ipſis fluet extra, propter aeris ambientis frigiditatem denſantis ſuperficiem exteriorem. Quòd verò Hippocrates ipſe omnia, quæ diximus, ad cauſas referat antedictas, manifeſtum eſt ex ijs, quæ ſcripſit in libro de aqua, lo-

Ibidem. cis,& aere,in hæc verba: ‖ Pituitoſis itaque par eſt difficultates inteſtinorum aduenire, & mulieribus, pituita à cerebro defluente, propter naturæ humiditatem: bilioſis autem ſiccas lippitudines ob carnis caliditatem, ac ſiccitatem. Quod verò ſcribitur circa finem aphoriſmi, Senioribus verò di-

Ibidem. ſtillationes, quæ ſubito interimant, ipſe in libro de aqua, locis,& aere, per hæc verba ſcripſit: ‖ Valdè autem ſenibus deſtillationes propter raritatem, & venarum colliquationem, ita vt repentè intereant: quoſdam verò contingit dextera, ſiniſtrave parte reſolutos fieri. Per hæc verba videtur Hippocrates, non quas communi vocabulo deſtillationes (hoc eſt κατάῤῥους conſueuimus nominare, quæ ſcilicet ex capite feruntur ad pulmonem per aſperam arteriam, ſed omnes, quæ feruntur fluxiones per venas à capite ad partes inferiores. quare & citò interimentes, bene videtur adiectum, quoniam hæ velocem criſim faciunt, cum aliæ diutius perdurent. Quidam verò expoſitores per deſtillationes intelligentes illas, quæ à capite ad pulmonem fiunt per fauces, & arterias, cum negatione, non, hunc ſcribunt ſermonem, hoc modo, Non citò interimentes, Et rectè quidem. Neque enim frigidæ fluxiones in ipſis concoquuntur, ob ætatem. In quibuſdam verò exemplaribus ſcriptum eſt, Citò interimentes, quoniam, & in libro de aqua, locis, & aere ipſe inquit:

Ibidem. ‖ Ita vt repentè intereant. H

Ibidem 13 ‖ *Si verò æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus verò pluuioſus, & auſtralis: dolores capitis ad hyemem fiunt & tuſſes: raucedines, atque grauedines: quibuſdam autem & tabes.*

Eandem temperaturam nunc attribuit æſtati, & autumno, quam paulo antea pronunciauerat

de

A de vere,atq; hyeme,cum ita dicebat: ‖ Si hyems ſicca,& aquilonia fuerit,ver autem pluuioſum, & auſtrale. Verum ibi quidē in hac conſtitutione æſtate dixit febres acutas, lippitudines, & difficultates inteſtinorum fieri : nunc verò in hyeme dolores capitis, tuſſes,raucedines, atq; grauedines. Nō adiecit autem vel ibi æſtiuam conſtitutionem,vel hic hybernam:vt qui vtrunq; tēpus ſuā ſeruare temperaturā ſuppoſuerit. Nam ſi & in his alia aduenerit aeris ambientis intemperies,erit & in prædictis morbis propter illam aliqua alia propria intemperies. Verum in illa quidem conſtitutione,qua dixit hyemē fieri ſiccam,& aquiloniam,ver autem pluuioſum & auſtrale : ipſe ſubiecit cauſas,ob quas tales morbi ęſtate fiunt,in libro de aere,locis & aquis ‖ de præſenti verò conſtitutione nihil dixit in illo. Nā poſt duas antea ſcriptas conſtitutiones,alteram quidem,in qua hyemem aquiloniam,& ſiccam vult fieri , ver aūt pluuioſum & auſtrale: alteram verò , in qua contrarium pluuioſum,& auſtralē hyemem,ver aūt ſiccum,& aquiloniū : hanc,quę poſt ipſas tertia fuerat,de qua præſens eſt ſermo,non etiā adiecit, ſed eius loco alteram talem : Si verò æſtas pluuioſa fuerit,& auſtralis,& autumnus ſimiliter:neceſſe eſt hyemem fore inſalubrem : Deinde per ordinē quaſdam alias,quarum nulla eodem modo,quo iſta nunc propoſita,ſe habet.Sed de illis quidem, cum ad earum expoſitionem peruenerimus,ſermonem faciemus. Nūc verò de ea,quæ ab ipſo di-
B citur in aphoriſmis,agamus, idē noſtro ſermoni initium facientes , quod etiā paulo ante diximus. Par etenim eſt ſeruare ipſam hyemem ſimilem ei, quæ eſt naturalis,hoc eſt frigidā, atq; humidā , quantū hæ duæ qualitates conueniunt tēperatæ regionis habitationibus, de quibus,& ipſe loquitur,& nos paulo poſt nominatim mentionē faciemus.Seruante itaq; hyeme ſuum tēperamentum, nulla fortior in ipſa ęgritudo conſiſtet,ſed tm̄ capitis dolores,tuſſes, raucedines, atq; grauedines , quæ ſunt repleti capitis accidentia.Si igitur,vt prius diximus , in vtroque tēpore , æſtiuo ſcilicet , atq;autumnali,fieri pluuias auſtrales contigerit,forte & in ipſa æſtate,ſin minus,ſaltem in ipſo autumno vulgabuntur morbi proprij conſtitutionis humidæ & auſtralis. Nunc verò cum æſtatem ſiccam,& aquiloniam præceſſiſſe ſuppoſuerit,autumnum autem humidum , & auſtrinum : par eſt non ſolum quoſdam non incipere ſtatim ægrotare,verum & immodicæ per æſtatem ſiccitatis habere remedium non mediocre,eam,quę facta eſt in autumno,humidam conſtitutionem.Quia verò totus autumnus talis eſt ſubſecutus:neceſſe erit ijs,qui naturam habent humidiorem , plus, quā deceat,repleto capite,nuper dictos caſus hyeme aduenire:quibuſdā autem eorū & phthiſin , id eſt tabem,qui ſcilicet ad hunc affectum apti natura ſunt . Sunt autem apti natura, & qui anguſto ſunt pectore,& quibus à capite ad pulmonem fluxio defertur . Hi igitur tabidi fient . Alijs verò nullus
C quidem fortior morbus adueniet,ſed tuſſes , atq; raucedines, & quicumq; alij huiuſcemodi caſus fient,tempore hyberno capita ſuſcipiēte auſtrinis pluuijs antea repleta,atq; ita in quibuſdam quidem hoc ſolum efficiente,quòd ſuperfluitas in capite permanens ſit ipſi doloris cauſa . Nullam ſiquidem plenitudinem vlla in parte corporis hyems diſſoluit. In quibuſdā verò coacto amplius & velut compreſſo capite expreſſa materia inutilis , ad loca capiti ſubiecta deſcendit: hoc , itaque velut purgatio quædam capitis eſt, & euacuatio . In quibus verò multa materia grauatum caput antea laborauit , nec potuit hybernum frigus tolerare propter maiorem intemperiem refrigeratum , maiorum eſt fluxionum ſubiectis ſibi partibus cauſa .

Supra, apho. 1.

De Aere,aquis, & locis, c. 6. 2. 4. a

*14 Si verò aquilonius,& ſiccus,ijs, qui naturam habent humidiorem , & mulieribus conferet: reliquis autem erunt lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & * grauedines , non nullis verò & atræ biles.*

* Al. diuturnæ.

Hic ſermo nunc dictus liquet, qd̄ non eſt integer aphoriſmus , ſed pars ſecunda vnius aphoriſmi,cuius priorem partem nuper deſtitimus explanare . Nam manente cōmuni ea , quæ eſt æſtatis diſpoſitione vtriſque ſermonibus : prior quidem pluuium , & auſtralem ab ipſa ſupponit autumnum,ſecundus verò , qui inſtat , ſiccum , & aquilonium . Quòd verò nil differt,ſiue ſiccum , ſiue
D ſquallentem , ſiue inaquoſum dixerimus , vnicuique eſt manifeſtum.Ambobus ergo temporibus ſquallidis, & ſiccis effectis , humidæ quidem naturæ non modò nihil offendentur ex tali conſtitutione,ſed potius aliquam ſentient vtilitatem.Cauſam verò ipſe dixit in libro de aquis , locis , &
“ aere , ſcribens in hunc modum : ‖ Pituitoſis verò hæc omnia auxilio ſunt. Exiccantur enim, atque Ibidem.c
“ ad hyemē minimè * laxi perueniūt,ſed exiccati.§ Reliquis verò,qui non ſunt tali natura p̄diti,lip-
“ pitudines ſiccæ,febres acutæ,atque * grauedines accidunt , & non nullis eorū atræ biles § Cauſam * πλαδιῶντες.
“ verò horū generationis, ipſe in libro nuper dicto,his verbis explicat : ‖ Bilioſis verò hoc eſt inimi- * *Hæc verba non*
“ ciſſimum,quia valde exiccantur, & lippitudines his ſiccæ eueniunt , & febres acutæ & diuturnæ , *reperies in eo libro.*
“ quibuſdam verò,& atræ biles . Deinde cauſam ſubinferens,inquit : ‖ Bilis enim pars humidiſſima Ibidem.
“ atque aquoſiſſima exiccatur, atque abſumitur : craſſiſſima verò , & acutiſſima linquitur , & ſan- Ibidem.
“ guis pariter eadem ratione : ex quibus hi morbi ipſis contingunt . Hæc itaque à nobis in propoſitas conſtitutiones dicta ſunt ſufficienter . Cur verò de his ſolis conſtitutionibus fecerit mentionem Hippocrates , cum & plures aliæ ſint , non habeo dicere. Volo autem potius declarare methodum , qua quiſpiam vtens , omnes conſtitutiones complecteretur . Eſt autem talis . Primum īgitur incipere eſt neceſſarium , veluti ab elementis , à ſimplicibus aeris ambientis intemperaturis,atque ipſas diuidere in valde paruas,valde vehementes , ac medias : & tum dicere de qualibet

earum

earum,quæ dictæ ſunt intemperaturarum in ſingulis temporibus contingentiũ,quos ſcilicet morbos ſecundũ vnamquanq; naturã generabunt. Poſt hac duorum temporum intemperaturas inuicẽ connectere,quemadmodũ conatus eſt nunc Hippocrates facere. His verò tranſactis omnibus,deinceps trium temporum coniungere omnes omnibus intemperaturas, deinde quatuor. Sic enim foret integra,atq; perfecta meditatio. Hæc igitur,& nos fortè aliquãdo, ſi plus otij nacti fuerimus, ſeorſum ſcribemus. Sufficiat autem in præſentia hoc dixiſſe ſolum,ꝙ paucos admodum intemperaturarum complexus ſcripſit Hippocrates,adeò,vt hæ potius quoddam exemplum videãtur,quàm pars aliqua effatu digna totius circa talia diſciplinæ. Dicemus autem plenius de ipſis,cum librum de aquis,locis,& aere, & de Epidemijs primũ exponemus. Quod verò paulò antea ſum me dicturum pollicitus,nunc adiungens, in ipſo finiam orationem. intelligere nos enim oportet omnes, de quibus ſcripſit Hippocrates,conſtitutiones,in locis terræ habitabilis temperatis fuiſſe:exceptis ab hoc ſermone Thraciæ locis,quæ à mari diſtant. Hæc enim in frigiditate, atq; humiditate modum exceſſerunt: ſicuti & quæ ad Ægyptum,ac Libyam attinẽt,loca calida ſunt,ac ſicca:exceptis & hic illis,quæ mari adiacent,locis. In frigidis enim, quales ſunt circa Thraciam, ac Pontum regiones, quoniam loca mari adiacentia humilia ſunt, ob hanc cauſam calidiores habent temperaturas. In calidis verò,quales Ægyptus,ac Libya: quoniam æſtate à ventis ab arcto flantibus refrigerantur, idcirco minus ſunt calida ijs,quæ ad mediterranea receſſerunt. Zona verò exquiſitã habens temperiem,ac media orbis terrarum,eſt,quæ per Gnidum,& Co,& quęcunq; loca non multum ab his receſſerunt,vel ad aquilonem,vel ad auſtrum. Oportet autem, vt temperatam zonam nominatam ab ijs,qui talium habent peritiam,perfectè intelligas, excogitare quandã lineam rectam ab oriente ad occidentem extentam per ea,quæ dixi loca. Quidam autem aſtronomi non zonas,ſed paralelas, ideſt æquidiſtantes vocant tales in terra habitationum ſimilitudines, quæ ab ortu ad occaſum protenduntur. Sermo igitur ab Hippocrate habetur de ijs præcipuè,quæ diximus, locis. Ordo autem temporum, ſicuti ipſe ſæpius in libro Epidemiorum oſtendit, & ſicuti ij, qui hoc ſtudio excelluere,ſcripſerunt,hic eſt: Ortus Pleiadum,principium eſt ęſtatis:poſt quem Canis ortus oporam appellatam inchoat,quam etiam ſecundam partem æſtatis vocant. Poſt hãc Arcturus oriens, initium facit autumno. Deinde occaſus Pleiadum, hyemis principium adducit. Et inde, quod hyemem ſequitur æquinoctium, veris exordium affert.

E

F

15 ‖ *Ex anni autem conſtitutionibus (quod in totum dixerim) ſiccitates imbribus ſunt ſalubriores, & minus mortiferæ.*

in 1. Epi. cõ. 1. t. 1. 3. 103. d Et com. 2. t. 60. 3. 113. f in 3. Epi. cõ. 3. ī proęmio 3. 140. f & 141. b. t. 2. in Prog. cõ. 3. to. 38. 4. 212. a b 3. Aph. 7. 20. f & aph. 11. 21. b

G

Quòd melius fuiſſet inter antea ſcriptos aphoriſmos, in quibus agit de temporum conſtitutione, hunc primum ſcribere aphoriſmum, quem nunc præ manibus habemus, ex ipſis rebus didicimus, quoniam ad confirmandos priores aphoriſmos hoc etiam eguimus. Et hoc ex neceſſitate dicimus: quoniam prius eſt natura, atq; doctrina, ſimplex compoſito. Poſt illum igitur aphoriſmũ cuius initium eſt: ‖ Auſtri hebetantes auditum, caliginoſi, caput aggrauantes, pigri, diſſoluẽtes. primo loco ponemus illum, cuius principium: ‖ Quotidianæ conſtitutiones, aquiloniæ quidem corpora in vnum cogunt. Secundo loco hunc nunc propoſitum: in quo ex omnibus anni cõſtitutionibus ſiccitates imbribus anteponit, & hoc cum ratione. Nã in ſiccitatibus ſuperfluæ humiditates diſſoluuntur: per imbres autẽ intra corpus collectæ putreſiunt, niſi quis ſingulis diebus collectas exercitijs expurget. Quæ enim fit per balneas euacuatio, parua eſt, & ſolã ferè cutem euacuat: quę autem ſunt per carnẽ & partes ſolidiores diſperſæ ſuperfluitates, haud ſufficiẽter balneis euacuãtur. Neq; tamen ea, quæ fit per purgantia pharmaca, ſuperfluitatũ euacuatio idonea eſt. Nã valdè indigentibus, & ex longis interuallis vtilis eſt. Earũ verò, quæ quotidie generãtur in corpore, ſuperfluitatũ euacuatio minor eſt, ꝙ vt exigat purgãtis pharmaci operationẽ. Si verò quiſpiã voluerit bis in mẽſe, aut ſemel ſaltẽ ea vti, veritus ne ſuperfluitatum multitudo aggregetur: præter id, ꝙ nocebit, corpora etiã in malã trahet conſuetudinẽ. Alimenti ſiquidem pars vna ſeroſa eſt, & humida, quæ ipſi gratia diſtributionis admiſcetur. Altera veluti * fuliginoſa ſuperfluitas, quæ in plurimis cibis, quicunq; ſunt peiores, continetur: hæc naturæ operationem ſubterfugit, cum neque aſſimilari corpori quod nutritur, neque agglutinari queat. Hæ igitur omnes diebus ſingulis ſunt euacuandæ: verum magis in ſiccis conſtitutionibus euacuantur: quam in humidis, atq; ideò has dixit eſſe ſalubriores.

Supra, Apho. 5. Infra, Aph. 17.

* Al. lutoſa, ac fæculenta.

A. l. 1. t. 4. c. 5. fol. 75. d

H

16 ‖ *Morbi autem in pluuiarum multitudine magna ex parte fiunt, febres longæ, alui profluuia, putredines, morbi comitiales, apoplexiæ, & anginæ. In ſiccitatibus autem, tabitudines, lippitudines, articulorum morbi, ſtillicidia vrinæ, & difficultates inteſtinorum.*

in 1. Epi. cõ. 1. t. 1. 3. 103. d in 3. Epi. cõ. 3. ī proęmio 3. 140. f 3. Aphor. 7. 20. f

Febres quidem longas ex multitudine fieri humiditatis, non eſt mirum: ſiquidem ægroti ad morborum ſolutionem egent coctione: plures autem humiditates non niſi in longo tempore concoqui poſſunt. Accedit ad hoc, quod frigidiores, & magis pituitoſi generantur humores in multitudine pluuiarum: ſicuti contra in ſiccitatibus bilioſiores: quare in temporibus pluuioſis febres erunt diuturniores, in ſiccitatibus autem acutiores. Alui autem profluuia in temporibus pluuioſis rationabiliter euenire ex humorum ſuperabundantia per aluum expurgata, non eſt obſcurum:

ſicuti

A ſicuti etiam,quòd eiſdem temporibus putredines fiãt,quoniam perſpicuũ eſt humida ſiccis magis eſſe putredini obnoxia.Sunt vtiq; & morbi comitiales,& apoplexię,morbi ex pituita ortũ habentes.Angina autem fit non nunquam ſuperfluitatum multitudine ad fauces collecta: fit etiam magna ex parte fluxionibus ex capite firmatis in faucibus. Quòd aũt in pluuioſis temporibus fluxiones,& potiſſimum ex capite venientes ſuperabundent,& manifeſtũ eſt, & dictum à me ſępius. In ſiccitatibus autem & tabidos morbos ait abundare,& lippitudines, & articulorũ paſſiones, & ſtillicidia vrinæ,& difficultates inteſtinorum, ſatis (vt mihi videtur) indiſtinctũ de hiſce faciens ſermonem.Morbi ſiquidem tabidi has duas ſequuntur conſtitutiones: vnã ſummè frigidam, ob quã non nulla ex vaſis,quæ ſunt in reſpirationis inſtrumentis,dirumpuntur: alterã, quæ coniunctã habet cũ caliditate humiditatẽ, quarũ occaſione caput repletum mittit ad pulmonem fluxiones : ſiccam verò conſtitutionẽ,quæ tũ quo ad caliditatẽ,& frigiditatẽ naturaliter ſe habeat,oĩa potius, q̃ tabitudine,conſequuntur.Quare mihi videntur non nulli fuiſſe coacti de oculis,tabitudines intelligere,vt ſit ſermo huiuſcemodi:In immoderatis autẽ ſiccitatibus lippitudines tabidæ fiũt, hoc eſt ad tabem oculorum terminãtes:ex qua fiunt extenuati , ac ſicci plus, q̃ naturæ conueniat, facta ſimul & ipſa pupilla anguſtiore,exiccatis videlicet humoribus,à quibus diſtenta moderatè quidem,
B modum ſeruabat naturæ conuenientem,plus verò,quã oporteat , ad prauã latitudinem extẽdebatur.Si verò ipſas per ſeipſas dictas lippitudines intelligamus,verbum,ſiccas adiũgemus. Diximus autem paulo ante,cauſam,ob quam ſiccæ lippitudines in magnis fiant ſiccitatibus . Iam verò articulorum morbi,qui quidem ex fluxionibus fiunt,nullo modo in immodicis ſiccitatibus fient. Qui verò ab aliqua acrimonia accidunt,ſi & caliditas immodica acceſſerit,tunc ſolum euenient . Quas igitur articulorũ paſſiones in ſiccitatibus dixerit fieri,dignum eſt inquiſitione. Si enim immodicæ factæ conſumpſerint articulorũ humiditatẽ: difficilem ſanè quẽquã motũ ob ſiccitatẽ efficiẽt : fortè verò & dolorẽ nõ nunquã:eam verò paſſionẽ, quã arthritin vocant , haudquaquã efficient : niſi quiſpiã omnem articulorum dolorem ita velit noĩare . Atqui ipſe in libro ſecundo Epidemiorum ita inquit.In‖ Aeno famis tempore,qui leguminibus veſcebantur,infirma habebant crura: q̃ orobos comedebant, genuum dolores, patiebantur.nõ arthriticos , ſed genua dolentes ipſos appellauit . Quiſpiam vero fortaſſe reſpondeat non vnius articuli dolorem, ſed multorum ſimul arthritin nominari : & idcirco genua dolẽtes , nõdũ arthriticos appellari . De morbo igitur,qui arthitis nominatur, hæc dubitaſſe ſufficiat.De vrinæ verò ſtillicidijs deinceps videamus.Neq; enim ad ſiccitates & ipſa ſimpliciter cõſequuntur, niſi tribus adhibitis diſtinctionibus,quarũ prima eſt immo-
C dica ſiccitas,ſecunda,ſi caliditas adiungatur,tertia,ſi frigiditas; de quibus non fecit mẽtionẽ Hippocrates: ſed,vt dixi , ſicui libeat omniũ anni conſtitutionum naturã inueſtigare , ſic ipſum facere oportet.Erit antẽ ſermo exẽplo manifeſtus huius propoſitæ cõſiderationis . Nam immodica ſiccitas in naturis bene tẽperatis aliam efficit corporis diſpoſitionem,aliã in ſiccis,velut , & in humidis aliã:ſic,& in calidis,ac frigidis,aliam in vtraq;faciet diſpoſitionẽ:ſcd̃m ẽtiã coniugationes ſimpliciũ intemperaturarũ,aliã q̃ dẽ in calida,& ſicca: differẽtẽ aũt ab ipſa, in frigida & ſicca : & in reliquis duabus eodẽ modo. Sicuti verò ſimplicẽ paulo antea ſeruãtes aeris ambientis tẽperaturã, in vnaquaq; natura propriã dicebamus facere diſpoſitionẽ : ſic cõpoſitã ſupponentes, in vnaquaque rurſus natura futuras diſpoſitiones cõſiderabimus.Erit autẽ cõpoſita ſicca aeris ambientis conſtitutio quando frigiditati,vel caliditati adiungetur , quanquã & ſimplex videbatur quodã modo & ipſa compoſita: nam miſcebatur bene tẽperatæ conſtitutioni mediæ inter immoderantiã vtramq;, eam,quæ ſcd̃m caliditatem,& eam , quæ ſcd̃m frigiditatẽ . Cum verò conceſſum ſit in doctrinis, ſimplices quidẽ intẽperaturas eſſe eas,quæ ſecundum vnã qualitatem à modo naturę receſſerunt, non ſimplices autem eas,quæ ſecundum plures:non ſine ratione,cum aer ambiens , ea, quæ eſt ſecundum ſiccitatem,& humiditatem,oppoſitione,fuerit male temperatus: in altera aũt, q̃ eſt ſcd̃m
D caliditatem,& frigiditatem,bene temperatus:ſimplicem dicemus eſſe intemperaturam.Hac igitur habita in omnibus conſideratione,non obſcurum , quàm prolixus fiet ſermo de reliquis conſtitutionibus,& nunc propoſitus de veſſica.Nam vrinæ ſtillicidia fiunt,& propter acrimoniã vrinæ, & propter vis retentiuæ,quę eſt in veſſica,imbecillitatẽ,quæ rurſus imbecillitas ex immodica intemperatura contingit.Cum verò octo ſint immoderantiæ, in ſingulis earũ debilis veſſica erit; atq; id circo ad eã vrinæ ſtillicidia conſequentur . Iam verò,& vrinarum acrimoniæ à quibuſdã fiunt intemperaturis,ſed potiſſimum ab ea,quæ eſt ſecundum caliditatem , deinde ab ea, quæ eſt ſecundũ caliditatẽ,& humiditatem,tertio ab ea,q̃ eſt ſecundum humiditatẽ.Fiet itaq; & ob hæc vrinæ ſtillicidiũ,demptis ijs,quæ ſunt propriæ veſſicæ paſſiones, ad quas vrinę ſtillicidia caſus ratione conſequuntur:veluti cum ob vlcus,aut eryſipelas , aut abſceſſum in ea factum , vel inflammationem , aut tale quid aliud, vrinæ ſtillicidium contigerit . Nunc enim non de his ſermo exiſtit , ſed ſolum de illis,quæ aeris ambientis ratione proueniunt: ſicuti neq; de illis , quæ ex malo victu habent occaſionem.Quę verò in vrinę ſtillicidio ſunt dicta,hæc etiã à nobis dici cogites in difficultate inteſtinorum , de qua neq; ipſe idem cum Hippocrate ſentio . Difficultas enim inteſtinorum non ſimpliciter ad ſiccitates conſequitur , niſi prius diſtinctio adhibeatur : primũ quidem vt ſit exuperans ſiccitas,deinde,vt aer ambiens ſecundum caliditatem,& frigiditatẽ permutetur , poſtremo vt naturæ

2. Eipd. ſect. 4. & 6. Epid. com. 4. t. 13. 3. 183. c

turæ corporum patientes considerentur. Non est autem æquum adeò de Hippocrate dubitare, ꝙ E
primus talis conditor contemplationis, non totam perfecerit, quantum de Diocle primum, & post ipsum de Mnesitheo, tum multis alijs medicis, qui veras Hippocratis vias ingressi, multa sibi particulatim elaboranda proposuerunt. Cum enim deceret eos, si quicquam aliud, eam quoque, quæ de temporum constitutionibus est, contemplationem, vt paulo antea suppositi, articulatim, distinctèq; tractare, totamq; elaborare, ipsam omninò contempserunt. Nos verò id facere aggrediemur proprio his dicato opere, si prius hæc, quæ præ manibus habemus, absoluerimus.

17 ‖ *Quotidianæ autem cõstitutiones, aquilonijs quidem corpora densant, & bene firma, & bene mobilia, bene colorata, & melius audiẽtia faciunt, & aluos exiccãt, oculos mordẽt, & si pectus dolor aliquis prius obsederit, dolorem augent.* ‖ *Austrinæ dissoluunt corpora, & humectant, auditũ obtundunt, capita aggrauant, & vertigines faciunt, oculis, atq; corporibus difficilem motum præstãt, & aluos humectant.* Supra, aphor. 5.

in 1. Epi. cõ. 1. t. 1. 7. 103. e
3. Aphor. 5. 20 d
3. Apho. 15. 22. g

Cum frigidus, ac siccus ventus sit aquilo, omnes corporis consumit superfluitates. Robur autẽ adijcit ipsis instrumentis ex eo, ꝙ stringit, & in vnum cogit densando substantiam. Ob hoc igitur (vt inquit) omnia meliora fiunt secundũ animales, & naturales operationes. Nam animales quidẽ operationes ostendit per ea verba, Bene mobilia, &, melius audientia: Naturales verò cum inquit, F
Bene colorata. Commune autem vtrisq; bene firma, ac robusta esse. Et clarum est, ꝙ ex vno sensu auditus, veluti exemplo quodam, etiam de alijs ostendit. Hæc igitur bona adsunt aquilonijs cõstitutionibus, quibus maximè perfruuntur, qui salubre corpus habent, & ex his ipsis humidiores. Adsunt verò, & mala quædã hisce constitutionibus, verum parua, & non similia malis, quæ auster affert. Cur enim non parua sint, aluũ cohiberi, morderi oculos, & præcedentes dolores pectoris exacerbari? Nosces autem ipsorũ paruitatem australibus cõparans cõstitutionibus, quas dixit dissoluere corpora. Maximum enim est hoc malum ad omne opus vitale, ac animale: non parum autem aggrauatio capitis, & difficilis auditus. De vertiginibus autem (ἰλίγγους, græcè vocãt) quid dicere oportet? quæ proximæ sunt morbis comitialibus, & ijs, quos apoplexias nominãt. Ilingos enim est tenebricosa vertigo, quæ fit, cum humor cum crasso spiritu in capite mouetur, & iccirco præcedit epilepsiam, & apoplexiam. Sed & difficilem (inquit) præstant oculorum, & totius corporis motum. praui autem sunt, & huiuscemodi casus. Solum autem inest ipsis hoc mediocre, ꝙ aluos reddũt humidiores. Hoc autem & alia omnia efficiunt, maximè quidem propter humiditatem: sed & insuper etiam propter caliditatem. Id autem, quod in initio sermonis scribitur, melius ordinẽ commutasset, vt primum quidem foret verbum, humectant, secundum verò, dissoluunt, deinde ea, quæ dein G
ceps sequuntur. Quia enim humectant, ob hoc & singula alia operantur, coadiuuante ad hęc & caliditate. Fiunt siquidem operationes per solidas animalis partes, quæ verè sunt eius partes. Aggrauantur autem hæ, quapropter & deterius operantur, propter humiditatum excessum.

18 ‖ *Per tẽpora aũt anni, vere quidẽ, & prima æstate pueri, & qui hos sequũtur ætate optimè degũt, & sani sũt maximè: æstate verò, & autũno vsq; ad aliquid senes: reliquũ, et hyeme, qui mediã ætatẽ habẽt.*

in 6. Epi. cõ. 5. t. 36. 3. 194. e
8. de Hippo. & Plat. dec. 1. 277. a

Non solum in ætatibus, verum in omnibus alijs, quæ secundum temperaturã, vel modicè se habent, vel immodicè, si quis sermonem in hoc loco Hippocratis examinauerit, verum inueniet. Naturis siquidem, ætatibus, & regionibus bene temperatis, optimum tempus est, quod optimam habet temperiem: cum eum, quo præditæ sunt habitũ non permutari, sed conseruari desiderent, quoniam omne, quod est, à similibus quidem conseruatur, à contrarijs autẽ transmutatur. Quare puerorum ætas, adhuc autem magis adolescentium (hæc enim est omnium ætatum optima) verè optimè degunt: & eadem ratione quæcunq; vel regiones, vel naturæ sunt bene tẽperatæ. Adiunxit autẽ veri principium æstatis Hippocrates, in latum extendens vniuscuiusq; theorematis vtilitatem. Magis autem exquisitus sermo fuisset, si ita scripsisset: Adolescentes vere, pueri æstatis principio opti- H
mè degunt: in senibus verò propter temperaturæ frigiditatẽ æstas vtilissima est: sicut ijs, qui in ętatis vigore consistunt, hyems maximè confert. Hæc enim cõtraria est illi, quæ in his fit ex bilis multitudine, intemperaturę. Sic & naturarum, biliosiores quidem hyeme optimè degunt: pituitosiores autem, æstate: bene autem temperatæ, vere. Similiter & regiones, quæ quidem sunt bene temperatæ, optimum ver habent: ex alijs verò frigidæ æstatem, hyemẽ verò calidæ. Iam verò pessima tempora vnicuique ætati, atque naturæ, & regioni, ex ijs, quæ dicta sunt, possumus inuenire. Nam pessima sunt optimis maximè contraria. Eadem ratione, & media inuenias inter optima, & pessima. Illud præterea animaduertere oportet, quòd ver quidem optimum dicitur esse adolescẽtibus, alijs verò omnibus medium: neque enim optimum est, neque pessimum. Sic & ad naturas, & regiones se res habet. Autumnus omnibus vtiq; malus est, ætatibus, naturis, ac regionibus. Ex ipsis tamen per autumnum minus, quàm aliæ, calidæ & humidæ lædũtur.

8. de Hippo. & Plat. dec. 1. 276. g
in 3. Epi. cõ. 3. to. 71. 3. 147. c

19 ‖ *Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt, quidam verò magis in quibusdam ipsorum, & fiunt & excitantur.*

Si ambientis aeris temperatura sola esset morborum causa: tunc omnes quolibet tempore illos morbos

A morbos,pateremur,qui ſunt accommodati naturæ temporis. Nunc verò,cum etiam ob errata,quę in victu contingunt, morbi fiant, omnes quidem in omnibus tẽporibus fient, plures verò in ſingulis temporibus naturæ temporis accommodati. Non parum autem in his confert,& differentia naturarum. Neq; enim ſimiliter ab eadem cauſa calidum corpus,vt frigidum, offendi aptum eſt, vel humidum, vt ſiccum: neq; temperatum æqualiter iſtis,neq; illis, quæ ſecundum aliquam qualitatum coniugationem à bono temperamento recedunt,vt antea diximus.

8 de Hippo. & Plat.decr. 1.276.g. in 1. Epi.cõ. 1.t.3. 103.c in Prog. cõ. 3. t. 38. 4. 212.a 3. Apho. 1. 19 g

20 Vere ‖ etenim furores,& atræ biles,& morbi comitiales, & profluuia ſanguinis, & anginæ, & grauedines, & raucedines, & tuſſes, & lepræ,& impetigines, & vitiligines, & puſtulæ vlceroſæ plurimæ, & tubercula, & articulorum morbi.

Et quo modo antea recte ab eo dictum videtur, ‖ Ver autem ſaluberrimum, & minime mortiferum, cum multæ in eo fiant paſſiones? Videtur ſiquidem magis quodlibet tempus adæquare morborum,quos generat,varietate. Furores etenim, & atræ biles, morbi comitiales, & anginæ ſunt morbi autumnales: grauedines autem, & raucedines,& tuſſes,ſunt hyemales. De æſtate autem ipſe deinceps dicet, communionem eius oſtendens ad ver: ‖ Æſtate verò quædam horum, hoc eſt prius dictorum in vere: Ex ſuperabundanti autem,præter alia tempora, ver profluuia ſanguinis,lepras, impetigines,vitiligines puſtulas vlceroſas plurimas efficit,tuberculaq;, & articulorum morbos. Sed certè hæc,quæcunq; ſunt verni temporis propria, omnia periculo vacant: tantumq; abſunt,vt aphoriſmum illum falſum oſtendant,in quo dixit: Ver autem ſaluberrimum, & minimè mortiferum: vt potius ipſum videantur confirmare. Nam hoc ipſo tempore profundum corporis expurgatur vitioſis humoribus à partibus principalibus ad cutem peruenientibus. Sic igitur & lepræ, & vitiligines, & impetigines,& puſtulæ quædam vlceroſæ multæ generantur. Alio verò modo in tuberculis, & articulorum morbis, profundum corporis expurgatur vitioſis humoribus ad loca viliora tranſpoſitis. Quòd autem profluuia ſanguinis, & multitudinem, & vitium humorum euacuando,cohibeant morbos, qui ex ipſis oriuntur, perſpicuum exiſtit. Si verò aliquod corpus bonos humores habens,vernum tempus excipiat: hoc ſeruat ſaluberrimum, nihil innouans ex propria natura:non ſic æſtas,vel autumnus, vel hyems. Hæc enim tempora etſi purũ corpus, & omni vacans reprehenſione ſuſcipiant: illa flauam bilem vltra modum generare ſolet, hic atram, hyems verò pituitam. Tale quiddam enim vere contingit, quale in exercitationibus euenire videmus. Etenim hæ quoq; ſunt ſaluberrimæ. Verum,ſi hominem vel pituita, vel flauabile,vel atra,vel ipſo etiam ſanguine plenum, volueris ad exercitationem perducere, aut ei morbum comitialem,aut apoplexiam efficies exercitatione: aut ſi hæc mala non euenient, periculum imminet,ne rupto aliquo in pulmone vaſe, in morbum incidat inſanabilem. Multi verò cum febricitare cœpiſſent: propter exercitationes acutiſſimis morbis fuere correpti. Quibus verò vicem purgationis humorum,qui ſunt in profundo corporis, exercitatio ſuppleuerit, ad cutem euocans malorum humorum abundantiã:his & vlcera, & ſcabies inde generantur. & hoc innuens dicebat Hippocrates, ‖ Si impurgatus laboraueris, vlcera erumpent. Et quidem verno tempore calor aeris ambientis humores diffundens educit ad cutem:atq; hoc quoque opus ipſius,exercitationibus ſimile exiſtit. Non ſolum autem exercitationum operibus, veris opera aſſimilantur, ſed & earum naturæ, cuius opus eſt & occultam per totum corpus facere tranſpirationem, per quam excernuntur ſuperfluitates, & corpus in morbis varijs modis expurgare.

Supra, Apho. 9.

B

Infra, aphor. 21.

6. Epid. cõ. 5. t. 34. 3. 194. c

8. de Hipp. Plat. decre. 1. 276. 1. de Criſibus. 4. 134. c & D 135. c 3. Aph. 20. a & 23. h

21 Æſtate ‖ autem non nulli horum,& febres continuæ,& ardentes, & tertianæ febres plurimæ, & § quartanæ,§& vomitus,& alui profluuia,& lippitudines, & aurium dolores, & oris vlcerationes, & genitalium putredines, & ſudamina.

Æſtate inquit & non nullos ex vernis morbis fieri,circa initia eius videlicet. Nam, quæ fini veris continuantur, ſicuti ſimilem habent temperaturam cum vere, ita, & in morborum generatione communicant. Inquit enim alios quoſdam æſtate generari illi proprios, veluti febres continuas,& ardentes, & tertianas: & (vt ſimpliciter dixerim) quæcunque ex flaua bile, mala corporibus accidunt. Nam & vomitus bile per ſumma natante fiunt, & ventris profluuia ad inferiora defluente. Lippitudines quoque æſtate plurimæ fiunt, vtpote repleto capite. Sic & aurium dolores, & alia ſimilia æſtate corpus patitur ex capitis repletione, aliàs ad aliàs corporis partes ſuperfluitatem deponentis. Oris autem vlcerationes, quòd propter bilioſum humorem contingant, perſpicuum exiſtit. Genitalium verò putredines, non ſimpliciter, quando æſtas aut humida magis fuerit, aut nullus flauerit ventus, aut auſter in ea abundauerit. Nam cum plurimum à modo naturæ receſſerit ad humiditatem, aut flatuum carentiam: non genitalium tantum putredines facit, ſed cuiuſcunque partis alterius: qualis eſt illa, quæ ſcribitur in tertio Epidemiorum ‖ conſtitutio,& quæ in ſecundo ‖ circa eius initia. Quæ verò paruæ ſunt aeris euerſiones, genitalia tangunt,vt, quæ ob humiditatem,ac caliditatem ex quacunq; occaſione ſint parata putreſcere. Quare, cum propriam æſtas ſeruauerit temperaturam, qui multi ſuperfluitatibus infeſtantur, quando hæ aliquam ob cauſam ad genitalia defluxerint, ipſorum putredines patiuntur. Sudamina autem

3. Epid. cõ. 3. t. 1. & c. 3. 140. f & c.

2. Epid. ſect. 1.

tem (græcè ἰδρωα) è genere puſtularum ſunt in ſumma hærentium corporis parte, quæ inſtar vlce- E
rum cutem exaſperant, proueniunt autem, quemadmodum, & ipſum oſtẽdit nomen, propter mul-
tos ſudores, qui vel bilioſiores, vel omninò mordaciores exiſtunt. mordent enim hi cutem, & pru-
riginoſam efficiunt, & per modum vlcerum exaſperant.

22 *Autumno ‖ verò, & multi æſtiui morbi fiunt, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes, & aquæ inter cutem, & tabes, & ſtillicidia vrinæ, & difficultates inteſtinorem, & læuitates inteſtinorum, & coxendicum dolores, & anginæ, & anhelationes, (quas græci aſthmata vocant,) & ilei, & morbi comitiales, & furores, & melancholiæ.* 8. de Hippo. & Plat. dec. 1. 276. g 2. de Criſib. 4. 125. c 3. Aphor. 5. 20. d

In autumno (inquit) & æſtiuorum morborum permulti fiunt, manente adhuc æſtiuo humore in ipſo, flaua bile ſcilicet. Neq; enim, ſicuti æſtas veri ſuperueniens humores euacuat, ita & autumnus æſtiuos: ſed contrarium ex toto accidit. nam ex partibus extimis ad intimas ducit: cum ratione igitur æſtatem inquit nonnullos ex morbis vernis generare, autumno verò non ex æſtiuis aliquos, ſed multos. Nam & quartanas febres in hoc ipſo tẽpore fieri inquit, quia ſcilicet ex atra bile ortum habent, quæ duplicem habet generationẽ: alteram quidẽ ex flaua bile ſuperaſſata: alterã verò ex ſanguine craſſo. Fiũt autẽ, & erraticæ febres in autumno, propter tẽperaturæ inæqualitatem: & lienes F
magni, ob atræ bilis ſuperfluitatẽ: & aqua inter cutẽ ex liene contingit. Et, ſi qua diſpoſitio tabida in dubio eſt, maximè autumno deprehenditur propter frigiditatẽ, ſiccitatẽ, & tẽporis inæqualitatẽ, nihilominus autẽ & propter humorũ prauitatẽ. Fiũt quoq; ob eaſdemmet cauſas eo tẽpore potiſſimum vrinæ ſtillicidia. Nã veſſica in inordinatis, ac repentinis ad calidum, & frigidum permutationibus, refrigeratur: & quæ ex malis humoribus fiunt acritudines, ipſam moleſtant: tum præſertim, cum facta ad frigiditatẽ ſubita commutatio, eos, qui antea difflabantur, & per ſudores euacuabantur humores, ad veſſicam cõuerterit. Læuitates verò inteſtinorum ſunt veloces, & ſine vlla omninò tranſmutatione ciborum deiectiones, aut propter exulcerationem in ſuperficie ventriculi, aut inteſtinorum, quæ eorũ modo fit, quo illæ, quæ in pueris græco vocabulo aphthæ, ideſt oris vlcera nominantur: vel propter potẽtiæ retinentis imbecillitatem. Quorum primum ex mordacibus, & ſubſtantiam tenuem habentibus humoribus fit: ſecundum verò ex magna ventriculi, atq; inteſtinorũ prouenit intemperie. Hæc autem ambo maximè autumno fieri contingit. Coxendicum autẽ dolores ex malignitate humorũ, & frigiditate fieri par eſt. Anginæ verò ex bilioſis humoribus ortũ habent, qui ad fauces autumno decumbunt: ab illis, quæ vere fiunt, differentes, quoniã illæ ſunt quodam modo pituitoſiores. Iam verò aſthmata, ideſt anhelationes, ſeu crebri anhelitus,) tum propter G
humorum motum ad partes interiores, tum propter frigiditatem fieri conſueuerunt. Propter hæc eadem, & qui ilei, ideſt voluuli, nominantur: ſunt autem cibi ſuperfluitatũ, quæ per aluum inferiorem excernuntur, retentiones, quę magna ex parte fiunt ex alicuius inteſtinorum partis inflammatione. Maximè verò par eſt, vt in frigido, ſicco inæquali, & malos gignente humores tempore, partes ad ventriculũ, atq; inteſtina attinentes offendantur. Nam, qui in æſtate tenues, & bene mobiles humores ſunt generati, autumnus excipiens, qui frigidus ſimul, atq; inæqualis exiſtit, ad profundũ corporis agit. Sunt autem in profundo etiam inteſtina. Morbi verò comitiales accidunt ijs, qui naturam habent ad hanc paſſionem procliuem, propter repentinam ad cõtrariam tranſmutationem. Calor enim media die, frigus verò in prima & vltima parte fit. Nihil autem adeò comitiales acceſſiones, ſicuti talis varietas, aptum eſt generare. Furores verò ob tenuium, ac bilioſorum humorum eueniunt malignitatem: ſicuti melancholiæ ex atra bile, de qua paulo ante dictum eſt.

23 *Hyeme ‖ verò morbi laterales, & pulmonis inflammationes, grauedines, atq; raucedines, tuſſes, dolores pectoris & laterum, atque lumborum, capitis dolores, vertigines, & apoplexiæ.* 8. de Hippo. & Plat. dec. 1. 276. h

Hyemales morbos poſt autũnales exponens, non eodem modo, ſicuti prius, dixit, neq; ꝙ hyeme H
Paulo ſuperius aphor. 21. & 22. multi ex autumnalibus. Atqui prius in æſtiuis ipſos comparans vernis, ita dixerat: ‖ Æſtate autem nonnulli horum: In autumnalibus autem, Autumno verò & æſtiuorum multi. Nunc autẽ morbos hyemis ſimpliciter connumerauit, vel ex communi volens hoc quoq; in loco, nos aliquid dictorum ſubaudire, vel ſimpliciter enuncians nihil autumnale tempus cum hyemali communicare. Atqui primas partes hyemis rationabile eſt, & ita experientia comprobatur, cum autumno morbos com-
2. Aph. 25. 16. a municare. Inquit enim & ipſe: ‖ Æſtiuæ quartanæ magna ex parte fiunt breues, autumnales verò longæ & magis, quæ ad hyemem coniunguntur: niſi quis dixerit, ipſum de illis, quę in extrema autumni parte generantur facere mentionem. Verum morbos hyemis proprios hoſce vult eſſe, morbos laterales, & pulmonis inflammationes quoniam inſtrumenta reſpirationi ſeruientia, frigiditate læduntur: cum alia ita bene poſſimus obtegere, vt nihil, aut minimum ſentiant ambiẽtis frigiditatem. Reſpirationẽ verò nemo poteſt cohibere: neq; aliter datur reſpirandi facultas. Ob hanc igitur ipſam frigiditatem, tuſſes hyeme maximè fiunt, & laterum dolores: ob eandem etiã caput oblęſum, grauedines, tuſſes, atq; raucedines operatur. Fiunt autem ſicuti dolores laterum ob frigiditatem, ſic & capitis, atq; lumborum, & omnium partium neruoſarum. Vertigines quoq; cerebri lęſiones conſequuntur, ſicuti & apoplexiæ: nam, & hæc paſſio fit, cum caput repletum eſt pituita.

In æta-

8. de Hipp. & Plat. decre. 1. 276. h 1. Epi. cō. t. t. 1. 3. 103. c. Et cōm. 3. t. 1. 3. 117. f.

A 24 ‖ *In ætatibus autem talia contingunt: paruis, & nuper natis puerulis oris vlcera (quæ aphtæ vocantur) : omitus,* tusses, vigiliæ, pauores, vmbilici inflammationes, aurium humiditates.*

* *Dictio hæc in quibusdam manuscriptis codic. græcis non reperitur, nec in trãslatione Burgundionis, nec Laurẽtiana: quin nec à Galeno in commento eius fit mentio.*

Quæ ad ætates attinent, diligentius elaborauit, quam quæ ad anni tẽpora, facta in minores partes diuisione. In puerulis igitur nouiter natis ait fieri aphthas: sic autem Græci vocant vlcera, quæ summam oris occupant partem, ob mollitiem maximè facta instrumentorum, quæ neq; tactum, neque qualitatem lactis sustinent, quod non paruam in se serosam continet partem. hæc autẽ pars vim habet abstergendi. Quare non est mirum, si in corporibus mollibus quasdam per summa facit exulcerationes. Vomitus autem tunc his fieri par est, propter lactis, quod assumunt, multitudinem. Vigiliæ verò haudquaquam ipsis sunt assuetæ, vt qui maiori parte temporis dormiant: nisi fortè ob ipsam passionem fieri infantibus vigilias opinetur. Quoniam verò somni abundantia ipsis maximè secundum naturã inest, pauores etiã per somnum infantibus adsunt, ijs præsertim, qui sunt natura edaciores: qñ loca ad ventriculum pertinẽtia sensu quidem vigeant, sed imbecillia existant: cibus verò corrumpitur. Nos quidem obseruauimus, non in tantillis solum, sed etiam in ętate perfectis, terribiles fieri per somnos imaginationes, quando multi, & vitiosi humores grauant,
B & mordent ventriculum, præsertim ipsius os. Hæc enim particula præcipuum habet sensum. Vmbilicorum autem inflammationes nõ multo antea præciforum, non sine ratione nouiter natis puerulis accidunt, non secus, ac siqua alia pars foret vlcerata. Verum, & aurium humiditates passionibus annumerat, quamuis palati, & narium in eodem numero non ponat, quoniam naturæ conuenit per nares, atque palatum cerebri superfluitates per deriuationem expurgare: & fit hoc etiã ijs, qui sunt ætate perfecta. A natura autem aliena est expurgatio per aures. Verum, & infantibus etiã per aures cerebrum expurgatur: & rectè Hippocrates inter proprias huius ætatis passiones, etiam aurium scripsit humiditates. Est siquidem, & totum corpus nouiter natis puerulis maximè humidum, adeo vt & ossium natura in ipsis potius cerea, quàm lapidea videatur. Præ cæteris verò partibus cerebrum admodũ humidum existit, quod etiam in perfectis talem habeat intemperaturã. Quare non absq; ratione: in puerulis, cum superfluitates abundent, per foramina excernuntur.

8. de Hipp. & Plat. decre. 1. 276. h

25 ‖ *In progressu verò, cũ iã dentire incipiũt, gingiuarũ prurigines, febres, cõuulsiones, alui profluuia & maximè cũ caninos edunt dentes, & ijs præsertim pueris, qui crassissimi sunt, & aluos duras habent.*

Prurigines quidem gingiuarũ fieri, cũ dentes pullulare incipiunt puerulorũ, nihil mirũ. Pruri-
C go enim (Græcè ὀδαξισμὸς,) pruritus quidam est cũ exigua quadã molestia. Febres verò, conuul siones, atque" alui profluuia accidunt pueris, qui iam dentire incipiunt, & non adhuc morantur, quemadmodũ, & ipse ostendit inquiens. Et maximè cum caninos edunt dentes. Liquet autem, ꝙ perforatis gingiuis à dentibus prodeuntibus, † hi casus eueniunt, quemadmodum vbi stimulus infigitur carni: & sanè plus dentes affligunt, quam stimuli. Hi siquidem semel firmati, in membro quiescunt, cui ab initio infixi sunt. dentes verò tantũ procedunt, quantũ augentur. Febricitant ergo hac ætate pueruli, & propter dolores, & vigilias, & inflammationes. Conuulsiones autẽ eis accidunt tum propter hæc, tũ propter crudũ alimentũ, & quia neruosę partes nõdũ satis validæ sunt. Ad hæc omnia etiam ex necessitate, ventris profluuia consequuntur, quoniam alimentum nõ bene coquitur, neque distribuitur. Quod autem dicitur, Pueris, qui crassissimi sunt, & aluos duras habent, ad conuulsiones refertur: cum his maximè pueris dicat conuulsiones fieri, qui crassissimi sunt, & aluos duras habent. Tales enim plenum corpus habent, & abundans superfluitatibus, & ideo † conuulsionibus facilè capiuntur: maximè verò ꝯ naturas has conuulsiones offendunt.

A. l. 1. f. 3. d. 1. c. 3. fol. 58. e

† *hęc symptoma.*

† *In quibusdam codic. græcis hęc verba non legũtur, nec in Burgundionis versione, nec etiam in Laurentiano.*

8. de Hipp. & Plato. decre 1. 276. h in 1. Pror. com. 2. t. 55. 4. 176. d

D 26 ‖ *Cum verò iam magis a doleuerint, tonsillæ, & vertebræ, quæ in occipitio, ad interiora luxationes, anhelationes, quas Græci asthmata vocant, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, verrucæ, quas Græci acrochordonas vocant, satyriæ, strumæ, & alia tubercula, sed præcipuè antedicta.*

Primum quidem scripsit de recens natis puerulis, dein de illis, qui dentes edunt, nunc verò de ijs, qui mediam habent ętatem inter illos, qui iam dentes ediderunt, & qui sunt pubertati proximi. Nam deinceps sequenti aphorismo illorum commeminit, qui quartum ab ijs ordine locum obtinent. Verum tertiam ætatem, quæ nunc proponitur, quæ vsque ad duodecimum, & tertium decimum annum progreditur, multis capi ait passionibus: quarum primas tonsillas (grẹcè paristhmia) nominat, quæ sunt locorum ad isthmum attinentium inflammationes. Hic autem per isthmum oportet intelligere partem illam, quę os, & gulam interiacet, & qua per metaphoram quandam ita nominatur ab ijs, qui propriè dicuntur isthmi. Sunt autem anguśti quidam terræ processus inter duo maria sitæ. Hæ autem tonsillæ sunt nonnunquam solius tunicæ ventriculo, ac gulæ, & faucibus, totiq; ori communis inflammationes: nonnunquam verò, & subiectorum ipsi musculorum, quando, & vertebræ, quæ est in occipite, fiunt ad interiora inclinationes, de quibus post tonsillas inquit: Et vertebræ, quæ in occipitio, ad interiora luxationes. Nam à musculis inflammationem patientibus vertebra hæc tracta, ad partem inclinat ceruices anteriorem. Nominauit autem hanc partem Hippocrates, non anteriorem, sed interiorem, vt ad vertebram retrò locatam

ſuum ſermonem referens. Corporis ſiquidem ad profunda traductio,ſiue ex anterioribus,ſiue ex E
poſterioribus fiat partibus,per vnum verbum,intra monſtratur. Cur igitur Hippocrates in nouiter natis puerulis,neque de tonſillis,neque de vertebræ,quæ eſt in occipitio,luxatione aliquid dixit,cum tamen,& iſti nihilo minus cerebrum humidum,& plenum habeãt ſuperfluitatibus,adeo, vt ſubiectis partibus demittat fluxiones ? An quia hæc ætate prius moriuntur, quam ſubiecti faucibus muſculi vnà cum neruis fortem ſubeant inflammationẽ? Adde, ꝙ hi partes eas habent molles,atque ideo non poſſunt vehementius intendi,ita vt vertebra intus ad ipſa attrahatur. Iam verò aſthma" (ſic autem Græci vocant crebram reſpirationẽ,qualis currentibus accidit,aut quouis alio modo vehemẽti agitatis motione)in his quidem fit ob exercitium, ꝙ multa indiget animal reſpiratione:in alijs autem,in quibus non adeſt exercitium,ob anguſtiam eorum,quę ſunt in pulmone, ventriculorum*: hæc verò anguſtia fit repleto viſcere ab ijs,quæ deſuper veniunt,fluxionibus: hæ autem fluxiones plures quidem in recens natis puerulis fiunt. Cito autem ipſos inficiunt,quoniã, & aliter malè ſe habent. Nam, & ex vtero ad aerem ambientem tranſitus, & alimenti mutatio, & inflammatio ab initio quidem locorum ad vmbilicum attinentium,poſtea verò ob dentium generationem,eos omnes imbecilles reddit,& vix ea,quæ dixi,tolerant mala : tantum abeſt,vt ad hæc, etiam fluxionem poſſint ſuſtinere,vbi ad pulmonẽ decubuerit. Lapis verò maximè propria paſſio F
eſt talium puerorũ,vt qui ob edacitatem non paucos crudos humores coaceruent : ex quibus pars craſſior vnà cũ vrinis ad veſſicã perueniens,fit lapidum generationis materia:accedit altera cauſa, vehementia caliditatis. Aceruant ſiquidem,& ſenes humorẽ crudũ non paucum non propter edacitatem,vt pueri,ſed propter potentiæ concoquentis imbecillitatẽ: non tñ calorẽ fortẽ habent,qui ex materia craſſa vaporẽ reſoluens lapidẽ generet. Lũbrici verò,atq; aſcarides videntur alijs animalibus proportionaliter gigni,quæ non ex ſemine,ſed ex putredine habent generationem. Sola enim putredo hæc non eſt ad generandũ ſufficiens,ſed & calore* plurimo indiget. Cibus itaq;plerunq;corrumpitur in ventriculo,& præcipuè in inferiore puerulis: verum caliditas in valde tenellis nondũ materiã ſuperat, in adultioribus autem, & materia idonea eſt ad animalium taliũ generationem,& prẽterea caliditas adeſt. Aſcarides igitur ſunt tenues quidam lumbrici, qui in parte præcipuè inferiori craſſi inteſtini gignuntur:& plurimi manifeſtè gigni conſpiciuntur in iumentis malè cibum coquentibus:quorum malã coctionem fętor indicat excrementorũ. Aliud verò genus lumbricorum eſt rotundorum,in ſuperioribus magis inteſtinis generãtur, adeo, ꝙ ad ipſum qũq; ventriculũ aſcendunt. Multò verò plures hi,quam aſcarides gignuntur in pueris. Rarior autem eſt lumbrici lati generatio,qui & longiſſimus eſt,& ſæpe per tota extenditur inteſtina. Verum de hoc G
nullã fecit Hippocrates mentionẽ,qm̃ neq; eius erat propoſitũ de omnibus agere paſſionibus,quę mortalibus accidunt,ſed de illis tantum,quæ ſingulis ætatibus,vt plurimũ accidunt. Ob hanc igitur cauſam ipſe enumeratis iam dictis,deinceps verrucarũ genus,quod Græci acrochordonas vocant,& ſtrumas adiecit,qui ſunt morbi,germina vitioſæ multitudinis ad exteriora, & cutẽ repentis. Omne autem ipſorum genus tubercula (græcè phymata) nominat,ita deinceps ſcribens: Acrochordones,ſtrumæ,& alia tubercula. Quædã autem ex his præcipuo vocabulo tubercula nominãtur,quædam ſpontè naſcentes, & celerrimè factæ inflammationes, quæ celerrimæ in altum attolluntur acumen,& celerrimè etiam ſuppurantur: & plurima eſt horum in inguinibus, & alijs generatio,quoniam, & in his partibus plures ſunt adenes, (ideſt glandulæ) qui apti natura ſunt ad has ſuperfluitates promptè excipiendas. Horum adenum paſſio ſtruma quoq; eſt,non ex calida materia,neq;ad ſuppurationẽ properante, ſed potius quodammodo pituitoſiore, & frigidiore cõſiſtẽs.

A.li.1.ſ.3.d. 1.c.3.f.58.g

* τῦ πνεύματος, i. ſpiritus, addũt aliquid cod. græci, & ita vetus tranſlatio Burgundio. & Laurentianus.

27 ‖ *Grandioribus autem, & iam accedentibus ad pubertatem, plurima ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus profluuia ſanguinis.*

8. de Hipp. & Plato.decre.1.276.h

Incipiunt quidem pueri pubeſcere poſt annum quartumdecimum. Qui verò propè hãc ætatem H
accedunt,ſunt qui duodecimum,aut tertiumdecimum,aut quartumdecimum etiam agunt annum Neq;enim eſt vnus omnium certiſſimus terminus pubertatis,propter caliditatem, & frigiditatem temperaturæ. Calidi enim citius,frigidi verò tardius pubeſcunt. Laborant autem pueri hi multis quidem morbis antea dictis,propter ſimilitudinem temperaturæ,& præterea febribus diuturnioribus,quam priores:non tamen aliquid dixit de ijs, quæ illa ætate febres abundant : verum ex eo, quod nunc dicitur,clarum eſt, ꝙ oſtendit ipſas acutas eſſe. Alterantur enim puerorum diſpoſitiones citiſſimè propter corporis humiditatem,& naturalis potentiæ* imbecillitatem. Sanguinis verò profluuia ex naribus fiunt in tali ætate conſtitutis, quoniam hic humor in ea incipit abundare, non quia nunc plus de eo generetur, quàm prius, ſed quia nunc minus abſumitur ex ipſo,propterea,quòd & augmentum minus eſt hac ætate,quàm priore,vt ad corpotis proportionem.

* *Vetus tranſlatio habet fortitudinẽ. Burgundio robur. Laurentianus firmitatem, quæ idem ſunt.*

de Nat. hu. cõm.1. t.42. 1.33.d

26 ‖ *Plurimæ autem paſſiones puerulis iudicantur, vt nonnullæ quidem in quadraginta diebus, nonnullæ in ſeptem menſibus, nonnullæ verò in annis ſeptem, quædam verò iam ad pubem accedentibus. Quæ verò permanſerint, nec in pubertate finierint puerulis, aut fœminis, cum menſtrua erumpunt, * conſeneſcere conſueuerunt.*

8. de Hipp. & Plato.decre.1.276.h 1.de Diebus Decre 4.149 d. Et.2.155. d

* συγγηράσκειν. eſt in antiquis codicibus.

Si verbum diutinæ ſermoni adiectum eſſet, melius foret: vnde, & nonnulli nomen paſſionis de diuti-

A pe diutinis tantum ipſum arbitrantur intelligere. Verum contra hoc ſunt ſermones tales, quibus ipſe vtitur in aphoriſmis,‖ In acutis paſſionibus rarò,& in principijs vti medicationibus: &,‖ Tenues victus,& in longis ſemper paſſionibus, & in acutis. Manifeſtum itaque ex his eſt,quòd non in diutinis tantum, ſed etiam in acutis dicere conſueuit Hippocrates nomen paſſionis. Videtur itaque hoc in loco,aut de diutinis paſſionibus intelligere,aut mancum ſermonem protuliſſe. Nos verò ipſum ſupplentes, dicemus ita: Plurimæ autem diutinæ paſſiones puerulis iudicantur, nonnullæ in quadraginta diebus,nonnullæ in ſeptem menſibus,quædam in ſeptem annis. Ex diebus autem, quadrageſimus,primus eorum eſt,ex quibus morbi diutini iudicantur, vltimus autem inter illos,qui acutos ex intercidentibus iudicant,ſicuti etiam ſupra notauimus.Quicunq;verò hunc tranſcendunt numerum, ad ſeptimanæ rationem habent iudicium, non ſeptem diebus connumeratis,ſed primum quidem menſibus,deinde annis:quòd autem, qui hoc tempus tranſcendunt, ad quartum decimum annum perueniũt,eſt ſanè manifeſtum. Nam ſecunda ſeptimana in hoc completur tempore: & aliàs in pubertate magnæ fiunt corporis commutationes, ac in fœminis maximè propter menſtruorum eruptionem. Quare, ſiqui morbi, neque hac ætate finiuntur, vſque ad longum tempus perdurare conſueuerunt.

1. Aph.24.10.t

1. Apho.4.4.

8. de Hipp. & Plat. dec. 1.276.h
5. Aphor. 9. 38.c

B *29 ‖ Iuuenibus autem ſanguinis ſpuitiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis,& alij, ſed præcipuè antedicti.*

Cum primas ætates ad pubertatem vſque minutiſſimè diuiſerit,neſcio,quo modo adoleſcẽtum ætatem prætermiſerit, quæ medium obtinet locum inter puberes, & illos, qui conſiſtentis ætatis vigorem habent. Verum ex alijs,quas tetigit,licet,& de iſta conijcere: quæ in multis quidem cõmunicat illis,quæ ex vtraque parte ipſam circunſtant,ſed hoc habet peculiare in maribus, ſanguinis ex naribus profuſionem,de qua commeminit in illis, qui ſunt propè pubertatem. Nam † hic caſus incipit in illa ætate apparere,ſed maximè in adoleſcentibus,deinde ſubſiſtit in viris. Verum hanc ætatem tranſgreſſus Hippocrates,ad illam,quæ eſt iuuenum,peruenit: & primum ſanguinis ſputum ſcripſit,ac tabem,deinde febres acutas,& poſt has morbum comitialem: deinde poſt hæc ait. Et alij morbi,ſed præcipuè antedicti,rectè quidem hoc adijciens. Nam rem ita ſe habere indicat viſus. At verò non ſat plenè de febribus acutis dixit. Neque enim dicere ſimpliciter oportebat acutas,quæ & in pueris nihilo minus fieri videntur,ſed ex acutis tertianas maximè,& cauſos,ideſt febres ardentes. Hæ enim præ cæteris febribus ſunt bilioſiſſimæ,& multis iuuenibus accidũt:quoniam,& flaua bilis hac ipſa ſuperabundat ætate, à qua morbi tales in ſummo vigore cõſiſtentibus accidunt. Tabem autem,& ſanguinis ſputum,non ſecundum ætatis naturam patiuntur, ſed ſecundum aliquid eorum, quæ eis accidunt: quare & antea dicebat,‖ quòd ſenes, vt plurimum,minus ægrotant iuuenibus:vbi & nos diximus,quòd ob incontinentiam iuuenibus,non ob ætatis imbecillitatẽ,ægritudines plurimæ accidunt:ob hoc igitur, & iuuenibus ſpuitiones ſanguinis accidunt, quia aut percutiuntur,aut contunduntur,aut ſaliunt,aut clamant vehementius, aut refrigerantur, & humi cubant,aut replentur,aut propter aliquam huiuſcemodi cauſam. Ad ſputum verò ſanguinis,tabes conſequitur. Quare,& propter hæc talia iuuenes ex accidenti ægrotabunt,non primum, neque ætatis ratione.Morbi autem comitiales,quamuis malo victu vtantur,tamen ipſis non accidunt multi: vt mihi mirari ſubeat,quo modo,& hos Hippocrates ſcripſerit: cum in alijs,non modo,ꝙ abundant in pueris,dixerit,ſed ꝙ etiam ex hac cauſa paſſio puerilis nominatur, & quòd ætatis mutatione ſanantur. Fiunt igitur, & in quibuſdam iuuenibus morbi comitiales, qui prius non erant,propter victus errorẽ,quem in ijs,quæ aſſumuntur,admittunt,& in alijs, quæ ab ipſis aguntur,operibus,& quia humi cubant,& Soli ſe exponunt,& imbribus,atque alijs ſimilibus. Verum hi morbi non multi ſunt. Et fiunt quidem alij morbi eadem ratione. Qua melius fuerat ita ſcribere aphoriſmum: Iuuenibus autem,& omnes alij morbi,quos diximus alijs accidere ætatibus, ſed præcipuè cauſi,ideſt ardores,& tertianæ febres. †

2. Aph.39.17.h

† *Additur etiã in aliquibus codic. græcis* ἰσέον δ' ὅτι ἡ ἀκμαστικὴ ἡλικία λέγεται περιγράφεται, ἡ δὲ παρακμαστικὴ μθ, *i. sciẽdum autem eſt, quòd vigens ætas trigintaquinque annis circũſcribitur: declinans autẽ quadragintaoctо. Quæ etiam verba ſunt in Burgund. & Laurẽtiano. Quanquã mitio explanationis aphoriſmi ſubſequentis hic ſenſus legitur.*

8. de Hipp. & Plat. decre. 1.277.a

30 ‖ Vltra hanc ætatem aſthmata, ideſt anhelationes, ξ morbi laterales, pulmonis inflammationes, lethargi, phrenitides, ardores, diuturna profluuia, choleræ, difficultates inteſtinorum, læuitates inteſtinorum, hæmorrhoides.

Iuuenum ætas quinta ſeptimana terminatur. Iuxta hoc igitur, & ipſe in Prognoſticis dicebat: ‖ Magis autem expectare oportet ſanguinis quidem profluuium in ijs, qui nõdum trigintaquinq; annos attigere. Nam,quæ iuuenibus ætas continuatur,ad duas ſequentes ſeptimanas extenditur: in qua ætate oĩa vitæ munia,æquè,atq; illi,qui in vigẽti ætate conſiſtunt, conantur peragere, non tñ eodẽ modo ad labores ſufficiunt. Nã ex aduſtione,& algoribus,& humi cubatu,vigilijs,atq;repletione,plus,q̃ illi offenduntur. Sanèq;horũ tẽperatura atrabilioſior quodam mõ eſt,atq;ideo in ea multi melancholia afficiuntur: veluti ex anni tẽporibus,in autũno. Sicuti.n.hoc tps frigidũ exiſtẽs,pallidã excipit bilẽ tpe æſtiuo exaſſatã:ſic declinãtiũ ętas iuuenilẽ,quæ maximè eſtati ſimilãtur,ſubſequitur. Mirandũq; eſt,cur in ea non ſcripſerit melancholiã. Ego tñ in quibuſdã exẽplaribus hãc quoq; ſcriptã inueni, ſiue aliquis ſit auſus apponere id,quod defecerat,tanquã ab Hippocrate prætermiſsũ,ſiue ab alijs,qui exẽplaribus mendoſis crediderunt. Moriuntur autẽ, & ex tabe

in Prog.com.1. t.33.4.196.d

hac ætate multi,& ex iuuenibus,quicunque ex ſanguinis ſputo in tabem incidunt. Non tamen hac E
ætate multi ſanguinem ſpuunt,quoniam neq; in talibus ſanguinis eſt multitudo. Anhelationibus verò,& pulmonis inflammationibus,ac laterum doloribus magis capiũtur,quàm iuuenes: vt qui, & victu ſimili,& laboribus etiam vtãtur,ſed multo imbecillius,quàm illi corpus habeant. Et omninò eos,quos prætermiſit in ætatibus vigore conſiſtentibus morbos nominare,nunc omnes enumerat. Nam phrenitides,& cauſi,ideſt ardores,& choleræ,& difficultates inteſtinorum nihilo minus iuuenibus,quam declinãtibus,accidunt,occaſionem ſui ortus ex flaua bile capientes. Diuturniora autem in declinantibus ventris profluuia contingunt, propter alimenti diſtributionis defectum. Nam omnium ferè ætatum,ea,quę iam declinat,pauciſſimis indiget ad corporis reſumptionem:ſiquidem,& id,quod ex ipſis reſoluitur,pauciſſimum eſt. Neque enim corpus ſimiliter calidũ eſt,vt prius:neq; amplius in augmentum quicquam aſſumitur:ſed neque, ꝙ virtus cõtentiua multum imbecillis ſit,vt in ſenibus,plus aliquid ex corpore defluit. Quia igitur ventris profluuia, vel coctione, vel alimenti diſtributione fruſtratis accidunt, aut propter bilis acritudinem abradentis inteſtinum,hæcq;omnia in declinationibus ſunt:non ſine ratione in eis alui profluuia diu perſeuerant. Febres quidem lethargicæ fiunt ex humore pituitoſo in cerebro aceruato. Prioribus autem ætatibus humor hic deficit magis, quam ſuperabundet. In ſenili autem ætate plurimus qui- F
dem eſt,verum propter ætatis frigiditatem febres non accendit. In ijs autem,qui ab ætatis vigore declinant,& hic humor ſuperabundat,& nondum corpus frigidum eſt. Leuitates verò inteſtinorũ oſtenſæ ſunt,hæ quidem à frigida fieri pituita,hæ à ſola intemperatura, quæ vim alui cõtentiuam reddit imbecillem, hæ autem ab vlceroſa diſpoſitione: atque hæc omnia in declinantibus ſuperabundant. Hæmorrhoides autem propria vere ſunt huius ætatis paſſio, ſicuti melancholiæ: fiunt enim extra bile quando ad venas,quæ in ſede ſunt cumulatius decumbit. A me quidem omnium enumeratarum paſſionum cauſa fuit explicata: ſcientia autem horum cum probatione illis aduenier,qui legerint demonſtrationes,quas de his in noſtris ſcripſimus tractationibus:quæ quot ſint, ac quales, & quam doceant cõtemplationem,legenti librum De ordine noſtrarum, commẽtationum,licebit diſcere. Ex his enim promotus,quomodo earum ſingulæ ſint perlegendæ,cognoſcet.

* πρέσβυτας. * γερόντων.

31 ‖ *Senibus ſpirandi difficultates, deſtillationes cum tuſſi,vrinæ ſtillicidia, vrinæ difficultates, articulorum dolores,renum paſſiones,vertigines,apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ,alui, oculorum,& narium humiditates, viſus obtuſus, glaucedines, auditus graues.* 8.de Hippo. & Plato.decre.1.277. a

Senes * à ſenioribus * nonnulli Hippocratis ſectatores diſtinguunt:nomen ſeniorũ vltimę ęta- G
ti tribuentes,& hoc perpetuũ eſſe exiſtimãtes: ſenes autẽ in priori ætate ſtatuentes, quæ media eſt inter iuuenes,ac ſeniores. Sed nunc manifeſtè monſtrauit ſe ſenes eos, qui extremam agunt ætatẽ nominare:in ipſis ergo ſermonẽ terminauit, vt qui iam oẽs ætates percurriſſet. Hi verò ſæpiſſimè à deſtillationibus, quæ ſunt cum tuſſi,capiuntur: qm̃ partes ad caput attinentes, in ipſis facillimè refrigerantur, & quia multæ in ipſis fiunt pituitoſæ ſuperfluitates, cum iam admodum frigidã cerebri habeant temperaturam. Aſthmata verò ex ijs deſtillationibus ortum habent: cum alioqui,& ipſa ſpirandi inſtrumenta nõ rarò habeant proprium ſui algoris principium, quando in ipſis multæ,ac craſſæ ſuperfluitates generentur. Ad hæc, cum vires ſunt imbecillæ, renes ſæpius obſtruuntur,& lapides generantur,quando tenax,vel craſſa ſuperfluitas ibi firmata tophoſam conſiſtẽtiam aſſumpſerit. Articulorũ autem dolores aliquãdo fiunt fluentibus ad hæc loca ſuperfluitatibus, aliquando propter inſtrumentorũ ipſa mouentium,frigiditatem. Vertigines autem ſæpe quidem ipſis accidunt propter ſpiritum vaporoſum, qui in regionibus cerebri inordinato cietur motu: ſæpe etiam in ventriculo vitioſis ſuperfluitatibus aceruatis,ad cerebrum fertur exhalatio vaporoſa. De apoplexia autem quid oportet dicere? Nullus eſt enim morbus adeo ſenili ætati familiaris, quoniam in ea cerebrũ pituitoſis repletur ſuperfluitatibus. Siquod verò vlcus aduenerit ſenibus, diffi- H
culter ſanatur propter defectum ſanguinis. Vehementius inſuper ſe ſcalpunt, quod pruritũ appellauit: quoniam illæ, quæ pruritum operantur ſuperfluitates, difficilem habent per cutem euacuationem. Rationabile ſiquidem exiſtit, & cutem in ipſis ex frigiditate denſiorem eſſe, & ſuperfluitates plures ſimul,ac craſſiores exiſtere. Pluresq; ipſorum(neque enim omnes) continuè vigilant: quod eis accidit,& quia ſenectus plena curarum eſt,ſed magis,quia corpus habent exiccatũ:vnde & tunc magis vigilant,quando integra ſanitate fruuntur. Dictum autem à nobis eſt,& in cõmentarijs de temperaturis ipſas quidem corporis partes in ſenectute fieri ſicciores, ſed multitudinem ſuperfluitatum pituitoſarum aceruari: ob quã cauſam à multis putatur ſenectus frigida, & humida. In quo autem tempore hæ plures in cerebro aggregantur,fiunt ſenes potius ſomnolẽti: in quo verò bene excernuntur,peruigilant. Contingit autem,& pauciores ſuperfluitates generari, & citius excerni eo tempore,quo ſalubriter degunt:vnde,& maximè propria paſſio ſenilis ætatis videtur eſſe vigilia. Humiditates autem in ipſis,& oculorum, & narium liquet fieri,propter cerebri ſuperfluitates: quibus eiſdem ad aluum defluentibus,& ipſa ſæpius humectatur. Hebetes autem viſus,& graues auditus, propter potentiæ ſenſibilis acciõunt imbecillitatem: glaucedines verò propter immodicam inſtrumentorum ſiccitatem,& quia ſpeciem habent ſuffuſionis.

GALENI

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS
COMMENTARIVS QVARTVS.

jn 1. Epid. cō. 3.t.30.3. 126.t

1 ‖ *Tero gerentes sunt medicandæ,† si materia turget,§ quarto mense,& vsque ad septimum,sed hæ minus. Iuniora autem,& seniora vereri oportet.*

† ἢν ὀργῶ. & ita in commento. 5.Aph.2.9.40.c

Ad vteros,fœtuum connexus eandem habent proportionem, quam fructuum connexus ad plantas. Hi siquidem in prima generatione debilioribus populis continentur,& ideo facile decidunt,quando vehementior ventus ipsos concusserit: post aucti, difficilem habent à plantis dissolutionem, sicuti rursus, cum perfecti sunt, sponte sua sine vi extrinseca decidunt. Eodem modo,& conceptus, in primo quidem tempore à seminis iniectione,‖ siquando saltare contigerit mulierem,aut in lubrico cadere,siue quouis alio modo,vel animo, vel corpore moueri vehementius,facile dirumpuntur. Sic etiam,& cum iam perfecti sunt. Tempore verò intermedio firmiorem habent coalitum: quare mulier vtero gerens potest fortiores motus sustinere sine fœtus offensione. Quæ omnia Hippocrates noscens, rectè inquit, Vtero gerentes sunt medicādæ,si materia turget,quarto mense,vsq; ad septimum: quod est medio tempore fœtationis,cum fœtus vtero firmiter alligatur. Non tamen omnes,quæ hoc tempore indigent purgatione permittit purgari: sed si materia turget,inquit,hoc est,† cogat accelerare.§ Tractum enim vocabulum est ab animalibus ad coitum concitatis. Cum igitur superabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati: tunc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo indiget manum porrigente, & hunc humorum motum ad aluum deducente. Eos verò, qui aliqua in parte sunt firmati humores, non oportet mouere. Sic igitur, & illud dictum est: ‖ Quicunque inflammationes in morborum principio medicamento conantur soluere:nihil de eo auferunt,quod intentum est,atque inflammatum:(neque enim passio,vt quæ cruda sit,cedit) quæ verò sana sunt,& morbo resistunt,colliquant. Quòd autem Hippocrates verbo,medicari,pro purgare medicamento consueuerit vti,omnes confitentur,quicunque, vel paruam habent de eius dictione notitiam. Nam, vt quispiam alia omittat ipsius volumina, & de solis post hac scriptis aphorismis meminerit: nihil aliud per vocem, medicari in eis posse significari intelliget, veluti paulo post fiet manifestum.

† ἐπείγηται.

* ὀργώντων.

4. de Vict. rat. in mor. acut. t. 22.7.137.c

Videtur Galen. innuere hunc Apho. 17. de Vsu par. 1.222.g

2 ‖ *In medicationibus talia educere è corpore, qualia,& sponte prodeuntia, vtile: quæ verò contrario modo prodeunt, cohibere oportet.*

Sponte euacuari è corpore dicimus, quæcunque sine aliqua medici opera excernuntur, nonnunquam ea, quæ nostrum regit corpus,potentia ipsum expurgante, nonnuquam † ex irritamento aliquo, aut § quia à vasis non contineantur. Cum itaque natura superfluum euacuat, iuuatur animal: cum verò alioqui excernitur, casus ratione: neq; inde vtilitas vlla prouenit, & talis euacuatio prauæ dispositionis est signum. Rectè igitur Hippocrates consulit ‖ imitari naturam. Est autem imitatio, in vnoquoque morbo tentare tales humores euacuare, quales nouimus in spontinis prodesse euacuationibus. Prius itaque dictum est ab ipso de omni euacuatione generalius. ‖ Sic, & vasorum inanitio,siquidem talis fiat,qualem fieri oportet,confert,& leuiter ferunt. Nunc verò de sola purgatione eundem fecit sermonem, quoniam de hac docere proposuerat in præsentis libri loco. Melius igitur fortasse fuerit de omnibus euacuationibus,quas medici moliuntur circa ægrotantium corpora, nos quoque sermonem repetere. Fiunt enim hæ aliquando per medicamenta totum corpus expurgantia, per vomitus, & deiectiones: aliquando medicina partis alicuius est euacuatiua, veluti quæcunque per palatum, & nares à capite abducunt superfluitates: E genere autem superfluitates abducentium sunt, & quæ per tussim expurgant, quæcunque in pectore sunt, atque pulmone, & quæ per vrinas abducūt totius sanguinis serosam superfluitatem. Clysterem quoque ex hoc genere feceris, & quodcunque aliud totum corpus æqualiter non euacuat,quemadmodum,& venæ sectio creditur euacuare,& omninò sanguinis extractio quæcunq;, quouis modo facta. Ex talibus autem est euacuationibus,& quæ per vterum fit,& quæ per ora venarum sedis,& quæ per exercitia,& frictiones,& omnem motum,atq;calorem,& balneas calidas, præsertim nitrosas,sulfureas,& bituminosas,& ex accidenti,media. Hæc siquidē omnia videntur quidem totum corpus æqualiter euacuare. Siquis tamen exactius perquirat,inueniet non æqualiter euacuare:verum in his,cum sit paruus excessus alterius ad alterum secundum eorum,quæ euacuantur,qualitatem,& quantitatem,ideo æqualis euacuatio videtur. Quæ verò pharmaca purgatoria nominantur,speciem faciunt euacuationis manifestè differentem:de quibus,vt dixi,nūc ipsi docere propositum:non tamen quicquam plus docet,quam quod de omnibus euacuationibus ipse iam dixit. Vna etenim est omniū intentio,ac scopus humor superabundās,cuius notitia est per-

† *Hæc verba in aliquibus codi. grēcis non habētur, nec in Burgundione, nec in Laurētiano. Vetus autem interpres impreßus totam hanc sententiā hoc modo habet: aliquādo furor humorum pungit,vnde intra vasa cōtineri non possunt.* 1.Aph.21.10.a. 1.Apho.2.3.b

† *Symptomatibus.* quirenda ex eo, qui toto corpore præter naturam color repræſentatur, & inſuper ex † caſibus, & morbis, & tempore, & ratione, & ætate, & conſtitutione, & natura ęgrotantis, & vitæ inſtituto, & victu: veluti (ſi ita contigerit) colore pallidiorĩ in toto corpore apparente, quemadmodum in illis, qui regio morbo laborant, non euacuata per ſedem bile, aut puſtulis aliquibus bilioſis per totum corpus diſperſis: particulatim autem, ſi morſus in ventriculo aliquis, atque faſtidium ſentiatur, & adſit cibi appetentiæ defectus, ac ſitis, ore amareſcente, aut quia in aliqua parte corporis ſit eryſipelas, aut quia tertiana febris hominem habeat, aut ex ardentibus illa, quæ ex amara fit bili. Nam in his omnibus flaua bilis abundat: atque idcirco conabimur ipſam educere illis medicamẽtis, quę cholagoga, ideſt bilis eductiua ab effectu nominantur. Atq; hoc eſt, quod ab Hippocrate dicitur:

1. Apho. 25. 10. h. & infr. aph. 3 ‖ Si, qualia oportet purgari, purgentur: confert, & leuiter ferunt. Quod enim dicitur, qualia oportet, abundantiam ſignificat humorum videlicet ſua qualitate infeſtantium ægrotantem. Ob hanc igitur cauſam ait tales cõferre euacuationes. Sed, quoniam omnes artificioſæ coniecturæ in actionibus aliquando aberrant: ‖ (ſimilitudines etenim, vt ipſe inquit, non ſolum vulgares, ſed etiã medicos eruditos aliquando decipiunt) alterum nobis dedit indicium bonarum euacuationum, tolerãtiæ facilitatem: vt & in hoc fiduciã habeamus, cum rectè fecerimus euacuationẽ. Quod igitur in flaua bile dixi, veluti in exemplo, hoc idem mihi, & in atra intellige. Nã, & in hac color totius corporis ad nigritiem tendit, & puſtulæ nigræ fiunt ex atræ bilis colore: & quicunque morbi ex eius fiunt exuperantia, multitudinem humoris indicant manifeſtè: quemadmodum elephas, cancer, & quartanus circuitus ex melancholico humore generantur: & lien magnus, & varices nigricantes ſunt eiuſdem humoris alumnæ paſſiones, quemadmodum, & quæ melancholia nominatur, & omne mentis delirium, cui ira, temeritas, atq; immanitas iungitur. Hippocrates verò etiam ‖ ex menſtruis, ſuperabundãtem in fęminis humorem coniecturabatur: & ſcripta ſunt ab eo indicia, in primo libro De mulieribus. Ex his igitur, ꝙ atra bilis abundet, dignoſcere oportet: & has habentem intentiones, ad eius accedere euacuationem. Secunda autem in ipſa euacuatione intentio habẽda eſt, tolerantiæ facilitas. Quæcunq; verò in atra bile, & flaua ſunt dicta, hęc mihi, & in pituita intellige, tumores œdematoſos, hoc eſt, inflatos, puſtulas, totius corporis colorem pro humoris ſpecie, febres quotidianas, mentis pigritiem, atque torporem, ſomnos profundos, capitis grauitates, & quoſdam acidos ructus, quando in ventriculo pituita abundarit. Hæc enim omnia ſuadent medicamentum dare pituitam purgans. Facta verò iam purgatione, tolerantiæ facilitas atteſtabitur, & dignotioni, & ei, quam auſus es facere propter ipſam, euacuationi. Ad dignotionem verò, & ſpem euacuationis, habes etiam conferentem aliquid non ſolum ætatem, vel naturam ægrotantis, ſed etiam anni tempus, & præſentem conſtitutionem, præterea, & regionem, & victum antecedẽtem, vnà cum alijs vitæ inſtitutis. Etenim didiciſti, vt hæc omnia, nonnulla pituitam, nonnulla flauã bilem, nonnulla atram exaugeant. Hæc quidem omnia, vt dictum eſt, ſunt intentiones exhibẽdi medicamentum, vim habens humorem infeſtantem expurgandi. In ipſa verò euacuatione altera erit intentio, vel nobis ferens recti iudicij teſtimonium, vel erroris. Recti quidem iudicij, tolerãtiæ facilitas: erroris autem, difficultas. Nam infeſtantium humorum euacuationem facile tolerabunt ægrotantes. Siquid verò aliud, & non quod infeſtat, euacuatur: neceſſarium eſt omninò male ipſos tolerare. Quod igitur, vt dixi, in principio libri per vnum oſtendit aphoriſmum, ita ſcribens:

1. Aph. 2. 3. b ‖ Sic, & vaſorum exinanitio, ſiquidem talis fiat, qualem fieri oportet, confert, & leuiter ferunt: Id in hoc loco nunc in duas ſecans partes in medicationibus, per priorem quidem hunc ſermonem, quæ ſint conferẽtes vacuationes, docet, per alterum autem, qui ſequitur, admonet, vt tales euacuationes firmum indicium ſubſequatur, facilitas tolerantiæ. Exempla verò ipſe appoſuit earum, quæ ſponte fiunt euacuationum ad bonum, multa quidem in libris Epidemiorum, pauca verò in hoc

1. Aph. 14. 47. f ibidem. 17. Infra, aph. 28. 30. d ipſo libro Aphoriſmorum, qualia huiuſcemodi ſunt: ‖ Quem aqua inter cutem habet: per venas in ventrem aqua fluente, ſolutio. ‖ Si lippitudo adſit: ab alui profluuio capi, bonum. ‖ Quibus bilioſæ deiectiones, ſurditate ſuperueniente ceſſant: &, quibus ſurditas, bilioſis factis ceſſat.

1. Aph. 25. Et 6. Epid. com. 4. t. 12. 3. 183. b *3* ‖ *Si, qualia oportet purgari purgentur, confert, & leuiter ferunt: contraria verò grauiter.*

Prius hic aphoriſmus à nobis expoſitus eſt in præcedentis aphoriſmi expoſitione: ſcriptus etiã in ſuperiori libri parte, ijſdem verbis: quare, & nonnulli eum de hoc loco ſuſtulerunt.

4 ‖ *Medicari æſtate ſuperiores magis, hyeme verò inferiores.*

In principio. Subaudire oportet, videlicet ventres: Rectè autem " æſtate purgat ſuperius, quoniã, & qui tunc humor ſuperabundat, flaua bilis eſt, & omninò tota natura animalis propter ambientem caliditatem magis ad ſuperiora mouetur. Quælibet autem ſuperfluitas, eò, quò vergit, ducenda eſt per loca conuenientia: quemadmodum ipſe in libro ‖ De humoribus ſcripſit. Addidit huic aphoriſmi ſermoni verbum, magis: neque ſimpliciter dixit, Medicari æſtate ſuperiora, hyeme verò inferiora. Nam, etſi non ſæpe, rarò tamen tempore æſtatis humor pituitoſus viſus eſt abundare, ſicuti hyeme aliquando flaua bilis.

in li. Quos purgare oporteat. 5. 88. e
in Cõm. de Salubri diæt. 15. 2. 41. e
Et intr. aph. 6. de Sectis ad eos, qui introdu. Iſagog. 18. b
Al. 1. t. 4. c. 11. fol. 76. c

Sub

de Theriaca ad Pisonē. 5.97.b. de Sectis ad eos, qui introd. Isagog. 18.b

A 5 ‖ *Sub cane, & ante canem difficiles sunt medicationes.*

Nam, & exusta tunc natura nostra non fert eam, quæ à medicamentis purgantibus prouenit, acrimoniam. Quare plures quoque purgati hoc tempore incidunt in febres: & natura ob æstum imbecillis, magis ex purgatione dissoluitur. Sed, & purgatio hæc parua fiet, cum calor aeris ambientis in partem trahat extrinsecam, cõtrariam ei, ad quam medicina ducit humores. Sicuti enim balneæ calidæ natura aptæ sunt obsistere purgationibus, sic & calor æstatis, tunc præcipuè, cum se ipso vehementior extiterit.

de Catharti ci. Spur. 94.c

6 ‖ *Graciles, & facile vomentes, purgare superius, cauentes hyemem.*

Hinc addere oportet, quod paulo ante dictum est, verbum, magis. Magna enim ex parte graciles sunt bilioſi. Si igitur hoc accesserit, vt sint ad vomendum faciles: sunt per superiora purgandi, nisi obsistat" hyems. ‖ Nam supra dictum est medicari æstate superiores magis, hyeme autem inferiores oportere. Supra, Apho. 4.

A. li. 1. f. 3. d. 5. c. 1. f. 68. h

B 7 *Vomentes verò difficulter, & mediocriter bene carnosos, per inferiora, cauentes æstatem.*

Si facilis ad vomendum, & gracilis sit, per superiora purgandus est, nisi sit hyems, hoc est æstate, autumno, & vere. Sin difficulter vomat, & mediocriter bene carnosus sit: per inferiora, si res vrgeat, solum cauendo æstatem: aliud autem anni tempus non oportet cauere.

8 *Tabidos verò, cauentes ad superiora purgationes.*

Ad superiores, inquit, purgationes nunquam tabidos duxeris, veritus scilicet instrumentorum, quæ respirationi obseruiunt, imbecillitatem. Per tabidos autem intelligere oportet, vel eos, qui morbum à Græcis phthisin nominatum patiuntur, vel qui ad eum sunt natura proni: de quibus ipse in primo libro Epidemiorum scribit: ‖ Et maximè moriebantur, quibus natura ad tabem prona erat. Est autem his pectus angustum, & qui in eo continetur pulmo. 1. Epid. com. 1. t. 18. 19. 3. 105. f. g

9 *Melancholicos autem plenius per inferiora, eadem ratione contraria apponentes.*

Ventres, inferiores videlicet, melancholicorum oportet eadem ratione plenius medicari. Plenius autem dixit pro fortius. Quia verò ad inferiora declinat hic humor, non sine ratione ipsum
C iubet per ventrem inferiorem euacuari, sicuti flauam bilem per superiorem, cum sit leuis humor, & sponte continuè fluitet. Commune igitur ambobus est, vt ducantur, quo vergunt, per loca conuenientia: proprium autem alteri quidem humori, per superiora loca euacuari, quoniam ad hæc vergit, alteri verò per inferiora, quoniam, & ipse ad ista declinat. Contraria itaque est per superiora euacuatio illi, quæ fit per inferiora: quorum vtrunque fit secundum vnam communem rationem. Quare rectè dixit Hippocrates, eadem ratione contraria apponentes.

in 6. Epi. cõ. 2. t. 9. 3. 162. b. in 1. Pror. com. 2. t. 37. 4. 174. d

10 ‖ *Medicari in valde acutis, † si materia turget, & eadem die: tardare enim in talibus malum est.* † ἢν ὀργᾶ.

Dictum est, & à me prius, quòd verbum, turgere Hippocrates transtulit ab animalibus, quæ ad coitum properant, cum naturali quadam concupiscentia moueantur ad seminis excretionẽ. Ostẽsum est enim in libris De semine, quòd fœmina etiam in coitu semen excernit. Quando igitur, vel in toto corpore similis huic fuerit naturæ impetus ad excretionem superfluitatum, vel si non toto corpore, saltem in partibus principalioribus: tale quid consueuit Hippocrates per verbum turgere, significare: & statim per medicamentum euacuationem faciendam iudicat prius, quàm vel virtus vitiata fuerit, vel febris caliditas aucta sit, vel ad aliquod membrum principale decuberint
D ij, qui per corpus vagantur humores. Quòd autem valde acutos morbos nunc nominauerit, quos prius peracutos dixit, vnicuiq; liquet. Et quidem, quòd iudicationis horum terminus est prima septimana, dictum, & à me prius hoc est. in Coacis prænotionib. Dolor supra vmbilicum, &c.

† *Greci codi. impressi habent.* καθάπερ ὁ ἐν τῷ βάθει τῶν τοι ὑτων ὑδέρων. *Multi tamen ex manuscriptis habẽt,* καθάπερ ἐν τῷ πάθει τῶν τοιὑτων ὑδέρων. *qđ Burgundio ita transtulit. quemadmodũ in passione talium hydropum. & ita etiam antiquus interpres impressus, & Laurentianus.*

11 ‖ *Quibus tormina, & circa vmbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neque aliter soluitur in aquam inter cutem siccam firmatur.*

Tormina fiunt, & propter morsum vehementem, & propter spiritum flatuosum, qui non habet exitum, sed in intestinorum inuolucris est interceptus. Quòd verò dolores ad tales dispositiones consequãtur, nemini dubium: At, cum circa vmbilicum, ac lumbos se firmauerint, & neque à medicamentis, neque ab alijs soluuntur auxilijs: quædam est earum partium habitualis intemperatura: quæ magna ex parte perseuerans, eam aquam inter cutem efficit, quæ ab Hippocrate sicca nominatur. Vocatur autem hic morbus à posterioribus medicis tympanias, quoniam abdomen percussum talem sonum edit, qualem tympana. Nam, & in illis per cutem extentam subiectus aer percutitur, † quemadmodum aer in hoc morbi genere, qui in profundo locatur. Quòd verò, & hoc morbi genus ex tumoris similitudine hydropem, id est aquam inter cutem Hippocrates nominet, est manifestum: Non tamen humidum est, sicuti qui ascites ab vtris similitudine dicitur:

in quo materia collecta non est flatuosus aer,sed humor aquosus. Videtur autem à maiori frigidi- E
tate generari aquosus hydrops, quem asciten vocant, quoniam in membrana abdominis interiore,peritonæo græcè dicta,humor veluti in vtre quodam continetur : à minore autem tympanias. Neque enim humida substantia in flatuosum aerem sine calore aliquo potest transmutari.

12 *Quorum alui intestinorum læuitate laborant : hyberno tempore supra medicari malum.*

Morbum,in quo celeriter ea,quæ comeduntur,talia deijciuntur, qualia deuorata fuerint, læuitatem intestinorum nominant:fitq; ex potentiæ contentiuæ debilitate:sed consequitur ad omniũ, quæ ad aluum pertinent,instrumentorum temperaturas,hoc est ipsius ventriculi, in quẽ cibos deuoramus:& eorum,quæ ex hoc suscipiunt,atq; transmittunt,intestinorum : fit etiam qñq; læuitas intestinorum ex aliqua summas partes occupante exulceratione,simili illis, quæ in ore fiunt, quas Græci aphthas nominant.intemperaturæ igitur nonnunquam fiũt,vt quispiam dicat,habituales : (sic verò nominant illas,quæ ipso corporum habitu læso fiunt:) quandoq; propter pituitam,qualis est acida maximè. Earum autem,quæ in summa parte hærent, exulcerationum, causa humor acris,& tenuis. Hic igitur etsi per superiora medicari debet, quoniam huiuscemodi humores magis fluitare soleant,quam ad inferiora secedere:non tamen hoc hyeme faciendum est : sicuti etiam F
superius est dictum.Alter verò pituitosus,quando adhæserit intestinis, nunquam est per superiora purgandus,hoc est per vomitoriam medicinam.Sola enim euomi natura apta sunt,quæ in ventriculo continentur:eorum verò,quæ continentur in intestinis,nihil potest per vomitus euacuari.

in Epistola ipsius Hippocratis ad Democritum.

13 ‖ *Ad elleboros qui non facile supra purgantur,eorum corpora ante potionem pluri cibo,atq; quiete humectanda sunt.* in 6.Epi.cõ. 5. t. 29. 3. 193.g

Prius oportet tentare naturam eius,qui elleborum sumpturus sit,quo modo se habeat ad superiores purgationes.hoc est ad eas,quę fiunt per vomitiones.Fiat autem periculum per medicamẽta vomitoria,quæcunq;sunt mediocria.Si igitur non facilè purgari videatur,non oportet huiuscemodi hominem ad elleborum ducere antequam præparetur.Hoc autem fieret,si per cõtinuos vomitus assuescat is,qui est sumpturus elleborum, ad promptè vomendum. Verum hoc, vt paruum aliquod,atque omnibus notum , Hippocrates prætermisit. Melius autem fieret præhumectando corpora. Præhumectantur autem pluri alimento, atque quiete. Ac de quiete quidem clarum est. Sicut enim exercitia sunt apta natura exiccare : sic & requies(quod ocium est,& ab exercitatione vacatio)seruat humiditatem . Cibus verò nõ simpliciter copiosior est aptus natura humectare,sed G
quicunq; nullam habet fortem qualitatem, hoc est neque acerbam, neque aerem , neque salsam , neque amaram . Fortè autem neque simpliciter cibus hic,qui talis est,est appellandus, sed hoc totum,cibus medicinalis:sicuti illi,qui est cibus simpliciter, soli hoc inest ex omnibus, vt ex natura , non autem ex accidenti solidas partes animalis humectet , cum hoc ipsum non per se, sed ex accidenti aliquo faciat quies.Quia enim eam,quæ prouenit ex cibo,humiditatem non exiccat:idcirco dicitur humectare . Aqua verò, neque epota, neque extrinsecus occursans, natura apta est solidas animalis partes humectare.De talibus autem perfectiorem posset quispiam habere doctrinam legendo librum nostrum de potentijs naturalibus,& librum de tabe.

in eadem epistola.

14 *Cum biberit quis elleborum,ad motiones quidem corporum ducere magis: ad somnos verò, atque quietem,minus. Indicat autem nauigatio turbari motione corpus.*

Ipse attulit causam , ob quam eorum corpora moueri præcipiat , qui assumpserunt elleborum . Quies siquidem in eodem statu conseruat,motus verò transmutat,atque alterat corpus:vt iudicat nauigatio,quæ motus quidem est,turbat autem corpora adeo,vt & vomitum excitet. Cum igitur talis motus fuerit sufficiens etiam solus ad vomitum corpus præparare , fit sanè rationabile , vt, si H
vomitorio medicamento coniungatur,longè maiorem habeat efficaciam. Quidam pro nauigatione nauseam scribunt,vt sit sermo talis . Ostendit autem, & nausea, quæ vehementioribus corporis aduenit motionibus , ex motione corpus perturbari . Liquet autem, quòd & hic sermo eandem vim habet cum priore.

in eadem.

15 ‖ *Cum volueris magis ducere elleborũ,moue corpus:cum verò sistere,somnũ facito, & nõ moueto.*

Prior quidem aphorismus,quo modo oporteat hominem,qui elleborum sumpsit,ad purgationem præparare,nos docuit:præsens verò,quo modo sistere purgationem . Non est autem absque ratione,ꝙ ea,quæ sistunt purgationem,sint contraria ijs,quæ vomitum cient . Si igitur motiones ciebant,sistent quietes : & multo magis somnus,in quo actiones animales ociantur ,quæ & per sensum fiunt,& præterea per musculos in motibus, qui fiunt ex appetitu.

in eadem.

16 ‖ *Carnes sanas habentibus elleborus periculosus : facit enim conuulsionem.*

2. Aphor.37. 17.g

Quod in præcedentibus dixerat in omnibus purgationibus , hoc nunc in ea sola dicit , quæ fit per elleborum : adeo vt duo aphorismi possint inuicem iungi , tali modo : ‖ Qui corpore bene se habent ,

A habent,difficile eſt medicari. Sic ergo & elleborus carnes ſanas habentibus periculoſus eſt. conuulſiones enim facit. Habet nanq; elleborus iſtud præcipuum,facere conuulſionem,propter operationis vehementiam.

de Vict. rat. in morb. ac. cō. 4. t. 115. 7. 151. a

17 ‖ Siquis febrem non habens,abſtineat à cibo,& cordis morſum, & tenebricoſam vertiginem patitur,& oris amaritudinem ſentit: medicatione indigere per ſuperiora ſignificat.

Apoſitia.i.abſtinentia à cibo,idem ſignificat,quod anorexia.i. inappetentia. Cardiogmos autem id eſt cordis morſus,eſt cordis,hoc eſt oris ventriculi, paſſio. Priſci ſiquidem & hoc, cor nominabant. Scotodinos autem.i.tenebricoſa vertigo, eſt, quando ſimul res conſpectæ vidētur circumuolui,& ſenſus viſus repente deſtruitur, cum ægrotus ſibi tenebras circunfundi opinetur. Fit autē hoc ore ventriculi à malis humoribus morſo. Nam propter neruorum magnitudinē, qui ad ipſum à cerebro veniunt,hac parte patiente, animæ opera detrimentū patiuntur. Hi itaq; † caſus ſunt cōes humorū omniū mordacem habentium naturā. Os autē ſentire amaritudinē, ſolius bilis, quę pallida & flaua nominatur,eſt opus:quare rectè in huiuſcemodi inqt Hippocrates ſignificari, quòd oporteat medicari per ſuperiora: qđ explanatū,talē habebit interpretationē: Huiuſcemodi B caſus ſignificant medico,indigere hominem medicatione per ſuperiora,hoc eſt per vomitiones.

† *Al. Dolores qui ſunt ſupra ſeptum trāſuerſum, purgatione indigentes medicatione per ſuperiora opus eſſe ſignificāt: qui cunque autē infra, per inferiora. Et ita Galen. in commento.*

18 † Supra ſeptum tranſuerſum dolores,purgatione,indigere per ſuperiora ſignificant: quicunq; verò inferiora moleſtant, per inferiora.

Hic aphoriſmus, quod antea in vno dolore docuit oris ventriculi,hoc ad oēs extendit dolores: nam clarum eſt,vt,quicunq; ſupra ſeptum tranſuerſum conſiſtunt, purgatione indigentes conſulat per ſuperiora purgari,quicunque infra ſeptum tranſuerſum,per inferiora. Addidit autē ſermoni,purgatione indigentes, nequis fortè arbitretur curare Hippocratem omnes dolores ſimpliciter per euacuationem, neque enim nunc dicit hoc: ſed quòd ſecundum humorum infeſtantium inclinationes, oportet etiam facere euacuationes: & neq; ſupra ſeptum tranſuerſum dolores per ſubducentia medicamenta euacuare: neq; infra conſiſtentes,per vomitiones.

19 ‖† Qui in medicamentis purgati non ſitiunt: non quieſcunt prius, quàm ſitiant.

† *Paulus Magnolus ita vertit. Quicunque in medicamentorum potionibus haud ſitiūt, purgandi nō faciunt finem priuſquam ſitiuerint.*

Qui purgantur, nonnulli ſtatim ſitiunt, nonnulli poſtea:fitq; hoc propter ipſius ventriculi diſpoſitionem,& propter datum medicamentum,& propter humoris,qui vacuatur,naturam. Ven- C triculi quidem ratione,qui ex caliditate, vel ſiccitate, vel ambabus qualitatibus promptè ad ſitiēdum perducatur,ſiue hoc natura inſit ei, qui biberit medicamentum,ſiue illo ſolum tempore. Ratione autem medicamenti,cū acre fuerit,& calidum,ac mordax. Propter humorem verò, qui vacuatur,quando bilis amara fuerit. Hiſce quidem de cauſis fiunt ſitibundi. Ex contrarijs verò longo tempore ſine ſiti perſeuerant, quando vel frigidiorem, & humidiorem ventriculum habuerit homo, qui purgatur, aut ab initio, aut tempore purgationis: vel quando medicamentum omni vacat mordacitate: & tertio quando humor pituitoſus, aut aquoſus extiterit. Verum & in his, quando abundè fuerint euacuati, conſequitur ſitis: ſufficiens etenim eſt ea, quæ ex euacuatione prouenit ſiccitas, ipſam efficere. Accedit præterea medicamenti purgantis vis, habentis aliqua etſi neque manifeſtum, neq; ſenſibilem,attamen latentem acrimoniam,ac caliditatem.

in Epiſtola ipſius Hippocratis ad Democritum.

20 Non febricitantibus ſi tormina acciderint,& genuum grauitas,& lumborum dolor, medicari inferius oportere ſignificatur.

Sicuti paulo antea docuit ſigna eorum,quos oporteat medicare ſuperius,ita nunc docet ea, per quæ cognoſceret aliquis, quando oporteat inferius medicare. Eſt autem communis vtriſq; ratio D in differentibus caſibus. Nā pro inclinatione noxoriū humorum,facere oportet euacuationes.

4. Apho. 23. 29. h

21 ‖ Deiectiones nigræ, qualis eſt ſanguis ξniger,ξ ſponte venientes,ſiue cum febre,ſiue ſine febre,peſſimæ: & quanto colores magis praui fuerint plures, peius: cum medicamento verò melius, & quanto colores plures non praui.

in Coacis prænot. Egeſtio alui nigra velut ſanguis, &c.

De deiectionibus nunc ipſi eſt ſermo, quæ à priſcis medicis quidem nigræ vocantur, bilis verò nigra exquiſitè non ſunt. Nā acre,& corrodens,& acidū non habent: ac, quod multo plus eſt, in terram effuſæ ipſam non fermentant:verum ſunt,vt quis eius deſcribens imaginem planè diceret,veluti ſanguinis limus,qualis etiam vinis craſſioribus iā conſiſtentibus ſolet ſubſidere, quem fæcē nominant. Hæc ſi diutius moretur in corpore,& neq; per aliquem ſenſibilem effluxum, neq; occultum excernatur,verum tranſmutetur,atq; putreſcat,fit bilis nigra exquiſitè. Antequam verò hæc genita ſit, ſplen trahit eam,quæ eſt veluti ſanguinis fæx, hepar expurgans: quemadmodū in commentarijs de potentijs naturalibus eſt demonſtratum. Abutitur itaq; & hoc melancholico humore ad ſui nutritionem ſplen: &, quam rurſus ipſa fecerit, ſuperfluitatem totam expellit ad ventrem,vnà cum alijs ſuperfluitatibus excernendam. Si quando igitur neque ſplen bene expurgauerit, & ille,qui in hepate continetur ſanguis, multum huius limoſæ ſuperfluitatis habuerit:ac-

creſcet

creſcet debilitas viſceri ita,vt in ſeipſo continere ſuperfluitates non poſſit,& tunc illæ, quæ nigræ E
vocantur,fient deiectiones,de quibus nunc ſermo habetur ab ipſo. Adiecit autē ſuo ſermoni, Veluti ſanguis, tale quiddam oſtēdens:Qualis fit ſanguis denigratus,dum per inteſtina defertur, tales ſunt nigræ deiectiones, Nā extremæ dementiæ fuerit exiſtimare, ſanguini ſecundū naturam ſe habenti,tales deiectiones aſſimilari. Fient etenim hæ & rubræ,& nigræ. Atqui impoſſibile eſt ſanguinē eundē & rubrum,& nigrum eſſe: Plurimas verò huiuſcemodi deiectiones in peſtilenti hoc morbo longo cōſpeximus,quæ non magis in ijs,qui exitio proximi erant,quā in alijs ſaluādis apparebant:non tamen vel in principio,vel incremento morborū conſpiciebantur. Tunc enim, quæ euacuabantur,erant & flaua,& rufa colore colliquamēta:quæ verò mox apparebant, nigra erant, veluti ſanguinis fæx: ſiue ipſo ſuperaſſato habuiſſent generationem, ſiue aliquā extraneam putredinem adepto,illis,quæ in ventriculo fiunt,cruditatibus proportionalem,quando ad vitioſos humores corruptio terminauerit. Quare ab initio quidem nunquā ad bonū fiunt huiuſcemodi deiectiones,magnam viſceris* læſionem oſtendentes: ad morbos verò in vigore conſiſtentes ſequuntur ſæpius,natura ſuperfluitates expurgante. Non tñ iſtud hoc in aphoriſmo adiecit Hippocrates, quamuis alibi quidem dixerit in vniuerſum. ‖ Signa iudicatoria non ſtatim appareant:in ſequenti autem aphoriſmo particulatim,dū inquit:Morbis quibuslibet incipiētibus,ſi atra bilis, vel ſupra, F
vel infra exierit,lethale eſt. Nunquid igitur ſatis viſus eſt ſui animi manifeſtare ſententiā,vtēs hoc verbo,venientes,quod tēporis ſpatiū oſtendit,tanquam vel per morbū totū, vel per longū ipſius tempus tales veniant deiectiones? Si enim aliquod vnum tempus oſtendere voluiſſet:omninò vel quæ poſt apparuiſſent,vel quæ veniſſent,protuliſſet:non ſponte venientes. Hoc enim verbum,venientes, non aduenisſe,ſed aduenire ſignificat. Aſſumpto tamen medicamento, quod vim habet purgandi nigra, talia deijci nihil mirum. Sic itaq; plures deiectionum colores præter naturam, ſponte quidem euacuati, multarum, atq; malarum in corpore diſpoſitionum ſunt ſigna:à medicamento autem ducti vim habente plures humorum ſpecies euacuare, nihil abſurdum ſignificāt.

* κάκωσιν al. ἴγκαυσιν, ideſt, æſtuationem. 2. Epid. ſect. 1.

in Coacis prænot. Febrienti ſi atra bilis in principio ſurſum,&c.

22 ‖Morbis quibuslibet incipientibus,ſi atra bilis, vel ſupra,vel infra exierit, lethale.

Facta eſt à nobis, & in antecedente aphoriſmo diſtinctio inter humorē melancholicum, & nigram bilem,de qua nunc ſermo habetur ab ipſo. Et cauſam, ob quam ab initio lethales ſint huiuſcemodi humores, poſtea verò iudicatorij appareant, in illo aphoriſmo ſufficienter percurrimus:ſed & nunc repetemus,quoniam ea, quæ ſunt ad artem maximè neceſſaria, ſæpe tractare ſit melius. Quando aliquis incipit morbus:ſi quid excernitur,nihil tūc excernit naturæ rōne,ſed ſunt G
omnia caſus earum,quæ præter naturam ſunt in corpore, diſpoſitionum. Quo enim in tempore à cauſis quidem morbū facientibus natura grauatur,adeſt aūt cruditas humorum,tūc aliquid benè euacuari eſt impoſſibile:ſiquidem oportet coctionem præire, ſubſequi verò diſcretionem, & poſtea euacuationē,vt bona ſit criſis, ſiue iudicium. Hæc autem nos ipſe docuit in primo libro Epi-
1. Epid.com.2. t.45.3.112.b demiorum,ita inquiens.‖Coctiones,iudicij celeritatem,ſalutisq; ſecuritatē ſignificant:cruda autē & incocta ad malos abſceſſus conuerſa, iudicationis carentiā, vel dolores, vel longitudinem, vel mortes, vel eorundem malorum reditus. Quando igitur poſt morbi coctionem aliquis humor vitioſus excernitur, tunc corpus à natura expurgatur. Et propter hoc atra bilis,& alius omnis huiuſcemodi humor, vbi ſigna coctionis in morbi proceſſu apparuerint, bonam ſignificat euacuationem. Si verò aliter excernantur ſine ſignis coctionis, exitialis eſt caſus. Quare, cum in morbi principio ſemper ſint ſigna cruditatis, mala ſemper erit humorum talium euacuatio.

3. de Diffic. reſpirationis 3.73.e 1. de Criſib. 4.127.f

23 Quibuſcunq; ex morbis acutis, aut diuturnis, vel ex vulneribus, ſiue quouis alio modo extenuatis,nigra bilis,ſiue vti ſanguis niger deſubter exierit,poſtridie moriuntur.

Sermo in hoc aphoriſmo eſt potentia talis: Siue atra bilis (de qua antecedens docuit aphoriſ- H
mus) ſiue nigra,quæ ſanguini nigro aſſimilatur,(de quibus prior aphoriſmus) ijs, qui ad extremā extenuationem venerint,apparuerit,poſtridie moriuntur. Eſt.n.in talibus natura imbecillis adeo, vt non poſſint concoquere neq; diſcernere,neq; excernere,quæ ita praua exiſtunt. Propter morbi igitur magnitudinem cum contineri nequeant,effundūtur,& idcirco ſunt difficilia. Mortem autem non in poſterum afferunt,vt in alijs contingit morbis propter virium imbecillitatē. Oſtendit tamen in hoc aphoriſmo manifeſtè,quod & in priore, cum dicebat. ‖ Deiectiones nigræ, qualis
Supra, Aph. 21. ſanguis: ſubaudire oportet, niger: vt tale ſit plenum: Deiectiones nigræ, qualis ſanguis niger. Oſtendit autem & nos bene à nigris deiectionibus bilem nigram ſeparaſſe. Hæ enim ſanguini denigrato ſimiles videntur, differentes in eo,quòd fuſæ ſunt,& non concretæ,vt illæ. Nigræ autem bilis,& in eo, quòd fuſa eſt abſq; concretione, & quia fulgentem habet nigredinem, & præterea mordax eſt, ſicuti acetum,& terram abradit, atq; fermentat:quorum nihil nigris adeſt.

A.l.1.f.2.d.3 c.13.f.55.g. de Atra bile 1.35.f 5. de Vſu partium. 1. 145.e 2. de Naturalib. facul. 1.301.e 3.de Diffic. reſpirat. 3. 73.e

24 ‖Difficultas inteſtinorum, ſi ab atra bile inceperit, lethalis eſt.

Ab illa,quæ à quibuſdā pallida,ab alijs bilis flaua nominatur, maxima ex parte incipit inteſtinorū difficultas, abraſis prius in ſumma parte propter humorum acrimoniam inteſtinis, poſtea verò

A verò exesis adeo, vt exulcerentur. Hanc igitur inteſtinorum difficultatem ſæpe ſanauimus. Quæ verò ab atra bile fit, inſanabilis eſt prorſus, cum nihil differat à cancro vlcerato. Cum igitur hic cancer in ſumma parte conſiſtens, ſi aut cum difficultate ſanabilis, aut omninò inſanabilis, quamuis poſſit continuò medicinam habere inſidentem: rationabile eſt illum, qui occupat inteſtina, nō ſolum quia nihil illi continuo adhærere poteſt, verum etiam quia ſemper ab alimenti ſuperfluitatibus tangitur, eſſe penitus inſanabilem.

25 Sanguis quidem ſupra, qualiſcunq; fuerit, malum: infra autem nigra deiecta, bonum eſt.

† De nigris deiectionibus ſermo habitus ab ipſo eſt in præcedentibus aphoriſmis: nunc verò de ijs, quæ vel per os, vel per ſedem excernuntur, verba facit. Quare in propoſito aphoriſmo quando ipſe dicit, ſupra, ſolā, quæ fit per os, excretionē intelligemus, illa, quæ fit per nares, omiſſa. Hanc itaq; ait ſemper eſſe malam, qualiſcunque fuerit is, qui excernitur ſanguis, hoc eſt, ſiue ſpumoſus, ſiue rubeus, ſiue flauus, ſiue niger, ſiue aquoſus, ſiue craſſus. Melius enim eſſe inquit, vt infra exeat, non tamen more dirupti ſanguinis, ſed paulatim fluentis ita, vt ſui exitus tarditate denigretur. Ipſum itaq; ſanguinem confluere omninò ad aliquod inteſtinum, malum oportet exiB ſtimare. Melius autem, quando paucus, quàm quando multus veluti diruptus effluxerit. Quare, quod legitur, bonum, non tanquam propriè dictum, ſed tanquam idem, quod melius ſignificaret, eſt accipiendū: quaſi ita diceret: Infra autē melius nigra deijci. Re vera enim hoc eligibilius, quā per os quocunq; modo ſanguinē ferri. Hoc ſiquidē dixerit quiſpiam, vt eam, quæ videtur in verbis Hippocratis, repugnantiā diſſoluat, dicentis nunc bonū eſſe, vt nigra deijciantur, cum tamen paulo antea ‖peſſimum id eſſe dixerit. Poſſumus etiam vocabulum, nigra, ſic accipere, quemadmodum ipſe in Epidemijs dixit, de ‖ſanguine ex venis (quas hæmorroidas vocant) profluente, tanquam ſanante melancholicas paſſiones. Re vera enim iam factæ melancholiæ maximum eſt remedium ſanguinis ex his venis profluuium: quam etiam, ſi futura ſit, prohibet. Sic itaque nobis intelligentibus, ſermo talis erit: Sanguis ſupra, qualiſcunque fuerit, malū: infra verò per hæmorrhoidas, bonum, quando nigra euacuantur: hoc eſt quando hominis natura multum talem accumulauerit ſanguinem. Aliter autem non eſt aſſuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas euacuationi, vt quæ periculoſam habeat vtranque immoderantiam, ſiue ſupra modum ſanguis excernatur, ſiue ex toto ſupprimatur.

† Ex.cod. græc. manuſcriptis, & impreſsis ita vertendum. In præcedentibus aphoriſmis ſermo ipſi habitus eſt de ijs, quæ per os, & ſedem excernuntur. quare in propoſito etiā aphoriſmo, quando, &c. & ita etiam Burgundio. ſupra Aph. 21. 6. Epid. com. 3. t. 37. 3. 178. d

C *26 A difficultate inteſtinorum habito, ſi veluti caruncułæ exeant, lethale eſt.*

In difficultatibus inteſtinorum, cum adhuc conſtituuntur, quædam corpora pinguia excernuntur: poſt hæc autem, niſi finiri anticipauerint, quædam ramenta inteſtinorum, ablata ipſorum ſuperficie interiore, quæ membranoſa exiſtit, & denſa, illi, quæ cutem exterius contegit, epidermitidi. i. cuticulæ appellatæ, proportionalis. Poſt hæc autem aliquid ex ipſa abraditur ſubſtantia inteſtinorum: in quo tempore non adhuc fieri difficultatem inteſtinorum, ſed iam factam, atque completam dicimus eſſe. Quando igitur partes adeo magnæ inteſtinorum excernuntur in difficultate inteſtinorum, vt poſſimus eas carnes nominare: lethalem ait eſſe morbum, cum neque caro concreſcere, neque cicatrix obduci in tali poſſit exulceratione.

3. Difficult. reſp. 3. 37. e 11. Prorr. cō. 3. t. 41. 4. 285 e

27 ‖Quibus, in febribus ſanguinis fluxerit multitudo quacunque ex parte: cum reſiciuntur, alui ijs humectantur.

Calore natiuo debilitato ex profluuio ſanguinis, neq; cibi bene concoqui, neq; in ſanguinem tranſmutari, multoq; etiam magis neq; diſtribui poſſunt per corpus: propterq́ue hæc omnia, aluos fieri humidiores par eſt, donec proceſſu temporis vires ſuas natura recuperauerit.

in Coacis prænot. Quib. in febribus ſanguis abundè, &c. & in ijſdem, Magnæ ſunt ī principijs ſanguinis, &c.

1. de Locis affect. 4. 4. a. 4 Aphor. 2. 27. h

D *28 ‖Quibus bilioſæ deiectiones, ſuperueniente ſurditate ceſſant: &, quibus ſurditas, ſuperuenientibus bilioſis deiectionibus ceſſat.*

Non de habituali difficulter ſolubili ſurditate nunc illi ſermo eſt, ſed de ea, quæ repente in febribus, vel aliter fit, recurrente ad cerebrum bile. Ipſe ſiquidē, cū meatus auditorios occupauerit, efficit ſurditatem. Cum verò hinc ipſam natura expellente, ad excretionem peruenerit, ſoluit ſurditatem.

in ijſdem, Bilioſas egeſtiones ſurditas ſedat, &c.

de Tremore palpit. &c. 3 53. h

29 ‖Quibus in febribus ſexto die rigores fiunt, difficile iudicium ſequitur.

Quicunq; ad febres, & præcipuè ardentes, rigores ſuperueniunt: iudiciū habere ſolent bonum, atq; perfectum, vbi in die iudicatoria fiunt, & cū ſignis coctionis: non bonum autem neq; perfectū, quando vel diei, vel coctionis ſigna fuerint imperfecta. Quòd igitur concocta eſſe oporteat, quæ bene iudicari debeant, in primo libro docuit Epidemiorum per ea verba, quæ paulo antea diximus: quorū initium, ‖Coctiones celeritatē iudicij, ſalutiſq́; ſecuritatē ſignificant. Quòd autē neq; in oībus diebus: & in ‖Prognoſtico ſcripſit, & in hoc ipſo ‖aphoriſmorū libro, & præterea in ‖primo Epidemiorū. Collecta autem ſunt à nobis hæc omnia, opportunèq́; expoſita, quæcunque quidē de diebus iudicatorijs ab eo ſcripta ſūt, ī tractatu de diebus iudicatorijs inſcripto: quæcūq́; verò

in ijſdē, Quib. ſexta die nō lōgè à principio. 1. Epid. cō. 2. t. 45. 3. 112. b in Progn. com. 3. t. 3. & 5. 4. 207 b. c. 2. Aph. 24. 15. g Vide etiam infra Aphor. 36. 1. Epid. com. 3. t. 14. 3. 120. e

verò de signis coctionis, in altero de iudicijs. Dictum autem & in ipsis de eo,quod fit in die sex- E
ta iudicio: de quo nunc etiam faciens mentionem, ait, eos, qui in hoc die fiunt rigores, difficile habere iudicium,hoc est,vel malum afferre iudicium, ac si malè iudicantes dixisset:vel non firmiter,immo in quibus facilè foret fieri recidiuam: vel in longum tempus extensos,ac si difficulter solubiles dixisset. Cum casibus verò quandoq; difficilibus sextæ diei iudicium fit: de quibus omnibus integrè scripsimus in ijs,quas nuper nominauimus, tractationibus. Hæc igitur in hunc modum fieri etiam ipsa experientia testatur: ipsorum autem causas longum esset in præsentia exponere. De diebus enim iudicantibus, tertio diximus libro de iudicatorijs diebus: de rigore autem in opere ad id seorsum dedicato.

30 ‖ *Quibuscunq; accessiones fiunt: quacunq; hora febris dimiserit, si eadem cras occupauerit, iudicium habent difficile.*

Supponatur quispiam prima die cæpisse febricitare hora tertia, & quieuisse quauis alia hora: deinde die secundo eadem hora tertia cæpisse, mox cessasse febrem quacũq; hora:& tertio rursus die hora tertia cæpisse,mox rursus,quouis tempore finita febre: cœpisse iterum quarto die eadem hora tertia: & ita deinceps seruari quidem semper horam tertiam, in qua accessio suum facit initium, non seruari autem alias,in quibus finitur: hunc, qui tali laboret morbo, necesse est tempo- F
ribus longioribus ægrotare ijs,qui habent horum initij accessionis inordinatam. Hoc quidem nos ab experientia comprobatum,dictum fuisse arbitramur. Sunt verò quidam, qui tale aiunt esse, quod dicitur: Si primo die accessionem ægrotus habuerit,exempli gratia,hora tertia:&(si ita contigerit) hora duodecima febris desierit: rursus die secundo hora duodecima cœperit febricitare: morbum aiunt difficile iudicium habiturum, nullam apponentes rationem: sed neq; id ab experientia comprobari, ostendere potentes. Non tamen, difficile habens iudicium, aliter possumus interpretari,quam difficulter solubile: vt tale sit,quod ab Hippocrate dicitur: Siue quotidie, siue tertio, siue quarto quoque die ægrotus habeat accessionem eadem hora: difficulter solubilis est is morbus, siue multas, siue paucas accessio occupet horas. Hoc igitur (vt dixi)experientia comprobatur. Eius verò causam talem esse opinandum est: causam accessionum, vbi non fuerit fixa, ac stabilita, non seruare eundem terminum,aut circuitum: vbi verò firmata fuerit,seruare:atq; ideo difficulter solubilis est causa,quæ fixa, ac stabilita sit:facilè verò solubilis,quæ talis non est. Nam, quæ firmata sunt, magnam vim, vt quispiam diceret, demolientem exposcunt, quæ longo tempore, & per fortiora, ac plura auxilia comparatur.

in lib. de Humorib. In febribus ad articulos, &c. ante medium. 31 ‖ *Lassitudinem habentibus in febribus: in articulos, & circa maxillas potissimum abscessus fiunt.* G

Dictum & prius est,quòd lassitudinum nonnullæ quidẽ ex multis accidunt motibus, quæ simpliciter,& propriè lassitudines nominantur. Quidam verò neq; multis, neque vehementibus acti motibus,lassitudines pati consueuerunt. Tales itaq; lassitudines,non lassitudines simpliciter, sed spontaneas lassitudines nominare consueuerunt. Ambarum autem ipsarum communis est locus perpessus: hic verò est totum genus in corpore musculosum. Quæ verò ex motibus pluribus lassitudines accidunt,ipsis adest proprium peculiare, caliditas articulorum: quare in his nihil mirum ad articulos abscessus decumbere,vt qui vnà cum musculis laborauerint, atque vltra modum cõcaluerint. Spontaneis autem lassitudinibus, vna sola ratione euenit, vt fluxiones decumbant ad articulos (sicuti & omnibus alijs ferè morbis, qui per abscessus iudicantur) cum latiora ipsorum spatia promptè se habeant ad superfluitates suscipiendas. Rariores igitur in illis abscessus sunt,in lassitudinarijs plures, & præcipuè cum lassitudines spontaneæ fuerint,& ex ijs maximè quæcunq; ob multitudinem fiunt. Erit igitur in aphorismo sermonis hæc summa. Ijs, qui quomodocunq; in febribus lassitudinem habent: ad articulos, & circa maxillas præcipuè abscessus fiunt. Hoc verò contingit propter eam, quæ est in febribus, caliditatem, relata multitudine ad caput, mox in- H
de suscipientibus illis,qui circa maxillas adenes existunt, sicuti qui circa inguina, & alas sunt, quando ad illas partes multitudo peruenerit.

in eodem. Quibus verò ex morbis se erigẽtibus, &c. 32 ‖ *Quibuscunq; resurgentibus ex morbis, siquid laborauerit, hic fiunt abscessus.*

Si quidem πόνος.i.labor,& vehementẽ significat motum, & dolorem,& læsionem,sicuti prius dictum est:liquet,q; & πονεῖν,hoc est laborare,pluri vti motu significabit, & aliquem habere, vel dolorem,vel læsionem. In nonnullis igitur,qui ex morbo conualescũt, apparet, quando humores morbum facientes non satis fuerint expurgati,sed quasdam reliquerint superfluitates: cum laborantem,siue dolentem partem quampiam habuerint,illuc morbum decumbere: cum labor quidẽ habeat causæ rationem,dolor verò signi. Nam in vehementioribus motibus, & vires fiunt imbecilliores,& caliditas maior accenditur: doloriq; iam fluxione decũbente perficitur. Hoc igitur, vt diximus, est signum abscessus,qui fit. Caliditas autem, atq; imbecillitas ad locum affectũ prouehit superfluitates. Vtroq; igitur (vt diximus) modo accipere possumus verbum, laborare: toti tamen sermoni, qui nunc ab Hippocrate profertur, alterum magis conuenit significatum: siquidem antea de lassitudinarijs febribus locutus,deinceps autem rursus,inquit. Sed, & siquid antea laborauerit.

A laborauerit. Videtur enim prior aphorismus, cuius initium. Lassitudinem habentibus in febribus, de lassitudinibus, quæ in morbis fiunt, habuisse sermonem: in eo autem, qui nunc proponitur, de ijs, quæ fiunt in conualescentibus: in sequente verò, de illis quæ morbum antecedunt.

33 ‖ Sed & si ante morbum aliqua parte laborauerit, hic morbus firmatur.

in li. de Humoribus. Sed & si quid doluerit, &c. ante medium.

Siue quis velit connectere duobus prioribus sermonibus illum, qui nunc dicitur, ad vnius aphorismi integritatem, siue seorsum vnumquemque scribere, nihil refert: nam & communitas eorum ostensa est, & singulorum proprietas in sermone prædicto. Dicetur autem & nunc à nobis denuo breuibus. Quando in morbo sensus aliquis lassitudinis fuerit, expectare oportet absces-sũ aliquem ad articulos fore, præsertim iuxta maxillas: simili modo, siquis ex morbo conualescens, parte aliqua corporis laborauerit, vel antequàm ægrotaret. Nam plurimum solet ad talia decumbere, in illis videlicet morbis, in quibus speratur abscessus futurus, neque morbus per excretionẽ antea iudicandus. Dicta sunt autem quædam, & in præcedentibus de talium morborum dignotione, sed sermo vniuersus in commentarijs de Crisibus est explanatus.

7. Apho. 59. B 59. d Inf. Aph. 35

34 ‖ Si à febre habito tumore non existente in faucibus, strangulatio repente superuenerit, lethale.

in Coacis prænot. in febribus repente suffocari, &c.

Licet & simpliciter accipere initium aphorismi, in quo ait. Si à febre habito: tanquam ita dixisset. Si homini febricitanti, tumore non existente. Licet & cum maiori aliqua significatione: quẽadmodum solet in Epidemijs scribere, non simpliciter quouis modo Febricitãtem ostendens, cũ ∴ dicit, Febris ipsum habebat: sed de eo, cui magna insit febris, ita loquens. Contingit itaq; & sine magna febre, strangulatione repente superueniente, hoĩem interire: ineuitabilior autem, & citior est mors, adeo vt neq; ex inopinato vnquã homo saluetur, cum vehemens febris detinet ægrotantẽ. Indiget.n. huiuscemodi febris (vt in sermonibus de difficili anhelitu fuit à nobis ostensum) inspiratione abundanti: fit verò nedum abundans, verum omninò pauca, ijs, qui strangulantur. Neque enim aliud est strangulatio, nisi interitus subitus propter defectũ inspirationis: qui fit ex angustia alicuius instrumẽti ex ijs, quæ obseruiunt respirationi. † Nã talis angustia ipsorũ seorsum in eo genere est, qđ anhelitus carentia noĩatur: quæ & ipsa fit vel propter imbecillitatẽ potẽtiæ illius, quę mouet thoracẽ, vel ꝓpter vehemẽtẽ frigiditatem vitalis principij. Strãgulatio verò oĩnò fit ex angustia: angustia autẽ, vel repleta intermedia regione, quæ inter thoracẽ est, atq; pulmonem, aut pulmonis cauernis, vel aliqua inflammatione totũ occupãte viscus, vel asperã arteriã, vel eã partẽ, C quæ est veluti caput eius, quam nominant larynga. i. guttur: quæ etiã inflãmatio fieri aliquãdo solet in præiacẽte spatio, qđ pharynga. i. fauces appellãt. Nã & Homerus ita nominauit inquiẽs. Per fauces autẽ vinũ impellebatur: spatium illud laxius, qđ gulã, & guttur præiacet, nominans fauces. Videtur autẽ & nunc Hippocrates hanc eandẽ partẽ eodẽ modo, quo etiã Homerus, nominasse. Dicit igitur: Tumore nõ existẽte in faucibus: tanquã possibile sit ore multum adaperto partem ipsam diligẽtius inspicere: qđ in gutture fieri nequit. Fiet igitur sermo vniuersus huiusmodi: Si à febre habito strangulatio repẽte superuenerit citra tumorẽ fauces occupãtem, lethale est. Prisci etenim per inflationem (Græcè œdema) & tumorẽ idẽ intelligebant. Neq; nos latet triplicẽ esse tumorũ differentiã: vel.n. sunt cũ dolore, quos iuniores inflãmationes nominant: vel absq; dolore, & duri, quos Græci scirrhos vocant: vel sine dolore, & molles, quos ijsdem Græci œdemata, idest inflationes, peculiariter appellant: & propterea ab antiquo vsu recesserunt, vt qui nõ omnia prẹter naturam incremẽta sub vocabulo inflationis cõplectãtur. Cũ igitur fauces sine tumore apparuerint, strangulatio autẽ repente superuenerit, solius gutturis est huiuscemodi passio. Strangulantur (vt dixi) & propter morbos alios, quos paulo antea dixi. Repente autem strangulari, soli gutturi inest. Peripneumonia enim, non repente strangulat ægrotantes, verum paulatim ab initio in-D crementũ suscipiens vsq; ad propriam consistentiam, in qua talem casum affert. Et, si quod tuberculum, & abscessus in pulmone fit, hæc quoq; passio diuturna est: sicuti & spatium inter pulmonẽ, atq; thoracem pure repletũ, sæpius hominẽ strangulat, abscessu in ipsum dirupto, qui scilicet, & ipse in longo tempore fuit constitutus. Nã asperæ arteriæ inflammatio difficultatem spirandi quidem aliquam efficere potest, strangulationem verè non potest, propter magnitudinem meatus, in ipsa latioris, & tunicæ tenuitatem. Impossibile siquidẽ est corporis adeo tenuis inflammationem, spatium effatu dignum replere. Reliquũ igitur est guttur, quod subitam possit facere strangulationẽ, qm̃ ab ipso angustatur pulmonis meatus. Musculi quoq; eius interiores vnà cum ambiente tunica inflammationẽ patientes, viam spiritus valẽt intercludere. Nominant autẽ medici quidem talem dispositionẽ non per, f, synanchen, sed per, c, cynanchen: quibus placet faucium inflammationem per, f, synanchen nominare. Nonnulli verò & parasynanchen, & paracynanchen noĩant: parasynanchen, quando adiacentiũ faucibus musculorũ inflammatio fuerit: paracynanchẽ autẽ, quando extra guttur. Ex ijs igitur, quæ dicta sunt, rationabile est talẽ dispositionẽ gutturi aliquẽ 1. Prorrhet. cõ. 2. t. 54. 4. 175. h & ĩ Coacis præ not. ijsdem ferè verbis. ‹‹ inferre dolorẽ: & videtur Hippocrates eius manifestè meminisse in libro prorrhetico, hisce verbis: Fauces dolentes, tenues cũ quadã difficultate strãgulantes, velociter exitum afferentes. Nunc verò dolentes, non dixit, siue quia ex ijs, quæ dixerat antea, poterat subintelligi: siue quia etiam absque

† Codex græcus Leoniceni habebat. ἡ γὰρ τοιαύτη στενοχωρία αὐτῶν χωρὶς, ἐντῷ τῆς ἀπνοίας ἐσὶ γένει. Laurentianus ex impressis vertit. nõ enim fieri angustia sine spiritalib. opificijspotest.

absq; dolore aliquando dictam putauit in præcedente sermone fieri posse strangulationem. Et, si E
oinò potest esse sine dolore strangulatio: ex talibus causis erit. Possibile est, multitudine humiditatis, pituitosæ præsertim, madefaciente tunicam gutturis interiorẽ, fieri absq; dolore tumorem. Possibile est etiam aperientibus ipsum musculis, crassioribus factis, meatum reddi angustiorem: contingit, & vtrunq; coniungi. Illudq; impossibile non est, vt propter superfluam siccitatem musculorum gutturis intrinsecorum supra modum extenti, meatum reddant angustiorem. Qui verò sint hi musculi, & quo modo claudant guttur, ostensum est in tractatu, qui de voce inscribitur.

in Coacis prænot. Collũ conuertere nõ posse, &c.

† *in multis cod. græcis additur* ἐξαίφνης, *id est* repente.

35 ‖ *Si à febre habito collum* † *peruertitur, & vix potest deuorare, sine vllo tumore, lethale est.*

Non amplius adiecit hic locum, in quo inquit, Tumore non existẽte sicuti in præcedenti aphorismo faucium meminit inquiens, ‖ Tumore non existente in faucibus. Nos verò dicemus alterũ duorũ, vel ex communi subaudiendum esse in faucibus, vel in omnibus colli locis. Cum enim in nullo horum apparuerit, neq; ore aperto in faucibus, neq; extrinsecus tumor, hominem verò contigerit non posse deuorare, casus est exitialis: qui fit ex inflammatione aliquando musculorũ, qui gulæ præiacent, aliquando gulæ ipsius. Est.n. quædã societas partibus his per neruos, ac ligamenta, & ad spinalem medullam, & ipsam ambientes membranas, ac præterea ossa vertebrarum, F
quæ his* extrinsecus adiacent. Extentis itaq; ad partes inflammatas, & ligamentis, & neruis, trahi vertebras, vel intra, vel ad latus est necessarium: si in altera nerui propagine fieri tentionem cõtigerit, ad latus: si in ambabus, intra. Plenius autẽ de istis dicemus, librum de articulis exponẽtes, in quo ‖ ait, fieri spinæ euersiones, tuberculis crudis intra ipsam constitutis. Igitur in libro illo, & gibbos fieri dixit tentis intra vertebrarum partibus, non solum recuruationes, & obliquationes. In secundo siquidem libro Epidemiorum, de proposita nunc in aphorismo angina verba faciens, inquit: ‖ Erant autem anginam patientium tales affectus: colli vertebræ introrsum vergebant, & extra »
apparebat collum habere cauitatem, & hoc tactum dolebat. In hoc itaq; sermone vnam ostendit »
vertebræ euersionem ad intra factam: in præsenti verò aphorismo generaliori vtens sermone, inquit: Si collum euertatur. Verbum enim, euerti, omnem, quæ est ad id, quod præter naturam, euersionem ostendit rectitudinis vertebrarum. In secundo autẽ libro Epidemiorũ sermoni adiecit: Et hoc tactum dolebat. Hic verò nihil de dolore dixit: quãquã necessariũ est adesse dolorem vnà cum ea, quæ collum obtinet, inflammatione, nisi & hic eam, quæ fit propter siccitatem excedentem, tentionem, tractum, & euersionẽ partium tantũmodo ostendit: & propter hoc ipsum casum inquit esse exitialem: cum alter, qui prouenit ex inflammatione, nõ fit omninò exitialis, qua- G
lis erat prior, cui coniuncta erat strangulatio. Neq; enim est, æquale periculum, si homo strangu-
letur, & vix possit deuorare. Verum, si propter excedentem siccitatem id accidat, & collum euerti, & vix posse deuorare, lethalis est casus, & præcipuè cum vehemens est febris: vt verba illa, Si à febre habito, etiam in hunc sensum accipiantur. Ob hanc autem febrem ipsam etiam immodicã fieri par est in membris siccitatem: & duplicem habebit febris vehemens ad mortem rationem: & quia, vt signum, erit, quòd fiat euersio propter siccitatem, & deuorandi difficultas: & quia ipsa quoque aliquid affert, tanquam vna quæpiam ex causis perducentibus ad mortem.

de Articulis, cõ. 3.t.9.7.269. f

2. Epid. sect. 2.

3. Apho. 35. 31. e

7. Apho. 59. 59. e

in li. de Iudicationib. Sudores febricitanti fiant, &c.

36 ‖ *Sudores febricitanti si inceperint, boni, & tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & vndecimo, & quartodecimo, & septimodecimo, vigesimo & vigesimoseptimo, & trigesimo quarto. Hi enim sudores iudicant morbos. Qui verò non ita fiunt, laborem significant, & morbi longitudinẽ, & recidiuã.*

Non sudores tantum, sed alui excrementa effatu digna, & vrinæ multæ, & iuxta aurem absces-
sus, vel aliquẽ alium articulum, in dictis diebus optimè apparent. Sermo enim in vniuersum est
talis: Iudicatoria signa, ac casus, in diebus iudicatorijs incipiant. Ac sermo quidem ita prolatus
sufficiebat: verũ Hippocrates nunc nõ de omnibus ipsum fecit iudicatorijs, sed de sudoribus tan- H
tum: & nobis memoriæ subiecit iudicatorios dies, qui sunt intra quadragesimũ. Morbi enim est is
diuturniores, non admodum solent per sudores iudicari, sicuti neq; omninò per excretiones, sed
vel per* concoctionem, vel per abscessus. Quòd verò non omnis numerus dierum sit ad iudican-
dum idoneus, experientia manifestè demõstrat: & quispiã admiraretur illos, qui aiũt nullũ in illis
esse differentiam: melius est enim, ex ijs, quæ apparent manifestè, discere differentiam: causam
verò eius, quod fit, per multum ocium considerare: quod nos in tractatu de diebus iudicatorijs
egimus: id, quod ad artis refert vtilitatem, in primis duobus commentarijs trãsigẽtes: causas autẽ
ipsorum tentantes in tertio perquirere. Non parua autem est de diebus scriptis in aphorismo di-
scordia, cum alij alios pro arbitrio scribant. Nos verò illa secuti, quæ ab ipso Hippocrate scripta
sunt, & in Prognostico, & Epidemijs, & hoc aphorismorum libro, ipsorum fecimus connume-
rationem. Verba autem, quibus de hisce diebus Hippocrates scripsit, habes omnia in tractatu
de iudicatorijs diebus, & de iudicijs collecta. Nunc verò à tertio incipit, qui anticipat quartum in
breuioris temporis morbis: & post hunc quintum scripsit vno die quarto tardiorem. Sic enim
ferè in omnibus exemplaribus inuenies, cum quartus dies in aphorismo nondum esset ascriptus,
quamuis hic dies sit primus iudicatorius. Verumtamẽ ipsum nũc prætermisit, vel ipse Hippocra-

* σύμπεχιν. *Vide* 2. *progn.* 65. & 3. *prog.* 23.

tes,

A tes, vel qui primus librum tranſcripſit. Si verò omninò Hippocrates illum prætерijt, hanc ob cauſam ipſum exiſtimo iſtud feciſſe, quoniam morbi plurimi peracuti, qui cum ſudore iudicantur, tertio & quinto die magis, quam quarto, iudicium ſuſcipiunt. Rariores. n. ſunt, qui die quarto iudicantur: atq; hoc à me fuit inuentum per experientiam, cum ob hoc ipſum valde admodum inquirerem, qua de cauſa dies quartus fuiſſet ab Hippocrate in aphoriſmo prætermiſſus. Hoc autē videtur accidere, quoniam morbi peracuti primam ſtatim acceſſionem vehemētiſſimam habent, & reliquas illis proportionales per diem tertium. Dicimus autē, quòd in vehementioribus acceſſionibus iudicia fiunt, & quòd morbi, qui in diebus imparibus acceſſionem habent, citius iudicātur: qui verò paribus, tardant. Atq; ideo, ſi etiam in principio aliquis morbus exacerbatur, hoc magis accidit in diebus imparibus: ſi tardare debeat, ad dies pares vehemētiores acceſſiones trāſferuntur. Hæc habeo, quæ dicam de die quarto. In fine autem aphoriſmi, nonnulli trigeſimum primum diem, nonnulli trigeſimum quartum ſcribunt. Scimus autem hos in dierū iudicantium numero contineri: & fortaſſe trigeſimus quartus maiorem vim habet: non tamen quadrageſimi meminit, fortaſſe quia hunc principium morborum longorum exiſtimauit, qui non admodū per ſudores iudicantur. Nam & trigeſimum primum, & trigeſimum quartum, & ante ipſos vige-

B ſimum ſeptimum rarò inueniemus per ſudores iudicare.

1. de Criſib. 4. 133. c

37 ‖ Frigidi ſudores, cum acuta quidem febre, mortem: cum mitiori autem, longitudinem morbi ſignificant. in li. de iudicationibus ijſdē verbis.

Quod quidem ita fiat, ſæpius experientia docet. Cauſa verò huius exploranda: nam plurimam mihi videtur habere dubitationem, quomodo febre calidiſſima hominē detinente, ſudor fiat frigidus. Quòd igitur in alijs partibus corporis ſit neceſſarium eſſe vehementem caliditatē, ex alijs verò ſudores frigidos euacuari, eſt manifeſtum. Eſſent enim calefacti, ſi ex partibus calidiſſimis efferrentur. Euacuantur autem ex cute ſudores, quam frigidam eſſe contingit: cū tamen ea, q̄ ſunt ſub ipſa, comburantur. Nam quibuſdam humoribus putreſcentibus oſtenſum eſt febres acutas fieri. Hi verò putreſcunt ſæpius quidem in toto corpore, ſæpius verò in vaſis ſolis. Cum ergo hæc aliquando duo contigerint, humores, qui ſunt in vaſis, putreſcere, & eam, quæ ſolida corpora regit, naturam (quæ ſecundum Hippocratem eſt calor naturalis) vel extingui omninò, vel proximam eſſe extinctioni: quæ quidem ex his euacuantur, frigida ſentiuntur: eam verò, quæ fit ex putredine, caliditatem nihil prohibet vehementiſſimam eſſe, atq; ideo ſignū eſt exitiale, oſtendēs in animalis corpore humorum multitudinē ſuperabundare, tantā habentiū frigiditatē, vt neque à

C calore natiuo, neq; à febrili calefiant. Tepidis ſiquidem exiſtentibus febribus contingit ſaluari hominem, cōcocta in proceſſu temporis multitudine humorū frigiditatem, atque euicta à natura. Acuta enim febris, cauſa eſt, & ſignum pernicioſiſſimum: cauſa quidem, quia prompta eſt ad diſſoluendum corpora: ſignum autem, quoniam humorum multitudinem eſſe frigidiſſimam oſtendit, vt quæ neq; à calore febrili tranſmutetur. Febris verò, quæ non eſt acuta, ſed moderata, permittit tempore longiori à natura multitudinem concoqui, cum non anticipet diſſoluere hominē: non eſt autem ſignum adeo pernicioſum, ſicuti vehemens febris. Contingit enim in tepida febre, etſi modicè frigida multitudo fuerit, incalefactam permanere.

38 Qua parte corporis ſudor eſt, ibi ſignificat morbum.

Si per totum animalis corpus morbus extenderetur, ex toto etiam æqualis fieret euacuatio. Fiunt enim ſudores, vel natura humiditatem ſuperfluam euacuante, (quando & optimè iudicium fit) vel quando non continetur in corpore, morbi ratione. Sed, ſiue hoc, ſiue illo modo fiant, mēbrorum patientium humiditatem euacuant.

D *39 ‖ Et, qua parte corporis calor, aut frigus, ibi morbus.* in li. de Iudicationibus. Vbi in corpore caliditas, &c.

Qua parte corporis inſignis, aut caliditas, aut frigiditas fuerit, in ea morbum neceſſarium eſt eſſe: hæc ſiquidem exijt à temperie naturali, quæ ſanitas eſt.

40 ‖ Et, vbi in toto corpore mutationes, & ſi corpus refrigeretur, vel rurſus caleſiat, vel color alter ex altero fiat: longitudinem morbi ſignificat. in eodem, & 7. Aphor. 60. 59. e

Diſpoſitiones variæ diuturniores ſemper ſunt, quàm quæ ſunt vniuſmodi: cum non poſſit natura in paruo tempore multas conſiſtere diſpoſitiones.

A. l. 1. t. 4. ca. 10. fol. 80. f

41 Sudor multus ex ſomno factus, abſq; cauſa manifeſta, corpus vti pluri cibo ſignificet: ſi verò cibum non accipienti hoc accidat: ſcire oportet, quòd euacuatione corpus indiget.

Nonnulli ita ſcribunt aphoriſmum: Sudor multus ex ſomno factus ſine cauſa manifeſta. Alij ſine aliqua alia cauſa. Verum hæc, etiamſi non adijciantur, millies in mille ſermonibus ab ipſo prætermiſſa intelligūtur: quia, etiamſi nō dicātur tamē ſubaudiūtur à nobis: vt qui ſemel ab ipſo didicerimus, quòd, qui à cauſa extrinſeca, non ex diſpoſitione corporis caſus proueniunt, nullam faciunt certam præcognitionem. Hoc itaq; ſemper oportet meminiſſe. Quòd verò in præſenti

aphoriſmo

aphorismo docetur,in verbo,multus,adiecto,maximè consistit. Si enim sudor multus non esset, E
posset & propter virium imbecillitatem, & corporis raritatem accidere. Ipsius verò multitudo, altera duarum causarum fit, vel propter ciborum, qui sunt recenter assumpti, immoderantiam, vel illorum, qui antea. Quòd si propter recenter assumptos, prohibere oportet, ne plures assumant: quòd si propter prius assumptos, euacuare.

Lege quæ scripta sunt 1. de Morbis, vbi de sudoris causa.

42 ‖ *Sudor multus calidus, vel frigidus semper fluens frigidus* [a] * *magis, calidus* [b] * *minus significat morbum.* 7. Apho.61. 59.t

De sudoribus, qui in diebus iudicatorijs fiunt, dictum est prius: de ijs verò, qui in toto morbi tempore apparent sine iudicatione, in hoc ostendit aphorismo: difficiliores quidem inquiens esse frigidos sudores, minus verò his malos, calidos esse. Indicant siquidem vtrique multitudinem adesse, sed alteri frigidam, qui & peiores sunt: alteri calidam, qui & minus illis sunt exitiales.

[a] *A. Al.matorem.*
* *B. Al.minorem.*

43 ‖ *Febres quæcunq; non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculosæ, quocunq; autem modo intermiserint, periculum abesse significatur.* deMorborũ temporib.3. 86.d

In Coacis prænot. Febres continuæ per tertiam,&c. & Quib. febris aliquando,&c.

Quòd Hippocrates per verbum, intermittere, accessiones intelligat, quæ in quietem febre vacantem desinunt, manifestum fecit in hoc aphorismo, febres illas, quæ per tertiam accenduntur, si F
quouis modo quieuerint, inquiens esse absq; periculo. Solæ.n.illæ, quæ in quietem febre vacantem desinunt, periculo carent, etiam si vehementissimam, & satis longam habuerint accessionem. Si enim adeo breuis fuerit, vt in tertianis exquisitis, minoris duodenis horis tempore circumscripta non modò sine periculo talis est febris, sed etiam citò iudicatur: si verò longius, quàm duodecim horarum, tempus occupet, &, si ita contingat, ad decem, & octo horas prorogetur: est quidē & hæc citra periculum, sed tanto longior, quanto & eius accessio maior extiterit, quàm tertianæ exquisitæ. Non absq; ratione autem eas, quæ in quietem febre vacantem desinunt, esse absq; periculo inquit: † vt quæ non ex inflammatione aliqua, neq; ex maligna humorum putredine fiant. Neutra enim harum ad quietem peruenit, febre vacantem. Quocunq; autem modo intermiserint, periculum abesse significatur: hoc est siue vehemens, siue longa fuerit accessio.

in Coacis in 1. Epi.cō. 3.t.5.3.119.c in 6. Epi.cō. 2.t.23.3.164 b 4. Apho.56. 33.f 7. Apho.61. 59.g

Vide. Libro 1. Epid. sect. tertia comment. 5. pag. 119. b

44 ‖ *Quibus febres longæ, ijs tubercula, vel labores in articulis fiunt.* 7. Apho.61. 59.g

in Coacis prænot. In febribus longis, aut tubercula, &c.

Non semper hoc, sicuti nec quicquam aliud huiuscemodi, sed magna ex parte videlicet, contingere videtur. Causa autem est manifesta. Nam propter multitudinem, & crassitudinem, vel frigiditatem, vel visciditatem humorum efficientiū febres, in longum tempus morbi extendūtur, G
cum longum exigant tempus ad coctionem. Par igitur est, & tubercula ab eis fieri, & ad articulos superfluitatem decumbere. Siue autem per labores dolores intellexerimus, siue læsionem, vterque intellectus habet rationem. Vtrumque enim horum ad abscessus * sequitur.

* ἀποσκήμματα.

45 ‖ *Quibus tubercula ad articulos, vel labores ex febribus longis fiunt, ij pluribus vtuntur cibis.* 7. Apho.61. 59.g

De conualescentibus docet. His enim repletis rationabile est plethoricos casus aduenire, & maximè ob virium imbecillitatem.

46 ‖ *Si rigor incidat febre non deficiente, ægro iam debili, lethale est.* 3. de Simp. causis 3.23. e de tremore, palpit. &c. 3.55.a

in Coacis prænotionibus. Rigor continēter vexans, &c.

Non idem est, siquis dixerit, si inciderit, & si incidat. Verbum enim, inciderit, vnum significat rigoris insultum, incidat, verò plures. Semel igitur rigore incidente, nondum liquet, an pernitiosa, an optima iudicatio sit secutura. Potest enim & propter virium imbecilitatem casus esse lethalis: potest & iudicatio * periculosa, bonum tamen habere finem. Sæpius verò fieri rigorem febre non deficiente, & alioqui bonum non est: in virium autem factus imbecillitate, pernicios us. Nā, si qua euacuatio rigorem subsequatur, quæ nullam facit intermissionem, propter vtrunque ho- H
minem dissolui verisimile est, & quia vis imbecillis ferre non potest rigoris agitationem, & quia ab euacuatione dissoluitur. Si verò solus accidat rigor, nulla euacuatione subsequente, vtroque modo casus caret bonitate. Nam & vt mala causa, vim corporis tanget: & malum signum erit, vltimam illius indicans imbecillitatem, quæ solita sit noxios humores in rigoribus euacuare: nūc autem id efficere non possit.

* σφαλερὰ.

47 ‖ *Excreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, cruentæ, fœtidæ, & biliosæ, omnes malæ. Et si bene exeunt, siue per alui excretionem siue per vrinas, bonæ. Si verò non aliquid eorum, quæ iuuant, per hæc loca excernitur, malum.* 7. Apho.65. 60.e

Fortè conueniens fuerat doctrinæ aphoristicæ, dici compendiosius, omnes prauas excretiones, cum bene exeunt, ad bonum terminari: Hippocrates verò non ita locutus est, sed primum quidem trium generum excretionum meminit, eius, quæ per os fit, eius, quæ per aluum inferiorem, & tertiæ, quæ per vrinas: deinde illius, quæ fit per os, magis particulatim. Non enim simpliciter dixit prauas excretiones bene exeuntes, bonas esse, sed speciatim ipsarū meminit, inquiens: Liuidæ, cruentæ, fętidæ, & biliosæ. Vna autem communis est in hisce omnibus ratio: Malę vacuationes sunt prauarum signa dispositionum: prodeuntque sæpius eodem modo, quo in vlceribus

putridis

A putridis,à quibus ichores,hoc eſt liquores ſanioſi,defluunt,nihil diſpoſitioni cõferentes: nonnunquam verò ita ſicuti pus, ex abſceſſu dirupto bene expurgans partem patientem. Indicia verò, ꝙ bene excernatur,maxima quidem ſunt,& coctio,& bona tolerantia, cum ipſis verò,& morbi ſpecies,& poſt ipſam tempus anni,regio,ætas, natura ægrotantis. Quod autem eſt in fine aphoriſmi, duobus modis ſcriptum inuenitur. In quibuſdam, vt ſupra, ſcriptum eſt, *Si verò non aliquid eorum, quæ iuuant, excernatur*. In quibuſdam verò ſine particula, non, hoc modo, *Si verò aliquid eorum,quæ iuuant,excernatur*. Et erit ſecundum primam ſcripturam ſermo talis, *Si quid eorum, quæ non iuuant excreta, videtur euacuatum, non eſt bonum*. Secundum verò ſecundam ſcripturam, *Si quid eorum,quæ iuuant,& ſunt animali conuenientia,excernatur,non eſt bonum*. Melior autem eſt ſcriptura prior.

in 1. Prot. cõ. 1. t. 7. 4. 164. a 7. Apho. 68. 60. f

48 ‖ In febribus non intermittentibus, ſi partes exteriores frigidæ, interiores vruntur, & ſitim habeat, lethale eſt.

in Coacis prænot. In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas autem ardere, & ſitire malũ.

Dignum animaduerſione eſt, nunquid huiuſcemodi caſus poſſint in febre fieri intermittente. Ego enim,neque vidi,neque animo capio. Videntur ſiquidem ſolis accidere in febribus,quæ cauſones ab incendio nominantur,pernicioſis, vel ſi aliter libeat appellare maligniſſimis, veluti lypy-
B rijs. Nulla verò febris alia profundas partes vrit,cute refrigerata. Neque enim mitior cauſon,neque tertiana: quæ duæ febres præ cæteris ſunt calidiſſimæ. Videtur itaq; non diſtinctionis gratia in aphoriſmo adieciſſe,In febribus non intermittentibus,ſed ſimilem protuliſſe ſermonem illi,quo dicitur,‖ Vertebræ autem,quæ in ſpina ſunt: non quaſi in aliqua alia corporis parte ſint vertebræ, ſed veluti ſi ita diceretur: Vertebræ,quibus hoc ineſt, vt in ſpina ſint: ita & nunc ſermonem Hippocratis accipiemus: Si profundæ partes vrantur,cute refrigerata,lethale eſt:fit autem hoc in nonnullis febribus non intermittentibus. Cauſa verò huius talis exiſtit: Quando aliqua fortis inflammatio in corporis parte profundiori, vel eryſipelas euenerit: totus ex toto corpore ſanguis ad locum trahitur patientem,atque adeò vruntur profunda, cutis autem refrigeratur,vt fit in principijs acceſſionum.

de Articulis, cõ. 3. t. 1. 7. 268. e

in 3. Epi. cõ. 1. t. 4. 3. 129. b 7. Apho. 69. 60. f

49 ‖ In febre nõ intermittente, ſi labrũ, vel palpebra, vel ſuperciliũ, vel oculus, vel naſus peruertatur, vel non videat, vel non audiat: iam debili exiſtente corpore: quicquid horũ euenerit, mors proxima eſt.

in Coacis ꝓno. Si debiliter iam affecti non videant, &c.

Partium fiunt peruerſiones,dum tenduntur,atque contrahuntur ij,qui ad eas nerui pertingunt. Quòd autem extendantur, accidit propter inflammationes, duros tumores,ſiccitates,& frigidita-
C tes immodicas. Hæc autem grauia ſunt, quando propè neruorum originem fuerint conſtituta. Quare, cum febris continua fuerit, & æger debilis: non abſque ratione mortem eſſe vicinam eſt exiſtimandum: multo autem magis, quando vel non audit aliquis, vel non videt, propter virtutis ſenſibilis debilitatem.

in Progn. cõ. 1. t. 24. 4. 194. h

50 Vbi in febre non intermittente difficultas ſpirandi, & delirium acciderit, lethale.

Fit nonnunquam ex eadem cauſa horum vtrunque,difficultas ſpirandi,& delirium,patiente cerebro: & tunc apparet ‖ ſpiritus (vt ipſe in Prognoſticis inquit) magnus ex multo interuallo, hoc eſt, magnus,& rarus. Contingit & propter aliquam earum partium,quæ reſpirationi obſeruiunt, paſſionem, ſpirandi difficultas. Nam & morbus lateralis, & pulmonis inflammationes,& reliquæ thoracis, atque pulmonis paſſiones, ſpirandi faciunt difficultatem. Hæc autem omnia periculoſa ſunt, febre præſertim continua adiuncta: nam ſemper cum tali fieri conſueuerunt. Quare & hic verba illa, Cum febre non intermittente, eadem videntur ratione eſſe dicta, qua etiam in aphoriſmo antecedente.

D *51 In febribus, abſceſſus, qui ad primas iudicationes non ſoluuntur, longitudinem morbi ſignificat.*

Sermo ita clarus eſt,vt fortè Hippocrate non indiguerit. Liquet enim, quòd eo ipſo, quòd ad primas iudicationes non ſoluuntur huiuſcemodi paſſiones, ſint diu duraturæ.

in 6. Epi. cõ. 1. t. 11. 3. 158. b. c

52 ‖ Quicunque in febribus, vel in alijs morbis ex voluntate illachrymant, nihil abſurdum: qui verò non ex voluntate, abſurdius.

4. Epi. Qui quidẽ volentes, nõ longè à fine. Et 6. Epid. com. 1. t. 21. 3. 158. b

Dictum quidem & in Prognoſtico,‖ lachrymari non eſſe bonum ſignum,quando videlicet oculus ipſe nullum affectum habet proprium, atque præcipuum, veluti lippitudinem, vel in palpebris aſperitatem, vel tale aliquid. Nam debilitas quædam oſtenditur potentiæ contentiuæ, quando, etiamſi talia non adſint, illachrymant. Non rectè autem ſcriptum fuit, abſurdius, comparatiuè: melius enim fuerat abſolutè, abſurdum dicere: & mihi videtur hic error culpa magis primi librarij, quàm ipſius Hippocratis, contigiſſe.

in Progn. cõ. 1. t. 10. 4. 192. e

53 Quibus circa dentes in febribus quidam lentores naſcuntur, ijs fortes fiunt febres.

Neque enim naſci poſſunt huiuſcemodi lentores ſine caloris multitudine pituitoſiorem humiditatem exiccante.

54 ‖ *Quibus plurimũ ſiccæ tuſſes leuiter irritãtes in febribus ardentibus fiunt, nõ multũ ſiti infeſtãtur.* E in 6. Epi. cõ. 2. t. 24. 3. 164. g

Siccas tuſſes illas nominant, quibus nihil expuitur. Fiunt autem aliquando ob intemperiem inſtrumentorum, quę obſeruiunt reſpirationi: aliquando faucium aſperitate, vel aliquo tenui, & pauco humore deſtillante. Quicquid horum acciderit, aliquo modo madeſcunt loca, quæ ad aſperam pertinent arteriam, & ideò minus ſiticuloſi fiunt. Nam, ſi aſperitas ſola fuerit, propter motum in tuſſi factum, ex locis vicinis humor aliquis attrahitur: ſic autem, & ſi ſola fuerit intemperatura.

2. Epid. ſect. 3. 55 ‖ *Ex bubonibus febres omnes malæ, præter diarias.* 1. de Differ. febr. 3. 32. e

Febres diariæ omnes ab ipſo vocantur, quæcunq; ſui ratione vna die durant. Tales autem ſunt, & quæ ex bubonibus proueniunt, quando ex cauſis manifeſtis conſiſtunt. Alios verò bubones, qui ſine cauſa manifeſta fiunt, veriſimile eſt, ex viſcerum inflammationibus fieri: atque ideò febres, quæ vnà cum ipſis eueniunt, malas eſſe.

in lib. de Iudicationib. Si febricitãti ſudor accedat, &c. d Supra apho. 42. 56 ‖ *Febricitanti ſudor ſuperueniens, febre non deficiente, malum: prorogatur enim morbus, & multam ſignificat humiditatem.* F

Oportuit hunc aphoriſmum cum altero paulo antea dicto coniungi, in quo dicit: ‖ Sudor multus, frigidus, vel calidus ſemper fluens. Ipſe verò oſtendit, & quo pacto talem ſudorem dixerit eſſe malum, & propter quam cauſam. Malus itaque exiſtit, quia cum hoc, quòd morbum non ſoluit, ipſum etiam prorogari ſignificat. Cauſam verò prorogationis, multã ait eſſe humiditatem: quam cum longiori tempore diſſoluat, ac concoquat natura, neceſſarium eſt morbum eſſe longum.

1. de Morb. Et tetano, ac conuulſione occupante, &c. Et in lib. de Iudicationibus, ijſdẽ verbis. Item in Coacis prænot. Cõuulſiones, & tetanitas diſtẽtiones, &c. 57 ‖ *Qui à conuulſione, aut diſtentione neruorum tenetur, febre ſuperueniente liberatur.*

Eſt quidem & diſtentio (græcè tetanos) neruorũ conuulſio, ſed non videntur in ipſa partes conuulſæ: quoniam æqualiter ante, & retrò tenduntur: atq; ideò præcipuum illi nomen eſt datum diſtentio, ita vt omnes conuulſiones ſint numero tres, græcis vocabulis, Opiſthotonos, ideſt tentio ad poſteriora: Emproſthotonos, ideſt tentio ad interiora: & Tetanos, ideſt æqualis tentio, nominatæ. Omnes verò conuulſiones ſecundum ipſum fiunt, vel ex repletione, vel ex euacuatione partium videlicet neruoſarum. Quæcunq; igitur conuulſiones ad febres ardentes ſequuntur, has par eſt fieri ex ſiccitate: quæcunque verò ſuoptè initio inuadunt, ex repletione habent generationem. His conuulſionibus febres aduenientes, partim quidem ſuperfluam diſſoluunt humiditatem, partim calefaciunt frigiditatem: quæ duæ ſunt medicis remediorum intentiones. Non abſq; ratione igitur à febribus lethales ſunt conuulſiones, non lethales verò, quæ febres antecedunt. G

in lib. de Iudicationib. A febre ardente occupato, &c. Et in coacis p̃not. Febris ardẽs rigore, &c. 58 ‖ *A febre ardente habito, rigore ſuperueniente, ſolutio.* 2. de Sympt. cauſis 3. 22. e de Tremore palpit. &c. 3. 52. h 2. de Criſib. 4. 134. f de Vict. rat. in morb. ac. cõ. 4. t. 12. 7. 135. f de Typis 3. 90. g in 1. Epi. cõ. 3. t. 17. 3. 120. fg in 6. Epi. cõ. 2. t. 23. 3. 164. b 2. de Criſib. 4. 134. c de Natura huma. cõ. 2. 22. 7. clxxxj. a

Oſtenſum enim eſt in ſermone de rigore, etiam ob flauam bilem, quę per membra ſentientia veloci motu defertur, fieri rigorem, poſt quem videlicet, & alui ſoluuntur, & ſudores, & vomitus bilioſi ſuperueniunt. Cum ergo bilis, ex qua febris ardens habuit ortum, expurgatur, ſoluitur febris. Nam febrem ardentem fieri nouimus, quando æſtiuo tempore venæ exiccatæ acutos, ac bilioſos ad ſe ichores attraxerint.

in ijſdẽ Coacis prænot. Tertiana exquiſita in quinque, &c. 59 ‖ *Tertiana exquiſita, ſeptenis circuitibus, quod longiſſimum eſt, iudicatur.*

Tertiana, febris, ab ea, quæ ardens nominatur, humore faciente non differt. Vtraq; enim à flaua bile fit. Differunt autem, quoniam febris ardens in venis vnà cum ſanguine flauam bilem redundantem, & ebullientem habet: tertiana verò in toto delatam, ac motam. Exquiſita igitur tertiana erit, quę ſui ipſius naturam puram, ſinceramq; ſeruat. Seruat autem, vbi flauam bilem habet (vt dixi) redũdantem, & motam, & præterea tempus æſtiuum, & locum tempori ſimilem, calidum videlicet, ac ſiccum, & hominis ætatem, & temperaturã ſimilem. Statim autẽ in tali tertiana acceſſio fiet cum rigore: & ſolutio eius cum ſudore, vel per vomitum, aut aluum inferiorẽ flaua bile euacuata, vel omnibus iſtis pariter factis. Erit & huic tertianæ tempus acceſſionis minus multo, quã quietis. Duobus ſiquidem diebus, & totidem noctibus toto eius perfecto circuitu, exquiſitam tertianam nunquam inuenies extra duodecim horas ſuam acceſſionem protendere. Talẽ igitur ait Hippocrates in ſeptem circuitibus, quod longiſſimum ſit iudicari. Quod enim in continuis vna dies poteſt, hoc in intermittentibus acceſſio. Ad iſtarum igitur connumerationem, earum fiunt iudicationes. H

in Progn. cõ. 3. t. 7. 4. 207. f Hoc ipſe in Prognoſtico innuit, vbi de quartana loquitur, ita inquiens: ‖ Fit autem & quartanarum conſiſtentia ex ordine tali. Eſtq; à nobis obſeruatum, tum in quartanis, tum in tertianis, fieri iudicationem ad numerum circuituum, nõ dierum. Statim itaque in tertiana febre ab initio ſeptima acceſſio in tertium, & decimum incidit diem, & ſæpius in ipſo morbus iudicatur, non expectato quartodecimo. Sicuti igitur in morbis continuis acutorum quidem morborum terminus eſt quartuſdecimus, peracutorum verò ſeptimus: ſic in intermittentibus, * breuiſſimi temporis tertiana febris terminum habet circuitum ſeptimum. Rurſus autẽ, ſicuti in peracutis, morbus poterat iudica-

* Al. longiſſimi.

ri, &

A ri,& in quinto,& quarto,& in tertio die: ſic & in tertiana in eiſdem circuitibus fieri ſolutionẽ contingebat, non expectante natura ſeptimum circuitum. Hippocrates igitur tertianam aliquando cum adiectione exquiſitam nominat: aliquando verò ſimplici appellatione contentus, tertianam tantummodo: ſicuti & nunc quoq; conſuetudo omnium aliorum Græcorum eſt huiuſcemodi res omnes dupliciter nominare.

60 [a] ‖ *Quibus in febribus aures obſurduerũt: sãguis ex naribus fluẽs, aut aluus turbata, ſoluit morbũ.*

Dictum eſt ab ipſo & antea [b] ‖ ſurditatem fieri bilioſis excrementis retentis, & ad caput recurrentibus:& talem ſolui ſurditatem,aluo turbata.Dictum eſt,& nunc ab ipſo hoc idem,& præterea de profluuio ſanguinis è naribus. Etenim & hoc ſoluit ſurditatem,eam videlicet, quæ in febribus fit abſque vlla propria,atq; præcipua inſtrumenti auditus paſſione. Nihil autem mirum eſt,ſi cum euacuantur,ac tranſmutantur noxij humores, morbi ceſſant.

A in lib.d Iudicationib. Quibus in febribus aures &cæt. ſed ibi addũturnõ nulla. & in Coacis prænot. Surditatem ex febribus, &c.

61 [c] ‖ *Febricitantem niſi diebus imparibus febris reliquerit, ſolet recidiuare.*

Neſcio vtrum hunc aphoriſmum Hippocrates ſcripſerit, an fuerit à quopiam aſcriptus: ſiquidẽ
B in Prognoſtico dierum iudicantium incrementa,ac compoſitiones fieri in [d] ‖ quaternis edocuit,& in hoc ipſo [e] ‖ Aphoriſmorum libro,atq;in Epidemijs etiam, non modò die quartodecimo multos vidit iudicatos,ſed & [f] ‖ vigeſimo,& quadrageſimo,& ſexageſimo,& octogeſimo. Ipſi verò iudicant & vigeſimaquarta,& trigeſimaquarta,& ab initio protinus quarta.Quo modo igitur ait nunc q̃, niſi in diebus imparibus febris ceſſauerit, non ſit fida iudicatio? Melius eſt itaq; pro imparibus ſcribere iudicatorijs,vt quibuſdam viſum eſt. Multa ſanè exemplaria in numero plurali, & imparibus, & diebus, ſcriptum habent.

B Supra Apho. 28.
C 2. Epi.ſect.5.
D in Progn. cõ. 3. to.2. & 3.4. 206.h.207.b
E 2.Aphor.24. 15.g
F 2. Epid.cõ 1. to.36.3.107.b. lege etiã hiſtorias ægrotorum 1.& 3. Epid. in lib.d Iudicationib. In febrib. ardẽtibus ſi accidat, &c. & in Coacis, morbꝰ regius &c.

in 3.Epi. cõ. 1.t.5.3.131.f de Vict. rat. in morb.ac. com.4.t.81. 7.144.d

62 ‖ *Quibus, in febribus morbus regius ante diem ſeptimum accidit, malum.*

Icterus ideſt,Morbus regius interdum quidem fit & iudicatoriè,reponente natura ad totũ corpus,& præcipuè ad cutem,flauam bilem:Fit etiam & caſus hepate male affecto:mali autem affectus hepatis,ex quibus morbus regius ſolet aduenire,tres ſunt,tumor durus, inflãmatio, & obſtructio. Verum tumor durus, diutinus morbus exiſtit; inflammatio verò & obſtructio etiam repentè fieri poſſunt. Ac regij morbi,qui ante ſeptimum accidunt diem,ex aliquo iſtorum ortum habent: nam citius non poteſt iudicatoriè bilis ad corpus effundi. Ante ſeptimum quidem diem, morbum re-
C gium eſſe malum,verum exiſtit:non tamen poſt ſeptimum vacare periculo,eſt pariter verum:neq; hoc nunc dictum eſt. Poteſt enim & inflammatio,& obſtructio longiori tempore permanere: ante ſeptimum autem, iudicatoriè bilem effundi eſt impoſſibile. In quibuſdam verò exemplaribus adiectum eſt aphoriſmo circa finem. Niſi humores ex aluo prodeant: volentibus ijs, qui hæc adijciunt, per aluum bilem expurgari.

63 *Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluuntur.*

Cum bile per omnem corporis habitum mota rigores accidant, atque ideò ſingulis acceſſionibus expurgetur,atque euacuetur,non abſq; ratione ad infebricitationem peruenit talium febrium intermiſſio. Hoc igitur eſt, quod nunc dictum eſt ab eo. Quotidie febres ſoluuntur: ac ſi dixiſſet ægrotos quotidie ſine febre fieri.Quemadmodum autem,ſi quotidie rigores fiunt,quotidie etiam febres ceſſant:ſic & ſi tertio quoq; die,aut quarto: quod procul dubio etiã fieri videmus,& in tertianis,& in quartanis circuitibus: in quibus,& febres ſoluuntur,& rurſus redeunt,remanet,tamen quædam diſpoſitio præter naturam in corpore, à qua ſecundum circuitum aliæ febres, & ægritudines generantur.

D

de Vict. rat. in morb.ac. com.4.t.81. 7.144.d

64 ‖ *Quibus in febribus morbus regius ſeptimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo ſuperuenerit, bonum, niſi dextrum hypochondrium obduruerit: ſi verò non, non bonum.*

in lib.d Iudicationibus. Quibuſcunq; in febribus intolerabilibus &c et in Coacis prænot. Morbꝰ regius &c. Paulo ſupra Aphor.62.

Qui ante hunc ſcribitur aphoriſmus,abſque ordine mihi videtur fuiſſe interiectus. Melius enim fuiſſet hunc,qui nunc ſcribitur, aphoriſmum illi fuiſſe coniunctum,in quo ait: ‖ Quibus in febribus morbus regius ante diem ſeptimum accidit,malum: vt totus ſermo talis procedat: Ante ſeptimum quidem diem morbum accidere regium,malum omninò: poſt ſeptimum verò,optimum:niſi dextrum hypochondrium obduruerit, ideſt niſi aliquis malus affectus ex ijs, quos antea diximus, viſceri, hoc eſt hepati, acciderit: Cum enim expurgatur in ipſo ſanguis,& bilis transfertur ex venis ad meatus bilem recipientes: ſiue obſtructio fuerit in locis, ad quæ transfertur, ſiue inflammatio aliqua, vel durus tumor: neceſſarium eſt omninò non expurgari ſanguinem,& vnà cum ipſo bilem per totum corpus deferri, hincque morbum regium generari.

65 *In febribus circa ventriculum, & fortis æſtus, & cordis morſus, malum.*

Quòd non ſolũ ei viſceri,quod ex ſeipſo ſecundũ naturam pulſat,cardia,hoc eſt cor,nomen fuit apud antiquos,ſed etiã ori vẽtriculi,pro cõfeſſo habetur apud omnes:ſicuti etiã,q̃ cardialgin,ideſt

cordis dolorem.huius partis dolores appellãt:verbum autem cardioſſem,ideſt corde morderi,plu- E
rimi exponentium aphoriſmos,pro cardialgem,ideſt corde dolore acceperunt:nonnulli ipſius cor-
dis,hoc eſt viſceris,motum quendã palpitationi ſimilem,per cardiagmon verbũ,ideſt cordis mor-
ſum intellexerunt.Fortis itaq;ventriculi æſtus à flaua bile in ipſius tunicis ebulliẽte generatur.Ra-
tionabiliter autem ijs,qui ita ſunt affecti,& vẽtriculi mordetur os,atq;ob id malus eſt caſus.Siquis
verò per cordis morſum,crebrum & velocem cordis motum,cũ præcipuè,qui palpitationi ſimilis
A * ἀρχὴν. ſit,intellexerit: extremum ex eo malum ſignificatur,[a] ✻ vim vitalem maximo incendio laborare.

B in Coacis p̃not.Cum febre acuta conuulſiones, perniciioſæ.

66 [b] ‖ *In acutis febribus conuulſiones, & circa viſcera dolores fortes, malum.*

Febres vehementes,veluti ignis,neruos exiccantes,eos extendunt,atq;conuellunt,atq;hoc mo-
do pernicioſas afferunt conuulſiones.Nonnunquam verò,& viſcera ipſa per talem affectum dolẽt,
propter incendij,ac ſiccitatis vehementiam:atq;idcircò malum eſſe inquit.Peior autẽ fuerit,ſi for-
tes dolores acciderint. Scimus autem etiam propter inflammationem,vel eryſipelas, vel fortẽ ob-
ſtructionem,vel abſceſſum aliquem,in viſceribus dolores fieri,ſed veriſimile non eſt,vt de his nũc
ſermo habeatur ab ipſo. Manifeſtum eſt enim periculum quod in ipſis eſt:neceſſariò tamen nõ ad-
iungitur cõuulſioni. Et cum Hippocrates in febribus dicit,morbos febriles intelligere ſolet:quan- F
do febres ipſæ ſunt paſſio,& non caſus partis alicuius,quæ aliquo dictorum affectuum laboret.

67 *In febribus, ex ſomnis timores, vel conuulſiones, malum.*

C 2.Aph.1.11.a
D 2.Aph.2.11.d
E in Progn. cõ. 1.t.24.4.194.h
F 2.Epid.ſec.3.a,et6.Epi.cõ.2.t.10.3.162.d & i Coacis prænot.
G de Vict.rat. i morb. ac. cõ.2.t.44.7.122.f
H† Vetus interpres impreſsus (neq;enim Burgundionis uerſio quam habemus, hucuſque peruenit) hæc etiã habet. quę nõ ſunt in codic. græcis, nec in alys tranſlationibus.Vrina eſt colamentũ ſanguinis,ex hepate veniens ad veſſicam. groſſæ autẽ & globoſę uring ex pingui, et glutinoſa materia fiunt:vnde & paucę ſunt, quoniam ex ipſa denſitate exire prohibentur. Hę autem,ſi multę, & tenues fiant, iuuant,quoniam materiam ſubtiliatã ſignificãt: cum iam non ſit exeundi impedimentũ. maximè verò de illis euenunt, in quibus vrinæ, aut ſtatim à principio, aut nõ multum poſt principium, habent hypoſtaſim:grauis enim eſt materia.

Dictum ab ipſo & antea fuit,ϕ [c] ‖ ſomnus lædens ægrotantem,mortalis eſt,qui autẽ non lædit,
non eſt mortalis:vbi & exemplum ſermonis adijciens,inquit:[d] ‖ Vbi delirium ſomnus ſedat,bonũ:
tanquam ſomnus aliquis exiſtat,ex quo delirium non ſedatur,ſed excitatur aliquando, ac genera-
tur. Verum & hic alia dixit exempla noxæ ex ſomno aduenientis,timores,ac conuulſiones. Quidã
verò non,timores,ſcribunt,ſed,labores:Sanèq;nos ſæpe vidimus in morbis exitialibus,& timores,
& labores,& conuulſiones ex ſomno fieri. Hoc autem videtur contingere,quando in ſomnis ad ce-
rebrum humor infeſtus peruenerit, tunc magis intra, quam extra, natura mota. At profectò, vt à
cibo ad ſomnum conuerſi,implent caput:ſic in plethoricis diſpoſitionibus,ſomni ipſum replentes,
aggrauant cerebrum. Si igitur ea multitudo magis ad atræ bilis naturam vergit,timores fiunt:ſin
talis non fuerit,labores,ac conuulſiones.Somniq;proculdubio ſemper nocerent,quatenus ad pro-
fundum & viſcera materia fluit, niſi coctionis ratione plus afferrent vtilitatis,quam ſit damnum, G
quod ex motu ad interiora conſequitur. Non ſolum autem in cerebro ipſo mali humores aceruati
tales afferunt caſus, ſed & in ipſo ore ventriculi: quare in ſomnis magis euaporant, cum incocti
permaneant: ſicuti coctiones vtiles ſomnos inducunt.

68 ‖ *In febribus ſpiritus offendens, malum: conuulſionem enim ſignificat.*

3. de Diffic. reſpi.3.68.h Item 3.73.d

[c] ‖ Spiritum nunc intelligẽdum eſt ipſum dicere,ſicuti etiam in prognoſtico,reſpirationem: qui
vbi offendit, hoc eſt in medio ſui interruptus ſubſtiterit, conuulſionem ſignificat. Etenim fit mo-
uentibus thoracem muſculis,ac neruis iam conuulſioni paratis, qua diſpoſitione inſuper aucta, &
plures occupante partes,manifeſta conuulſio hominem apprehẽdet. Cum verò duplex ſit in reſpi-
ratione motus: alter,quo ſpiritus fertur ad interiora, inſpiratio dictus: alter quo fertur ad exterio-
ra,contrariam is accepit appellationem, expiratio nominatus. Offendit autem ſpiritus aliquando
quidem inſpirantibus, ſicuti cum ipſe dicit. [f] ‖ Duplex intrò reuocatio, veluti ſuperinſpiratio: Ali-
quando expirantibus,ſicuti cum dicit. [g] ‖ Et ſpiritus offendit extra delatus. In his igitur,vtriuſque
partis reſpirationis ſeorſum meminit: in propoſito autem aphoriſmo de tota ipſa pronuncians,in-
quit: Spiritus offendens, ſiue in motu ad intra, ſiue ad extra, ſiue ad vtraque tale quid patitur. H

69 ‖ *Quibus" vrinæ craſſæ grumoſæ, paucæ, non ſine febre: multitudo veniens ex his tenuis iuuat: præcipuè verò tales veniunt, quibus ab initio, vel breui ſedimen ineſt.*

3. de Diffic. reſpi.3.73.a A.l.1.f.2.d. 3.c.3.f.53.c

[h] † Non ſimpliciter vrinas craſſas dixit,ſed & grumoſas adiecit, duorum alterum oſtendẽs, vel
craſſitudinis quantitatem, vel conſiſtentiæ inæqualitatem, ac diuulſionem, ita vt plures ipſarum
conſiſtentiæ,veluti grumi,circunſcriptę appareant. Nonnulli verò non grumoſas ſcribunt,ſed cœ-
noſas, ſicuti Numiſianus. & Dyoniſius: qui, ſi per hoc verbum, fœtorem quendam ſimul oſten-
dunt,plus aliquid,quàm alij,demonſtrant: ſi verò quaſi craſſitudinis quantitatem, nihilo plus hoc
ipſo docent. Sermo verò Hippocratis totus non videtur de vrinis eſſe fœtorem habentibus,ſed de
paucis tantum,ac craſſis, vt ex oppoſito manifeſtat, inquiens. Multitudo veniens ex his tenuis iu-
uat. Quare, ſi hoc ſolum ſcriberetur. Quibus vrinæ craſſæ paucæ: nihil ſermoni deficeret. Fiunt
autem, & ſine febribus vrinæ tales, natura expurgante per renes totius corporis ſuperfluitates:
fiunt etiam cum febre: in quibus quiſpiam fortè exiſtimaret ad contraria tranſmutationem
non eſſe bonam: quoniam magna ex parte in febribus, ex vrinis ab initio tenuibus fit ad craſſio-
res conuerſio, tendente iam morbo ad ſolutionem: atque ideò mihi videtur maximè ita ſcriptus

ab ipſo

A ab ipso fuisse aphorismus,id quod rarò accidit,edocente. Contingit enim aliquando,vel per initia morbi,vel non multo post,vrinas factas crassiores,propter grauitatem habere sedimen. His igitur vrinis sedimen, bonum signum non est, sicuti alijs, quæ ab initio tenues existentes, ratione totius morbi coctionis sedimen capiunt. Non absque ratione autem crassæ vrinæ sunt multitudine paucæ, vt quæ vix renes pertranseant. Cum itaq; simul maior pars talium humorum malorum fuerit euacuata,simul & residuum concoctum fuerit,tunc excernũtur multo prioribus tenuiores. Melius est enim ita dicere, & non tenues absolutè,quemadmodum dixit Hippocrates. Quæ enim secundum naturam sunt, non simpliciter tenues existunt, sicuti neque crassæ, sed medium tenent inter vtrunque excessum: & cum mediocritatem habeant, crassiores quidem sunt,atque dicuntur aquosis,tenuiores verò grumosis: multæ verò cum ratione excernuntur, quia prius fuere retentæ: quo tempore crassæ existentes, difficulter exibant.

3. de Diffic. respi. 3. 73. e
A. l. 1. f. 2. d.
3. c. 3. f. 53. c

70 ‖ *Quibus" vrinæ perturbatæ, quales sunt iumentorum, ijs dolor capitis, vel adest, vel aderit.*

Hunc nonnulli aphorismum cum superiori coniungunt, tanquã eius partem,ita scribẽtes: Quibus autem vrinæ [a] * obuersæ,hisce dolores capitis. Et volunt quidam verbũ,* obuersæ,contrarias
B vrinas ostendere [b] † ijs, quas antea crassas, & grumosas nominauit, hoc est tenues: nonnulli verò perturbatas. Falsum autẽ est,ꝙ vrinæ tenues sint cum dolore capitis. Videtur enim dolores capitis aliquando antecedere,aliquando simul esse cum perturbatis vrinis. Quales autẽ hæ sint,manifestè monstrauit,inquiens,Quales sunt iumentorũ:tales verò fiũt materia crassa,ac dẽsa à calore [c] * agitata. Hæ siquidem maximè & ab extrinseca caliditate videntur in spiritũ solui sicuti bitumen,pix, atq; resina. Nonnullæ igitur vrinæ longo tẽpore manent perturbatæ, nonnullæ verò citò sedimen crassum habent, & citò morbum solutum iri significant. Quæ verò non residents si vires affuerint, longum fore morbum ostendunt:si imbecillitas adsit,ægri mortem prænunciant. Hęc obiter à nobis sunt dicta,quoniam non carent vtilitate. Quæ verò ad ipsum attinentia aphorismum adhuc dicere oportet,sunt ista: Vrinis perturbatis,capitis dolores necessariò,aut adsunt, aut aderunt, vt inquit Hippocrates,quoniam spiritus flatuosus vnà cum calore promptè fertur ad caput. Nõ tamen, siquis dolet caput,aut doliturus est,huic omninò tales sunt vrinę. Fiunt enim dolores capitis etiam ex calore solo, nonnunquam verò ex flaua bile, quæ vel in capite, vel in ventriculo continetur, & ex humorum abundantia caput opprimente,& propter aliquam loci obstructionem, vel spiritu flatuoso habente in parte ipsa generationem: quorum nihil talem facit vrinam ex necessitate.

in Coacis prænot. Alba veluti iumentorum capitis doloré, & cæt.

*A * est quidem ἀνατεταραγμένα, i. perturbatæ in impressis cod. et aliquibus etiã manuscriptis codic. ĩ his duobus locis, aliqui tamen habent ἀνεστραμμένα, vt vertit Leonicenus.*

B † Al. ex impressis Græcis pdictis nimirum tenuibus.

C κατεργαζόμενα.

C 3. de Diffic. respi. 3. 73. e

71 ‖ *Quibus septima iudicatur, ijs nubeculam habet quarto die vrina rubeam, & alia, ex ratione.*

Sicuti in pluribus alijs seipsos imperitos artis Hippocratis ostenderunt plurimi eorum, qui hũc eius librum exposuerunt:sic & in isto. Putant enim adiecta fuisse aphorismo cũ dicit. Et alia ex ratione,quæcunq; ad ‖ somnos attinent,vel vigilias, vel respirationem, vel accubitum,vel surrectionem,vel tale aliquid eorum, quæ in Prognostico scripsit: vt si hæc omnia bene facta videantur, in septimo futuram speremus iudicationem. Videntur autem ignorare maxima capita ad præcognitionem facientia. Vigilant enim magna ex parte, & grauiter se habent, ac febriunt vehementius ægri, quanto proprius ad iudicationem accedunt. Plures autem eorum propè iudicationem etiam spirant difficulter. Non igitur signum, quod ex vrinis apparet, talibus indiget casibus ad firmiorem futuræ iudicationis spem, sed multis alijs,quæ frequentius, quam istud, apparent: de quibus nihil videntur cognoscere,qui audẽt Hippocratis libros exponere prius,quam totam ipsius artem perdiscant. Nam,cum ‖ quarta dies sit index,quemadmodum ipse docuit,& qualis sit futura septima, nunciet: omne quod in ipsa dignum effatu signum coctionis apparuerit, futuram septima die iudicationem ostendit,adeò vt non solum rubra aliqua nubes apparens, antea non visa,iudicatio-
D nem significet,sed & alba multo plus ipsa,adhuc autem magis & sublimamentum album, æquale, atque consistens. Si verò velociter admodum morbus moueatur: & coloris, & substantiæ mutatio sunt sufficientia signa futuræ iudicationis. Tenuis itaque vrina si mediocriter crassa efficiatur,& si alba pallida fiat:in tali morbo iudicationem significat. Vnius itaq;signi nominatim Hippocrates meminit, nubeculæ videlicet rubræ. Dignum autem existimat,vt, sicuti hoc, ita & alia ex ratione intelligamus,quæcunque futuras iudicationes ostendunt. Sunt autem hæc, quæ in diebus ab ipso vocatis indicibus,& contemplabilibus, fieri consueuere, vel in vrinis, vel in excrementis alui inferioris,vel sputis:semper enim omnia talia iudicationes significant,non tamen bonas semper. Solis enim coctionis signis in diebus contemplabilibus apparentibus, bonæ iudicationes futuræ indicantur. Sensus ergo verborum aphorismi talis est. Meminit autem nubis rubeæ tanquam signi perrari. Albæ enim frequentissimè apparent: & sunt signum coctionis manifestum. Rubeæ verò rarò fiunt: Et, nisi hoc in loco de ipsis dixisset Hippocrates, ꝙ in diebus indicantibus apparentes futuram nunciant iudicationem, fortè nemo talem ipsis adesse vim expectaret: siquidem Hippocrates calorem rubeum salutarem quidem, diutinum tamen esse vult. Nam in Prognostico ita ad verbum scribit: ‖ Si verò vrina fuerit subrubea,& sedimen subrubeum,& lene,magis quidem hæc diutina,quã illa,sed admodum salubris. Nunquid igitur quarta die talis nubes apparens,futurã in

in Prog. cõ. 2. t. 11. & 12. & cõ. 1. t. 13. vsq; ad 21. Et t. 24. 4. 198. h. & 199. a. & 193. c. d, &c. 194. h

2. Aph. 24. 15. g

In progn. cõ. 2. t. 27. 4. 200. e

ſeptima iudicationem ſignificabit, in alia autem aliqua indice non ſignificabit, diligentius eſt in- E
quirendum, quod in ipſis operibus eſt obſeruandum. Nam, quantum ad rationes attinet, ſunt ad vtranq; partem argumenta, & magis ad alteram, ꝙ non ſignificabit, niſi morbus valdè vehementer moueatur. Nam, ſi quarto die fiat, æquale tempus priori, id, quod ſequetur, aſſumens, non eſt impoſſibile, vt iudicationem oſtendat. In vndecimo autem apparens, non mihi admodum videtur tribus ſolis egere diebus, ſed etiam pluribus. Veriſſimum ſiquidem eſt colorem talem aliquid ſuffragari ſolutionibus. Ego quidem rarò ſignum tale in alijs diebus vidi, præterquam in quarto.

Cui igitur in ſeptimo apparuit, hic quartodecimo fuit iudicatus: cui autem in quartodecimo, hic in vigeſimo. Apparuit etiam cuidam alteri in vndecimo, qui decimoſeptimo iudicatus eſt: rurſus cuidam alij in eodem vndecimo, qui vigeſimo die fuit iudicatus.

in Coacis præ-not. Alba verò, & diffuſa pellucida, &c.

72 ‖ *Quibus vrinæ albæ, & perſpicuæ, malæ, præſertim ſi in phreniticis appareant.*

Vrinæ tales extremam cruditatẽ ſignificant, quare & morbi perdurant: quædã verò ex ipſis cũ anticipauerint vires diſſolui, ſunt pernicioſæ, velut in phrenitidibus. Nullum etenim vidi phreniticũ, in quo talis vrina apparuiſſet, ſaluatum. Melius ſiquidẽ eſt, vt, ſicuti totus morbus eſt bilioſus, ſic & vrinæ appareant bilioſæ. Aquoſæ autẽ vrinæ (tales enim ſunt albæ, atq; perſpicuæ) magnam F A.l.1.f.2.d. 3.c.2.f.52.b
cruditatem oſtendunt, & præterea flauæ bilis totũ impetũ, ſurſum in caput factum fuiſſe. Quibuſdam enim vrinæ perſpicuæ, non tamen albæ, quæ quidẽ tenuẽ habẽt ſubſtantiã, colorẽ verò bilioſum. Quæ verò perſpicuæ ſunt, & albæ ſimul, ſunt penitus aquoſæ. Si igitur ſimpliciter ſcriptum ſit præcipuè in phreniticis, horum verborũ intellectus eſt manifeſtus: ſin autẽ fini ſermonis adijciatur ſicuti in alijs exemplaribus videtur adiectũ, verbum, appareat, ſenſus erit talis: Aquoſæ vrinæ malæ ſunt: præcipuè verò tales apparent in phreniticis, qui perniciosè ſe habent. Neque enim in omnibus, quemadmodum nonnulli huius libri expoſitores intellexerunt, nihil ſcientes ex ijs, quæ in ægrotis apparent. In quibuſdam autem exemplaribus ita ſcriptus eſt finis aphoriſmi: Præcipuè verò in phreniticis tales apparent: & eſt idem intellectus, qui ſecundæ ſcripturæ antea à nobis dictæ.

in ijſdẽ Coacis: In dolore præcordiorũ ſubmurmuranti, et cæt.

73 ‖ *Quibus hypochondria ſuſpenſa murmurantia, lumborum dolore ſuperueniente, ijs alui humectantur, niſi flatus erumpant, aut vrinæ multitudo proueniat: hæc verò in febribus.*

Hypochondria ſuſpenſa, hoc eſt ad maiorem tumorem ex multis cauſis deducta vnam habent, ſpiritum flatuoſum, de qua nunc diſſerit, dupliciter factam: nonnunquam ex aliquo affectu difficilem habente ſolutionem partium ad aluum attinentium: nonnunquam ex aliqua recenti occaſione. Diſtinguit autem nunc Hippocrates iſta. Nam prior diſpoſitio cum murmure non fit. Extenta enim, atque inflata inſtar vtris redduntur in ea hypochondria: altera cum murmure (quod βορβορυγμὸς græcè dicitur, fit. Sic autem nominatur ſpiritus ſonus, cum neque magnus, neq; multus extiterit, & cum quadam modica humiditate ad inferiora mouetur. Accidit igitur tali murmure deſcendente, ad lumborum loca, vnà cum ipſo tumorem ex hypochondrijs deportari: vnde partibus, quæ hic ſunt, ex ipſo diſtentis, prouenit dolor: deinde hoc pacto, humore aliquando ad diſtributionem concitato, ſolus ſpiritus flatuoſus emittitur, nonnunquam verò vnà cum humore. G

Iam verò etiam humor diſtributus magna ex parte per vrinas excernitur. Rectè verò inquit in dictis ſignis aluum dirumpi, niſi anticipet ſeorſum quidem humor diſtribui, ſeorſum verò ſpiritus in inteſtinis retentus per ſedem excerni. Contingit verò quandoque vtrunque ad diſtributionem concitatum, & ſpiritum, & humorem citò ad veſſicam permeare. Quod verò in fine aphoriſmi ſcribitur. Hæc verò in febribus, tale aliquid mihi videtur oſtendere. A febribus moleſtari dicebant antiqui illos, qui abſque inflammatione, vel abſceſſu, vel dolore, vel eryſipelate, vel (vt ſimpliciter dixerim) abſque aliquo membro præcipuè affecto, ægrotabant. Quòd ſi vel propter lateris inflammationem, vel pulmonis, vel talis partis alterius febricitarent, non febricitantes ipſos nominabant, H
neq; à febribus moleſtari dicebant: ſed pleuriticos, aut peripneumonicos, & alijs ſimilibus nominibus, veluti hepaticos, & lienoſos appellabant. Nunc itaque mihi videtur Hippocrates duorum alterum velle inſinuare, vel ꝙ hæc, quæ dixit, febribus accidunt, in quibus nullum membrum affectum eſt: vel ꝙ & illis accidunt morbis, non tamen ipſis aluus dirupta ſit, vel flatus, aut vrinæ prodierint. Neque enim aliquo naturali motu membris ſpiritum flatuoſum expellentibus, murmur in illis contingit fieri, ſed veluti caſum tantummodo.

74 Quibus ſperatur abſceſſum futurum ad articulos, liberat abſceſſu vrina multa, craſſa, & alba facta, qualis in laſſitudinarijs febribus quarto die quibuſdam incipit fieri. Si verò etiam ex naribus fluxerit ſanguis, breui admodum ſolutio fit.

Dictum eſt à me etiam prius, quod abſceſſus fiunt ad articulos ijs, qui in his laborem paſſi ſunt, & quibus quouis modo in morbo articuli laſſati ſunt, & præterea in quibuſcunque craſſorum humorum multitudo longo tempore perdurauerit. Si itaque natura valuerit per vrinam expurgare corpus, æger ab abſceſſu liberatur, humorem ad articulos decubiturum, per veſſicam euacuans. Satis autem habuit laſſitudinariarum febrium veluti in quodam exemplo meminiſſe, quæ

initium

A initium ad vrinam motionis in die indice accipiunt. His enim laſſitudinarijs hoc ineſt, ꝙ citò abſceſſus faciant, non expectantibus, vt aliæ, tempus prolixius. His verò ipſis & iuxta aurem fieri abſceſſus conſueuere, ſicuti alijs prolixioribus multitudo ad interiora magis decumbit. Quibus igitur caliditas maior magis materiam ſubleuauit: vel ſanguinis profluuium per nares patiuntur, aut parotidas habent. Quod autem ſolutio hæc velocior ſit, quam altera, quæ per vrinas fit, non oportet dicere: quare & ipſi adiecit Hippocrates, breui admodum ſolutio fit, altera, quæ fit per vrinas, euacuatione plures exigente dies. Quod autem quarto die dicitur, pro exemplo poſitum eſt: te verò oportet transferre ad omnes dies alios, quicunque ſunt contemplabiles, & iudicatorij.

3.d Sympto. cauſis 3.28.f Galen. videt idicare hũc aphoriſmũ cũ reliquis vſq; ad. 83. 4. Aph. 76. d A.l.1.f.2.d. B 3.c.6.f.54.e

75 ‖ *Si ſanguinem, aut pus mingat, aut renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificat.*

Siue in renibus, ſiue in veſſica vlcus factum fuerit, ſi quidem in vaſe aliquo effatu digno conſiterit, & præcipuè cũ aliqua exeſione, ſanguinis excretio conſequitur, ſine hoc autem, puris tantummodo. Contingit autem, vt facto vlcere in aliquo vrinæ meatuum, & pus, & ſanguis mingatur. Hi verò renes, ac veſſicam interiacent, & oportet hos illis ſubaudire. Exulcerantur autẽ magna ex parte ijs, qui in renibus lapidem habent, meatus vrinarij, quando à lapide aliquo acuto, aut admodum aſpero in ipſis interſepto excoriantur. Nam ex vlceribus, quæ in pene fiũt, etiam ſine vrina & pus, & ſanguis egreditur. Exit autem ſimul cum vrinis aliquando pus dirupto abſceſſu in aliquo ſuperiori loco. Quare (arbitror) plures expoſitores alteram ſcripturam magis probarunt, in qua coniunctio, &, ſcribitur, in hunc modum: Si ſanguinem, & pus minxerit, renum, aut veſſicæ vlcerationem ſignificat: quaſi altero ſolo ſcilicet pure per loca vrinæ eunte, fieri poſſit, vt ſit ſignum non modò renum, vel veſſicæ exulceratæ, ſed etiam alicuius partium ſuperiorum. Fortè igitur & hi aliquid dicunt. Fortè autem & verbum, mingat, quod aliud oſtendit, quam minxerit, in ſeipſo continet diſtinctionem. Neque enim idem eſt, vel ita dicere, *Si* ſanguinem & pus mingat: vel illo modo, Si ſanguinem & pus minxerit: In vno enim, vel duobus, vel tribus diebus potuit minxiſſe pus dirupto abſceſſu ad vrinæ inſtrumenta: Multis autem diebus, ac menſibus vbi hoc factum fuerit, renum, aut veſſicæ exulceratio ſignificatur. Vtrum autem ipſorum magis ſit, & dolor diſtinguit, qui in differentibus accidit locis: & ea, quæ cum vrinis excernuntur. de quibus deinceps loquetur. Iam verò & de vrinarijs meatibus eadem eſt ratio.

1.d Locis af. 4.2.d. & 6. 37.d 1.de Criſib. 4.128.a de Natura hum.cõ.2.t. 20.7.180.h

76 ‖ *Quibus in vrina craſſa exiſtente, caruncułæ paruæ, aut veluti capilli vnà exeunt, ijs à renibus excernitur.*

Idem in lib. de Natura hu. cõ. 2.t.20.7.180.g

C Paruæ quidem caruncułæ, renum ſubſtantiæ indicia ſunt, qui verò vti capilli, nullo modo renũ: neque enim fieri poteſt, vt ad talem ſubſtantiæ formam ren diſſoluatur: nam, qui hoc aiunt, renum ignorant naturam. At neq;, cum veſſica reſoluitur, & eroditur, vt quibuſdam viſum eſt, tales vrinæ exeunt. Sunt enim huius particulæ, foliorum ſimiles magis, ſicuti & Hippocrates paulo poſt eas * ſquamas appellat. Sed rei veritas ita ſe habet: quod nobis fortè quædam ſæpius videre contingit. † Sed alij quidam medici, quamuis operibus artis multum exercitati, rarò ſe aiũt vidiſſe vrinas tales. Vocant autem recentiores medici hanc paſſionem τριχίασιν, ideſt capillitium, quoniã capillis, & albis quidem magis ſimilia videantur, quæ ab vrina efferuntur. Nuper quidã talia corpora tam longa mingebat, vt incredibilis longitudo videretur: nam quidam ex ipſis ad dimidium" cubitum extendebantur. Hic autem toto ferè anno, qui anteceſſerat, orobum, & fabam comederat, ſæpiſſimèq; caſeum, & tenerum, & ſiccum: omnesq; alij, quibus talia mingere contingit, cibis craſſioribus veſcebantur. Tali igitur humore in renibus aliquo modo vſto, capillis ſimiles ſubſtantiæ generantur. Sanèq; modus ipſe curandi, rationi, quæ de cauſa habetur, atteſtatur. Nam ab extenuantibus, atque incidentibus medicinis, adhibito etiam alio victu humectante tales ægri curantur. Si verò tanta eſſet exulceratio renum, aut veſſicæ, aut eorum ſubſtantia diſſolueretur, non modò nihil ex D talibus medicinis iuuarentur, ſed etiam ſupra modum irritarentur. In his itaque, ſicuti & in alijs, Hippocrates dignus eſt admiratione, cum ipſe eorum inuentor extiterit, quæ ne pluribus quidem medicis ad hunc vſque diem ex ſignis fuere comperta. Ipſa quoque ſermonis diligentia magnam habet admirationem, cum dicat, talia ex renibus excerni. Neque enim, ſicuti in priore aphoriſmo ‖ renum cauſatur exulcerationem, ita & nunc dixit. Verum ſimpliciter ex renibus inquit excerni, quemadmodum ſi quo mingente lapidem, ex renibus ipſum excerni dicamus, non quòd ſit pars ſubſtantiæ eorum, ſed quoniam in ipſis ſuam habuit conſiſtentiam. Paruæ igitur caruncułæ ſubſtantiæ renum vlceratorum re vera partes exiſtunt. Qui verò veluti capilli ſunt, in renibus quidem conſiſtentiam accipiunt, veluti & lapides: non ſunt autem partes eorum ſubſtantiæ. Male ergo in omnibus exemplaribus hic aphoriſmus ſine particula, aut, legitur, Caruncułæ paruæ veluti capilli. Nullo enim modo caruncułæ paruæ aſſimilantur capillis. Verum oportet inter verbum, paruæ, & dictionem, veluti, mediam interponere coniunctionem, aut: tanquam Hippocrates non de vna re, ſed de duabus faciat ſuo ſermone mentionem: quarum vna eſt, Caruncułæ paruæ: altera verò, Veluti capilli. In ijs igitur, quæ ſunt veluti capilli, ſemper vrina eſt craſſa: cum pituitoſa ſubſtantia, quam venæ aggregarunt, per renes expurgetur: in caruncułis autem non eſt neceſſarium. Nunquam tamen talem vidi renum diſpoſitionem: ſed, quæ ſunt veluti caruncułæ, ſæpius

Infra, apho. 81.

† *Ex Græcis quibuſdã & manuſcriptis, & impreſſis. Sed & alij quidam medici in operibus artis multũ exercitati ſæpe ſe aiunt &c. & ita Laurẽtianus cod. tamen quidã nõ* πολλάκις, *ideſt ſæpe, ſed* ὀλιγάκις, *ideſt rarò habet, vt Leonicenus vertit, etiã vetus interpres impreſſus.*

Supra apho. 75.

à me viſæ ſunt,in illis febribus,in quibus, & quæ ſunt ſimilia orobis, ſedimina conſpiciuntur, ſanguine craſſo in renibus,aut in hepate exuſto: non tamen veras carunculas vnquam vidi cum vrina exeuntes. Puto igitur poſſe contingere, ꝙ craſſa vrina ab ipſo dicatur,quæ mediocris eſt & ſecundum naturam. Hæc enim tenui quodam modo opponitur. Neque nos latet,quòd propriè quidem ſecundum exceſſus oppoſitiones ita nominantur: per abuſionem autem,& medio & mediocri, extremorum nomina tribuuntur:cum & ad maximè crāſſum,tenuè:& ad maximè tenuè,craſſum nominetur. Quod ſi ita accipiamus, ſermo talis erit: Quibus in vrina,quæ tenuis non eſt,ea,quæ diximus, exeunt: renum eſt paſſio: ſi verò vrina ſit tenuis, totum venoſum patitur genus. Eundem intellectum mihi videtur etiam in ſequenti oſtendere aphoriſmo. E

Idem in lib. de Natura humana. com.2.t.21. 7. clxxx. h

77 ‖ *Quibus in vrina craſſa furfurea quædam ſimul exeunt, ijs veſica ſcabie laborat.*

Quando vrina tenuis fuerit: haud ſecundum naturā venæ ſe habent. Cum verò non tenuis extiterit, ſed mediocrem habuerit ſubſtantiam (in quo ſignificato craſſa accipere oportet hoc loco) ea,quæ ſimul cum tali vrina excernuntur,circa renes,aut veſſicam paſſionem oſtēdunt. Cum enim ex venis quidem vrina veniat ⟨in renibus⟩ autem percoletur, in veſſica verò aggregetur, quicquid in ea præter naturam,apparuerit,aut venas,aut renes, aut veſſicam male ſe habere indicabit, ſicuti & nunc furfurea veſſicam ſcabie laborare, quando venæ nullum affectum habent. Feruntur enim & ex ipſis aliquando furfurea,cum earum tunica patitur, quemadmodum & veſſicæ: vel cum ſanguis,qui in ipſis continetur,à febre ardente peruritur. Aptior autem ad hoc eſt,quicunq; humor in eis craſſior exiſtit,& magis, qui veluti fæx ſanguinis eſt, quem ſolemus humorem melancholicum nominare. Sicuti enim cutis ſuperficies(quam epidermida,ideſt ſuperiorem pelliculam,nomināt) in ſcabie,lepra,atq; lichenibus tenue quiddam remittit,quale eſt,quod ſerpentum ſenectus nominamus,ſic,vbi in partibus interioribus ea,quæ eſt veluti cutis,tale aliquid patitur:& caſus erit paſſioni ſimilis. Hac ratione igitur & venæ ipſæ, atque veſſica ſcabie laborantes, *furfureos cortices* vnà cum vrinis emittent. Diſtinctio autem fiet ex tenuitate, ac craſſitudine vrinæ, vt antea diximus. Tenuis enim vrina venas: non tenuis autem veſſicam pati indicabit. F

A.l.1.f.2.d. 3.c.3.f.52.g

78 *Quicunque ſpontè ſanguinem mingunt, ijs à renibus venulam ruptam ſignificatur.*

Quod dicitur,ſpontè,(græcè ἀπὸ ταυτομάτου) poteſt idem,quod ſine cauſa exteriori,oſtēdere: poteſt & quod veluti repentè,nullo caſu præcedente,quales apparent veſſica vlcerata. In ipſa enim venam rumpi, ex influentis ſanguinis abundantia, quemadmodum in renibus accidere ſolet, eſt impoſſibile. Neq; enim per eius venas ſanguis percolatur, ſed ſolum tantum quantum ipſi ſufficiēs eſt pro alimēto,contribuitur. Præterea neq; venæ quæ in veſſica,nudæ,† aut inſtabiles natura ſunt: ſicuti,quæ renum ventres ſubintrant,quarum ora aperiuntur, & quæ aliquādo dirumpuntur,propter humorum multitudinem,ac craſſitudinem,qui in ipſis cōtinentur. Diruptio itaq; puri ſanguinis facit euacuationem. Ora autem aperta nō vniuerſim ſanguinem effundunt,præſertim cum parua eſt apertio,ſed paulatim,atq; tenuiorem percolant: vnde totam vrinam ſubſanguineam efficiūt. Fit autem vt dixit, & venis veſſicæ exeſione laborantibus, ſanguinis euacuatio, quam antecedunt vlceris ſigna in veſſica exiſtentis,hoc eſt & loci dolor,& pus,& ſæpe ipſius corporis veſſicæ quædā veluti fruſtula. Hac ratione igitur melius & verbum,ſpontè,pro repentè, accipere, & non pro ſine cauſa manifeſta: ſiquidem ſanguis ex renibus ſæpius & ſine cauſa excernitur manifeſta, vaſe ex multitudine rupto, ſed aliquando ob ſaltum vehementiorem, vel ex alto caſum, vel ictum. G

† *& imbecillæ.*

79 *Quibus in vrinis arenoſa ſubſiſtunt, ijs veſica laborat calculo.*

Non omninò veſſica laborat,ſed contingit & renes:quare manifeſtè errat aphoriſmus,ſiue quia Hippocrates ipſe dimidiam partem ſermonis neglexerit,ſiue quia primus librarius omiſerit. Siue enim in renibus, ſiue in veſſica calculi generantur, vnà cum vrinis exeunt arenoſa. H

80 ‖ *Si ſanguinem mingant, aut grumos, velſtillicidium vrinæ habeant, & dolor in imum incidat ventrem, & pectinem, & ſemen: circa veſicam labor eſt.*

7. Apho.39. 57.2

Duobus modis finis ſcribitur aphoriſmi: in quibuſdam exemplaribus,labor eſt:in quibuſdam, morbus eſt:& ferè in hoc nihil inuicem ſcripturæ differunt. Communiter autē ambæ errant,ſiquis intelligat circa veſſicam ab Hippocrate dici quaſi ipſam veſſicam laborare dixiſſet. Nam ijs, quos memorat caſus,communes ſunt omnibus,quæ vrinæ ſeruiunt,inſtrumētis,veſſicæ,renibus,vrinarijs meatibus. Melius eſt itaq; hoc modo,quæ circa veſſicam,accipere,non tanquam ſola veſſica ſignificetur,ſed & partes,quæ illi annectuntur. Adhuc autē magis, vt ita accipiamus, hortabitur ſequens aphoriſmus,in quo nō,quæ circa veſſicam,ægrotare dicit,ſed ipſius veſſicę eſſe exulcerationem: cum nō ideo ſit,pati aliquid ipſam veſſicam ſimpliciter ſolā,enunciare,vel quæ circa veſſicā.

81 ‖ *Si ſanguinem, aut pus minxerit, aut ſquamulas, & grauis odor adſit: veſicæ exulcerationem ſignificat.*

1. de Locis affect.4.2.d

Sanguis quidē & pus mingendo prodeūtia,omniū inſtrumentorū vlceratorū,quę vrinæ obſeruiunt

A uiunt,signa sunt communia,odor autem grauis,hoc est molestus,& adhuc magis squamulæ, sunt propria vessicę. In pluribus igitur exemplaribus,Si sanguinem & pus minxerint, scriptum inuenitur:In quibusdam verò, Si sanguinem vel pus minxerit. Ostendet autem hæc scriptura secunda coniunctionem,aut,esse disiunctiuam,quasi vtrumlibet horum,quæ dicta sunt,vbi adsit,significet vlcerationem :altera verò vult ambo assidere, simul inuicem, vel alternatim.

82 ‖ Quibus in vrinaria fistula nascuntur, ijs suppuratione facta,& eruptione, solutio.

7. Apho.57. 59.b

Ob sermonis breuitatem nihil effatu dignum hoc haberi aphorismo suspicabitur quispiam. Promptum enim est vnicuique intelligere,in meatu vrinario,qui in pene est,(hunc enim meatum, fistulam vrinariam græce οὐρίθραν nominant,) si consistant tubercula,& mox rumpantur, fieri solutionem. Verum, si diligentius animaduertimus, maius aliquid ex eo ostenditur. Contingit enim vrinam aliquando retineri ob tale tuberculum: ex cuius diruptione sanitas retentionis vrinę proculdubio sequetur. Verum ex dictis quædam dubitatio suboritur, vtrum solum velit hæc,quæ hoc in loco sunt nata tubercula,rumpi: vel sæpius quidem hoc accidere,fieri tamen posse,vt etiam dissoluantur: vel exemplum solutionum vnum hoc aliquod scripsit, diruptionem: quod & verius
B existit.

83 Mictio noctu plurima facta, paruam significat deiectionem.

Quod quidem necessarium sit ventris humore distributo,minorem fieri alui deiectionem, vnicuiq;manifestum.sed cum hoc & illud apparet,quòd eo vnà cum cibis exeunte,aluus quidē humidior fit, atq; ideo plura deijciet,vrina verò paucior excernetur. Docebit autem nos hæc ipsa ratio & alui fluentis, & siccæ remedia. In quibus enim supra modum humida aluus deprehenditur, ijs potum minorem exhibebimus, ac & præterea illi viam ad vesicam parabimus. In quibus verò siccius,& plus dabimus potus,& distributionem, quantum fieri poterit, prohibebimus.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS
COMMENTARIVS QVINTVS.

C
1

‖ *Conuulsio ex elleboro, lethalis est.*

in Epistola ipsius Hipp. ad Democritum, & in Coacis prænotionibus. Ex veratro conuulsio pernicioſa.

Ijs,qui elleborum acceperunt,album scilicet, (hunc enim simpliciter elleborum nominare cōsueuerunt,non,sicuti nigrum,cum adiectione) ijs, inq̄, si expurgatione conuulsio aduenerit, † casum ait esse lethalē:fit.n.nō ab initio purgationis,qñ periculū est,ne homo stranguletur: sed qñ vomentes vehementius * lacerantur,p̄p ipsam quidē maximè, quæ fit,in vomitibus,cōtentionem laborantibus neruis, ob illam,quā habent cum ore ventriculi, in patiendo societatē:Ob quod & aliàs vidimus,vbi fortius mordetur,fieri conuulsiones, sicuti adolescenti,qui æruginem euomuerat.Præstat enim æruginem,non æruginosum vomitum,illum nominare.Erat enim talis,qualis,quæ vera ærugo nominatur,floridissimus:verum inter vomendum totum corpus conuulsum est: & ærugine euacuata, febris statim, & conuulsio cessauit. tale autem erat,quod euomuerat,sicuti siquis optimā æruginem aqua perfunderet, adeo vt ex amborū vnione talis substantia exultaret, quæ defruti crassitudinem repræsentaret. Non impossibile est igitur (vt dixi), & per compatiendi ad os ventriculi societatem fieri conuulsionem ex elleboro albo: & hæc foret conuulsio moderatissima. Contingit autē,& propter ipsam euacuationem, ijs qui supra modum purgantur conuulsionem aduenire:sicuti, & choleram patientibus,cōtractiones frequen-
D ter adueniunt,maximèq; eorum,qui sunt in furis,musculorū. Sed neq; illud est impossibile, propter pharmaci efficaciam ex neruis humiditates ad se attrahentis,atq; ideo tunc eos male afficientis fieri conuulsionē. Sed & ellebori aliquando vi ad sui distributionem impulsa vehementius,cōtingit neruorum substantiam violentius exiccari. Ipse enim nos docuit Hippocrates,quòd ‖ fit conuulsio ex repletione & inanitione, corporum videlicet neruosorum, à quibus secundum electionem motus perficiuntur. Sunt autem hæc, nerui, ligamenta, musculi, & tendones. Sicut enim in exterioribus videmus lora & cordas extendi, vbi vehementius exiccentur, aut multa madeant, † humiditate: sic & in corporibus animalium par est fieri non rarò conuulsionem. Liquet igitur, q̄ ex repletione conuulsio,sanabilis est per euacuationem. Ea verò, quæ fit ex inanitione, & neruorum siccitate,non facilè admittit curationem. Fit autem (vt dixi) & propter compatiendi societatem conuulsio: quam non debemus existimare fuisse ab Hippocrate prætermissam. Eam enim quæ primum fit, conuulsionem ostendit, cum ait, conuulsionem ex repletione, atque inanitione generari. Et quidem nouimus etiam morsus ratione fieri in ore vētriculi singultum, adeo vt quispiam & neruos itidem pati existimauerit. Et videbitur ista conuulsio ijs, qui ab elleboro purgantur,nō dicta ab Hippocrate,aliquando fieri: nisi per Iouem illam dixerit quispiam fieri ex inanitione,

6. Aph.39. 50.f

* σπαραχθῶσι.

nitione,cum humores mordaces vim habeant exiccandi. Hi itaq; modi sunt eorum,qui ex elleboro conuelluntur. Sanatur autem ex ipsis, & qui propter morsum, & qui propter contentionem ex vomitibus fit: qui autem ex siccitate accidit,insanabilis est. Non absque ratione igitur totum hoc genus Hippocrates ait esse lethale, quoniam nonnullæ eius species cum difficultate sanantur: vna autem insanabilis est. E

in Coacis præ-not.ijsdem verbis. 2 ‖ *Conuulsio ex vulnere, lethalis est.*

Sicuti in eo,qui hunc antecedit,aphorismo mortalem dixit esse conuulsionem, (quod idem est, ac si diceret periculosam,atq;ad mortem sępius terminantem) sic & nunc eam, quæ fit ex vulnere, conuulsionem lethalem dixit esse,nõ tanquam ex necessitate,ac semper mortem afferentẽ, sed tanquam admodum crebro. Sic & in multis ex prioribus aphorismis,lethalis nomine visus est vti. Ex vulneribus igitur fiunt conuulsiones ratione sequentis ipsa inflammationis, vbi partes neruosas attigerit. Et primum quidem videntur conuelli, quæ è directo sunt partium inflammationes laborantium: deinde postquam & principium attigerit, passio ad totum extenditur corpus.

in ijsdẽ Coacis, vbi ait in sanguinis fluxione multa. 3 ‖ *Vbi sanguis multus fluxerit, singultus, aut conuulsio superueniens, malum.* F

Non aliud quidem ostendi est existimandum ex priori nomine lethale, aliud autem nunc, cum malum dicit. Consueuit siquidem Hippocrates casus illos ita nominare, quos lethum sæpe subsequitur. Si cui verò per magis, & minus differre hæc nomina videantur: maius periculum per vocem lethale, quàm per malum,ostendentur. Quæ igitur fit ex multa sanguinis profusione conuulsio, ex altero genere causarum ipsam efficientium consistit, vt antea dictum est.

in Epistola ipsius Hippoc.ad Democritũ, & in Coacis p̃no. Similiter etiam in nimijs purgationibus ex medicamentis. 4 ‖ *Ex superflua purgatione conuulsio, aut singultus superueniens, malum.*

Quod aliquandó ijs, qui elleborum sumpserunt, diximus fieri, hoc nunc ostendit in omnibus, qui quouis modo purgantur. Conuelluntur,enim,qui vltra modum purgantur,easdem ob causas, quas diximus in ijs,qui elleborum assumpserunt: & ijs, qui hac ratione laborant, non paruum periculum imminet: siquidem multo peior est ea, quæ fit ex inanitione conuulsio, altera, quæ fit ex repletione, Quòd autem, ‖ & singultus conuulsio sit stomachi secundum Hippocratem, nos vtique nouimus.

6. Aph.39.50. f 5 ‖ *Si ebrius quispiam repentè obmutuerit: conuulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut vbi ad horam peruenerit, qua soluuntur crapulæ, vocem recuperet.* G in i.Pror.cõ. 2. to. 50. 4. 175.g. & cõ. 3.t.29.183. h

Repletis neruis talis conuulsio superuenit. Solet autem facilè eos replere vinum, vt quod calidam habeat temperaturam: talis siquidem natura promptè omnia subintrat, præsertim cum non admodum crassam substantiam habuerit. Substantiæ igitur copia vinum neruis affert conuulsionem. Rursus autem qualitate sanat eam,quam fecit dispositionem, neruos calefaciendo,atq; exiccando. &, si hoc aliquando facere nequeat, mortem subsequi est necessarium. Qua autem vi diximus vinum sanare conuulsiones,eadem videlicet,& febris sanat. Hic verò maximè obseruanda est Hippocratis consuetudo,qui ἀφώνους,idest mutos nominat illos, qui quouis modo caro laborant. Verum propriæ caros nominatur totius corporis insensibilitas,atq;immobilitas repentina. Hanc itaq;dispositionem consueuit Hippocrates ex vno casuum nominare:& fit proculdubio neruorum principio patiente. Neq;enim aliter potest omninò cõuelli corpus,antequam id principium patiatur,vel principaliter,vel per compassionem,altero prius patiente membro. Liquet autem omnem noxam ex vino factam à Græcis omnibus cræpalen nominari. Sicq; nonnulli vocabulo fecere etymologiam à κάρηνον πάλλεσθαι, quod significat caput concuti. Horam autẽ,qua crapulæ soluuntur, tempus nominauit. Est autem hoc tempus nos præcisum, neq; circumscriptum omnibus vna mensura. Quidam enim postridie à crapula sunt liberati,quidam verò sequenti nocte,quidam verò tertio die prorsus: & fit hoc pro multitudine,ac vi epoti vini,& eius, qui potauit, natura. Sicuti igitur neque cibus vnum habet in omnibus tempus coctionis præfinitum, sic neque vinum. Aut igitur oportet nos ægri naturam habere experientia compertam,aut postremum terminum obseruare: in quo si neque febricitare, neque loqui anticipauerit, conuulsus morietur. H

in lib de Iudicationibus. Quicunque à distẽtione, &c. 6 ‖ *Quicunq; à distentione corripiuntur,in quatuor diebus pereunt: si verò has effugerint,sani fiunt.*

Distentio græcè tetanos morbus peracutus est, vt quæ composita sit ex illa, quam Græci emprosthotonon, idest ad interiora distentionem: & opisthotonon, idest ad posteriora distentionem nominant. Atq;ita meritò citius in ipsa fit iudicatio,non tolerante natura longiori tempore,quem fert distentio,laborem. In primo igitur circuitu dierum iudicatoriorum passio iudicatur.

7 *Quibuscunque morbi comitiales fiunt, ante pubertatem mutationem accipiunt: quibuscunque autem vigesimoquinto, commoriuntnr.*

Propriè quidem passionis mutationes nominant, quando ex vna parte transeunt ad aliam: per abusio-

A abusionẽ autem, oẽs solutiones ita nominantur. & mihi videtur Hippocrates secundi significatus vsus esse appellatione. Non modò enim ad alias partes translatis ijs, qui morbum comitialem faciunt, humoribus, soluitur passio, sed etiã omnino curatis. Sunt enim hi crassi, frigidi, & pituitosi. Cessant autem, & ob ætatem ad sicciorem naturam transmutatam, & ob exercitationẽ, & victum exiccantem, adiunctis ad hæc idoneis medicinis, Verum Hippocrates nunc solum eius meminit mutationis, quæ ex ætate fit: à qua docti, & formam victus vnà cũ medicinis inueniemus. Quod igitur in altera parte aphorismorum dicit, ‖ Qui morbo comitiali laborãt, si iuuenes fuerint, muta- 2. Aph. 45. 18. f
tionibus maximè ætatis, & regionũ, & victus liberantur: hoc nunc in ipsis passionibus declarauit, morbos comitiales, qui ante pubertatem fiunt, cessare dicens ex ætatis commutatione: q̃ verò vltra vigesimum quintum annum processere, commori inquiens. Vnde liquet, q̃ pubertatis tempus vsq; ad vigesimum quintũ annum extendi arbitratur, sumens initium post secundã septimanã. Liquet autẽ, qd̃ neq; omnibus sanabitur passio ex pubere ætate, nisi & alia rectè gesserint: neq;, quibus in hac accidit, omninò permanet, si bonam victus rationem adhibeant. Verũ, quòd nõ habeãt ex ętate sanationem, sed quantum ad eam attinet, passio consenescat, liquidò ostẽdit. Nõ tamẽ adhuc manifestè dictũ est, quamuis videatur manifestũ ijs, q̃ negligentius accipiunt verba illa, Qui-
B bus verò vigesimo quinto anno, cõmoriuntur. Neq;. n. ijs solis passio cõmoritur, quibus vigesimũ quintum annũ agentibus aduenit: sed multo magis etiã ijs, qui vltra hãc ætatẽ progressi sunt. Addentes igitur sermoni Hippocratis illud, quod deest, verum ex omni parte ipsum faciemus: Morbi comitiales, q̃ quidem ante pubertatẽ fiũt, in eius ætatis tẽpore soluũtur: qui vltra pubertatem procedũt, cõmoriuntur. Tẽpus autem pubertatis est post quartum decimũ annum vsq; ad vigesimum quintum. Est autẽ, & alia scriptura talis: Quibuscunq; vigintique annorum fiunt, ταπολλα, idest, multũ commoriuntur. significante verbo, multum, idem, quod ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, i. magna ex parte. Verum secundum quod diximus, ipse in sequentibus eruptionem suppurationis nominauit.

8 Quicunque morbo laterali laborantes in quatuordecim diebus non repurgantur, ij ad suppurationem vertuntur.

A de Vict. rat. ĩ morb. acu. cõ. 1. t. 27. 7. 113. b in Progn. cõ. 2. t. 43. 4. 202.

Eam, quæ fit per sputa', euacuationem humorum faciẽtium morbum lateralẽ, solet Hippocrates purgationẽ, ac repurgationẽ nominare: sicuti, & istos [a] ‖ expuere, purgari, tam in libro de victu acutorũ, q̃ in prognostico, nominauit. Verũ nũc, & tẽpus præfinit purgationis, in quo si non fiat, ad suppurationem ait morbum verti lateralẽ: aut omnem, quæ fit ad pus, transmutationem ita
C nominans, (sicut in Prognostico [b] ‖ sæpius) aut eam, quæ fit inter thoracẽ, & pulmonẽ, puris effusionem. fit enim vtrunq; horum, quando morbo laterali laborantes non expurgantur per sputa.

B In eodẽ. t. 57. 58. 59. 61. 203. h 204. a b c e.

C in Coacis prænotionibus: Ætates periculosissimæ sũt, &c.

9 [c] ‖ *Tabes fiunt maximè ætatibus à decimooctauo vsque ad trigesimum quintum.*

D 3. Aph. 29. 26. b

In superioribus aphorismis, q̃ morbos scd̃m ætates enarrabat, [d] ‖ Iuuenibus, dicebat, sanguinis sputa, tabes. Nunc verò etiam numerum apposuit annorum, non propterea eadẽ rursus scribẽs quæ antea, sed propter passionum thoracis, atq; pulmonis communionem. Propter quid igitur iuuenes his morbis præcipue corripiantur, antea diximus: de annis autẽ ætatum nunc determinandum, quoniam & Hippocrates dixit tabem maximè fieri ætatibus à decimooctauo vsq; ad trigesimumquintum. Quod. n. ætatibus numero plurali dicitur, quandã habet significationem, q̃ non eandem Hippocrates ætatẽ existimat esse mediam inter annos enumeratos. Neque sanè vnà est, si diligentius consideremus: verum ea, quæ est à decimooctauo vsq; ad vigesimumquintum annum, adolescentium est: quæ autem ab hinc vsque ad trigesimumquintum, iuuenum.

E 2. de Morbis vbi de Angina, Si vero faucib⁹ ac tumorib⁹ & cętera. & ĩ Coacis prẽn. Quib. vero ãginæ. &c.

10 [c] ‖ *Quicunque ab angina liberantur, ijs ad pulmonem vertitur, & in septem diebus pereunt. si verò has effugerint, suppurantur.*

F † Antiqua trãslatio hæc addit. Cognoscitur autẽ ad pulmones migrasse ratione pulsus: nã durus, & inordinatus, & inęqualis ad prĩcipale mẽbrum translatã significat materiã: mollis aũt, & ęqualis, & ordinatus cũ bonarespiratione, & æquali, certã dimissionem significat.

De transmutatione nunc ipsi est sermo, quę fit ex angina ad pulmonem: quam ait plerunque ante septimum diem occidere, ægro videlicet strangulato: si verò id tempus possit euadere, fluxione in pus conuersa, suppurari. [f] †

11 [g] ‖ *Qui tabe molestantur, si sputum, quod extussiunt, graue olet iniectum carbonibus, & capilli à capite defluunt, lethale.*

G 2. de Morbis: Huic si iam pili &c. & in Coacis præno. Quibus tabidis sputũ.

Eas, quæ sunt in pulmone, vlceros as dispositiones, nunc tabes nominat, in quibus iubet odorẽ diligentius perpendi, id quod expuitur, carbonibus inijciendo. Sicut autem prius in vlceribus vessicę, odorem dixit grauem sentiri, ita & nunc tabidorum sputum grauiter olere. Si verò & ex capite capilli defluant ita affectis, lethalem esse notam: quoniam & maximus alimenti defectus ostenditur, atque aliquando humorum corruptio.

12 [h] ‖ *Quibuscũq; tabe laborantib⁹, capilli à capite defluunt: ijs alui profluuio superueniẽte, moriũtur.*

H in ijsdẽ Coacis, Quib⁹ tabidis capillis.

De ijs, qui ex tabe iam morbi vicini sunt, nunc sermo habetur: quos etiã male se habere ostenderat

derat in defluuio capillorum. Alui autem profluuio ſuperueniente mortem appropinquare opi- E
nandum: cum hic caſus,& mala cauſa,& malum ſignum exiſtat. Fit enim ex virium imbecillitate, quæ præterea ex ipſo caſu fiunt imbecilliores.

13 *Quicunque ſpumoſum ſanguinem expuunt, ijs è pulmone eductio fit.*

Et pleraque exemplaria,& quam plurimi huius libri expoſitores norunt aphoriſmũ *in hæc verba* ſcriptum: Quicunque ſanguinem ſpumoſum euomunt: ijs è pulmone eductio fit. Et quidam ipſum exponentes, aiunt, verbum id multitudinem ſignificare, ac propterea à proprio eſſe tranſlatũ, apertè mentientes contra id, quod apparet. Sæpe enim viſus eſt ſanguis ſpumoſus abſq; multitudine euomi. Si igitur ita Hippocrates re vera ſcripſit, ipſum abuſum fuiſſe vocabulo dicemus. Neq; enim ſanguis multus, ex pulmone eductionem ſignificat: paucus verò, ex alio loco. Si verò, expuũt, aut extuſſiunt, ſcriptum ſit: tunc proprio vſum fuiſſe vocabulo,& oſtendere ſanguinem talem carnoſam pulmonis ſubſtantiã (quæ eſt ipſius proprium corpus) affectam vlceribus eſſe: adeò vt vere quidem dicatur ſolius pulmonis vlcera ex ſpumoſo ſanguine indicari: nõ vere autem, vlcerato pulmone, ex neceſſitate ſpumoſum expui. Sæpius enim vidimus quibuſdam ex alto cadentibus,& calcitratis, atque in paleſtra percuſſis, ab illa maximè ictus parte, in quam cuipiam ad ſolum ruenti, F
alter ſuper thoracem inciderit, ſanguinem plurimum optimè coloratum expui cum tuſſi ſine vllo dolore: quem ratio dictat ex aliquo pulmonis vaſe dirupto prodire.

in Coacis præ-not. Quib° tabidis alui.

14 ‖ *A tabe habito profluuium alui ſuperueniens, lethale.*

Paulo antea dixerat, tabidis, cum ſputum graue olet, & capilli à capite defluunt, alui profluuio ſuperueniente, mortem ſubſequi. Hic verò ſimpliciter dixit eſſe lethale ſuperueniens alui profluuium in tabe, nulla facta, neque de ſputo, neq; de capillis mentione, tanquam illud ſolum ſufficiat mortem ſignificare, non tamen ita è proximo, neque tam citò ſecuturam, ſicuti cum defluuium capillorum adiungitur.

in ijſdẽ, Qui ex pleuritide ſuppurantur &c.

15 ‖ *Quicunque ex morbo laterali fiunt empyi, ideſt ſuppurati, ſi in quadraginta diebus purgantur à die, qua fit ruptio, liberantur: ſi verò non, ad tabem tranſeunt.*

Addens ſuo ſermoni, ruptionis, vocabulum, manifeſtum fecit ſe de illis loqui, in quibus lateris inflammatione in ſuppurationem conuerſa, deinde dirupta, in ſpatio thoracis, atq; pulmonis intermedio pus cõtinetur. His enim omnibus, niſi vt plurimum in quadraginta diebus puris euacuatio G
fiat per ſpuitiones purgati, neceſſarium eſt pulmonem exedi, pure proceſſu temporis putreſcente. Morbo igitur laterali diem quartumdecimum, terminum poſuit purgationis, ſuppuratis autẽ quadrageſimum. Dictum autem eſt plenius de differentia & aliorum dierum iudicatoriorum,& horũ, in eo tractatu, qui inſcribitur De diebus iudicatorijs. Quare, ſi quis vniuerſam illam legerit contemplationem, ea, quæ ab Hippocrate de diebus iudicatorijs dicuntur, promptius aſſequetur.

in lib. d̃ Humidorũ vſu, haud longè à principio.

16 ‖ *Calidum, vbi quis ſæpius eo vtatur, hæc mala affert, carnium effœminationem, neruorum incontinentiam, mentis torporem, profluuia ſanguinis, animi defectiones: hæc, ad quæ mors.*

De calidi,& frigidi vſu immodico,& modico dictum eſt non parum & in libro de vſu humidorum. Dicta ſunt autem,& hoc in loco aphoriſmorum omnia ferè capita, & primũ hoc ipſum, q̃ calidum, ſiquis eo vltra modum vtatur, has facit paſſiones, carnium effœminationem, hoc eſt debilitatem: dictum eſt enim nomen per tranſlationem, quoniam fœmina debilior eſt maſculo: cui aſtipulatur hoc, quod ſubiungitur, Neruorum incontinentiam. Nam,& hi fiunt imbecilles, cum eorũ ſubſtantia à calore diſſoluatur. Et rurſus mentis torpor, mẽtis eſt imbecillitas: cum ita ſcilicet ſub- H
ſtantia cerebri, ſicuti etiam neruorum, diſſoluatur. Eodẽ modo,& calidi vſus immodicus facit ſanguinis profuſiones, in illis vtique corporis diſpoſitionibus, quæ ad ſanguinis profuſionem aptæ ſunt. Sequũtur autem ad ſanguinis profuſiones, defectus animi,& ad hos mors, ſicuti,& alia prius dicta: ſed ad illa quidem tempore pluri, ad hæc quidem magis, ad hæc verò minus, ad ſanguinis verò profuſiones,& animi defectus, ſtatim. Scriptus eſt autẽ finis aphoriſmi vario modo in exemplaribus: ſcripturæ verò omnes dictam ſententiam oſtendunt. Eſt autem vna hæc. His mors: altera verò hæc, In quibus mors: tertia hæc, Quibus mors: alia, Hæc ad mortem.

17 *Frigidum autem conuulſiones, diſtentiones, liuores, nigrores febriles.*

in eodem.

Immodicum ſcilicet frigidum hæc facit, conuulſiones, diſtentiones, & neruorum refrigerationem. Sicuti enim non oportet ipſorum ſubſtantiam ab immodico calore diſſolui, ſic neque vltra modum conuenientem refrigerari, & in vnum cogi, ac cohiberi. Ac ſanè quidem nigrores ex refrigeratione fiunt, & rigores febres aduocantes. Melius autem fuiſſet ita dicere: Rigores facientes,& conuulſiones,& diſtentiones, & nigrores, & febres. Plenius autem de his ſeorſum diximus in libro de caſuum cauſis.

Frigidum

3. de Cõpoſ. medic. per gen. 3. 228. c

A 18 ‖ *Frigidum inimicum oſſibus, dentibus, neruis, cerebro, ſpinali medullæ: calidum verò amicum.* in eodẽ lib. de Humidorũ vſu.

Quæcunque partes ſunt natura frigidiores (ſunt autem in animalibus tales, quæcunque ſunt penitus exangues) citius, ac magis ab immodico frigidi vſu offenduntur: ijdem autem rationabiliter calidum conuenientius.

19 *Quæcunq; refrigerata ſunt, excalfaceret, exceptis ijs, quibus ſanguis fluit, aut fluxurus eſt.* in lib. de Flatib. nõlongè à principio.

Hoc quod nunc dictum eſt, haudquam euertit illud theorema, ‖ Contrariorum contraria eſſe remedia: de quo plenius diximus in eo tractatu, qui de arte curatiua inſcribitur: in quo oſtendimus aliud eſſe theorema maxime neceſſariũ, illa prius curari præcipiens, quæ magis vrgent, hoc eſt, magius periculum afferunt, ſicuti & nunc profluuium ſanguinis. Ad hoc igitur prius obſiſtendum eſt, atque ita deinde, quod paſſum eſt, ad bonam temperiem eſt reuocandum.

in 6. Epid. cõ. 3. t. 14. 3. 172. f

20 ‖ *Vlceribus frigidum quidem mordax, cutem obdurat, dolorem inſuppurabilem facit, nigrorem obducit, rigores febriles, conuulſiones, diſtentiones.* in lib. de Humidorũ vſu, prope finem.

1. de Simplic. medic. facult. 5. 6. d. Et 4. 24. c

B Si proprio vtamur vocabulo, calidum mordax eſt: ſenſus autem ſimilitudine, & frigida aqua vocatur mordax: non cum cutem ſimpliciter incidit, ſed vlceratam. Nam, quod mordax futurum ſit, eius, quod morderi debeat, ſubſtantiam oportet peruadere: quòd in cute ſecundũ naturam ſe habente, frigida aqua non poteſt efficere, quoniam denſior eſt, quàm pro eius ſubſtantia, cutis. In vlceratis autem, vt quæ rariora ſint, peruadere poteſt eorũ ſubſtantiã, in profunda ſubintrans. Dictum autem eſt plenius de natura mordacium, in libris de potentia ſimplicium medicinarum. Vlceratis igitur frigidum eſt mordax: non vlceratis autem non ſolum mordax non eſt, ſed & cutem facit duriorem, eius denſando ſubſtantiam. Et quidem dolorem efficit inſuppurabilem, natiuum refrigerando calorem, qui vlcera ad ſuppurationem perducit, & ea diffiari prohibet, quæ dolorem efficiunt. Quæ autem ſequuntur, prius etiam dicta ſunt ab ipſo, & nigrores, & rigores fabriles, & conuulſiones, & diſtentiones.

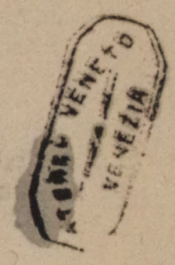

3. de Tẽperamẽtis 1. 24. h
1. de Symptomatum cauſis 3. 17. f
in 6. Epi. cõ. 2. t. 9. 3. 161. f

21 ‖ *Eſt autẽ, vbi in diſtentione ſine vlceratione, iuuene bene carnoſo, æſtate media, frigidæ aquæ mul tæ perfuſio reuocationem caloris facit. Calor autem hæc ſoluit.* in Eodem.

C & com. 6. t. 4. 3. 195. g

Quæ rarò iuuent frigidũ, ac calidũ, poſt ea, quæ ante dixit, Hippocrates deinceps proſequitur: & primum quidem de frigido inquit, vt in diſtentione (liquet autem ꝙ & in omni alia conuulſione) in medio æſtatis tempore, cum bene carnoſus fuerit æger ac iuuenis, frigidæ aquæ perfuſio reuocationem caloris faciens, paſſionẽ ſanet. Vnde & manifeſtũ fit, ꝙ nõ ſua vi frigida aqua morbũ tunc ſanat, ſed ex accidenti, quoniã iuuenibus bene carnoſis reuocationem caloris facit. In alia. n. ætate nil proderit, quoniam neq; reuocationẽ efficit, quando neq; in hac, vllo anni tempore, prẽter quã æſtate media. Nã aquæ frigidæ occurſus aut vincit natiuũ calorẽ, aut colligit: vincit quidem, cum debilis fuerit: colligit autem, cum fortis, ipſum continens, ac diffiari prohibẽs. Excipit autem eas, quæ ſunt cũ vlcere, conuulſiones, vt quæ nunquã ab aqua frigida ſanari queant, neq; ſi æger iuuenis, & natura calidus fuerit, & æſtiuo anni tempore, ac regione calida: quoniam (vt & ipſe antea dixit) vlceribus frigidum mordax, dolorem inſuppurabilem facit. Ijs igitur, qui ex vlceribus conuelluntur ob neruoſorum corporum inflammationem, contrarium vehementer eſt frigidum, vt quod neque vlcus iuuet, neque corporum neruoſorum diſſoluat inflammationem.

1. de Simplic. medic. facul. 5. 2. h
de ijs quę in medicatr. fiunt cõ. 3. t. 32. 7. 210. h. & 221. d. in li. qui inſcribitur. Introductio, ſeu medi. Iſago. 56. b
de Tumoribus. 3. 84. b

22 ‖ *Calidũ ſuppuratoriũ, non omni vlcere magnum ad ſecuritatẽ indicium, cutẽ mollit, extenuat, dolorem ſedat, rigores, conuulſiones, & diſtentiones mitigat: & ex ijs, quæ ad caput attinent, eius ſoluit grauitatem; plurimum autem confert oſſium fracturis, ſed nudis præcipue, † eorumq; maxime, qui in capite vlcera habẽt, & quæcumque à frigore moriuntur, vel vlcerantur, & herpetibus exedentibus, ſedi, pudendis, vtero, veſicæ: his calidum amicum, & iudicans: frigidum, inimicum, & perimens.* in Eodem.

† *Al. maximeque in capite. & ita videtur legiſſe Gal.*

D 2. de Præſag. ex pulſibus. 4. 109. g
2. de arte curatiuã, ad Glauc. 7. 101. a

Sicuti frigidum conuulſiones, & diſtentiones facere natura aptum, tamen ſanat aliquãdo, quãquã rarò, diſtentionem: ſic & calidum, quantum ex ſui natura, ad ſuppurandum efficax, eſt aliqñ prohibens ſuppurationem: ſiquidem vlcera putrida, & ſimpliciter omnia, quæ fluxiones habent, adeo non ſuppurat calidum, vt his etiam plurimum noceat: atque hæc ambo in vnum coniunguntur, nocere vlceribus, & minimè ſuppurare: ſicuti contra, prodeſſe, ac ſuppurare. Maximum etenim eſt vlceri ſignum ad ſecuritatem, & pus, & medicamen, quod habet id faciendi facultatem. Nihil enim mali poteſt aduenire vlceri pus generanti. Quæ igitur conuulſionem afferunt, non ſuppurantur omninò. Similiter autem & quæcunque vlcera ſunt putredini obnoxia, & quæ partes circunſtantes exeſas habent: atque hæc difficulter ad cicatricẽ perducuntur vniuerſa, & minimè ſuppurantur: & quæcunque ex malis vlceribus proprijs nominibus inſigniuntur, veluti quæ cancroſa, chironia, telephia, & phagedænica, id eſt carnem comedentia nominantur, omnia & ipſa non ſuppurantur. Maximum igitur ſignum vlceri ad ſecuritatem, eſt pus: & hoc poteſ

conijcere

conijcere ex calidi vſu. In quibus enim non congruit, videbis hæc à calido inſuppurabilia perdura- E
re. Deinceps autem calidi opera, quæ frequenter apparent, enumerat. Etenim cutem induratam
mollit, & craſſatam extenuat, & dolorem ſedat, & conuulſiones, ac diſtentiones mitigat: nec, ſicuti
frigidum, dolorem inſuppurabilem efficit, quoniam eſt à natura noſtra alienum, quæ eſt calor na-
tiuus, quem coauget, vbi mediocriter adhæreſcit. Calor verò extrinſecus facit hæc omnia, quæ di-
cta ſunt, nonnullaq; concoquendo, & ad melius alterando: quædam diſcutiendo, & euacuando no-
xia, ad ſanitatem perducit: quod ſi non ex toto ſanet, ſaltem dolores mitigat. In capitis diſpoſitio-
nibus & hæc eadem facit, & eas, quas καρηβαρίας ideſt capitis grauitates nominant, ſanat, concoquens, atque diſſoluens, quæcunque moleſtant. Et quidem fracturis oſſium vtiliſſimum eſt, magis
nudis, hoc eſt carne exutis: adhuc autem magis ijs, quæ in capite fiunt, nam talia frigidum maximè
offendit: vt quæ non oſſibus tantum, ſed ipſi quoque cerebro ſit inimicum. Iam verò, & quæcun-
que partes ex algore emoriuntur, ijs calidum remedio eſt: ſic, quæ frigidum exulcerat, ſicuti hiber-
no tempore calcanea, & digitos, & omninò extrema, horum quoque remedium eſt calidum. Sa-
nat etiam herpetas exedentes, quamuis ab humore bilioſo calidoq; fiant: nam propter exulcera-
tionem frigidum eſt ipſis inimicum, vt quod eis mordax exiſtat. Sic & omnibus, quæ ſunt in ſede
diſpoſitionibus, amicum quidem eſt calidum, contrarium verò frigidum, quoniam ſedes eſt ner- F
uoſa: frigidum verò neruis eſt inimicum: & quoniam per communicationem frigiditas facilè ex
ſede ad ventrem aſcendit, & eodem modo caliditas. Sic & vtero, & veſſicæ calidum quidem ami-
cum & iudicans: inimicum verò, & occidens, frigidum: nam & hæ pariter neruoſæ ſunt, & ſupraia-
centibus partibus facilè tradunt frigiditatem. Quòd autem omnibus, quæ in aphoriſmo dicuntur,
communiter ſubiecit, his calidum eſſe amicum, & iudicans, frigidum verò inimicum, & occidens,
liquet, etiamſi à me non dicatur.

in lib. de Humidorum vſu, in fine. 23 ‖ *In his frigido vtendum, vnde fluit ſanguis, aut fluxurus eſt, & non ad ipſa, ſed circa ipſa vnde in-*
fluit, & quæcunque inflammationes, vel inflammina ad rubrum, & ſubcruentũ ſanguine recenti ten-
dunt: nam veteribus nigredinem affert. Eryſipelas etiam non vlceratum iuuat: nam exulceratũ lædit.

in 6. Epi. cõ. 3. t. 14. 3. 172. f

Eas, quas facit frigidum, vtilitates, ac mala hoc tranſigit aphoriſmo. Primum, in quibus ſanguis
fluit, aut fluxurus eſt, inquiens conferre ipſum, non ipſis partibus manantibus ſanguine admotum,
(vlceribus enim frigidũ mordax) ſed circunſtantibus, & illis præcipuè, vnde aliquid ad vlcera pro-
fluit. Et quidem ait, omnes iuuare inflammationes, quas ipſe ſic nominat inflammina (græcè ἐπισ-
φλογίσματα) hoc eſt veluti ab aliqua ſuccenſa flamma, propter humorum, à quibus fiunt, calidita- G
tem. Nam & hæc frigido gaudent. Videntur autem hæc omnia intuenti, colore rubra, & ſubcruen-
ta, recenti ſcilicet, & non antiquo ſuffuſa ſanguine. Nam ſanguis antiquus floridum non habet co-
lorem. Quare frigido admoto liuere, & nigras fieri contingit partes patientes. Eodem modo, &
eryſipelas non exulceratum iuuatur à frigido, ſicuti vlcerato mordax eſt frigidum, & dolorem af-
fert: & hac ratione nocet, cum partes dolentes ſemper ad ſeipſas moueant fluxiones.

24 ‖ *Frigida, qualis nix, & glacies, pectori inimica, tuſſes mouent, & ſanguinem, & deſtillationes.*

Hactenus de aqua calida, & frigida ſermonem habuit, nunc autem de niue, & glacie differit, il-
lud oſtendens, quod tanto magis hæ nocere poſſunt, quanto ſunt aqua frigida frigidiores, & quòd
thoracis partibus ſunt inimiciſſimæ, cum & tuſſes moueant, & vaſis plerunque diruptis ſanguinem
manare faciant, & ex capite deſtillationibus thoracem offendant, atque pulmonem: nam has quo-
que nix facit, & glacies, cerebrum refrigerantes.

in lib. de Humidorũ vſu, haud longè à fine. 25 ‖ *Tumores articulorum, atq; dolores abſq; vlcere, & podagricos quoque, atq; conuulſa, horum plu-*
rima frigida aqua largè effuſa leuat ſoluitq; dolorem: nam modicus torpor dolorem ſoluit. H

6. de Cõpoſ. med. pgen. 5. 255. e

Quòd quidem aqua frigida horum plurima iuuet, oſtendit. Sed, quænam hæc ſint, dicere præ-
termiſit: tanquam ex illis, quæ antea dixit, non ſit admodum difficile inuenire. Quæcunque enim
inflammationes, vel inflammina ad rubrum & ſubcruentum recenti ſanguine tendunt, à frigida ait
aqua ſanari, quæ influxum ſcilicet cohibet, & hac ratione corpora euacuat: quapropter & dolorem
in talibus ſoluit, quia eius cauſam abſcindit: refrigeratio etiam partium largior affert torporem
mediocrem, qui & ipſe dolorem ſoluit ſenſum hebetando.

2. Epid. ſect. 2. 26 ‖ *Aqua, quæ citò calefit, & citò refrigeratur, leuiſſima eſt.*

de Ptiſſana. 2. 47. 4 in 6. Epi. cõ. 4. to. 10. 3. 182. d 1. de Simplic. med. facult. 5. 5. b de Bonitate aquæ, Spur. 75. h

Non pondere talem eſſe leuiſſimam dicendum eſt. Sic enim nihil magnum doceret, præter id,
quòd per quendam circuitum illud inuenit, quod facile erat ſtatim inuenire. Nam, ſi pondere
leuiorem aquam dignoſcere quærit: promptum ipſi fuit ad proprium eorum, quæ ponderantur,
iudicium rem deducere, eiusq; per lancem, ac pondus inquiſitionem facere. Sed nunc leuiorem
dixit aquam, quæ ventrem non grauat, & quæ citò permeat: ſicuti iſti contrariam grauem voca-
* κριτήριον. mus, quæ citò non permeat. Liquet autem, quòd non ſolum hoc * iudicium exiſtit virtutis aquæ,
ſed quod cum alia in propatulo ſint, & omnibus nota, hoc verò aliquid habeat artificioſum: Sic ad
id

A id prodendum ſcriptis Hippocrates venerit. Sed quænam ſunt alia? Primum quidem, ſi neq; turbida, neq; cœnoſa: deinde ſi neq; in guſtu, neque in odoratu aliquam abſurdam qualitatẽ præ ſe fert: tũ & illud, quod nunc Hippocrates dixit, ſi citò refrigeratur, & calefit: nam perſpicuũ exiſtit, talem eſſe bene alterabilem. Sicuti autem cibi virtus eſt eſſe bene alterabilem, ita & aquæ: ſiquidẽ facile tranſmutari volumus, quicquid concoqui debeat ab inſtrumentis, quibus eſt coactionis munus à natura demandatum. Quicunq; verò ſola potantium diſpoſitione, optimam aquam iudicant: certiſſimo quidem vtuntur *iudicio: verum, ſi hoc tantum aſſumpſerint, non recte faciunt. Prius enim oportet de aqua ex dictis ſignis iudicare, antequam ad talem veniant experientiam. * τεκμηρίῳ.

A.II.1.f.3.d. 2.c.8.f.64.a

27 *Qui" noctu bibere appetunt, ijs admodum ſitientibus, ſi ſuperdormierint, bonum.*

Neq; ſi dandus, neq; ſi minimè dandus ſit potus ijs, qui noctu admodum ſitiunt, quicquã oſtẽdit, ſed hoc tantum, q̃ ſuperdormire cõfert. Coquitur enim per ſomnum, vt liquet, & ſubdeſcendit, id quod efficit ſitim. Non tñ illud eſt in obſcuro, quòd valde ſitiẽtibus potus eſt dandus, ſiue ex potatione vini meracioris, ſiue ex defectu potus ſitis aduenerit. Nam & defectui exhibẽdo ſuccurrere: & illã, quæ facta eſt ex vino, caliditatẽ aqua reſtinguere, theorema eſt medicinale. Si tamen
B modicè ſitierint, non omninò eis dandus eſt potus, ſed conſiderandum nunquid ex defectu humidi tale quid patiantur, ſiue ex nimia vini potatione: contingit enim & hos ex ſomno iuuari.

28 *Suffitus aromatũ, muliebria ducit: ſæpius verò, & ad alia vtilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatẽ.*

Muliebria dicit, vt liquet, ea, quæ ex vtero mulieribus euacuantur in menſtruis purgationibus & à partu. Clarum etiam illud eſt, q̃ & hoc in loco, illas, quæ vel propter vteri inflãmationem, vel euerſionem, aut talem aliam cauſam non purgantur, non aliter recte curabimus, q̃ eam curantes paſſionem, cuius eſt caſus ſuppreſſio menſtruorum. Illas verò, quæ ſine hac paſſione parcius purgantur, *ijs*, qui nunc ab ipſo docentur, ſuffitibus curat. In his enim vel ſanguinis craſſitudo cauſa eſt retentionis, vel obſtructio vaſorum, quæ pertingunt ad vterum, vel eorundem obſeratio, totiusve ipſorum ſubſtantiæ denſatio. Quodcunq; verò dictorũ in cauſa fuerit, ex aromatibus ſuffitus ſanat diſpoſitionem, qui vi ſua aperit vaſorũ fines obſeratos, extenuatq́; humorum craſſitudinem, & obſtructiones incidendo remouet. Multoties verò & ad alia, inquit, vtilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatem. Nam totum corpus poterat continuè ſuffiri per vterum in omnibus frigidis, atq; humidis diſpoſitionibus, niſi timeremus illam, quæ fit ex ſuffitu, capitis * grauitatẽ, p̃- * dolorem.
ſertim in febribus. Quòd verò omnia ferè aromata natura apta ſint facere capitis * grauitatem: &
C experientia oſtendit & ratio docet. Quæcunque enim ſatis calefaciunt, omnia capitis * grauitatem cauſant: vtpote ſui natura calido ſuperiora petente. Calida autem eſt ſufficienter omnium aromatum natura, præcipueq́; Caſiæ, Coſti, Cinnamomi, & Amomi.

in 1. Epi. cõ. 3. t. 30. 3. 126. f

29 ‖ *Grauidas medicare † turgente materia ξ à quarto menſe vſque ad ſeptimum, minus verò has, recentiores autem & ſeniores vereri oportet.* 4. Apho. 1. 17. a † ἠνὸργᾶ.

Hic aphoriſmus dict⁹ eſt & antea, vbi de medicatione ſermo habebatur. Sed & hic, vbi de muliebribus agitur, in quàmpluribus exemplaribus inuenitur. Quidam verò eximunt ipſum, ne bis ſcriptus inueniatur. Noua autem expoſitione non indiget præter illam, quam retrò ſcripſimus.

30 *Mulierem vtero gerentem capi ab aliquo morbo acuto, lethale eſt.*

Non abſq; ratione. Si enim ſit febrilis morbus, neceſſe eſt ipſum febres habere continuas, talis enim eſt morbus acutus: & in hoc duplex eſt periculum: Verum quidam propter febrem ipſam fœtum occidentem: alterũ verò, q̃ ex longo interuallo cibum dantes, ex alimenti defectu fœ-
D tum deſtruamus. Si verò, vt hunc ſeruemus, non verebimur crebro cibum exhibere, febres continuas victu intempeſtiuo augentes, matrem occidemus. Sic & ſi abſq; febre aliquis alius morbus acutus fiat, veluti morbus comitialis: morbus attonitus, quem Græci apoplexiam vocant, conuulſio, diſtentio, propter magnitudinem morbi, & * acutiem, impoſſibile eſt laborantem euadere. * συντονίαν.

31 *Mulier vtero gerens, ſanguine miſſo ex vena, abortit, & magis ſi fœtus ſit maior.*

Ex defectu alimenti fœtus deſtruitur, non modò miſſo ſanguine ex vena, ſed etiam ex longiori inedia. Oſtendemus autẽ hoc ipſum paulo poſt & per alios aphoriſmos. Non abſq; ratione autem & maior fœtus magis deſtruitur miſſo ſanguine ex vena mulieris, quia pluri indiget alimento.

de vene ſect. aduerſ. Era. 6.6.c.5. Metho. med. 7. 30.e. Contra ea, q̃ à Iuliano in Hipp. apho. dicta ſunt. Ext. ord. 66.f

32 ‖ *Mulier ſanguinem euomenti, menſtruis erumpentibus ſolutio.* 1. de Morbis. Mulieri ſanguinem vomenti. &c. ad initia.

Non abſq; ratione: Erit enim retractio ſimul, atque euacuatio ſanguinis ad ſuperiora tendentis. Hoc quidem igitur & experientia comprobat vtiliter fieri: nos verò ab ipſa excitati, opera, quæ bene à natura geruntur, imitabimur: & mulieres hac paſſione laborantes, miſſo ſanguine è vena, vacuabimus.

33 *Menſtruis deficientibus, ſanguis ex naribus fluens, bonum.* E

Quòd quidem ſit neceſſarium eum, qui ſingulis menſibus bene euacuatur, ſanguinem, quando ob aliquam diſpoſitionem fuerit retentus, mulierem lædere, & ꝙ per aliam partem euacuatus, omnem corporis tollet læſionem, vnicuiq; eſt manifeſtum. Cum verò multa ſint loca, per quæ poteſt euacuari, omnibus alijs, aut maius, aut minus ineſt detrimentum: ſola, quæ fit per nares, euacuatio innoxia eſt, quam nunc laudat Hippocrates. Non tamen, ſi qua etiam alia euacuatio ſine noxa eſt, propterea aphoriſmus eſt falſus. Neque enim ꝙ ſola per nares euacuatio deficientibus menſtruis bona ſit, dixit: ſed hanc ſimpliciter laudauit, non adiuncto, ꝙ ſola. Siquis igitur eam, quæ fit per ſedem, dixerit ita affectis mulieribus vtilem eſſe, non aduerſatur aphoriſmo. Videtur enim aliquando Hippocrates per vnum exemplum de ſimilibus omnibus pronuneiare.

34 *Mulieri vtero gerenti ſi aluus plurimum profluat, periculum eſt ne abortiat.*

Ratione euacuationis, & nunc Hippocrates inquit periculum abortus eſſe, quemadmodum, & antea in miſſione ſanguinis è vena, oſtendebamus.

F

35 *Mulieri, quæ vterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſuperueniens ſternutatio, bonum.*

Vnum in aphoriſmo verbum habet obſcuritatem, vterinis, (græcè hyſtericis.) Nonnulli enim per id accipiunt omnes, quæ vtero adueniunt diſpoſitiones: nõnulli verò illas tantũ, in quibus paſſio contingit, quã vocant vterinã ſtrangulationem, quę tamen nõ eſt verè ſtrangulatio, ſed apnœa, ideſt ablatio anhelitus: alij ſecundas (græcè choria) intelligunt: nam & has vteros nominant. Verũ hi apertè aberrant, quamuis maximè verũ dicere videantur: ꝙ ſecundæ contentæ in vtero, ex ſter-
Infra, apho. 49. nutatione dirumpuntur. Alius enim de his ‖ aphoriſmus eſt ab ipſo perſcriptus. Et plurimũ refert, an vterum dixeris, an vterina. Falſum eſt etiam illud de omnibus vteri paſſionibus dictum eſſe ab ipſo ſermonẽ. Neq; enim exulcerationes, neq; inflãmationes, neq; eryſipelata, ſicuti neq; abſceſſus ſternutatio iuuat. Verum autem hoc, ꝙ in vterinis ſtrangulationibus ſuperueniente ſternutatione, patiens aliquantulum leuatur, non ſolum quia bonum eſt ſignum ſternutatio ſpõtè adueniens ijs, quæ ita ſe habent mulieribus, ſed quoniam & cauſa, vt quæ ſit huius paſſionis remedium. Signum itaq; bonum exiſtit, quia naturam oſtendit, quæ prius obſtupuerat, excitari, ac reuiuiſcere, & propriarum meminiſſe motionum: quando aliquam eijcit ſuperfluitatem. Oſtenſum eſt enim in libro de cauſis accidentium, ſternutationem hac ratione fieri. Cauſa autem, ob quam iuuat, eſt quia ve- G
hementiore concuſſu, atq; feruore partim quidem naturam excitat, partim verò excernit, quæ partibus corporis firmiter infixa adhærebant. Sic enim & ſingultum ſanare ſolet.

36 *Mulieri menſes decolores, nec per idẽ ſemper tẽpus venientes, purgationẽ indicãt eſſe neceſſariam.*

In multis exemplaribus ſcripturam ita ſe habentem poſſumus inuenire. Mulieri menſes tardi, nec per idem ſemper tempus venientes. Poſſunt igitur, & menſes tardi, hoc eſt, qui poſt conſuetum veniunt circuitum, purgatione indigere humoris pituitoſi, ob quem, & decolores fiunt: non tamen egemus hac ſola neceſſariò: nam & per extenuantem aliquando victum tales diſpoſitiones ſanauimus. Scriptum autem eſt à nobis de hoc extenuanti victu, libro vno ſeorſum. Suffitus inſuper aromatum idem facit, & qui eandem iſti vim habent, peſſi adhibiti, epotaq́; medicamenta, quæ incidunt, & humorum craſſitudinem extenuant, quale eſt, quod calamento fit, quo nos aſſiduè vtimur, quodq́; ſæpius tardantes menſium purgationes exciuit. Nam intentio ſanationis in ipſis eſt, cum ora vaſorum aperire, quæ pertinguntad vterum, tum ſanguinem extenuare. Ac ſanè quidem purgatio totius corporis, vt dixi, quando craſſi euacuantur humores, tales ſanat diſpoſitiones: Si verò, decolores, ſcriptum ſit, multo magis purgatio ſanabit ita ſe habentes mulieres. Neque enim, pro- H
pter humorem pituitoſum tantummodo, ſed & propter melancholicum, & bilioſum menſes fiunt
1. de Morb. Mu- liebrib° vbi ait, Cũ mẽſes prodeunt, linteum cõplicatũ, &c. decolores. Quomodo igitur ‖ dignoſcere oporteat humorem ſuperabundantem, ipſe in primo de mulieribus docuit: nunc autem, quòd per purgationem euacuandum ſit, idem monſtrauit. Verba autem illa, nec per idem ſemper tempus venientes, huic ſcripturæ magis conſonant: vt totus ſermo ſit talis: Si menſes decolores fiant, & non per idem tempus veniant, quo antea venire conſueuerant, mulier purgatione indiget. Contingit enim in mulieribus, quæ malos humores habent, non modò decolores apparere menſtruas purgationes, ſed etiam tempus periodi non ſeruari: ſiquidem craſſiores fuerint humores, & difficilius fluentes ijs, qui ſecundum naturam ſe habent, moderando, & longius tempus expectando: ſin autem contrarij, hoc eſt humidiores, ac tenuiores, conſuetum terminum anticipando.

2. Epid. ſect. 1. Velut abortiẽtium mammæ graciles fiunt. 37 ‖ *Mulieri vtero gerenti* ‖ *ſi mammæ graciles repentè fiant, abortit.*

Hic pariter aphoriſmus ex illorum numero eſt, quos diximus defectũ alimẽti fœtui ſignificare. Cõmunes enim quædã venæ ſunt vteris, ac mãmis: q̃, vbi parũ habuerint ſanguinis, graciles quidẽ mãmas reddunt, atrophia autẽ, ideſt alimenti ceſſatione nonnunq̃ fœtũ perimunt, nonnunq̃ ẽt ad excre-

14. d Vſu partiũ. 1. 207. c 6. de Locis affect. 4. 41. d 5. Apho. 53. 42. e

A excretionem excitant illam ob cauſam, quam ipſe in libro de natura fœtus, per hæc verba explicat: ‖ Alimentum, atque auctio à matre veniens, non amplius eſt infanti ſufficiens, quando decem menſes præterierint, & fœtus auctus fuerit. Trahit enim à ſanguine ad ſe id, quod eſt dulciſſimum: & ſimul etiam lactis parte aliqua fruitur. Vbi verò hæc illi rariora fuerint, & iam infans molem corporis habet, plus cibi requirens, quàm illud, quod adeſt: calcitrat, & membranas dirumpit. Liquet igitur, quòd & ante decem menſes fœtus eſt indigens alimento, & calcitrans, ac membranas dirumpens, initium partus matri affert.

In li. de Natura fœt° ſiue pueri haud longè à fine.

14. de Vſu par. 1. 205. b
6. de Locis affe. 4. 41. d
5. Apho. 53. 42. c
de Anatomia viuorũ. Sp. 51. f

38 ‖ Mulieri vtero gerenti ſi altera mamma gracilis fiat geminos habenti, alterum abortit: &, ſi quidem mamma dextra gracilis fiat, marem: ſi verò ſiniſtra, fœminam.

Quod ſupraſcriptus aphoriſmus de ambabus mammis dicebat, hoc in altera iſte dicit: propter illam verò, quã diximus de venis cõmunibus cauſam, is, qui è directo eſt mammæ factæ gracilioris, fœtus abortum patitur. Quòd autem exiſtentibus geminis, altero mare, altero fœmina, ſi dextra quidem mamma gracilis fiat, ſolus mas: ſi verò ſiniſtra, fœmina ſola corrumpatur: ex illa ipſius pẽdet opinione, qua mares quidem in dextris, fœminas verò in ſiniſtris magis concipi opinatur.

B *39 ‖ Si mulier, quæ neque grauida eſt, neque peperit, lac habet: huic menſtrua defecerunt.*

6. de Locis affec. 4. 41. b

Ratio quidem longior exiſtit: & oportet illum, qui eam exquiſitè aſſequi debeat, exercitatum eſſe in libris de potentijs naturalibus. Tantum tñ de his nunc à nobis dicetur, quantum breuiſſimè dictum poſſit ad præſentia conferre. Hoc quidem commune eſt omnibus animalis partibus, quæ aptæ ſunt humores aliquos vtiles generare, aut ad vſum aliarum partium, aut ad generis propagationẽ, aut ad cõceptus nutritionẽ, eſſe humorẽ illũ quãdã veluti ſuperfluitatem partis ipſum generantis: Nõ enim quia norit, ad quid vtilis erit humor animali, ipſius facit pars generationẽ, niſi debeat talẽ habere intellectũ, qualem habere ciuitatum gubernatores arbitramur oportere, ſed animalis quidẽ opifex illũ habet intellectum, ipſa autem pars (vt oſtenſum eſt) potentijs regitur naturalibus, cũ alijs quibuſdã, tũ alteratiua, per quã aſſimilat alimentum ſibi ipſi. Quantum igitur alimenti ab ipſa alterati fuerit nutrito corpori exquiſitè aſſimilatũ, illi apponitur parti, ac nutrit eam, & hoc eſt, quod ipſe ait: ‖ Alimentum eſt, quod alit, & quod eſt veluti alimẽtũ, & quod debet alere. Superfluũ verò, quod ſupereſt, ſimilis quidem naturæ partis humor exiſtit, in oſſibus quidẽ id, quod in cauernis eorũ cõtinetur, in hepate verò ſanguis: ex hoc genere eſt, & ſpumeus humor, qui
C in carne pulmonis continetur, & qui in articulorum compagibus glutinoſus humor, & id, quod in teſtibus, & in vocatis paraſtatis, ſemen, & qui lingua, cui nomen ſaliua. Sunt autẽ, & quidã in mãmis adenes, vim habentes id, quod ad eos influit, ſibi ipſis aſſimilandi. Cum ergo hi ſint exangues, albi, proprium efficiunt humorem talem, quale eſt lac, eiuſq; maiorem copiã, quo plus alimẽti defertur ad ipſos. Plus verò defertur octauo, & nono menſe conceptionis, qñ abundãter oppletæ sũt communes venæ vteri, & mãmarũ, ſicuti in animaliũ prægnantiũ diſſectionibus manifeſtè cõſpicitur. Fit autem, & tale qñque, licet rarò, cum mulier grauida non eſt, qñ ad ſimilem peruenerint venæ repletionem ex menſtruorum retentione: cuius nunc diſpoſitionis Hippocrates meminit.

In lib. de Alimento, propè à principio.

40 ‖ Quibuſcunque mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.

2. Epi. ſe&. 6. in ipſo libri fine.

Quòd quidem ſanguis ad mãmas feratur, deinde ab adenibus, qui ibi ſunt, in lac tranſmutetur, in præcedenti ſcriptũ eſt aphoriſmo: nũc autẽ, qñ intrãſmutabilis manſerit hic, qui ad eos ſanguis peruenerit, furorem ait Hippocrates ſignificari. Ego quidem nondum hoc accidiſſe vidi: &, ſiquãdo eueniat, ex ijs eſt, quæ rarò eueniunt. Hippocrates verò, vt qui viderit, ſcribit: &, ſi verum ſit, talem ipſius oportet cauſam exiſtimare. Adenum natura, illorum præſertim, qui in mammis ſunt,
D exãguis, & proculdubio frigida: omne enim exãgue frigidũ: atq; ideo ſanguinẽ, qui defertur ad ipſos, ad frigidius commutat. Quãto enim adenes hi ſunt hepatis carne frigidiores, tanto lac ſanguine. Cũ igitur multus aliqñ ſanguis, & feruẽs per totũ labitur corpus, & caput præcipuè petit, in furorem quidem capientur: qm̃ ſanguis talis occupat caput: qui verò ad mãmas defertur, ad contrariam natura alterari non poterit ita, vt lac fiat, tum propter feruorem, tum propter exuperantiam.

41 Si velis noſcere, an conceperit mulier, cum dormitura eſt, ei aquam mulſam potandam da: &, ſi alui tormina patietur, concepit: ſi minus, non concepit.

Tormina fiunt quidem, & propter mordacitatem, fiunt etiam propter ſpiritum flatuoſum, qui facilem non habet exitum: quæ tormina fieri etiam nunc eſt arbitrandum in mulieribus, quæ conceperunt, propter eam, quæ fit ex vtero, anguſtationem. Dat autem aquam mulſam mulieri dormituræ, crudam videlicet: ea flatuoſa ad dignotionem opus habet: volens & quieſcere ſimul, & plenam eſſe cibis mulierem: hæc enim ambo conferent ad torminum generationem.

42 Mulier, ſi marem concepit, bene colorata eſt: ſi verò fœminam malè colorata.

Vt ad ſeipſam muliere collata videlicet, non autem ad alteram, dictum eſt ab Hippocrate indi-

cium,quod ex bono colore,ac malo ſumitur. Nam,quæ fœminam concepit,minus ſeipſa colorata E
apparet:quoniam frigidior eſt fęmina mare. Nunquam verò talem concepiſſet,niſi & viri ſemen,
& vterus mulieris frigidior eo tempore fuiſſet,in quo concepit. Quare,quod dicitur,ex eorum nu-
mero eſt,quæ ſæpius eueniunt. Contingit enim ita omnia rectè agere mulierem poſt tempus con-
ceptionis,vt bene colorata fiat. Liquet autem, quòd & alia ſigna ſunt, quæ ſignificent marem eſſe
cònceptum : ſicuti ipſius conceptus plurimæ,ac validæ motiones:quæ tamen neq; ipſæ, ſigna per-
petua ſunt. Contingit enim aliquando,licet ſit rarum, quòd concepta fœmina ſit mare robuſtior,
& multis,ac validis motibus moueatur : contingit etiam,vt aliquando mas ſit debilior fœmina,ac
pauciorib⁹ debilioribusq; motibus cieatur.

43 Si mulieri grauidæ in vtero fiat eryſipelas, lethale.

Nunquid ſolum eryſipelas in vtero mulieris grauidæ conſtitutum, putat eſſe lethale, an illam
etiam,quæ proprio nomine dicitur phlegmone, hoc eſt inflammatio? Quòd enim facto in vtero
eryſipelate, fœtus moriatur ex neceſſitate, manifeſtum eſt: quandoquidem, & febres acutæ ali-
quando ſine eryſipelate ipſum interficiunt. An verò vtero inflammationem patiente, poſſit ali-
quando fœtus viuere: dignum eſt inquiſitione. F

44 Quæcunque præter naturam tenues exiſtentes, vtero gerunt, abortiunt prius, quàm craſſeſcant.

Secundum tres modos intellexerunt expoſitores libri huius præſentis aphoriſmi ſententiam.
Quidã enim oĩnò arbitrantur ipſas abortire:quidam verò,ſi non craſſeſcant,& reficiãtur, ſed ma-
neant abſq; refectione,ac tenues:quidã verò,cum reficiuntur,tunc maximè eas exiſtimant aborti-
re:ꝙ minus vr̃,quã prius dicta,veriſimile. Verũtamen ita expoſuit Numeſianus, dictum inquiens
eſſe aphoriſmum in ijs,quæ præter naturam extenuatæ ſunt,& quas prius refici oporteat:ſed,cum
concipere anticipent, eas non poſſe refici ait, abſq; ꝙ ſanguis ad conceptus alimentum deputatus,
ad eius,quæ concepit, nutritionem aſſumatur : quare non abſq; ratione fœtus ſufficienti indigens
alimento,corrumpitur. Sed,& verba illa,Præter naturam tenues,quidam ita acceperũt,ſicuti Nu-
meſianus,vt præter ſui ipſius naturam grauida mulier ſit extenuata. Quidam verò magnũ exce-
ſſum dicunt ſignificari, volente Hippocrate nobis inſinuare, non, ꝙ mediocriter extenuatæ id ex
neceſſitate patiantur,ſed quæ valde ſunt extenuatæ. Vtraque autem expoſitio non caret ratione.

45 ‖ Quæcunq; mediocriter corpora habentes abortiũt ſecũdo, aut tertio mẽſe ſine occaſione manife- De Diſſe-
ſta, ijs acetabula vteri plena mucoris ſunt, & non poſſunt ex pondere fœtum continere, ſed dirumpũtur. G ctione vul-
uæ. 1. 109. f.
15. de Vſu
part. 1. 211.
h. 1. de Semi
ne. 1. 331. b.
6. de Locis
aff. 4. 41. e

Sine manifeſta occaſione ait,febre vehemente,vel alui fluxu, vel profluuio ſanguinis, vel eryſi-
pelate in ipſo vtero conſtituto,vel ſaltu grauidæ mulieris vehementiore,vel clamore, vel triſtitia,
vel ira,vel timore, vel victu parciore, vel alio tali aliquo actu, ſeu paſſione. Eſt enim veriſimile in
his eſſe plena mucore ora vaſorum venientium ad vterum, ex quibus ſecundæ pendent : quæ ora,
acetabula nominauit,non (ſicutiquidam arbitrantur) adnatas ipſis carnes adenoſas. Nam, vt ipſe
1. de Morbis muliebrib. circa libri dimid. inquit in primo libro de paſſionibus muliebribus,‖ Si acetabula plena fuerint pituita,mẽſtrua fiũt »
pauciora. Et Praxagoras in primo de naturalibus,Acetabula,inquit,ſunt ora venarum,& arteria- »
rum, quæ feruntur ad vterum. »

In li. de Natura muliebri, Si verò craſſefacta fuerit mulier, &c. Et in lib. de ſterilibus, ijſdẽ verbis,& in lib. De ſuperfœtatione, ſi mulier præ pinguitudine, &c.

46 ‖ Quæcunque præter naturam craſſæ, non concipiunt vtero : ÿs omentum os vteri comprimit, & prius, quàm extenuatæ fuerint, non concipiunt.

Verba, præter naturam,dupliciter etiam hoc loco accipiunt : quidam enim exceſſum ſignifica-
ri arbitrantur : quidam præter ipſius mulieris grauidæ naturam. Verior eſt autem prior acceptio :
nam ab omenti pinguedine comprimitur, atque anguſtatur vteri os ijs, quæ ſupra modum craſſæ H
ſunt:appellat autem nunc os,illud,quod intus eſt, vbi vterus quidem deſinit, collum verò incipit :
quod magis propriè os vteri diceretur. Nam altera colli extremitas, quæ muliebri pudendo con-
iungitur, non vteri, ſed ipſius colli os haud ſine ratione vocaretur.

* ἔμμοτον, ideſt liniamentariũ. † διὰ τῶν μοτῶν.

*47 Si vterus in coxam virgens ſuppuratur, neceſſe eſt lineamentum * fieri.*

Cui neceſſarium eſt fieri † per linea fila curationem,liniamentum * nominauit. Quòd autem
vterus ſuppuratus, & præſertim ad exteriora (nam hoc nunc videtur dicere) curatione tali ex ne-
ceſſitate indigebit, non eſt obſcurum.

48 Fœtus, mares quidem in dextris, fœminæ verò in ſiniſtris magis. 14. de Vſu
part. 1. 205.
b.
in 6. Epi. cõ.
2. t. 44. 2. 169
a. Et com. 4.
t. 27. 3. 186.
h.

Quòd propter temperaturam, quæ ſtatim ab initio calidior exiſtit, fœtus muſculus generatur,
in cõmentarijs de ſemine,eſt demonſtratum. Calidior verò temperatura fętibus aduenit nõ mini-
mè ob locum,qui eſt dextra vteri pars : hæc autem calidior ſtatim exiſtit propter hepatis vicinita-
tẽ:conferet autem aliquid ad conceptus caliditatem,& muliebre ſemẽ profuſum quidẽ ex proprijs
teſticulis per vtrunq; corniculum,partim in dextrũ vteri ſinum,partim in ſiniſtrũ,diſſimile tamen:

vt &

A vt & hoc ipſum oſtendimus. Si igitur ſeroſius eſt, atque frigidius, quod in ſiniſtro teſticulo continetur ſemen: etiã iuxta hoc cõceptus in læua parte vteri conſtitutus, non abſq; ratione fuerit frigidior. Dictũ autem eſt de omnibus talibus ſufficienter etiam in quinto libro ſectionis Hippocratis.

49 ‖ Vt ſecundæ procidant, ſternutatorio impoſito, nares apprehendito, & os.

Non cum accentu circunflexo vltimam ſyllabam ὑςέρων, legere oportet, vt ſignificet vterum, ſed cum graui ὑςέρων, vt ſecundæ intelligantur. Neque enim vult vteros ipſos excidere, tentione facta cum medicinis ſternutare facientibus, ſed ea, quæ choria vocantur, atque ſecundæ. †

2. Epid. in fine ſect. 5. Et ſup. aph. 35.

A. l. 1. t. 4. c. 21. f. 81. b

50 ‖ Mulieri si velis menstrua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone.

Sicuti menſtruorum, quæ aut paricè, aut nullo modo fluunt, curationem Hippocrates docuit: ita, & nunc illorum, quæ vltra modũ euacuantur, docet, iubẽs nos cucurbitulã, quã maximã mammis apponere. Melius eſt autem non mãmis ipſis cucurbitulã adigere, ſed inferius ſub ipſis eã affigere, potiſſimũ vbi ſunt venæ, quæ ad ipſas deſubter veniunt, Sanèq; nonnulli his verbis aphoriſmum ſcribũt, Cucurbitulam quã maximã ſub mãmis pone. Vult aũt quã maximã eſſe cucurbitu-
B lam, vt fortiorem faciat ex vtero ad ſuperiora reuulſionem, per cões id venas artificiosè molitus.

† In tranſlatione veteri impreſſa hæc etiam habentur, quæ in alijs exemplaribus nõ inuenies. Mulieri vtero habenti tenaſmõ innatus abortire facit. Tenaſmon fit ex humoribus pungitiuis groſſũ pungentibus inteſtinum, quod vocatur colon, qui infirmum cogũt exprimere, ſi forte eos pungẽtes poſſit emittere: vnde & hæc expreſſio ſi mulieri grauidæ euenerit, ſicut Hippocrates dixit, cauſa eſt abortiendi: nimius enim expreſſus nimiũ fecit motum: vnde abortire neceſſe eſt fœtum: quia rũpitur ligamentum.

3. de Naturalib. facult. t. 1. 303. a
5. Apho. 54.

51 ‖ Quæ vtero gerunt, ijs vteri os comprimitur.

Maximum hoc eſt mulieris, quæ cõcepit, indicium, ſi obſtetrix potuerit immiſſo digito os vteri tangere. Statim enim cum ſemen intra ſe ipſas acceperint, totũ ſui interius ſpatium contrahunt, & os claudunt. Videtur autem, & propter durum tumorem, & inflammationem os vteri comprimi: diſtinguiturq; ab eo, qui in grauidis, ex duritie vteri.

14. de Vſu part. 1. 207. c

52 ‖ Mulieri vtero gerenti ſi lac multum è mammis effluat, fœtum imbecillem ſignificat: ſi verò mammæ ſolidæ fuerint, fœtum ſignificant ſaniorem.

Illo videlicet tempore fluit lac, quibus viſum fuerit fluere, quãdo natura fert, vt in grauidis generetur. Neq; enim in primis generatur menſibus. Quòd autẽ omninò fluat, & non maneat intus, hoc ideo fit, quia plurimum ex eo colligitur. Plurimũ verò colligitur oppletis venis communibus, quæ à mammis pertingunt ad vteros: ſed adhuc magis implentur, quando minimum conceptus aſſumit: hoc verò ipſum fit ob eiuſdem conceptus imbecillitatem. Liquet igitur, ꝙ neque mam-
C mas tenues oportet apparere, ſicuti in muliere nõ grauida (hoc enim ſignum defectum ſanguinis oſtendit, & hac ratione fœtus in ipſis corrumpitur) neq; adeo plenas, vt lac effluat, ſed tm̃ ſubleuari, vt ſolidæ tangentibus videantur. Media enim eſt hæc conſiſtentia inter renitentes propter nimiam repletionem, & molles, ac laxas propter defectum ſanguinis. Quare meritò laudat hoc ſignum Hippocrates, vt quod indicio ſit, neque fœtum eſſe imbecillẽ, neq; deficere ipſi alimentum.

53 Quæ corruptura ſunt fœtus, ijs mammæ extenuantur: ſi verò rurſus duræ fiant, dolor, aut mammas, aut coxas, aut oculos, aut genua infeſtabit, & non corrumpent.

Prius dixerat, [a] ‖ Mulieri vtero gerenti ſi mammæ repentè extenuentur, abortit. Dixerit etiam, [b] ‖ Et, ſi altera mãma extenuetur geminos habenti, alterius fœtus abortũ ſecuturũ: nunc verò ordinem conſecutionis commutauit, & non à ſignis, ſed à mulieribus fœtum corrumpentibus fecit initium, ipſis præcedere inquiens mammas tenues. Nõ eſt autem omninò idem, ſi dicatur, ad mãmas tenues ſequi corruptionem, & futuræ corruptioni mammas tenues præcedere. Qui enim ait, ad mammarũ extenuationem ſequi corruptionem: hic [c] non * ſolum iſtud oſtendit eſſe ſignũ fu-
D turæ corruptionis, Qui verò dicit ijs, quæ debent corrumpere fœtus, mãmas extenuari: [d] ſolũ * hoc videtur oſtendere ſignum præcedere fœtus corruptioni. Quare diligentius inquirendũ eſt, & obſeruandũ in ijs, quæ apparent in mulieribus grauidis, ſi nunquam aliter fœtum corrumpunt, ſed ſemper præcedit mammarum extenuatio, vel ſaltantibus, vel magnopere vociferationis, vel ira excandeſcentibus, vel nimio repentè pauore correptis, [e] † contingit mãmarum * non præcedere extenuationem. Contingit autem, & quibuſdam, vt propter magnitudinem febris, aut factum in vtero eryſipelas, vel mucorem acetabulorum, aut aliquid aliud tale, fœtus corrumpatur abſq; mãmarum extenuatione. Cæterum videtur Hippocrates exiſtimare hanc ſemper præcedere: & mihi ſæpius obſeruanti viſæ ſunt in ſupradictis occaſionibus ante corruptionem mammæ fuiſſe extenuatæ. Nunquid igitur, quando citra aliquam huiuſcemodi cauſam mammæ extenuantur, defectum ſanguinis eſſe in venis vtero, mammisq; communibus, in cauſa exiſtimare debemus: vnde propter nutritionis ceſſationẽ fœtus corrumpitur: in alijs verò cauſis, in quibus aut propter paſſionem interit, aut dirumpitur fœtus, cum ipſum membranæ continentes diuelluntur, natura os vteri adaperiente, & dolores excitante, ob has ipſas cauſas ſanguinem ad genitales deferri partes? Hæc enim eſt quædam ratio cõis, in quibus natura aliquid violenter excernit, vt eo ſanguis, ac ſpiritus tẽdat: quibus duobus veluti inſtrumẽtis natura vtẽs, ea, quæ infeſtãt, per vim expellit. Atq; hac ra-

2. Epid. ſect. 6.
A Sup. aph. 37.
B Sup. aph. 38.
C * Cod. multi manuſcripti habent ἔτος ἀποφαίνεται ἐτῆλο μόνον, vt Leonicenus. Impreſſi tollunt particulam illã, ἔ, ideſt, non.
D * impreſſi codi. habẽt ἔ μόνον ideſt non ſolum.
E † Al. enim vero contingit quidem interdũ mãmarum præcedere extenuationem.

tione dolentibus partibus inflammationes adueniunt, natura excernere, atque expellere cauſam E
doloris properante: vt verò hoc faciat, ſanguine, ac ſpiritu locum implente. Hæc itaque à me dicta ſint in primam partem aphoriſmi. Secunda verò, quæ ſequitur (in qua contrariæ mammarum meminit diſpoſitionis, talis eſt: Si verò rurſus mammæ duræ fiant. Cum verò dictio, rurſus, græcè πάλιν) duo ſignificat in huiuſcemodi locutionibus, alterum quidem, quod antedictæ coniungitur diſpoſitioni, alterũ verò, quod per alia verba dici conſueuit vice verſa: mihi verius, & magis Hippocratis ſententiæ cohærere videtur ſecundum ſignificatum: vt, quod in toto dicitur aphoriſmo, ſit tale: Mammæ quidem tenues omninò præcedunt fœtuum corruptionem: & non poſſunt iſti corrumpi ſine earum extenuatione præcedente. Duræ verò, corruptionem quidem non ſignificant, ſed dolor quidam dictarum partium ad ipſas conſequitur: vt, ſicuti mammæ tenues, defectus ſanguinis ſignificationem habent: ſic duræ, multitudinis: differentes ab illis, quas paulo ante dixerat ſolidas, in quibus rurſus reponente natura ad quaſdam partes materiam inutilem, illæ dolent, ſed fętus nullam habent offenſionem. Quæſtio autem occurrit hoc loco, ob quam cauſam ad corpus vteri natura nunquam materiã reponit inutilem, & non facit inflammationem: vel cur inflãmato vtero, fętus non corrumpitur. An, quod ab Hippocrate dr̃, aliud eſt? Neq; n. q̃ nunquã ad mammas duras corruptio fœtuum ſequatur, putandum eſt fuiſſe ab Hippocrate dictum, ſed q̃ F
non ſemper, quemadmodum in tenuibus: verum, ſi alterum locum natura reponat ſuperfluitates, (quod ex dolore cognoſcimus) corruptio non ſequitur. Et fiet rurſus, ſi ita intelligamus, ſermo talis: In mulieribus, quæ fœtum corrupturæ ſunt, ſemper mammæ extenuatæ præcedunt: duræ autem, ac plenæ, non ſemper. Omninò enim in his ad alteram partem materiam inutilem natura reponit. Si verò ad vteros ipſam expellat, fient, & tunc omninò tenues. Nam ſecundum Hippocratis (vt apparet) ſententiam, etiam ſi propter aliud quicquam, & non ob defectum alimenti abortus fiat, omninò præcedet mammarum gracilitas ob cauſam antedictam: quare etiam ob acetabulorum humiditatem conceptus effluet, tunc etiam ipſum natura expellente ad excretionem, motio ſanguinis erit ad vteros, & hac ratione mammæ fient graciles magis, quam prius erant.

54 ‖ *Quibus os vteri durum eſt, ijs vteri os comprimi eſt neceſſarium.*

3. de Naturalib. facult. 1. 303. 2

Dictum eſt, & antea, quòd os vteri comprimi, commune eſt ſignum, & tumoris alicuius in eo præter naturam exiſtentis, & conceptionis in muliere, & quòd oportet id ex duritie diſtinguere: grauidis enim molle eſt, & ſecundum naturam: durum autem, in quibus eſt tumor præter naturam, ſiue ſit inflammatio, ſiue tumor durus. Melius itaq; fuerat hunc aphoriſmum poſt illum ſcri- G
Supra, Aph. 51. bere, in quo dicebatur, ‖ Quæcunque vtero gerunt, ijs os vteri compreſſum eſt.

55 *Quæcunque vtero gerentes à febribus corripiuntur, & fortiter caleſiunt ſine occaſione manifeſta, difficulter pariunt, & cum periculo: aut abortum facientes periclitantur.*

Accidit quibuſdam grauidis, in quibus vitioſi humores prius, quàm conceperint, ſunt aceruati, nonnunquam à febribus vehementibus corripi, adeo vt ex neceſſitate abortiant: nonnunquam verò à mediocribus quidem, ſed cum nõ purgentur ſufficienter, aliquid ſupereſt reliquiarum humorum in corpore vitioſorum, ex quibus febres erant inſtitutæ, vt potè non potentibus medicis mulieri grauidæ aliquod validum auxilium adhibere, aut exquiſita victus ratione in ipſis vti. Ob hanc igitur cauſam febris in ipſis frequenter reuertitur, & maxima temporis parte grauiter ſe habent. Non ſine ratione igitur fœtus aliquando nequit obſiſtere, ſed febribus, & vitio humorum corrumpitur: nonnunquam verò perdurat quidem vſq; ad tempus, ſed, cum & ipſe valetudinarius ſit, vt qui longo tempore laborauerit, & matrem habeat imbecillem, non ſine periculo patitur. Nam ad bonum partum, duorum corporum vigore eſt opus, & grauidæ mulieris, & infantis.

H

56 *Ex fluxu muliebri ſi conuulſio, & animi defectus aduenerit, malum.*

Non ſtatim fluxu conſtituto hæc fiunt, ſicuti nec aliorum vllum, quæcunq; in ſequenti ſermone quibuſdam alijs ait aduenire, ſed cũ vel vehemẽtior fuerit, vel diu perdurauerit. Defectus quidem animi, communis omnis immodicæ euacuationis eſt caſus: conuulſio verò, etſi non communis exiſtat, ad plurimas tamen ex ipſis conſequitur, & magis, ſi pars, quæ patitur, neruoſa fuerit.

57 *Si menſtrua plura fiant accidant morbi: &, ſi non fiant ex vtero morbi contingunt.*

Quibuſdam medicis viſum eſt ex multitudine quidem multos fieri morbos, ex defectu autem
2. de Na. hum. 1. 1. 7. 181. e nullum. Verum Hippocrates ‖ arbitratur etiam ob defectum fieri aliquando morbos, non ſolum in mulieribus, ſed etiam in viris. Siquidem ad defectus conſequitur aliquando ſiccitas, aliquando frigiditas, aliquando vtrunque. Oſtenſum autem eſt, quòd intemperaturæ, quæcunq; tantam habent magnitudinem, vt poſſint iam lædere operationem, ſunt ex morborum genere. Verum, quãtum ad hoc, neque falſum, neq; obſcurũ eſt quicquam ab Hippocrate dictum. Quatenus autem, in pluribus quidẽ menſtruis ſimpliciter dixit fieri morbos, neque, ex vtero, adiecit: in defectu autem

eorum

A eorum iſtud adiunxit;dignum eſt inquiſitione, nunquid in vtriſq; affectibus dictis, communiter, ex vtero,ſubintulerit,an tantum hoc proprium ſit defectus menſtruorum. Hoc autem ſcire exquiſitè,eſt impoſſibile,niſi omnes nouerimus cauſas, ob quas, vel plura, quam opus ſit, vel pauciora veniant mẽſtrua. Poſſibile eſt igitur immodicas fieri menſtruorum euacuationes,ſi ora vaſorum, quæ pertingunt ad vterum,vltra modum aperiantur:& ſi ſanguis, vel calidior,vel tenuior fiat: & ſi totum corpus propter malum habitum aliquem aggrauetur ſanguine,quem,licet modum naturæ conuenientem non excedat,expellit ad venas,quæ in vtero ſunt,vt in rheumaticis diſpoſitionibus accidit ex vna parte ad aliam. Eadem verò menſtrua poſſunt fieri pauciora, vel quia venæ ferentes ad vterum menſtruam purgationem,comprimuntur:vel obſtruuntur ob craſſitiem ſanguinis,ſiue frigiditatem,& robur ipſorum,quæ in vtero ſunt, vaſorum,adeo vt,quod influit, non admittant. Quodcunque autem horum fuerit,neceſſe eſt proceſſu temporis, & ipſum vterum pati, aut ſimilem inflammationi diſpoſitionem,aut eryſipelati,aut duro tumori,aut cancro: quibus denuò totum compatitur corpus. In immodicis verò euacuationibus nulla talis accidit vteris paſſio, adeo vt per compatiendi rationem totum corpus vnà laboret: quare fit veriſimilius in ſola retentione menſtruorum dixiſſe Hippocratem,morbos contingere ex vtero.

B *58 Recto inteſtino, aut vtero inflammationem patiente, vrinæ ſtillicidium ſuperuenit: & renibus purulentis vrinæ aduenit ſtillicidium: ‖ hepati autem inflammationem patienti ſingultus aduenit.* 7. Apho.17.55. b

Quando aliquis parum, & frequenter mingit,hæc paſſio, ſtranguria, ideſt vrinæ ſtillicidiũ nominatur:& fit aliquando ex imbecillitate potentiæ retentiuę in veſſica,nonnunquam verò ex acritudine vrinæ: imbecillitas ergo fit propter intemperaturam, & aliquem tumorem præter naturã: acritudo autem,vel propter renum paſſionem,vel quia talis ad ipſos venit ex venis ſuperfluitas ſeroſa percolata. Rectè itaque Hippocrates inquit, vrinæ ſtillicidium recto inteſtino, & vtero inflãmationem patiente,& renibus ſuppuratis aduenire: In recto quidem inteſtino,& vtero,per compatiendi rationem veſſica patiente: in renibus autem purulentis,pure per veſſicam euacuato. Hoc igitur ſui acritudine mordens veſſicam,excitat ad excretionem: In vteri autem, vel recti inteſtini inflammatione, vicinitatis ratione pati veſſicam eſt neceſſarium,vt quæ,& intemperaturam participet, & inflammationem, & præterea prematur, atque anguſtetur à tumoribus præter naturam, qui in illis exiſtunt. Dictum autem eſt à me etiam prius,quòd non ſimpliciter alterius paſſio alteri ſuperuenire apta eſt,ſed ijs,quæ magnitudinem habent effatu dignã. Sic igitur, & hepati inflam-
C mationem patienti ſingultus ſuperuenit propter neruorum communicationem,non quidem ſemper,ſed quando ad maximam attollitur inflammationem.

5. Apho.62. 43.e *59 ‖ Si mulier non concipit, ſcire autem velis, ſi conceptura ſit, pannis circunte&tam deſubter ſuffias: & ſi odor videatur per corpus ire ad nares, & os, ſcito, quod ipſa non ex ſeipſa ſterilis eſt.*

Verbum, ſuffias, materiam indicat, quæ naturam habet, vt ſuffiri poſſit,thus videlicet,& myrrham,& ſtyracem,& quæcunque alia talia,quæ calidam habent temperaturam, & ſunt ſatis odorata. Vult enim in totum corpus ferri vim, quæ ab ipſis manat, vt, cum & os, & nares attigerit, à muliere manifeſtè ſentiatur. In ijs igitur ſolis totum non peruadet corpus qualitas ſuffitorum,quibus durum eſt,ac denſum vteri corpus: cum verò ſit tale,non eſt aptum ad conceptionem: ſicuti, & paulopoſt ipſe inquiet: Quæcunque frigidos habent vteros,& denſos, non concipiunt. Quod autem in fine aphoriſmi ſcribitur, Scito, quòd ipſa non ex ſeipſa ſterilis eſt,indicat eius rei vſum. Sæpius enim, vt permaneat genus alicuius ſacerdotis, vel regis, ſtudent ciuitates, vt prolem habeant, mares, ſeu feminas, in quibus, vel ſolis genus conſiſtat: atque ita,vbi mulieres non concipiunt, quæritur, vtrius cauſa hoc accidat, vt facto diuortio mulieres concipiant: & hanc Plato in
D Theæteto innuit eſſe bonarum pronubarum artem. Totus autem ſermo dicetur paulo poſt,quando omnes expoſuerimus,qui ad ipſum pertinent, aphoriſmos.

60 Si mulieri vtero gerenti purgationes eant, impoßibile eſt fœtum eſſe ſanum.

Et verbum,purgationes,numero plurali dictum,& ipſi verbum,eant,adiunctum,oſtendũt non eſſe paucum illum,qui excernitur ſanguis, neque ſemel, ſed ſæpius, & multum. Qui enim ſemel, aut bis paucus excernitur,in multis apparet abſque hoc,quòd fetus quippiam patiatur. Cum verò nihil deficit multitudini purgationis menſtruorum, & ſeruat deinceps terminum circuituum per menſes,impoſſibile eſt fœtum eſſe ſanum:ſiquidem ille,qui fortis eſt,ad ſui alimentum abutitur ſanguine, qui ex toto corpore ad vteros fertur. Excretio verò, quæ in grauidis fit, videtur ex venis,quæ in collo ſunt, apparere. Nam ab interioribus, quæ ſunt in cauitate vteri,ſecundæ pendent: quare nihil per illas poteſt in muliebrem ſinum excerni.

61 Si mulieri ceßent purgationes,neque horror,neque febris ſuperueniat, & faſtidia incidant: iudica ipſam in vtero habere.

In ijs,quæ rectè purgantur, mulieribus, & quibus repentè ſine cauſa manifeſta ſupprimuntur purgationes, ſermonem fecit Hippocrates, docens nos ea, quæ plurimæ mulieres ipſa experien-

tia didicerunt. Cum enim fastidium patiuntur menstruis suppressis,tunc se concepisse conijciunt: E
Fit autem fastidium eadem,qua pica,ratione,læso ore ventriculi in mulieribus grauidis. Interdũ autem contingit, & propter vitiosos humores totum corpus occupantes, tale aliquid accidere:verum hoc cum horrore,& febre patiuntur,& his distinguuntur à grauidis.

62 ‖ Quæcũq; frigidos,& spissos vteros habẽt,nõ cõcipiũt. Et,quæcunq; præhumidos vteros habent,nõ cõcipiunt: extinguitur enim in eis genitura: & quæcunq; siccos magis,& adurentes: nã ex defectu alimẽti corrũpitur semen. Quæcunq; verò ex vtrisq; mediocrem habẽt temperaturam, eæ fœcundæ sunt. de Nat. humana cõ. 1. t. 11. 1. 29. e

Si mihi liceret omnibus aphorismis ordinem congruentem apponere, non essem veritus paulo antea dictum aphorismum in hunc locum transferre: vt finito sermone de purgationibus, ille, qui de ipsis esset vteris,deinceps scriberetur,docente ipso,quot modis mulieres steriles fiant. Primus igitur in ipsis erit aphorismus,in quo dixit,‖ Si mulier non concepit, scire autem velis, si conSupra, aph. 59. ceptura sit,pannis circuntectam desupter suffias. Secundus autem iste,qui nunc est nobis propositus:cuius summa est,quòd bene temperati vteri ad conceptionem sunt idonei:malè autem temperati,si parum à bonitate recedunt,difficulter concipiunt:sin nimium, mulieres steriles reddunt.ita vt simul etiam detur intelligi,vnde viri sint steriles: sed hoc multos latet. Qui verò ea, quæ dicta F
sunt,diligentius considerat:primum quidem sciet,quam ob causam,& quidam viri omninò steriles sunt:secundo loco,post hoc de viris quidem,ac mulieribus bonam habentibus temperaturam, ♀ semper generabunt,etiam si cum malam habentibus coeant: de habentibus autem malam temperaturam,♀ cum solis contrariam temperaturam habentibus coeuntes,gignent. Prius autem dicetur de mulieribus sterilibus, quarum vterus statim ab initio est malè temperatus, exuperante scilicet,vel vna primarum qualitatum,vel duabus: quemadmodum in commentarijs de temperaturis determinauimus, ostendentes octo esse numero omnes intemperaturas, simplices quidem quatuor,quarum & nunc Hippocrates meminit,compositas autem alias quatuor, his simplicibus inuicem complicatis. Vbi igitur immodica frigiditas exuperat adeo, vt vterus spissior efficiatur, angusta quidem sunt summopere in ijs ora vasorum, quæ ad ipsum pertingunt: mulieres verò steriles redduntur,cum secundæ non possint vasorum orificijs adnasci,neque si hoc fiat aliquãdo, possit bene nutriri conceptus:vel enim nullo modo fiunt in hisce mulieribus purgationes, vel omninò paucæ,& hæ ipsæ vitiosæ,solo tenuiore atq; aquosiore sanguine perlabente. Sed,& hæc quoque ora facilè obstruuntur cum propter natiuam angustiam, tũ quia magna ex parte hæ mulieres humorem aggregant pituitosum: siquidem & corpus totum,vt plurimum,est vteris simile. Con- G
tingit autem,& maris semen in talibus vteris refrigerari,nisi sit natura calidissimũ. De prima itaq; frigida temperatura Hippocrates fecit mentionẽ,inquiens,Quæcũq; frigidos,& spissos vteros habent,Non per Iouem volens simul coniungere in ipsis cum frigiditate densitatem,veluti si siccitatem,aut humiditatem addidisset. Harum enim neutra semper cõsequitur frigiditatem: & propterea ipsi modò vna,modò altera adiungitur. Densitas verò ex necessitate valde frigidos vteros comitatur,ob quam non possunt cõcipere, vt diximus. Quare ita sermonem totum huius aphorismi accipiemus. Quæcunq; frigidos vteros habent,non concipient,propter substantiæ ipsorum spissitudinem. Cur verò spissitudo aduersetur conceptioni, dicere prætermisit,vt nobis potentibus intelligere. Et quæcunq; vteros nimis humidos habent,non concipiunt: extinguitur enim genitura, quemadmodum in terra palustri cerealia semina. Et quæcunq; siccos siue adurẽtes habẽt vteros, propter defectum alimenti non concipiunt. Nam in siccis vteris tale quiddam accidit,quale, vbi aut arenæ,aut argillosæ terræ, aut petrosæ mandantur semina. In habentibus autem immodicam caliditatem, quale, vbi valde calidæ terræ semina committuntur, quemadmodum in æstibus sub Cane contingit. Sic itaque quatuor qualitatum Hippocrates meminit,singularum seorsum facultatem exponens:vt,si quando inuicem misceantur,manifesta sit earum commixtio. Post hæc autẽ H
inquit,Quæcunque verò ex vtrisque modicè temperatæ sunt,fęcunditatẽ habent. Ex quibus autẽ vtrisque? non profectò ex qualitatibus, (sunt enim quatuor) sed, quæ sunt secundum ipsas, oppositionibus. Sicuti enim dictum est in libris de temperaturis, vna quidem est bona temperatura, mixtis modicè inuicem calido,ac frigido,altera verò humido,ac sicco:& fieri potest, vt sit aliquis vterus secundum vnam quidem oppositionem bene temperatus, secundum alteram verò, male. Sed,ne mulier concipiat,potest,vel altera efficere intemperatura. Mulierem verò esse fęcundam, sine ambabus bonis temperaturis est impossibile. Hippocratss itaque sicuti totum sermonem anteriorem de mulieribus scripsit,sic & nunc dictum de ijs,quas habent vteri, temperaturis conscripsit,nec tamen addidit de viris sermonẽ,vel quia promptũ nobis sit ex ijs,quæ dicta sunt,easdem intemperaturas ad semen transferre,vel quia distulit in posterum,sed postea oblitus est. Quidam tamen alterum deinceps aphorismum de maribus adscripsere,cuius initiũ est, Similiter,& in maribus. Sed probatissimi aphorismorum expositores aiunt, ipsum ab Hippocratis mente,& elocutionis modo manifestè deficere. Ac proculdubio ad proportionem illorum, quæ de mulieribus Hippocrates scripsit, licet nobis ad viros transeuntibus dicere,♀ vel propter temperaturæ frigiditatem non bene semen cõcoquitur: atq; ideo, si mediocris sit intemperatura in ipso,indiget vtero

calido

A calido ſufficienter. Sin immodica ſit, eſt omninò infęcundum, vel propter humiditatem rurſus non concoquitur: & hoc etiam indiget, ſi modica ſit intemperatura, vtero calidiori, ac ſicciori: ſin immodica, infęcundum eſt. Eodē modo, & propter excedentem calorē ſemen fit toſto ſimile. Ob ſicbeat concipere. Oſtenſum eſt enim in libris de ſemine, niſi per vteri cauitatem parte plurima ſemē extendatur, mulierem non concipere. His igitur veluti quibuſdam elementis à nobis aſtructis, deinceps dicamus id, quod paulo ante dicere diſtulimus, quod etiam à Platone in Thęeteto proponitur. Inquit enim hoc eſſe maximum opus obſtetricum, ſcire coniungere inuicem corpora apta ad conceptionem, quod nunc in ſermone dictum eſt: & ſimul poſſe diſcernere, qui viri ſint infœcundi, & quæ mulieres ſteriles. Nam immodicæ intemperaturæ, horum ſunt cauſæ: Modicæ verò ſi ſint, & contrarijs coniungantur, tunc concipient mulieres: ſi verò ſimilibus, non cōcipient. Neq; enim fieri poteſt, vt frigidius ſemen in vtero frigidiore ſit fertile: quemadmodum neque ſiccius in ſicciore: idem, & de duobus alijs ſentiendum: ſed indiget ſemen quidem frigidius vtero tanto calidiore, quanto deficit ab optima temperatura: & humidius ſicciore: eodem modo, & in alijs. Cognitio autem omnium immodicarū vteri intēperaturarum eſt, quā paulo ante dixit Hippocrates
B in ſuffitu, qui per aromata fit. Frigiditas enim ſpiſſitudinis ratione non permittit vſq; ad os, & nares ferri aromatū exhalationem: eodē modo, & ſiccitas. Humiditas verò ſicuti ab ipſo dicta eſt extinguere geniturā, ſic & aromatū qualitatē. Reliqua eſt vehemēs caliditas † ſiquidem ea ratione, ꝙ vincit, aromatū facultatē alterat, atq; corrūpit: ac propterea non permittit ipſa ſeruantia ſui naturā ſincerā circa os, & nares ferri. de hiſce naturis ex ſuffitu aromatū ſufficiēs cognitio præſtabitur. Si verò non poteſt hęc ſufficienter haberi ex alijs indicijs nobis erit talis natura inueſtiganda, hoc ipſum primum cognoſcentibus, ꝙ rara admodū eſt huiuſcemodi temperatura in mulieribus. ſiquidem fęmina eſt mare natura frigidior. Vnde ob hoc ea, quā facit Hippocrates ex aromatū ſuffitu dignotio, in ſterilibus mulieribus vtiliſſima eſt, vel quia omnis immodica intemperatura iſti ſubijcitur, vel quia rariſſimè vna ipſam ſubterfugit in mulieribus illis, quæ tenues apparent, nigræ, & hirtæ: ita vt ex his ſignis percipiatur earum immodica intemperatura ſine ſuffitu aromatum.

† *Codi. Leonicēni, & Laurētiani habebāt* εἰ μέν τῷ νικᾶν τὴν ἰσῶν ἀρωμάτων, *&c. Sunt qui ex impreſſis græc. ita vertunt nō malè. quę ſi odorum vim alterabit, & corrūpet, atque propterea ipſum ſeruata ſinceritate nō permittet ſubuehi ad os, & nares: ſatis tum in his etiam calidioribus naturis eſſe poterit ad ſterilitatis cognitionem aromatum ſuffitus: ſi verò hæc præſtare nequeat ex alijs, &c.*

63 Similiter autem, & in maribus. Aut enim propter corporis raritatem ſpiritus extra fertur, vt ſemen non tranſmittatur ad os, vel propter ſpiſſitudinem humor non exit foras, vel propter frigiditatem non concaleſcit ita, vt ad hunc colligatur locum, vel propter caliditatem hoc idem accidit.

C

Qui hunc interpoſuit aphoriſmum, neq; proprias voces intellexit. Nam cum profiteretur eundem in viris ſermonem ſe facturū, ſicut Hippocrates in mulieribus ſcripſerat, non fecit hoc. Cum enim ille de quatuor intemperaturis feciſſet mentionē, oportuit hunc etiam quatuor in maribus, vt nos fecimus, in medium adducere: verum non ſic iſte, ſed primum quidem corporis raritatem ſtatim damnat, quæ in mulieribus fuit prætermiſſa. deinde nec eius ſermo, ſi ipſe ſeorſum diligentius examinetur, verus deprehendetur. Conſpiciuntur ſiquidem viri non pauci, qui licet corpus rarum habeant, ſemen tamen habent fœcundiſſimum. neque id mirum. Raritas ſiquidem corporis in calidioribus vnà atq; humidioribus prouenit temperaturis, quæ potiſſimum plurimo ſemine fœcundiſſimo abundant. Nam, & materiam habent, ex qua ſemen generatur copioſum, & vim à qua concoquitur. Eiaculatur autem ſemen vaſorum ſeminalium intentione compreſſum, nō ſpiritus occurſu propulſum. ſiquidem ſubſtantia ſpiritualis cum humore miſcetur ſeminis, quæ & ipſa indiget exprimentibus, ſicut & humor: qui tantum ſiccum * ſuperexcedit, quanto, & celerius foras eijcitur, & ad longius ſpacium fertur. Hæc igitur ſunt ab eo ignorata, qui aphoriſmum adiecit, & præterea cum ait humorem propter ſpiſſitudinem non exire foras. Si enim alium humorem
D à ſemine dicit, ſermo delirus eſt. Si verò ait ſemen propter corporis totius ſpiſſitudinem non exire foras, ignorat omninò, quæ ſit ſtructura inſtrumentorum, quæ ſeminaria vocantur. melius enim fuerat ipſorum cauſari anguſtiam. Sed, & quod deinceps eſt dictum, vſque ad aliquid verum, non habet id, quod ſequitur, intelligibile. Nam, ꝙ propter temperaturæ frigiditatem ſemen non concaleſcat, ac propterea ſit infœcundum, verum exiſtit: ꝙ autem colligi nequeat ad locum hunc, ſuperfluò adiectum eſt, præter id, ꝙ neq; locus ab ipſo explicatur, ſed à nobis intelligendus relinquitur: & tamen id verbum, hunc, ad ea, quæ prius dicta ſunt, habet relationem. Sed hæc quidem parua ſunt: Qui verò circa finem error, eſt magnus, cum dicat, propter ipſius caliditatem hoc idem euenire. nam manifeſtè ad illud quod antea dictum eſt, ſermo iſte refertur. Dictum autem antea fuit, quòd propter frigiditatem non adeo concaleſcat, vt ad hunc locum colligatur. Quare propter calorem oportet intelligere non concaleſcere, neque colligi in vaſis ſeminarijs ſemen. Hoc autem eſt apertè abſurdum. Nam torreri, aut aſſari, aut tale aliquid ſemen pati propter calorem, rationem habet: non concaleſcere autem, eſt omninò perabſurdum.

* Al. humorem.

64 Lac dare caput dolentibus malū: malum verò, & febricitantibus, & quibus hypochondria ſuſpēſa murmurant, & ſiticuloſis: malū autem, & quibus in febribus acutis bilioſæ ſunt deiectiones, & quibus

ſanguinis multi deiectio facta eſt. Conuenit autem, & tabidis non valde multum febricitantibus dare, & in febribus longis, & paruis, ſi nullum ex ſupradictis ſignis affuerit, & præter rationem conſumptis. E

Quòd lac facilè alteretur, & ꝙ duplicẽ habeat alterationem: quando pluri quidem adhæret calori, ſtatim in nidorẽ abiens: quando autẽ pauco, citò aceſcens: tibi licet perdiſcere, partim ſtatũ cũ ex mãmis excidit, ad ignem elixanti: partim ipſum iacere per ſeipſum permittẽti. Nam, & elixatũ in nidorem abit, & ſibi dimiſſum oĩnò aceſcit citò, vel tardè. Sic autem, & in ſanis, ſi non bene cõcoquatur, in quibuſdam aceſcit, in quibuſdã autem in nidorem abit. in ventriculo quidẽ frigidiore prorſus aceſcit, in calidiore verò in nidorẽ abit. Lac verò benè concoctum nutrit, & bonos facit humores, & dum cõcoquitur, pariter attollit hypochondria, ac caput petit. Hos effectus, & paſſiones in ſanis etiam videbis. Verum, quæ ægrotis accidunt, percurrit Hippocrates: quæ ſemper quidem experiri volentibus manifeſtantur: & poſſunt etiam ante experientiam cognoſci. Vbi enim in ijs, qui integra ſanitate fruuntur, videmus lac capiti dolorem afferre, & hypochondria inflare: non eſt admirabile, colligere, ꝙ ijs qui iam caput dolent, vel ſuſpenſa habent hypochõdria ſit inimiciſſimum. Rectè autem dixit hypochondria ſuſpenſa, licet dicere potuerit inflata, & flatuoſa. Neq; enim hæc ſola poteſt lac offendere, ſed & alia omnia, quæ ſunt quouis modo ſuſpenſa, propter aliquam talẽ, qualis eſt inflammatio, vel eryſipelas, vel tumor prædurus, vel laſſus, paſſionem. Adhuc autẽ magis ſi abſceſſus nondũ ſit in hypochondrio diruptus, eſt enim his etiã lac inutile. Hęc itaq; omnia vno verbo ſignificat Hippocrates, inquiens: hypochõdria ſuſpẽſa. Nocere autẽ ait, & murmurãtibus lac, quæ alia ſunt ab inflatis, & diſtentis. flatuoſa ſiquidẽ, ac ventoſa, & hæc ſunt. Maior itaq; offenſio diſtẽtis hypochõdrijs obuenit, minor verò murmurantibus: ſed tñ his quoq; lac eſt inutile. aceſcit enim in ipſis. Serũ tñ lactis ſale, & melle condientes, plurimis talibus exhibuimus, qui & iuuati ſunt eorũ aluo ſubducta. Sitientibus quoq; malũ inquit lac eſſe. euaporat enim in ipſis, ſiue natura ſiticuloſi ſint, ſiue ex aliqua occaſione ſitis aduenerit: Et *bilioſa deijciẽtibus*, in quibus etiã dicerẽ ipſe lac in nidorem abire: nõ minus quã in ijs, qui talia euomunt. Nã in vniuerſum didicimus quã celerrimè ab omnibus cauſis calidis lac ad nidoroſum alterari. Rationabiliter itaq; & ijs, qui acutè febricitant, nocet. mihiq; videtur ſermo melius in hunc modũ ſe habere, Malũ autẽ & quibus bilioſæ deiectiones, & acutis febribus. Neq; enim ambobus ſimul iunctis tantummodo noxiũ eſt lac, ſed ſeorſum in vtroque. His igitur paſſionibus lac plurimũ aduerſatur. Vtile autẽ eſt ijs, quæ ſequuntur, de quibus eſt ab Hipp. ſcriptũ in hunc modũ, Conuenit autẽ tabidis non valde febricitãtibus dare. Nã primũ de tabidis facit mentionẽ. Intelligendũ autem eſt ipſum ita nominare illos, qui tabẽ ex vlcere pulmonis patiuntur. Nã alios qui alia ex cauſa ſunt extenuati, ipſe deinceps nominat in verbis illis, quorũ initium eſt, Et in febribus paruis. Commune autem in omnibus qui lacte indigent, ꝙ cibus bonum generans ſuccũ, & qui citò per venas diſtribuatur, illis eſt neceſſarius. Neq; mirandũ eſt ſi lac dicimus bonũ ſuccum generare, etiã ſi aliquid habeat flatuoſum. Nam in vniuerſum, bonum ſuccũ generare dicimus quæcunq; poſt coctionẽ ad bonũ humorem tranſmutantur, hoc eſt ad ſanguinem. hic enim humor eſt nobis amicus. Cur autem dixiſſet, Conuenit autem tabidis, adiecit, Non valde multum febricitantibus, mihi videtur dignũ inueſtigatione non parua: nam ſufficiebat etiam ſine valde dicere. Nunquid igitur, & multum febricitãtibus lac exhibet: ſolis autem ijs, qui valde multum febricitant, haudquaquã exhibet? an ab aliquo adiectũ fuit verbum, valde, ſicut & pleraq; alia? Hęc ita quiſpiam per ocium inquirat. Sciat autem hoc nunc à nobis diſcẽs, multum febricitantibus lac dandũ non eſſe. Miror autẽ quomodo in *illis*, in quibus lac dari iubet, aſcripſit, Si nullum ex ſupradictis ſignis affuerit, cum ſit à doctrina aphoriſtica alienum: id enim erat ex ijs, quæ prius dixerat, cognitum, etiam hoc non adiecto, ꝙ dãdum eſt tabidis, & præter rationem extenuatis, lac, niſi caput doleat, aut hypochondria intumuerint, aut bilioſæ ſint deiectiones, aut tale aliquid aliud ipſis adſit. An, non ſimpliciter, neque ſemper ſeruare breuitatem videtur Hippocrates, ſed in quibus magnum aliquod periculum imminet, ſi negligentius, quod ab ipſo docetur, accipiatur, in his bis terve repetere eadem non veretur? F H

65 Quibus tumores in vlceribus apparent, non conuelluntur valde, neq; inſaniunt: verum his euaneſcentibus, derepente quibuſdam à tergo conuulſiones, & diſtentiones fiunt: quibuſdam ante inſania, vel dolor lateris acutus, vel ſuppuratio, vel difficultas inteſtinorum, ſi tumores ſint rubicundi.

Omnes præter naturam tumores Hippocrates œdemata, ideſt inflationes, nominat, ſub quibus videlicet etiam inflammationes continentur: ſaneque hoc ipſum nomen inflammationis antiqui omnes magis inflamminibus, etiam ſi ſine vllo ſunt tumore, adaptabant. Quod igitur dicitur, tale eſt: Quibus tumores vlceribus adueniunt, non admodum conuelluntur, neque inſaniunt. Hoc autem indicio eſt, ꝙ nonnulli quidem in ipſis conuelluntur, & inſaniunt, ſed rarò hoc patiuntur, quãdo videlicet magnitudinẽ effatu dignam, vel malignitatem aliquam aſſumpſerint. Si verò tumores de repente euaneſcant, conuulſiones, ac diſtentiones, qñ in partibus poſterioribus, hoc eſt in dorſo, vlcera fuerint. Quæ verò deinceps dicuntur, ſi in partibus anterioribus fuerint, conſequi dicit.

A dicit. Posteriora siquidem neruosa sunt, anteriora autem venosa, atq; arteriosa. Quando igitur ab vlceratis partibus humor, qui fecit tumorem, ad aliquam partem principalem se cõtulit: in partibus quidem neruosis posterioribus conuulsiones fient, ac distentiones: (nam hæ sunt neruorum passiones) in anterioribus verò insania, si feratur ad caput: lateris autẽ dolor, si ad thoracẽ humor conuertatur. Sæpius verò, & hi suppurantur, si humor non dissolutus fuerit. Difficultatem verò inteſtinorum fore inquit, si tumores rubri fuerint, & repente discedant: illam dico inteſtinorum difficultatem, quam sanguineam nominant, quæ est sanguinis euacuatio per inteſtinum absque exulceratione. Quòd igitur, si vel in dorso, vel in partibus anterioribus illi oppositis cõtigerit aliquando tumores de repente euanescere, in tales ægri incidunt passiones, nos vidimus: non tamen ipse nobis Hippocrates manifestauit, an de his partibus solis loquatur, an simpliciter de oĩbus, ita vt crura etiã, & brachia hoc sermone comprehendantur. In tibia itaque non sunt in partibus anterioribus musculi in chordas validas desinentes. In coxa verò in partibus genu anterioribus maximam videmus chordã, ob quã per cõpatiendi rationẽ rationabile est magis sequi conuulsionẽ, quã ob aliquem musculorum, qui sunt in partibus coxæ posterioribus. Sunt enim omnes carnosi. Quare verum non videretur id, quod vniuersaliter ab Hippocrate dicitur, quod ex partibus tantũ
B posterioribus accidunt conuulsiones. Videtur quidem magna ex parte id fieri non in cruribus modò, sed etiam in brachijs, fortè quoniam hæ partes omnes è directo sunt dorsalis medulla. Nascuntur autem ab hac, & membrorum extremorum, & spinalium musculorum nerui.

66 ‖ Si in vulneribus fortibus, & prauis tumor non appareat, ingens malum. 2. Epid. sect. 3.

Potest, & vltimo aphorismi verbo, malũ, adiungi ingens: potest & priori parti coniungi. Fiet enim sermo talis: vulneribus prauis existentibus, si tumor non appareat, ingens est malũ. Vel talis: Vulneribus prauis existentibus, si tumor ingens non appareat, malum. Contingit aũt, & verbũ ingens, cõmuniter dici, ac si ita dixisset: Si vulneribus prauis existẽtibus, tumor ingens non appareat, ingens est malũ. Melior verò ex tribus sermonibus meo quidẽ iudicio hic est: Si vulneribus prauis existentibus, tumor non appareat, malũ est ingẽs. Dictũ aũt est & antea, quod tumor (græcè œdema) ab ipso generaliter dicitur de omnibus tumoribus præter naturã. Vulnera autem praua dici existimandum est, quæ sunt in capitibus, aut finibus musculorum, & maximè neruosorũ. Nã in capitibus musculorum, musculis nerui inseruntur, ex finibus autem chordæ oriuntur. Sicuti
C igitur paulo prius damnabat oẽs tumores derepentè euanescentes, ita nunc illos, qui neq; omninò adueniunt vulneribus prauis. Nã & in his suspicãdũ, ne humores ad vulnera defluẽtes, ad partes principaliores transmeent. Hoc in illis præsertim fieri vulneribus est existimandum, in quibus adest quidẽ dolor, & propter ipsũ omninò aliquid influit, sed à medicis reprimitur valdè infrigidãtibus, aut astringentibus medicamẽtis: nã, si dolor absit, neq; fluxio mouetur. Maximè autẽ dolores patiuntur partes neruosæ, quæ per medicinas calefacientes, atq; exiccantes curari desiderãt.

67 Molles boni: crudi verò mali.

Hic sermo pars est antecedentis, docente Hippocrate omnes tumores, quicunque molles sunt, bonos esse, contrarios verò prauos. Proprièigitur molli opponitur durum, atque renitens: Hippocrates verò crudum ipsum nominauit. Neque enim fieri potest, vt sit tumor renitens, bene cõcoquente membri natura humores ad ipsum confluentes.

68 ‖ Dolenti partem capitis posteriorem, in fronte recta vena incisa prodest. 5. Epi. com. 2. t. 27. 3. 165. c

D Non solum studet Hippocrates, vbi sit opus, euacuare, sed cum auersione. Auersio autẽ ad cõtraria fit, secundum longitudinem quidem supra & infra: secundum latitudinem verò hinc & inde, hoc est à dextris & à sinistris: secũdum altitudinem verò ante & retrò. In doloribus itaq; partis capitis posterioris, cum auersione nunc euacuatio ex fronte fiet: sicuti anterioris ex occipite. Sic itaq; diuturnæ oculorum fluxiones sæpius sanatæ sunt, ex partibus secundum occiput sanguine misso, vnà cum cucurbitulæ vsu.

69 ‖ Rigores incipiunt mulieribus quidẽ lumbis magis, & per dorsum ad caput: sed et viris parte corporis posteriore magis: quàm anteriore, veluti femorum, cubiti. Sed & cutis rara: indicio autẽ est pilus. de Tremore, palpit. &c. 3. 53. h 2. Epi. sect. 3. & 6. Epi. com. 3. t. 19. 3. 174. c

Rigores omnes incipiunt quidem cum sensibili frigore: paratiores autem non solum ad suscipiendam, sed etiam sentiendam frigiditatem, sunt dorsi partes: quare non absque ratione hinc rigores inchoant: & hi citius fiunt mulieribus, quoniam fœmina est natura frigidior atq; imbecillior. Recurrit autem hinc rigor incipiens, ad principium neruorum, scilicet caput, celerrimè facta per spinalem medullam compassione, quoniam & ipsa, natura frigida est, sicut & cerebrum, & propter substantiæ mollitiem, vt cerebrum, alterationem facilè suscipit. Ex partibus autem anterioribus rigores non inchoant, quoniam calidiorem habent, quã partes posteriores, temperaturã: huiusq;

huiuſq; argumentum ſumit ex cutis raritate: rurſusq; raritatis ex pilorum multitudine. Dictum E
eſt autem à me de generatione pilorum ſufficienter in commentarijs de temperaturis.

6. Epid. com. 6. t. 7. 3. 197. c

70 ‖ *A quartana capti, non admodum à conuulſionibus capiuntur. Si verò prius capiantur, & quartana ſuperuenerit, liberantur.*

Quæ quidem fit ex euacuatione conuulſio, acutiſſima eſt, & perniciosiſſima: quæ verò ex repletione partium neruoſarum, qualis in morbo comitiali, neq; acutiſſima, neq; ſimpliciter periculoſa. Meminit autem Hippocrates nunc non de tali conuulſione, nam verba capti, & capiuntur, longitudinem temporis oſtendunt. Hanc itaq; conuulſionem quartana non ſolum prohibet fieri, verum ſi præfuerit, ſoluit. Fit autem ab humoribus lentis, ac pituitoſis, qui partibus neruoſis inſerti ſunt. Cum verò horum humorum duplex ſanatio ſit, excretio ſcilicet, & coctio, ambas habet quartana, excretionem quidem ex rigore, (hæc enim ſola agitatio ſufficiens eſt craſſum excernere humorem) concoctionem verò caloris febrilis ratione, qui rigorem conſequitur.

2. Epid. ſect. 2. * τελευτὰν. *quam deiectionem pilotheus accipit pro iudicari, vel ad vitã, vel ad mortem: ſi enim euphoria ipſos cõſequatur, ad ſanitatem: ſi verò dyſphoria, ad mortem.*

71 ‖ *Quibus cutes circuntenduntur aridæ & ſiccæ, ſine ſudore † moriuntur: quibus verò laxæ, & raræ, cum ſudore moriuntur.* F

Morituri, qui quidem ſqualidas, duras & ſiccas habent cutes, & extentas: ſine ſudore moriuntur: qui autem contrario modo, laxas videlicet, & molles, & raras, cum ſudore moriuntur. prioribus ſiquidem humiditas, vel omninò deeſt, vel cuti: alijs verò, & cuti ineſt.

72 Qui regio morbo laborant, non multum ventoſi ſunt.

Ventoſos ab ipſo nunc dici eſt exiſtimandum illos, qui in ventre colligunt multitudinem venti flatuoſi, qui vel per ructus, vel flatus excernitur, vel remanet, & extendit, quæ ibi ſunt. Fit autem hoc nonnunquam quidem ob debilitatem, & imbecillitatem partium ad ventrem attinentium, nonnunquam verò ex pituitoſo, & frigido humore. Hi itaq; qui propter pituitoſum humorẽ ventoſi ſunt, contrarij ſunt laborantibus regio morbo, qui ex bile accidit. Quare hi nunquã ob humoris exuperantis naturam ventoſi fiunt. Contingit autem ipſos ob partium imbecillitatem fieri aliquando ventoſos. Quare ſermoni adiecit, non admodum perpetuitatem quidem negationi adimens, oſtendens autem maiori ex parte quod prius dixerat, fieri. Neq; enim admodum inuenire contingit regio morbo laborantes, habere partium ad ventrem attinentium imbecillitatem.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS
COMMENTARIVS SEXTVS. G

6. Epid. ſect. 2. I

‖ *IN longis læuitat. bas inteſtinorum, ſi ructus acidus fiat, qui prius non erat, ſignum bonum.*

Læuitas inteſtinorum (græcè λειεnteria) eſt velox exitus eorũ, quæ comeduntur atq; bibuntur: quæ talia deijciũtur, qualia fuere deuorata. Siquis verò vellet breuiorẽ afferre definitionẽ, diceret eſſe priuationẽ coctionis, cum neq; quoad conſiſtentiã, neq; quoad colorem, vel odorem, vllam ve omninò qualitatem, in ventriculo facta fuerit mutatio ciborũ. Tale autẽ nomen hæc paſſio ſortita eſt, exiſtimantibus illis, qui prius talem ei indiderunt appellationẽ, fieri ipſam propter intrinſecæ ſuperficiei inteſtinorũ læuitatem, ob quam cibos qui continentur in eis, non amplius apprehendunt, vt cum ſuam ſeruant ſibi à natura inditam aſperitatem, retinebant. In pluri- H
bus itaq; alijs, qui primi nomina rebus impoſuere, quamuis ſint collaudandi: non tamen eos in læuitate inteſtinorum accepto, cum ignorauerint, quod ipſius ventriculi proprium eſt cibos amplecti, ac ſe circumſtringendo, certo tempore detinere, & rurſus ad inferiora dimittere. Et, ſicut in veſſica fit vrinæ ſtillicidium, non expectante, vt illa colligatur, ſed ſtatim tanquam mordentẽ, aut aggrauantem expellente: ſic & in ventriculo veloces exitus: hi enim ſunt communes omnium excretionum cauſæ: quaſi illi ſciuiſſent, qui primi hanc paſſionem, læuitatem inteſtinorum nominarunt, talem de ea opinionem abieciſſent, & vice eius, totius ventriculi, atq; inteſtinorum imbecillitatem in cauſa poſuiſſent, ob quam hæ partes corporis grauatæ à cibis aſſumptis, ipſos confeſtim excernunt. Fieri verò poteſt etiam aliquando, vt à quorundam humorum mordacitate in ſuperficie exulceratis fiat hæc paſſio: etſi ipſa vis non multum patiatur: nam & tunc erit neceſſarium, vt permeantibus cibis, partes exulceratæ dolorem ſentiant, atq; ideo deorſum illos propellant, & à ſeipſis quàm citiſſimè emittant: quo in omnibus partibus facto, velocitas exitus ſubſequetur, & nullum fiet initium coctionis: verum tali inteſtinorum læuitati cuiuſdam morſus inerit ſenſus. In illa verò quæ accidit propter ventriculi, atque inteſtinorum imbecillitatem, abſq; vllo doloris ſenſu fient deiectiones. Adeſt autem, & hæc haud parua vtriq; differentia. Quæ enim fit

ex

A ex humore acretudine in ventriculi, atq; inteſtinorum abraſa ſuperficie, ceſſante humorum prauitate ſtatim ſanatur cibis, ac potibus, qui vim adſtringendi habent. Quòd ſi longiori tempore perſeueret, in alteram paſſionem, quæ dyſenteria, id eſt difficultas inteſtinorum nominatur, tranſmutatur. Quæ autem potentiæ retentiuæ ſequitur imbecillitatem, omninò quidem fit ex intemperatura, ſed vel ipſorum corporum, quæ iam habitum quendam non facilem ſolui contraxerũt, eſt diſpoſitio, vel propter humorem aliquem, qui in ventriculo, atque inteſtinis continetur, euenit, ex quibus humoribus vnus eſt pituita. Vnde & acidos ructus, qui tali paſſione laborant, habent, quos Græci oxyregmias nominant, qui & ſine aliqua pituita, quãdoq; in ventriculo frigidiore fiunt: & in quibuſdam læuitatibus inteſtinorum, quæ ex frigiditate ortum habent, vnà fiũt, ſed progreſſu temporis ceſſant. Nam ab initio paruo quodam tempore cibi in ventriculo retinentur, procedente autem, atq; aucta paſſione, neq; hoc tempore retinentur. In quibus igitur paruo remanent tempore, fit quoddam velut initium coctionis, & propter hoc non ſortitur effectum. Nos verò didicimus fruſtrationes coctionis ex frigiditate prouenientes, ructus acidos facere. In quibus autem cibi nullum habent coctionis initium: neq; vlla ab initio fit in qualitate mutatio: quare neq; ructus acidi, niſi pituita, ac præſertim acida in ventriculo abundet. Propterea Hippo-
B crates non ſimpliciter dixit bonum eſſe ſignum acidos ructus in læuitatibus inteſtinorum, ſed primum quidem in longis adiecit, quaſi cum incipientibus, vt dictum eſt, ſæpius vnà eueniant: deinde, vbi prius non fuerint, inquit, Quæcunq; enim à pituita ventriculum refrigerante fiunt læuitates inteſtinorum, ſemper cum ipſis ſunt acidi ructus, vt † caſus quidam. Illis igitur, quæ neq; incipiunt, neque ex pituita fiunt, non inſunt acidi ructus. quòd ſi quando fiant, ſignificat tantum iam tempus cibum in ventriculo retineri, quòd principium mutationis accipiunt, & naturam ſuorum operum reminiſci. Hactenus mihi videor expoſitoris officium ſatius impleuiſſe. Siquis autem eorum, quæ dicta ſunt, vult capita omnia ſcientificè comprehendere: in tractatu, qui de potentijs naturalibus inſcriptus eſt, non paucas habent de ventriculi viribus demonſtrationes: in cauſis autem accidentium, de omnibus, quæ velociter excernuntur. Quoniam verò [a] † Eraſiſtratus in ſecundo de ventriculo mentitus eſt de medicis ſe ætate ſuperioribus, turbauitque, & confudit inteſtinorum læuitatis notionem: melius mihi viſum eſt hæc etiam ſuperaddere, ac primum
" ipſius Eraſiſtrati verba ſubſcribere, quæ ita ſe habent: De ea, quæ læuitas inteſtinorum nomina-
" tur, dicendum, quam priores medici in tres partes diuiſerunt, in difficultatem inteſtinorum, in
" læuitatem inteſtinorum, & teneſmon, id eſt tentionem: quidam tamen in ijs, quæ excernuntur,
C differentias conſiderantes paſſionis, atque dicentes, quando ſanguinolenta, atq; mucoſa exeunt,
" quæ à ventriculo fuere concocta, tunc difficultatem inteſtinorum nominabant: ſi verò exeuntia
" cruda, mixta autem ſanguinolentis, atque mucoſis, læuitatem inteſtinorum vocabant: cum ve-
" rò bilioſa mixta cum ſanguinolentis, atque mucoſis excernuntur, tentionem paſſionem appella-
" bant. Hæc igitur Eraſiſtratus inquit, neſcio qua ductus opinione, adijciens crudis excrementis mucoſa, ac ſanguinolenta. Hoc enim nullus appoſuit, neque eorum, qui eius ætate claruerunt medici, velut Philotimus, Herophillus, & Eudemus, neq; eorum, qui poſt ipſum fuerunt vſq; ad iuniores iſtos Archigenis ſectatores, neque, quos ipſe citat, priores medici, hoc eſt ipſo Eraſiſtrato ſeniores. Diocles ſiquidem in libro [b] † De curatione, & cauſa paſſionis, ſcribit in hunc mo-
" dum. Tertia ſit magna ex parte ex difficultate inteſtinorum: vocatur autem læuitas inteſtinorũ,
" ad quam ſequitur deiectio humida, ac ſpumoſa, & cruda, & multa, & cita poſt cibum aſſumptum,
" ac potum. Praxagoras autem in ſecundo de aſſidentibus, inquit: Inteſtinorum læuitate laboran-
" tibus, quoniam lubricum eſt inteſtinum, ieiunum præſertim, neceſſe eſt citò ciborum fieri deie-
" ctiones. Poſt hæc deinceps, quòd neceſſarium ſit citò exeuntia, eſſe omninò cruda, Praxagoras
ſcribit, maximam quidem paſſionis proprietatem in cita ponens deiectione: quòd verò cibi om-
D ninò incocti permaneant, hoc vnum faciens ex ijs, quæ neceſſariò conſequuntur. Neque enim, quia omninò incocti permaneant cibi, ideo citò deijciuntur: ſed, quia citò deijciuntur, idcirco nullam habent coctionem: atque ideo nos, & alij complures medici, citam ciborum nullam habentium coctionem, deiectionem, dicimus eſſe læuitatem inteſtinorum. Ad hunc modum, & alij antiqui medici de ipſa ſentire videntur. Nam in libro De paſſionibus Hippocratis, ſiue eius ſit is
" liber, ſiue Polybi eius diſcipuli, hæc de læuitate inteſtinorum ſcripta inueniuntur: [c] ‖ Cibi deij-
" ciuntur imputridi, humidi, abſque dolore, corpus autem extenuatur. Liquet verò fuiſſe morem antiquum viris iſtis, vocare imputrida, quæ nos incocta nominamus. [d] † In libro autem de victu
" ſalubri, qui, & ipſe Hippocrati aſcribitur, (licet, qui adulterinum cenſent, nonnulli ad Ariſtonem,
" nonnulli ad Philiſtionem, quidam ad Pherecydem referant) ſcribuntur hæc verba: [e] ‖ Patiuntur
" nonnulli talia. cibus eis deijcitur humidus incoctus, non propter morbum, veluti læuitatem in-
teſtinorum, neque aliquem ipſis affert dolorem. Hi quidem omnes Eraſiſtrato ſeniores. Sed, vt diximus, mille alij, qui omnes Eraſiſtrati ætate, & poſtea viguerunt, in eandem ſententiam de inteſtinorum læuitate ſcripſerunt. Quare neſcio, qua cauſa ductus de priſcis hominibus mentiatur, illos inquiens arbitrari in læuitatibus inteſtinorum ſanguinolenta, atque mucoſa cibis incoctis commiſceri.

A † De hoc etiã libro meminit Gal. lib. de Venæ ſectione aduerſus Eraſiſtratios cap. 4. pag. 12. a

B † De paſsione cauſa, & curatione, & ita videtur legiſſe vetus interpres impreſsus, & eſt ille liber, de quo meminit Gal. 3. de locis affectis, cap. de Melancholia quarta 18. g

C in libr. De Affectionib. vbi de Lienteria.

D † Non eſt idẽ liber hic, qui inſcribitur διαιτητικὸς ὑγιεινός τριτος, vel vt Gal. in comm. 1. ſectionis tertiæ primi Epidem. περὶ διαίτης ὑγιεινῆς, cum eo qui inſcribitur περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. nam hic liber, de quo hoc in loco meminit Gal. eſt tertius liber de Diæta: cuius initium eſt, De diæta hum. &c. Liber autem de Diæta Salubri adiectus eſt libro de natura hum. qui ita incipit, Idiotas ita oportet, &c.

E 3. de Diæta vbi de repletione.

6. Epid. sect. 6. 2 ‖ *Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior minus integra sanitate fruũntur: quibus verò contraria, salubrius degunt.* E

In siccioribus secundũ naturam temperaturis nulla omninò superfluitas manifesta, neq; sensibilis per nares effluit ex cerebro, sicuti neq; per cutẽ sudor, sed illa, quæ à medicis diffiatio occulta nominatur, superflua extenuata in modum vaporis euacuat. Humidioribus verò naturis sensibiles fiunt superfluitates, & præsertim cerebri, quoniã est natura frigidius: eisdemq; genituram, hoc est semen ipsum, ait esse humidiorem, sicut in siccioribus aquosa humiditate consumpta, crassius, ac siccius est semen. Eos igitur, qui sunt humidiores, siue cerebro tantũ, siue corpore vniuerso, non contingit salubrem vitam, omnis expertem noxæ traducere, verũ cõtinuò destillationibus ex parua occasione capiuntur, &, si superfluitas eis ad inferiora per palatum descendat, partes subiectæ offenduntur, fauces, guttur, aspera arteria, pulmo, gula, ventriculus. Tusses itaque in ipsis fieri, & difficiles anhelitus, & anginas, cruditatesq;, & ventris profluuia est necessarium, nonnunquã verò & difficultates intestinorum, quando, quod destillat, salsius quodam modo fuerit. Dixit autem, & ipse de his ‖ in libro de aquis, aere, & locis, sicuti, & in libris de ‖ morbis, ac ‖ passionibus.

in l. b. de Aere, aquis, & locis c. 2. 2. 2. e f. & c. 6. 4. b

3 ‖ *In longis difficultatibus intestinorum, cibi fastidia, malum, & cum febre peius.* F

1. de Morbis post principiũ non multis interpositis vers. in lib. de Affectib. vbi de Lienteria. 6. Epi. sect. 7.

Difficultates intestinorum fiunt quidẽ ex humoribus acribus. sunt autẽ intestinorum exulcerationes primum quidem in superficie abrasorum, progressu autẽ temporis, & profundiora habentium vlcera putrilagini, vt plurimum, obnoxia: quo maximè tempore etiam ventriculus ipsis cõpatiens ad concoquendum ineptus redditur: qua offensione magis, ac magis ad superiora ꝓueniẽte, cum & os ventriculi afficitur, cibum fastidiunt, hoc est non appetunt. Sunt etiam, qui & ab initio nonnunquã cibum fastidiant ꝓꝓ ichoras fluẽtes ab hepate, à quibus diximus abradi intestina, præsertim cum hi amaræ bilis naturam habuerint. Nam pars eorum superfluitans, ad os ventriculi effertur. In longis verò difficultatibus intestinorum, cum hic casus euenerit, mortificationem quandam ipsi iam aduenisse ventriculo compatiendi ratione significat, ex qua omninò interijt appetentia, opus ad vitam necessarium. Si verò vnà cum inappetentia febris aduenat difficultati intestinorum, duorum alterum est, vel putredo aliqua circa vlcera, vel digna effatu inflammatio: atq; ita, vt dictum est, toto iam compatiente ventriculo, ægri se habent exitialiter.

Ibidem. 4 ‖ *Vlcera circumglabra, maligna sunt.* G

Quando vel pilos videris, defluentes à circũiacentibus vlceri locis, vel cutem squamulas è summa parte dimittere: scito ijs: qui ita se habent, prauos humores ad partem confluere, qui vlcus erodunt. Neque enim, si radices quidem pilorum possunt corrumpere, loca vlcerata ad cicatricem peruenire sinent.

5 *Dolores, qui sunt in lateribus, & pectoribus, atq; alijs partibus, an multum differant, perdiscendũ.*

Perdiscere oportet non modò locum dolentem, qualis nam sit, sed & magnitudinem doloris in eo, quanta sit. Hoc autem confert, & ad loci patientis dignotionem, & ad præcognitionem eorum, quæ circa ægrum futura sunt, & præterea ad curationis inuentionem. Si ergo in latere magnus fuerit dolor, primum hic esse non potest, quin patiatur membrana, quæ subcingens nominatur: secũdo autem non est absq; periculo: deinde & maiori indiget curatione: si quidem ad clauiculam dolor pertingat, venæ sectione: si verò ad hypochondrium, purgatione: quemadmodum ipse in ‖ libro de victu acutorum edocuit. sin autem mediocris fuerit dolor, & præterea non pungat, vt qui membrana subcingente est, neq; ad clauiculam, aut hypochondrium pertingat: contingit ipsum carnosis costarum partibus patiẽtibus fieri, atq; ideo neq; esse periculosum, neq; magno auxilio indigere. Sic & in singulis alijs partibus doloris magnitudo est consideranda: velut si renum pars carnosa patiatur inflammationem, ‖ dolor est grauis: quemadmodum ipse inquit in Epidemijs, ita illum nominãs, qui veluti cuiusdam põderis, loco incumbentis, inuehit sensum. Alijs verò partibus, quæ sunt in rene, patientibus: dolor sentitur acutus. Dico autem alias partes tunicam hunc obtegentem, & ventrem eius interiorem, & eas, quæ ad hunc terminantur, arterias, ac venas: ac præterea exortus meatuum vrinariorum. Sic pręterea se habet res etiã in hepate. Nam eius parte carnosa inflammationem patiente, grauis fit dolor: tunica verò circunducta, vel vasis, acutus, & ipsius doloris acuti quantitas maior, aut minor causæ facientis affert indiciũ. humor siquidem biliosus, & acris dolorem auget, sicut & spiritus flatuosus non habens exitum: exoluit autem pituitosus. Non solum autem magnitudo qualitatis aliquod nobis dat doloris indicium, sed etiam quantitatis. Augetur enim cuiuslibet causæ efficientis opus, eius aucta substantia. Si igitur vniuscuiusq; doloris volens à nobis magnitudinem considerari, hunc aphorismum scipsit Hippocrates: sufficienter ipsius vsum exposuimus. Si verò non solum, quo ad magnitudinem, dolorum differentiam dicit fore considerandam, sed generalius adhuc quiddam, ac veluti vniuersalius ostendit, consulens nobis omnes effatu dignas dolorum differentias inspicere: maiorem

2. de vict. acu. t. 11. 7. 117. h

6. Epid. com. 1. 6 3 155. c

H

A iorem adhuc ex eo fructum vtilitatis percipiemus. Fietq; huiuſcemodi ſermo. Non ſimpliciter partium dolorem conſiderare oportet: neq; arbitrandum eandem eſſe in omnibus diſpoſitionem: veluti ſi prius quidem Dion, poſtea verò Theon coſtam doluerit: non eodem mõ vtrunq; ſe habere exiſtimandum, ſed dicere oportet, nunquid multũ inuicem in dolore differant, an quodã modo ſimiles exiſtant. Fit autem hoc ex duobus perſpicuum, & ex doloris ſpecie, & ex vehementia. Ex ſpecie, ſi pungenti ſimilis, vel tendenti, vel torporem inducenti, vel grauanti, vel ſtimulanti, vel erodenti, vel ferienti, vel cõtinuus, vel cum intermiſſione, vel æqualis, vel inæqualis. Ex vehemẽtia, quis ſit maior, aut minor, aduertendum: quæ paulo antea, quo ad magnitudinem, differentia in doloribus dicebatur. Conſueuere ſiquidem medici verbo abutentes, omne vehementius, maius nominare, quamuis non ad quantitatem, ſed ad qualitem id pertineat: febrem.n. quæ ſuam habet in caliditate ſubſtantiam, magnam, vel paruam, vel mediocrem omnes nominare non deſinunt. Quare non eſt mirandum, ſi & dolorem vehementiorem, maiorem appellant. Immo verò non eſt admiratione dignum, ſi, quæ ſpecie inuicem diſtant, magnum aiunt habere diſcrimen: veluti dolorem, qui ponderis cuiuſdam ſimilitudinem gerit, ab eo, qui videtur ferire, vel aliquod aliud pati ex ijs, quæ antea diximus.

B

6 Renum, & veſicæ vitia in ſenioribus difficulter ſanantur.*

In ſenibus vix (inquit) ſanantur, hoc eſt multo negocio, ac longo tempore, quæ in renibus, ac veſſica ſunt vitia: qm̃ earum opus indeſinens eſt, quiete autẽ opus eſt, ſiquid ſanari debeat: & quia per ipſas euacuatur ſuperfluitas acris, apta irritare, ſiue vlcus, ſiue inflãmatio, ſiue aliqua alia paſſio in ipſis conſtiterit. Multo autem difficilius ſanantur in ſenilibus corporibus veſicæ paſſiones, quoniam, & oẽs alij morbi, præcipuèq; longi. ‖ Tales enim, & ipſe ſuperius dixit cõmori omnes.

* πρεσβυτέροισι *habent plerique codices, ut Leon. legitur.* πρεσβύτησιν. *i. ſenibus alij.*

2. Aph. 39. 17. h

7 Dolores, & tumores ventris ſublimes, leuiores: qui verò non ſublimes, fortiores.

Sublimes nunc intelligendi ſunt, non ſecundum longitudinem corporis, ſed profunditatem. Interſtringuntur autem hi in locis ad ventrem attinentibus, interiore abdominis membrana peritonæo græcè appellata, adeo vt, quicunq; ſupra hãc fiunt, ſublimes vocantur: qui verò infra, hoc eſt ĩ ipſis ĩteſtinis, atq; vẽtriculo, nõ ſublimes dicãtur. Liquet aũt, q tales rectè dixit eſſe fortiores.

8 Aqua inter cutem laborantibus: vlcera in corpore facta difficulter ſanantur.

C Docuit ipſe in libro De vlceribus, [a] ‖ non prius ad cicatricem perduci vlcera, quàm ſufficienter exiccentur: hoc autem non facilè fieri in ijs, quos aqua inter cutem male habet, ob humiditatis immoderantiam.

A in lib. De Vlcerib. non longè à principio: vbi ait: At vbi deligare voles, & ĩ libro de capitis vulnerib. Siccius fieri vlcus oportet. B 6. Epi. ſect. 2. t. 29. 3. 165. f

9 [b] ‖ *Latæ puſtulæ non admodum pruriunt.*

Sicuti tubercula oĩa duplicem hñt differentiam, qm̃ quædam tendunt in acumen, & altum petunt: quædã ad maiorem extenduntur locũ, non tñ in altum attolluntur: ſic & puſtulæ non nullæ ſublimes, non nullæ latæ fiunt. Sublimiores autẽ puſtulę, atq; tubercula à calidiore humore generantur, humiliores autẽ à frigidiore. Quare ob duplicẽ cauſam latæ puſtulæ non admodum pruriunt: difflantur enim in latitudinem extenta, & facientem ipſas humorẽ minus acrem habent.

10 [c] ‖ *Caput dolenti, & * circumdolenti, pus, vel aqua, vel ſanguis effluens per nares, aut os, aut aures morbum ſoluit.*

C in lib. De Iudicationibus prope finẽ. & 1. Prorrh. com. 3. t. 60. 4. 186. h & in Coacis prænot. Quibus capitis dolores, &c. & Capitis dolorem ſoluit pus per nares, &c.

Plura, & alia ſic oſtenſus eſt Hippocrates dicere: in quibus niſi quis animum aduerterit, videbitur, quod ab ipſo dicitur, ſolum ad curationem paſſionis proficere, aliud verò nihil. Verum ipſe
D non hoc tantum dicit, ſed ſimpliciter, quòd pus, vel aqua effluens per nares, vel aures, morbum ſoluit. Quòd ſi vtiq; conuertens dixiſſet, quemadmodum ego nunc, ſermo foret irreprehenſibilis. Quando vel propter inflammationem, vel humorum crudorum multitudinem in capite aceruatorum fieri dolorem contigerit, tunc inflammatione ſuppurata, aut humore excreto, ſolutio fit morbi. Si verò propter ſpiritum flatuoſum, aut ſanguinis multitudinem, aut bilem mordacem, aut omninò ex intemperatura, dolor acciderit, per alia ſanabitur.

11 ‖ Melancholicis, & renum vitio laborantibus hæmorrhoides ſuperuenientes, bonum.

in lib. De Iudicationibus non lõgè à fine, quãquã ibi legitur. τοῖς μελαγχολικοῖς μετάφρενίτιδων ἐχομένοις, hoc eſt melãcholicis phrenitide occupatis.

Nõ ſolum rõne euacuationis hæmorrhoides ſanãt huiuſcemodi paſſiones, ſed & ipſa qualitate humoris euacuati. Hæ etenim ſanguinem craſſum conſueuerunt euacuare, humore plenũ melancholico, talẽ habente in ſanguine conſiſtentiã, qualis eſt in vinis fæx: quare nihil mirũ, ſi melãcholiæ, &* renũ paſſionibus cõferũt hæmorrhoides, vt q̃ humorẽ fęci ſimilẽ euacuare natura aptę ſint.

* *renum*

12 A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi vna non ſeruatur, periculum eſt aquam inter cutem: vel tabem aduenire.

Hæmorrhoidas fieri impoſſibile abſq; hoc, q propter multitudinem, & craſſitiẽ ſanguinis ora quarundam venarũ aperiantur, hepate ab ipſas reponente fæculentum ſanguinem, & melancholicum. Siquis igitur ei hoc intercludat iter, ſimul duritiem in hepate facit, ſimul multitudine'

grauans,

grauans,ac craſſitie calorẽ in ipſo natiuum extinguit, cum tale quid accidat, quale in flammis exterioribus,in quibus multa ligna ſuperingeſta ſuffocant ignem,atque extinguunt. Si igitur à natiuo calore generatur ſanguis, perſpicuum eſt,quòd ipſo extincto non generabitur amplius. Aqua verò inter cutem fit,cum ſanguinis generatio fruſtratur. Quòd ſi quando poſſit hepar propellere multitudinem ad venas pulmonis, hìc vaſe aliquo rupto,tabidi fiunt. Non fruſtra igitur conſulit vnam ſaltem ſeruare hæmorrhoidem, vt per hanc euacuetur fæculenta, ac vitioſa materia hepatis, præſertim in quibus ſolita eſt tempore longo per tales venas excerni. E

13 A ſingultu habitum ſternutatio ſuperueniens liberat.

infra, Aph. 39. Auctor eſt ipſe,ſicuti ‖ conuulſionem,ita & ſingultum, vel ex inanitione, vel plenitudine fieri. Quando igitur à plenitudine fit(maxima autem ex parte ita fit) violento opus eſt motu, vt velut vecte quodam concuſſæ ipſum efficientes humiditates difflentur, atq; euacuentur: hoc autem facit ſternutatio. Eos verò, qui ex inanitione fiunt (qui rariores ſuperueniunt)nõ ſanat ſternutatio. Quòd verò ex plenitudine ſingultus iugiter fiat, indicant pueri crebrò ſingultientes, cum ſunt repleti. Algor autem,& frigiditas omnis, eo quòd omnia neruoſa corpora efficiunt ad difflandum difficilia, ſunt cauſa,vt hæc repleantur, atque ideo in ipſis ſingultiunt. F

in lib. De Iudicationibus. In his qui hydrope detinentur, &c. & in Coacis prænot. Hydropicis circa venas,&c.

14 ‖ Ab aqua inter cutem habito, ſi aqua è venis in ventrem defluxerit, ſoluitur morbus.

Vnum & hoc exemplum eſt earum,quæ ſponte fiunt, & vtiliter, euacuationum, Spontaneum autem dicimus, non,quod ſine cauſa fit,ſed quod noſtra cauſa non fit. Quando enim data à nobis medicina aquam trahente, talis fiat euacuatio: non amplius hanc ſpontaneam nominamus.

15 ‖ A longo alui profluuio habito, ſpontaneus vomitus ſuperueniens, morbum ſoluit.

Et hoc pariter exemplum eſt eorum,quæ rectè fiunt à natura, quod medicum imitari oportet. Vtilitas verò prouenit retractionis ratione.

1. de Morbis, vbi tractat,quę caſu, & ſpontè in morbis contingunt,ibi ait, A profluuio alui forti &c.

16 A morbo laterali, vel pulmonia habito, alui profluuium aduenies, malum.

Cum partes aliquæ patiuntur,non ſimpliciter aliæ compati ſunt natura aptę,ſed cum forti paſſione detinentur. Secundũ hoc igitur,& hepate fortiter patiente, ſingultus ſuperuenit, cõpatiente ſtomacho: tuſſis autẽ,& difficilis anhelitus cõpatientibus ijs,quæ reſpirationi obſeruiũt,inſtrumẽtis. Sic,& his ipſis peſſimè affectis hepar cõpatitur: & hoc ipſum manifeſtè oſtendit Hippocrates, cũ nõ ſimpliciter dixerit. In morbo laterali,vel pulmonia aluũ turbatã eſſe malũ ſignum,ſed adiecerit,habito,ac ſi dixiſſet detẽto, atq; vexato homini à talibus paſſionibus profluuiũ alui ſuperueniens,malum eſſe ſignum:qm̃ ita ſe habentibus profluuiũ alui ſolet aduenire, cum non bene poſſit amplius hepar ad ſe trahere alimentũ,neq; cõuertere in ſanguinẽ, & qñq; ventriculus alimentũ corrumpat. In mediocri autẽ morbo laterali,atq; pulmonia profluuiũ alui ſuperueniens,poteſt interdum prodeſſe,ratione euacuationis, & magis, cum ſigna coctionis apparuerint ineſſe paſſionibus,neq; adeſt timor,ſed morbus eſt citra periculũ. Cõmuniter autem, & in his, & in omnibus alijs,quæcunq; eodem modo dicuntur,illud meminiſſe oportet, quòd ob nullum aliud extẽporaneum,& manifeſtum caſus ſuperuenerit,veluti,& nunc alui profluuium non ex cibo, aut poto aliquo,ſed morbi ratione contingat. Nam,ſi alia ex cauſa,& non vi morbi fiat, non poteſt eius morẽ ſignificare: ſiquidem oportet ſignum ſecundum aliquid ei, quod ab ipſo oſtenditur, connecti. G

in lib. De Iudicationibus propè finem, & in Coacis prænot. Lippienti ab alui profluuio.

17 ‖ Lippientem alui profluuio corripi, bonum.

Non vt ſignum, hoc, lippientibus bonũ ab eo dictum eſt, ſed vt cauſa, quia humorum abundantia ſimul euacuatur, atq; ad inferiora retrahitur. Eſt autẽ & hoc apud exemplum vnum eorum,quæ ſponte,& vtiliter euacuantur,quod medicum imitari oportet, & proculdubio ſic etiam omnes faciunt, in lippitudinibus aluum,& clyſteribus,& purgationibus ſubducentes. H

1. de Morbis, Moritur autẽ ſiquis cerebrũ, &c. & in Coacis prænot. Moriuntur maximè, &c.

18 ‖ Veſica diſciſſo, aut cerebro, aut corde, aut ſepto tranſuerſo, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut ventriculo, aut iecore, lethale eſt.

Hoc verbũ lethale Hippocrates ſæpe in alijs libris,& in hoc etiam protulit de ijs, qui ex neceſſitate ſunt morituri,ſæpe etiam de ijs,qui magna ex parte. Quare nũc quoque manifeſtum nõ eſt, nunquid omninò ſecutura mortẽ diſciſſis his partibus velit,oſtendere, an in quibuſdã rarò hominem ſeruari contingat. Quòd igitur cor vulneratum mortẽ afferat neceſſariò,vnum ex ijs eſt,quę in confeſſo habentur:non tñ in alijs æquè recipitur, vulnus quodcunq; mortem afferre ineuitabilem,ſed illud,quod magnum eſt,atq; profundũ, quod rationabile eſt à verbo diſciſſa ſignificari: vt tota veſſicæ tunica diuiſa vſq; ad interius ſpiritum intelligatur:atq; in ſingulis alijs eodem modo. Siquidem in veſſica confeſſum eſt tale vulnus nõ coaleſcere,ſicut & in parte ſepti neruoſa, & in tenuibus inteſtinis: in ventriculo autẽ dubitatur: nam quoſdã in eo vulneratos dicunt aliquando,ſed rarò, fuiſſe ſanatos. Hepatis autem non ſolum profundum vulnus in fibris eius factum,

ſed

A ſed etiam fibram abſciſsam aiunt fuiſſe ſanatam. Neq; nos latet, ꝙ in libro de vulneribus exitialibus, quædã ex his eius libris auctor conatur ſanare. Quòd verò partes ipſæ diuiſæ agglutinari nõ poſſint, in corde quidem, ac ſepto tranſuerſo ex iugi eorum motu contingit: in veſſica autem, quia neruoſa eſt, ac tenuis, & exanguis: nam eius collum videmus quotidie ſanari, cũ lapis extrahitur, qm̃ carnoſum eſt. Hepar verò vulnera habet plurimo manantia ſanguine: atq; idcirco prius moriũtur, qui ita ſunt vulnerati, quã vulnera agglutinari poſſint: hoc autem ita dixi, volẽs intelligi etiã venam eſſe diſſectam. Ob hoc ipſum igitur, qui vulnera in ſumma eius parte conſiſtentia aiunt ſanari, & fibras hepatis abſtuliſſe, verum † videntur dicere. Cerebrum autem vulneratum ſæpe ſanatum vidimus, ſemelq; in Smirna Ioniæ, viuente adhuc præceptore Pelope, è vulnere effatu digno. Hoc itaq; rariſſimum eſt. Verum autem eſt, ꝙ magna vulnera, quæ conſueuit Hippocrates nominare διαποφὰς, i. diſciſſiones, afferunt mortẽ, fatenturq; oẽs vulnera cerebri, quæ vſque ad aliquẽ eius ventriculũ penetrant, afferre mortem. Tenuium autem inteſtinorũ natura, & ventriculi magis, non parũ participant carnoſæ ſubſtæ: & ideo in ſumma parte vulnerata ſæpius agglutinantur. Tota autem diſciſſa, vſq; ad eorum cauitatem, rariſſimè. Hoc autem non tam propter eorũ ſubſtantiã mihi videtur accidere, quã quòd non poſſumus æquè intrinſecus, ſicut extrinſecus,
B medicamentum vulneribus imponere. Quapropter is, qui librum De vulneribus perniciosis conſcripſit, ſiue Hippocrates fuerit, ſiue quiuis alius, ſanare ventriculum per potiones conatur.

† Legitur negatiuè in Aldino codice.

7. Apho. 28. 55. h

19 ‖ Cum diſciſsum fuerit os, aut chartilago, vel neruus, aut genæ particula tenuis, vel præputium, neque augetur, neque coaleſcit.

1. d Morbis, Neruus preciſus, & in Coacis prænot. Neruꝰ diffectus, &c.

Augeri vocat talem aliquam generari ſubſtantiam, qualis eſt abſciſſa, ſicut in cauis vulceribus videtur caro germinare: coaleſcere autẽ, qñ diſciſſi corporis labra agglutinãtur. Quòd igitur neq; chartilago, neq; os generentur, eſt in confeſſo. An verò agglutinẽtur, nõnulli dubitant. Inquiunt .n. perſpicuè videri oſſa perfracta, agglutinari. Sed aberrãt, & doceri poſſunt in brutis, quorũ pars aliqua fracta contraxit callum. Hæc .n. ſeu in viua, ſeu mortua, ſiquis velit inſpicere diſſecando, videbit manifeſtè à callo, veluti in vinculo quodã circũducto, partes oſſium diſciſſas eſſe cõſtrictas. quas ſi abraſerint, fracturæ profundum videbunt nõ agglutinatũ. Sic igitur de ijs, quæ dicta ſunt, ambigunt, nonnulli augeri dicentes, non tamen coaleſcere: quidam verò etiam coaleſcere, ſed rarò, augeri igitur illa deſiderant, quæ per exeſum ſunt vlcerata, & nullum vidi taliter affectum, cui non increuerit caro: Agglutinari autem illa, quæ diuiſa ſunt, & non diſciſſa. Hæc enim inuicem
C differunt, cum diſciſſa diuiſionem habeant, vſq; ad finem peruenientem: quæ nunc Hippocrates inquit non coaleſcere, non ob id tantum, quod neruoſa ſunt, atq; tenuia, ſed quoniam etiam ex eo, quòd talem habent naturam, labra vulneris non ſunt parum à ſe inuicem diſtantia.

20 Si in ventrem ſanguis præter naturam effunditur, neceſſe eſt ſuppurari.

Quidam ſine articulo ventrẽ ſcribunt, volentes omnẽ ſignificari cauitatem, quibus aſtipulatur, quod præter naturam, adijcitur: per quam adiectionem tale quiddam oſtendit Hippocrates: Si vnquam ſanguis à propria cauitate in aliam quamcunq; cauitatem peruenerit: vt ſanguis permaneat, eſt omninò impoſſibile. Sic igitur, & in inflammationibus, & illis, quas Græci ecchymoſes nominant, fieri videtur. In inflammationibus quidem, per minimas partes diſperſo ſanguine ad eas, quæ ſunt in muſculis, cauitates, quas ſola ratione contemplamur: in ecchymoſibus autem in ſpatia effuſo, quæ vaſis circumiacent. Suppurari autẽ non eſt rectè dictum, cum nomen ſit vnius mutationis in ſanguine factæ. quare nonnulli ipſum ad generalius transferunt, hoc eſt ad corrumpi, id ab ipſo dicentes ſignificari. Sic enim fieri videmus, non permanere ſanguinem, cum à ſuo loco exciderit, ſed aliquando ſuppurari, aliquando nigreſcere, aliquando in grumos verti, præ-
D ſertim quando in magnam cauitatem exciderit præter naturam.

A. l. 1. t. 4. c. 3. fol. 73. b

21 Inſanientibus[a] ſi varices, vel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio.

Hic inſaniam* illam, quæ propriè melancholia dicitur, vocat, non illum, qui fit ex bile, furorem. ſunt autem varices venæ latiores in coxis, & cruribus, quę ex craſſo, & melancholico ſanguine contingunt, adeo vt pellente natura ad partes ignobiliores eos, qui inſaniam efficiunt, humores, præſertim cum melancholici fuerint, ac craſſi, dictarum paſſionum generatio ſequatur, & inſaniæ ſolutio.

* Maniam.

22 Quæcunque rupta ex dorſo ad cubitum deſcendunt, venæ ſectio ſoluit.

Melius quidam ſcribunt: Quicunque dolores. nam ruptum ipſum deſcendere, vnum eſt impoſſibilium: ſiquidem diuulſa, ac rupta muſculi parte carnoſa fit ruptum. Videtur itaq; nonnunquam manifeſtè admodum collectus in loco ruptionis ſanguis: & diſcuſſione ſanatur. Reliqui verò, qui ſunt in dorſo dolores, ex defluente humore generantur, interdum ſolo, ſed magna ex parte craſſo, ac flatuoſo ſpiritui aſſociato: quem excipere oportet, atque euacuare per venæ in cubito exiſtentis ſectionem quando huc apparet fluens. Eſt enim eius præceptum, ſecundum quòd humo-

res

in lib. De Hum. ſtatim in princ. & 1. Aphor. 21. 10. a

res repunt, facere euacuationes. Idemq; ſignificant verba hæc, ‖ Eò ducẽdum eſt, quò repunt, per loca oportuna. Si autem de ruptis ſermo eſt ſcriptus ab eo: eos, qui fiunt compatiendi ratione, dolores intelligendum eſt dici ab ipſo deſcendere ad cubitos, non ipſam carnoſæ partis diuiſionem: nam fieri poteſt, vt & talibus venæ ſectio vtilis ſit, communi euacuationis ratione. E

† Cod. Leon. habebat καὶ μὴ δέπω τύχῃ κεχρονικότα, impreſſi habent καὶ μᾶλλον εἰ τύχῃ κεχρονικότα. i. & magis, ſi longum tẽpus perſeuerauerint. videtur tamen magis quadrare Leonicenilectio.

23 ‖ *Si timor, atq; mœſtitia longo tempore perſeuerent, melancholicum tale eſt.*

2. de Sympt. Cauſis 3. 24. d. 3. de locis affectis. 4. 19 a A. l. 1. f. 3. d. 5 c. 1. fol. 69. b

Siquis non ex cauſa manifeſta metuat, aut mœſtus ſit, melancholici caſus manifeſtè ſunt, † etiã ſi nondum tempus acceperint. Sed ſi propter cauſam manifeſtam incipientes, diu poſtea perſeuerent, non te lateat melancholiam ſignificare. Nam & plures viſi ſunt furore corripi, qui ab excandeſcentia, vel ira, vel mœſtitia principium habuit, ipſo ſcilicet corpore tempore illo promptè ſe habente ad incidendum in tales paſſiones.

A In Coacis p̃not. Si inteſtinum quoddam ex gracilib. &c. B ſupra, aph. 18.

24 [a] ‖ *Si quod inteſtinorum gracilium diſcindatur, non coaleſcit.*

Hoc, & in aphoriſmo paulo antea dicto monſtrauit cuius initium, [b] ‖ Veſſica, diſciſſa, vel cerebro. Neſcio igitur, quo pacto nunc fruſtra fuerit aſcriptus. Idem autem videmus, & in pluribus alijs aphoriſmis: quos melius fuerit eximere. F

25 [b] ‖ *Eryſipelas ab exterioribus verti ad interiora, non eſt bonum: ab interioribus autem ad exteriora, bonum.*

Non ſolum eryſipelas, ſed aliud quodcunq;, quod ex profundis, & principalioribus partibus transfertur ad cutem, bonum eſſe ſignum, ac cauſam debemus exiſtimare: contra verò, ſi ad interiora, & profunda tranſmutetur, malum. Sed & alia multa videtur dixiſſe Hippocrates, quædam veluti exempla ſermonum vniuerſalium, à quibus eius, quod ſolet euenire, experientiam poſſumus habere manifeſtiorem. Talia etenim exempla oportet eſſe.

C 1. de Morbis. Eryſipelas, ſi extra diffuſum, &c. & in Coacis prænot. Eryſipelas verò foris, &c.

26 [c] ‖ *Qui in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio ſoluuntur.*

D in lib. De Iudicationibus. Quibus in febribus ard. tre. & i Coacis prę not Tremores in febribus.

[d] Vtrum Hippocrates tales ſermones ſcripſerit, vt exempla magis generalium, atq; vniuerſalium ſermonum, an alij interpoſuerint, cæteris inquirendum relinquentes, illud tantum in ipſis obſeruabimus, quod & antea dictum eſt, & nunc in febre ardente dicetur. Quæ enim hanc febrem efficiunt cauſæ, in venoſo genere exiſtentes: quando ad neruos transferuntur, primum tremores faciunt: compatiente verò principio, etiam deliria. Sicuti igitur in febre ardente translatio, ſic, & in omni alia febre poteſt fieri, & omninò ex arterijs, & venis ad neruos transfluxus humorum noxiorum, ſicuti rurſus ex neruis ad has. Impropriè igitur dictum eſt febrem ardẽtem à delirio ſolui. Hæc enim ſolet Hippocrates dicere, quibuſdam ſuperuenientia, eorum ſoluere conſiſtentiam, quæcunque prorſus hominem liberant, non quæ alteram generant paſſionem, quæ nihilo minus, quam prima ſit periculoſa. G

27 *Quicunq; ſuppurati, aut aquam inter cutem patientes vruntur, aut ſecantur: ſi pus, aut aqua vniuerſim effluxerit, omnes moriuntur.*

in lib. de Internis Affectionibus, ſi verò erũpat pus in pectus, &c. poſt principiũ permultis verſibus interpoſitis.

Suppuratos præcipuè conſueuit nominare, qui pus habent in ſpatio inter thoracem, atq; pulmonem: ‖ quos quo modo vrere oporteat, dixit in libro de paſſionibus, cuius initium, Pulmonis arteriæ. Quidã hunc librum inſcribunt, De ſuppuratis. Vſtione igitur indigent, q̃ plurimum hñt pus, adeo, vt deſperent per ſpuitiones poſſe expurgari. Hos verò ipſos, & difficultas anhelitus vehementer infeſtat ex loci anguſtia: quæ etiam nos cogit, vt eos vramus. In ijs autem, qui aquam inter cutem patiuntur, illę, quæ à Græcis paracenteſes, id eſt punctiones nominãtur, magis, q̃ vſtiones, medicis ſunt conſuetæ. Verum, quod commune eſt vſtioni, ac punctioni, nũc ſanè Hippocrates conſulit caueri, hoc eſt multam, ac ſubitam euacuationem: ſic enim videtur contingere, vti ait. H Scriptum eſt etiam ab Eraſiſtrato exquiſitius de ijs, qui aqua inter cutem laborant, in pluribusq; compertum dicit experientia, multam, ac ſubitam euacuationem febres, & mortem afferre. Videmus autem, & in alijs partibus æquè, atq; in thorace, quando aliquis magnus tumor ſupputatur, periculum eſſe ſubitò multum euacuare, cum è veſtigio deficiat aĩa, viresq; concidant, nec poſtea debilitas iſta facilè remedium habeat. Videtur itaq; in his propter magnam corporum diſtãtiam*, & puris acrimoniam, ora quorundam vaſorum arterioſorum adaperiri, quæ prius, veluti quoddam operculum, pus continebant: quo vniuerſim euacuatio, multi cum eo ſpiritus exeunt, atq; excernuntur: vnde periclitantur. In aqua verò inter cutem non modò ob hanc cauſam ea laborantes offenduntur, ſed, & durities viſceris, vt quæ non amplius ſuſtentatur ab aquoſa ſubſtãtia, & ſeptum tranſuerſum deorſum trahit, & viſcera, quæ ſunt in thorace.

* διαςάσεως. ſed fortè διατάσεως id eſt diſtentionem.

28 *Eunuchi neque podagra laborant, neque caluifiunt.*

Eunuchos ſectio teſticulorum ſimiles efficit fœminis. Sicuti ergo in eis caluities non accidit: ſic neque in eunuchis, propter temperaturæ humiditatem. Nam eunuchos podagra nõ laborare, Hippocratis quidem tempore verum extitit: nunc verò non amplius, propter immodicum ociũ,

& victum

A & victum intemperantem. Res autem non ita se habet. Necesse est pedes natura esse imbecilliores, siquis podagra corripi debeat: sicut & cerebrum, si morbum comitialem passurus sit: non est omninò necessarium alterutrum pati, si nihil in vita deliquerit. Discès autem apertè, q̃ imbecillitas partis non sit sufficiens ad generãdam passionem, ex intermedio tempore accessionum: in quo prorsus non infestantur, quamuis naturalis imbecillitas continua sit. Clarum est autem hoc, & in podagricis manifestissimè apparens, quòd influente aliquo ad pedes humore superfluo, passio generatur. Si nunquam igitur hic humor influeret, liquet, quòd neque vnquam accideret passio: non influet autem, si semper vacans superfluitatibus corpus extiterit. Erit autem vacans superfluitatibus, si mediocri vtatur exercitio, & homo bene cibum concoxerit: vnde & desidiæ, & crapulæ eis nocent. nocent etiam multa, & potẽtia vina bibita, præcipuè cum aliquis ea ieiunus potauerit: Hæc enim neruosam substantiam promptè * offendunt, sicut & coitus. Aetate igitur Hippocratis pauci podagra laborabant, propter vitæ moderantiam: nostris verò temporibus vsque adeo auctis edulijs, vt nihil eis addi posse videatur, infinita est podagrarum multitudo: cum nonnulli sint, qui ne exerceantur quidem, sed cruditatibus, atque ebrietatibus incumbant, & ante cibum bibant vina potentia, ac venereis vtantur immoderatè: non nulli verò, etsi non in his omnibus, in vno saltem,
B aut duobus delinquant. Atqui peccatum magnum cum fuerit: sæpe in vno eorum, quæ diximus, deliquisse sat est. Ob hanc igitur causam etiam eunuchi podagra corripiuntur, quamuis nullũ habeant vsum venereorum. Talis enim est eorum desidia, ingluuies, ebrietas, vt etiam sine venereis podagra corripi possint. Hæc eadem, & de articulari morbo dicta existimes: omnes siquidem, qui ea laborant, maxima ex parte prius podagrici fiunt. Accedit ad has causas, ob quas plerique incidunt in podagras, quòd multi, & patres, & auos habuere podagricos, in quibus semen erat vitiatum: atque ideo filijs vehementiorem fecerunt partium imbecilitatem.

* πλήθουσι, ideſt percutiunt: habent multi cod. manuſcripti, & rectè alij πληρῶσι, ideſt opplent, vt etiã Lauren.

de Venę sec. aduersus Erasist. 6. 7. a

29 ‖ *Mulier podagra non laborat, nisi menstrua defecerint.*

Mulieres non fiunt podagricæ, ratione euacuationis. Ostensum est enim in præcedente sermone, quòd, nisi humores superabundauerint, ex sola partium ad patiendum habilitate non potest podagra fieri. Verum rursus, & hic, prius quidem erat verum, vbi non omninò menstrua defecissent, quia parua erant delicta, quæ ætate superiore mulieres admittebant: nunc verò ob eorum magnitudinem, quædam podagra laborant, antequam menstrua deficiant, cum quampluribus
C pauca exeant, non nullis autem, vel mediocria.

30 *Puer podagra non laborat ante vsum venereorum.*

Quòd magnam vim habeat ad podagræ generationem vsus venereorum, liquet etiam in pueris, quemadmodum paulo antea, & de eunuchis dicebam. Eunuchos itaq; vidimus quosdam podagra laborantes, pueros autem non vidimus. Verum, siquis tali est passione correptus: vnà cum hoc, quòd & genuum articuli, & manuum intumuerunt, in quẽdam articularis morbi modum repentè incidit ob plenitudinem ex multis cruditatibus aceruatam.

2. de Diff. feb. 3. 41. g in 6. Epi. cõ. 6. t. 5. 3. 196. a 6. de Simpl. med. facul. 5. 40. d 3. Met. med. 7. 17. e 12. Meth. med. 7. 75. d 7. Apho. 46. 57. g

31 ‖ *Dolores oculorum, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamentum epotum soluit.*

Singula horum, quæ dixit, magis experientia, quàm ratione aliqua, videtur mihi Hippocrates cognouisse. Nihil enim mirum, si homo dolens, cum isset ad balneum, dolore fuerit liberatus: vel, si non permissus bibere vinum, deinde nullam ex hoc sentiens vtilitatem, motus est ad bibendum, alioqui multum appetens vini, & posthac melius se habuit. Sicut igitur, & plura alia, quæ medici
D hoc modo inspexere sunt ab eis scripta absque aliqua determinatione: ita & hæc mihi scripta videntur ab Hippocrate, neque vt rationali dicente dispositiones, neq; vt empirico concursus. Cæterum vtilitas, quæ nobis potest aduenire ex sermonibus hoc modo scriptis, est in inquirendo dispositiones, in quibus meri potio, & balneum, & vnumquodque eorum, quæ seriatim dicta sunt, vtile sit: quod & mihi contingit. Nam, quòd omninò sint aliqui oculis dolentes, quorum non nulli meri potionibus, non nulli balneis iuuentur, fidem Hippocrati adhibens eram persuasus (neque enim ipse scripsisset, si non vidisset) non tamen ab aliquo præceptorum tale auxilium ęgris adhibitum fuisse conspexeram. Itaque, primo cum omnes quæsijssem dispositiones, in quibus necesarium est non in oculo tantum, sed & in alijs partibus fieri dolores, deinde quæ mihi ipse persuasissem eas adinuenisse, hinc considerauí earum indicia dispositionum: & postquam his etiam fidem adhibui, ausus sum remedia afferre dolentibus. Ac primum quidem adolescẽtem balneaui: cui medicus non absque ratione in die secundo ab initio venam secuerat, & deinceps curauerat medicinis, quas experientia cognouerat, cum inflammatio sola obsideret oculos. Dolebat autem vehementissimè per quosdam insultus, in quibus aiebat ipse sentire se acres humores, qui vniuersim fluebant ad oculos: quibus excretis licet vehementia doloris sedaretur, non tamen dolor omninò cessabat: & hoc illi per totam quintam accidit diem, maius semper habens incrementum.

Cum igitur dolorem non posset tolerare, me & quendam alterum ex ocularibus medicis aduoca- E
uit tunc in vrbe Roma probatissimum. Illi itaque videbatur vtendum esse collyrio quodam ex ijs, quæ emplastica nominant,& anodyna,idest dolorem sedantia: cuiusmodi sunt,quæ ex cerussa lota,amylo, & papauere componuntur. Nam sic maximè sperabat posse reprimi per emplastica id, quod influebat, & simul sensum per stupefacientia torpescere. Ego verò ab initio suspecta habui talia medicamenta. Neq; enim vehementes reprimunt fluxiones, sed excerni prohibent: atq; ideo, si humores fluentes acres extiterint, corneam erodi contingit: si verò multi,extendi,ac vehementer irritari, ac si rumperetur: ex quibus, nisi medicamentum fuerit magnopere stupefaciens, dolores impatibiles excitantur. Si verò fuerit adeo stupefaciens,vt ex eo oculi maximam inflammationem nõ sentiant,necessarium est simul vim visoriam lædi adeo, vt cessante inflammatione, vel debiliter,vel nihil omninò videant: simul quãdam præduram dispositionem,& quæ difficulter sanari possit,in oculorum tunicis relinqui. Cum igitur ista nouissem,atque animaduerterem humorem influentem non paucum,valdeq; & acrem,& calidum: primum fomento vtendum censui,experientiæ gratia,tanquam ex ea certius cogniturus,qualis nam foret dispositio. Solet enim in his fomentum parumper quidem dolorem mollire,sed alteram fluxionem aduocare. Qua enim ratione potest id,quod in oculis continetur,discutere: eadem ratione alteram quoq; ex vicinis locis at- F
trahere valet. Verum quam primum, & aquam calidam,& spongiam afferri iussi, æger ipse dixit expertum esse sæpius tota die id remedium,ac primum dolorem imminuere,sed paulopost maiorem adducere. Quę ego cum audissem,medicum ocularem expectare iussi,ipsi promittens,me etiã absq; frigido medicamento ægrum à dolore liberaturum. Cum autem solo balneo vsus esem,ita dolorem sedaui,vt tota nocte dormiret ęger,nec semel aliquem eorum,qui iuxta dormiebant,aduocaret. Ab hinc in reliquis, in quibus per signa cognoui influere quidem humores acres ad oculos,non tamen corpus esse plenum:balnei vsu dolorem sanaui. Adolescẽs item alius fuit,qui,quòd vicinus vrbi non erat,oculorum inflammationẽ pluribus iam diebus ruri passus fuerat: hunc,quia in eodem statu perseuerabat, in vrbem profectum intuitus habere oculos squallidos quidem, sed valde tumidas,ac plenas sanguine eas,quæ in ipsis venæ erant: iussi,vt cum se lauisset,potu vteretur meraciore,& ita se sopori traderet: quod factum est: somnus enim profundus ipsum inuasit,& mane sine dolore surrexit: mihiq; fiduciam præbuit,vt,in quibus sanguinis copia crassioris in oculorum venulis cõtineretur sine plethorica totius corporis dispositione,vterer vini potione, vt quæ diffundere sanguinem, atque dimouere possit, suique motus vehementia obstructiones aperire. Cæterum hæc quidem remedia doloris oculorum fortia sunt. Securissimum autem est fomẽtum, G
& omninò aliquam afferens vtilitatem, vel tanquam signum ad dignotionem, vel tanquam causa sanitatis oculorum. Nam, cum nihil omninò influit in oculos, fomentum dissoluens eam, quæ in ipsis continetur,superfluitatem,oculis sanitatem restituit. Cum verò adhuc influit: primo quidem, cum adhibetur, suo calore aliquod affert, vel mediocre leuamen: quòd si paulopost dolorem augeat, tunc fit signum dignoscitiuum, ex quo nos dispositionem comprehendentes, ad totius corporis euacuationem peruenimus: ipso quidem" sanguine redundante,per venæ sectionem: malitia verò humorum infestante, per purgationem: neque enim difficile est admodum ab humorum malitia sanguinis copiam distinguere.

32 *Balbi ab alui profluuio maximè capiuntur.*

Sicuti spellizesthæ,idest balbutire,prolationis vitium est,non vocis: sic & traulizein,eiusdem significationis verbum, non potente lingua exquisitè eas dearticulare voces, quæ per t & r, proferuntur,qualis est hęc ipsa traulus,& similes hæ,trepidus,tremit,tradit,trochus,tristis,& quęcunq; aliæ tales. Hæ siquidem omnes exigunt linguam se ampliantem,ac prioribus dentibus innitentẽ. Cum igitur in aliquibus lingua fuerit imbecillior, malè innititur,& sonum t & r, dearticulare ne- H
quit,atq; ita ad t & l,pronunciandum labitur. Hoc autem ei contingere potest,quia quoquo modo sit breuior,quam ipsi conueniat: quod tamen rarissimum existit: & quia molliorem, atque humidiorem habet temperaturam: quam ob causam,& pueri balbutiunt,cum tale quiddam ipsis in loquendo contingat,quale etiam in ambulando euenit: nam & ambulare non nulli quidem prorsus nõ possunt,non nulli verò sufficienter,cũ cruribus nequeant p p mollitiẽ firmiter inniti. Quibusdã etiã ætate integrã,inter loquendũ fatigatis,balbutire contingit: sicut & illis,qui plurimũ tibia cecinerint,& quibus vires ex morbo plurimũ sunt debilitatæ,& quibus demũ lingua est vehemẽtius exiccata. Verum siccitas tanta nulli inesse potest,qui habitum seruet naturalẽ: atq; ideo solius humiditatis immodicæ in ijs,qui natura balbutiunt, id prolationis detrimentũ casus est,cum linguæ musculi nequeant firmiter stabiliri: atq; hoc ei potest accidere,vel p p suam,vel propter neruorum imbecillitatem,quos videlicet à cerebro suscipit. Quare,& ebrij aliquãdo balbutiunt,partim quia multa humiditate perfunditur cerebrum, partim quia etiam ab ipsius multitudine prægrauatur. Continget igitur ijs, qui sunt balbi natura, vt vel cerebrum humidum habeant, vel linguam, vel vtrunque. Et à cerebro quidem talem temperaturã sortito,defluere multas par est humidas superfluitates,easq; inde fluentes in ventrẽ suscipi: longisq; ideo profluuijs hominem capi. Lingua verò

admodum

A admodum humida ex natura existente, & ventriculum talem esse par est, vt qui alteram sui tunicam communem habeat ad linguam: imbecillis autem ex humiditate ventriculi propria passio est diuturnum profluuium.

33 Qui acidum eructant, non valde morbo laterali corripiuntur.

Acidum eructantes, hoc est acidum ructum habentes, rarò inquit capi à morbo laterali. Nam quod dicitur, non valde, idem ostendit, quod rarò, non nullo modo: vt quidam libri huius expositores scripserunt. Dictum autem à nobis est, vbi de morbo laterali sermonem habuimus, ꝙ lateralium morborum hic quidem, qui vnà cum pallidis, & flauis fit sputis, ex biliosis humoribus ortum habet: hic verò, qui cum spumeis, ex pituitosis: sicut, qui cum nigris, ex melãcholicis: qui verò cum rubeis, ex sanguine. Est enim lateralis morbus inflammatio membranæ, quæ subcinges nominatur. Cum verò vnaquæque inflammatio ex alicuius humoris superabundantia gignatur, pro eius natura, & sputi species morbo laterali laborantibus aduenit, & spes salutis, ac mortis habet. Non æquè autem membranæ, ac pulmo sunt natura aptæ humores suscipere: densa siquidem est membranarum substantia, pulmo verò rarus admodum, ac laxus: quare huic quidem promptum
B est omnes suscipere humores, membranæ autem subcingenti biliosos magis. Ob hanc igitur causam, quibus pituita natura superabundant, rarò à morbo laterali corripiuntur, præsertim si salsedinem, atque acrimoniam aliquam sibi adiunxerit. Talis enim intestina mordens, irritat ad deiectionem: in qua contingit non solum pituitam, sed plures alias etiam superfluitates excerni. Dicebat verò ipse in libro de aere aqua, & locis, ‖ eos, qui habent ventrem natura humidum, morbo laterali, atque * alijs morborum generibus minimè corripi.

Lib. de Aere aquis, &c. c. 2. 2. f

* *Non ita tamẽ dicit in eo libro Hippocrates, sed ꝙ fieri nõ potest, vt morbi acuti vigeant, vbi vẽtres sint tumidi. fortasse ergo legendũ est, atq; alijs morbis acutis, &c.*

34 Quicunque calui sunt, ijs magnæ varices non fiunt: quibus verò caluis varices magnæ superueniunt, ij rursus capillati fiunt.

Quando in viri sapientis libro aliquis sermo inuenitur manifestum habens mendacium, non sine ratione legentes dubitare contingit, & primo quidem sibi ipsis diffidere, quasi neque illa, quæ sunt manifesta, noscentibus, deinde suspicari, ne falsò fuerit interiectum. Quis enim nesciat, caluitium esse passionem insanabilem? Sed neque illud verum est, magnas varices caluis nunquam aduenire: sicuti nec varicibus aduenientibus, caluitiem cessare: nisi fortè (vt nonnulli inquiunt) vocatum à medicis capillorum defluuium (græcè madarosin) caluitium nominet. Illud enim à vi-
C tiosis humoribus generatur, sicuti quæ ophiasin, & alopecian nominant: atq; ideo, cum ijdem humores ad crura" decumbunt, possunt varices facere, & capillos restituere. Si enim prius contigerat, vt capilli à vitiosis humoribus, corruptis eorum radicibus, corrumperentur: verisimile est, vt eisdem humoribus aliò transpositis, ad primam naturam postmodum redeant.

A. lib. 1. t. 4. c. 3. f. 73. b

7. Apho. 47. 57. h

35 ‖ Aqua inter cutem laborantibus, tussis superueniens, malum.

Superuenire passionibus alias passiones, & casus, prisci medici dicere consueuerunt, quæcunq; ipsius passionis adauctæ ratione cõtingere solent. Talis enim est Praxagoræ liber de superuenientibus inscriptus. Sic, & nunc de tussi dictum est. Neque enim cum ex alia fit occasione in homine aquam inter cutem patiente, tussis signum est exitiale, sed quando ipsius morbi ratione. Cũ enim in hydrope aquosa humiditas tantum adaucta fuerit, vt iam asperas occupet arterias, si tussis superueniat, tunc periculum imminet, ne homo haud ita multo post stranguletur.

7. Apho. 48. 58. a

36 ‖ Difficultatem vrinæ, vena secta iuuat: secare verò interiores.

Neque hic sermo verus est, nisi, &, coniunctionem assumpserit, ita vt aphorismus talis fiat: Dif-
D ficultatem vrinæ, & venæ sectio soluit. Re vera enim, & venæ sectio soluit difficultatem vrinæ illam videlicet, quæ propter inflammationem, & multitudinem fit. Quod autem sequitur, Secare verò interiores: si de venis manuum dicitur, neque verum est, neque consentaneum Hippocrati. Videmus siquidem ipsum in omnibus libris suis, in partibus, quæ supra hepar sunt, è manibus sanguinem mittere: in inferioribus autem venas, quæ in poplite, vel talo sunt, secari iubet. Si quis verò de his ipsum dixisse arbitretur. Secare autem interiores: hoc dictum paruam vim habet. Ab vna enim ambæ nascuntur, quæ in poplite trifariam diuiditur, quoniam, & vna vena ad hoc peruenit membrum, non, sicuti ad manum, duæ. Melius itaque fuerit, & hunc aphorismum vnum ex adiectis opinari.

7. Apho. 49. 58. a

37 ‖ Ab angina habito, si tumor fiat in collo, bonum: foras enim morbus deducitur.

Sermo verus est, & causa in promptu: siquidem ex intimioribus, & principalioribus partibus passiones confert ad cutem transferri.

38 Cancros occultos omnes melius est non curare. Curati enim citò pereunt: non curati verò longius tempus perdurant.

Occultos cancros dixit, vel eos, qui sunt sine vlceratione, vel absconditos, hoc est non appa-

rentes: quod rursus idem significat, ac si diceretur, qui in profundo corporis sunt. Sed, & curare, duplex est: vnum quidem omnia agere, vt particula patiens ad sanitatem perducatur: alterum autem eam adhibere prouidentiam, quæ passioni congruat, hoc est ipsam mollire, ac mitiorem facere, tum præcipuè, cum adest exulceratio. Tunc enim est necessarium, vt, si non aliud agamus, saltem ichoras abluamus, humido aliquo vtentes, non quocunque, sed vel per experientiam, vel per iudicationem inuento, quod neque putrefacere, neque irritare partem patientem sit aptum. Ab hac igitur curatione neque absistere conuenit: neque illi, qui sunt sine vlceratione, cancri indigent ea. Alia verò, quæ fit per sectionem, vel vstionem (quæ sola sunt remedia cancrorum) consulit, vt in cancris occultis non adhibeamus. Quòd igitur illi, qui sunt in partibus penitioribus, talia remedia non desiderant, etiam experientia docet. Equidem scio omnes, qui huiusmodi cancros curare tentarunt, magis illos irritasse, & breui homines interemisse. Nam, & qui cancrum in palato constitutum, & in fede, & in sinu muliebri, vel vsserunt, vel secuerunt, non potuerunt vlcera ad cicatricem perducere, & homines in curatione afflictos, ac maceratos, vsque ad mortem detulerunt: qui, si curationem non adhibuissent, longiori tempore vitam cum minori molestia transegissent: Tales igitur cancros nullo modo curare tentemus. Ex eis verò, qui in summa parte corporis hærent, illos tantummodo, quos possumus vnà cum radicibus ipsis, vt quispiã dixerit, resecare. Neq; enim malum est per similitudinem, radices cancri nominare eas, quæ plenæ sunt sanguine melancholico, venas, & vsque ad loca circunstantia distenduntur. Multi sanè magnæ auctoritatis medici, neque hos manus opera curari permittunt, sed illos tantum, qui exulcerati, simul laborantes molestant, adeo vt ipsi vltrò manu curari desiderent: simul sunt in talibus partibus siti, quas possumus vnà cum radicibus resecare, & exurere. Quidam verò neque hos amoliri permittunt, sed omninò absistendum consulunt à remedijs potentibus in omni cancro. Quod autem Hippocrates nunquam consuluisset curare potenter cancros in partibus corporis penitioribus conditos, ex ipsa passionis natura licet coniectari. An verò, & eos, qui in summa parte corporis hærent absq; vlcere, incertum est, quantum ex verbis aphorismi conijci potest. Ipsum verò scripserunt Artemidorus, & Dioscorides, vsque ad ea verba, melius est non curare. E F

39 ‖ *Conuulsio fit, vel ex repletione, vel inanitione: ita verò, & singultus.*

Conuulsio (vt & ipsum indicat nomen) conuulsis fit ad propria capita musculis, vt autem clarius diceretur, retractis, sicut etiam est motus eorum secundum naturam. Verum hic quidem non fit sine animalis appetitu: conuulsio autem, passio est inuoluntaria, ad similem venientibus neruosis partibus dispositionem, quam etiam in motibus factis secundum appetitum assumebant. Nam ex repletione ita nerui intenduntur, vt chordæ in valde humidis ambientis nos aeris constitutionibus, atque ideo propter hanc causam fæde etiam rumpuntur, idem verò, & in siccioribus constitutionibus accidit: nam in sese colliguntur, ac conuelluntur omnia neruosa corpora violentius exiccata: veluti lora, si paulo magis ab igne calefiant: quibus similia patiuntur, & quæ solis feruor exiccauit. Conuulsio igitur non absque ratione à contrarijs fit causis. Singultus verò concedatur conuulsio stomachi nominari, quando aliud fuerit sermonis propositum. Quando verò hoc solum studuerimus, vt singultus substantiam cognoscamus: melius fortassis fuerit non conuulsionem ipsum nominare, sed quendam motum eiusdem quidem generis, cuius vomitus, intentum autem, & illo vehementiorem. Nam stomachus appetens eorum aliquid, quæ in ipso continentur, expellere, ad duos mouetur casus, vehementiorem quidem in singultibus, mediocrem illo in vomitibus: siquidem in vomitibus appetit ea tantum, quæ in ventriculi spatio latiori continentur, expellere: in singultibus autem ea, quæ sunt in ipso ventriculi ore penitiora. Per stomachum nunc à me intellexeris non solum eum, qui ita propriè nominatur, sed & ventriculi os. Quæ enim in hoc continentur, ipso appetente ventriculo expellere, singultus fit. Quòd verò eorum, quæ difficulter excernuntur, & quæ veluti absorpserit ventriculi os, fiat per singultus excretio, discere licet ex ijs, quæ quotidie eueniunt, omnibus ferè, plus minus. Siquis enim acre aliquid veluti piper per se solum deglutierit, vel cum melle, vel aliquo alio, & postea vinum biberit aqua calida temperatum, statim singultiet, calore quidem potus piper ad interiora deuehente, eius verò acrimonia ventriculum molestante: vnde conatur motu violentiore rem infestantem expellere: demonstratum autem est à nobis in libris de causis casuum, & tussim, & sternutationem, & rigorem ex talibus motibus esse. G H

2. de Sympt. caus. 3. 20. a
2. de Locis affect. 4. 11. a. & 3. 17. e. & 6. 40. g.
in 1. Pror. com. 1. t. 27. 4. 167. c. Et com. 3. t. 29. 4. 183. h. Et t. 69. 188. a
11. de Simpli. med. facul. 5. 80. b. c
8. de Compos. medic. sec. loc. 5. 190. e
2. Apho. 26. 16. b. Et 5. aph. 1. 37. d. Et 7. apho. 18. 55. c

40 *Quibus dolor circa hypochondrium fit absq; inflammatione, his febris superueniens dolorẽ soluit.*

Sequitur quidem, & ad morsus dolor: sed consueti sunt morsus nomine, non doloris, tales casus appellare. Fit etiam dolor propter quandam similem inflammationi dispositionem. Sic autem nominata est, quoniam, & erysipelata dolor consequitur. Quando igitur non ob talem dispositionem dolor hypochondrium occupauerit, & morsus sensus abfuerit, relinquitur, vt dolor fiat, vel

propter

A propter obſtructionem,vel propter ſpiritum flatuoſum, vel ob aliquam intemperiem inæqualem quæ omnia febrilis calor aptus eſt natura ſanare:hæc quidem incidens,extenuans,atq; diſſoluens: hæc verò ad temperaturæ æqualitatem perducens.

41 Quibuſcunque ſuppuratio in corpore exiſtens non innoteſcit: ijs ob craſſitudinem puris, aut loci non innoteſcit.

Duplex eſt huius loci ſcriptura,& duplex expoſitio,& vtraque non caret ratione. Nam,& propter puris craſſitudinẽm,& propter loci,ſæpius occultatur prius puris in aliquo loco comprehenſi notitia.Rectè ergo nonnulli ſcripſerunt,His propter loci craſſitudiuem: nõnulli verò,His propter puris craſſitudinem non innoteſcit.

42 Morbo regio laborantibus ſi fiat hepar durum, malum.

† Morbum regium hoc loco dicit,qui fit ex hepatis inflammatione.§ Tunc enim durities oſtendit,vel tumorem prædurum,vel inflammationem in hepate exiſtere: quemadmodum,& ſine hac contingit aliquando propter eius obſtructionem,morbum regium aduenire:contingit,& ipſa natura per modum criſeos humorem exuperantem in venis contentum,ad cutem expellente.

† Hæc verba nõ ſunt in exẽplaribus græcis impreſſis, nec in trãſlationibus: ac omninò vidẽtur interpunenda.

B

6. Apho. 48. 52. d

43 ‖ Quicunq; lienoſi à difficultate inteſtinorum capiuntur,ijs ſuperueniente longa ‖ difficultate inteſtinorum, aqua inter cutem, aut læuitas inteſtinorum aduenit, & moriuntur.

Oportuit huic aphoriſmo illum præponi,in quo dicit,‖ Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperueniens,bonum.Sed ille quidem inter ſequentes ſcribitur,poſt quatuor alios intermedios: nobis autem neceſſarium eſt nunc ipſius meminiſſe. Quicunque enim lienoſi ſunt, hoc eſt, qui durum iamdiu habent lienem,ijs ſuperueniens difficultas inteſtinorum ſoluit diſpoſitionem,quando ſcilicet ratione tranſportationis,atque euacuationis humorum craſſorum, ac melancholicorum lieni inſertorum euenit.Sed,quoniam ſæpius huiuſcemodi euacuationes vltra modum extenduntur,& noxiæ ſunt laborantibus: conuenienter Hippocrates, quem finem habeat immoderata difficultas inteſtinorum,oſtendit, quæ talibus aduenit diſpoſitionibus. Læſis ſiquidem inteſtinis à tranſitu vitioſorum humorum, & vis eorum laborat, & temperies natiui caloris aboletur: ob hanc igitur cauſam,& aqua inter cutem,& læuitas inteſtinorum,ſuperueniunt: læuitas quidem inteſtinorum ex ſola inteſtinorum læſione: aqua verò inter cutem,propter hepatis compaſſionem, atque lienis,

in coacis præno. Dyſenteria non longa, &c. Et infra aphor. 72.60.g Paulo infr.aph. 48.

C & omnis venoſi generis.

44 ‖ Quibus ex ſtillicidio vrinæ, ileos ſuperuenerit: in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperueniente, ſatis vrina fluxerit.

in coacis præno.In vrinę ſtillicidio,&c.

In ileo nihil exit inferius, neque ſiquis acerrimo vtatur clyſtere. Vomitus autem ſtercoris aduenit ijs,qui exitialiter ſe habẽt.Quòd igitur intercluſa via inferioris exitus,hæc paſſio fiat,quodque in tenuibus inteſtinis, non autem in craſſis, omnes ferè fatentur: cæterum, quòd propter inflammationem, & propter obſtructionem ſtercoris ſicci,vel humorum craſſorum, aut tenacium, dictum eſt à pluribus. Mihi verò videtur, vel inflammatio,vel durus tumor, vel abſceſſus,tantam facere poſſe loci anguſtationem,vt nihil poſſit ad inferiora tranſmitti: Quòd autem humores craſſi,atque tenaces in cauſa ſint,non admodum mihi videtur probabile. Verum,& hoc(ſi libeat)ponito: & ſi quid aliud dicatur præter hoc. Verum id,quod eſt ab omnibus ferè ſuſceptũ,qui aphoriſmos expoſuerunt, incredibile mihi admodum videtur. Aiunt enim, quòd, quando veſſica inflammatur, anguſtia loci ex compreſſione in quibuſdam inteſtinis facta paſſionẽ affert, quæ ileos nominatur.Ego verò multos me puto in tota vita mea vidiſſe,nonnullos tantum periclitatos,non

D paucos,& mortuos ex retentione vrinæ, quibus tunc manifeſtè omnibus ſecundum propriam circunſcriptionem plena veſſica apparebat, adeo vt ſupra modum eſſet extenta: dolorque,vt par eſt, inde accreſceret:& tamen nullus eorum factus eſt ileoſus. Quo modo igitur quiſpiam vnquã perſuaderetur,ob veſſicæ inflammationem anguſtiore facto inteſtino,ileon aliquando prouenire? Nõ magis ſanè,quàm ex tumore vteri in muliere grauida: ſiquidem vſque ad hypochondria prẽgnãtium tumor extenditur,& magis comprimere poteſt,atq;anguſtare inteſtina tenuia: veſſica verò, ſi in tumorem attollatur,ſolum poteſt rectum comprimere inteſtinum. Quidam verò etiam dicũt abſurdius,q; febris ſuperueniens conferat ileo. Nam febris quidem ex inflammatione veſſicæ non abſq; ratione fieret:quin,quanto illa maior,ac grauior,tantum augeri febrem contingeret, cũ caſus ſit inflammationis. Ileos verò(vt ipſi aiunt)ex inflammatione ortum habebit,& vnam tantum ſpem habet ſolutionis, inflammationis ceſſationem, cum qua etiam febrem ſedari eſt neceſsariũ. Bonum igitur ſignum ſolutionis earum, quæ ſunt in ileo,paſſionum eſt febris, vel remiſsa,vel ſoluta: ſuperueniens autem febris,vel aucta,neque bonum ſignum eſt,neque cauſa bona. Nouimus enim illis tantũ morbis conferre febrem,qui ex frigiditate fiunt,aliquando quidem ſola, aliquando verò cum humoribus crudis, pituitoſis, vel flatuoſis ſpiritibus. Melius eſt itaque, ſi fateamur nos ignorare,quæ in hoc aphoriſmo Hippocrates dixerit:neque enim ratio,eorum indicat verita-

tem,neque experientia docet. Tertium autem nullum aliud habemus ad fidem faciendam. Quòd E
ſi vnquam talis ægrotus viſus eſt,aut ab Hippocrate, aut ab aliquo alio (neque enim an legitimus ſit hic aphoriſmus,dicere poſſum) multitudinem humorum crudorum vnà cum multa frigiditate, melius eſt talium in ileo çaſuum,qui dicti ſunt,cauſam arbitrari. Sic enim tantummodo febris eſſet medicina huiuſce diſpoſitionis, & retentarum vrinarum euacuatio: nam re vera conſueuerunt vrinæ craſſæ,& plurimæ, repentè ſimul illis concoctis euacuari.

45 *Vlcera quæcunq; annua ſunt, aut ĕt diuturniora: os abſcedere eſt neceſſariũ, et cicatrices cauas fieri.*

Quæcunque vlcera longo tempore manent,vel cicatrice nullo modo adueniente,vel,ſi facta ſit, rurſus reſoluta,nihil videlicet medicis in curatione delinquentibus:neceſſe eſt,vel propter influxũ vitioſorum humorum, vel propter diſpoſitionem in membro longo tempore cõtractam ex humoribus influentibus,vel ob aliquam paſſionem oſſis in eo loco corrupti,difficulter ſanari. Alia itaque vlcera ſemper maiora,& deteriora fiunt:atque hæc omnia Phagedænas antiqui nominabãt. Quidam verò poſteriores ea diſtinguere cogitarunt, propriamq; ſingulis appellationem indiderunt, quædam Chironia,quædam Telephia,quædam Phagedænas nominantes,aliasq; curioſas adhuc magis appellationes afferentes. Nobis verò ſufficiet ex ijs, quæ aliquid loci circunſtantis occupãt, F
alia Herpetas,ideſt repentes nominare, quæ ſummam cutem tantum infeſtant : alia Phagedænas, ideſt exedentes,quę carnem ſubiectam corrumpunt. Nam,quod putridum,atq; depaſcens à nonnullis vlcus vocatur,non eſt propria vlceris differentia,ſed paſſio implicita ex vlcere,atq; putredine. Scimus autem, q̃ & abſque vlcere putredo ipſa per ſe ipſam in multis corporis partibus conſiſtit. Vocatur etiam Anthrax,ideſt carbo,vlcus eſcharoſum,cui adiungitur multum partium circũſtantium inflammationis. Hæc igitur propriam habuere appellationem, Anthrax, Phagedæna,& Herpes. Quacunq; verò vlcera fiunt ſine dictis caſibus, hæc ipſa per ſe ipſa ſolebant antiqui Vlcecera tantum nominare:de quibus nunc Hippocrates loquitur,edocens,quæcunq; talia ſunt vlcera, in longum tempus protrahi. Videtur autem experiẽtia rationi aſtipulari:multaq; ſæpius ex hoc genere vlcerum,cum non poſt multum tempus fuerint ad cicatricem perducta, rurſus inflammãtur, ac iterum dirumpuntur,ipſarum cicatrice ſoluta. Fit autem hoc talem aliquam ob cauſam:quando ex adhibitis medicamentis caro, quæ oſſi ſuperiacet patienti, exiccata contraxerit cicatricem, ſtatim quidem integra ſanitas reſtituta videtur: rurſus verò paulatim aliquo influente ichore ex oſſe corrupto in parte penitiore,iterum aduenit inflammatio,& puris generatio cõſequitur: à quo quidem cicatrix eroditur,caro verò exulceratur. Quæ nam igitur eſt talium ‖ ſanatio vlcerum ? Non G
profectò alia, quàm ab ipſo ſcripta in libro de vlceribus, & à nobis in tertio de methodo curatiua demonſtrata : ſiquidem vlcera omnia exiccari oportet, præcipuè verò in quibus patitur os. Terminus autem ſiccitatis eſt,vt abſcedat pars oſſis, quæ vitiata eſt. Quare non abſque ratione tãtum fieri cauas cicatrices contingit, quantam habuerit abſceſſus craſſitudinem.

in lib. de Vlceribus. De purgatio. vẽtris deorſum, &c.

46 *Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſsi fiunt, ante pubertatem moriuntur.*

Gibbos(græcè ὑβοὺς,& κυφοὺς) ſolet Hippocrates nominare,quos nunc omnes homines cõuexos(græcè κυρτοὺς)appellant. Nam,& verè eis eſt ſpina in partem poſteriorem conuexa. Conuexo igitur opponitur cauum,gibbo recuruum,ſeu repandum (græcè λορδὸν.) Sed hæc quidem de ſola ſpina Græci dicunt, illa verò de omnibus. Quo modo verò ‖ gibboſitas fiat, ipſe narrauit in libro de articulis,ſicuti,& de ‖ repanditate,‖ obſtipitate,& quaſſatione. Hæ enim ſunt propriæ,atq; præcipuæ ſpinæ paſſiones:oportet autem illum, qui vult iſtarum paſſionũ habere notitiam,ijs, quæ in eo libro ſcribuntur plenius incumbere. Nunc verò à nobis ea dicentur, quæ ad propoſitum aphoriſmũ videntur vtilia. Gibba fit ſpina aliqñ propter ictum,aut caſum:gibba ĕt fit propter quædam H
tubercula dura,quæ in parte anteriore conſiſtunt: à quibus ſiquando vna vertebra trahitur ad anteriora,recurua fit eo loco ſpina:ita & ſi plures fuerint ſe ordine conſequentes: qñ verò nõ fuerint continuæ hæ,quæ tenduntur vertebræ, gibboſitas fit tm̃ partibus retrò tendentibus, quantũ vertebræ extentæ ſunt ad interiora reflexæ: nam hoc fieri vr̃ in omnibus duris mediocriter tentis,veluti calamis, viminibus, virgis, & omnibus alij huiuſcemodi : dictum eſt de his plenius in expoſitionibus libri de articulis. Nunc verò eos, qui gibbi facti ſunt ex aſthmate, & tuſſi, ante pubertatem citò inquit interire. Neq; enim vult in his thorax, vt ipſe dixit,vnà cum alijs augeri,atq; ideo magna anguſtia prẽmuntur ea,quæ reſpirationi obſeruiunt,inſtrumenta. Omnibus ſiquidem eſt commune,qui ſpontè gibbi facti ſunt,hoc eſt,quibus ſine ictu,vel caſu ſpina paſſa eſt: propter dura tubercula,& concoqui difficilia,tales fieri. Sed,cũ multa ſit in tuberculis,quo ad tumorẽ, duritiem,& locũ,in quo conſiſtunt,differentia: quæ dura ſimul,ac magna ſunt,ſtatim difficilem faciũt hominibus reſpirationẽ,quæ verò ex ſuo humore aliquid ad aſperã mittunt arteriã, reddunt tuſſiculoſos. Verũ,quæ talia ſunt,vt mittant ex ſuo humore aliquid, non ſunt dura exquiſitè, atq; ideo neceſſarium eſt eis aliquando ſuppurari,& hominem occidere. Quæ verò nihil mittunt,ex craſſis humoribus ortum habent,atq; ob id dura ſunt,& incocta, & longo permanent tempore, antequã

de Artic. cõ. 3. t. 1. vſque ad 54. 7. 268. e. &c.

ſuppuren-

A suppurentur,atque ideo non perimunt hominem. Quæ verò(vt dixi)vnà cum tussi ortum habuere, properant ad suppurationem, atque ideo sunt exitialia. Sic, & quæcunq; cum difficili anhelitu fiunt,sunt ijs,qui adhuc augentur,pernicioſa:vel enim hæc magna sunt: vel in loco thoracis ad vitam opportuno. Cum igitur pulmo vnà cum corde in talibus augeatur, locusq; continens minor efficiatur,costæ verò non augeantur,& se flectendo,propter gibbositatem thoracem faciant angustiorem: necessarium est tantam breui tempore fieri anhelitus difficultatem, vt homo corrumpatur. Nam, si nondum gibbositate superueniente, propter solos tumores extra naturam, difficilem habebant anhelitum: quid debemus expectare, cum tubercula sunt processu temporis adaucta, thorax autem factus angustior? Quòd autem, cum multæ sint spirandi difficultates, solam illam Hippocrates asthma consueuerit nominare, in qua contingit valde crebrum anhelitum fieri, clarum admodum existit. Appellantq; nunc homines eo nomine,illam, quæ fit in cursibus, & vehementioribus exercitijs, respirationem. Hippocrate autem posteriores,& passionem aliquam pectoris diuturnam, nonnulli simpliciter asthma nominant, nonnulli orthopnœam, quando absque febre ægroti iugiter anhelitum habent difficilem.

3. Apho.53. 58.e

B *47 ‖ Quibuscunque venæ sectio, vel purgatio cum medicamento conuenit, hos vere purgare, vel venam incidere oportet.*

A. lib. 1.f. 3. d.5.c. 1. fol. 68.f

Liquet, quòd de ijs, qui adhuc sani, sed ægri futuri sunt, nisi euacuentur, nunc sermo habetur Hippocrati. Hos enim oportet, vt anticipemus euacuare" vere adueniente, vel per venæ sectionem, si plenitudinis passionibus subijciuntur:vel per purgationem,si eis,quæ ex corruptione proueniunt. Nos itaque plurimos ita seruauimus annos, qui longo ante tempore singulis annis morbis capiebantur. Atque podagram, & morbum articularem adhuc incipientem, & nondum poros circa articulos facientem,ex tali euacuatione multis iam annis fieri prohibuimus. Eodem modo,& sanguinis spuitionem,morbum comitialem,apoplexiam,melancholiam,& alias huiuscemodi diuturnas passiones in multis hominibus per dictam euacuationem sustulimus. Venæ itaque sectio,commune auxilium est earum,quæ ex plenitudine fiunt,dispositionum:purgatio verò quamuis,si secundum genus inaudias,vnum quoddam auxilium existat, non tamen secundum speciem. Nonnullis siquidem confert humores pituitosos euacuare, nonnullis verò amaram bilem, nõnullis atram,nonnullis serosam superfluitatem, secundum naturam earum, quæ consueuerunt superuenire passionũ. Velut quidam singulis annis incidit in melancholiam,nisi purgetur: & est res mi-

C ra,quo modo morbo iam inchoante,statim homo presentit primam eius generationem:& me aduocato purgatis humoribus atris, cesset protinus melancholia: huic homini ex purgatione ambo hæc optima eueniunt, quòd & superfluitates expelluntur,& ꝙ ex acritudine eorum,quæ excernũtur,parumper aperitur os venæ,quam vocãt hæmorrhoida, per quam excernitur pars aliqua sanguinis vitiosi consueti euacuari: quo retento superuenit melancholia. Purgo igitur ipsum,nõ vere tantum,sed etiam autumno: & sicuti dixi, si ex contemptu aliquando purgationem omiserit, & morbum non anticipauerit,casus persentit passionis. Sic,& mulierem quandam singulis annis vere inchoante similiter euacuans,cum aliquando tumorem cancrosum in mammilla pateretur,forti,atque frequenti medicamento purgante atram bilem,ad sanitatem perduxi. Et, si quando purgatio omitteretur,dolorem profundum sentiebat:& me aduocato,statim volebat euacuari. In altero elephantem inchoantem,primum per venæ sectionem,& purgationem sanaui:& singulis annis rursus huic sufficit vna purgatio: & ea omissa, statim passio innotescit. Morbi itaque huiuscemodi,atri humoris exigunt purgationem: comitialis autem,& apoplexia,& asthma,pituitosi: articulares autem,si cum multa fuerint caliditate,amaram bilem volunt euacuari: si verò cum frigi-

D dis tumoribus, pituitam. Quidam alius tempore æstiuo semper febribus tertianis corripiebatur: sed multis iam annis non febricitauit: quoniam à nobis purgari pallida bilis circa finem veris anticipauit. Sic enim melius est tales euacuare,sicut illos,qui morbo comitiali, apoplexia,& melancholia, & articulari, & alijs passionibus, quæ ex crassis humoribus generantur, præstat circa veris initia euacuare: de quibus omnibus seorsum à nobis scriptũ est in illo tractatu,qui inscribitur,de ijs,qui verno tẽpore egent euacuatione. Est autem iste tractatus pars totius salubris tractationis.

6. Apho.43. 51.b

48 ‖ Lienosis difficultas intestinorum superueniens, bonum.

Paulo antea hunc aphorismum exposui, cum sermo habebatur de aphorismo in hunc modum scripto: ‖ Quicunque lienosi à difficultate intestinorum capiuntur, ijs longa facta intestinorum difficultate, aqua inter cutem superuenit, vel leuitas intestinorum, & moriuntur: quare isti nunc proposito nulla est expositio necessaria. Supra, Aph.43.

49 ‖ Quibuscunque morbi podagrici fiunt, ij sedata in quadraginta diebus inflammatione, finiunt. in li. de Iudicationibus. Quicunque podagrici,&c.

Podagricorum inflammatio fluxione fit ad articulos pedum decumbente: hanc autem fluxionẽ suscipiunt primum quidem loca dearticulationum, deinceps circunstantia omnia vsq; ad cutem.

Quia verò impleri dicimus dearticulationes,liquet etiam esse necessarium ea,quæ ipsis circumiacent ligamenta extendi. Neruos enim,& chordas,seu tendones non est rationabile in ipsis inflammari,sed solum dolere,quia simul cum dearticulationibus extenduntur, argumento, quoniã visus est nunquã podagricus pati conuulsionem,quę frequenter solet in neruorum,ac chordarum inflãmationibus aduenire:verum intentio sanationis in eis, communis est omnibus inflammatione laborantibus. Nam, discutiatur, oportet,id, quod ad pedes fluxerit, si quidem tenuiorem habuerit substantiam,tpe breuiore:si verò crassam, vel tenacem,longiore: longius adhuc tempus requiret, si simul crassum,atq; tenax illud,quod defluxit,existit : vltra tñ spacium dierum quadraginta non prorogabitur curatio inflammationis,& si medicus in suo opere nõ aberrauerit,& ęger illi in omnibus obedierit. Quæ verò carnosas partes occupat inflammatio, morborum acutorum subijcitur termino,diebus scilicet quatuordecim,qm̃ carnis substantia mollior est,ac rarior ligamentis : vnde,& tardius inflammari incipit natura ligamentorum,chordarum,atq; neruorum ex ictu,& longiori tempore ad consistentiam inflammationis perueniunt,ac tardius sanatur. Qua enim ratione vix aliquid in se humoris externi suscipiunt,cum duræ sint,ac densæ huiuscemodi partes, hac ipsa ratione cum difficultate dimittunt. Quapropter Hippocrates podagricis inflammationibus terminum integræ solutionis nõ diem quartumdecimum,sed quadragesimum posuit,quia,qui in dearticulationibus humores insunt, per ligamenta ipsos amplexãtia oportet per modum vaporis euacuari:item qui in ipsa ligamenta inciderunt. Meminit autẽ,& in prognostico ‖ quadragesimi diei, vt in quo iudicantur,quæcunque non sunt diuturna exquisitè,& acutorum terminum exciderunt. Dictum autem est plenius de talibus in tractatione dierum iudicatoriorum.

E

F

In progn. cõ. 1. t. 25. 4. 194. h

50 ‖ *Quibuscunque præciditur cerebrum,ijs necesse febrem, & bilis vomitum superuenire.*

1. de Morbis, nõ longè à principio : Si verò sauciatum fuerit, &c. Et in Coacis pręnot. Quibus cerebrum vulneratur,&c.

Præciso cerebro febris aduenit ea ratione communi,qua quolibet membro principali patiente inflammationem, subsequitur febris. Bilis verò vomitus fit compatiente ventriculo propter eius cum cerebro communicationem, ore præsertim ipsius, ad quod terminatur ex cerebro effatu digna quædam neruorum coniugatio. Consueuit quidem, & aliter in magnis doloribus, atq; mœroribus fortibus ad ventriculum fluere biliosa superfluitas:& multo magis,cum ipse male affectus fuerit. Ad ea enim, quæ talia sunt, feruntur partium proximarum superfluitates, præsertim, quæ tenuem habent substantiam,qualis est ipse biliosus humor, atque cum eo quæcunq; serosa superfluitas,quæ sæpius,in vomitibus bili commiscetur: siquidem rarò admodũ accidit, vt bilis exquisita euomatur,cui serosam superfluitatem nõ videmus admixtam. Apparet autem,& in sanis, cum diu" à cibo abstinuerint,in illis præsertim,qui natura sunt biliosiores, tales in ventriculum humores admitti:quod & ipsius morsus, & vomitus manifestant. Non solum autem cerebro vulnerato euomunt homines bilem,sed & dura membrana ipsum circunstante, quæ, cum in multis partibus sit cerebro agnata, citissimè ei communicat proprias passiones. Erasistrati autem sectatores, cum membranas velint esse principia neruorum,membranam crassiorem inquient suæ naturę ratione, si sola sit vulnerata,tales afferre casus:si verò vsque ad cerebrum vulnus peruenerit,quoniam ambæ membranæ prius illud admiserint,sic nuper dictarum passionum sequi ortum fatebuntur. Dixi autem Erasistrati sectatores,& non ipsum Erasistratum,talia dicturos,quoniam cum iam senex esset(vt illi inquiunt)scripsit libros sectionum, in quibus cerebrum esse neruorum principium demonstrauit. Dictum autem est de his in commentarijs de Hippocratis sectione.

G

A. li. 1. s. 3. d. 2. c. 7. f. 61. b

51 *Quicunque sani dolore capitis repente capiuntur, & statim muti fiunt, & stertunt, in septem diebus pereunt, nisi febres apprehenderit.*

Mutos (græcè ἀφώνους solet Hippocrates nominare non eos tantum,quibus læditur vox,'verũ per exuperantiam quandam vnà cum eius læsione dat nobis intelligendas omnes, quæ sunt secũdum electionem,operationes. Nonnunquã igitur illis oblæsis non interijt sensus. Quos igitur ipse mutos appellat,contingit esse sentientes:sed sæpius vtraq;patiuntur:& talem affectum vocãt apoplexiam. Est autem,& hæc alia quidem debilis,alia verò fortis:atque ideo dixit,‖ Soluere apoplexiam fortem impossibile,debilem verò non facile. Videtur autem nunc fortis apoplexiæ indicium apposuisse,quod stertere dixit,quod etiam profundè dormientibus accidit, quod ad dispositionis similitudinem, secundum diuersum quidem vtrisque modum : nihilominus, quatenus, aliquid habent commune,vt stertant,cõsequitur. Est autem commune ambobus,eius,quæ fit per neruos, operationis debilitas:& dictum est de his amplius in ea,quæ de locis affectis inscribitur,tractatio. Nunc verò,quantum ad expositionem aphorismi sufficiet,dicetur à nobis. Quibus sanis dolor in capite repentè aduenerit,causam referre oportet in primis ad spiritum flatuosum: interdum verò, & ad influentis vniuersim materiæ multitudinem:quam & nunc ad cerebrum fuisse delatam indicant casus,qui post dolorem superuenerunt,per quos,& quòd sit quędam materia pituitosa,commonstratur:atq; idcirco febris superueniens soluit dispositionem,vt quæ calefaciat,extenuet,atq; resoluat spiritum flatuosum, & pituitosos humores. Fit autem hoc nonnunquam tribus diebus, aut quatuor,nonnunquam verò pluribus, non tamen vltra dies septem, quia pars est principalis :

H

2. Aph. 42. 18. b

tales

A tales verò partes non diu tolerant fortes ſimul,ac diuturnas paſſiones,vt ſæpius oſtendimus.

52 ‖Oportet verò & conſiderare oculorũ in dormientibus ſuſpectiones: nam,ſiquid album commiſsis palpebris ſubinſpicitur,neque ex alui profluuio,aut medicamenti potione iſtud contingat,malum eſt ſignum,& lethale valdè. in Prog.com.1. t.11.4.193.a

Aut ob palpebrarum ſiccitatem, aut propter potentiæ ipſas mouentis imbecillitatem, aliquid ſubinſpicitur,cum oculi integrè claudi non poſſint. Ob hoc igitur ipſum in alui profluuijs, & medicamentorum purgantium potionibus,oculorũ albedinisaliquid ſubinſpicitur, quando dormierint. Nam totum corpus exiccatur, & vires fiunt imbecilles, ex talibus euacuationibus. Plus autem ſiccitas in palpebris innoteſcit, quoniam ſunt natura ſiccæ. Sicuti ergo coria exiccata difficulter extenduntur: eodem modo ſimiles corporis partes. Et quidem, quòd potentia exiſtente imbecilli non poſſint exquiſitè oculos claudere, ſed neque os, vnde hiantes dormiunt, liquet vnicuique, rei naturam diligentius animaduertere volenti.

53 Deſipientiæ,quæ cum riſu fiunt, ſecuriores: quæ verò cum ſtudio,periculoſiores.

Nulla quidem deſipientia ſecura eſt,minus verò periculoſæ, quæ cum riſu fiunt: ſicuti temera-
B riæ, vt ipſe nominat, omnium periculoſiſſimæ: in medio autem ambarum ſunt, quæ cum ſtudio fiunt. Fiunt autem omnes patiente cerebro,ſiue primo,& per ſeipſum,ſiue per compatiendi rationem: differunt autem inuicem per cauſas ipſas efficientes. Quæcũq; enim ex ſola fiunt caliditate ſine humore vitioſo,ſimiles quodã modo ſunt eis, quæ ex ebrietate contingunt. Quæcunq; verò ex flaua bile,cum ſtudio perficiuntur: ipſa verò multum exuſta, vt iam magis ad atræ bilis naturã accedat,ſunt inſaniæ ſatis furioſæ. Nã oportet ad memoriã reuocare ea, quæ in alijs locis de atra bile præfiniuimus, quòd quædã ex flaua bile ſuperaſſata gignitur,quæ omninò moleſtiſſima eſt. Quæ verò ex ſanguinis (quiſpiam dixerit)limo,ac fæce,craſſior quidem eſt illa ſecundũ ſubſtãtiã, ſed plurimũ differens prauitate qualitatis. Dictum aũt eſt,ꝙ eã,quæ eſt veluti fæx ſanguinis, cum volumus exquiſitè loqui,nondũ atram bilẽ nominamus,ſed humorẽ melãcholicum. Noĩbus verò abutentes,& atrã bilem aliquãdo vocamus,qm̃,ſi non prius euacuetur, paulopoſt atra futura eſt.

54 In acutis paſsionibus, quæ cum febre ſunt,luctuoſa ſuſpiria, malum.

Infantes ſæpe videntur,quo tempore plorant, inſpirare inſpiratione interrupta, ſtante interim thorace,deinde rurſus id,quod deeſt,adijciente, quod ipſe in Epidemijs in hunc modũ explicuit.
C Duplex ‖intro reuocatio,veluti ſuperinſpirantibus. Et accidit hoc nonnunquã potentia fatigata, nonnunquã ex duritie inſtrumentorum,nonnunquã verò ambabus cauſis ſimul cõueniẽtibus,ſed & aliqñ propter aliquam muſculorum pectoris ſimilem conuulſioni diſpoſitionem. Nam, & vis imbecillis,quando nequiuerit thoracẽ vno impetu tm̃ attollere, quantũ animali eſt neceſſariũ, in media primum conſiſtit operatione, deinde cum impetu iterum ſe effert. Et durum inſtrumentũ cum non promptè ſequatur potentiam attollentem, ab ipſa vibratum violenter attollitur: De diſpoſitione autem ſimili conuulſioni,quid oportet diceret,ꝙ talem faciat reſpirationẽ? Nam,ſi frigus, vel muſculos thoracis apprehenderit, vel neruos: durities quædã inſtrumentis adueniet, & motus conuulſioni ſimilis,quã febris ſua eſt apta natura ſanare,& calida auxilia. Febris verò cum his exiſtens,non ſinit cauſari muſculorum thoracis, ſiue neruorum frigiditatem, ſed vel duritiẽ, quæ facta eſt,vel virium imbecillitatem, vel conuulſioni ſimilem diſpoſitionem. Quicquid verò eorum in cauſa ſit,non bonũ,vt in morbo acuto contingat. Si igitur, de ſola prædicta motione inſtrumentorum reſpirationi obſeruientium,luctuoſa reſpiratio ab ipſo dicta fuit,iam ad finem expoſitio peruenit: ſin autem,& cum aliquo tali ſonitu vult dictam contingere reſpirationem,qualis flentibus accidit: vltra dictas cauſas quandam oſtendet doloroſam diſpoſitionem, ex qua, veluti
D flentes, vel gementes, aliquem mixtum ex vtriſque ſonum edentes, in hunc modum reſpirant. 2. Epid. ſect.3. &6. Epid.cõ.2. t.10.3.162.d.& in Coacis prænotio.Spiritus, qui denſus,&c.

55 Dolores podagrici vere,& autumno magna ex parte mouentur.

Podagricæ paſſiones,ſicuti,& omnes aliæ articulares, vere augentur, atq; ideo ipſe ſuperius in enumeratione morborum vernalium etiam articularium cõmeminit, in quibus etiam podagrici continentur. Excitantur quidẽ aliquando,& autumno ijs,quibus per æſtatẽ,tempore,quo fructus maturantur, vitioſi aliqui humores fuerint coaceruati. Oſtenſum enim à nobis eſt commentarijs de potentijs naturalibus,quod ſingulis partibus, ſicuti aliæ potentiæ,ita & illa ineſt,quæ materias infeſtas excernit. Infeſtant autem aliquæ ſua multitudine aggrauantes, aliæ verò extranea qualitate. Secundum vtrunque igitur ijs, qui hiberno tempore in victu deliquerint, poſtmodum verno diuturnæ paſſiones excitantur, fuſis humoribus, & mox à fortibus ad loca debilia detruſis: ſecundum alterum verò, tantummodo autumnali.

56 In morbis melancholicis ad hæc periculoſi decubitus, apoplexiam corporis, vel conuulſionem, vel furorem, vel cæcitatem ſignificant.

Fiunt quidem, & propter pituitoſum humorem apoplexiæ, conuulſiones, & cæcitates oculorum:

* πάχος habebat codex Leoniceni πάθος autem, i. passio impressi, & Laurentiani.

rum: Fiunt & propter melancholicum: quoniam communis vtrisq; est *crassitudo. Non tamen fu- E
ror est passio communis. Nunquam enim hic ex pituitoso humore ortum habet, cum ad eius ge-
nerationem humor irritans, ac mordens exigatur. Talis autem est semper quidem flaua bilis: me-
lancholichus autem humor non semper, sed cum supra modum exustus, aut putrefactus, mali-
gnam induerit acrimoniam.

57 Apoplexiæ autem fiunt maximè à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum.

Non omnem apoplexiam, sed nuper dictam tantummodo (quæ ex atra sola fit bile) contingit aduenire ijs, qui dictam agunt ætatem, quoniam in his maximè abundat atræ bilis humor, quem-admodum etiam in autumno. Quòd si volumus simpliciter pronunciare, plures senes laborant apoplexia. Si igitur sermo debeat esse verus, iungendus est cum priore aphorismo, ac si ita diceretur: In morbis melancholicis ad hæc periculosi decubitus apoplexiam corporis, quæ homines occupat à quadragesimo anno, vsque ad sexagesimum.

1. de Morbis, si verò omentum exciderit. & in Coacis prænot. Quibus omentum, &c.

58 ‖ Si omentum excidat, necessariò putrescit.

Propter breuitatem falsus esse videbitur hic aphorismus ijs, qui non rectè ipsum inaudierint. F
Quòd.n. dicitur, huiusmodi est: Quando exciderit, hoc est, qñ nudatũ fuerit, & extra peritonæon,
id est membranam abdominis interiorem, omentum exierit, non contingit ipsum ad locum pro-
prium restitutum, sanum, & saluum fieri, sicuti si aliud aliquid extra promeretur, veluti intestinũ,
aut aliqua visceris fibra. Illa etenim, nisi longo tpe frigefiant, qñ vulnus in abdomine factũ ad ci-
catricem perductum fuerit, pristinam recipiunt temperaturã. Omentum verò, etiã si minimo nu-
detur tpe, reductum putrescit: quã ob causam medici partẽ illã, quæ fuerit nudata, solẽt resecare.
Hanc igitur sententiam habet aphorismus, licet confusus in verbis dictis proponatur. Si quis ve-
rò dicat se aliqñ vidisse omentum, quod paruo tempore extra prodierat, deinde ad suũ locum re-
ductum, non putruisse: perpetuam is quidem non esse probabit Hippocratis enunciationem: il-
lud tamen non tollet, quod magna ex parte soleat accidere. Commune siquidem est huic aphoris-
mo cum alijs ab Hippocrate dictis, vt perpetuũ quiddam, ex figura dictionis ostendatur: quamuis
res ipsæ non semper eodem eueniant, sed licet rarò, interdum etiam aliter accidant.

59 ‖ Quibuscunque à coxendicum dolore & diuturno & molestatis excidit coxa, & rursus incidit, ijs mucores superueniunt.

12. de vsu partium. 1. G 192. h, de Articulis, commen. 4. t. 42. 7. 288. g

Sæpe in articulis humor pituitosus aceruatur, quem mucorem appellant: à quo madefacta de-
articulationis ligamenta, laxiora redduntur: atq; ideo facile à cauitate articulus excidit, & rursus
non cum difficultate incidit, quæ nunc ait accidere ijs, qui ita morbo laborant coxendicũ. Qñ au-
tem coxam ait excidere, articulum coxæ debemus intelligere, quo modo etiam in libro de articu-
de Articulis, com. 1. tit. 1. 7. 251. e lis dicebat, ‖ Humerum autem vno modo noui lubricare: ac si dixisset articulum humeri.

in lib. qui Introductio, seu med. inscribitur. Isagog. 56. g

60 ‖ Quibuscumque à coxẽdicum dolore molestatis diuturno excidit coxa: ijs crus tabescit, & claudicant. si non vrantur.

1. de Morbis, Claudi verò à coxendicũ morbo fiunt.

Hunc aphorismum non debemus à superiore seiungere, sed ipsum coniungentes, ita vnum ser-
monem intelligere. Vult enim dicere, quòd à coxendicum morbo molestatis, quibus propter mu-
coris multitudinẽ articulus excidit, & rursum incidit, necessarium est processu tẽporis crus conta-
de Articulis, com. 1. tit. 41. 7. 258. a bescere, nisi prius vrendo mucorem exiccemus: ‖ quod in libro de articulis consulit fieri in bra-
chio iugiter excidente. nam & nunc eadem est sermonis vis, cum ipse suadeat aduri coxam, sicut
in libro de articulis docebat: vt, & id, quod mucosum est, absumatur, & laxitas cutis, ad quam
articulus lubricat, magis ex adustione contracta, arctet, ac prohibeat articulum transponi. Quòd H
si ob multitudinem mucoris extra suum locum diu coxa steterit (est enim hoc quidem claudica-
tio) necessariò crus contabescet: vt etiam alijs omnibus solet accidere, si priuata motibus fue-
rint, qui illis secundum naturam insunt.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS

COMMENTARIVS SEPTIMVS.

Omnes ferè, qui antea scripserunt, expositores aphorismorum, circa initia quidem vltra id,
quod est vtile, sermonem extendunt: in processu verò ita remittunt, vt primo quidem, quo ad
vtile fuerit, tantum progrediantur, deinde verò infra id etiam subsistant, & postremò, vsq; adeo
contrahant expositiones, vt nec animaduertant plures aphorismos esse nothos, atq; planè fal-
sos. Verum, vt, qui sunt in disputationibus fatigati, promptè ad omnia annuunt: sic & ipsi omnes
admittunt, quoscunq; scriptos inuenerint aphorismos, & ad vltimam suis in expositionibus bre-
uitatem deueniunt, prioris loquacitatis obliti. Nos sanè cum alias eorum absurditates conati su-

mus

A mus euitare,tum omnes ex æquo ſtuduimus facere expoſitiones,quæ & veritatem, & vtilitatẽ artis intenderent, & interpretando neq; ſe ad extremam breuitatem contraherent (hoc enim libro conuenit,non commentario)neq; ad tantam prolixitatem effunderent, quantam ipſi in principio expoſitionem inſtituerunt: id autem, quod optimum eſt in omnibus ſermonibus, quod quidem ſeruat mediocritatem in vnaquaq; tractatione,à principio vſque in finem ſeruare ſtuduimus.

1 *IN morbis acutis frigus partium extremarum, malum,*

In morbis diuturnis, qui præſertim ſunt ſine febre, & hyeme, & ætate ſenili,partes extremas corporis,veluti nares,aures,pedes, & extremas manus frigidas fieri nihil abſurdum. Non tamẽ in acutis eſt mediocre malum,ſed caſus ſatis exitialis: quod vehementiſſimis accidit viſcerum inflammationibus. ‖ Acutos autem ipſe ait vocari morbos,quorum febres maxima ex parte continuæ ſunt: in quibus, cum fuerint ſine magna inflammatione,nedum extrema frigeſcere, ſed exuri contingit. Cum verò inflãmationis calor adeo vehemens fuerit, vt
B ad ſe trahat per modum cucurbitulæ ex toto corpore ſanguinem: ijs,qui ita ſe habent,viſcera peruruntur,extremæ autem partes frigeſcunt propter defectum ſanguinis ad viſcera ſe recipientis: & eorum plerique, neq; tegumenta tolerant propter incendium,quod in viſceribus ſentiunt, de Vict. ratio in morb. acut. t.8.7.108.

2 *In oſſe ægrotante caro liuida, malum eſt.*

Non enim in mediocribus oſſium læſionibus, ſed fortibus putrilaginibus talis ſpecies coloris circumſtantibus aduenit carnibus,extincto in eis ſcilicet calore natiuo,

3 *A vomitu ſingultus, & oculorum rubor, malum.*

Qualis paſſio eſt conuulſio muſculis, talis eſt ſingultus ſtomacho:qui humoribus aduenit infeſtantibus nonnunquam totũ ventriculum,nonnunquã os eius,& gulã: quos per vomitiones abijciens,ſtatim à ſingultu liberatur:qui ſi neq; per iſtas ceſſauerit,duorũ alterũ oſtẽdit,vel cerebrum neruorũ principium,vel ventriculũ pati non mediocrẽ inflammationem. Rubor verò oculorum vtranque ſequitur diſpoſitionem,ſed præcipuè illam,quę in cerebro exiſtit ſimilis inflammationi.

C 4 *A ſudore horror, non bonum.*

‖ Quòd iudicatoria,quæ non iudicant,partim mortalia, partim male iudicantia ſunt,ab ipſo dictum eſt: quoniam nãtura in huiuſmodi diſpoſitionibus morbo ſuccumbit. 2. Epid. ſect. 1.

5 *A furore difficultas inteſtinorum,vel aqua inter cutem,vel mentis alienatio, bonum.*

Difficultatem quidem inteſtinorum, vel aquã inter cutẽ trãſmutationis rõne eſſe furoris ſanationem,non eſt extra rationẽ, cum à capite noxij humores trãsferantur ad inferiora. Mentis autẽ alienatio,tantum abeſt,vt ſit furoris ſolutio,vt quiſpiam potius dicat eſſe incrementum. At profectò,ſi modò re vera Hippocrates continuũ,atq; vehemẽtẽ furorẽ, alienationẽ mentis nominauit: quendam nouimus à furore mediocri,quo prius detinebatur,fuiſſe liberatum:vnde ratiocinando perpendimus ex vehementi motu cauſarum efficientium furorem, ſolutionem fuiſſe ſubſecutam: quemadmodum in morbis acutis vehementiſſimi caſus ſolent aliquando bonas criſes operari.

6 *In morbo diuturno faſtidium cibi,& deiectiones ſinceræ, malum.*

Faſtidiũ cibi per ſeipſum prauum eſt ſignum in morbis diuturnis. Nã in ijs, qui à talibus morD bis ſunt euaſuri,contrarius affectus ſolet accidere,vehemens.ſ.ciborũ appetẽtia. Quare cibi faſtidiũ haud quaquã bonũ eſt ſignũ:multò verò magis,quãdo fuerint ẽt prauæ deiectiones. Sinceras verò deiectiones noĩauit impermixtas aquoſę humiditati,qm̃ ſolus humor euacuatus deijcitur,ſiue ſit bilioſus,ſiue melancholicus,ſiue porri colorẽ præ ſe ferẽs,ſiue bilis,q̃ æruginoſa nominatur: nam deiectiones huiuſcemodi exuſtam eſſe omnẽ natiuã humiditatẽ à calore febrili demõſtrant.

7 *Ex multa potatione, rigor,& deſipientia, malum.*

Quòd quidẽ multa potatio,nõ aquæ,ſed vini potionẽ ſignificet,vnicuiq; manifeſtũ. Deſipiunt autẽ ex talibus potionibus aliqui,capite oppleto plurimo ſanguine,ac ſpiritu calido. Ob hanc ipſam verò cauſam & calidiores redduntur,p̃cipuè q̃dẽ caput,ſed & corpus vniuerſum. Pauci .n. ex ipſis ſunt, qui cũ deſipiẽtia rigeãt,in quibus calor natiuus nõ accẽditur, ſed ob multitudinẽ extinguitur,ſicuti ignis lignorũ multitudine ſuperiniecta, & lucernę flãma oleo vniuerſim ſuperfuſo.

8 *A tuberculi intus ruptione,exolutio, vomitio,aut animi defectio fit.*

Tuberculum (græcè φύμα)nominauit,quod in alijs ipſe ſolitus eſt vocare ſuppurationẽ (græcè ἐμπύημα) Intus verò ipſius ruptionem,ad ventriculũ dicit:ad hanc .n. conſequitẽ vomitus, ſicuti

tuberculorum

tuberculorum in thorace, atque pulmone ruptio, non vomitiones, ſed ex neceſſitate quidem tuſ- E
ſim excitat, ſæpius etiam ſtrangulat: quemadmodum ſuppurationem ad inteſtina ruptiones, puris faciunt deiectionem. Commune autem omnium ruptionum eſt exolutio, & animi defectus, propter vitalis ſpiritus excretionem, vt alibi eſt demonſtratum.

9 ‖ A profluuio ſanguinis, deſipientia, ac conuulſio, malum.

in Coacis præ-not. In ſanguinis fluxiõe &c.

Hic aphoriſmus magnam nobis affert vtititatem ad credendũ, quòd aliquãdo fiat deſipiẽtia ex defectu, quo manuum, ac pedum tremores. Nam & hæc membra propter potentiæ ipſa mouentis imbecillitatem, infirmas habent motiones, & cerebrũ vacillantes: quapropter neq; vehemens eſt hoc deſipientiæ genus, ſed mediocre, atq;, vt quiſpiã diceret, *delirans. Ipſe ſiquidẽ ſolet mediocrem inſaniam, *deliriũ nominare. Si ergo conuulſio aliquando tali deſipientiæ coniungatur, omninò ſalus eſt deſperata. Quædã igitur exemplaria, cũ, &, copulatiua coniunctione, ſcripta ſunt: quædam autem, vel, diſiunctiuam quam vocant, habent, ſecundum quam deſipientia non bonus eſt † caſus poſt ſanguinis fluxum, etiam ſi ſola contigerit: multo autem magis conuulſio, etiã ſi abſque deſipientia facta fuerit. Maximum verò malum eſt ambarum conuentus, cum vel ſola cõuulſio ex immoderata euacuatione, † caſus ſit admodum exitialis: nam deſipientia minus malum eſt. F

* ληρῶδες.
* λῆρον.

10 ‖ Ab ileo vomitus, ſingultus, deſipientia, vel conuulſio, malum.

in iiſdem Coacis, Voluuloſis vomitus &c.

In ileis nihil deſcendit ad inferiora, & hoc eſt proprium inſeparabile paſſionis. Vomitus autem non ſemper adeſt, ſed quando exitiales ſunt: &, ſi vehementius diſtorqueãtur, ſtercus eis aſcendit, atque ſingultiunt. Quidam verò deſipiunt, & conuelluntur, compatiente neruorum principio ſtomachi paſſioni. Hæc verò mihi fieri videntur ab inteſtinis, in quibus paſſio talis exiſtit, à ſe expellere ſtercus appetentibus, quando in longitudine temporis cœpit moleſtare, & non potentibus ſe exonerare propter eam, quæ facta eſt in partibus inferioribus, obſtructionem, ſed coactis contra naturam violenter moueri, & ad loca ſuperiora materiam noxiam extrudere.

11 A morbo laterali inflammatio pulmonis, malum.

In pluribus quidem exemplaribus in fine aphoriſmi adiectum eſt, malum: in quibuſdam verò ita ſimpliciter ſcribitur: A morbo laterali inflammatio pulmonis: volentibus illis, qui in hunc modum ſcribunt, nõ quòd ſit bonũ, vel malum, pulmonis inflammatio morbo laterali ſuperueniens, nunc ipſum docere, ſed ſimpliciter hoc vnũ tantũmodo, quòd morbus lateralis ſoleat in pulmonis G
inflammationem tranſmutari, vel morbo laterali pulmonis inflammatio ſuperuenire. Tranſmutatur igitur morbus, qñ priore ceſſante, aduenit alter: ſuperuenit autẽ, qñ altero adhuc manẽte, alter adijcitur. Verum hoc in loco videtur Hippocrates de ſuperuenientibus agere, quibus ſtatim hoc ineſt, qđ mala ſint, adeo vt, etiamſi hoc verbũ, malũ, nõ adijciatur: vel ſubaudiendũ ſit ſecũdũ modum à communi dictum, vel potẽtia oſtendi exiſtimandum. Omnis enim huiuſmodi ſuperuenientium cõſiſtentia, neq; paruos, neq; mites inſequitur morbos, ſed magnos, atq; malignos. Exẽpli gratia ſtatim in dictis in aphoriſmo paſſionibus, qñ nõ poteſt is, qui morbũ facit lateralẽ, in coſtis humor contineri, pars eius aliqua ad pulmonem fertur. Ad inflammationẽ quidem pulmonis morbus lateralis non admodum conſequi ſolet: qñ, ſi mitis fuerit inflammatio, omnis humor noxius per ſputum expurgatur: in perniciоſis verò, antequam coſtæ compatiantur, ſtrangulat ægrũ.

12 A pulmonis inflammatione phrenitis, malum.

Quando à calido humore fit inflammatio pulmonis, quæ multos vapores tranſmittit ad caput: cerebrum implet vaporibus, & facit phrenitidem. Alia autem communia ſunt ad prius dictum aphoriſmum non huic ſolum, ſed etiam ſequentibus. H

13 Ab æſtibus fortibus conuulſio, aut diſtentio, malum.

Multi expoſitores ita ſcribi hunc aphoriſmũ cognouerunt: Marinus verò, A vulneribus, ſcribit, & ſequentem aphoriſmũ ſibi ait aſtipulari. Verumq; ſanè eſt, quòd à vulneribus fortibus fiũt inflammationes, ac conuulſiones. Sed, cum oẽs ferè expoſitores, & præcipuè vetuſtiſſimi, illã norint ſcripturam, quæ habet: Ab æſtibus fortibus: melius eſt, vt & nos etiã eandẽ exponamus. Quidã igitur pro æſtibus, febres intellexerunt: nonnulli verò aeris ambientis feruorem ita nominari dixerunt: alijs pro cauterijs, & eſcharis: & oẽs verũ dicunt. Superueniũt.n. his oĩbus haud quaquã ad bonum diſtẽtiones, ac cõuulſiones, propter neruorũ ſiccitatẽ, quas diximus eſſe difficillimas.

14 A capitis ictu obſtupeſcentia, & deſipientia malum.

Deſipientia quidem agnoſcitur loquentibus, agentibusve nihil conſentaneum rationi: Obſtupeſcentia verò (græcè ἔκπληξις,) qñ neq; aliquid dicunt, neq; agunt, ſed apertis oculis quieti manent, ſimiles ijs, qui ex timore ſunt attoniti. Quòd verò hæc omnia huiuſcemodi fiant cerebro patiente, manifeſtum: oſtenſum.n.eſt in eo eſſe aĩæ principatum. Si igitur in fine aphoriſmi ſcriptũ ſit, malum,

A sit,malum,liquet,ꝙ rectè dictũ fuit:indicio.n.sunt,ꝙ ictus intra ad cerebrũ penetrauerit. Si verò non scribatur,nos nihilominus possumus subaudire,sicuti antea diximus,à cõmuni. Possumus autem,& quia huiuscemodi casus vnà indicant cerebri læsionem,magnitudinẽ passionis cõsiderare.

15 A sanguinis sputo puris sputum, malum.

Quòd omnis hæc enumeratio sit eorum,quæ propriè superuenientia vocantur(de quibus Praxagoras vnum volumen scripsit haud paruum) manifestum esse arbitror , & ex ipso aphorismo. Neque enim omne sputum sanguinis , sequens habent sputum purulentum : sed tantummodo, quod malignum existit: lethale autem est *omninò ex pulmone.

in lib.qui Introductio , seu medic. inscribitur, Isagog.56. f

16 ‖ A puris sputo phthisis,& fluxus: cum verò sputum retinetur, moriuntur.

Quam propriè Græci , & præsertim Athenienses phthoen nominant, hanc nunc Hippocrates phthisin appellauit , ob pulmonis vlcera insanabilia , totius corporis cum febre parua extenuationem. Fluxum autem vel de capillorum defluuio, vel de humida deiectione protulit: ambo.n.consueuerunt euenire, cum tabidi ad extremum mali perducuntur , alterum ex siccitate, altera ex po-
B tentiæ debilitate . Quòd verò in fine scribitur , Si autem sputum retineatur , moriuntur : modum mortis ostendit illorum,qui ex phthoe moriuntur. Eousque enim extenuati viuunt , donec extussire,& per ea,quæ expuunt,possunt pulmonem expurgare . Cum verò intus manent , obserantur quidem viæ spiritus, patientes verò suffocantur.

17 ‖ In hepatis inflammatione singultus, malum.

5.Aph.52.43.b

Dixi & antea,quòd oẽs hi seriatim scripti aphorismi de † casibus docẽt,ꝙ passionibus auctis,& iã deterioribus factis superueniũt. Hoc mõ igitur, & nũc singultus hepati inflãmationẽ patiẽti dicitur superuenire,non semper, neque quomodolibet patiente , sed quãdo ad magnitudinẽ attollitur,feruente inflammatione : in quo feruore stomachus ad compassionem trahitur , nonnunquam communium neruorum ratione , qui sunt (vt ipse docuit in secundo Epidemiorum) breuissimi. 2.Epid.sect.4.
Quare tunc solum compassio fit stomacho ad hepar,qñ inflãmatio , & maxima , & pessima fuerit. Saneq; bile satis calida , & multa in huius visceris inflammationibus genita , ac confluente ad intestinorum principium, atq; ita superfluitante , atq; ad ventriculum recurrente , contingit os eius morderi, atq; ideo singultire. Nonnulli verò arbitrantur magnitudinem inflammationis ventri-
C culum premere, ac singultum facere,non habente exitum spiritu,quemadmodum inquiunt.

18 In vigilia conuulsio, vel desipientia.

Quidam,& hoc loco,malum,subiungunt. Nos verò & prius diximus,ꝙ, etiãsi non subiũgatur, potentia continetur . Cur verò immoderatis vigilijs conuulsio succedat, aut desipientia, manifestũ est ei,qui priorum meminerit. Nam dictum est ab ipso Hippocrate ‖conuulsionem , vt à repletione,sic ab euacuatione fieri. Ex ijs autem,quæ maximè euacuant,& exiccant,vigiliæ sunt: atque 6.Aph.39.50.f
ideo conuulsionem ex siccitate faciunt , ac desipientiam , immodicæ siccitatis ratione : ac præterea,qm̃ in longis vigilijs biliosior redditur sanguis. In quibusdam tamen exemplaribus, & quidẽ diligentissimè scriptis, hic aphorismus scriptus est sine verbo , desipientia , hoc modo : In vigilia conuulsio. quia,vt arbitror, pessima,quæ superueniunt,ab Hippocrate scribuntur hoc loco .

19 In ossis exutione, erysipelas.

Hoc in loco maximè oportet subaudire,malũ . Neque enim hoc dicit,quòd semper,aut magna ex parte exutis ossibus erysipelas superueniat(nam potius contrarium verum est,quod ita patien-
D tibus ossibus , rarò superuenit erysipelas) sed quòd † casus prauus est osse nudato carnem circumstantem videri ab erysipelate apprehensam.

20 Ab erysipelate, putredo, aut suppuratio .

Clarum est,& in hoc sermone,quòd malignis erysipelatis hæc superueniunt.

21 A forti in vlceribus pulsu,profluuium sanguinis.

In vlceribus inflammatis pulsus fit,non ferente carne incumbente arterijs, illarum motum, sed dolente , qñ se attollentes exciderint : Est enim huiusmodi pulsus , sensus quidam cum dolore ex arteriarum motione factus , quas neque ab initio sentiebamus , cum membra se haberent secundum naturam, tum quia eorum adhæsus non est molestus , tum quia in spatio laxiore mouentur. Membris verò inflammatis, & loci angustatio,& dispositio dolorifica,tristem afferunt laborantibus sensum,ex motu arteriarum: quem non solũ medici , sed oẽs homines pulsum appellant. Videtur autem,& hic arteriarum motus augeri in talibus dispositionibus. Ostensum siquidem est in commentarijs de potentijs naturalibus,ꝙ est quædam in ipsis ẽt vis aliena excernẽs, quæ & sudores iudicatorios facit,& profluuia sanguinis,& alui inferioris deiectiones, & q̃cunq; alia huiuscemodi.

modi. Secundum hanc igitur vim nonnunquam vehementius natura operans, magnum, & vio- E
lentum arteriarum efficit motum, appetens illa, qua moleſtant, expellere: atque ita profluuium ſanguinis facit.

22 *A ventris dolore diuturno, ſuppuratio.*

Siue frigus, ſiue omninò aliqua inæqualis intemperatura circa ventrem fuerit, ſiue ventus flatuoſus, ſiue acritudo quædam mordax, fieri non poteſt, vt in longum extendatur, ſi omnia circa ægrum opportunè fiant: hoc enim in omnibus ſermonibus talibus ſubaudire oportet. Relinquitur igitur, quod adhuc dolor perduret p̄p̄ inflammationē, q̄ tēporis proceſſu proculdubio ſuppurabit, niſi hoiem morte præripiat: nam & hoc ſubaudire oportet in omnibus ſermonibus talibus.

23 *A deiectione ſincera difficultas inteſtinorum, malum.*

Deiectiones ſinceras ſolet (vt dixi) Hippocrates nominare impermixtas aquoſæ humiditati, 7.Apho.71. 60.g
quæ ſolum habent ſincerum illum, qui infra deijcitur humor, ſiue ſit flaua bilis, ſiue atra. Nihil igitur mirum, ſi in talibus deiectionibus aliquod inteſtinum exedatur.

24 *In oſsis præciſione, deſipientia, ſi in vacuum apprehenderit.* F

Oſſe, quod in capite videlicet eſt, præciſo, non ſimpliciter, neq; vtcunq; contigerit, ſed vſq; ad interiorem ſuperficiem, quam vacuus excipit locus, qui cerebrū continet, deſipientia fit: nam paſſio proxima tunc exiſtit membranis, & cerebro. Marinus autē, neſcio quo modo, legendū ſeorsū exiſtimat: In oſſis præciſione deſipientia, & rurſus ſeorſum facit principium aphoriſmi ſecundum: Si vacuum apprehenderit, adijciens ipſi, Ex potu medicamenti conuulſio, mortale. ita vt totus aphoriſmus talis fiat: Si vacuum apprehenderit ex medicamenti potione conuulſio, mortale. Rationabiliter enim inquit hoc dici: ſemper enim factam ex euacuatione conuulſionem damnari ab Hippocrate. Sed hoc quidem rectè Marinus inquit, quod propter immodicam euacuationem facta conuulſio eſt exitialis: ſic igitur, & facta ex potione medicamenti eſt exitialis. Verum non animaduertit, quòd ſermonem priorem falſum oſtendit: nam apertè falſum eſt, quod non oſſis præciſione deſipientia fiat. Neq; enim ex alicuius oſſis alterius, neque eius, quod cerebrum tegit, præciſione, dementia ſequitur, antequam ad membranas paſſio perueniat.

in Coacis præ- 25 ‖ *Ex medicamenti potione conuulſio, lethalis eſt.*
not. ſimiliter ex nimijs purgationibus ex medicamentis. Medicamenti potiones, & medicationes, conſueuit Hippocrates propriè nominare eas tātum, G
quæ cum purgantibus fiunt medicamentis. Quòd verò conuulſio, quæ fit iſtis ſupra modum euacuantibus, lethalis exiſtat, ſiquis eorum meminit, quæ ſæpius à nobis ſunt dicta, non ignorat.

26 *In forti dolore ventris, partium extremarum frigiditas, malum.*

Fit quidem (ſicut & ſupra dictum eſt) ob magnitudinem inflammationis in viſceribus partiū extremarum frigiditas: fit etiam propter animæ defectum, vel quia calor natiuus extinguatur, vel quia propter multitudinem ſuffocetur, tum præcipuè, cum frigida fuerit: fit inſuper, & propter dolorem vehementem medias corporis partes occupantem: ob quem natura in ſeipſam contrahitur, & ad eam conſequitur ſanguis, non ſolum extremas corporis partes derelinquens, veluti pedes, & manus, & caput, ſed, & cutim vniuerſam. Cauſam igitur quandam particularem dixit Hippocrates hoc in ſermone partium extremarum frigiditatis, ſicut, & in pluribus alijs ſermonibus hoc ipſum feciſſe oſtendimus. Sed mirandum non eſt, illum, qui primus multa adinuenit, nō omnium, ſimul, ſed ſingulorum particulatim feciſſe mentionem.

27 *Mulier vtero gerenti ſi tentio ſuperuenerit, facit abortum.* H

Circa inteſtinum, quòd rectū nominatur, tentio (græcè teneſmos) fit, eandē habens cauſam, ac diſpoſitionem, quam difficultatibus inteſtinorum ſuſcipit, aliquod ex ſuperiacentibus inteſtinis. Hæc autem paſſio nomen accipit (vt inquiunt) ab illa, quæ fit in ea, tentione: ob quam, cum cacare vehementer appetant, continuè exurgunt. Ob talem igitur tentionem, atque moleſtiam, & totum aliud corpus laborat, ſed præ cæteris matrix, quæ cognata eſt recto inteſtino. Nihil autem mirū, ſi propter vehementes, atque frequentes exurrectiones, conceptus abortitur, quando, & ex alijs omnibus fortibus motibus, atque doloribus mulieres grauidæ ſolent abortum facere.

28 *Quando os, aut chartilago, aut neruus abſcinditur in corpore, non augetur.*

6.Aph.19.48. Et hic aphoriſmus iam ſcriptus eſt antea, his verbis: ‖ Quando diſciſſum fuerit os, vel chartilago, vel neruus, vel maxilla tenuis, vel præputium, neque augetur, neq; coaleſcit, & nos in ſexto
in Coacis præ- commentario ipſum expoſuimus.
not. Hydrops, Leucophlegmatias appellatus, &c. 29 ‖ *Qui alba pituita detinetur, ſi fortis ventris fluxus ſuperuenerit, à morbo liberatur.*

Conſueuere, & alij medici quandā aquæ inter cutem ſpeciem, leucophlegmatiā. i. albā pituitā,
nominare,

A nominare,vel quod ſit etiam aliqua pituita liuida, vel quòd ſui quidē ratione ſit ſemper alba, ſed propter mixtionem quorundam aliorum humorum verum mutet colorem. Poteſt etiam,ſicut in libro de articulis ſcripſit.‖Vertebræ,quæ in ſpina ſunt:non tanquā ſint alibi, diſtinguens,ſed ſimplici vtēs adiectione:ſic & hoc in loco abſq; diſtinctione,albi feciſſe adiectionem. Hoc autē, quod ſubiecit, ex forti alui profluuio,vel diuturno (vtrunque.n.ſcribitur) ſolui albæ pituitæ ſuperabundantiam, commune eſt,ad multa alia, quæ ita ab eo dicta ſunt. de Articulis. comm.3.t.1.7. 268.e

30 *Quibus in alui profluuijs excrementa ſpumoſa ſunt:ijs ex capite pituita defluit.*

Hoc indiſtinctè dictū eſt. Fiunt enim aliqñ alui excrementa ſpumoſa,ſpirituoſo humore ex capite ad ventriculū defluente. Fiunt & vaſis,quæ ad ipſum perueniunt,illū effundentibus. Fierent etiam aliquando in ipſo vētriculo vnā habentia,vt quiſpiā diceret,cauſam cōtētiuam, quomodocunq; excernantur aut fiant,antecedētes verò plures. Eſt aūt huius pituitæ cauſa cōtentiua flatuoſus ſpiritus,dum humori commiſcetur,vehementem habens motū,& inæqualem ita,vt & ipſe dirumpatur,& pituitā frangat in multas,ac paruas partes. Talis verò motus ipſius cauſa eſt, & propria natura,& caloris nonnunquā multitudo. Sic & in ijs,quæ elixātur,apparet ſpuma, maximèq; cum tenacem habuerint naturam:& in mari violentis ventis agitato. Qui verò arbitrātur per pul-
B monem ad ventriculū pituitā deueniſſe, atq; ideo ipſam videri ſpumoſam, neſcio, quid inquient de ijs,quibus fiunt à capite ad pulmonem fluxiones manifeſtè. Oportebat ſiquidem in his alui excrementa eſſe ſpumoſa:verum hi neq; ſpumoſa per ſedem excernunt, neque cum tuſſi expuunt, & tamen ſępius manifeſtè aſperę pulmonis arteriæ ſunt eo,qui à capite fluxit, humore oppletæ, qui concoctus puri quidem eſt ſimilis,ſpumoſus autem nequaquam. Sed neque ſemper ex pulmone ſpumoſum ſanguinem expuunt. Videtur itaque,cum ex propria ſubſtantia viſceris ſimul quicquā effertur:ſanguis eſſe ſpumoſus. Sanè,& qui morbo laterali laborāt,aliquādo ſpumoſum expuunt, ſed rarò. Hi verò etiā rarius, qui inflāmationem pulmonis patiuntur,calore ſcilicet,vt mihi videtur,intemperato atq; igneo in patientibus partibus aggregato. Si verò, quod à capite defluit ad aſperas pulmonis arterias,vt nonnulli volunt, permeat ad inferiora: primum ad ventriculos cordis ipſum peruenire oportebit: poſt hoc duorum alterum euenit, aut primum per cauā venam ad gibba hepatis,deinde illinc ad cauā,& ita per portas ad inteſtinorum inuolucra: aut primum quidem ad magnam arteriam,deinde ſic ad illam, quæ eſt in meſenterio. Sed quomodo adhuc ſpumoſum remaneret,& ſanguini commixtum,& tot cum eo venas pertranſiens?

31 *Quibuſcunque febricitantibus, in vrinis fiunt ſedimina, veluti farina craſſior, longam ægritu-*
C *dinem fore ſignificat.*

Et hic ſermo adhibita diſtinctione verus eſt,& ab experientia comprobatus, nam‖tales vrinæ exitiales ſunt,ſicut etiā in Prognoſtico dictū eſt: plurimiq; morte præripiuntur, antequā ægritudo diutius protrahatur:& quicunq; ex ipſis ſunt liberati, ijs omnibus in longū producta eſt ægritudo,cum diſpoſitio multam requireret coctionem,in qua talis vrina mingitur. Dictum autem eſt à nobis in libro de Criſibus plenius de vrinis omnibus. In Epidemijs autem(ſufficit enim mihi de duobus ægris tantummodo feciſſe mentionē)in primo quidem libro de Sileno, ſecundo loco cō-
cc ſcripto poſt tres conſtitutiones:de quo in ſua enarratione ſic inquit:‖Minxit totum ſimul,ſubcraſ-
cc ſum:ſedimen inſtar farinæ craſſioris,album:extrema rurſus frigida:vndecima mortuus eſt. In ter-
cc tio autem de ægro,qui ordine tertius eſt,de quo ipſe ita ſcripſit in ſuæ enarrationis initio:Qui ia-
cc cebat in horto Dealcis: deinde paulo infra:‖Vrinæ tenues,variæ,habentes ſublimamēta parua in-
cc ſtar farinæ craſſioris. Hunc autem dicit quadrageſimo die fuiſſe iudicatum. Liquet igitur & ex his exemplis, quod quicunque mingunt vrinam ſimilem farinæ craſſiori,ſi ſaluari debeant, tardè liberantur. Quicunque verò exitialiter ſe habent, contingit hos quàm citò interire. in Progn. com. 2.t.28. 3.200.e & ī Coacis prę-not. periculoſæ vrina &c. in 1. Epid.com. 3.t.19.3.121.f 3. Epi.com.1.t. 18.3.133.b

D 32 *Quibus autem bilioſa ſedimina ſupra tenuia,acutum morbum ſignificant.*

Bilioſum quidē ſemper acutos morbos operatur. Dictū.n.à nobis eſt,quòd amaræ bilis humorē ita medici priſci conſueuere appellare,ſicuti melancholicum ſemper cum adiectione dicunt,nō ſimpliciter bilem proferentes,ſicuti flauam,ſed atram bilē nominantes. Quod autē ſequitur, ſupra tenuia,hoc eſt aquoſa: (ſic enim conſueuit vti tenuis appellatione Hippocrates) non bene dictum videretur. Vrina ſiquidem aquoſa,cruda eſt & diuturna. Equidem nūquam vidi vrinā, cuius ſedimen bilioſum eſſet,pars verò ſuperfluitans aquoſa. Non abſque ratione igitur nonnulli expoſitores dixere aduerbium,ſupra,non locum, ſed tempus hoc in loco ſignificare, ac ſi ita diceretur: Vrinarum ſedimina,qñ ab initio tenuia ſunt,poſtea verò bilioſa fiunt,acutum morbū ſignificant.

33 *Quibuſcunque vrinæ diſtantes fiunt,ijs turbatio vehemens in corpore eſt.*

Si verbum,diſtantes,in propria ſignificatione accipiatur,rem impoſſibilem oſtendet. Vrina ſiquidem ſemper eſt ſibi ipſi continua, nullum ſpatium vacuum habens interiectum. Si verò per id ſubſtantiæ inæqualitatem dici intellexerimus, rectè dixit vehementem ſignificari perturbationem: nam ſuperante natura, omnia æqualiter vnita ſunt: ægris verò cauſis tumultuantibus,ac renitentibus,ei,illud,quod ſuperatur, atque concoquitur,aliam habet formam: renitens verò, atq;

tumul-

tumultuans,aliam:& quando plura huiuſcemodi fuerint,variam magis oſtendunt vrinarum inæ- E
qualitatem, & eius cauſam, perturbationem.

34 *Quibus in vrinis bullæ inſident,morbum renalem,& longum ſignificat.*

Bullæ fiunt,circumextento humore ſpiritu flatuoſo. Solet autem hoc magis accidere,quando humor aliquid tenacitatis habet: tunc autem & bullæ ipſæ ſunt ſtabiles, & difficulter ſolubiles. Cum igitur ſpiritus flatuoſus vnà cum vrinis excernitur, ſignum eſt frigidæ ægritudinis renum. Hæc enim aggregat ſpiritum flatuoſum: atque ideo aiunt ægritudinem fore longam. Frigidum enim omne eſt difficulter ſolubile, & vix coctionem admittit, atque ideo diu durat. Nonnulli etiam aiunt ab acrimonia vrinarum aperiri ora arteriarum, quæ ſunt in renibus, atque ita excerni ſpiritum aliquem, qui cum vrinis exit,& bullas facit.

35 ‖ *Quibus inſidens pingue,ac ſimul totum,ijs renum vitium acutum ſignificatur.*

in lib. de Vrinis, qui Galeno aſcribitur. 4. 124. d

Siue alui excrementum, ſiue vrina pinguis fuerit, colliquatione adipis fit non magis in renibus,quã in toto corpore,exiſtentis:quare neq; omninò morbi renalis eſt ſignum,ſed cõmune omnis adipis ab igneo calore colliquati. Aut igitur ita intelligendum eſt,tanquam in ijs, de quorum F
vitio renali non ambigitur,non paſſionis genus,ſed acutiem dignoſcat,ac prædicat in hoc aphoriſmo Hippocrates: vel pro verbo, nephritica,quod ſignificat vitium renum,ſcribendum eſt, phrenitica:ſicuti quidam ſcripſerunt expoſitores. Quanquã neq; hoc ſolius phrenitidis ſignum exiſtit, neque ſimplicis,neque incendentis, ſed cuiuſcunque febris colliquantis. Quod verò totum ſimul ſermoni adiectum eſt, poteſt & breuitatem temporis ſignificare, poteſt nihilominus & loci ſpatium. Quod.n.aſtrictum eſt,& in ſe ipſum contractum,ſimul totũ(græcè ἀθρόον)nominamus,contrarium exiſtens diſtracto, atq; diſperſo. Hæc itaq; à noſtris etiam præceptoribus huc vſq; fuere interpretata. Quid autem ego ſentiam, nunc explicabo. ſimul totum, ſermoni adiectum,mihi videtur de tẽpore dictum, atq; ideo adipis renum oſtendere colliquationem. In alijs enim partibus corporis adipes colliquati, paulatim, & non vniuerſim cum vrina exeunt, primum colliquatione participata à venis illi vicinis,deinde ab ijs, quæ continuantur, & rurſus ab alijs, donec ad renes perueniatur. Adipis verò circa renes colliquati tranſumptio ad vrinas celerrima eſt,& non paulatim, ſed ſimul tota fit,atq; ideo in renibus ipſis diſpoſitionem eſſe monſtratur:cui rei & experientiam inuenies,ſi diligentius animaduerteris,conſentientem. Cum verò duplex extet ſcriptura, nã in quibuſdam exemplaribus inſidens,in quibuſdam ſubſidens ſcribitur: primam dicimus eſſe ve- G
riorem. Inſidet enim ſemper,quod pingue eſt,& non ſubſidet. Sanèq; prioris aphoriſmi dictioni magis conſonat iſta ſcriptura. In illa enim Hippocrates dixit: Quibuſcunque autem in vrinis bullæ inſident, morbum renalem, & longum ſignificant. Conſentaneum igitur ei, quod dixit, inſident, quod deinceps dictum eſt. Quibus inſidens pingue,& ſimul totum,ijs renum vitium,& morbum eſſe acutum ſignificatur.

36 *Quibus autem morbo renali laborantibus prædicta accidunt ſigna, doloresq; circa ſpinæ muſculos fiunt,ſi quidem circa loca exteriora fiant: abſceſſus quoque exterius futuros expecta: ſi verò dolores magis circa loca interiora fiant,etiam abſceſſus expecta futuros interius.*

In prioribus quidem aphoriſmis ſigna docuit, per quæ renũ vitia poſſemus dignoſcere: in hoc verò de ijs docet,quos lõgo tempore ſcimus morbo renali laboraſſe,inquiens in ipſis futurum abſceſſum labore,hoc eſt dolore,cum ſignis prædictis prægreſſo circa muſculos ſpinales, quos græcè rhachiæus,& rhachitas medici nominant. Duplex aũt eſt horum muſculorum genus: vnũ quidem retrò ſub cute,totam ſpinã vtrinq; complectens: alterum verò renibus anterioribus, non per totam ſpinam extentum,ſed ſolum per partes ad lumbos attinentes. In vtris autem horũ ſe firma- H
uerit dolor,illic quoque abſceſſum futurum expecta. Nunquid verò renibus ipſis ſuppuratis, aut ſolis muſculis,aut aliqñ vtriſq;, nondum præfiniuit:experientia verò hæc omnia fieri oſtendit: nã & muſculi ſoli nõnunquã hoc patiũtur,vel interiores,& anteriores,vel poſteriores, & exteriores: & ſine muſculis renes,nonnunquam introrſum,nonnunquã extrorſum vergente in ipſis abſceſſu.

37 *Quicunque euomunt ſanguinem,ſi ſine febre quidem,ſalutare: ſi verò cum febre,malum. Curare verò aſtringentibus, & refrigerantibus.*

Quæ vomimus quidẽ,è gula,& ventriculo: quæ verò extuſſimus,ex aſpera arteria,& pulmone feruntur. Quidam verò huius libri expoſitores aiunt, ſub verbo, euomunt, comprehenſos eſſe & illos,qui ex aſpera arteria,atq; pulmone ſanguinem educunt. Atqui ſalutarem eſſe hanc paſſionẽ, hoc eſt curari poſſe,quando ægri non febricitauerint, haud quaquã eſt verum. Siquis enim abſque febre, vel prorſus ex pulmone cum tuſſi ſanguinem emiſerit, periculum imminet, ne curatio fiat: &, ſi perdurauerit †caſus,oĩnò poſtea febres ſuccedent. Ob hoc igitur melius eſt, vt accipiamus verbum,euomunt,in proprio ſignificato:conſideremusq; deinceps, atque diſtinguamus, & quid periculo vacet in ipſo,& quid cum periculo ſit ex febris præſentia, vel abſentia:nam illis,

qui

A qui febre vacant, liquet nullam adesse inflammationem in loco, vnde emittitur sanguis. Quare, vel alicuius vasis ore adaperto fit sanguis vomitus, vel cum vlcere quidem, sed sine inflammatione. Curantur autem, quæ sunt absque inflammatione vlcera facilè adstringentibus. Quæcunque verò cum inflammatione sunt, ac febribus, non solum curari non possunt, sed neque in eadem possunt magnitudine permanere. semper enim maiora fiunt, ac maligniora.

38 Distillationes in ventrem superiorem suppurantur intra viginti dies.

Ventrem superiorem nūc nominat, qui à thorace præfinitur, quē pulmo obtinet, atq; ideò in ipsum à capite destillatio fertur per asperā arteriā. Suppuratur autem magna ex parte in viginti diebus, & non (vt multi scribunt) in vno, & vigesimo. Semper enim Hippocrates diem vigesimum iudicatorium facit, non vigesimum primum, quemadmodū in libris de diebus iudicatorijs ostendit.

39 Siquis sanguinem minxerit, & grumos, & stillicidio vrinæ laboret, & dolor inciderit in femur, & imum ventrem, pectinemque: quæ circa vesicam, male se habere significatur.

In omnibus ferè exēplaribus hic aphorismus scriptus est: eximere autē ipsum oportet propter alterum, qui prius est dictus, quē nos exposuimus in quarto horū commentariorū per hęc verba scri-
4. Apho. 80. B ptum: ‖ Si sanguinem mingat, ac grumos, & vrinæ stillicidio laboret, & dolor inciderit in imū ventrem, & pectinem: quæ sunt circa vesicam, male se habent. In proposito autem aphorismo est vltima scriptura duplex, vnà, quæ antea scripta fuit: altera talis, Vesicam male se habere significatur.
36. h

40 Si lingua repentè incontinens fiat, aut aliqua pars corporis stupore elāguit, tale est melancholicū.

Ακράτη, id est incontinentem quidem nominat linguam, quę aut infirma est, ita vt non possit integrè dearticulare vocē, aut immobilis, & omninò resoluta: stupore autē elanguentem (græcè ἀποπληκτον) aliquam corporis partē, quæ resoluta est. Cur verò hæc repentè facta, dicat esse melācholica, ignoro. Melancholiæ enim in cuius nomine omnes Græci consentiunt, rectè ab ipso talia indicia sunt prodita: Si timor, atq; męstitia longo tēpore perseueret, ex eo melancholia significatur. Aliter autem, melancholicas dicimus esse passiones, cancros, elephātes, scabies, lepras, & vitiligines nigras. Sed neq; talium passionum aliquam neq; illam, quæ ab omnibus nominatur, melancholiā, linguæ incontinentiā videmus antecedere, sicuti neq; alicuius, partis stuporē. Quare superest, vt dicamus, & quemadmodū quartani circuitus causa est humor melancholicus, sic & dictarū passionū, &
6. Apho. 23. 48. e linguæ incontinentiæ, & partis resolutionis: fieriq; posse, vt propter humoris crassitudinem tales
C passiones consequantur, quales ex crassa, & lenta eueniunt pituita. Non igitur dicemus simpliciter vtrunque dictorum esse melancholicum, sicuti neque pituitosum simpliciter, sed pituitosum simul, & melancholicum. Additum autem est sermoni aduerbium repentè, propter mala, quæ paulatim fiunt ex inflammatione duritiem retinente, & intemperatura difficulter solubili.

41 Si senioribus supra modum purgatis, singultus superuenerit, non bonum.

Communis est hic sermo secundū vtrunq;, & quatenus omnibus supra modum purgatis nō est bonus singultus, & quatenus senioribus omnia mala peiora fiunt propter ætatis imbecillitatem.

42 Si febris non ex bile habeat, multa aqua calida capiti superinfusa, solutio sit febris.

Ex hoc sermone manifestè declarat non omnes febres ex bile fieri. Ostenditq; etiam, & reliquæ omnes exceptis ijs, quæ ex bile factæ sunt, aqua multa capiti superinfusa soluuntur. Secundum hūc
1. Epi. cō. 3. t. 42. 3. 123. d sermonem igitur in primo libro Epidemiorum de Metone scripsit: ‖ Balneis vsus supra caput. Febres siquidem, quæ ab exustione, ac frigiditate factæ sunt, à talibus balneis vtilitatem sentiunt, nec minus, quæ ex lassitudinibus fiunt, & quę propter foraminum angustationem, siue propter obstructionem, siue ob clausuram fuerint angustata. respirare siquidem per ipsa oportet, & dissolui calorē febrilem. Non tamen, vbi inflammatio aliqua, aut absq; inflammatione humoris putredo igneum
D calorem accenderit, balneæ vtiles sunt, antequam noxij humores euacuati fuerint, aut cōcocti. Verum tales morbos, aut laterum inflammationes, aut pulmonis, aut hepatis, aut lienis, antiqui nominabant, volentes febrem non esse morbum ipsum, sed casum morbi. In quibus autem sine partis inflammatione, putrescentes in venis humores febrem accendunt: in illis solis dicebant hominē à febre molestari, & ipsum à febre haberi. Atq; in ipsis febrium scripsere differentias, Hepialon, & Lypiriam, Eloden, & Typhoden, pestilentem, & causum, id est Ardorem nominātes. Hepaticā autem febrem, vel lienosam, aut pulmoniam, aut lateralē nemo dixit, adeò vt nunc sermo ab Hippocrate habeatur de per se febribus, quæ sunt absq; partiū inflāmatione. In pluribus autē exēplaribus non aqua, sed sudor scribitur, talē habente scriptura intellectum: Si febris non ex bile ortū habeat, mul-
In prog. cō. 1. t. 26. 4. 195. e tus sudor à capite defluens febrem soluit. ‖ non ex solo capite sudorē fundi dicente Hippocrate, sed à prima parte, quę subijcitur oculis, de toto monstrante corpore. Quantum igitur ad hanc scripturā attinet, ij, qui ex bile febricitant, à talibus sudoribus nihil iuuabuntur. Atqui sæpius manifestè soluuntur cum aliæ plurimæ febres, tum in quibus flaua bilis plurima est, Tertianæ, & Ardores. Melior igitur est prima scriptura, quæ veram docet curationem earum febrium, quæ ex dicto genere sunt, quæ videlicet, vel ob lassitudines, vel exustiones, vel refrigerationes, vel omninò cutis fiūt angustationes. Quod autem à bile dicitur, & de pallida, & de atra bile intelligi potest: non tamen in

his ſolis oſtendebamus,ſed & ob pituitã putreſcentẽ fieri febrem. & in hac ſola videbitur aphoriſ- E
mus non eſſe verus, niſi quis exiſtimauerit, pituitæ putrefactionẽ in humorem bilioſum conuerti.

In expla. ling. Hippoc. 72. c

43 *Mulier* ‖ *ambidextera non ſit.*

Ambidexterum Eripides nominat ferrũ vtrinq; incidens: circumdextrũ autẽ Homerus Aſteropæum ambabus manibus ſimiliter vtentẽ: ac ſi vtrinq; dextrum dixiſſet. Eodem modo ambiłęuum Ariſtophanes in Tagenitis, vtrinq; ſiniſtrũ. Hipponax ambidextrũ dixit in hoc verſu: Ambidexter enim ſum,† & non aberrans. Homines itaq;, qui ambabus manibus pro dextris vtuntur, ſæpe viſi ſunt: mulier verò nulla ad hunc vſq; diem, ob naturæ imbecillitatẽ. Si enim ambabus manibus ob neruorum robur, ac muſculorũ quidam viri vtuntur, rationabiliter nulla mulier vtetur: cũ ſatis ipſi eſſe debeat, ſi ſola dextera mediocriter vtatur. ‖ Amazonidas quidem ipſe inquit mammam dextrã exurere, vt plurimo alimento ad manum vicinam proueniente, maior ei vigor adſit, vt quæ, & ipſa ſit natura debilis. Quidam tamen aiunt, ambidextram dictam eſſe, quæ parte vteri dextra genita ſit. quibus adhuc magis à ratione deuiant, qui de hermaphroditis inquiunt Hippocratem fuiſſe locutum, dixiſſeq; mari quidem muliebre pudendum adnaſci, mulieri autem virile nequaquam.

† *Erotianus. & non aberro percutiens.*

De aere, aquis, & locis, ca. 10. 2. 5. c

F

In progn. cõ. 2. t. 70. 4. 204. h

44 ‖ *Quicunque* * *ſuppurati vruntur, vel ſecantur ſi pus purum fluxerit, & album, euadunt: ſi verò ſubcruentum, & fœculentum, ac fœtidum, pereunt.*

* ἐμπυοι.

Suppurationes cõſueuit nominare, nõ eas tm̃, quæ sũt in thorace, ſed in quauis alia parte ad pus alterata tubercula. præcipuè verò ſuppuratos illos ferè ſolos nominat, q̃bus inter thoracẽ, atq; pulmonẽ, aceruatũ eſt pus: quos vrere conſuetos eſſe veteres, diſcere licet ex ijs, quæ dixit Plato comicus de Cineſia, hiſce verbis: Poſt hæc Euagoræ filius Cineſias è morbo laterali * aridus, † puris expers, ꝫ calamacea gerẽs crura, tabis nũcius, plurimis eſcharis corpus inuſtus ab Euriphonte in concionem prodijt. Quòd quidem pus albũ, bonũ ſit: fœculentũ verò, & fętidũ, malum, nemo ignorat.

* σκελετὸς.

† ἄπυος ſed fortè ἐμπυος cum deſuppuratis ſermo ſit.

45 *Quorum hepar ſuppuratum aduritur, ſi pus purum fluxerit, & album euadunt: in tunica enim his pus continetur: ſi verò, qualis amurca, fluat, pereunt.*

Ipſe cauſam dixit, ob quam nonnulli pereunt, qui ita ſe habent, nonnulli verò euadunt. Quibus enim in tunica eſt pus, nihil patiente ſubſtantia hepatis, ſaluantur omnes: quibus verò vſq; ad carnem hepatis corruptio pertingit, non abſque ratione moriuntur. Quòd autem amurcam omnes nominent fœcem olei, & quòd talem par eſt eſſe incoctam putredinem hepatis, liquet vnicuique. G

46 *Dolores oculorum, poſt meri potionem, & aquæ calidæ balneum, venæ ſectione curato.*

Hic aphoriſmus mihi videtur ex ijs vnus eſſe, qui fuere interiecti, cũ non conſentiat vni ex illis,
6. Aph. 31. 49. c qui antea ſcripti fuerunt, huic ſcilicet: ‖ Dolorẽ oculorũ meri potio, balneum, vel fomentũ, vel venæ ſectio, aut medicamentũ ſoluit. quẽ ſanè aphoriſmum in ſexto expoſui cõmentario, oſtenſis diſpoſitionibus, in quibus oporteat ſingula remedia in vſum deducere. Propoſitus verò aphoriſmus in vna vult diſpoſitione tribus vti remedijs. Siquis igitur nos ſciat docere diſpoſitionẽ, in qua tria hęc remedia cõueniant, ei habebimus gratias. Quouſq; verò expoſuerint quidẽ hunc aphoriſmũ, quaſi legitimũ, nos verò nõ docuerint, quæ nã ſit ea diſpoſitio, eorũ expoſitionibus nullam præſtabimus fidem. Quæ igitur dicunt, qui omninò aliquid conãtur dicere, etſi mediocrẽ habent probabilitatẽ, ſunt huiuſcemodi. In quibus ſanguis craſſus ſuperabũdat, atq; ideò euacuatione indiget, melius putant ipsũ fundere prius, deinde ſecare venã. fuſilis autẽ fiet, ſi ægri merum biberint, & ſe balneauerint. Sed eos, qui hæc dicunt, neq; exquiſitè experientia nouiſſe illa, quæ dicunt, ſciunt in artis operibus exercitati. Nã neq; vinũ, neq; balneũ tolerat plethorica diſpoſitio abſq; maximo detrimento. Verum hæc auxilia ſunt ſanguinis craſſi in aliqua parte compacti ſine totius corporis plenitudine. H
Sic enim Aſclepiades vtitur vino poſt totius corporis euacuationem pro remedio extentionum. Si verò adſit in toto corpore plenitudo, prius diſrumpentur oculorum tunicæ inter bibendum, atque lauandum. Quare, ſi abſq; multitudine dolor fiat propter obſtructionem, ac compactionem craſſi ſanguinis, rectè quidem lauabunt, & vinum dabunt, non rectè autem ſecabũt venam. Si verò multitudo fuerit, rectæ quidem venæ vtentur ſectione, non rectè autem lauabunt, & vinum dabunt.

* Al. κακὸν, ideſt malum.

47 *Aqua inter cutem laborans, ſi à tuſsi habeatur,* * *deſperatus eſt.*

6. Aph. 35. 50. c
2. Epid. ſect. 6.

Et hoc prius dictum eſt ab ipſo in hnc aphoriſmo: ‖ Aqua inter cutem laborantibus ſi tuſſis ſuperueniat, malum.

48 ‖ *Vrinæ ſtillicidiũ, & mingẽdi difficultatẽ, thorexis, &* ‖ *venæ ſectio ſoluit. incidere aũt interiores.*

Quòd στραγουρία, i. vrinæ ſtillicidiũ, ſignificet vrinæ ſtillatim exeuntis emiſſionẽ, nomen ipſum oñdit. δυσουρία verò. i. mingendi difficultas põt, & q̃ cũ dolore ſit, mictio dici: põt & quę cũ difficultate aliqua, adeò vt vix veſſica operetẽ. Vrinę ſtillicidiũ, ipſius vrinę acrimonia facit, & potẽtię retẽtiuæ in veſſica imbecillitas, q̃ ob intẽperaturã fit, preſertim frigidã. Vrinę verò difficultatẽ, ſi quidẽ

cum

A cum dolore fuerit, inflammatio, & abſceſſus, & vlceratio, & inæqualis intemperatura, & ſpiritus flatuoſus: ſin motus quidam difficilis ſit, vel potentiæ imbecillitas, vel tumor contra naturam. Ex omnibus autem hiſce diſpoſitionibus frigiditatem quidem ſoluit thorexis, hoc eſt, vel ſimpliciter vini potio, vel meracioris: atq; eam etiam inflammationem, quæ propter obſtructionem ſanguinis craſſioris citra multitudinem facta fuit. Illam verò, quæ cum multitudine fit, inflammationem, adhuc autem, & aliam, quæ ſine defectu eſt, & cum potentiæ robore, venæ ſectio ſanat. De eo autem, quod dicitur incidere venas interiores, dictum eſt à me & in libro præcedente, in quo hunc aphoriſmum expoſui: [a] ‖ Vrinæ ſtillicidium venæ ſectio ſoluit: incidere autem interiores.

A 6. Aphor. 36. 50. c

49 [b] ‖ *Ab angina habito tumor, & rubor in pectore ſuperueniens, bonũ, extra enim vertitur morbus.*

B 2. d morb. vbi de angina, itẽ in coacis prænot. Quibuſcunque & fauces, & ceruix, & pectus &c.

Et hic aphoriſmus antea dictus eſt per hæc verba: [c] ‖ Ab angina habito tumorem fieri in parte colli anteriore, bonum. Expoſui autem ipſum in [d] ‖ quarto horum commentariorum. Hic igitur videtur fuiſſe interiectus, volente aliquo adiungere: extra enim conuertitur morbus.

50 [e] *Quibus cerebrum ſphacelatum, id eſt corruptum eſt, in tribus diebus pereunt: ſi verò hos euaſerint, ſani fiunt.*

C 6. Aphor. 37. 50. d

D 4. Aphor. 34. 31. d

E In coacis prænot. Cerebro corrupto &c.

B Sphacelare ſæpius in libro De fracturis, & articulis, pro corrumpere, vſus eſt: hic verò non contingit cerebri corruptionem intelligere, cum adiectũ ſit. Si verò hos effugerint, ſani fiunt. Si enim ſphacelus eſt corruptio ſubſtantiæ vniuſcuiuſq; partis, quæ ſphacelari dicitur, non contingit hunc, qui ita ægrotet, perſanari. Nunquid igitur aliquando abutuntur hoc verbo ad ſignificandum huius diſpoſitionis inceptionem, quæ tamen nondum exactè completa ſit. Talia enim quædam etiam carnoſis partibus in gangrænis accidunt: paſſione ob magnitudinem inflammationis inſenſibilitatem quandam, atq; nigritiem, aut omninò morticinum colorem inferente parti patienti: dicentibus autem nobis illos, qui in paſſionem incidere incipiunt, ad gangrænam ire. Sicuti igitur gangrẽnam ita iam completam, vt pars ſit intermortua, ſanare eſt impoſſibile, dum verò adhuc fit, poſſibile, ſic & ſphacelum. Et quidem partis carnoſæ mortificationem ex magnitudine inflammationis, quam propriè medici Gangrænã nominant, Græci Sphacelum etiã appellabãt. Sic igitur mihi videtur & Herodotus dixiſſe coxã Cambyſis ſphacelari: cerebrũq; ita quiſpiã diceret ſphacelari tantũmodo. Iã verò, ꝑꝑ qd velox in eo mors ſit, manifeſtũ eſt, nimirũ quia, & morbꝰ grauiſſimus, & pars principalis maximè ſit. Quòd ſi æger mori tribus primis diebus nõ anticipauerit, ſed ad diẽ quartũ perueniat, ſperandũ eſt, & morbũ declinare, & vires fortes ita eſſe, vt morbũ omninò ſuperare poſſint.

C *51* *Sternutamentum fit ex capite, calefacto cerebro, humectato eo, quod in capite inani. Aer enim intus contentus extra erumpit. Sonat aut, quoniam per anguſtum ipſi eſt exitus,*

Tales ſermones duo ſignificant, vnũ, quod de omni re propoſita vniuerſaliter dicitur, velut hoc in loco de ſternutamentis: alterũ, quod particulatim de quibuſdã tantũ, velut hic de ſternutamẽtis ex cerebro factis. Primus igitur ſermo talis erit. Omne ſternutamentũ fit ex capite, cerebro calefacto, vel humectato eo, quod eſt in capite inani. Secundus verò. Sternutamentũ ex capite eueniens, fit cerebro calefacto, vel humectato capitis inani: quod verius exiſtit. Non enim omnis ſternutatio fit calefacto cerebro, vel humectato in capite inani. Pennis enim quidã nares irritãtes ſternutãt: & cũ tuſſi ſpiritus deſubter veniens ad naris meatus, cauſa fit ſternutamenti. Præterea opinari ſolum aerẽ, qui ex capite excernitur, eſſe, quod ſonat, eſt manifeſtè falſum. Nam liquidò apparet deſubter ex pulmone elatus aer vniuerſim ſe cõprimente thorace. Sed & antecedente inſpiratione fieri ſternutamentum, natura aggregante aeris copiã ad ſternutamenti generationẽ, ijs, quę dicta ſunt, aſtipulatur. Solum itaq; illud ſternutamentũ, quod habet ſuę generationis principium, naturam appetentẽ excernere flatuoſum ſpiritũ ex capite, hoc modo fit, quẽ docere aggreditur aphoriſmus, neq; fortè hunc omnẽ: nam, quod ait, humectato, ſuperfluũ eſt ad ſternutamenti generationem. Nam, &

D ſi quis humor in capite ſuperabundat, non facit tamen ſternutamentum, niſi in ventũ conuertatur: & hoc manifeſtè videtur in multis, qui, licet copiam humoris per nares excernant, non tamen propterea neceſſariò ſæpe ſternutant. Soli enim ex his ita affectis illi ſternutant, quibus mordax eſt ea, quæ à capite fluit, humiditas, ceu & ſiquid mordax naribus imponas: ſicut enim tuſſis caſus quidã naturalis eſt ad expurgandas eas, quæ ſunt in pulmone, aſperas arterias, ſic & ſternutamentũ manifeſtè videtur expurgare narium meatus. Duplici autem in ipſis exiſtente perforatione, lata quidẽ ad os: per meatus verò tenuiores, ad cerebrũ: quæ quidem eſt ad os perforatio, ab eo, qui deſubter, ſpiritu affertur: qui verò ad cerebrũ meatus pertingũt, ab illo, qui ab ipſo prodit, expurgãtur. Atq;, ſi diligenter aduerteris, videbis ſternutamenta quæ ex capite motus initium habent, leuare caput. Fiunt enim & rarefactis ijs, qui ſunt in capite, humoribus, & naturæ impetu excretis. Rarefieri verò ipſis accidit concalefactis. calefiunt autem natiuo calore excitato, ob cuius imbecillitatem prius erant ſuperfluitates aggregatæ. Cum igitur ait, calefacto eo, quod eſt in capite, inani, maximè quidem intelligendum eſt de eo, quod eſt in ventriculis cerebri: adhuc autem, & de illo, quod ipſum ambit exterius: facile eſt enim, & illi per cerebrum primo quidem ipſos ventriculos, inde verò nares ſubire. Quia verò repentè totus ſimul erumpit, ſonitum edi Hippocrates inquit. Eſt autem commune hoc, vndecunque venerit, ſiue ex pulmone elatus, ſiue ex capite delatus.

52 ‖ *Quicunque hepar circundolent, ijs febris superueniens soluit dolorem.* E In coacis p̃not. Hepar de repentè circũcirca, & cæt.

Verbum, superueniens, indicio est, ꝙ prius, cum circumdolebant ipsi, nõ febricitabant. Si igitur hepar vehementer dolebat, vel propter fortem inflammationem dolebat, vel propter spiritum flatuosum, nõ aderat autem ipsis inflãmatio, alioqui omninò febricitassent: par igitur est, ꝙ flatuosus spiritus sit causa doloris in ipsis. Dolet quidem etiam hepar propter obstructionem, verum medio-
† *Antiquus interpres impressus habet: Magnus dolor ergo sine febre, ex uētositate est grossa, & inflatiua: cui si febris supueniat, sine dubio sua erit cura. Et est optimus sensus: & cũ verbis Hippocratis optimè quadrat.*
criter, & cum quodam ponderis sensu potius, quam vehementis doloris. † Dolor autem vehemens propter flatuosum spiritum, vel inflammationem, maximam scilicet, aut suppuratam, accidit.

53 *Quibus à venis sanguinem mittere confert, ijs verè venam oportet secare.*

Hic aphorismus pars est eius, qui prius dictus fuit in hæc verba: ‖ Quibus medicamentũ epotũ, vel venę sectio confert, ijs verè secare venã, vel purgare medicamẽto opus est. Atq; ideò in quibus- 6. Apho. 47. 52. b
dam exemplaribus non est ascriptus omninò: id quidã libri huius expositores sciunt, bisq; ipsũ scribunt: nonnulli verò, neq; mentionẽ eius omninò fecere. Non admirari verò illos non possis, qui nõ modò bis eundẽ scribunt aphorismũ, verum etiam in eisdem commentarijs eum exponunt, nulla facta significatione, ꝙ ijs, qui antea scripti fuerũt, quidam sunt ex toto ijdem, quidam verò ex par- F
te, cuiusmodi hic est. Quid nam igitur visum fuit, vel ijs, qui hos adiecere aphorismos circa finẽ libri, vel ipsi Hippocrati, vt bis de eisdem faceret mentionem, vel quibusdam expositoribus, qui vnũ aphorismum bis exposuerunt, Deos testor me non posse cõiectari. Nam neq; scriptorẽ ipsum aphorismorum credibile est tantarum rerum obliuione fuisse correptum, præsertim talis cũ fuerit, qualem in omnibus fuisse Hippocratem nouimus: neq; illorum, qui apposuerunt, aut obliuionem, aut malignitatem tantam cogitare possumus, vt propterea bis eadem ascribere voluerit. Adhuc autem magis illos decet expositores admirari, qui, cum bis eosdem exposuerint aphorismos, ne hoc quidem ipsum adiecerunt, secundam se expositionem facere: multoq; adhuc magis illos, qui de eisdem differentes scripsere expositiones in ijs, quæ circa finem, ab illis, quæ per initia dixerant.

54 *Quibus inter ventriculum, & septum transuersum pituita reposita est, & dolorem affers, non habens exitum neque ad alterum ventrem: ijs per venas ad veßicam pituita versa, soluitur morbus.*

Non absq; ratione mihi videtur dubitare Marinus, impossibile existimãs inter septũ transuersũ, & ventriculum pituitam constitui. Desuet enim deorsum vsq; ad ossa pubis. Neq; etiam fieri posse arbitratur, vt in venas traijciatur, sicuti in aqua inter cutẽ, tenuis, & aquosus humor transsumptus excernitur per vrinas. Quare accipiendũ esse inquit, inter septũ transuersum, & ventriculũ, pro eo, G
quod est inter proprium septi transuersi corpus, quod carnosum est, & peritonæi: hoc est interioris mẽbranæ abdominis, verticẽ. Verũ, & si ita intellexerimus ò Marine, trãssumptionem ad venas, similiter facilẽ esse non est possibile. Nã hinc ad renes peruenire per venas, neq; ex eo spatio, quod est sub mẽbrana abdominis interiore, est possibile. Adde, ꝙ omninò impropria foret ventriculi appellationis abusio. Nihil enim est simile ventriculo, & mẽbranę abdominis interiori, cuius gratia eandem participent appellationẽ. Melius est igitur intelligere, sicut omnes intellexerunt, illud spatium ab eo dici, quod est quidẽ infra septum transuersum, sed intra eam membranæ abdominis interioris partẽ, quæ ad epigastriũ attinet: & considerare, an possibile sit illud, quod dicit, cum sciamus, ꝙ viam semper materiebus inuenire naturã Hippocrates opinatur, quando valida fuerit, & si quàm maximè sint quodam modo crassæ, & per angusta foramina debeant permeare: quando & per ossa fieri, inquit abscessus. Videmus autem, & humorem illũ, qui est inter thoracem, atq; pulmonem in suppuratis expui cum tussi: nonnunquam verò, & per cutem sanam existẽtem excidere sanguinem in ossibus, quæ fracta occalluerunt. Non igitur, neque in ea, de qua nunc Hippocrates dixit, pituita impossibile prorsus oportet arbitrari ad vrinæ vias fieri transsumptionem. Verum & hoc ipsum agi à natura contingit paulatim pituitam extenuante, quemadmodum pus in suppuratis. H

55 *Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, ijs venter aqua repletur, & moriuntur.*

Aptissimum hepar est, vesicas quasdã aqua plenas, hydratidas græcè appellatas, in ea, quæ ipsũ ambit exterius, mẽbrana generare. Videtur itaq; & in iugulatis aĩalibus hepar his aliqñ plenũ. Siqñ igitur cõtingat eas vesicas rũpi, effundiť aqua ad locũ mẽbranę abdominis interioris, epigastrio, i. parti supra ventrẽ positę rñdentẽ, in quo ẽt aqua hydropicorũ cõgregatur: in omentũ aũt nõ potest aqua effluere, nisi aliquo modo ipsũ exedatur: est enim solidũ, & firmum vndequaq;, ita vt nihil in ipsum ex aliqua parte possit incidere, nisi ex vẽtriculo, colo, ac liene, illisq; partibus, vnde ipsũ enascitur. Vel igiť vult omentũ exedi, qua parte vicinũ est hepati, hoc est dextra: vel in omẽtũ intelligere oportet, hoc est ad ipsius locũ. Ventrẽ aũt aqua impleri, nõ de illo vẽtre dictũ est, in quo cibi recipiũtur, sed de tota cauitate, q̃ est infra thoracẽ: secũdũ qd̃ significatũ, ventrosi nominãtur, & mulieres dicũtur gestare ventrẽ. Mori aũt eos, q̃bus hoc in loco aqua colligitur, considerandũ, an perpetuò sit verũ, an magna ex parte. Seruantur enim aliqui aqua inter cutẽ laborãtes, quamuis, & hic locis ipsis aqua repleatur. Sed neque impossibile est, sicuti in illis, & per medicamenta aquositates purgantia, & per epithemata, hoc est impositiones, eorum, quæ vim habent ciendi vrinam, & in

vapores

A vapores ſoluendi humorem talem, ſic & in his fieri curationem.

56 ‖ Alyce, ideſt anxitudo, oſcitatio, horror: vinum æquale æquali † potum ſoluit ægritudinem.

1. Epid. ſect. 6. † ὕδατι, ideſt aquæ, eſt aliquibus cod. græcis.

Solechophanes viſa eſt quibuſdã rationabiliter figura ſermonis, atq; ideò nõnulli caſu accuſatiuo ſcripſere: Anxitudinẽ, oſcitationẽ, horrorẽ, vinũ æquale æquali potũ ſoluit. Nihil autẽ refert ad præſens, vtrauis ſcriptura aphoriſmus exponatur. Primum enim illud ſcire nos oportet, ꝙ alycẽ nominauit, quã multi Græci halen appellant: deinde, quę ſit faciens hunc caſum diſpoſitio. Dicũt igitur ἀλύειν, ideſt anxitudinẽ habere illos ſanos, qui ſemper pręſentibus moleſtãtur, & ab vno negocio, atq; actione ad aliã tranſeunt. Eodẽ modo, & ægros illos, anxios eſſe, qui accubitũ non ferẽtes, iacendi figurã cuariant, quia ſemper præſens aggrauat eos. Hoc verò præcipuè illis euenire cõſueuit, quibus in ore ventriculi (quod abutẽtes vocabulo, ſæpe ſolẽt ſtomachũ nominare) humiditatis proprietas quædã cõtinetur, vẽtriculo moleſta, quæ neq; multa eſt, neq; in vẽtriculi fluitat cauitate,
A.l.1.ſ.3.d. 2.c.13.f.65.g ſed eã ipſæ imbibere tunicæ. Sed & oſcitare, ſicuti, & pandiculari, contenta aliqua in muſculis (per quos voluntarij quoq; fiũt motus) vel humiditate flatuoſa, vel ſpiritu vaporoſo, fieri eſt à nobis demonſtratũ. Horror autẽ prauis humoribus per cutẽ currentibus accidit. Liquet autem, ꝙ nũc à no-
B bis habetur ſermo de horrore, qui ex corpore prouenit inſalubri, nõ de illo, qui cauſam extrinſecus habet. Singula igitur hæc, quę dicta ſunt, potus vini meracioris ſanat. Moderatã autem temperaturam ipſe monſtrauit inquiens: Vinum æquale æquali potũ. Vult enim æqua portione aquæ vinum temperari, vt partim quidem pellat, & euacuet ex materia infeſtante, quicquid ceſſerit vini motui cum impetu lati, partim autem, quod reliquum fuerit, temperet. Calefacit enim vinũ, vt nouimus, corpus totum, citòq́ue mouetur in omnes partes, & cum hoc omnes humores optimos reddit.

57 Quibus in vrinario meatu tubercula fiunt, ijs ſuppuratione facta, & eruptione, ſoluitur dolor.

Et hunc aphoriſmum in præcedentibus Hippocrates ſcripſit, nosq́ue ipſum expoſuimus in hæc verba ſcriptum: ‖ Quibus in vrinaria fiſtula tubercula naſcuntur, ijs ſuppuratione facta, & eruptione, ſolutio. 4. Aph.82.37.a

58 ‖ Quibus cerebrum aliqua ex occaſione concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri.

1. de Morbis, haud longè à principio, Et ſi cerebrum concuſſum fuerit &c. et in Coacis prænot Quibus cerebrum concuſsum fuerit, &c.

Etiam in hoc aphoriſmo in quibuſdã exẽplaribus poſſumus inuenire verbum, mutos, ſcriptum numero plurali, caſu accuſatiuo: in quibuſdã verò mutũ numero ſingulari, per modũ figuræ ſolœcophanis. Sed neq; hoc loco quicquã ad præſentia refert, modò nouerimus, ſæpe conſueuiſſe Hip-
C pocratem ab vno accidente notiſſimo, vocis amiſſione, nominare, & oſtendere illos, qui neq; vllum alium motũ ſeruant ſecundũ electionem, neq; quicquã omninò ſentiũt, ſed iacent eodẽ modo, quo apoplectici, ſine ſenſu pariter, & motu. Fit autẽ hoc, & propter alias cauſas: nunc verò concuſſionis cerebri Hippocrates meminit, ipſamq́; talẽ ait totius corporis diſpoſitionẽ ſequi. Concuti autẽ hoc modo cerebrũ contingit, propter aliquẽ casũ totius corporis violẽtũ ex locis altioribus factũ. Tales enim caſus ſolent, & in ſpinæ vertebris facere concuſſionẽ, qñ ipſarũ harmonia, ideſt coagmẽtationes fuerint cõmotæ, & ſpinalis medulla, quę in earũ cauitate cõtinetur, laborauerit, valdèq́; cõcuſſa periculũ adduxerit, ne quis neruus eorũ, qui ab ipſa naſcuntur, abrumpatur: id quod non minus in ipſo quoq; fit cerebro, & tanto magis, quãtò plus vacui loca habẽt, quæ ipſum circunſtant: magisq́; etiã in ſenioribus, quẽadmodũ in diſſectorijs tractationibus diximus. Cõtrahit autẽ ſe vis aĩalis in ſeſe talibus diſpoſitionibus, à motu periculoſo moleſtata, atq; idcirco quieſcit. Proceſſuũ verò nonnulli quidẽ ſufficienter tendũtur; quidã verò aliqua ex parte diſtrahũtur: atq; interim, donec ſe rurſus vis animalis collegerit, mutũ, atq; immobile totũ iacet, quod ita afficitur, animal. Si verò cerebrũ auelli contigerit, aut aliquã eius partem conuelli: qui ita patiuntur, non amplius reſtituuntur.

7. Apho.59. 59.d 2. Apho.16. 12.g D *59 ‖ Corporibus carnes habentibus humidas, famem adhibere conuenit. Fames enim corpora ſiccat.*

Quòd omnia, quę exiccant, ſint paſſionũ humidarũ remedia, manifeſtum eſt: ſiquidem ‖ cõtraria contrariorum remedia ſunt. Quòd autẽ, & fames ex accidenti corpora exiccet, nõ eſt dubiũ. Siquid enim defluat à corpore, ſicuti, & antea dixi, nec inſuper ab alimẽto ſuppleatur id, quod fuerit euacuatum, neceſſarium eſt corpus effici ſiccius. Liquet enim, ꝙ in cuiuſq; animalis corpore prius illæ partes abſumuntur, quæ ſunt humidiores, quãdo & ipſe defluxus idcirco fiat, quia corpus extenuatur, atq; in vapores reſoluitur: idq́; duplici de cauſa, extrinſecus quidem ab aere ambiente: intus verò à calore natiuo. Quæ autem per hyemem latent animalia, cùm neq; extrinſecus calefiãt, & neq; intrinſecus, vel nihil prorſus, vel parum omninò diſſoluuntur: atq; ideò nonnulla eorum ne alimento quidẽ vllo penitus egent, nonnulla verò minimo prorſus. Poſt præſcriptos aphoriſmos alij duo ferè in omnibus exemplaribus inueniũtur, quorum huius libri expoſitores ferè omnes meminere: quidam etiam ipſos expoſuere, ſed aliter, atq; prius fecerant, ne hoc quidem ſolum adijciẽtes, quòd ijdem aphoriſmi ſuperius ſint ſcripti. Nos verò in quarto commentario illos expoſuimus, parum verbis ab iſtis differentes. Alter enim eorum, qui nunc ſcripti ſunt, ſuperfluo adiectum habet, Vt deuorare non poſſit, niſi vix. Alter verò contra non habet verbum, vix: vt prior quidem ſit talis. in Lib. De Flatibus circa principium.

Si à febre habito, tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repentè ſuperueniat, & nõ poſſit de-

uorare, niſi vix, lethale. Secundus verò ſic. *Si à febre habito collũ conuertatur, & deuorare non poſsit:* E
tumore non exiſtente in collo, lethale. Priores verò, quos dixi in quarto horũ commentariorum fuiſ-
4. Aph. 34. 31. b ſe expoſitos, ita ſe habebant: ‖ Si à febre habito, tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio re-
4. Aph. 35. 31. c pentè ſuperueniat, lethale. Deinde, qui deinceps ſequitur: ‖ Si à febre habito collum cõuertatur, &
vix poſſit deuorare: tumore non exiſtente in collo, lethale. Quod igitur in priore aphoriſmo dictum
eſt ſuperfluere, nunc conſideremus. Etenim id fieri vidimus, vbi ægri omninò exitialiter à morbo
haberentur. Quare, ſiue nullo modo poſſint deuorare, ſiue vix, non exiſtente tumore in faucibus
(nam hoc licet perſpicuò cognoſcere, ſi plurimum os aperiatur, & lingua verſus mandibulam infe-
riorem præmatur) in tali, inquam, conſtitutione, ꝙ difficulter deuoretur, cauſam eſſe ſuſpicandum
communionem tunicæ, quæ ſubnata eſt ex partibus gulæ, & gutturis interioribus. Nam oſtenſum
eſt hanc, cibo os permeante, ipſam quidem trahi inferius, guttur verò totum retrahi ſuperius. Tu-
meſcente igitur in gutture inflammatione, nonnunquam quidem nullo modo, quandoq; verò vix
ventriculum ſequitur attrahentem, atque ob hanc cauſam, vel nullo modo deuorant, vel vix.

60 Vbi in toto corpore mutationes, & corpus refrigeratur, & rurſus caleſit, aut calorem alium ex alio F
commutat, longitudo morbi ſignificatur.

Et hunc aphoriſmum in quarto commentariorum expoſuimus, ijſdem ferè verbis ſcriptum, quibus, & hic. Eſt enim ſcriptura talis: ‖ Et vbi in toto corpore mutationes, & ſi corpus frigeſcat,
4. Aph. 40. 32. d vel rurſus caleſcat, & ſi alius ex alio color fiat, morbi longitudo ſignificatur.
Et in lib. de Iudicationib. circa medium.

61 Sudor multus calidus, vel frigidus ſemper fluens, humorem abduci, robuſto quidem ſupra, debili verò infra, ſignificat.

Antea alium aphoriſmum in quarto horum commentariorum expoſuimus hoc modo ſcriptum:
4. Aph. 42. 32. e ‖ Sudor multus calidus, vel frigidus ſemper fluens, frigidus maiorem, calidus minorem morbũ ſignificat. Et taliũ ſudorũ diximus eſſe diſpoſitionem, multitudinẽ humiditatis, quæ in ægri corpore continetur. Propterea, qui nũc proponitur aphoriſmus, abduci præcipit ſuperfluum humorem, robuſtis quidem ſupra, hoc eſt per vomitus: debilibus autem infra, quod & ipſum ſignificat, per alui ſubductionem. Quòd quidem igitur ſemper ſit neceſſarium ſuperfluas corporis humiditates euacuare, planè eſt manifeſtũ. An verò robuſtis ſupra tãtum, debilibus verò infra, mihi dignũ videtur animaduerſione: nam fortè melius eſt, nõ hac ratione diſtinguere remediorum vſum, ſed vt in tractatione curatiua de talibus omnibus fuit à nobis diſtinctum. Quare & hunc aphoriſmum arbitror fuiſſe aſcriptum. Poſt ſupraſcriptos aphoriſmos, alij tres inueniũtur in pluribus exemplaribus, qui G
pariter, & ab expoſitoribus ſcripti ſunt, & parum verbis euariãt ab illis, qui in quarto horum commentariorum habentur. Scribunt autem eos hoc modo. *Febres, quæcunque non intermittentes, tertia die fortiores fiunt, periculoſæ: quocunque autem modo intermiſerint, ſignificant, quòd non ſunt periculoſæ.* ‖ *Quibuſcunque febres longæ, ijs, vel tubercula, ad articulos, vel dolores decumbunt.* ‖ *Quibuſ-*
4. Aphor. 43. & 44. & 45. 32. e. fg *cunque tubercula diutina, aut in articulos dolores ex febre decumbunt, ij cibo pleniore vtuntur.* Liquet autem, quòd hi interiecti fuerunt, à prioribus nihil, aut parum admodum verbis differentes: nos verò ipſos expoſuimus in quarto horum commentariorum.

62 Siquis cibum febricitanti dederit: vt ſano robur, ſic laboranti morbus.

Scribitur autem & ſic aphoriſmus: Siquis febricitanti cibum dederit, ſano quidẽ cibus eſt, laboranti verò morbus. Vtraq; verò locutio ab ea interpretatione, quæ ſecundũ naturam eſt, ad eã, quã cacozelon nominant, receſſit: neſcio quid ſibi volentibus illis, qui ita libri finẽ tam varijs modis diſpoſuerunt, nonnulla quidem eiſdem verbis ſcribentes, quibus ipſe antea vſus erat, nonnulla verò paululũ commutantes, aliqua verò tota interponentes, veluti hunc propoſitũ aphoriſmũ, qui neq;
2. Aph. 10. 12. c propè accedit ad Hippocratis interpretationẽ. Ipſe ſiquidẽ prius dixit: ‖ Non pura corpora quantò H
2. Aphor. 811. h magis nutries, magis lædes. Et, ‖ ſi ex morbo cibum aſſumens aliquis non corroboratur, ſignificat corpus pluri vti alimento: Si verò cibum non aſſumente hoc fiat, ſignificat, ꝙ euacuatione indiget: & quædam alia huiuſcemodi, quæ germanam, natiuamq; habent interpretationẽ. Qui verò propoſitum appoſuit aphoriſmum, male æmulando, in cibo dixit: Qui ſano robur, hic laboranti morbus. Vult enim dicere cibum robur quidem in ſanis efficere, nocere autem ægris: vel, per Iouem, ſanis quidem augere robur, morbum verò laborantibus. Abſurdè autem id interpretatus eſt, inquiens, cibum ipſum robur eſſe ſanis, morbum verò laborantibus: qui neque robur eſt, ſed roboris effectiuus: neque morbus, ſed morbi effectiuus, vel quod rectius diceretur, auctificus.

63 Quæ per veſsicam excernuntur, inſpicere oportet ſi talia, qualia ſanis excernuntur. Quæ igitur minimè ſimilia ſunt his, hæc morboſiora: quæ verò ſunt ſanis ſimilia, hæc minimè morboſa.

Omnia, quæ ſunt ſanis ſimilia in toto corpore, dictum eſt ab Hippocrate, & in ‖ Prognoſticis, & in omnibus alijs libris bonum aliquod ſignificare: quæ verò diſſimilia, contrariũ. Hoc igitur nunc
in Progn. com. 1. t. 5. 4. 190. g conatur dicere, qui hunc compoſuit aphoriſmũ. Suſpicor enim neq; hunc eſſe Hippocratis, coniectans ex ipſa elocutione, quæ non habet eandem cum Hippocratica formam, & ex dictis ipſis, quæ non æquè ſunt, vt ipſius auctoris alia, exquiſita. Cũ igitur inquit, Quæ minimè ſimilia ſunt his, hęc

morbo-

A morboſiora:quis non reprehenderet ipſum dicentẽ illa morboſiora,pro eo quod morboſiſſima,aut ſummè morboſa? Nam verbũ,minimè, cum quadã exuperantia dicitur, & multã ſignificat ad id, quod eſt præter naturã,euerſionem. Vnumquodq;enim,quod præter naturã eſt, quantum receſſit ab eo,quod ſecundũ naturã,tantũ habet prauitatis. Quæ igitur minimè ſunt ijs,quæ ſecũdũ naturã ſe habent,ſimilia,ſunt ijs, quæ ſunt ſecundum naturam, maximè contraria, & ideò morboſiſſima.

64 Et quibus deiectiones ſi ſtare permiſeris, & non moueris, veluti ſtrigmenta ſubſiſtunt: & ſi pauca, paucus eſt morbus: & ſi multa, multus: ijs confert alui purgatio: quod ſi aluo non purgata dederis ſorbitiones, quanto plures dederis, tanto magis nocebis.

in Lib. De Iudicationib⁹. Alui egeſtiones ſi in idem concedere, ac conſiſtere permiſeris: &c.

Per aluũ exeuntia ſolet Hippocrates deiectiones, ac ſubductiones (græcè ὑποχωρήματα, & διαχωρήματα) nominare, & propterea quidã hoc loco acceperũt eius ſermonem eſſe de ijs, quæ per aluum euacuantur. Verum his aduerſantur verba illa, quæ in ſermone proponuntur, ſi ſtare permiſeris, & non moueris. hoc enim propriè cõuenit humidis: atq; ideò alij rurſus de vrinis eundẽ accepere ſermonẽ. Vtriq; verò rurſus diuiſi: aliqui ſcribunt, inſiſtunt: aliqui verò, ſubſiſtunt. Neutrũ autẽ horum verborum vrinis repugnat, quia & per ea, quæ ſubſiſtunt, & per ea, quæ inſiſtunt, conſueui-
B mus, & præſentium, & futurorum etiam aliquid cognoſcere. In alui autẽ excremẽtis, verbũ inſiſtere, cõpetit quodã modo magis. Neq; enim ſicut in vrinis prompta eſt, atq; expedita ſubſiſtentiũ cognitio, ſic & in alui contingit excrementis. In vrinis etenim, & ipſum vas ex vitro factum oſtendit eorum, quæ ſubſiſtunt, naturã: & ſi in alio vaſe etiam continerentur, poſſumus id, quod ſupernatat, abijcientes, ſola ſubſiſtentia, relinquere: in alui autem excrementis, neutrum probabile eſt. Rurſus, id, quod deinceps dicitur, veluti ſtrigmenta, ijs, quæ per aluũ excernuntur, congruit: illis verò, quæ quouis modo vrinæ inferuntur, ſiue ſuperius, ſiue inferius, non congruit. Nam quædã ſtrigmentis ſimilia per aluum ſæpius excernũtur: & ita ea non modò Hippocrates, ſed etiam alij medici nominare conſueuerunt, non tamen in vrinis. Hic igitur tam nominum, quã verborum vſus improprius oſtendit præſentem aphoriſmum interiectũ fuiſſe. Adhuc autem magis, cum dicit, his cõferre alui purgationem: neq; enim ſimpliciter, neq; quouis modo illi, cuius ſtrigmentis ſimilia alui excrementa ſunt, confert aluum purgare: ſicuti neq; ij, qui ita affecti ſunt, neceſſariò lædũtur in aliquo, ſi cibum acceperint. Videmus ſiquidem, cum alui inferioris excrementa bilioſa fiunt, quædam ſimilia ſtrigmentis per aluum excerni, in quibus neq; omnes lædũtur, ſorbitiones accipientes, neq; prius eos purgare eſt neceſſariũ, modò iam, quicquid bilis ineſt, fuerit euacuatum. Adhuc autem magis,
C ſi vrinis aliquid inferatur, quod ſit veluti ſtrigmenta, purgare nõ conuenit. Accedit ad hoc, ꝙ difficile eſt formam agnoſcere, qualem eſſe velit eorum, quę veluti ſtrigmenta inferuntur vrinis. Verũ, qui hos aphoriſmos interpoſuerunt, mihi videntur ad hunc finem eos compoſuiſſe, vt ſermo confunderetur, tanquã ænigma quoddam, & multa indigeret inquiſitione, in qua ſe ipſos eorũ, quę dicuntur, expoſitores cõſtituentes, apud adoleſcentes laudẽ aſſequerentur. Quòd aut oẽs obſcuri ſermones dent ſophiſtis garrulitatis occaſionẽ, fiet tibi in ipſo aphoriſmo manifeſtum. Quidam enim eorum, qui eum expoſuere, aiunt, non vetare Hippocratẽ, quin dentur ſorbitiones hoc modo affectis, ſed plures ſorbitiones, cũ dicat. Quanto plura dederis, magis lędes quaſi non etiã alij, quicũq; indigent ſorbitionibũs, non lædãtur à pluribus, vel quaſi non conſequatur ad illũ, qui dicit, Quantò plura dederis, magis nocebis: putare ex paucioribus minorem fore lęſionem. Verumtamen propter malum interpretationis modũ, ſophiſtis datur facultas inueniendi ſolutiones, & magis, quando licuerit addere aliquid, vel adimere, & ſcribendo tranſponere, quod in obſcuris ſermonibus facere conſueuerunt. Statim enim in hoc aphoriſmo quidam ipſum exponentes, coniunctionem, &, adijcientes, quod alij ſequentis aphoriſmi fecere principium, id huius finem conſtituunt, vt ſermo ita ſe habeat. Si verò aluo non purgata dederis ſorbitionem, quanto plures dederis, tanto magis
D nocebis: & quibus infra cruda deijciuntur, quantò videlicet plura dederis, magis lædes: deinde aliud initium facientes ſcribunt, quòd, vbi atra bilis ineſt, ſi plus, maior eſt morbus: ſi minus, minor. Plures verò expoſitores aliter exponunt, & ſcribunt eo modo, quo ſubſcriptum eſt.

‖ *Quibuſcunq; cruda infra deijciuntur, atra bilis ineſt: ſi plura, maior: ſi pauciora, minor eſt morbus.*

in eodem. Quibus verò in egeſtione inferrè bilis atra. &c.

Dictũ autẽ eſt antea, ꝙ & aliæ quędam ſcripturæ ſunt: licitũ eſt enim in obſcuris vnicuiq; pro arbitrio ſcribere, cũ nulla lex ſit tranſcribentibus poſita. Sæpius autẽ non propter obſcuritatem, ſed propter ſermonis falſitatẽ coguntur aliquid addere prius inuentis, aut adimere, aut ſcripturã tranſponere: veluti exempli gratia in hoc aphoriſmo, cuius verba primi expoſitores aphoriſmorum, ſicuti Herophilus Bacchius, & Heraclides, ac Zeuxis empirici, in hunc modum ſcripſerunt: Quibuſcunque inferius cruda deijciuntur, atræ bilis ſunt: ſi plura, pluris: ſi pauciora, paucioris. Quia verò hic ſermo particulare quiddam explicat, dictus autem eſt tanquam vniuerſalis, ideò præbuit dubitandi occaſionem: ſed id, quod dicitur, quantum ad verba attinet, nullam habet quæſtionem, cũ eorum ſcriptor velit oſtendere, quibus cruda deijciuntur, in eorum inſtrumentis, quæ concoquendi vim habent, eſſe atram bilem, ex qua refrigerata deterius concoquunt. Modus incoctionis eſt, qui à cruditate fit: cui flaua bilis contrarium agit: nam, quæ propter eam incocta remanent, nidoroſa fiunt. Quidam verò, & hunc ſermonem etiam de vrinis dictum arbitrantur.

65 Excreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, sanguineæ, biliosæ, & fœtidæ, omnes malæ: cum verò bene excernuntur, bonum est, & per veßicam: & vbi aliquid secedens steterit non purgatum, malum. E

4. Aph. 47. 32. h Et hic aphorismus supra scriptus est, hoc modo: ‖ Excretiones in febribus non intermittentibus liuidæ, sanguineæ, fœtidæ, omnes malæ: sed, si bene excernuntur, bonum est, & per aluum inferiorem, & per vrinas: Si verò aliquid per hæc loca excernitur, quod non conducat, malum. Nos verò ipsum exposuimus in quarto horum commentariorum.

66 Corpora oportet, vbi quis purgare voluerit, fluida facere: & si supra, sistere aluum: si verò infra, humectare.

2. Apho. 9. 12. a Et huius sermonis pars prior fuit in ‖ præcedentibus scripta, non adiecto verbo, supra, & sequentibus, quæ quispiam volens adijcere hoc in loco, rursus scripsit aphorismum cum expositione, per quam verus esset. Quòd autem sit altera expositio verior, quam nos multa experientia inuestigauimus, dictum est superius in secundo commentariorum.

2. Apho. 3. 11. e *67 ‖ Somnus, vigiliæ, vtraque modum excedentia, morbus.* F

3. de Locis affect. 4. 16. g in 1. Pror. cō. 2. 48. 4. 175. d

Et hic aphorismus in quibusdam exemplaribus fuit interiectus, qui ‖ prius dictus est totus eisdem verbis, præterquàm in fine: hic enim morbus, illic autem malum scribitur, quæ scriptura est longè melior.

68 In febribus non intermittentibus si exteriora frigent, interiora vrũtur, & febris habeat, lethale.

4. Aph. 48. 33. a Et hic aphorismus imprudenter scriptus est, cum melius ‖ supra dicatur sine verbis illis, & febris habeat. Nam cum in principio dixerit, in febribus non intermittentibus, vana est rursus in fine sermonis adiectio, Et febris habeat.

69 In febre non intermittente si labrum, aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertitur, si non videat, si non audiat, & iam debilis sit: quicquid horum fuerit, mors propè est.

4. Aph. 49. 33. b Et hic aphorismus antea dictus est, his verbis: ‖ In febre non intermittente, si labrum, aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertitur, si non videat, si non audiat, & iam debilis sit: quicquid horum fuerit, mors propè est. G

1. de Morbis, haud longè à principio, vbi de morbis, qui in alios morbos transeunt. *70 ‖ A pituita alba, aqua inter cutem superuenit.*

Quod dicitur, tale est: Quibus in vasis, & in totius corporis habitu multa pituita alba fuerit acernata, ijs aqua inter cutem (quæ leucophlegmaticas ab alba pituita nomen habet) superuenit.

71 Ab alui profluuio, difficultas intestinorum.

A communi videlicet subaudire oportet, superuenit, abrasis paulatim intestinis, deinde in profundum malo subeunte, atque ita vlceratis. Prius verò in aphorismo legitimo melior scriptura est hoc modo: ‖ A sincera deiectione, difficultas intestinorum: & nos hunc aphorismum exposuimus in sexto horum commentariorum.

Supra Aph. 23. 55. e

1. de Morbis, haud longè à principio. *72 ‖ A difficultate intestinorum, lenitas intestinorum superuenit.* 6. Apho. 43. 51. b

Et hic aphorismus est pars prius dicti, per hæc verba: ‖ Qui lienosi à difficultate intestinorũ corripiuntur, ijs superueniente longa difficultate intestinorum, aqua inter cutem superuenit, aut læuitas intestinorum, & pereunt. Nos verò ipsum exposuimus in sexto horum commentariorum.

73 A sphaceliſmo, abscessus ossis. H

A communi hic quoque subaudiendum est, superuenit. Vtrum verò ad ossis sphaceliſmum ipsius ossis sequatur abscessus, vel carnis circunstantis, non manifestauit. Vtrunque autem potest esse verum.

74 A sanguinis vomitu, tabes, & puris purgatio supra. A tabe, fluxio ex capite: A fluxione, alui profluuium. Ab alui profluuio, astrictio purgationis superioris. Ab astrictione mors.

In pluribus exemplaribus, & apud plures expositores scriptum est: A sanguinis vomitu corruptio. In quibusdam tamen exemplaribus hæc habetur scriptura: A vomitu sanguinis, tabes. Videntur autem, hæc ex pluribus Hippocraticis enunciationibus fuisse collecta, & corruptè composita, ab illis præcipuè aphorismis: ‖ A sputo sanguinis, puris sputum, & fluxus: cum verò sputum retinetur moriuntur.

Supra Aph. 15. & 16. 55. a

75 Qualia fuerint veßicæ, aut alui excrementa, & ex carnibus, & sicubi alibi à natura corpus exierit, si parum, paucus est morbus: si multum, multus: si valdè multum lethale est.

Hic vltimus aphorismus in multis exemplaribus scriptus est, in quibusdam verò, & alij adiecti sunt eodem modo, quo & illi omnes, quos decurrimus ex legitimis ita fraudulenter concinnati

A nati, vt nonnulli eisdem verbis scribantur, nonnulli parum euarient, nonnulli parua facta adiectione similes sint ijs, quos scripsit Hippocrates: quare ne ipsos quidem duximus adijciendos: nam neq; hic nunc propositus aliquid plus nobis ostendit ijs, quæ sæpius Hippocrates manifestauit. Sed & modus explicandi haudquaquam Hippocrati conuenit. Nam qualia vesicæ fuerint aut alui excrementa, redditione indigent. Summa tamen (vt dixi) vera est: nam, si paruus sit à natura exitus in quauis parte, minorem morbum: si verò plus, maiorem: si verò admodum multus sit à natura recessus, mortalem debemus morbum iudicare.

SVbscriptus aphorismus est in antiquis codicibus græcis. & in translatione veteri adest expositio Galeni, quàm hic posuimus.

APHORISMVS.

B *In letargo tremor, malum.*

GALENI EXPLANATIO.

Lethargia est apostema in puppi cerebri ex materia phlegmatica generatũ. Tremor igitur in ea malum est: significat. n. materiam propter incontinentiam sui ad neruos motiuos deuenisse, qui à parte posteriori sunt magis, vt dictum est alibi: ex cuius infusione nerui sunt remolliti: vt spiritu non omninò, sed aliqualiter deficiente, nec neruis, vt in paralysi, omninò remollitis, virtute regitiua membra sursum ferantur: & quia nerui remolliti non sufficiunt dare membris sufficientem, & firmam sedem, & stabilem, iterum sua grauedine descendunt: ex quibus motibus contrarijs fit tremor. Vel in lethargia fit tremor, quia materia ventositatis resoluta, meningas, & neruos, qui ab eis oriuntur, mouet & concutit: vnde tremor fit.

PHILOTHEI EXPLANATIO.

Lethargus passio est in cerebro consistens, ex humida frigidaque materia generationem habens, ex qua etiam difficilis expergiscentia vnà cum spiritus animalis imbecillitate prouenit. Cæ-
C terum cum febre debili passio hæc fit. Si igitur in lethargo tremor appareat, malum est, vel etiã periculosum: indicat. n. tantam esse frigidam materiam, vt & dorsalis medulla particeps ipsius fiat: indeq; neruosum genus ob repletionem spasmo corripiatur. Alius quidam aphorismorum explanator tremorem in lethargo malum esse dicebat, propterea quòd immodicam siccitatẽ significet.

ET infrascriptum aphorismum vnà cum explanatione (quæ quamuis ad Galenum referatur, minimè tamen ipsi tribuenda est) in antiquo codice græco in fine huius septimæ particulæ inuentum tibi traduximus. idem aphorismus in sexto epidemiorum sectione quarta habetur, & à Galeno exponitur.

APHORISMVS.

6. Epi. cõ. 4. t. 20. 3. 185. b

‖ *Aquæ potio, & Vigilia vorax.*

EXPLANATIO.

D Hic vltimus omnium aphorismus scriptus est: inueniuntur tñ in alijs libris alij quoque aphorismi post hunc scripti, qui Hippocratis ne, an Polybi, an alterius cuiusdam viri sint, haud scio: scribũtur certè. Exponẽdũ autem est, quid & hic aphorismus dicat. Ait. n. quòd aquæ potio & vigilia βορὸν, & λαιμαργὸν. i. vorax & edax est. Scribitur autem non his tantum verbis, in alijs codicibus, sed & alio etiam modo. Aqua vorax, vigilia vorax. Sciendum autem aquam nutrimentum esse non propriè, sed per accidens* βορὸν. n. proprie dicitur ipsum nutrimentum: aqua autem, frigida cum sit, tum calidam intemperiem in stomacho existentem, tum inappetentiam ab illa intemperie prouenientem expugnat: nam aquâ oblata stomachum refrigerat: dum autẽ ipse refrigeratur, contrahitur: dumq; contrahitur ac veluti inspissatur, alimentum requirit: moxq;, dum appetit, cibaria ingerimus, quæ postea alterata ac in chylum redacta: per venas meseraicas in iecur asportantur: illicq; sanguinis naturam nacta, in totum deinceps distribuũtur corpus, à vena, quam à caudicis similitudine stelechiæan nominant, nutritum. Nutrimentum autem est eius, quod iam dissipatum ac deperditum est, restitutio. At verò etiam aqua post vigiliam sumpta nutrimentum est primaria ratione. Nam vigilia corpus exiccat ac calefacit: frigidum autem & humidum siccitati, & caliditati contrarium est. epota ergo aqua corpus nutrit: nam, cum à siccitate, & caliditate asportetur, & facilè attrahatur, nutrimentum fit.

* Videtur hic βορὸν accipi pro comestibili.

GALENI

E

GALENI ADVERSVS LYCVM,

QVOD NIHIL IN EO APHORISMO HIPPOCRATES PECCET, CVIVS INITIVM, ‖ QVI CRESCVNT PLVRIMVM HABENT CALORIS INNATI.

1. Apho. 14.
F Ext. ord. 7. 2

Iulio Alexandrino Tridentino interprete.

Ex postrema recognitione interpretis ad veterum exemplarium græcorum fidem.

Lycum non rectè laudare, aut redarguere Hippocratem potuisse, quòd ne elementa quidem artis ipsius tenuerit. CAP. 1.

VM in Hippocratem nulla in se conflata hominum inuidia scripserit cũ Lycus, tum cuicunq; collibitũ hoc est, longè adhuc minore eos onerandos inuidia existimo, si qui, quæ perperam in illũ congeruntur crimina, diluere valens, veluti apud vtrorumq; libros in iudicio lecturos, defensionem paret, præsertim cum qui accusat, antequã ea, quæ dicuntur, discendo percipiat, audacius agit, qui verò defendit, in veteris magistri placitis exercitatus sit. Commentarios itaq; scripsit quidẽ Lycus Hippocratis aphorismos exponentes, vtrobiq; autem hominis placita malè G
accipit, & cum reprehendere, & cum eorũ, quæ ab illo dicũtur, nonnulla laudare se putat, nec minus, in quibus contradictionẽ molitur: nam, nec quæ ab eo laudantur, inter Hippocratis placita ponuntur, verum Lyci commenta sunt, & per quæ contradicit, apertè seipsum prodit, Hippocraticæ artis ne elementa quidẽ tenere: cui verò elementorum scientia non adsit, multo is sanè minus artis illius syllabas, aut eorum, quæ ab ea procedunt, aliquid nouerit. Itaq;, si primus ego aut vnus demum essem, qui censere Hippocratem dicerem ex calido, frigido, humido, ac sicco animantium cõstare corpora, minus fortasse audacter Lycum accusarem, & antequam Hippocraticæ artis elementa teneret, librorum ipsius scribere enarrationes aggrederetur: neq; enim, aut eos, qui alienis placitis nomen dedere, aut ne principia quidem artis vtilia agnoscunt, explanare aphorismos decet, sed quemadmodum ab ineunte ætate didicere, eius rursus probant, aut damnant placita. Lycus autẽ Hippocraticę artis ignarus adeò est, vt, cũ primas commentariorũ eius in aphorismos expositiones perlegissem, Deos testor omnes, non potuisse me reliquæ libri parti percurrẽdę animũ adhibere, adeò mihi visus est à veteris magistri sentẽtia aberrare. Cũ verò amicorũ cuidã visum fuisset, vt ijs, quæ ab illo in aphorismo, in quo ait, Quæ augẽtur H
plurimũ habẽt caloris innati, scripta sunt, aures accommodarẽ, deinde alij etiam quàm plurimi me hortarentur, vt eius obiectionibus respondẽrem, hac ductus necessitate, scribere ista aggressus sum.

Hypotheses pro multiplici corporum caliditate asseueranda. CAP. 2.

SEd, quò facilius, quæ ab illo dicũtur, & à nobis dicenda aduersus ea sunt, intelligant, qui ferre de re hac sententiam debent, præfari pauca quædam oportet. Calorem inesse nobis in aperto apud omnes est: vtrũ autẽ ex cordis, atq; arteriarũ motu generetur is, an verò, quemadmodũ connatus cordi motus est, ad eundẽ etiam modum se habeat calor, diuersa de his sentire medici. Cęterum, si quis est, qui perdiscere scientificè cupiat animantiũ cunctorũ generationis primordia calidum esse, & frigidũ, & siccũ, & humidũ, vnum his conscriptum à nobis librũ habet, in quo, quid de hoc Hippocrates sentiat, explicamus demonstramusq;, cui quidem titulum fecimus, De elementis secundum Hippocratem: ab hoc deinceps libri De temperaturis habẽtur, in quibus, quæ nam corpora maiorem calidi elementi portionem, quæve minorem adepta sint, ostendimus, vtq; hanc ipsam ob causam calidiora hæc, illa frigidiora natura facta sint: nam, cum vniuersis nobis calidum insit elementum à prima statim origine innatum, quam sortiti ex semine, ac sanguine menstruo sumus,

A mus, distamus tamen inuicem, quòd magis minusq; alius alio calidior reperiatur: sunt tamẽ latitudini huic quidam tanquã termini præfixi, quos vltra si temperamentũ progrediatur, aut ægrotare nos, aut iam interire necesse sit: vt enim plus iusto refrigerati morbos contrahimus frigidos, sic, cũ extra sanitatis campum excalfacti fuerimus, febrem incidimus: quin etiam febrium ipsarum quædam exactè siccæ habentur, sicuti exquisiti ardores; quædam verò summè humidæ, quod genus illæ sunt, quas græci τυφώδεις, vel ἑλώδεις appellant. Quòd si alicui vocabula hæc nõ admodũ placent, aut res alias istiusmodi nomenclaturis notare consueuit, huic ego clarum oratione faciam, quales esse humidas febres dicam: cum à prima statim die ægrotantes sudant, sudoreq; ipso aut parum, aut nihil leuantur, has ego humidas appello febres: siccas è diuerso eas voco, in quibus sitis vrget vehemens, ac scabra visitur lingua, duratãq;, tanquã coriũ, cutis, plurimusq; in vniuerso adest corpore squallor. Sunt & aliæ quædã febres cutis totius transpiratione tangentibus infestæ, vt & pungi, & morderi videantur, quod ipsum etiã dupliciter fit: nam, quod sentimus aereum, siccum interdũ nobis, interdum humidũ, veluti vapor quidam, apparet, nec iam aliæ in sanis reperiuntur tẽperaturarum inter se differentiæ, quas à recta declinare tẽperie dicimus, quarumque naturalem, quantum fieri à nobis potest, intẽperiem corrigimus: quæ non postrema est sanitatem
B tuentis artis pars. Quæcunque verò temperata natura corpora instituit, in his nihil se huiusmodi tangentibus offert, quippe quæ exquisita temperie constent, vt nec caloris defectum sentiant, quod senibus refrigeratisq; accidit, neque verò excessum, quod his euenit, qui labore vsi sunt nimio, aut æstiuo se soli diutius exposuere: ac multo sanè minus mordacitatis, aut molestiæ quicquam horum obtinet calor. Verum, vt quæ dicuntur, apertius intelligantur, optime à nobis fiet, si in memoriam balnea reuocabimus, in quibus, vna cum sit temperatorũ formula, multę visuntur intemperies, vna certè balnei intemperies ea est, cum plus, quàm vsus postulat, repertũ id frigidũ fuerit: altera, cum ad molestiam vsq; excalfactũ sit: tertia, cũ nec frigiditatem eius, nec caliditatẽ damnantes, vapore tum repletum esse dicimus, hocq; illud nomine culpamus. Quis enim est, qui nesciat, qui modò homo sit, temperatam sæpius non solum aquam reperiri, sed ad eundem etiam modum aerem, atque vaporem? sic etiam temperatus in ipsis balneis lapis est, in quo nec caliditate nimia, nec frigiditate, nec ariditate, nec iam humoris redundantia culpata, volutari possumus. Igitur, quemadmodũ in aqua, lapide, aere, eodem modo in vapore temperata inest caliditas. Qui quoties balneum temperie hac præditus repleuerit, qui lauantur, balneum quidem huiusmodi damnant, deq; eo quærunt, non tamen frigidius id, aut calidius appellant. Quòd si hu-
C iusmodi etiam aliquid accesserit, duplici balneum culpa notant, frigidũ id esse dicentes, vaporisq; plenum, quemadmodũ rursus nimio cum vapore immoderatè calidum: non tradamus itaque hæc obliuioni, neq; præ nimia, quam nonnulli ostentant, sapientia, quæ vniuersim hominibus cunctis aperta sunt, destruamus. Verum, quoties dicentem de animali audiemus aliquem, quòd huius tẽperatus calor sit, intemperatus illius, balneorum recordati cũ erimus, nõ erit ad diuersum quippiã dirigenda cogitatio, sed illud, quò, quicunque communes notiones integras seruant, quotidie cum in alijs permultis, tum verò in his, de quibus mentionem iam fecimus, balneis dirigunt, transferenda: calidum itaq; balneũ esse inquiunt, ac frigidum: vaporis item plenum, siccumve, atque aridum, singulis his nominibus propriam rem aliquam significantes. Est igitur præter hæc, quæ retulimus, aliud quoddam balneum fumo plenum, & eo mehercle numerosissimarum specierum: siquidem alius ex roboreis lignis, ex ficulneis alius, oleaginisve constat, ac pro vnaquaq; arbore alius, atque alius: sed his particulatim differentijs in præsentia non egemus: satis nunc sit, si vniuerso genere hoc vnica nomenclatura, atque intelligentia comprehenso fumidum esse balnei aerem dixero, nihil hic nec calore illius, nec frigore damnato, aut etiam (si forte ita contingat) vtro biq; culpato, & quòd calidum balneum, & fumidũ sit: verum omissis iam balneis, age eorum, quæ
D quotidie domi nobis accidunt, recordare, quoties ædium, in quibus degimus, nunc humiditatem, nunc verò frigiditatem nimiam, aut caliditatem culpamus. Num igitur ad eundem modum domus aerem in magnis sub Cane caloribus damnamus, & cũ repletus is fumo fuerit, an potius hic quoq;, quemadmodum in balneis, nonnunquam calore inter se nihil quidem distant? est autẽ horum alter hoc tantum vnum, nempe calidus aer, alter præter id fumidus etiam: ac calidus quidem aer lachrymas nunquam ciet, cum tamen fumidus, etiam si modicè calidus sit, id semper faciat. Quamobrem planum hoc in loco apertè factum esse arbitror, mordacem caliditatem, non quòd magis excalfaciat, verum alia quadam re, differre. Quocirca sæpenumero, cum ad flammam, quæ fumo careat, maximam proximè accesserimus, adeo calescimus, prope vt aduramur, nullus tamen, quod euenire in fumo solet, morsum sentit, nec lacrymas oculus mittit: miremur igitur siquis sit, qui hanc in fumo quidem, ac flammam differentiam deprehendat, in corporibus verò nostris interdum quidem vehementissimam caliditatem non persentiat, qualis est flammæ, interdum autem, qualis est fumi, mordacem infestãq;: nec sanè minore admiratione prosequamur, siquis animantium caloris intemperies, ijs, quæ in balneis, domibusq; reperiuntur, proportione respondere non concedat. Ergo, quemadmodum alius domus aer est fumidæ, alius calidæ solummodo, ad eundem, opinor, apertè modum diuersus ab his est, in quo accensa-

rum

rum lucernarum multitudo sit, aut facis, quæ fuliginem mittat: quo fit, vt fumidum alterum vocemus aerem, alterum fuliginosum, nimirum cum, qui ex materia ad plenum perusta venit: siquidem, cum vtrunque flammæ excrementum sit, hoc est inter fuliginem, ac fumum discrimen, quòd fuligo terræ est materiæ ad plenum perustæ exhalatio, fumus, neque ex perusta, aut terrea, verum ex semiusta, exque humida, terreaq; substantia composita materia fit. Quicunque igitur in Hippocratis placitis legitimè versatus fuerit, is demum didicit eius, quam medici omnes vsitato iam vocabulo sensum latentem transpirationem appellant, qua difflantur corpora, aliam quidem talem esse, qualis vapor est, aliam autem qualis aer siccus, atque aliud esse, cum, quæ videri possunt, exeunt humiditates. *Desiderantur quædam.*

Lycum, dum calorum differentiam non agnoscit, artium omnium constitutionem quam Plato, & reliqui Philosophi docuerunt, euertere. CAP. 4.

HÆc sunt, quæ attulit Lycus verba, dum probare nititur, nihil alium ab alio differre calorem: quæ iam non quidē, dum à nobis refellantur, expectant, cum ipsa sponte sua corruant: quid enim tandem ait? Calor, qua calor intelligitur, nullam obtinet cum calore alio differentiā. Si igitur nihil orationi appositum significat hoc, qua calor intelligitur, subtrahamus inde penitus id: sin aliquid notat, apertè calorem a calore secundum quidem hoc minimè, sed secundum aliud tamen aliquid distare monstrat: nam, si nulla ratione differt, quorsum attinuit verbum, qua, addere? sin alia quidem ex parte differt, nam hoc differt, secundū id, quod differt, differentiæ intelligātur: si nanq;, secundū quod vnūquodq; dicitur, tantūmodo cōsideretur, iam rerū omniū discrimina tollas, licet animal, quatenus animal est, nihil ab alio distat animali: planta, quatenus plāta, nihil ab alia distat: planta: arbor, quatenus arbor, nihil ab alia differt arbore: nū propterea animaliū differentiæ nō sūt volatile, pedestre, natatile, aquatile, terrestre, aereū, aut mortale, & immortale, aut rationale, & irrationale, aut domesticū, & syluestre, aut timidum, & audax, aut aliorum, quę scimus, discriminum vnumquodq;? nā quid attinet plura referre? Sic etiā inter plantas arbor aliud est, aliud frutex, aliud spina, herba aliud, suffrutex etiā aliud: an potius, cū animalia oīa, quatenus animalia, nihil inter se distēt, tū has, quas modò retuli, vniuersas, ac præter eas permultas etiā alias aīalis esse differentias verè quis dixerit? nec iā aliter dicendū de plantis: neq; enim planta à planta eo distat, ꝙ hæc quidē rationalis sit, illa irrationalis, neq; ꝙ volatilis hæc, pedestris illa sit, neq; verò secundū aliquā earū, quas modò enumerauimus, differentiā: quemadmodum sanè, nec animal ab animali differt, ꝙ hoc quidem frutex sit, illud spina, hoc arbor, illud herba, hoc suffrutex, illud cedrus, verū plantarū potius generi huiusmodi attribuitur sectio. Quin etiā morborū differentias Lycus ipse plurimas colligit: atqui morbus à morbo, quatenus morbus, nihil differt, sicuti nec symptoma à symptomate quatenus symptoma: morū tamē nihilominus differētias scribere aggreditur Lycus, sicuti lateralis etiā doloris, ac aliorū morborū omnium: atqui laterū dolor, qua dolor laterū à laterali dolore alio minimè distat: cū tamen inter hos alius sit, qui dolorē ad iugulū vsq; alius, qui ad præcordia extēdat: ad eundē modū alius est, in quo infectū colore aliquo sputū visitur, alius huic oppositus, in quo nihil expuitur, qui ἄπτυστος à nonnullis vocatur, ideſt sputo carens, aliæq; præterea differentiæ plurimæ sunt, secundū quarū diuersitatē diuersam etiā esse curationē contingit: quas tamen ipsas, ac febrium præterea ipsarū differentias nobis nititur Lycus tradere: atqui, siue illæ ob caloris redundantiam: siue ob qualitatis mordacitatem fiant, febris cum febre, qua quidem febris est, nulla constituetur differentia. Quamobrem orationem ineruditam adeò perquirit Lycus, vt non sentiat artes se inde planè omnes euertere: siquidem in rei vniuscuiusque differentijs noscendis artes consistunt: de quo Plato etiam in Philebo prolixius inter ipsa statim libri initia disseruit, nec ab illius discesserunt opinione Aristoteles, Theophrastus, & Chrysippus, & Mnesitheus, ac nullus quidem est, qui non eadem in opere de arte differat de hac oratione. Verba porrò, quæ primum de artium constitutione Plato attulit, ad hunc se habent modum. Socrates. Vna quidem, quæ ore egreditur, in nobis vox est, ac multitudine rursus infinita tum omnium, tum vniuscuiusq;. Protarchus. Quid ni? Socrates; atq; ex horum neutro sapientes reddimur, neque eo quòd infinitum illius sciamus: neque verò, quòd vnum, verum quòd, quot qualiaq; ea sint, nouerimus, ideſt demum, quod nostrum vnumquenque grammaticum reddat. Protarchus. verissimè dicis. Socrates, nec iam musicum quod faciat, diuersum ab hoc est, Protarchus. quo nam modo? Socr. vox vtique, ꝙ ad artem illam attinet, vna in ea est. Prot. quid ni? Soc. ponamus autem duo, graue, & acutum, ac tertium præter hæc æquitonum, an aliter tibi videtur? Prot. ita censeo. Socrates. non tamen propterea edoctus adhuc probè musicam fueris, cum hæc sola sciueris, nec, nisi ad plenum (vt ita dicam) ea teneas, quicquam egeris. Prot. non sanè. Soc. verum id tum amice assequere, cum vocis, quod quidem ad eius spectat grauitatem, acumenq;, quot sint numero interualla, ac qualia, & interuallorum terminos apprehenderis, tum quæcunq; ex his ipsis factæ compositiones fuerint: quas, cum, qui ante nos fuere, perspexissent, nobis, qui illos sequimur, vocandas reliquere harmonias. Nec minus in corporis rursus motionibus alias inesse huiusmodi affectiones censent, quas ipsas numeris

A mẽris dimenſas oportere aiunt rythmos, menſurasq; appellare, ſimul etiam illud intelligendum
" ad hunc eſſe modum, in re omni de vno, ac multis inſimul conſiderandum. cũ enim hæc ipſa hoc
" apprehenderis pacto, tunc ſapiens euaſiſti: cumq; rem quamcunq; aliam hoc modo conſideratam
" tenueris, ſic demum in hoc factus prudens es. Ac ſanæ quidem mentis auditoribus ſatis hæc fuerat ex Platone audiſſe pro artium vniuerſarum conſtitutionis indicatione. neq; enim fieri poteſt, vt vel ſolius rei artifex quis ſit, niſi rerum prius differentias teneat: non tamen ab re fuerit, ſi quẽadmodum Plato non contentus ſola ſermonis ſumma, in exemplum præter hæc, claritatis gratia, addidit grammaticam ac muſicam, ita nos exemplũ quoq; afferamus vnum, artis quidem pictoriæ, ſed cui ſubiecta colorum materia ſit. nempe enim hoc etiam in loco, affirmemus, licèt, inter colorem, & colorem, qua color eſt, nullum eſſe diſcrimen, exq; hoc vniuerſas eorum differentias tollamus: id quod Plato etiam tandem ipſe in Philebi notauit principio. Cum enim voluptates diſtinxiſſet Socrates, nec eas, qui cum eo differebat, inter ſe diſtare omnes concederet, quatenus voluptates ſunt, ſimillimasque eſſe illas diceret: huic iſtius rationi verbis his obuiam it So-
" crates: Etenim inter colorem etiã, & colorem ò vir diuine, ſecundũ hoc nihil diſtat, quatenus qui-
" dam color horum vnuſquiſq; eſt, omnes tamen albo nigrum, præter id, quòd diuerſum ab eo ſit,
B etiam contrarijſſimum eſſe ſcimus. quin etiam figura omnis cum alia ſecundum idem genere
" vna eſt, illius tamen partium quædam oppoſitiſſimæ ſibi inuicem ſunt, quædam diuerſitatem in-
" ter ſe obtinent infinitam: ac permulta etiam alia ſic ſe habere comperiemus. quare noli fidem
" rationi huic adhibere, quæ vnum contrarijſſima omnia faciat. Hæc ſunt fermè eius de coloribus,
" ac figuris verba. In quibus verò de voluptate diſputat, ſic habent: Voluptate quidẽ affici dicimus
" & proteruientẽ hoĩem, & modeſtũ, nimirum hoc iſto quòd modeſtè agit: voluptatem etiã ſentire
" inſanum dicimus, inſanarumq; opinionum, ac ſpei plenũ: ſed & prudenter agentẽ, eo ipſo q; pru-
" denter agat: nec ſanè meritò pro inſano habeatur, ſiquis voluptates has ſimiles inter ſe eſſe vtraſq;
" dixerit. Cæterum, quemadmodum voluptatum differentias verbis s his Plato breuibus demonſtrauit, plenius autem eas per vniuerſum librum expoſuit, ſic artium in duobus libris diſcrimina explicuit, Sophiſta, ac Politico. Quid igitur? Scientiarum, ac voluptatum differentiæ erunt plurimæ, ac colorum præter hæc, figurarumq;, vocisq; tonorum, tum etiam ætatum, horarum, regionum, morborum, rerum deniq; aliarum omnium, in ſolis verò calidis, aut nullæ omninò erunt, aut quæ cognoſci ab hominibus non poſſint? Cæterum Lyci ratio hæc vnius (vt ipſe quidem exiſtimat) caloris, re autem vera rerum aliarum omnium differentias tollit, ſiquidem rationis vis huius
C eodem omnibus modo conuenire poteſt. Eadem enim de humoribus quoq; ipſis deinceps dicam, nimirum nihil eos diſtare inter ſe, quatenus humores ſunt. In quo verò inſigniter præter alia peccat, hoc eſt, quòd artes etiam vniuerſas de medio tollit, quippe quæ ex ſpecierum conſtituantur differentijs. Et Plato quidem, cum prius de artium conſtitutione in ſumma dixiſſet, exemplo deinceps rationem aperuit, dum oſtendit, quemadmodum cognitis demum conſtituatur vocum differentijs grammatica ars. At Lyci ratio tum hanc, tum cum illa pariter muſicam tollit, aliasq; præterea omnes, dum videlicet vocis huius, quatenus hoc aliquid intelligitur, vnicam cenſet eſſe differentiam. videto igitur, quomodo prius quem grammaticam artem, deinde verò alias quoq;
" omnes ratio ipſius tollat. Impoſſibile videtur mihi, ac nulla fieri ratione poſſe, vocem hanc, qua-
" tenus intelligitur, conſideranti, vt cum alia voce ſecundum quidem pronunciationem ipſam, diffe-
" rentiam habeat, cum tamen proprietate quadam differat, nempe qualitate, quæ in pronunciatione ponitur. Quæ ſanè ratio eadem vndecunq; eſt, atq; illa, quæ inter prima Lyci verba ſcripta eſt, ijsq; ipſis illius verbis omnibus conſtat, vno tantum caloris vocabulo in vocis nomen mutato, vt ſi valida illa futura, hæc quoq; ſit: at valida hæc non eſt, neq; igitur illa erit: niſi forte Lyci populares vocem ε, nõ iam diuerſam ab ο eſſe exiſtimauerint, nec vocẽ ο, ab ω differre: ſin has quoq;
D ipſas diuerſas inter ſe eſſe fatebimur, præterq; has, α, ι, υ, tũ reliquas quaſcunq; literas, hæ quidem quatuor, & viginti erunt. quæ verò illarum differentias nouit ars, eſt grammaticæ: ſicuti muſica quoq; ipſa vocum acumen, ac grauitatem callet, quas tamen ipſas quoq; nihilo ſanè minus Lyci ratio tollit. vox enim, quatenus vox eſt, à voce non diſcrepat, cum vocis tamen mediæ ſonus, ſicuti extentæ, mediarum tono acutior, ita eius, quæ propè mediam eſt, tono grauior ſit: ac rurſus inter has ipſas vocis extentæ ſonus tono ſub principali mediarum acutior, eius verò, quæ propè mediam eſt, grauior ſonus hemitonio tertiæ diuiſarum, horumq; deinceps acutiores alij, alij grauiores, atq; alij deinceps, quouſq; ad acutiſſimum omnium, grauiſſimumq; ſonum per-
" ueniamus. Quæ ſanè omnia non animaduertit à ſe optimus Lycus tolli, dum dicit, Impoſſibi-
" le mihi, nec vlla ratione fieri poſſe videtur, calorem hac certè ratione conſideranti, qua intelli-
✻ gitur, nempe ſecundum calefactionem, vti ab alio item calido differat. Mirum verò, ni, dum inter colorem quoque, qua color eſt, differentiam eſſe vllam negat, pingendi artem de medio tollat, quæ rubrum, album, nigrum, flauum, atque alios id genus colores ſub oculos ponit. magis ſcilicet perſuadebit, quæ de coloribus affertur ratio, quàm quæ dicta eſt de calido. calidum enim à calido diſtare quidem, non tamen alterum alteri contrarium eſſe dicimus: colorem verò à colore non diſtare ſolum, ſed etiam albo oppoſitiſſimum eſſe nigrum.

De colorum, & humorum differentijs aduersus Lycum. CAP. 4. E

DIcet hic Lycus,quonam tandē fieri modo poteſt,vt color, qua color intelligitur,colori contrarius ſit?& verè quidem(ita me Dij amēt)exiſtimabit colorem,quod quidem ad colorem attinet,colori contrarium nullum eſſe.veruntamen,quemadmodum verum hoc eſt,ſic etiam illud, nempe nigro album non ſolum differre,ſed hactenus etiam differre, vt contrarijſſimum illi ſit. Et quonam tandem pacto fieri poteſt,dicent fortaſſe ij,qui Lyco omnia deferunt,vt idem vnū ſimul, ac contrarijſſimum ſit,ſicuti in nigro,& albo?quibus hoc ſaltem dicemus,vt,ſi quidem impoſſibile eis videtur,idem ſimul cum nigro album eſſe,ſimul etiam illi contrarium, alterum horum eligant. Nam Plato,quemadmodum ſanè & Ariſt.& Theoph. fieri poſſe exiſtimat, alterius ab altero cum genere idem ſit,tantam tamen haberi ſpeciei differentiam,vt contrarijſſimū ei ſit. At ij, ſi non ſermonem verum eſſe vtrunq;cenſent,manifeſtiorem eligant.Porrò manifeſtius eſt,quanto id etiam magis apud omnes in confeſſo eſt, nigro contrarium eſſe album. ꝙ ſi verum hoc eſt, verum autem ſermonem vtrunque eſſe poſſe negant illi,& qui nigro contrarium eſſe album dicit, & qui idem nō ſanè rectè exiſtimant,cùm à nigro quatenus color eſt,nihil differre album dicunt. Atq;is quidem, qui in Platonis libro cum Socrate vnà diſputat,venia fortaſſe dignus ſit,dum à diſſecanda in differentias voluptate Socratem prohibet. nuſquam enim iſtiuſmodi adhuc inueniebatur liber,qui fieri poſſe doceret,vt,tametſi multa multis genere eadem eſſent,eouſque tamen differrent,vt contrarijſſimam ſibi inuicem ſpeciem,naturamq;obtinerent, Cū verò ſcriptus aliquando à Platone Philebus ſit, in quo rei docet veritatem, ſi quidem librum hunc Lycus nunquam in manus legendum ſumpſit,hominis doctrinam ſuſpicio:ſin,cum legiſſet,non intellexit tamen,ingenij perſpicacitatem demiror.quòd ſi,poſtquam intellexiſſet,perſuaſus inde non fuit,fęlix eius iudicium agnoſco.Proh Deum immortalem, reperietur aliquis,qui, dialectica ipſa ne à limine quidem ſalutata, ſermones interroget? Græcum tu aliquem inuenias medicum,grammaticum,rhetorem,philoſophum alium omninò quempiam,qui modò literis incumbat,qui Platonis nō legerit Philebum?quanquā quid Philebū dico?neq;enim in eo ſolum propoſitam rationē edocuit Plato,ſed in libris multis etiā alijs mentionē de hoc fecit: ex quibus vnum ſaltē oportuerat optimum Lycum euoluiſſe, eum, qui ſermones perquirere ſcientificos ſtudebat: cum turpe ſit eum,qui Hippocratem redarguere conatur, & ſermones interrogat,(vt ipſe quidem exiſtimat)quod volunt, perficientes, videri ne prima quidem tenere eorum, quæ inter philoſophos tractantur. Cæterum admirandum ſanè de humoribus exemplum attulit.hoc eſt enim quod vult,quatenus humores omnes ſunt,nihil eos inter ſe diſtare: ſecundū ꝙ autem ij quidē acidi ſunt,illi verò acerbi,ij ſalſi,dulces illi, ſecundū hoc differre,in quibus ſuā ipſe vocē ignorat. cū enim qua humores differunt,dicat,arbitratur inde ſe nullū eſſe in his diſcrimen probare,fruſtraq;horum differentiā Hippocratem attuliſſe,fruſtra etiam vniuerſum de ſuccis opus conſcripſiſſe Theophraſtum. Atqui vocabulum quoque hoc,ſuccus,humoris differentiam quandam præſefert:quæ item tametſi humoris differentia quædam ſit,nihilominus in plures ſecari poteſt differentias alias. Verum nihil ſanè admiratione dignum ſit, Lycum,qui eouſque rerum ignarus eſt,vt putet aſtringentem in aceto ineſſe qualitatem,hanc aduerſus Hippocratem auſum fuiſſe contradictionem ſcribere. quæ enim tam ſunt manifeſta, Anazarbeus quoque Dioſcorides nouit, tum quicunq; de materia commentarios ſcriptos nobis reliquere, in quibus alia quidem ſalſa appellāt, alia ſalſilaginoſa,alia amara,alia dulcia,alia auſtera,alia acerba,alia aſtringentia,alia acria,alia acida. At eminentiſſimus Lycus,aut quod inter acidam,aſtringentemq;qualitatem diſcrimen ſit,penitus ignorat, aut guſtandi amiſit vim prorſus, vt nullam humorum differentiam percipiat. Apparet enim eum non alium ex aceto, quàm ex pyro, aut meſpilo aliquo, aut pomo,aut cydonio ſenſum capere. Atqui omnes homines ex pomis quædam acida vocant, quædam aſtringentia,nonnulla dulcia, ſicuti mala quoque punica,opinor,tum acida,tum aſtringentia, tum verò dulcia appellant. At in vinis aſtringens qualitas ab acida ſeparata,vt bonitas à vitio,eſt: quorum, quæ aſtringenti qualitate prædita ſunt, generoſa ſunt, acidum verò ſecundum naturam nullum : quin, ſi quid his, vel parum acoris acceſſerit, continuò vt in acetum mutentur, fore ſuſpicamur. Fortaſſis igitur neque oxylapathum, neque oxalida Lycus à lapatho, & lactuca diſtinxerit, quibus vt aſtringentis qualitatis ne minimum quidem, ſic acidæ plurimum certè vtriſque ineſt. Mirum igitur profectò ſit, ſi, cum ab acida qualitate denominata iſta ſint, nihil illius acetum participet, quod ὄξος Græcis dicitur. ita fit,vt,qui ne communes quidem ſenſus integros ſeruat,Hippocratem accuſare Lycus audeat. Itaque multo ante quæſtionem nouit, qua naturales de humorum numero tractant. ſecundum enim hoc nihil videtur inter humorem, & humorem diſcriminis eſſe, quatenus quidem humor eſt. Scirem igitur perlibenter, cuinam tandem rei differentiæ conueniant hæ, dulcis, acidi, acris, amari, ſalſilaginoſi, vel ſalſi, acerbi, auſteri, aſtringentis, pinguis. Nam, ſi humorum differentiæ non ſunt, erunt fortaſſe, aut vocum, aut colorum, aut odorum, aut tactu notæ hæ nobis fient, cum præter hos ſenſus teneamus alios nullos, ſed quinque in vniuerſum ſint, guſtus, auditus, viſus, olfactus, tactus: &, vt res alias ſenſibiles ſenſibus alijs, ſic humores guſtu dignoſcamus. Porrò, ſicuti in humoribus differentiæ inſunt multæ, ſic etiam in ſenſibus : qui tamen, qua ſenſus ſunt, nihil diſcrepant. Verum Lycus egregiè ſci-

licet

A licet in dialectica instructus,non permittet, vt aut humorum, quas diximus, differentias colligamus,aut sensuum,quas tamen nouere omnes,aut etiam colorum, nempe album nigrum, fuscum, flauum, fuluum, rubrum, puniceum, cœruleum: quando nec color à colore, quatenus quidem color est, distat. Delirant itaq; medici pariter ac philosophi omnes, qui putant colorum quidem eas esse differentias, quas diximus, humorum autem acidum, amarum, acre, tum quascunque paulo ante retuli, sicuti ipsorum quoq; sensuum. cum nec color à calore, quatenus color, neq; à sensu sensus, neq; ab humore humor discrepet, quo sanè pacto nec à febre febris differt, quippe nec à calore calor distat. Ergo planè desipiunt medici, quicunq; febrium differentias tradidere multas, ardentem,lipyriam,hepialam,typhodem,pestilentem,hemitritæam, quotidianam, tertianam, quartanam. Quin Lycus etiam ipse febrium alibi differentias scribit, sicut aliarum quoque rerum ferè omnium.

De flammæ differentijs. CAP. 5.

QVid igitur in mentem illi venit, vt nunc dissectionis in proprias cuiusq; differentias obliuiscetur,adeo vt nec in succenso ex paleis igne,cuiusmodi ad fabrefaciendum aurum vti solemus, vllam inesse differentiam existimet, qui tamen ab ijs, qui materias diuersas sortiuntur,
B differtè nam,tametsi ab igne,ignis duntaxat,qua ignis est,nihil differat, maioris tamen ac minoris ratione differt,cum fieri possit,vt alius alio vehementior,infirmiorq; ignis sit, & eum quidem, qui ex paleis confit,esse inualidissimum arbitratur,ad aurumq; conflandum appositum ait: liquefieri enim ac diffluere, si vehementiorem experiatur flammam. Enimuero optimè Lyce, dixerit fortasse ei quispiam:si,quomodo flammæ generentur, naturales philosophos quærentes audijsses, earum,opinor,differentias intellexisses. itaq; nos,quàm poterimus breuissimè,præcisum sermonẽ tibi de his non paruum explicabimus. Vidisti,opinor,materiæ, quæ comburitur, extra, lationem fieri quandam particulis inter se dispersis, quas inter aer quidam interceptus, necessariò quidem concalescit, non tamen exiguam obtinet secundum magis minusq; differentiam: tum corporum, quæ sursum feruntur, non in vnaquaque flamma æqualia visuntur spatia, quo etiam modo exhalationis natura ipsius diuersa est. verum tam magnitudine, & paruitate inter se differunt, quæ ex combusta materia exiliunt particulæ,quam densitate etiam,ac raritate,tum quòd semustę hę sint, illæ verò ad plenũ adustæ,tum verò in vniuersum,quòd hæc magis, minus illa correpta igne sint. Cũ igitur tanta in his differentia appareat,tũ verò qui illa excepit aer,interdũ magis, interdũ etiã minus concalescat,maiorq; ac minor sit, arbitror diuersitatem necessariò ingentem, ac non paruã
C esse flammæ differentiam:nam mixtionis inæqualitas est,quæ differentiarum facit multitudinem.

Quæ de triplici calore attulerit Lycus aduersus Hippocratem. CAP. 6.

CÆterum,quemadmodum temerè de igne pronunciauit Lycus,ad eundẽ etiam, opinor, modum aberrat,cum,postquã tripliciter calidũ multum accipi dixisset, vnũquodq; significatorum enarrat. Etenim aliter calidum,inquit,multum secundum substantiam, aliter secundũ qualitatis intensionem accipitur,atq; aliter secundũ functionis proprię robur. sed nec secundũ substantiam multũ inesse in his,qui crescunt,calidi,vtpote in exigua corporis mole:neq; secundũ qualitatis incrementũ,quando calidius, quã quo in vigentibus ætate sit, haudquaquã appareat: in solo tamen functionum propriarũ robore eorũ,qui crescunt,excedere calidũ cõcedit, impropriè tamẽ dici. Sunt porrò,quibus hæc ostendit, plurima eius verba:verum ego more meo facturus videor, si,quod in superioribus feci,nunc quoq; faciam:nam & illa complura cũ essent, non omnia adscripsi.sed opportunissima quæque elegi. Ad eundem igitur modum nunc quoque faciamus,ac,quæcunq; ex illis ad propositum maximè conferre videbuntur,exaremus hic. Et alterum quidem sermonem hoc concludamus fine. Nunc ad reliquum transeamus, etenim meminisse debetis duplicem me statim ab initio proposuisse quæstionem,alteram, an rectè Hippocrates verbum innatum
D addiderit,alteram, an rectè dictum ab eo sit, plurimum inesse in ijs, qui crescunt, caloris. atq; al-
“ teram quidem quæstionem cũ absoluerimus,ad eam,quæ restat,veniamus, incipiamusq; disqui-
“ rere,an dictum rectè sit, plurimum in ijs, qui crescunt, caloris inesse. Itaque in comparatione al-
“ terius calidi cum altero tria sunt,quæ in disquisitionem veniant,plurimumq; inter se distãtia. pri-
“ mum quid sit,plus aliud alio calidum esse: alterum quid, aliud alio calidius: tertium quid, aliud
“ alio calidum validius. Si quis igitur à nobis quærat, cuiusmodi sit, quod plus aliud alio calidum
“ est,quod tale proportione sit,respondere debemus,quomodo etiã interroganti, quale nam sit,qđ
“ alterum altero plus humidum est,respondebimus.nam quemadmodum hic interrogatio primum
“ in id, quod dictum est,tendit, par est, vt nihil respondeamus aliud, quàm hoc vnum, nempe id
“ quod substantia superet, siquidem plus humoris amphoram dimidio continere dicimus: ad eun-
“ dem etiam in calido modum, siquis hac eadem interrogatione perquirat, quale nã sit, quod plus
“ altero calidum est,nihil sanè aliud respondere conueniet, quam quod substantia plus sit,nimirum
“ eo quòd plus in eo substantiæ sit,& maiorẽ capiat locum: ac nihil sanè prohibet, vt in eodẽ & plus
“ insit calidi,& minus tamen caloris,æque ac humidũ,quod plus substantia est, minus tñ esse diffu-
“ sum potest. Ergo ad interrogationem hanc rectè hoc pacto respondebimus. Rursus,cum hoc quæ-
“ ritur, cuiusmodi sit, quod alterum altero calidius est, rectè dicemus, quod intensiore caliditate

tate est,etiamsi in minore substantia reperiatur.Quemadmodum enim cum quis interrogat,quale E
nam sit,quod alterum altero candidius est, non sanè perperam respondemus,cum, quod qualitate „
candida intensiore sit,dicimus: quo sanè modò,niue,etiamsi exigua eius sit quantitas,quocunque „
alio albo candidiorem esse affirmamus:sicuti quoque ad interrogantem,qualenam sit,quod altero „
humidius est,rectè respondemus,quod fusum magis sit:vti aqua melle,ac pice humidior,etiāsi exi- „
gua admodū aquæ substantia sit, mel autē, & pix longè vincāt: sic etiā de calido interrogati,quale „
sit,quod alterū altero calidius sit,rectè respondemus,quod caliditate intēsiore sit: cuiusmodi ignis „
habetur:licet in exigua id substantia cōsideretur: alterū autē,quod cum hoc comparatum tepidius „
calidū est,maiorē,quā hoc,sortitū substantiā sit.& hoc quidē pacto ad hæc respondemus. Ei verò, „
qui quærit,qualenā sit alterum altero validius calidū, non eadē erit, sicuti prius, parata responsio, „
cum neque,quod caliditate intensiore sit,neq;quod in substantia spectetur maiore respondere de- „
beamus,sed quod operis perfectione excellat. Cæterū,quod dico,ad hunc se habet modum.multa „
visuntur caloris opera,quippe qui alia fundat,alia congreget,ac valdè plurima transmutet,atq; (vt „
priuatim dicamus) in corporibus nostris alimentum in ventriculo concoquit,atq;intestinis,confe- „
ctumq;id in corpus deducit,ad ipsumq; immutat, nostrisq; inolescere id corporibus facit, conco- „
ctione nimirum,atq;augmento. Ergo alterum altero validius dicetur calidum, quod ista præstare F
magis poterit,atque hoc non id semper est,quod aut qualitate intensiore sit,aut substātiæ plus ha- „
beat: sæpius nanque minore præditum substantia,ac caliditate minore perficiendo operi efficacis- „
simum reperitur. sicuti enim antea dicebamus,non quod intentū maximè,sed quod maximè com- „
mensuratum sit,vt proprium nobis opus præstet,validius est:quando,quod insigniter calidum fue- „
rit,interdum etiam nocumentum operi inferat:cuius rei satis esse argumento possunt,quæ prius de „
calidi proprietate expōsui. Cum hæc ita se habeant,sintq; tria,sicut prius diximus, quæ in compa- „
ratione alterius calidi cum altero,in disquisitionem trahantur,hocq;in loco Hippocrates,Qui cre- „
scunt,plurimum habere calidi innati dicat,de tribus vnum fateamur, necesse est: aut enim propriè „
voce hac vsus falsi aliquid dixit: aut simul & male voce hac vtitur, & falsi aliquid dicit: aut,verum „
aliquid dixerit,voce tamen vsus falsa sit,necesse est. Nam,si plurimum in ijs, qui augentur, secun- „
dum substantiam inesse calidi dicat, veluti siquis plus, quam amphora, continere humidi dixerit, „
quod duplo maius vas sit,voce vsus quidem probè erit,verum falsi eum quippiam omninò protu- „
lisse necesse fuerit, siquidem in ijs,qui crescunt,plus secundum substantiam calidi non ineſt, cū nec „
maior horum corporis moles sit,quàm ætate florentium,senumq;:at innatus calor ad vniuersi cor- „
poris molem distributus est. Sin eo,q; intensior horū caliditas sit,plus inesse in ijs,qui crescunt,ca- G
loris dicat,quemadmodum siquis,cum niuem albam aliqua re alia candidiorem affirmare volens, „
non illam quidem esse cādidiorem,aut candidam magis,sed in ea plus inesse candoris dicat,videri „
poterit vtrobiq; aberrasse Hippocrates,dum nec voce rectè vtitur,& alioqui falsi aliquid pronun- „
ciat. Et praue quidem voce vsum eum fuisse videri hinc poterit,cum voce hac,qua in maiore sub- „
stantia explicanda vtimur,abusus ipse fuerit,dum intensiorem quandam caloris qualitatem osten- „
dere nititur. Falsum autem quòd dixerit, hinc videbitur, quòd,cum in ijs, qui crescunt intensiore „
non sit qualitate calor, non sanè rectè calidiorem esse ætatis huius, quam aliarum, calorem dice- „
mus, cum hunc ille in ijs, qui crescunt, esse intensiorem affirmet. Quòd autem minimè verum sit „
magis esse in ijs, qui crescunt, intensum calorem, facile vnusquisque discat, licet, cum caloris in ijs, „
qui crescunt, maiore secundum excalfactionem intensione præditi inuentum signum nullum sit. „
Nam, quod ab eo in libro de natura humana, quòd plurimum in ijs, qui crescunt, caloris insit, si- „
de Natura humana com.2.t. 12.13.14.& 15. 7.clxxx. gni affertur, stultum penitus est: etenim ‖ calidiorem esse ætate priore hominem pronunciat, con- „
iecturam ex eo, quod nunc maximè viget incremento faciens. Neque enim vi, inquit, ac præter „
naturam, dum augetur corpus, in contrarium grauitati suæ locum raperetur alimentum nisi vali- „
dum aliquid esset,quod cogeret:nam hoc,non quòd magis secundum excalfactionem calidum in- H
tendatur,sed quòd validius sit,signi est. Porrò autem validius,sicuti antea diximus,nō ideſt,quod
intensiore caliditate præditum est,sed quod ad perficiendum opus temperatū maximè sit. Quam- „
obrem, cum hæc ita se habeant, siquidem hoc pacto Hippocrates ea, quæ crescunt, plurimum ha- „
bere caloris innati dicat, dupliciter errat, partim quòd non rectè voce vtitur ipsa, partim etiam, q; „
falsi non nihil alioqui pronunciat: sin autem, quemadmodum tertio loco dicebam, plurimum esse „
in ijs, qui crescunt, calidi ad hunc modum intelligat, vt validissimum ad opus perficiendum sit, „
quod ex eo, quod temperatum maximè sit, prouenit, non quod aut maiore substantia, aut calidi- „
tate intensiore notetur, voce ille quidem videbitur non rectè vsus, propterea quòd, cum validiſſi- „
mum debuisset calorem esse dicere, plurimum dixit. sed tamen, quod dictum ab eo est, rectè di- „
ctum videri poterit, nam ad hunc modum augmentum ab innato calore fit: ergo, quemad „
modum dictat ratio, quin is in ijs, qui crescunt, validissimus sit, fieri nullo pacto potest. Ac mi- „
hi sanè rectè de hoc dictum placebit, quod in libro de natura humana dicitur: Necesse enim „
est, quod augetur, atque ita vi procedit corpus, calorem validissimum obtineat. Cuiusmodi „
tandem sunt hæc Lyci verba? plurima illa quidem, sed quæ nihil præter ea, quæ nos ante di- „
ximus, explicent. si nanque substantiæ commensurata mole plus esse in ijs, qui crescunt, calidi

Hippo-

A Hippocrates ait,falli eum opinatur,propterea, ꝙ manifestò minus in pueris spectetur corpus : ꝙ si id dicat,quod calore intensiore sit,huic rursus apparentia obstare ait: sin,quod opus validius præstat,verè quidem hoc dici concedit,voce tamen illum non rectè vsum fuisse affirmat:nõ enim plus oportuisse,sed validius ad opus perficiendum dicere eorum,qui crescunt,calidum.

Aduersus ea, quæ à Lyco dicta sunt de triplici calore, ac quæ sit propria caloris innati substantia. CAP. 7.

VErum video optimè Lyce (dicet hic fortasse aliquis calumniæ eius in Hippocratem apologiam meditans)ne vana,quæ dicuntur,sint. Iam primum enim calidum,quod secundũ substantiã est,non absolutè ita corporis vniuersi mole dijudicatur,verũ,quemadmodũ ipse met aliqñ Lycus alibi dixit, maximum esse hominis cerebrum affirmans, non quidem accepta absolutè magnitudine,sed habita potius animalis cum animali proportione. Ergo sicuti paruulum adeo puerũ maius habere elephante maximo cerebrum affirmat,non sola habita corporis magnitudinis consideratione,sed adhibita præterea proportione, sic etiã fecisse illum in calido corpore oportuit, examinatione antea facta corporum,quæ in nobis sunt, quodnam innatum sit, idest primò genitum , quod ἀρχήγονον vocant, siquidem ipse etiam nomen hoc scit, & in Hippocratis libris scriptum re-
B periri,& pro eo accipi corpore,quod primitus generandis adsit, idest ex quo primã sortiuntur generationem:quod quid aliud quæso sit,quam sanguis menstruus,semenque ? Ego certè nihil noui præter hæc tertium. Qñ autem corporis in ijs,quæ generantur,substantia ex his cõstat principijs, quæ prima exactè fuerit constitutio,non ex pluribus ijs,quæ diximus,sed ex solis corporibus constabit,quanquam cur primam exactè dico? Si nanque, qualis ab Hippocrate exposita sit ‖ dierum ex genitura,recordabimur,innatũ adhuc in illa corpus permanere,apertè dignoscemus, cum, antequam aliqua ossis,aut venæ,aut arteriæ,aut nerui,aut chartilaginis,aut ligamenti in fœtu natura appareat,vnum ei corpus calidum innatum adsit.Sanguinis enim grumo persimilis,mollisq;caro, ac effigie carens, primum fœtus excipit effigiationem,tanquam ‖ sanguinis vibices, vt Hippocrates
✲ nominat,continentem,ex seminis substantia ipsa,cum candor ei adsit: fiunt deinde ob multam,& quæ assiduè fit,mutationem ossis lineamenta quædam,ac chartilaginis,& ligamẽti, & nerui, & arteriæ,& venæ,quo quidem tempore innatus adhuc perfenerans calor,fœtus ipsius corpus est : verum,quo magis,magisq; crescit fœtus,eo sanè minus redditur calidum illi innatum corpus, quod
✲ nihil,quam sanguis,semenq;,aliud est. Corporum verò acquisitionem varietas accedit quædam, cum eorum,quæ enumerauimus, innatum animantibus nullum sit, sed acquisititia omnia habeã-
C tur. Quod si fieri posset,vt totum aliqñ animal ex ossibus, aut neruis constaret, hoc sanè modo innatus deperderetur calor. Nunc fieri quidem hoc non potest,vt tñ maior ossium,chartilaginum,ligamentorum,neruorum,arteriarumq;,ac venarum substantia sit, fieri potest. Quã etiam ob rem, quæ extremam senectutem agunt animalia,cum sanguineæ naturæ minimum obtineant,totã ferè ex solis ossibus,neruis membranis,ligamentis,arterijs,venis,chartilaginibusq;constant:nam inter animantis partes sola est caro, quæ sangninea sit, quam, quæ consenuere corpora, minimam in se continent,& eam tum sanguine præditam exiguo,tum duriorem, aliarum verò partium, quæ sanguinea sit, nulla est. Connati igitur corporis,quod ab efficaciſſima,quæ in eo est, qualitate innatũ calidum appellatum fuit,non absolutè ita metiri magnitudinem oportet,sed facta potius cum non innatis comparatione, eorum inter se inspicere proportionem debemus. Quemadmodum enim in balneo vaporem,siue fumum malis,multum,aut huiusmodi esse aliquid dicimus, non ita absolutè ad domus referentes magnitudinem,sed ad proprium potius balnei aerem: ad eundem etiam in homine modum,aut multam,aut paucam esse innati caloris substantiam dicemus,facta cũ non innatis corporibus comparatione: vt enim cuncta in infantibus sanguinolentissima reperiuntur , adeo,vt in ossibus quoq; non nihil huiusmodi appareant, cõtra in senibus fit,vt exanguia maximè
D cuncta sint,vsque adeo,vt caro quoq; huiusmodi sit,quam etiam ipsam minimo præditã sanguine obtinent:corpus porrò calidum innatum sanguis erat. Quare ex his colligitur, & ijs, qui crescunt plurimum inesse corporis calidi innati,& ijs,qui consenuere,minimum : sic etiam semen,quod ex serosa humiditate,ac spiritu,qui in ea est, constat,in his quidem, qui consenuere, exiguum admodum est,at in horum,qui crescunt,corporibus plurimũ;atq; inter ipsos in his potissimum,qui nati nuperrimè sunt,quemadmodum in commentarijs de semine demonstrauimus. Num igitur ambiges,an eorum,qui crescunt facilè absumatur,atque diffluat corpus ? atqui in cæteris nõ te sanè fugit aquã calidã, aut oleum,aut siquis est alius id genus humor, exiguo temporis interuallo per halitum digeri totum,id quod neq; in terra notari,neq; in lapide potest, nec iam in alijs, siqua frigida,& sicca natura sunt: nam, vt duæ sunt in vniuersa rerum natura, quæ per halitũ facillimè digerantur,qualitates,caliditas,atq;humiditas,fic è diuerso,quæ perdurent,duæ,siccitas, ac frigiditas. Quam ob rem nihil videri mirũ debet,si quidem puerorũ ob humiditatem,& caliditatẽ facilè diffiantur corpora:senũ verò non facilè,vt qui à frigiditate,& siccitate coagmentatã substantiam obtineant.Quare,quæ in te dici rectius possẽt,alteri obijcis Lyce optimè. Certè principale documẽtum,quoddam,quod nullus,qui modò legitimè introductus in disciplinas sit,nescit, visus es ignorare:nam multam substantiam,quæ simplex sit,corporis quidẽ dijudicat moles:at,quę ex diuersis

in Lib. de Natura pueri in historia de famula cantrice.

in eodem lib.& eadẽ historia.

componitur,eorum,quæ immixta ſunt proportio,ſicuti cerebrum etiam,aut aliarum partium ali- E
quam:ad quem ſanè modum ijs,quoque,qui vinum aqua bibẽdi cauſa miſcent,aut vini,aut aquæ eſſe plus,aut horum neutrum ſuperare dicunt,cum fortè commixta ita temperatè ea fuerint. Tam verò obſtupidus nullus eſt,vt,cũ ad vini dolium aquæ heminam addiderit,plus eſſe in dolio aquę dicat,quã in paruo poculo ſit,cũ verbi gratia ex tribus,qui in eo continentur, cyathis, vnus aquæ, reliqui autẽ duo vini fuerint. Lycus porrò ipſe medicamentũ quoque,quod tetrapharmacũ appellant,ex cera,adipe,pice,ac reſina,æqua omniũ portione conſtans,non plus continere,opinor, picis dicet ſiquis duplã illam iniecerit. Verum hic quoq; iubebit nos animaduertere,vtrũ tetrapharmaco medicamento plenũ dolium totum ſit,an verò paruum aliquod vaſculum,ac dein plus in dolio ineſſe picis dicet,quã in vaſculo, etiã ſi in altero æqua omnia portione inſint, in vaſculo autem picis ad alia duplum ſit. Quòd ſi igitur omnia huiuſcemodi errata,cum cætera non poſſint,ſecũdum proportionẽ,ac mixturam multũ diſcernit, ac quod ſimpliciter ita,ſecundum communem menſurandi modũ dicitur,non ſanè ad eũ ſe res modũ habet,quemadmodũ Hippocratem Lycus reprehendit: nã tam eſt in ijs, qui creſcunt, caloris innati ſubſtantiæ plurimum ad aliorũ videlicet proportionẽ,quam etiã vnà cum hac,qualitatis.ſiquidem à ſubſtantijs ſeparari propriæ qualitates nequeunt,vt ſanè nec facultates:atq; ad hũc modũ,ſi in tetrapharmaco plus iniectũ,facta ad alia pro- F ✱
portione,picis fuerit,non eius tm ſubſtãtię,ſed etiã qualitatis,facultatisq; plus ineſſe dicet,ob idq; humorem etiã,quicunq; is picis ſit,auctum eſſe. Itaq; planum factũ eſt ſecundum tria, quæ Lycus ſcripſit,multi ſignificata tã in tetrapharmaco plus ineſſe picis, dici poſſe, quã caloris innati in animantibus. Atq; hoc in his,in quibus,quæ admiſcentur,tota inter ſe non contemperantur, manifeſtius fit,nempe ſecundũ tres,quos Lycus retulit,modos,plus alterum altero eſſe dici,ſicuti ſanè in hoc,quod inter vſitatiſſima eſt,medicamẽto ex iride,ariſtolochia,orobi farina,ac thure,æquo omnium pondere confecto,poterit quis, cæteris æquis, ex his vnum aliquod triplicatũ immiſcere, vt ariſtolochiam verbi gratia:in qua mixtura dici verè poterit ariſtolochiam, & ſubſtantia, & qualitate,& efficacia,reliqua exuperare,atq; huius ineſſe plus. Id ipſum de balneo quoque pronunciare licet,in quo non ſolum contemperatus inſit aer,ſed etiã fumi,vaporisq; aliquid accedat,ex quibus interdũ fumi,interdum vaporis plus contingit,quo modo etiã naturalis nunquã balnei aeris plus: porrò abſolutè ita pronunciatum,plus,ſecundũ ſubſtantiæ intelligimus exuperantiã,cum qua vnà qualitatẽ,& quæ ab hac fit,efficaciã augeri neceſſe eſt. Supponamus igitur maiorem reliquis duobus fumi ſubſtantiã reperiri, rectè hic fumi ipſius qualitatem etiam , ac efficaciã maiorẽ eſſe dicemus,cum tñ in confeſſo ſit qualitatẽ qualitate maiorẽ non effici,ſed vehemẽtiorẽ,ſicuti nec mino- G
rẽ,ſed imbecilliorẽ:verum is vocabulorum vſus tam in vniuerſa vita, quã in artibus oĩbus frequẽtiſſimè vſurpatur. Qua in re quid attinet aliorum mentionẽ facere ? cum manifeſtum orationi noſtræ à febribus etiã ipſis ſumere teſtimoniũ poſſimus, quas nunc maiores,nunc etiam minores factas eſſe dicentes quotidie audire omnes licet: & aliũ alio aliqñ plus, aliqñ minus febricitare,atq; de eodẽ etiam heri,quã hodie . Ad hunc igitur modũ cum ſupponatur ſecundũ qualitatem multũ dici,nihil videri mirum debet, ſi, in quo balneo maior ineſt fumi ſubſtantia, in eo maiorẽ etiã factã eſſe qualitatem dicamus: vti efficaciam quoq;, ſi quidem proprio vtemur vocabulo validam, vehemẽtioremq;,ſin eo abutemur,maiorem,copioſioremq; nominabimus: quippe mordicus oculos fumus vellicabit,quo magis eius adaucta ſubſtantia fuerit:quapropter,cũ ſubſtantijs vnà propriæ etiã earum qualitates excreſcant,atq; efficaciæ,non perperã quis in huiuſcemodi balneo plurimum ineſſe fumi dixerit.Rurſus,vt dicebamus,vaporis quidem,ac fumi æquæ ſupponãtur portiones, plurimum autem propriæ aeris ſubſtantiæ ineſſe , quæ innato animantium calori proportione reſpõdet,ac generatur:hic ſanè in balneo caloris proprij plurimum ineſſe dicetur. Num igitur diſſimile huic eſt,quod in animantium humoribus inſpicitur,ex quibus in vaporem reſolutis, reſultans calor extrinſecus tangentes ferit?etenim alius ſanguinis accenſus calor eſt, pituitæ alius, H
vt in flaua,atque atra bile alius.Ergo in pueris plurima ſanguinis ineſt ſubſtantia,nimirum ſecundum mixturæ proportionem, (nam in hoc veluti ob lethargum dormitantes identidem excitandi ſunt,qui talia effutiunt,qualia Lycus ſcripſit)& quæ præterea cum ea vnà increſcit qualitas huiuſmodi, qua mitem ſe, ac tangentibus amicam,non iam aduerſam,mordacemque præbeat,nec non etiam efficacia , ſecundum quam nequaquam nidoroſæ concoctiones fiunt, neque verò, vti in pituita,acidæ. Omnibus igitur, Lyce optime,modis plurimum ijs, quí creſcunt,caloris innati ineſt, quo circa nihil iam deliquit Hippocrates, at te potius ipſum conuiciatorem eſſe deprehendimus: planum enim ex ijs, quæ ſcripſiſti,fecimus,vt à nullis introductus præceptoribus fueris,quo Hippocratis dogma aliquod percipere potueris,vtq; manifeſtò,quæ prorſus ignoras,ipſe reprehẽdas, tum contractionem moliri ignorantiæ plenam declaratus es eam , qua artis vniuſcuiuſque conſtitutionem demoliendam aggrediebaris,cumq; eorum,quæ de his ſæpenumero ſcripſit Plato,nihil teneas,tibi ipſi pugnantia ſæpe affers, in adoleſcentium detrimentum , quicunque ratiocinatiuæ, ſicuti tu, ſcientiæ ignari veram à falſa diſtinguere orationem nequeunt : poſtremò audaciſſimus præter hæc, ac nihil viſus es, dum prius quàm ea planè didiceris , eorum , quæ ab Hippocrate dicuntur, expoſitiones conſcribere aggrederis.

GALENI

A

GALENI CONTRA EA, QVAE A IVLIANO IN HIPPOCRATIS APHORISMOS DICTA SVNT.

B

Iulio Alexandrino Tridentino interprete.

Ex poſtrema interpretis recognitione ad exemplarium antiquorum græcorum fidem.

Quòd ſæpe medici ſpontaneas naturæ vacuationes imitentur. CAP. 1.

C Onſultius quidem eſſet,ſi, quemadmodum ſtatutum legibus eſt,vt eadem, qua reus, pęna,ſi damnatus fuiſſet,puniatur is, qui falsò accuſarit,ita digna in eos erratorũ pęna animaduerteretur,qui ijs,quæ ignorant,falsò cõtradicunt. Sed,qm̃ neſcio quo pacto iniurias perſequi iudicio licet, lex autem falsò contradicentibus ſtatuta nulla eſt, arbitror non immeritò in optimos viros impuriſſimum quemq; inuehi audere. Siquidem,ſicuti in Ægypto olim artium inuentum vnumquodq;à cõmuni eruditorum cõſeſſu probatum columnis inſcribebatur quibuſdã in ſacris locis poſitis:eodem modo factum apud nos oportuit,collegiũ proborum ſimul,doctorumq; hominum, qui examinatis recentiorum ſcriptis,in publicum,quæ bona ſint,exponant,mala verò quæcunque fuerint,perdãt: ſatius autem eſſet,ſi ne ſcribentis quidem ab his nomen reciperetur,quemadmodum antiquitus ne in Aegypto quidem: hoc enim pacto nimiæ gloriæ contentioni apud iſtius cupidos obuiam maximè iretur. Nunc,cum & paſſim ſcribere omnibus liceat,& vnicuique ſententiam ferre apud vulgus,audaciſſimus quiſque maximè commendatur:quemadmodum Theſſalus ex ijs,quę contumeliosè aduerſus Hippocratem ſcripſit:cum tamen librum is compoſuerit,in quo, dum aphoriſmos damnare ſe putat,apertè ſe ipſum prodit,ne minimam quidem Hippocraticæ artis partẽ didiciſſe. Atqui ęquũ fuerat,cum prius hanc ipſam edoctus fuiſſet,ita demum contradictionem moliri. An hoc fortaſſe non à me rectè dictum eſt? neque enim (ſi quidem eam probe noſſet) tam fuiſſet audax, vt ſe veris opponeret,niſi ex illis eſſet, qui omnem funditus pudorem exuerunt, cuiuſmodi nunc etiam Alexandriæ repertus eſt Iulianus,cuius quadraginta octo eſse libri dicuntur cõtra Hippocratis aphoriſmos ſcripti,in quorum ſecundum nuper incidi, in quo aphoriſmum ipſe quidem hunc eſſe falſum exiſtimat,‖ In ventris perturbationibus,& ijs,qui ſpõtè ſua fiunt,vomitibus, ſi qualia purgari
« debent,purgentur,prodeſt, & leuiter ferunt,ſin minus,contrarium: ſic vaſorum quoque exinani-
D tio,ſiquidem qualis fieri debet,fiat,prodeſt, & leuiter ferunt, ſin minus,contrarium. Et Dijs quidem gratia, quòd is nobis primum ſeſe obtulit legendus liber, ne fruſtra conſumptum mihi tẽpus fuiſſet legendus in longum ijs,quæ contra aphoriſmum primum ſcripſit, qui cæterorum deinceps proœmium eſt: fortaſſis enim, cum coactus aduerſus ea ſcripſiſsem, nihil feciſse magnum videri poſſem:propterea, quòd ad medicam conſiderationem nondum accedit ſermo ille. Ac prædictus aphoriſmus non ſanè de minima artis parte diſputat, medicum admonens, cum per ſuperiorem, inferioremve ventrẽ ſpontaneæ fiunt euacuationes,vt eas,quæ iuuent imitetur,tum quæ illæ ſint, docet,ac quemadmodum dignoſcendæ, non minus, quàm eas, quæ lædunt, ſuis notatas indicijs. Quòd ſi autem Iulianus ab Hippocraticis magiſtris percepiſſet, non ſanè auſus eſset veritati contradicere,ſed,cum neque ipſe,nec iam is, qui talis, tantæq; ſtoliditatis auctor ei extitit, Theſſalus artem nouerint Aſclepiadarum,mirum non ſit,ſi ea iſti ignorant, quæ ne hi quidem neſciunt, qui repudiata ratione mederi ſe profitentur: quippe licet eos dicentes audire,incrementum ex imitatrice maximè experientia ſuſcepiſse artem:nam, quæcunque caſu facta ægris profuere, ea nos inquiunt,ſæpenumero ſecuti,conſtituimus, diuiſisque his, naturalia appellant, quorum de corpore cauſa prouenit; quorum autem extrinſecus, à fortuna, vt iam non ſolum naturæ, ſed etiam fortu-

1. aph. 2. Extr. ordi. 3. b. Et in Epiſtola ad Democritum.

næ imitator medicus ſit. Ac multa ſanè allata ab illis exempla ſunt eorum, quæ à fortuna profuere: E
vtiq; inter alia is, cui, cum cecidiſſet, diſrupta in fronte vena fuit, quod in ſimiliter affecto non ſunt
veriti, facere, vt eandem ſecarent venam, nimirum eiuſdem, aiunt, ſucceſſus ſpe. Qui etiam phleg-
mone laborantes oculi, à ſatisq; abunde cita aluo adiuti, maximè nos ad id imitandum excitarunt:
ad eundem modum morbo regio affectis profuſa bilioſorum excremẽtorum copia viſa eſt ſæpius
contuliſſe: vt aqua inter cutem laborantibus, aquoſorum: vtiq; ijs, qui morbum, quem elephanta
vocant, patiuntur, nigricantium humorum confert inanitio: inde argumentari apertè licet debere
medicum imitatorem eſſe. Quid autem attinet euacuationes ſpontaneas referre, cum præceptorũ
quoq; facta ſecuti artem addiſcamus? an, ſi clyſteri quocunq; ventrem ſubducẽs Theſſalus ęgro-
tantem curat, imitari hunc diſcipuli debeant: ſi ſponte is fiuat, non debeant? an, cum ſuppreſſa mẽ-
ſtrua fuerint, ſanguinisq; vomitus mulierem inuaſerit, tunc, ſi prouocata purgatione, venave ſecta
affectum hunc ſanet Theſſalus, non ſanè delinquant diſcipuli magiſtrum imitati, ſponte autẽ pro-
fuſis menſtruis ſi leuetur ægra, hoc non iam imitari eos conueniet? Atqui nihil intereſt ad hoc, vt
vtrunque imitemur, ſi, vel cum obſtetrix euocauerit menſtrua, vel cum Theſſalus, vel cum horum
neuter, at ſponte fluentibus ipſis leuetur ægra, quando ab euacuatione, non vnde hæc ſit, vtilitas
prouenit: hocq; ipſum Hippocrates docens aphoriſmum aliquando illum inſcripſit, Mulieri ſan- F
guinem vomenti prorumpentibus menſtruis, ſolutio. Quomodocunq; prorumpant mẽſtrua, ſol-
uetur, inquit, affectus, ſiue naturaliter id, ſiue à nobis fiat: non enim, quæ hoc facit cauſa, ſed quod
factum eſt, ægros iuuat, vnum modò menſtruis adſit, nempe cõfertim effluere, quod voce illa pro-
rumpentibus Hippocrates notauit, ſolitus largiores euacuationes nomine illo appellaſſe, æquè ac
5. Aph. 32. Ext. ordi. 40. d ſi verbis vſus eſſe huiuſmodi, ‖ Mulieri ſanguinem vomenti, menſtruis confertim profuſis, ſolutio.
Et 1. de Morb. vbi de ijs agit: Dies me certè deficiet, ſi, quæcunque ſponte facta imitentur homines, referre velim: nec ſanè de
quæ ſponte ſua, hoc alius ambigit quiſpiam, ſed tanquam communem notionem agnoſcunt omnes. ſoli ſunt, qui
& caſu in mor- dubitent, perditi ſophiſtę. quicunque tandem, quantum quidem ad artis opera attinet, vulgo quo-
bis contingunt. que ipſo deteriores ſunt, at abiecto pudore texendis aduerſus optimos medicos prolixis nugis
exercitati: cuiuſmodi nuper extitit Iulianus is, quem in artis operibus nunquam verſatum eſſe,
nullo autem pudore contumelijs veteres inceſsere medicos nouere omnes.

Galeni excuſatio, quòd aduerſus Iulianum ſcripſerit. CAP. 2.

EA igitur, quę contra paulo ante dictum aphoriſmum ſcribere auſus eſt, ne dici quidem poteſt,
quantum præſeferant, ignorantiæ dicam, an impudentiæ, an audaciæ, an potius (ſiquidem di-
cendum verum ſit) cuncta hæc ſimul, atque his longè plura conueniunt? Quapropter commodius G
fortaſſe factum fuiſſet, ſi ne digna quidem ea iudicaſſemus, quibus ſcribendo contradicatur, & in
quæ aliquid abſumatur operis: verum, cum cõplures à me amici ſtudiosè exegiſſent, vt, quæcunq;
poſt allatum ad nos librum, in quo aphoriſmum prædictum Iulianus reprehendere aggreditur,
diſputaſſem, deſcripta in commentarijs eis traderem, ſubij, & hoc non ſanè exiguum certamen, ac
longè quidem maius (ſiquidem fateri verum licet) quam cum ex temporalibus ſermonibus vſi ſu-
mus, quos per dies ſex, aut his etiam plures fecimus, dum nugarum conamur oſtendere copiam,
quarum plenus ſermo eſt is, quem ſcriptum in libro reliquit. Etenim in hunc iſtud optimè dictum
quadrat, quod vulgò dicitur, homine hoc loquacius inuenias nihil: Vnus olim Therſites plus iuſto
loquax fuiſſe dictus, at id huic quanto, quàm Therſitæ, conueniet magis, facilè omnes, quotquot
vnquam fuere, loquacitate ſuperanti? quapropter, qui ſermonibus his interfuere, cum illos lege-
rent, duobus hominem nominibus notarunt, loquendi immodicitate, atque infinitate. Itaq; Vlyſ-
ſe potius quodam opus illi fuerit, qui eum ſceptro aſſidere iubeat: me, autem, vt eum prudentia in-
ſtruem minimè: tam enim obſtupidum prudentem reddere ne muſarum quidem chorus poſſit.
Cum igitur inuitus adductus ſim, vt iſta ſcriberem, ne fortè ab ijs, qui hæc lecturi ſunt, reprehen-
derer, præfari hęc volui. Cum enim futurum ſit, vt hominem redarguam indoctum, ſtolidum, opi- H
nione ſua ſapientem, nugis inter eruditos adoleſcentes verſatum in vniuerſa vita, apud quos, quo
nomine veteribus maledicebat, aliquis tandem eſſe viſus eſt, hoc cum peragere neceſſe habeam,
quæſo, liceat mihi verbis huius ignorãtiam caſtigare aſperioribus, quibus ego vti alioqui non ſo-
leo. Iniquum quippe foret, ſi quidem huic in optimum quemque veterum congerere maledicta
liceat, nobis non liceat eius ignorantiam demonſtrationibus detergere manifeſtis, quæ tantum
ſuſcepit incrementum, vt, vnde nam ordiatur quiſpiam, non ſit facile inuenire.

Quæ Iulianus pro Methodicis attulerit. CAP. 3.

AC in libri quidem principio is, prætermiſſo Hippocrate, longa in Sabinum oratione inue-
hitur, id quod in vniuerſo opere factitaſſe videtur: cui tamen titulus præſcribitur, non iam
in Sabini expoſitiones, ſed in Hippocratis aphoriſmos: deinde quemadmodum conſueuit, multa
inconſideratè profert, collectis immanifeſtis quibuſdam, inanibusq; verbis: quorum ſiquis repre-
hendere aliqua conetur, maximum prius is librum confecerit, quàm rem inchoare ipſa videri
poſſit, etiam, vt non omninò dicantur. Hæc igitur perdifficile eſt ſcribentem diſponere, ac potius
ſummè arduum, nos tamen in extemporalibus ſermonibus, quos apud eruditos viros ſæpenu-
mero fecimus, facultatem oſtendimus quandam ex ſimilitudine expoſitionum in veteres inuen-

tam,

A tam: nam quemadmodum eorum in publicis disputationibus propositum librum explicamus.

* *Desunt non nulla.* *

" Quòd si dissimulata naturæ perscrutatione, methodicus nec elatus, nec magnificè de se loquens,
" neque verò superiorem latentis dogmatis radicem in medium proferens, duos esse dicat corporis
" affectus: secundum naturam enim cõstituto duas veluti insidiari aduersarias inter se obuersiones,
" atque immutationes, dum aut plus satis clausum, aut infusum est, videri sanè poterit, intelligibilia
* dicere, non quidem naturam scrutantibus philosophis, ac de rerum omnium materia disceptanti-
* bus, sed tamen medicis naturalibus. Et hęc quidem ex mirabilibus Iuliani sermonibus verborum
" series vna est. Quibus ab ijs recedens, quæ Asclepiades, & Themison, & Thessalus elemẽta posue-
" re, in prædictos tendit philosophos, qui ex mundo hoc vacuum funditus sustulerunt. Alteram au-
" tem deinceps subdit ad hunc modum: Neq; verò linguæ vlterius imperare possum, quin dicã quid
* enim mihi id? vt propterea, quòd huiusmodi conuersiones, quemadmodum elementorum sequi-
* tur generatio, sic calidi etiam natura, & frigidi, & humidi, & sicci: ab his enim veluti parẽtibus fie-
" ri postremò hæc quoq; opera possunt. Vide, quàm in altissimis thronis, ac valde sublimibus sedens
B latuit methodus, quam, cum præ humanitate modestiaq; delitescere cuperem, cęlo ostẽdi, vnusq;,
" atque idem primus detexi, obductam illi nebulam discutiens, soluensque. Hæc sunt, quæ Iulianus
" dicat, atque ab his deinceps. Ego repudiatis eius elementis cum Epicuro non sentio non vnam fa-
" ciente substantiam. In libro itaque de methodo hæc, multaq; præterea alia scripta sunt à Iuliano,
qui totus inscriptus ab eo est Philon: at in alio, vbi de animæ, corporisq; affectionibus institutus
" illi sermo est, in hunc rursus modum scribit. Igitur contractionis, diffusionisq; moderatum sta-
" tum, commensuratumque statuentes in humanis coagmentis, sanitatis illum nomine appellamus:
" isti porrò mediocritati cum insidiæ à morbis tenduntur, necessariò fit, vt patiantur corpora con-
" tracta, ac dura, sicciorave, aut diffusa, molliaq; facta, atque humida.

Platonem, Stoicos, & Peripateticos dissensisse à Iuliano de elementis, & causis morborum. CAP. 4.

HAec sunt igitur eminentissimi sophistæ verba methodicos medicos affirmãtis Platonem se-
qui, vnà cum Zenone, atque Aristotele: nos contra admonebimus ipsos horum vnũquemq;
philosophorum, plurimosq; præterea, qui post illos viguere, sanitatem esse existimare calidi, fri-
C gidi, humidi, sicciq; temperiem: horum autem singulorum tum excessu, tum defectu morbos gi-
gni eos, qui in victus consistant ratione: inesse porrò in corporibus humores etiam, qui morbis
proportione respondeant, hos quidem facultate sua humidos siccosve, illos calidos, aut frigidos:
sic Plato cum sectatoribus vnà suis, sic Aristoteles censuit, quiq; illum secuti sunt, Peripatetici: sic
etiam Zeno, Chrysippusque, alijq; præterea Stoici. At Iulianus ne librum quidem legit vllum vi-
rorum, quos retulimus, nec prorsus, quid consequens, sibiq; pugnans sit, intelligit: non enim eum
fugisset, quemadmodum sectæ, quæ vacuum tollit, hæc conueniunt: ita alteri, quæ hoc ponat, con-
uenire illa, nempe in meatuum symmetria quadam sanitatem consistere, sicuti in fluxu, clausuque
rerum, quæ per id feruntur secundum victus rationem, morbos. Quid igitur faciam? Aristote-
lis ne, ac Chrysippi, cæterorumq; Peripateticorum omnium, ac Stoicorum deinceps verba subij-
ciam, in quibus bilem, pituitamq; causantur, primosq; morbos esse quatuor affirmant, non aliter
sanè, quàm elementa, calidum esse, & frigidum, & humidum, & siccum: an hoc, cum non duo tan-
tum libri compleri inde possint, sed tres etiam, & quatuor, atq; his plures, prætermittendum à no-
bis est, abundèq; nobis esse existimandum, quæ à Platone tantum dicta sunt? Cum igitur ita fa-
cere cõsultius sit, ne per omnia cum nugaci sophista diutius nugemur, finem de his faciam, si prius
D hoc solum de Peripateticis, Stoicisq; philosophis dixero: Neque Aristotelis, nec iam Theophra-
sti librum vsquam inuenias, in quo, siquid de morbis necessariò dicendum illis sit, omissa calìdi,
frigidi, humidi, sicci mentione, orationem absoluant. Quin cum horum, tum verò vtriusque non
rarò bilis mentionem faciunt, nigræ simul, ac flauæ, sæpius etiam pituitæ, quippe qui huiusce ex-
plicent discrimina: & hanc quidem aridam, salsam illam, salsilaginosamve, aliam autem dulcẽ ap-
pellant. Neq; verò aliter sentit Chrysippus, semperq; ad eundem modum, tum de morbis, tum de
humoribus disputat. Horum igitur trium tantum modo siquis verba colligat, non sanè paucos is
conficiat libros, præsertim si quantum Iuliano Alexandriæ supererat, tantum etiam huic ocij su-
persit: quòd si, quæ ab alijs tam Stoicis omnibus, quàm Peripateticis dicta sunt, colligere vniuer-
sa velit, iustam is etiam bibliothecam expleat. At nobis, sicuti iam diximus, satis erit omissis his,
vnius Platonis verba referre, nusquã ab Hippocratis placitis discedentis. Neq; verò ex omnibus
vndiq; libris ea deligam, qui plurimi certè habeantur, sed vno contentus Timæo, hæc inde tran-
" sumpta subijciam. Sanè, quemadmodũ morbi consistant, id nemini obscurũ: cum enim, ex quibus
" corpus conflatum nostrum est, genera quatuor sint, terræ, aquæ, ignis, aeris, horũ præter naturam
" excessus, defectusq;, propriæq; sedis cum aliena cõmutatio, tum ignis, atq; etiam cæterorũ vnũ-
" quodque (quando plura vno genera hæc habeantur,) quod sibi conuenit, non suscipiens, omniaq;

huiuſmodi, perturbationes, morbosq; afferunt: cum enim à natura horum vnumquodq; recedit, E
commutaturque, quæcunque prius frigida erant, nunc concaleſcunt, atque antea ſicca, humecta in
poſterum fiunt, nec non leuia, grauiaque, atque omnimodas prorſus tranſmutationes ſuſcipiunt.
Hoc in loco, quantum ad elementa prima ſpectat, eorumq; qualitates, apertè Hippocratem ſequi-
tur Plato: deinceps verò morborum cauſas in humores quoq; deriuans, ad hunc modum ſcribit:
Albida autem pituita ob bullarum ſpiritum intus detenta ſæuit: ſumpto verò extra corpus ſpira-
mine mitior illa quidem, variè nihilo minus corpus pingit, vitiliginum in eo ſpecies, leucas, al-
phosque, atque id genus morbos procreans: at cum atræ mixta bili in capitis diuiniſſimos orbes
dilabitur, hosque ipſos infeſtat, vt in ſomno mitior, ſic cum vigilantes inuaſerit, diutius vrget:
qui ſanè morbus ſacratioris naturæ cũ ſit, ſacer meritiſſimo appelletur. Hisq; deinceps verbis alia
addit. Hæc porrò ſalſa, aridaq; pituita morborum omnium eorum, qui cum fluxu vnà fiunt, caput
eſt, à locorum, in quæ fluit, diuerſitate multimodas quoque appellationes ſortita. In hunc modum
de pituita, atraq; vnà bile ſenſit Plato: cęterum, quæ de flaua diſſerat, poſt hæc attende. In corpore
verò, quæcunq; eo, quòd ardeant, vranturque, inflammata dicuntur, cuncta à bile fiunt: accepto
itaque hæc reſpiramine, omnimodos tumores foras feruẽs emittit: at incluſa intus morbos gignit
perurentes plurimos, huncq; maximum, quoties ſanguine commixta puro, fibrarum genus ex pro- F
prio ordine deturbauerit, quæ ea gratia diſtributæ in ſanguinẽ ſunt, vt nec tenuis nimis, nec craſ-
ſus nimis eſſet, neque iam ob caliditatem, quippe qui humidus foret, ex rarò corpore defluat, neq;
rurſus nimia denſitate motioni ineptus, vix ſe in venis conuertat. Hanc vtiq; vtilitatem fibræ na-
turæ generationi largiuntur, quas ſiquis emortuo ſanguine, refrigeratoq; inter ſe colligat, quod
reliquum eſt ſanguinis, vniuerſum diffluit: quòd ſi derelinquantur, quam primum vnà cum am-
biente frigore congelantur. Hac cum præditæ facultate ſint in ſanguine fibræ, bilis, quæ natura ve-
tus facta eſt ſanguis, cum rurſus ex carne in hunc eliquata mittitur calida, humidaq;, ſenſim primo
inuecta ob fibrarum vim gelaſcens coit, gelataque, ac reſtincto illius violenter feruore, tempeſta-
tes intus, tremoremq; excitat: at, ſi maiore ſe vi inſerat, euictis à caliditate propria fibris, confu-
ſoq; earum ordine efferueſcens, victrix euaſit: ac, ſi ad extremum vſque perdurare validior poteſt,
ad medullas vſque penetrans, perurensque, animæ ibidem diſſoluit quædam tanquam retinacula,
hancq; ipſam liberat: at, cum minor huius copia eſt, corpusq; ei liqueſcens reluctatur, deuicta, aut
per vniuerſum corpus excidit, aut in inferiorem, ſuperioremve ventrem per venas expulſa, deque
corpore, veluti ex diſcordi ciuitate eiecta, inteſtinorum læuitatem, difficultatemque, cæteraq; hu-
iuſmodi mala affert. Hæc ſunt, quæ Hippocratẽ ſecutus Plato in Timæo tantum ſcripſit: at, ſiquis, G
quæ in reliquis eius libris reperiuntur, vniuerſa colligat, videri is poterit, quod quidem ad ſermo-
nis attinet prolixitatem, Iulianum imitatus, multoq; etiam magis, ſi, quæ de calido, frigido, humi-
do, & ſicco, bile, pituita, ſanitate, ac morbo ſcripſere Theophraſtus, Ariſtoteles, Chryſippus Peri-
patetici, Stoiciq; omnes adſcribat ſingula, & quidem nunc aliquos eſſe arbitror, qui noſtræ huius
in obſtupidi ſophiſtæ redargutionem compoſitæ orationis longitudinem reprehendat. Qui enim
(pro Iuppiter Deiq;) Platonem quidem, & Ariſtotelem, & Zenonem, horumq: ipſorum ſectato-
res veritus non ſit laudibus efferre, quæ verò de corporis elementis dicta ab Hippocrate ſunt, re-
fellere, an hunc cenſes in reliquis omnibus verecunde quicquam dicturum?

Neque ex ignoratione: neque ex diſcordia philoſophorum in nomine naturæ prohiberi, quin naturaliter ſe, aut præter naturam homines habere affirmemus. CAP. 5.

OMittatur tamen hæc, notentur, quæ deinceps ſcribit, dum ne naturæ quidem, vt videtur, vo-
cabulum conſiderandum permittit, vtitur autem verborum hoc initio. Non hercle nobis hi
perſuaſerint, neque verò ſibi ipſis, modò verum fateantur, non ignorare ſe, quid natura ſit, quam H
in omnem partem vexant, magnifica vbicunque verba ſonantes, aut ſimplex calidum, aut attem-
peratum, mixtumque, aut frigidi, ſpiritusq; ſubſtantiã. Hisque deinceps multa addit, naturæ eos
noſſe ſubſtantiam concedens, quaſi verò in propoſito nobis nunc aphoriſmo naturæ adſcripſerit
nomen Hippocrates, ac non potius de ſponte factis euacuationibus loquatur: vnde igitur in men-
tem illi venit naturæ vocabulum? Vnde quęſo magis, quã ex Iuliani nugandi conſuetudine, vt lõ- ✻
gioris ſibi ſermonis anſam arriperet? quem ſiquis explicet, facilè is eius deprehendat nugas. Cum ✻
igitur medici oẽs has quidem à natura, illas verò caſu fieri affirment, vt oſtendant eorũ interdum
cauſam ex ægrorũ oriri corpore, interdum extrinſecus accedere, occaſionẽ nactus hanc eſt, vt ali-
quid de naturæ vocabulo nugari poſſet. Eſt porrò, quod dicere nititur (vt in ſumma dicam) eiuſ-
modi: Non par eſt eos, qui naturã, quæ ſit, ignorent, naturales euacuationes in ore habere. At eadẽ
ratione, ſophiſta audaciſſimè, nobis, neq; vt animam teneamus, neque ſenſum, neq; verò mentem,
aut rationem, aut memoriã, cognoſcere licebit: quippe quorũ oĩum non facilè dignoſcatur eſsẽtia,
quod minimè mirũ ſit. Nã, cũ Solẽ etiam ipſum, quẽ tñ apertiſſimè videmus, qua nam ſit eſſentia,
non exactè ſatis ſcimus, exiſtimabimus, ſ. nos de natura, de aĩa, aut memoria, aut reliquis id genus
rebus poſſe audacter decidere? Verum, quemadmodum rectè iſta diximus, ſic, cum horũ vniuſcu-

iuſque

A iuſq; notionem, ſubſtantiæq; dignotionẽ tenemus manifeſtã, adijcienda ea oratione eſt, à natura enim planta omnis regitur, at animal omne à natura ſimul & anima: ſiquidem nutritionis, atque augmenti, effectuumq; huiuſmodi cauſam naturam appellamus oẽs, vt ſanè animã, qua ſentimus, mouemurq;. Quo fit, vt nec falſa naturæ opera proferat noſtrum quiſquã, nec iã, ſi illa vouerit aliquis, ſtatim hunc neceſſe ſit eius quoq; eſſentiam noſſe, quẽadmodum nec Solis, quẽ vt orientem manifeſtò, ſic etiam occidentem videmus, lociq;, interuallũm vtriuſq; præfinito tempore ordinatim percurrentem, huius tamen quænã ſit eſſentia, per ocium quærimus. Quòd ſi igitur fieri non poſſe, vt, naturales quoties fierẽt excretiones, ſciremus, niſi prius has ipſas facientis naturę ſubſtãtiam cognoſceremus, non ille quidem immeritò, cum hanc incognitã eſſe oſtendiſſet, ſimul etiam harum ipſarum dempſiſſet cognitionem: nunc cum liceat, etiam ſiquis illam ignoret, has tñ ipſas ſcire, ſuperuacanea ſunt, quæ nugatur: & hæc quidẽ omnia optimus Iulianus. At nos, quoties alicui, nullo ſumpto purgante medicamento, vomitus accidit, aut multa contingit inferior euacuatio, ſiue ea per inteſtina, ſiue per vterum fiat mulieris, huiuſmodi omnia natura facta eſſe dicimus, vel à natura, vel naturaliter (nihil enim refert) eaque ipſa cũ manifeſto ægrorum emolumento imitamur. Videtur autem Iulianus, neq; id ſcire, quod quotidie in ore oĩum eſt, vulgòq; non neſcitur,
B nempè ſecundum naturam ſe habere ſanos, ægros verò præter naturam; nam ſi prius, quã naturæ eſſentiã nouerimus, nullis nobis huiuſcemodi nominibus vti licuerit, neq; ſecundũ naturã ſanos, neq; verò præter naturã ægros ſe habere dicendũ nobis erit. Demus tñ illi, ſi placet, hoc ex abundanti ratione, concedamusq; fieri non poſſe, niſi prius ex calido, frigido, humido, & ſicco corpora noſtra conſtare ſciuerimus, bona, quæ à natura, vel caſu fiunt, vt imitetur. Quid igitur obſtat, quò minus hoc ipſum ſciamus, dum & placiti huius demõſtrationẽ, afferre poſſumus, & optimus quiſque philoſophorum, qui tibi quoq; ipſi admirabiles ſunt, cum Hippocrate vnà, atq; inter ſe etiam conſentiunt? Niſi verò diſcordiam aliquis ſatis eſſe argumenti putet ad monſtrandã placiti huius ignorantiam, de Stoico repente ambiguus quidam factus. Nam, ſi ſermoni huic perſuaſus credis, affirmanti *eorum nihil*, de quibus philoſophi inter ſe digladiantur omnes, in cognitionem cadere *humanam poſſe*, cur non multo etiã magis, quã alijs oĩbus, tuis illis pulchris cõitatibus, quas *in cœlis habitans* methodus generauit, fidem abrogas? at has aliorum medicorum nullus obſcure, quin apertè potius nouit, ſicuti quidem exiſtimat Theſſalus, quodq; hoc maius ſit: cum enim has Theſſalus glorioſiſſimo medicorum, qui circa ipſum ſunt, choro ſibi viſas oſtenderit, nemini tñ inter illos conuenit: quinimmo maius ad hanc vſq; diem bellum inter ſe exercent, quã cũ vnà
C cum condiſcipulis ſuis altercabatur Theſſalus. Quòd ſi ex diſſenſione rerum ignorationis ſignũ ſumitur, profectò ante omnia Theſſali cõitatibus, quãto etiam magis de his ambigitur, abroganda fides eſt. Enimuerò de corporis noſtri natura, quã vel ex aere, & igne, & aqua, & terra, vel humido, & ſicco, calido, ac frigido temperatè ſibi inuicem mixtis cõſtare dicunt, dubitatum quidem olim eſt, ſed nõ adeo tñ, vt de Theſſali cõitatibus, cum & Plato, & Zeno, & Ariſtoteles, & Theophraſtus, & Eudemus, & Cleantes, & Chryſippus, alijq; præterea philoſophi quàm plurimi, qui ſe partim Stoicos, partim Peripateticos, partim etiam Platonicos noĩari voluerint; eadem de illis ſentiant. At à Theſſalo prolatæ cõitates, tantum abeſt, vt cæteris probentur medicis, vt ij etiã diuerſa de his ſentiant, q re vera amethodi cũ ſint, glorioſo tñ methodi vocabulo quodã tanq; prætextu vtuntur; neq;. n. Hippocrati, neq; Diocli, neq; Pliſthonico, neq; Praxagoræ, nec Mneſitheo, nec Philotimo, nec Eraſiſtrato, nec Herophilo, neq; medicorum alicui logico, empiricove Theſſali placuere cõmunitates. Quòd ſi conferendæ inter ſe diſcordiæ ſint, eam, quę de Theſſali cõitatibus eſt, longè alterã ſuperantem inueniens: cum. n. tres ſint genere (vt illi dicunt) in medicina ſectæ, Theſſaliq; cõitates tam qui ſe empiricos, quã qui dogmaticos profitẽtur, tollant, nõ ſanè exiguam cenſendũ eſt diſcordiam hanc eſſe, immenſamq; adeo, vt vinci non poſſit: quippe cum eas,
D neq; qui harum habitus eſt parens Thæmiſon, neq; alius ab eo quiſpiã, at nec amethodorũ Theſſaliorum vllus obſeruet. Itaq; non facilè quendã inuenias, qui nõ illis, aut addiderit, aut detraxerit aliquid, aut aliqua ſaltẽ ex parte mutarit, neq; tñ, etiam ſi ipſis inter ſe oẽs conſentirent; parua eſſet eorum cum alijs diſſenſio: cum verò de his omnibus ipſi quoq; inuicem diſſideant, ſolus hic relinquitur Theſſalus, eumq; præter Iulianum iſtum ſecutus nemo eſt, & is verbo tantum, nam re apertum fecimus, quàm illi maximè aduerſetur: quorũ ſi quis fidẽ ſũmere certam velit, noſtros is de ſecta methodica cõmentarios adeat. Porrò Theſſalus, etiam ſi ſolus pro veritate contendentibus dicat, eorum, quæ alijs viſa ſunt, conſenſum, demonſtrationem eſſe quandã, ac iudiciũ, illũ nemo damnauerit, & poſtea Theſſalum, qui ab oĩbus diſſidet alijs, nõ damnabimus? Hippocrati, cui præter optimos medicos, philoſophorum etiam optimi conſentiunt, fidem non adhibebimus ob vnam diſſentionem? quis hoc tandẽ ferre poſſit? quis tot tantasq; toleret nugas? quis non potius doleat, cum tẽpus contradicẽdo abſumat homini, qui nec, quæ dixerit, recordetur, nec, quæ ſcripſerit, intelligat, ac tantummodo (vt in prouerbio eſt) quicquid in buccam venerit, effutiat?

Aduerſus Iulianum & Aſclepiadem, quod plenitudo ſit cauſa continens quorundã morborũ. CAP. 6.

VErum omiſſis iam ijs, quæ deinceps dicat, audiamus, ac primum cum præſentis aphoriſmi principium eſſe ait, ac caput, nempe quòd morborum continens cauſa humorum ſit plenitudo.

plenitudo. Rectius autem fecerimus,ſi hoc quoque in loco verba ipſa,vt habent,omnia adſcripſe- E
rimus: proditum igitur ab eo eſt ſtatim in hunc fermè modum(tempus eſt enim iam, vt, recta ad
contradictionem veniamus.) In perturbationibus ventris,ſic vt,quod reliquũ eſt aphoriſmi,prin- „
cipium habeat,ac caput, nimirum ex humorum plenitudine, vt à cauſa continente,morbifica affi- ❋
ci corpora. Quapropter demonſtratum cum ſit affectuum non eſſe cauſam humores, (hæc enim „
exploſa iam eſt opinio) ſimul etiam aphoriſmi detectum eſt exitium,vt qui obſcuro, falſoq; inni- „
tatur fundamento. Hæc ſunt eius verba: optimum autem factu foret, ſi theatro conſtituto, ple- „
noq;, non quidem quale Theſſalus inſtituit, dum ſeipſum in ſuis illis garrulis libris coronat, ſed
eruditorum potius hominum pleno,percũctaremur ab ipſo, quanam tandem demonſtratiua me-
thodo duce ſermonem exiſtimet verum eſſe à ſe dictum,qui ſanè, ſi quidem rectè illum quiſpiam
interpretetur, ad hunc ſe fermè modum habebit: Qui vacuationibus iuuari ægros aiunt, neceſſe
eſt hos exiſtimare continentem morborum cauſam plenitudinem. Quòd ſi verus ſermo is eſt, lu-
bens ſanè inter doctorum hominum cœtum Iulianum interrogarem, vt ex eorum multitudine
ſtoliditatem aliquando agnoſcere ſuam: nam ex ijs, quæ dicuntur, fieri non poteſt, vt agnoſcat,
huiuſmodi cum ſit.

Deſiderantur pauca. F

Seipſum detegit in libris: at in theatro,quemadmodum rectè iſta tractentur,nũc exponã. Mul-
tis ex ijs,qui febre laborant,ſanguinem mittit Theſſaliorũ aſellorũ grex:ſiquidẽ hoc faciunt, cen-
ſentes nocumento eos ex euacuatione affici, non rectè faciunt: ſin iuuari credunt, cauſam ſuppo-
nant hi, neceſſe eſt,continentẽ eſſe plenitudinem,quod tamen negant. Dicat hic mihi horum for-
taſſe aliquis,quæ tandem neceſſitas eſt, vt iuuante euacuatione continens ſit cauſa plenitudo? cui
ego facilè ita reſpondere poſſum:neceſſitas quidẽ nulla eſt,de grege tñ veſtro is eſt, qui iſta dicat.
Iulianumq; monſtrabo,ſimulq; æquum eſſe dicam, vt ſuarum ille nugarum rationem reddat, &
hoc quidem modo in theatro cum eo egerit quis. nunc verò (neq; enim theatrum habemus) pau-
cis huiuſmodi datur occaſio. Quin omnes,quæcunque collibitum,effutiunt,ſeu vera ea,ſiue aper-
tè falſa ſint,id quod Iulianus ſemper facit,ſine delectu,quicquid in mẽtẽ venerit,ſcribens, nihilq;
vnquam veritatem curans. Ego autem in vniuerſa vita mea cum nihil æquè ſtuduerim, q̃ demõ-
ſtrandi prius ſcientiam tenerem,deinde ſummo hãc ſtudio exercere,fruſtra laboraſſe videor: nã,
quicunq; demonſtrationẽ,quid ſit,percipiũt, ſpes eſt hos re cognita, Iuliani fortaſſe abijcere nu-
gas poſſe: at,qui gregarius illius eſt,is ne eorum quidem,quæ dicuntur,quicquã intelligit. Quam
ob rem dictum antea quoq; à me eſt,non exiguum imponi mihi certamen hoc ab amicis,quorum G
gratia ſcientificos tracturus ſum ſermones. Enimuerò non ſolum oportuit Iulianum cauſarũ dif-
ferentiæ conuenientia proferre vocabula, ſed etiam eorum obſeruare ſignificata:nũc autem (hoc
enim habet methodicorum omnium ſtoliditas commune) ad nomenclaturas vſque cõtinentium
cauſarum progreditur ille quidẽ,at,quo ab antecedentibus modò differant,non intelligit:neq;.n.
latuiſſet eos, morborum ab antecedentibus cauſis augmentum fieri: quæ enim principio morbos
facere conſueuerunt,neceſſe eſt hæc,donec ſimile quippiam agunt,eoſdem adaugeant:vt medica-
mentum,exempli cauſa,acre,adeo,vt vlcus facere poſſit, cuti hora impoſitum, tantummodo vnà
cuticulam vulnerabit ſolam, ἐπιδερμίδα Græci appellant: longioris verò temporis tractu adhæ-
rens,opus peraget euidentius,cute primum ipſa,deinde ſubiecta quoq; carne correpta,quomodo
etiam,quæ putrefacientia nominamus,ad oſſa vſq; tegente hæc ipſa carne exuſta, deſcendunt in-
terdum. Hæc igitur præditæ natura cum ſint antecedentes,cauſæ,fieri non poteſt,vt, ſi quidẽ illæ
remaneant,quod factum eſt morbi, perſanetur: cum enim, ſicuti monſtrauimus, maior ſubinde
morbus fiat,non ſanè,antequã,quod facit,tollatur,perfectè ſanabitur:ſunt igitur cauſæ antecedẽ-
tes,cuiuſmodi quoque plenitudo eſt. Supponamus.n.ante alia hoc in ſermone, antecedẽtẽ niſi q̃s
abſciderit prius cauſam,fieri non poſſe,vt,qui factus eſt,affectus curetur:ob idq; ipſum Aſclepia- H
des morbos à plenitudine incipere exiſtimat, ægrisq; adiumento huius eſſe euacuationẽ ait, pe-
titq; curationem medicis perfici,nõ morbos,quos plenitudo faciebat,ſoluẽtibus, ſed,ne adauge-
antur,prohibentibus:ſupponatur tñ cauſam morborũ continentem interdũ eſſe plenitudinẽ, ne-
ceſſe ſtatim eſt,vt huius euacuatione tollatur morbus. Atqui, vt Aſclepiades ait, nunquam cauſa
eſt continens:ſatius.n.fuerit,relicto hoc in loco garrulo Iuliano,cum Aſclepiade ſermonẽ confer-
re,qui,vt cætera deſint, legitimè certè ſophiſtam agit:oratione enim vti vir conſueuit, cui credi
maximè poſſit,non illepidè fucata,quod ſophiſtæ,vt arbitror, officium eſt, non diſſimilem tamen
huic ſermonem protulit Iulianus,eum quem deinceps ſcripſit,non mehercle facultate in hoc vſus
ſua(tales enim vbique ſcripſiſſe)ſed eorum,quæ Aſclepiades dixerat recordatus: q̃ ſi ex proprijs
eſſet Iuliani ſermonibus,non aliter,quã ſuperiores,nugatorius videretur,Itaque ait Aſclepiades.
Si continens morborum cauſa eſſet plenitudo,factis nonnunquã largis inter morbi initia euacua- „
tionibus,fore,vt nocumentum ſtatim à ſe oẽ æger depellat: nunc contra viſi ſæpius ſunt, purgata „
plenitudine,morbi tñ ipſi augeri. ſatis eſt ratio hæc probabilis, propriaq; ob id eget ſolutione, „
neq; tamen ad ea,quæ in Hippocratis aphoriſmo dicuntur,accedit:nam illa ex cõmuni potius ho-
minum oĩum ratione,qua empiricos quoq; vti diximus,quàm ex dogmate vllo, fidem ſumpſere:

ideoq;

A ideoq; Aſclepiadis rationem diluemus ipſam,non ſanè tanquã ad ea,quæ in aphoriſmo dñr, pertinentem,ſed quòd conſultius exiſtimemus eſſe,poſtq; Iulianũ hucuſq;garrientẽ ꝓtulimus,,ppius ad hominẽ accedere,ſophiſta qui ſit, qui cum dialecticorũ aliqñ more exercitatio inſtituatur. Cũ igitur plenitudinem nominabit Aſclepiades , interrogetur , vtrum dicat eamne, quæ ex facultate, an eam,quæ ex vaſorum capacitate æſtimatur,quam etiã κατὰ τὸ ἔγχυμα noĩare ſolent,atq; vtrũ eam,quæ in toto corpore, an potius,quæ in ſola eius parte cõſiſtat. Ea porrò, quæ ex facultate eſt, ne noĩari quidem ab ipſo poteſt , vt qui facultates ferè omnes,quibus gubernatur animal,ſuſtulerit:quæ verò ex vaſorum capacitate , duplex illa quidem etiamnum eſt : aut enim ad menſurã refertur,quę ſcđm naturam ſit,aut hoc vno,nudoq; intelligitur,nempe ꝙ nõ intra vaſa capiatur, poteſtq; horum vtrunque,aut in toto conſiſtere corpore,aut in vna, pluribusve eius partibus: oſtenſumq; à nobis eſt in his commentarijs,quibus ſymptomatum cauſas enarrauimus,atq; vbi tumores præter naturam tractauimus,conuulſionẽ interdum, tremoremq; , ac in vniuerſum phlegmonem,& eryſipelas,idq;, quod à recentioribus medicis œdema vocatur, aliosq; præterea affectus , plenitudinis inniti hypotheſi,tum,ſi plenitudinem euacuet quis, ad naturalem quã primum ſtatũ redire membrum . Diximus porrò alibi quoq; de continentibus cauſis, vbi oſtendimus tam no-
B men ipſum,quàm rem,cui impoſitũ nomen ſit,ex Stoica eſſe ſecta,neq;rectè recentiores medicos genus hoc totũ, aut nominaſſe,aut tractaſſe:nosq;, ne de noĩbus cõtẽdere videamur, ſecundũ eorum ſæpius ſententiã cauſæ quædã vt ſic noĩentur,concedere,nõ mehercle,quę ex ijs,quæ abſolutè eſſe dicuntur,ſint,ſed quæ in generatione ipſa eſſentiam habeãt, in quo ſophiſmatis cõſiſtit explicatio. Cæterum , quæcunq; Iulianus garrit , in hunc transferre locum noſtri non eſt muneris , quin potius ad aliam quæſtionem veniamus,quæ cõis in vniuerſum eſt. Cauſarum,quę in humoribus conſiſtunt,duplex habetur genus,alterum ex plenitudine, ex corruptela alterum , facilemq; vtriuſq; aiunt eſſe curationem,cum momento temporis liceat, & quod ex redũdãti ſuperuacuum eſt,emittere,& quod corruptum ſit,vniuerſum inanire ſic, vt nunquã perduret morbus : quã ſanè
cc rationẽ dilucidam ſimul, ac breuem Iulianus obſcurè, prolixèq; verbis his ſcripſit. In ipſo ſtatim
cc aphoriſmo indemonſtratum lemma extortum eſſe , nempe ꝙ morbos humoris faciat plenitudo,
cc aut in impropriam qualitatem tranſmutatio, quã ſpẽm oẽm , corruptelam medici vocant : quare
cc eo,quod morbum faciebat:educto,inſigne opinatur iuuamentum futurum : ſic ſine controuerſia,
cc antequã appareat humoris alicuius in corpore contenti indicium , plenitudinẽ morbi cauſam eſſe
cc exiſtimat,aut,ſi minus hanc,tranſmutationẽ certè , qđ nec intelligi poteſt , nec ſanè ad veritatem
C proximè accedit.Sic.n.exiſtimemus, licet, facilè morbos tolli vniuerſos poſſe , nec iam diuturnus
cc vllus foret,atq; vnius eſset rationis curatio oĩs,nullã in ſe operoſiorem difficultatẽ cõtinens : ſim-
cc plex enim ac promptũ,atq; adeo in ipſis manibus eſset,quod morbum facit,exinanire,in ipſoque
cc ſtatim principio,primaq; eius conſiſtentia morbũ ſoluere, vt iã nullo alio , quã euacuatio auxilio
cc indigeat,atq; huius,qualicunq; tãdem accidat tpe , accõmodari vſus poſſit, ac, ſi in cauſa ſanguis
cc ſit,ſola contenti erimus venæ ſectione,ſi pituita,quę pituitam educant,dabimus, ſi bilis,quæ bilẽ.

De curanda vtraque plenitudine,& humorum corruptione aduerſus Iulianum. CAP. 7.

HÆc ſunt Iuliani verba,quorum omnium,vt dicebam,ratio ita ſe habet: Si,quæ morbos faciunt,cauſæ humores ſunt,fieri poteſt,vt exinanitis quàm primũ ijs, nullũ diutius cõſiſtere permittamus morbum:atqui multi,etiam ſi inter initia ſatis inane reddamus corpus, diutius tñ ꝓ durant:non ſunt igitur humores cauſæ. Quæ ſanè ratio, ſi quidem de corporis vniuerſi plenitudine accipiatur ea,quæ ad vaſorum capacitatem refertur, vera eſt:nam,ſi in morbi ipſius principio, quod ſuperuacuum eſt,inanire volumus,vniuerſum exinanibimus plethoricum affectum: ſin plenitudinem accipias,cum parte aliqua plenior collecta redundantia eſt, falſa, cum oſtẽſum à nobis ſit,non ſemper fieri poſſe,vt huiuſmodi plenitudo ſubitò euacuetur.Sic etiam , ſi de corruptela rõ
D interrogetur,hæc ſolui facilè poteſt,quippe quã non ſtatim euacuare poſſis, perinde ac ſi vaſe aliquo contineretur,aut dolio:ex quibus tamẽ cũ prauum euacuauerimus humorẽ oẽm , non ſtatim niſi deterſo prius,elotoq; diligenter vaſe,meliorem infundimus . Non igitur fieri poteſt,vt ex humano corpore corruptum euacuemus ſanguinem,eius autem loco meliorẽ,quã primũ,eius addamus partibus?Quo nam igitur modo(inquiũt) exinaniri ſtatim corruptio poteſt? ſic enim hoc,vt alia omnia,facilè pronunciant,nullo rerum reſpectu , neq; vllam in conſiderãda re vniuerſa adhibentes diligentiorem examinationem:enimuerò, quemadmodũ, cũ bilis vis multa in corpore cõtinetur,ſæpius facile ſit,dum febris abſit,eam ipſam euacuare,ſic,cum antea acuta correptus febre homo fuerit,difficillimum id redditur:neq;.n. licuerit abſq; periculo , purgante tunc vti medicamento:ad eundẽ modum de pituita,deq; ſeroſis,excrementis exiſtimandũ . Dictum ſanè à nobis de his omnibus cũ in alijs libris: opusq; eſt,qui ſcire iſta exactè voluerit, inde ſibi diſcẽda hęc petat. Morbus igitur plethoricus vt ſit phlegmone, non in ipſis ſolum vaſis plenitudine detenta, ſed etiam vniuerſos occupante muſculorum ſinus,ex eo potiſſimũ libro diſcas licet,in quo de tumoribus præter naturam ſcripſimus:quòd verò ſubitò curari phlegmone omnis non poſſit, diximus in libris de curandi ratione,ſecundũ eã potiſſimũ operis partẽ,in qua curãdorũ præter naturã tumorum via inſtituitur:fit.n.interdum, vt tam validè,tamq; tenaciter adhæreant carni viſcidi,craſſiq;

humores,

humores,periculum vt ſit,ne,cum diutius perſeuerauerint,ſequatur ſcirrhus:at ij,qui nihil horum E
ſciunt,dum potiſſimam artis partem ignorant, damnant Hippocratem: atqui è diuerſo quis,cum ſolidum corpus refrigeratum,aut excalfactum aliquod fuerit,promptũ fore illi ad naturam recurſum dicet,quo modo etiam,cum denſius, rariusve redditum fuerit : neque enim refrigeratum excalfacere,excalfactumq; refrigerare,denſiusq; rarefacere,ac rarum denſare laborioſum fuerit: at pertinaciter adhærentem parti carnoſæ humorẽ,aut craſſum,aut glutinoſum educere, laborioſiſſimum: nam,cum ex vaſis etiam laxis ijs haud promptũ ſit ſordes expurgare : facilè id.ſ.in carnoſis exiſtimabitur.Quare ſummè deprauata ratio ea eſt, quæ cauſas in humoribus cõtentas curatu faciles ſemper magis eſſe dicit ijs,q̃ in ſolidioribus partibus ſunt. Nã,ſi in vniuerſa corporis habitudine abſolutè plenitudo inſit contenta in vaſis,quam propriè plenitudinem nominamus, nõ ſanè difficile factu fuerit,& primo quoq; tempore hãc ipſam exinanire,& prouenientibus inde ſymptomatis ægrum liberare:contra,cũ vitioſus ſuccus aliquis,aut corruptela adſit,fieri nõ poteſt, vt abũdè facta euacuatione ſanitati homo reſtituatur. Nec ſanè alio ſe modo res habet ipſa:plures.n. inuenti ſunt,quibus cum degrauaretur corpus,tenſionisq; accederet ſenſus, venæ quam primum ſectione ſymptomatis his ſoluti ſint: nonnullis contra per totum menſem corruptionis nocumentum permanſit,dum nec deprauatum ſanguinem potuimus vbertim exinanire,nec meliorẽ alium F
reponere:nam, vt ex cibarijs rectè in corpore confectis bonus generatur ſanguis, ſic periculũ eſt, ne,dum idonea concedimus alimenta,cum prauo,qui prius inerat, bonus vnà corrũpatur. Quam etiam ob rem non omnem ſe pollicentur corruptionem ſanaturos, ſed illam vnam, in qua validũ adhuc corpus ſit,viresq; robuſtæ,non cum æruginoſus penitus factus ſanguis fuerit, & qui inditum alimẽtum trahere ſecum in corruptelam poſſit, ſed qui potius ab hoc ipſo contẽperari queat ; ſed nec,cum ad vires æſtimata plenitudo fuerit,ſanari continuò æger poteſt,eo q̃ cum inanitione vna ipſa diſſoluantur interdũ vires. Diximus de huiuſmodi affectu in opere de medendi methodo. Ergo rarò inanitione hominem continuò ſanum reddes : continget tamen quandoque hoc, quemadmodum apparet: & huius ſanè rationis veritatem clarè oſtendit experientia : quidã enim ab euacuationibus ſtatim ipſis omni liberantur moleſtia:ſed nec hoſce affectus noſſe medico cuiuis promptum eſt,nec, vt eos norint,ſtatim etiã dignoſcere eos valent. Ii ſunt igitur, qui maximè nugentur,inter quos,vt verum fateamur,primas obtinet Iulianus,qui,cum nullum vnquam cum artis operibus commercium habuerit,ex his tamẽ,quæ ipſe nouit,audaculus reperitur. Cæterum nos ſæpius inter ipſa artis opera poſt vtriuſque plenitudinis inanitionem homines ſanitati continuò reſtitutos oſtendimus,vtranque dico,& quam ex vaſorum æſtimamus capacitate, cui ple- G
thorę nomen eſt, & quam ex viribus metimur, quæ inanitione non diſſoluatur:atque hæc, cum primum ægros quis viſere inceperit, vnà cum ijs,qui ſanare nouerint, percipiet omnia.

Aduerſus Theſſalum & Iulianum de humoribus, qui à purgantibus pharmacis trahuntur. CAP. 8.

VIdeamus ea,quæ deinceps dicuntur, in quibus Aſclepiadæ rationem tractandã ſuſcipit Iulianus peruulgatam illam, qua perſuadetur non proprios trahi à purgantibus medicamentis humores,ſed ab his generari. Sanè pauca quædam de re hac diximus in calce libri de elemẽtis ſecundum Hippocratem, ſicuti in primo quoque de naturalibus facultatibus : poſtremò ſocijs ita rogantibus librum etiam de hoc ſcripſimus vnum,cui titulus, De purgantium medicamentorum facultate:quare vniuerſum de his ſermonẽ, qui ſcire voluerit, inde ſibi petat: nos hoc in loco ijs, quæ à Theſſalo dicuntur, reſiſtemus:prius tamen eius verba adſcribam:Athletam,quem volent, ,,
capiamus,bona præditum habitudine,naturaliterq; ſe habentem : huic bona in corpore cum inſit ,,
materia,firmaque,medicamentum exhibemus, quæque excernuntur, ſummè corrupta oſtendimus,vnde colligimus, nemine, qui ijs contradicere queat, reperto, cum, quæ nunc excernuntur ,,
acerrima ſimul, ac corrupta, antequam medicamentum exhiberetur, talia athletæ non adeſſent H
(bona enim is habitudine erat) nihil aliud nobis reſtare dicendum, quam vtraque hæc medica- ,,
mento fieri:primum quidem materiam ab eo in corruptelam verti: deinde etiam excerni,ſiue per ,,
vomitum id,ſiue per aluum fiat. Hæc ſunt Theſſali verba: audiſtis autem priuatim à me, quòd in ,,
bonæ habitudinis aliquo humores purgentur omnes, id non magis, quòd nunc illi generentur, declarare,quàm quod antea contineantur: fruſtra igitur iſta attulit,neutrã neceſſariò, aut cõprobans,aut demoliens ſectam:quòd ſi aluum ſubducens aliquid exhibeat, non tamen medicamentorum hoc illis eſt.† Neq; verò inuerecundi Theſſitæ,more exhibemus,& oſtendimus,dicere debuit,cum neq; exhibuerit id,neque oſtenderit vnquam,nec iam exhibentem alium,aut oſtendentem viderit. At nos ij certè non ſumus,qui ea,quæ minimè præſtamus,dicere,aut ſcribere audeamus, ſed oſtenſa operibus prius ipſis veritate, tum demum rerum explicamus artem:id quod ex his quoque,qui de Theſſali grege ſunt audias licet,partim quot ex ijs,qui aqua inter cutem laborabant,medicamento dato,quod aquam educeret, vẽtrem quam primum ad æqualitatẽ reduxerimus,partim etiam quot ictericos ſanitati continuò reſtituerimus, bilem trahente medicamento exhibito. Verum neq; hæc,neq; aliud huiuſmodi quicquam vidit vnquam Iulianus: athletis purgans,inquit,exhibeo,medicamentũ,& oſtendo:veriſimile videlicet eſt, vt tanta prædituſ amẽtia

athletas

A athletas bonis præditos ſuccis purget,aqua inter cutem laborantes non purget, non regio morbo affectos, non atra percitos bile,non eũ,qui morbo,quem elephanta vocant,correptus ſit,non cancro affectum, non quem phagedæna, aut eryſipelas, aut alius quiſpiam, qui ex malo generetur ſucco,morbus infeſtet: ſatis nobis de his ipſius nugis dictum ſit:nam,ſi,quæ audire dignus eſt Iulianus,dicere omnia inſtiterit aliquis,huic non iam vno,aut altero, ſed longè pluribus libris opus
" fuerit. Veruntamen eorum,quæ deinceps dicit,aliqua audiamus, hoc modo ſcribens: Aliud aſſe-
" ro validiſſimum,quo maximè inſpecto reſipiſcere eos æquũ fuerat,non atra omninò bile agi:cum
" enim ſubeſſe bilem arbitramur,pituitam purgans medicamentum damus,nec iam pituita, ſed bi-
" lis excernitur: cum verò pituitam, hanc ipſam educente medicamento dato non pituita, ſed bilis
" vtrobique deijcitur: hydropicis aquam ducens medicamentum damus,tuncq;, cum manifeſto in
" hydropicis aqua contineatur, præter omnium maximè opinionem exire aqua non videbitur: par
" enim eſſet,vt,cum bilem trahens medicamentum exhiberemus,bilis:cum pituitã,pituita educere-
" tur. Hæc ſunt,quæ dicat,in quo admiratione dignum eſt,quod primum dixit,nõ oportere ab atra
" omninò bile agi: nimirum nos atra percitos bile dicit, quicunq; Hippocratem laudamus. Quòd
ſanè lepidũ ſermonis genus illis potius cõueniebat, quibus atrabilarios ab atra infeſtari bile pla-
B cet: porrò fabuloſo Aeſopi aſino ſimillimus eſſe Iulianus reperitur,qui,cũ vna Ariſtoſito domino
accubantem melitenſem quendam catellum vidiſſet, circumque ipſum ſaltitantem, ac delitiosè
ludentem, mota ſubinde cauda, iucundam præterea quandam emittentem vocem, ob quæ læti
conuiuæ erant, ipſumque exoſculabantur omnes, nihil moratus ſit, quin in ſellam confeſtim in-
ſiliens ruderet, ac ſeſe, caudam identidem quaſſans, verteret. Huic perquam ſimilis Iulianus
cum ſit, cauillosè in nos inuehitur, obiecta nobis per iocum melancholia, quæ ab atra, vt ipſe
ait, bile fit. Sine igitur, in te nos de atra bile dicamus, qui, cum arte minus etiam quàm pueru-
li medici valeas, in Hippocratem inueheris: qua quæ nam maior inueniri melancholia poteſt? quæ manifeſtior ignorantia? quæ tandem petulantior audacia? His nos iocosè inceſſis Iuliane, indoctisque ea ita ſermonibus complicas,vt iam ne puerum quidem latere poſſit, quam abſurda hæc ſint. Nam, cum Hippocrates dixerit, nullam neque ætatem, neque anni tempus,neque aliud omninò inueniri tempus vllum poſſe, in quo ex corpore noſtro humor aliquis totus pereat, vt quos ſemper nobis ineſſe dicat,ſintque nimirum ij, ſanguis, pituita, atque vtraque bilis, quos in omnibus ineſſe omnes exiſtimat, incrementum autem ſuſcipere in alia temperatura, naturaque corporis, ætate, tempore, regione, morbo, ipſius te demoliri rationem putas, ſi bilioſo pi-
C tuitam ducens medicamentum cum dederis, hæc quidem euacuetur, ipſa bilis non euacuetur. Age verò, demus hoc manifeſtò fieri, vt non ſemper proprium ſibi humorem euacuet medicamentum,num falſum propterea videri debet Hippocratis dogma? ſi nanque humores omnes æqualiter attrahit purgans medicamentum vnumquodque, ipſos autem in propriam ſpeciem
* quandam mutare ſolet, nihil erit inter venæ ſectionem,ac purgationem diſcriminis. Quòd ſi hæc ita habent, haud ſanè difficulter experientia poſſumus dogma ipſum probare, duobusque propoſitis hydrope laborantibus hominibus, quibus eadem adſit magnitudo, idem corporis habitus, ætas eadem, alteri eorum aliquod, quod aquam trahat, medicamentum dandum,alterius ſecanda vena,conſiderandumq; deinde, vtri eorum profuerit id, aut nocuerit: par autem fuerat,vt idem in vtroque fieret euacuationis modus, ac tot mitterentur ſanguinis heminæ, quot eſſent euacuatæ (vt ij quidem exiſtimant) aquæ à medicamento purgante. Verum demus etiam hoc illis, & in altero quidem, qui purgatur, aquæ heminæ euacuentur, verbi gratia,quindecim,in altero autem,cui ſecta vena eſt, duæ tantum, videamus nunc, vter horum iugulatus ſit (nam quid aliud, quæſo,dicendum ſit de hydropico, cui miſſus ſanguis fuerit?) atque vter adiutus maximè. quid mihi hic dices ò bone vir? num ſimiliter, atque ad eundẽ nos modum refellimus, quemad-
D modum paulo ante tu faciebas? bilem purgans medicamentum alicui detur, inquit, qui aqua inter cute laboret,bilem hoc etiam ò bone vir euacuabit, verum modicam, omneque citra emolumentum. Bilioſo,quod aquoſam detrahat materiam, detur,hoc quidẽ aquoſa euacuabit,ſed modica,nec ſine detrimento: è diuerſo,quod aquam trahat,aſcite laboranti detur,quod bilem icterico,hic & plurimum euacuabitur homo, & maximo præterea cum iuuamento. Hæc ſi apud medicorum aliquem ſcripta nondum legit Iulianus,hominis admiror diligentiam: ſin, cum iſta legiſſet, auſus eſt,quæcunque ſcripſit, ſcribere, par eſt,vt illius prudentiam admiratione proſequamur. Ego enim eorum,qui iſta audierunt, offendi aures puto. Iulianus autem,cum de his ſcribit, inſanire nos arbitratur. Reſpondeat itaque, ijs, quos laudauit, philoſophis in memoriam reuocatis, à quo nam ipſorum demonſtrandi legem huiuſmodi acceperit, cuiuſmodi vſus ipſe eſt. Si enim,inquit, bilem trahens medicamentum, animantis natum eſt bilem expurgare, non ipſam generare, in pituitoſis non ſanè bilis euacuaretur:quam verò mire id,quod conſequens eſt nouit? O præclaram ſophiſtæ huius dialecticam. Quidnam tam vnquam prudenter Chryſippus, Ariſtoteles,Plato dixit? Qui, ſi de ijs propoſita illis foret conſideratio, cum nulla penitus contineretur in corpore bilis, id prorſus ſequi affirmaret, nullam quoque omninò à bilem trahentibus medicamentis exinaniri, cum verò modica ineſſet, quæ ab ijs traheretur, modicam quoque futu-

ram

ram esse dicerent, quemadmodum sanè plurimam, cum plurima contineretur. At nouæ huius dialecticæ sophista Iulianus, cum modica quandoque in corpore bilis insit, nullam prorsus bilem, hunc ipsam ducentia medicamenta sequi censet, & postea nos quidem insanire dicit, quicunque aqua intercute laborantibus aquam ducens medicamentum damus, seipsum verò prudenter agere, cuius placitis consentanea est venæ in his sectio. Simillimum his ipsius sermonibus est, quod in sequentibus verbis his affert: & quod magna ex parte vicissim intenditur, ac remittitur, indeterminata sanitas similis aliquis factus quantum ad nos, secundum omne continuitatis, quantum ad nos, in eo, quod rarenter, nec sæpenumero fit. Per hæc Iulianus opinionem refellit existimantium corporeos semper esse passionum affectus intensionibus, ac remissionibus in testimonium adductis: idque facit, ratus se in hoc methodicorum opinioni consentire, à veteris autem magistri placitis dissentire, cum tamen diuersissimum hoc sit. Nam, qui in solidis animantis partibus insunt affectus, obfirmati insunt, ac durabiles: at quæcunque humida sunt, præterquam quòd in alias animantis particulas subinde decumbunt, par est etiam, vt partim in halitum tenuefacta digerantur, partim etiam per meatus sensui patentes excernantur, & nunc quidem à gubernatrice animantium natura concocta, meliora, nunc à febrili immutata calore, deteriora fiant: ac quædam ob calorem hunc difflentur, quædam rursus bonis admixta alimentis meliora euadant, nonnulla autem à prauis illis confluentibus corrumpantur, siue ea prius etiam, quàm assumerentur, praua fuerint, siue non rectè ea ventriculus concoxerit.

Desunt quædam.

Accensas verò ob putrefactos humores febres, nihil sanè mirum sit, si, prout collecti ij per loca fuerint, putrefactiq;, atque exinaniti, ita generationes, ac declinationes sortiuntur: verum hoc illos fortasse quispiam dicentes ferat: at, quod deinceps Iulianus scribit, non iam cum alijs cõmune, sed ipsi proprium nunc referam: satius autem visum mihi fuit, vniuersa illius verba, quamquam prolixiora, adscribere, ad hunc modum habentia. Quòd verò intelligi non potest, cũ in plenitudinem, aut corruptelam pro eo, quod præsens poni debet, morbi refertur causa, quisnam quæso exactissimè aliquid dignoscet? affectu de toto corpore abeunte necesse est, omnia in omni parte, particulaq; redundare fateamur: vnà enim cum affectu perduret opus est, continens causa: per totum autem eunt affectus, quales febres sunt, & quamplurima alia, in quibus in toto inesse plenitudinem oportet, plurimamq;, cum plurimus morbus fuerit, atque ita concessum dicere. Quòd si verò ✲ ✲ quod contradicit humoris plenitudo: atqui Iuliano nõ placet morborum, qui in vniuerso consistunt corpore, continentem causam in vno consistere loco, sed, siquis fluxum etiam in bubone continentem esse supponat, febris cum sit, in tantam incidet sermo dubitationem: nam dissoluto bubone, nec permanere illam, nec cessare possibile est, cum manente quidem necesse sit, vt & febris soluatur: soluta autem continentem sui ipsius causam bubonem habeat, oportet: exque hoc præclari huius defensoris subuerti rationem necesse est, qua ait, fieri non posse, vt morbi, vniuerso in corpore qui sit, causa vnico consistat loco, cum tamen nullam aliam continentis causæ afferre rationem possit, quàm quod ab ea aliquid fiat, ac cum ea pariter cesset, nisi fortè hoc etiam in loco, quemadmodum in alijs quoque facere consueuit, repente se Stoicum rursus profiteatur: verum cum hoc fecerit, non modò morbi, sed ipsius etiam sanitatis causam afferet aliquam, &, quod minimè vult, calidum esse morbũ aliquem, & frigidum, & siccum, & humidum dicere cogetur. Quamobrem desinat inanes has nugas afferre, neque ✲ modum, verum alia excogitet, dum laudibus quidem nunc Stoicos extollit, nunc ipsorum etiam placita tollit.

GALENI LINGVARVM,

HOC EST, OBSOLETARVM HIPPOCRATIS VOCVM,

B

EXPLANATIO,

Mario Nizolio Brixellenſi interprete.

Hunc librum Auguſtinus Gadaldinus, ex plurium Græcorum codicum collatione, pluribus in locis nuperrimè emendauit.

C Vm volueris ò Theutra linguas, & hoc eſt voces obſoletas, & quæ apud Hippocratem reperiuntur, quàm breuiſſimè fieri poſſet, à nobis exponi, libenter & promptè tibi paruimus, huiuſmodi ſtudijs pulcherrimè morem gerere, pulcherrimum exiſtimantes. Erit autem, vt ipſe iuſſiſti, ordo orationis noſtræ ex ordine literarum, à quibus ipſæ linguæ initium capiunt: ſi prius tamẽ illud definierimus, inter expoſitionem omnium verborum Hippocratis, & ſolarum ipſius linguarum, quid interſit. Quæcunque igitur voces antiquis temporibus erant in vſu, nunc autem non amplius ſunt, huiuſcemodi voces linguas vocant, & ad has exponendas accedimus. Alias verò omnes, quæcunque inquiſitionem quidem non minorem deſiderant, vſitatæ tamen in hunc vſque diem ſunt, in ipſorum librorum expoſitionibus ſuper his inſpicere commodius fuerit. Quid enim iudicium, & quid diuinum, & quid integrè, & quis in ſummo bonus habitus, & omnia, quæ talia ſunt, oratione quidem longiſſima ad explanandum indigent, in communi tamen vſu verſantur nihilominus, quàm vita, & breuis, & ars, & longa, & opportunitas temporis, & velox: quanquam & harum vocum nonnullæ expoſitionis alicuius egent. Ex quo mihi in mentem venit admirari eos, qui omnia Hippocratis verba ſe expoſituros pollicentur, ſi quidem nõ intelligunt, plura ſe præterire, quàm docere. Dioſcorides quidem, non Herophilius ille cognomento Phacas, ſed iunior quidam patrum noſtrorum memoria multis libris ſcriptis, non modò dimidiam, ſed ne tertiam quidem, aut quartam partem omnium verborum Hippocratis exponit. Ac præter alia multa, cumulus etiam accedit horum duorum, quæ ab eodem in toto opere peccantur: primum quia de manifeſtiſſimis nominibus mentionem facit, ad quæ intelligenda non modò multa, ſed ne mini-
D ma quidem explanatione opus eſt: deinde, quòd hoc ipſum non ſemel tantum, ſed ſæpiſſimè facit. Hæc igitur nos contempſimus, & præter hæc etiam omiſimus exponere formam vniuſcuiuſque arboris, & herbæ, & eorum, quæ ex metallicis fodinis eruuntur, tum autem & piſcium, & animalium omnium, de quibus frequenter mentionem facit Hippocrates. Quæ quidem Dioſcorides is, de quo loquor, non erubeſcit tranſcribere ex libris Nigri, & Pamphili, & Dioſcoridis Anazarbæi, atque ante hos Crateuæ, & Theophraſti, & Heraclidæ Tarẽtini, & aliorum innumerorum. Idem quoque notiſſimarum vrbium nomina exponit, ſimiliterque Aſtrorum manifeſtiſſimorum, quæ ne puer quidem ignorare poſſet. Atque in his exponendis non hic ſolus, ſed etiam alij complures peccant. Hæc igitur omnia ſi quis amputet, linguas explanauerit ſolas, vt Herophilius fecit, & Becchius, cui Ariſtarchus grammaticus multitudinem exemplorum congeſſit, vt aiunt: nos autẽm (vt ſcis) plura etiam, quàm illi, excerpſimus, eaque in commentarijs habemus. Quæ celeriter, & ipſa, ſi volueris, latiore enarratione colligemus tibi. Nunc autem, quod iudicatum eſt, & longioribus illis commentarijs, demonſtratum, roganti tibi, vt per capita habeas, præſens liber compoſitus eſt, complectens non ſolum omnia nomina, quæ cum ab alijs antiquis vſurpata fuerint, nunc amplius in vſu nõ ſunt, ſed etiam quæcunque ipſe Hippocrates proprio aliquo modo ſibi fecit, vel transferens à conſuetudine, vel figuram accommodans aliam,

vel significationem mutans: nanque antiquos multa sibi nomina fecisse ostensum quidem satis est E
ab Eratosthene in libris De antiqua comœdia, [a] † sed ego quoque idem tibi paucis per exempla
possum demonstrare, cum pauci admodum facultatem habeant euidentius discernēdi, quid nam
lingua sit, & quid linguæ simile ab antiquo aliquo factum. Puto autem tibi Aristophanis exem-
pla ex Dætaleis abundè satisfactura, quæ ferè ad hunc modum habent: Ad hæc tu dic Homere,
qua nam lingua vocant κόρυκα. in illa enim fabula senex quidam ex Dætaleis proponit procaci
filio primum, κόρυκα quid sint, vt exponat: postea verò, quid vocent ἁμενηνὰ κάρινα: Et ille qui-
dem vicissim proponit linguam, quæ in tabulis Solonis est [b] † ad causas differentes ⁊ hoc modo.
Tuus quidem, meus autem hic frater dicat, quid vocent, ἰδοῦσὶ τε Deinceps proponit, quid nam
sit bene facere: ex quibus manifestum est linguam antiquum esse nomen, quod ex consuetudine
decidit. Quod autem vnusquilibet eorum qui [c] † in studijs doctrinæ ⁊ versabantur, putabat licere
sibi facere noua vocabula, satis indicat: & antiphon, qui, quomodo ea facienda sunt edocere. Indi-
cat etiam, & ipse Aristophanes in eadem fabula his verbis, ἅλις ὀρέλη καὶ μύρον καὶ ταινίαι. Postea
senex irridens ἥδουσ' ὀρέλη istud est ab Lysistrato. Rursus autem, cum Procax filius dixisset, for-
tasse à nobis non perterreberis tempore: & hoc filij dictum senex irridens, ait, hoc perterreberis à
rethoribus est: tum rursus cum ille dixisset, quo tanquam tibi hæc verba euadent. Rursus senex, F
& hoc, euadent tanquam ab Alcibiade sumptum carpit, ac filius quidem nondum desinens, ne-
que reuerens senem, quid coniectas? etiam malos viros diceres eos, qui exercent probitatem. Po-
stea senex, ò Trasymache, quis horum patronorum te liberat? Manifestum igitur puto ex hoc ti-
bi factum esse, vt dixi, esse modum linguarum, cum nomen commune omnibus à consuetudine
superante cecidit, vel factum ab aliquo antiquorum, non omninò receptum fuit in consuetudi-
nem. Sic igitur, & Hippocrates, ex nominibus, quæ vsitata non sunt, aliqua assumit, aliqua ipse
facit, aliqua autem [d] † nouis adiunctis sententijs ⁊ mutat, quorum vnumquodque vnà cum linguis
exponendum censemus, cum ex consuetudine, quæ nunc est, cecidisse videbitur. Sic igitur, si
cuius etiam stirpis nomen, vel animalis, vel vrbis valde obscurum fuerit, hoc tibi inter ipsas lin-
guas exponemus: & omninò hoc spectabimus, vt non tibi soli, sed etiam alijs, qui modò primas
literas attigerint, liber vtilis existat. si verò quispiam nescit, quid sit ἀνερήσομεν, & ἀπὸ πρόσω, &
ἄμφω ἀμφίεσμα, & alia, quæcunque talia sunt, ad Dioscoridem eum, & ad illius similes remitte-
mus, vt ad eos, qui talia docere non indignum putant. Cum igitur apertè definitum sit à nobis,
quid nam sit lingua, quid vox vsitata, & cum dictum sit existimasse nos idipsum, quod indicatum
est à nobis, & demonstratum in alijs libris, hic tibi solum sine demonstratione esse scriben- G
dum, ad explanationem iam ipsarum linguarum accedamus, eligentes ipsas ex omni-
bus libris non solum verè Hippocraticis, sed etiam ex ijs, qui Hippocrati quo-
quomodo sunt inscripti. Quod autem multæ à Bacchio prætermissæ linguæ
hic scriptæ sunt, quodq; nullam nos prætermisimus, ipse liber doce-
bit, quemadmodum, & illud, quod prout videtur oratio po-
stulare, [e] † aliquando quidem interpretamur ipsam lo-
cutionem, qua cum exposuimus linguam ⁊ in
plurimis autem id facere negligimus,
cum [f] † sine interpretatione ⁊
speramus ipsam expla-
nationem fo-
re manife-
stam.

A † Hoc in loco, vbi cod. græci impressi habent, ἐπὶ παραδειγμά των ὀλίγων ἐχόν των γινώσκειν ἐναργάστερον οἷον μέντι, &c. manuscripti habēt. ἐπὶ παραδειγμά των ολίγων, ὑπέρ τοῦ γινώσκειν, &c. vt sic postea vertatur. Sed, & ego quoque nunc tibi breuiter possū per pauca exempla ostēdere, quo euidētius cognoscas, quid nā lingua, &c.

B † Aliqui cod. habent, εἰς δίκας διαφέρησαν, i. ad iudicia, seu causas spectantem.

C † πεὶ λόγους.

D † significatis.

E † ποτὲ μὲν παραγράψομεν αὐτὴν τὴν ῥήσιν ἐξ ἧς ἐξηγησώμεθα τὴν γλῶτταν, i. aliquando quidē ascribemus ipsā orationē, ex qua exponemus linguam.

F † χωρὶς ῥήσεως.

INI-

INITIVM VERBORVM LITERÆ A.

A † Quasi dicas, ansulatũ, vel annulatũ, ea forma qua ἀλυσειδωτὸν catenatum, & chiridoton, manicatum dicimus.

ª † Ἀγκυλιδωτόν. Ansulam, vel annulũ habens, dictum est autem de ᵇ curru. *

ᶜ † ἀγκυρομήλη. Specium, siue specillũ hamatũ.

ᵈ * ἀγγλιθές. Partes capitis allij.

B † Cod. Hẽ. Stephani vir. græcę, et latinæ lĩguæ peritissimi, habet κηρπάματος, ideſt gibbositate.

ἀγρίη κολοκύνθη. Colocynthis. i. agrestis cucurbita, vt Crateuas, & Dioscorides, & Pãphilus.

ἄγροφον. Montanum, sylueſtre.

ἄγυια. Imbecillia, ξquasi membris carentia.ξ

ἀγχόμενος. Qui suffocatur.

ἀδάξασθαι. Morderi cum pruritu.

ἀδηνέως. Negligenter sine cura.

ἄετωμα. Pars tecti in sublime erecta, vt triangulus.

ἀτέλγεται. Remittitur, resoluitur.

ἀθήρ. Et tuberculi, quod in palpebra oculi natũ à similitudine hordei Crithe dicitur, pars acuta est, vt in secũdo de morbis minore, & eius partis summum, quæ in cuspide sagittæ ϖώγων, hoc est barba appellatur, vt in quinto de morbis popularibus.

ἀθώρηκτος. Qui non ebrius est.

ἀγλίη. In oculis albicans cicatrix, vt in maiori de prædictione, & albescentes humores concreti, vt in Coacis prænotionibus.

C † Quo medici vũlnera, vel vlcera ptentant.

* D Vulgo spicas vocãt.

E † Dũ hunc librũ prę manibus habere, Melchior Guiladinꝰ rei herbariæ professor celebris, hæc ad me de hoc vnguento scripsit. Duplex hoc loco error elucet, tũ qa vnguentũ Aegyptium nõ est Metopiũ: tum quia Metopium haud quaquã conficiebatur ex floribꝰ spinæ ægyptię, q̃ spinã Dioscorides Acaciã nuncupat. Cęterum vnguẽtũ Aegyptiũ idẽ esse quod Stactẽ, quã sacrę Hebræorũ literę veteris versionis Guttã vocant, testis est Didymus apud Athenęũ δειπνοσοφιστῶν decimoquinto. Vnde verò constaret, qd Metopiũ dicebatur, perspicuè docet Dioscorides, Paulus, cęteri. Hęc Melchior.

ἀγύωτιον ἔλαιον. Aegyptiũ oleũ, quod ipsi vocãt cicinũ: veteres quidẽ ex ricino ricininum.

ἀγύωτιον ἔλαιον λευκὸν. Aegyptium oleum album, quod ex lilijs conficitur, & lilinum, & susinum nominatum est.

ἀγύωτιον μύρον λευκὸν. Aegyptium vnguẽtum album, quod & mendesium nominatum est, confectum ex lilijs, & aromatibus, propterea q̃; vnguentum nõ oleum vocatur, idemq̃; lilinunguentum, & susinum vnguentum appellatum est.

ᵉ † ἀγύπτιον μύρον. Aegyptium vnguentum ex flore ęgyptiæ spinæ, quod & metopium nominatum est.

ἀγυπτίην ςυπτηρίαν. Aegyptium alumen, quod & scissile, & triscissile nominamus.

ἀεί. Significat aliquando, apud Hippocratem etiam donec, & apud multos alios antiquos.

ἀθάλη. Idem quod ξfumus velξ fuligo.

ἀθηριωτικόν. Subnudiendum est cuminum.

ἀθύλικιες In summa cute circuli, similes circulis rubris, qui ab igne excitantur, ab ἄθειν, quod est vrere nominati, & ἀθυλακόδεα. videlicet his circulis similia, quæ multi vocant ἀμάλωπας.

ἀίματοφλοισβοισάσιες. Sic enim Dioscorides scribit compressiones supertumescentis sanguinis existimans significari. Quoniã, & alibi ait, in inflammatis sanguinis effusionibus retentio opportuna: plures tamen scribunt ἀίματοφλεβοισάσιες, & venas inflatas sanguinis plenas ex nomine significari putant.

ἀίμοκέρχνα. In sanguinis effusione asperitatem inducentia, hoc autem est morsus quidã sub-asper irritans in aspera arteria. * κέρχνον.

ἀἰνειάτης. Ab Aenea ciuitate Thraciæ, quẽ eundem, & ἀἰνειοτικὸν aliquando vocat.

ἀἰόλασθαι. Quasi vagari, & errare.

ἀἰών. Vita.

ἀκαλήφη. Quæ quidem, & vrtica.

ἀκεςά. Curabilia, nam ἄκη, medicamenta sunt.

ἀκήρατος. Incorruptibilis.

ἀκίς. Sic nominatur ferrum sagittæ.

ἀκόνην. In adiunctis libro de ratione victus, sic nominauit mortariũ, similiterq̃; Theophrastus in libro de stirpibus octauo.

ἄκουσα. Repleta.

ἀκράλεα. †Filia fœmina, Minerua, Venus.ξ * ἄκρεα.

ἀκρίστερον. Summa vespera, hoc est, prima, & incipiente.

ἄκρητον. Impermixtum. sic enim nominatur omne, quod cum altero mixtum non est, & puram suam seruat naturam.

ἀκρητοχόλους. Puram contrahentes bilem.

ἄκριτον πάγος. Velut immensum spatium. dictum, est autẽ in libro de hebdomade de eo, quod est extra mundum, vel infinito, vel inani, quod cogitatione informari non potest.

ἀκρόπλοα. Supernè, & tãquã in summo * nauigãtia, sic & ἀκρόπλοοι, in summo * nauigantes. * ἐμπλέοντα, quã dictionẽ alij vertunt natantia, vel fluitantia.

ἀκροαπίς. Lingua sic dicta est ĩ septimo de morbis popularibus, tanquam sua ipsius extrema non informans, hoc est inarticulata propter motus difficultatem.

ἀκροσαπές. In superficie * mutatum. * ἐπιωολῆς est in aliquibus cod. vt vertit ĩterpres, in alijs ἐπὶ βραχὺ, ideſt parum.

ἀκρόψιλον. In summo glabrum, hoc est nudum.

ἀλᾶ̃ ἀφθίσις. Incomprehensibilis * corruptio. Sic nominata est in libro de locis in homine, tanquam cæca, & inuisibilis.

ἀλάπτης. Qui est ex Alaptis, Alapta enim oppidum est Thraciæ.

ἀλάσορες. Et ipsi homines, qui talia perpetrant, ob quæ cruciari mereantur, & vindices dei, qui eos persequuntur.

ἀλγήματα. ξAegrotationes, namξ sæpe, & de ipsa ægrotatione nomen inducit, & τὸ ἀλγεῖν similiter pro ægrotare, & aliquid pati, & alia ab ipso.

ἀλεάζειν. Calefacere.

ἀλέϊον ὕδωρ. Aqua conferto imbre congregata.

ἀλέϊον Congregatum, confertum.

ἀλεξητήρια. Remedia, & auxilia, quæ malis arcendis adhibentur, nam, & ἀλέξασθαι auxiliari est.

ἀλέουσιν. Congregant.

ἄλειφα. Oleum, vel adeps.

ἀλέως. Collectim.

ἀλειότητα Congregationem.

Αληθέωσιν. Decipiant, imponant: dictum est autem, & in errore.

ἀλθεῖν. Curare, ſanare.
ἄλθεξις. Curatio, ſanatio.
ἀλφίσκειν. Curare, ſanare.
ἄλκαρ. Remedium, Auxilium.
ἀλλογνοῶν. Deſipiens, & tanquam alia percipiens, quam quæ ſunt, ſic & ἀλλοφονήσας dictum eſt ab ipſo, de eo, qui mẽte alienata eſt.
ἀλλοιοτροπεῖται. Vertitur variè.
ἀλλόκοτον. Obſcurum, & incognitum.
ἀλλοφάσγοντες. Deſipientes, inſanientes.
ἀλαοί. Cæci, quod & ἀλαός cæcus eſt.
ἁλυκόν. Salſum.
ἀκριτόχολον. Sic nominat eum, quem, & ἀκρόχολον, hoc eſt, qui puram congregat bilem.
ἀλύξει. Fluctuat, iactatur: ſic & ἀγύζει in futuro dictum eſt.
* Hen. Steph. legendũ putat tiues, ideſt quidã. ἀλυσμόν. Quod & fluctuationem quandam,* & hæſitationem, quin & agitationem vocant, & ἀλυχὴ hoc idem.
ἄλφιτα. Non ſolum ex hordeis farinæ ſic vocãtur: nam in primo de morbis mulierum ἄλφιτα πυρινὰ, hoc eſt farinæ triticeæ dictum eſt: in ſecundo autem de morbis maiore, & lentium, & eruorum ſiccatorum. Omnis igitur moliti grani mediocri magnitudine fragmẽtum ἄλφιτα appellant, nam maiora fragmenta, κρήμνα, hoc eſt craſſiores farinæ, minora autem ἄλευρα, hoc eſt tenuiores farinæ nominantur.
ἄλφιτα πρωκώνια. Quæ ante coni ſiue metæ cõſtructionem fiunt, hoc eſt ex recẽtibus, & teneris hordeis: conus enim quidã in areis etiã nunc erigitur, & maximè in pluuioſis regionibus, lignum rectum, circa quod componũtur fructus in coni, vel metæ formam.
ἁμαλδύνεται. Ipſi vſitatum eſt, quaſi offuſcatur. & quaſi obſcuratur, vt in ſecundo de morbis mulierum, oculi offuſcantur.
ἁμαλῶς. Et molliter, quod idem valet, quod nõ valde, vt in libro de purulentis. Hoc autem molliter vitant: Et facilè: vt in primo de morbis maiore, Et oculis non facilè* videt, & in ſecundo maiore, Et cibos non facilè* recipit.
† ἁμολῶς.
ἀμαμήλιδας. Genus quoddam meſpili, plurimum in Italia naſcens, vt Dioſcorides ait, quidam autem ἐπιμηλίδας aiunt eſſe poma parua ſylueſtria.
ἀμβή. Altior eminentia.
ἀμβλυωσμός. Scilicet abortio, ab eo quod eſt, abortare, ſed & ἀμβλυωπία, hebetudo viſus, vt in maiori de prædictione.
†de ijs, quę in medicatrina fiunt. * Codices quidẽ omnes græc. quos viderim, habent Dioſcorides. Galenus tamen in procemio libri de ijs, quæ in medicatrina fiunt, citat librũ Dioclis de ijs, quæ in medicatrina fiunt. ἀμβλυοπωτέρα. Obtuſius videntia, hoc eſt obſcurius.
ἀμείρων. Auferens, & accipiens.
ἀμενηνόν. Inualidum.
ἄμη. Quodam modo, ex aliqua parte, mediocriter.
ἀμήνας. Qui eliſit, & laniauit.
ἀμοίη. Sin in libro† de ijs, quæ ad chirurgiã pertinent, Dioſcorides* ſcribit, Mediocri compreſſu viciſſim declinent ad augmentum, & reformationem carnium faciant. Cæteri autem ſcribunt ἀλλοίη. Ait autem Dioſcorides ἀμοίη, mediocria eſſe, ſed teſtimonium nullum apponit.
ἀμυχὶ. Totum ſimul, ſine clauſione labrorum.
ἀμφιβραχίων. Locorum, quæ ſic vocantur, circa tonſillas.
ἀμφίδεον. Oris vuluæ rotunda extremitas, quæ labris cucurbitulæ ſimilis eſt, per metaphorã à mulierum armillis nominata, quæ & ipſæ ἀμφίδεα vocantur ab eo, quod eſt cõprehendere circulariter, & tanquam circunligare.
ἀμφιδέξιος. Tãquã vtrinq; dextra: hoc eſt vtriſque manibus, vt dextra vtens: talis enim eſt, & apud poetam ambidexter, ſic Hipponax dicebat, ambidexter enim ſum, & non pecco. Quidam ἀμφιδέξιον intelligunt, non rectè, eã, quæ in dextris partibus vuluæ* concepit.
* cõcepta eſt, vide etiã 7. aph. 43.
ἀμφιμήτριον σημεῖον. Sic nominauit in ſecundo de morbis popularibus, quod affectionum vuluæ ſignificatiuum eſt.
ἀμῶς. Quodam modo, ex quadam parte, mediocriter, ἄμη, de quo ſupra dictum eſt.
ἀναγνῶναι. Sententiam mutare, veteribus dediſcendis noua diſcere.
ἀνάκαρ. In ſuperiorem partem, vt ἐπίκαρ, in inferiorem partem ex montibus.
ἀνακιρνοῦσιν. Reſiliunt.
ἀνακῶς. Cautè, vel aptè ad cuſtodiendum.
ἀνακοχή. Intermiſſio, dilatio.
ἀναλδὲς. Quod non alitur, quod non augetur.
ἀνάγμυροι. Inſulſi, vel non ſalſi, Dioſcorides ſic, Multi diuidentes legunt.
ἄναλτον. Sine ſalibus, & non ſalſum.
ἀναπλάξεις. Illinitiones, Inunctiones.
ἀναπωλῆσαι. Forare, perforare.
ἀνάῤῥινον. Per nares retro verſum iens. Quidam diuidunt, ἀνὰ ῥινόν, vt ſit per cutem.
ἄναυδος. Qui bene, & aptè verba facere nequit: ἄφωνος autem, qui omninò vocem emittere non poteſt. In tertio morborum popularium deinceps, inuicem de Pythione dicta ſunt: ſic habet, & illud apud poetam de equo. Loquẽtem autem fecerat Dea alba vlnas Iuno.
ἀναφέρειν. Significat interdum, & ſubſingultire reſpirantem, vt in primo de morbis minore, & ἀναφέρειν, vt pueri cubantes, flentesq;, & in nares retrahentes ſpiritum: hoc idem eſt, cũ ſpiritus in aliquid impingẽs, dũ extra fertur, retrò duplici reuocatione, atq; intrò recipit.
ἀναχαίνεται. Suſcitatur.
ἀνδρογένειαν. Per viros ſucceſſio generis: nam per mulieres ſucceſſio tale aliud nullum nomen habet ſimile.
ἀμβήξατο. Cum tuſſi expuit.
ἀνειλύματα. Tormina, στρόφους.
ἀνειλισθῶσιν. Surſum verterint, conuoluerint.
ἀνειρυσθέωσιν. Euulſi fuerint.
ἀνείσας. In ſublime maximè ſurſum pendens, compoſi-

compositum est ex sursum,& profectus.
ἀνεμοῦται. Inflatur.
ἀνερίτων. Inconcussorum.
ἀνεταραμένα. Perturbata, dictum est de vrinis.
ἄνους. Mutus,& mente perculsus.
ἀνήνιος. Carens molestia,& illæsus.
ἀνηρίκτῳ. Non diuiso in minuta, sed ex vltimis farinæ crassioribus partibus composito.
ἄνθεα. Flores non solum hos ad coronas, sed ad alia omnia sic nominat: ac semina similiter aliquando vocat, vt secundo de morbis mulierum: sed & robores, vt in Coacis prænotionibus, & sputa ἀνθηρὰ rubra, & subcruenta dicit in sexto de morbis popularibus.
ἀνθίνην οἶνον. Hoc est, florulentum, quod ita nominatur, vel ex floribus grato odore præditum.quemadmodum,& κυκεῶνα ἀνθινόν,hoc est potionem quandam floribus conditã nominauit in secundo de morbis maiore.
ἀνθινὸν ἔλαιον. Lilinum,vel irinum dicitur,quod ipsum etiam susinum vocatur.
ἀνθινὸν μύρον. Quòd & susinum vnguentum, & lilinum vnguentum. Differt autem à florato oleo ante scripto varietate odoramentorum.
ἀνέθυντο. Videlicet sursum direxerunt.
ἀνωργισμένον. Quod est,& remollitum: quoniã ὀργᾶσαι est mollire,& tanquam subactum,& emollitum, * vt in secũdo de morbis maiore,
ἀντικοντώσιος. Reuerberationis eius,quæ remo fit. Quod & σκήμπωνα vocatur.
ἀντίῤῥινα. Herba quædam,quam bucranion,& lychnida agrestem vocant.
ἄορτρον. Pulmonis pars separata ex vtraq;parte, vt in libro de morbis maiore: præterea ἄορτρην, hoc idem aliquãdo appellat, vt Dioscorides arbitratur: sed hoc non satis constat.
ἀπαρτίως. Perfectè, & exactè. Dioscorides autem ait hoc verbum totum cõtrarium significare, vt in libro de ratione victus acutorũ, vbi ait, Et plerunq; perfectè in talibus temporibus transeunt ad sorbitiones. Mihi autem, & hoc loco videtur perfectè, & exactè significare: atque hoc modo Attici hoc nomine vtuntur: cuius plurima exempla in paruis commentarijs habere possis.
ἀπεβράτσετο. In quinto de morbis popularibus sic scribit Dioscorides, & ait ipse hoc ἀπεβράσσετο verbo significari, & ἀπεβήσσετο,cum alij ferè omnes ἀπεβήσετο, hoc est euenit scribant. Dioscorides enim, & Artemidorus cognomine Capito,ex eo,quod alijs vsitatum erat, nomina multa transmutauerunt, nihil diuersum ab antiqua scriptura indicantia: quorum nobis quoque necesse est meminisse.
ἀπιλλήθη. Exclusus fuit, ἴλλειν, enim claudere.
ἀπερχθῆ. Exclusus est.
ἀπόγονα. Fœcunda, quidam intellexerunt infęcunda.
ἀποκεκαρπωκὸς. Qđ omni fructu exhaustũ est.

Extra ord.

A ἀποκεκριμένησι. Separatis.
ἀποκηδέστερον. Negligentius.
ἀποκναίειν. Maximè quidem abradere, sed & corrumpere,& exrenuare.
ἀπομυλύνας. Protendens labra compressim.
ἀπονενοημένως. Sine reuersione, ξsiue irreuertibiliter, vt ita dicam.
ἀποπαλλήσιος. Expulsionis, hinc & ἀποπαλλώσεται.i.expelletur, aliqñ quidẽ actiuũ ἀποπάλλειν.i.expellere significat, vt in primo de morbis mulierũ:aliqñ & passiuũ ἀποπαλλήσεται expelletur, vt in libro de natura hoĩs.
ἀπορέγει. Porrigit.
ἀποσαεὶς. Extinctus,
ἀποσοτικά. Quæ fastidium cibi, & inappetentiam faciunt.
B ἀποσκήψεις. Scarificationes ξ siue venarum sectiones,ξ vt in primo de morbis maiore.
ἀποσκληρύνει. Exiccat, * indurat. *ἀποσκελετίδει.
ἀποσπαρφάζουσιν. Palpitant, vel saliunt, vt in secundo de morbis. * σφύζουσιν.
ἀπόσφαγμα. Fœculenta colatura,quod & ὑπόσφαγμα dicitur.
ἀπτίσων. Integrorum, in integras farinas diuisorum, imperfectè fractorum, parte furfuracea non secreta.
ἀπυρομήλη. Acumen non habenti, hoc est, auricalario specillo.
ἀρακίδας. Triticea legumina minuta: legumen enim est aracos.
C ἀρβύλαι. Calcei alti.
ἄργης. Serpens quidam sic nominatus.
ἄρδας. Sordes quædam, & spurcitia, & ἀρδαλῶσαι. Fœdare.
ἄρθρικον. Articulus accommodatum.
ἀρικύμων. Quæ citò prægnans fit.
ἄρις. Non solum instrumentum, sed etiam herba quædam sic nominatur.
ἀρκτιὸς. A septentrione spirans, quidam autem ἄρκτιον omninò scribunt.
ἄρμης. Sutúræ in capite.
ἄρμιος. Statim, Dorica vox.
ἀῤῥοίας Suppressiones menstruorum.
ἀρτίζωα. Paruo tempore viuentia.
ἀρτίσομα. Vndecunque plana, æqualia.
D ἀσκαρίδες Vermes tenues, & longi in recto intestino geniti.
ἀσκοὺς. Figulinas ollas, quas & πυριάτους, & φακοὺς nominant.
ἀσᾶται Et ignescit,* vt in primo de morbis mulierum, & fastidiosa satietate, ac grauiter affectus est, vt in secundo de morbis maiore. *πυρᾶται. *codices duo manuscripti habent* πλυρᾶται, *idest repletur.*
ἀτέραμνα. Difficilia ad conficiendum,& dura.
ἄτρακτον. Non solum eum, qui ad lanificium vtilis est, hoc est fusum, significat, sed etiam lignum sagittæ.
ἀττικὸν ἀγγεῖον. Atticam ollam, aliquãdo quoque echinum appellatam.
ἀυαντὴ, vel ἀυαψή. Quidam deficcans morbus.
ἀυτίτην οἶνον. Vinũ huius anni,præsentis anni.

αὐτόδρομον. Quod per se mouetur, vt in libro de Hebdomadibus.

ἄυτως. Stulte.

ἀφὰς. Vincula, παρὰ τὸ ἅπτω, ideſt ab eo quod eſt vincire.

ἀφασσόμενα. Fricata, & ἀφησαμένη, quæ fricauit, vel contrectauit.

ἀφράζει. Deſipit, intelligendi expers eſt.

ἀφροῦντα. Spumãtia, bullæ modo tumeſcentia.

ἀφύει. Dealbatur, & tanquam aphyæ colorem habet, ſic & ἀφυώδεις vocat aphyæ colore ſimile.

ἀχιλληιάδας κριθὰς. Bene nutrita hordea, & magna, à quodã Achille nominata, vt aiunt, agricola Babronij.

ἀψίῤῥοον. Retro fluens.

ἀψυλεῖ. Animo deficit, & ἀψυχίη animi defectus.

β

βάκχαρις. Lydium quoddam vnguentum.

βάλβις. Concauitas oblonga.

βαλοῖος. Qui ex Valœa vrbe Macedoniæ.

βδέλλω In maiori de prædictione, & ſecundo, vt quidam inſcribunt, varicoſam venam ait ſic nominari Dioſcorides: mihi autem videtur propriè dici nomen de ipſo animali: etenim affui olim cum hoc diceretur in eo libro, & dubitantibus multis de his, quæ fierent, ſolus ego ex ſcripto aggrediens prægnoui veritatem.

βηκείοις. Quibus.

βησσιακὴ. Ex Beſſis in Thracia.

βλακεύειν. Paruipendere.

βλαβεραί. Humidæ, mucoſæ.

βληχρόν. Legumen quoddam, quod & βλήχιον ſcribitur.

βοάνθεμον. Bouis oculus, quod idem chryſanthemon nominatur.

βόλβιον. Quale ipſum eſt Hippocrates docet in [a] libro * de morbis mulierum: male igitur quidam bulbi nomine narciſſum ſignificari putauerunt.

βολβιτία. Quæ à multis βομβύλια appellantur, genus autem eſt hoc paruorum polypodum.

βολιτόν. Stercus boum.

βομβύλιον. Poculum quoddam anguſtum os habens, vel potio, ſiue poculum à reſonando dictum.

βοῶς θαλασσίου.. Bouis marini, chartilaginoſus eſt hic piſcis.

βουβάλιος. Cucumer agreſtis.

βουκέρας. Fœnum græcum, [b] Menitheus* in appellationibus medicamentorum, & anagallidem ſic appellari ait.

βουπρίσης. Eſt animal cantharidi ſimile, eſt & quoddam olus agreſte, cuius mentionem facit [c] Dioſcorides* in primo de ſanitute tuenda, & in libro de oleribus.

βρῆγμα. Quod cum tuſſi expuitur, in primo de morbis maiore, & βρήσσειν cum tuſſi expuere, quidam hæc ſinę litera rho ſcribunt.

βρόγχης. Chartilagineæ arteriæ.

βοτράχου. Ranæ dicit, quidam autem omninò βαρτράχου. ſcribunt.

βρυγμός. Stridor, qui ex dentibus colliſis efficitur, βρύχειν ſic ſtridere.

βύζην. Cumulatè, vel [a] densè.

A πυκνῶς, quam dictionẽ aliqui vertunt, frequenter.

γ

γαλιάγκωνες. Qui paruũ, & gracile habent brachium, partes autem circa cubitum turgidiores, vt muſtellæ: qui autem aiunt γαλὸν brachium nominari, & hoc poſitum eſſe nomine, fortaſſis videri poſſint male intelligere, non enim γαλιάγκωνας, ſed γαλιοβραχίονας oportebat ipſos nominari.

γαμψούς. Curuaturas habentes quaſdam.

γαυσὸς. Curuatus in partem exteriorem.

γιγγλύματα. Contrario modo ineunt inter ſe, vt in ianuis cardines.

γῆ σμηκτίδι. Cimoliæ, ideſt albæ cretæ.

γῆ κεραμίτιδι. Argillæ.

γῆ ψαλκίτιδι Nihil plus ſignificat, quàm chalcitis lapis.

γήχυτον. Exterior pars terræ, quæ mollis eſt, & minimè lapidea.

γλαμυροὶ. Aquoſi, & humidi.

γλοιάζειν. Conniuẽtes verſare oculos, & γλοιώδως per ſimilitudinem, dormitanter § vt eo vtar vocabulo, § dicebant.

[b] γλυκύμυς βοτάνης. * Clycyrrhizæ, vel dulcis radicis appellatæ.

γόγγρωνα. [c] Tumorem * gulæ, § ab eminẽtijs rotundis, quæ in truncis arborum naſcuntur, vt Theophraſtus in primo de ſtirpibus, ſic inquiens, Nonnullæ autem gongros à quibuſdam vocatos habent, [d] † vel quod pro arboris natura reſpondeat, § vt olea.

[e] † γογγύλιον. Rotundum, § & [f] γογγυλίδια, parui globuli, vt pilulæ.

γριφόμενα. Quæ inuoluuntur, dictum à gripho, quod eſt rete piſcatorium.

δ

δακτύλιος. Circulus, Rotula, in libro de ſterilibus.

δαϊτίδες. [g] Magnæ * lampades, [h] † ardẽtesq; vocantur, § abutentibus autem aliquando ſignificat etiam allij caput, eo quod ex multis ſpicis compoſitum colligatur, vt lampades.

δίεδρος. Tranſparens. In ſecundo de morbis maiore.

διακνέει. Idem quod mœrore afficit, quod ipſum, & διακνάζει dicitur.

διαπεπλεγμένα. Multum circa crurũ exortum diuaricata, πλεκὰς enim quod inter exortũ crurum,

A * ſecundo.

B * μενηθίς, eſt in impreſſis quãquam inferius in dictione, Indica legiturĩ impreſſis μενηθίς. Illic tamen in manuſcrip. legitur μενεσθίς.

C * Cod. duo vetuſtiſſimi græci habẽt hoc in loco Diocles, cuius Gale. ſæpius meminit ĩ libris de Alimentorũ facultatibus, citãs librũ eius de ſanitate tuenda, et in quarto de Articulis com. 32. citans librum de Oleribus.

B * Al. γλυκυσίδης.

C * broncheocelen.

D † ἢ τὸ ἀνάλογον, i. vel quod proportione reſpondeat, ſ. gongris.

E † Quidam codic. habent γογγυλὶς. στρογγύλη, i. rotunda.

F * Al. γογγύλια.

G * Aliqui cod. μικραὶ, id eſt paruæ.

H † καιομεναὶ δαῖται. eſt in impreſſis Aldinis. manuſc. quidam cod. habent καίομεναί ταυ δαιταὶ. i. ardentesq; lampades. Locus Homeri Iliados λ, & ρ.

crurum interest.

διάσημα. Tanquam Ianis similem corporum ipsorum compositionem.

διασωματρίδα. Specillum dilatans.

διαφλύξις. Effusiones.

διαφλυχθεῖσα. Perfusa, humectata.

διαφλυχθέν. Humectatum.

διαφλύοντα. Hemectantia.

δίαφρος. Spumans.

διὰ χωρίου. Ex interuallo.

δίδυμη. Radix herbæ, quæ & ὄρχυς nominatur.

διεβλήθησαν. Decepti fuerunt.

δίησαι. Concutere, in secundo de morbis mulierum significat transcolare, & diuidere.

δίυδρος. Humida, exudans

δίχλειδος. Bipartitus*, vt possit inferiore parte clausa superpositam aperire.

δίκρουν. Tanquam biceps, quod & bifidum dicitur, quod ipsum etiam ἥδικροι significat.

δίοπτος. Templi curator, παρὰ τὸ διοπτεύειν ἢ δίεπειν, ideſt à dispiciendo, vel curando, quæ sunt in ipso.

διορρώσιος. In seroſum, & aquoſum mutationis.

δίπνοον. Foramen paruum eorum, quæ ad vacua perforata sunt, & tanquam duobus oribus respirant.

δόρπου. Cœnæ.

δραπτά. Dilacerata.

δυσανίης. Critias in libro † da natura amoris, vel virtutum, sic exponit nomen, δυσανίης autem est quicunq; propter parua tristatur, & propter magna magis, quàm alij homines, vel diutius.

δυσήνιος. Qui non facilè tristatur, est autem, & difficulter frenabilis, & morosissimus.

ε

ἐβλημάσθη. Mollificatus est, molle factum est.

ἐγγαστρίμυθοι. Qui clauso ore loquuntur, quia videntur ex ventre loqui.

ἐγκάμψει. Innixu, & ἐγκεκαμμαίνοι inflexi, innitentes, incumbentesve, & aduncti, dictum est autem de vnguibus.

ἐγγένες. Congenitum, proprium.

ἐγκὰς. In profundo.

ἐγχαλίνωται. Frenis velut circundatus est.

ἐγλευκισμένος. Qui subterrestris, & subliuidus est, qui desijt albus esse.

ἔγρησις. Vigilantia.

ἐέρχαται. Constringunt.

ἔθρασσεν. Pungebat, stimulabat.

ἐκβήσσει. Eijcit, expellit.

ἔκδεξιν. Successionem.

ἐκκολύψας. Qui corticem detraxit.

ἐκλούσθω. Significat aliquando, & inundetur, vt in libro de sterilibus, & in adiunctis libro de vulneribus capitis.

ἔκμαγμα. Et subacta massa, & crocomagma, vt in libro de sterilibus.

ἐκμάξαι. Et formare: aliquando etiam aliud facere, & mutare, vt in libro de sterilibus, digigito formare, hoc est tanquam rotulam effingere, sed & exprimere, vt in libro de morbis primo maiore, de spongia, & mercuriali herba, & sambuci folijs.

ἐκματεῖσθαι. Inuestigare.

† ἐκμιαίνεται. Emundat semen.

ἐκνεφίας ὄμβρος. Imber cum sole factus.

ἐκνεφίας πυρετός. Humida simul, & inflammata febris, quemadmodum & sol, cum quo simul imber fit.

ἔκνυξεν. Strepebat, nomen formatum est à strepitu.

ἐκνύσση. Explicata, explanata.

ἐκπεπλυμαίνον Detortum.

ἐκρήγμασιν. Scissuris pannorum.

ἐκσυριγγοῦνται. Aperiuntur.

ἐκτόμου. Veratri nigri.

ἔκτριψιν. Ad viscera mutationem.

ἐκφυσάνει. Erũpit, sic autẽ & ἐκφλύει. i. ebullit.

ἐκχύμωσις. Effusio humorum.

ἔλαιον ῥόδινον. Oleum rosatum, quod aromatibus conditum non est.

ἐλατήριον. Non solum ex agresti cucumere factum, sed etiam omne, quod deorsum ventrem purgat.

ἔλεια. Agrestia.

ἐλιθερὲς Tanquam à sole calidum.

ἐλιθερέισθω. Insoletur.

ἐλιννύειν. Quiescere.

ἐληχενευσάμην. * Plurimum differui.

ἐλκυσῆρι. Instrumento quodam ad infantem ex vtero extrahendum.

ἔλυτρα. Velamenta.

ἐμβάφιον. Acetabulum.

ἔμιαι. Vomitus, Atticum nomen.

ἔμπλην. Propè.

ἐμπώους μοτοὺς. Linamenta* concerpta, ξquæ circumuoluuntur, & vulneribus induntur, ad saniem purgandam, ξ vel lemniscos.

ἐμυκώθη. Dioscorides quidem ait, conclusit, plurimi autem, adnascentias habuit humidas, vt & fungi.

ἐμυλώθη. Induruit.

ἐμυλήθη. Contabuit.

ἐνθλάσσει. Infringit.

ἐνθράσσει. Vrgens pungit.

ἐξαλίπτης. Illitor, vnctor.

ἐξαλίζοιτο. Exinaniretur.

ἐξάντης. Sanus.

ἐξαράγμα. Confractio, collisio.

ἐξαρύαται. Euacuatur, exprimitur. Quidam verò, hostiliter aggreditur, minas facit.

ἐξάρυτις. Exhaustio.

ἐξασίας. Quidam lina exurgentia à summis linteis sciſſis, & à pannis vilibus fila, mihi autẽ etiam ante quàm scindantur extantia eodem

*Hen. Steph. legit διμερῆς ideſt bipartitæ, ſ. portæ, genitiuo casu.

† Eundem libru duas inscriptiones tam diuersas habere verisimile nõ est. vel igitur de natura ἔρωτος, i. amoris tantum legẽdum est, vel de natura ἀρετῶν. i. virtutum, prior tamen lectio videtur probabilior. Error est in nominis similitudine: & alterũ videtur esse glossema.

† ἐποκρὶν τὸ σπέρμα, i. excernit semen, hæc vox plerunq; à Corn. perperam apud Hippocratem trãsfertur, & Caluo, vt li. de Fœtat. et Superfœt.

*Hen. Steph. legendum putat ἐλεγηνευσάμην.

modo videtur appellare.

ἐξητριασμαίνον. Panno tenui colatum, est autem ἥτριον tenuis quidam, & agrestis pannus.

ἐξείνει. Euacuat.

* *Hen. Stepha. legendum putat μύκρα.*

ἔξουρα. In angustum contracta, quæ & μύοπα * nominant.

ἔπακρα. In angustum desinentia, quæ & ἔξουρα.

ἐπαλύνων. Spargens: apponitur autem, & ad magis.

ἐπικέρας. Fœnum græcum, quidam aliam quandam herbam sic nominatam.

ἐπικτένιον. In mulieribus pubes, quæ vocatur, nam supra pectinem est, in stuppa autem, vel lino pectini insidentem puluerem in opificio.

† *Vide superius in dictione ἀμαμηλίδας.*

ἐπιμηλίδα. Dioscorides quidem in primo de materia, genus Mespili σικάνιον, etiam appellatum, quidam autem mala parua syluestria, quæ & ἀμαμηλίδεις nominantur.

† τὴν ἐπιγονατίδα, τὴν μήλην.

ἐπιμυλίδα. † Os, ceu conchula quædam genu tegens, latum, & rotundum, quo genuum commissura obtegitur, vulgò patellam vocant. ξ

ἐπισκληροῖς Induratis.

ἐπίσημος. Cunctatrix, cogitabunda, hæsitans.

ἐπιχνουν. Humorem concretum lanuginosum.

ἐπορυζάμενας. Extensæ, in longum porrectæ.

ἐπόχιον. Palmes, ex quo natum est quippiam, vt ex colocynthide.

ἐπῳδὲς. Fœtens, & tanquam male olens.

† Al. ἐπωκλέρη.

ἐπωκεσέρη. † Aceto multo vtens.

ἐρυγάνει. Abijcit, repudiat.

ἐρευγῆ. Ructus, eiectio.

ἐρίζιδες. In crassiores partes diuisa hordea, quidam bifariam diuisa, nam & ἐρίγμον, hoc est legumen fresum ab eo, quod est bifariam diuidi, aiunt nominatum esse: mihi autem παρὰ τὸ ἐρείκειν, ideſt, ab eo, quod scinduntur omnia talia, videtur nomen factũ esse, quod non bifariam diuidere est, sed frangere simpliciter, vnde placenta etiam ipsa ex sesamo, & melle ἐρείκιον nominatur, quoniam facilè frangitur.

ἔριξ. Dicitur quidem, & de iecinore, scriptum est in plurimis θρίξ, significat autem partem hepatis superiorem, qua iecinoris fibræ à se mutuò diuiduntur.

ἐρυγματώδης. Ructuum effectiuus, morbus flatuosus.

ἐρυθροῦ σέαρ. Sanguinolentus adeps.

ἐσαφάσας. Ad interiorem partem molliens, vel aperiens, vt μασᾶσθαι, quod est, quæratur.

ἐσφηκωμένα. Colligata, constricta.

ἐς χεῖρα. Significat, & propè.

ἔτνος. Omne ex legumine fracto decoctum.

ἐυάνθημον. Quod & ἄνθεμις dicitur, & chamæmelum.

ἐυθεσίην. Ingenitum corporis habitum, quemadmodum alicubi, & annus ἐυθεσίης vocatur, qui fertilitatem efficit.

ἐυκάρδιον. Stomacho vtile.

ἐυνή. Non solum significat lectum, sed & coitũ, vt in secundo de morbis mulierum, & ostenditur vehementissimè coitu.

ἐυοργητοτέρα. Moratior, ὀργαὶ enim mores sunt.

ἔφλυβον. Depressi fuerunt.

ἐχέτρωσις. Alba Bryonia.

ἕψημα. Quòd & σίραιον, hoc est mustum ad tertiam partem decoctum, ideſt sapa.

† *Cod. quidã manuscr. habet* ἑψητὸν, *quæ lectio, et à viris doctis probatur. de hac etiam voce plura Hẽ. Stepha.*

ἑψηλόν, autem genus piscium.

ζ

ζείας. * Farris. * *Olyra.*

η

ἠγκίστρευται. Implicatus est.

ἠγκυροβόληται. Intus adhæsit, vt in anchora.

ἠδέ. Insuper.

ἠδέλφισται. Amicus familiaris, & tanquam frater factus est.

ἡδυνθὴν ποίσαι. Odoribus conditam picem, coquitur autem cum aqua, & aromatibus.

ἡδυνθὸν σέαρ. Adeps in aqua, & aromatibus coctus, & aromata, & vnguenta odorifera.

ἡμίσπον. Dimidium.

ἡμιτύβιον. Lintei crassioris pars.

ἦναι. Percutere, & ἠνίων, percutientium.

ἠοίας. Maturinas horas.

ἠραχνίωκεν. Tenuibus simul, & multis venulis, cuiusmodi sunt aranearum telæ, implicauit.

ἠρμᾶσθαι. Firmatum esse, innixum esse, vel aptatum esse.

ἤσας. Consueuisti.

θ

θαλερόν. Calidum, vt à sole, nam ab eo, quod est θέρεσθαι, hoc est calefieri, nomen factum est.

θέρετρον. Locus ad cõmorationem æstatis idoneus, quidam θέντρον scribunt.

θημὼν. Aceruus.

θηρίον. Lumbricum, & sæuum vlcus, vt in libro de locis hominis, sæuum vlcus in corpus aduenit propter hoc, & cum aduenerit sanies defluens, putrefacit, & tumefacit, cùm in libro de humoribus, vnde curatur, ante dixisset. Postea in alijs, cùm θηρίον dixerit, animalia in intestinis consistentia significat, lumbricos scilicet, & ascaridas, quemadmodum & cùm dixerit autumnorum τὸ θηριῶδες, ab aliquo dictorum nomina: videtur autem, & aliquando φλινῶδες, sic appellare.

θλάσιν. Fœtus infractorem, quod et † πίεσρον vocatur, nomen in primo de morbis mulierum.

† Al. ἐκπίεσρον.

θλασμόσιος Pro Thlaspis, sic appellatæ herbæ.

θολερόν

θολερόν πνεῦμα. Spiritus magnus, & impellens.

† ἀφοδάτικόν, ideſt quæ vtũtur ad deijciendam aluum.

θράνον. Sedem † vtrinque peruiam.

θράσσεται. Pungitur, ſtimulatur.

θρίξ. Scribitur, & τριξ, Pilos vocant ſacerdotes, cum apparuerit in ſimo iecinoris in dextra pinnula venula anguſta, recta, nigra.

θύη. Suffitus, Odoramenta.

θύματα. Suffimenta.

θυμβράμαν. Sic nominat ſatureiam.

θύμου. Ex Thymis, gens autem eſt hęc ex Thracia.

θώρηξις. Vinolentia, vel ebrietas.

ἰδνοῦται. Obliquatur, in ſe reſidet.

ἰθαγένες. Ingenuum, vt ait ſapiẽs, Sed me ęque, atque ingenuos honorabat.

ἴκθαρ. Propè apud Atticos: Apud Hippocratem verò in ſecundo de morbis mulierum, mulieris teſticulus vocatur.

ἱλλαίνειν. Diſtorquere, vel circumagere oculos.

ἱμερωθεῖσαι Cum verò mixtæ.

† Hippocrates in ſecundo de morbis mulierũ, prope finem hæc verba habet. Indicũ (quod Perſæ piper vocatur, & in hoc eſt rotũdum, quod appellãt myrtidanum) cũ lacte, & c. vide etiã infra in dict. μυρτίδανον. & dict: ςρογγύλε.

† ἰνδικόν. Qui ſcripſerunt nomina medicinarũ, vt Mneſtheus, & Andreas Chryſaris, & Xenocrates, & Dioſcorides Alexandrinus indicum nominant zingiberi, decepti ex eo, quod quidam putant ipſum piperis radicem eſſe, ſed Dioſcorides Anazarbeus apertè diſtinxit, & definiuit de zingibere, & pipere. Dioſcorides igitur iunior, qui linguas ſcripſit, ſtirpem eſſe ait in India ſimilem ſtirpi piperis, cuius fructus appellatur Myrtidanũ, quia myrto ſimilis eſt.

ἰνέα. Euacuat, & ἴνηθμος. Euacuatio, & ἰνεῖται. Euacuatur.

ἰξάλην. Perfectæ capræ corium.

ἰξίαι. Varices.

ἴξιν. Rectum progreſſum, vel acceſſum.

ἰξίον. Folium albi Chamæleontis.

ἰξύας. Pars, quæ eſt inter vertebras coxarum, & lumbum.

ἴαμος. Potio in curatione oſſis luxati.

ἰαμόφεως. Hoc non ſolum lappago nominatur, ſed & carduus, & ſtybum.

ἰσενύουσαι. Adæquantes, mediæ ætatis exiſtentes.

ἰσάλλην. Pellem capræ, corium.

ἰσχαλέαι. Tenues, & ἰσχαλέον, tenue.

ἰχθυήματα. Squamulæ corticum.

ἰχθύην. Squatinæ marinæ pellem aridam: poteſt etiam ferreum vnguem ſignificare, quo in extractione, vel ſectione infantis immaturi adhuc in vtero exiſtentis vtimur, propter ſquamarum piſcis ſimilitudinem.

κ

καθαπτόμενοι. Sentientes vehementer.

καθετῆρι. Tortili linamento vulnerario, ab eo, q demittatur in vulnus, in ſecundo de morbis mulierum, † in vulnus indere tortile linamentum ex linteis factum.

καταγγελίν. Maledicentia, procacitas.

κακοήθεα Maligna.

κακοσινώματα. Nocentiſſima.

καλλίφυτον Quod & capillus veneris, & adiantum nominatur.

καλλιωνύμου. Piſcis cuiuſdam ſic vocati.

κάμμορον. Eſt animal paruæ ſcillæ ſimile, & aconitum, ab eo, quòd illius radices ſunt huius animalis ſimiles, ſed neutrum horum intelligi poteſt in libro de locis hominis, inflammatis aſſumpto cãmoro, vnde [a] Erotianus * non ſolum ipſum animal cammoro, ſed adhærentem ipſi muſcum, ſic vocari ait: Leno autem Herophilius cicutam: Zeuxis autem medicinam refrigerantem.

κακόνιαι. Qui rectis, & [b] promiſſis * ventribus ſunt.

[c] καρικὸν. * Edulium quoddam ex nucibus ſic nominat, cuius, & confectionem ſcribit in [d] primo * libro de vlceribus.

καρυκοειδέα. Sanguinea, vocant autem id propriè medici.

καρύκη. Lydium edulium varium ex ſanguine confectum.

καρχήσιον. In ſummo velo habens rotulam, & καρχήσιοι in ipſo funes extenti nominati.

καταβλακεύουσιν. Paruipendunt.

κατάβλημα. Indumentum data opera factum ad tegendum ſubiectas partes.

καταγίνοι. Ad extremum inutilitatis, vel imbecillitatis ducit.

κατακορέα. Vocat ſic, & nimis bilioſa excremẽta, & pectora κατακορέα. talis humoris generatiua: quidam piloſa intellexerunt, ſed & κατακορεῖς ἀνθρώπους ſimiliter noĩat: pharmacũ quidem κατακορὲς, vel propter euacuatum ab ipſo humorem, vel propter proprium colorem: appellat autem, & ſitim quodam in loco κατακορεῖ, quæ. ſ. propter talem humorem facta eſt vehementior, vel ad ſummum intenſam, ſic igitur, & eneruare κατακορεῖν.

κατακούρην Nouaculæ tonſuram, ſic melius eſt ſcribere, inquit Dioſcorides, κατακορυφὴν κουρηδέην τομὴν. i. in vertice puellarem tonſuram, τὸ κειρειν, ideſt tondere hinc, & apud Theophraſtum κουριζομαίνη, ideſt tõſa abies pro ſecta.

κατακρούειν. Diffringere, vel diſcindere.

καταλείφειν. Illinere, vel iungere.

καταμώσας. Qui demiſit cauſa quærendi, facta enim eſt vox à quærendo, quemadmodum, & qui quæritur.

κατανεσιμοῦται. Conſumitur.

κατάσημα. Confirmatio, & animaduerſio, in ſecundo de morbis popularibus, & κατασῆσαι animaduertere.

καταφρονέοντα. Remiſsè ſentientem, in maiori de prædictione.

κατάχλοα Valde virentia.

*μοτὸν ὠμολίνῳ καθετηρίῳ.

A * Hoc ego nõ inuenio in Erotiano. Cod. Aldinus habet Ερωτινον* cum aſteriſco. Aliqui manuſcr. Ερωτινὸς. Aliqui Ερωτιανὸς, vt ẽt Hen. Stepha. Germanicus ἤρόφιλος.

B * προεςαλμαίνοι. Hen. Steph. legendum putat προσεςαλμαίνοι.

C * καρικὸν, μαρικοντι ὅτως ὀνομάζει, eſt in Aldino. in Germanico autem, & aliis. καρικὸν. καρικοντι ἔδεσμα οὕτως ὀνομάζει, ſed iudicio meo non rectè: in libro enim de Vlceribus, medicamenti cuiuſdam efficax καρικὸ appellati confectio deſcribitur, non eduliy: arbitror ergo legendũ καρικὸν φαρμὰκοντι οὕτως ὀνομάζει, vt illic habetur.

D * Delenda eſt hæc dictio, primo, cũ nec etiã in græcis cod. inueniatur.

κατιαλλόμεναι. Colligatæ.

κατηνόει Reſipiſcebat, quaſi expergiſcebatur.

κατεπλήσσετο. Stupidus factus eſt.

καθηβολίσι. Circularibus initijs paroxyſmorũ.

κατήρτητο. Placidum, & temperantem reddebat.

κατ ἰητρεῖον. Ad chirurgiam pertinentia.

κατωστῆρι. Eo inſtrumento, quod ἑδροδιαστόλην, i. ſedem dilatans vocant, vt & διώστρα inſtrumentum, quo mulierum natura dilatatur, & inſpicitur.

κατομοσαδέω. Subaudiendum eſt vici, vt κατωσωσιλέω.

καυλός. Radix quidem herbæ Silphium propriè vocatur, Caulis autem, & ſuccus, vt aliorum Scribit igitur ipſe in libro de ratione victus acutorum, vel Silphium, vel caulis, vel ſuccus. †

† *Additur in codi. Hen. Steph.* ἔστι καὶ καῦλος λίθος, *ideſt eſt & Caulus, locus quidam.*

καύσωμα Inflammationem, in primo de morbis minore.

καυτῆρα. Aereum Calamulum quendam perforatum in fundo, per quem cauteriolum apparens demiſſum vrere poteſt.

κάγχρυος ῥίζαν. Thureæ radicem: cum autem pluraliter dixerit τὰς κάγχρυς, toſta hordea intelligenda ſunt.

κἐδματα. Ex fluxu diuturnas affectiones, vel in omnibus articulis, vel præcipuè circa vertebrum coxarum: propriè * autem tibi hoc expoſuimus, ſicut & alia quædam verba.

* ἰδία, *ideſt ſeparatim.*

κεκωμῶσθαι. In ſomno eſſe, vel veterno.

† κερχναλέον, *Cerchni affectiuum: ſic autem tum aſperitas nominatur fauciũ: tũ ſtrepitus, qui in pulmone fit. Sic, &* τὸ κερχνὸν, *&* τὸ κέρχνεται, *&* οἱ κερχνασμοί, *proportionale ſignificant.*

κερχναλέον.† Aſperitatis effectiuum: ſic & aſperitas nominatur gutturis, & in pulmone ſtrepitus, & aſperum, & aſperari, & aſperationes ſimiliter ſignificant.

κεφαλοειδοῦς. Caput habentis.

κιγκλισμός. Breuis, continuata motio, à Cinclo animali.

κιθαρὸν. Pectus.

κίων. Beſtiolarum congregatio, quæ triticum comedunt, quarum vnaquæque cion nominatur, in fine ſecundi de morbis mulierum nomen eſt.

κληῖθρον. In gula locus ſub tonſillis.

κλιμακείου. Tranſuerſi in ſcalis ligni: quidam autem κλιμακίου ſcribunt, ſine ε, & per climacium, altera quædam talis.

κλισμόν. Lectum, in ſecundo de morbis mulierum.

† τὸ τῆς κνήμης. κνημίου. † Cruralis, ſi ita dici poſſet.

κνήματα. Raſuræ, & κνῆσαι radere.

κνῆστρον. Idem quod κνέωρον, inſtrumẽtum ſcalptorium.

† τῶ τυροκνήστῃ. κνήστρῳ. † Cultello quodam eſt autem cultellus quo raditur caſeus.

κνιδώσιες. Punctura quædam vellicationis modo, quales ab vrtica herba fiunt.

κνιπότητα. Vellicationem: quidam autem aridatem oculorum intellexerunt.

κνύμα. Factum nomen eſt ad imitationem ſtrepitus. Sed & leniter ſuſpirans, κνυζόμενος dicitur ab eodem, & in canibus mugitus, κνυζιθμός, ideſt gannitus.

κόγχην κεραμίδα Hoc eſt figlinum vas, nihil plus ſignificat, quam κέραμις, ideſt Figlinum vas.

κόγχον. Concham hiatulam.

κόκκαλον. Plurimi nucleum nucis pineæ. Dioſcorides autem cnidium coccum diminutiuè.

κόκκωνα. Coccum communiter appellatum, nõ cnidium, quod ipſum aliquando coccum ſine additione nominat.

κόλλικας. Rotulas, & illud Ariſtophanis in Acharnẽſibus, κολλικοφάγε, ideſt Rotuliuora Bœotiole, de paruis panniculis dictum eſt.

κολοκύνθην ἀγρίην. Colocynthidem.

κοπρίων. Fauorum: plurimi autem ſcribunt κυρίων. Significat autem expreſſorum.

κορήν. Herbam, quæ hypericon nominatur: habet autem fructum κορίῳ ſimilem.

κορούς. Ex ramis adnaſcentias, nouas germinationes.

καρυφάδων. Orarum * contractionis ad vmbilicum.

* τῶν κορυφῶν.

κοτίδι. † Neruo ceruicis, cerebello. * τῷ νίῳ.

κότινον. Sylueſtrem oleam, ſiue oleaſtrum.

κοτυλίδα. Concauitatem vertebri coxæ, & ita adiunctis libro † de curandis luxatis, & in ſecundo de morbis maiore.

† *Mochlico. e. ita iferius.*

κοτυληδόνας. Ora vaſorum in vuluas deſcẽdentium, vt in libris de Hippocratis Anatome demonſtratum eſt.

κοχώνην. Iuncturam in vertebris coxarum ad ſedem, propter quam omnis locus circa ſedem ſic vocatur.

κλάδας. Fici rami maiores.

κραίνουσι. Deſinunt.

κραμβίῳ. Crambes decocto.

κρέκην. Nomen factum eſt, odioſum ſonum, in ſecundo de morbis maiori.

κρήγυον. Bonum.

κρημνοί. Labra vlcerum, vt in libro de locis hominis: & alæ pudendi muliebris.

κρήδερα. * Farinæ tritici, euolatio quam vocant, & ſacculus quidam lineus.

* *Ant. co. habet* κνησέρα, *& ita Erotianus.*

κριμνά. Craſſiores farinas: cum autem dixerit, κριμνὰ ἀλφίτου ἄδρα craſſiſſimas farinas ſignificat.

* *Cod. quidem omnes græci, quos viderim, habent, Dioſcorides. Scio tamẽ Galenum citare libros Dioclis de morbis mulierũ. 6. Epi. ſect. 2. com. 44.*

κρότωνας. In pulmone chartilagineæ concauitates. In primo de morbis.

κρότωνος ῥίζα. Crotonis radix: hoc Aegyptij cicion nominant.

κυάμου καρπόν. Fabæ fructum. Dioſcorides * ait ipſum hyoſcyami dicere: ſic enim in primo de morbis mulierum. Quidam autem Aegyptiæ intelligunt.

* *Cod. habet* κύαρ.

κύβιθον. † Os cubiti, qui & cubitus. Dioſcorides autem nodum brachij ſic nominari ait.

† τὸ ὠλένκρανον, ὅπερ καὶ ἄγκων.

κύκλοι

κύκλοι προσώπου. Malæ, in primo de morbis maiori.

κυγχνίδα. Et paruum calicem,& vaſculum medicinale.

κυρβασίην. Pileum acutum,quem, & Tiaram.

κυρήβια. Paleæ, ſignificat & furfures, & hordei purgamenta.

κυρίησιν. Diebus quibus ad talia iudicanda creditur.

κύρτεον. Podicem.

κύστιγγα. Veſſicam paruam.

κώδεις. Capita papaueris.

κωλεὸς. Concauum in vulnere, aliter membrũ in vulnere. καὶ βέλτιον ἐξαιρέσιος.

† καταφορὰ. κῶμα. †Somni vehementis impetus ſcriptus eſt autem,vt ſcis,à nobis de hoc libellus.

κωνίαν. Vinum picatum, inijcitur cum cortice piceæ ſemihemina in vas figlinum: & aliqui quidem excolant,poſtquam ebulliuit,alij verò prætermittunt.

κωφοί. Languidi,inualidi, κωφοῖ verò verbũ tertiæ perſonæ tertiæ coniugationis, languefacit,& retundit, ſignificat.

λιβηρῶ. Humido.

λίβος. Deſtillatio quædam oculorum fluida, facta eſt autẽ vox παρὰ τὸ λίβειν, i. ab eo quod eſt ſtillare, quod propriè videtur ſignificare guttatim cadere.

λιγνυῶδης. Denigrans, λινύς enim nigra.

λίτον μέλανα. Quem & molarem vocant, cochlacem.

λιμακώδεις. Humidi & herbacei.

λίπα. Oleum. In ſecundo de morbis mulierum.

λιρίον. Lilium, Oleum autem ex eo aliqui λίριvον, cum litera v, ſcribunt, aliqui verò ſine, λιρίον. Vocatur autem non ſolum κρίνινον, id eſt, lilinum,ſed ſuſinum, & anethinum. De hoc ſupra dictum eſt in litera ἀνθινην, vnde hic legendũ puto ἀνθίνον,nõ autem anethinum.

λοῦν. Non ſolum lauare, ſed, & humectare: ſic λοῦσθαι, id eſt lauari duo ſignificat apud ipſum: & alia ſimilia.

λυπρα. Nuda,& arida loca.

λύσιας. Interualla, quibus articuli inter ſe diſiuncti ſunt.

λυῶδες. Inſaniens.

λ

λαβὴ. Initium acceſſionis febris,maximè autem ex circuitione.

λαγνέιη. Significat aliquando etiam ipſum ſemen, vt in libro De natura pueri, Sic, & τὸ λάγνευμα, id eſt ſemen.

† Al. λαγώπυρος. λάμπυρος. † Lagonate appellata herba.

λαμπτὴρ. Quem multi φανὸν, hoc eſt pharum, vel lampadem nominant, In ſecũdo de morbis maiore. Apud alios, & maximè atticos, in quo ligna comburebantur præbentia lumen,ſed & fax, & lucerna aliquando λαμπτὴρ nominatur.

λαπαχθῆναι. Propriè quidem euacuari, propter hoc autem, & μαλαχθῆναι, id eſt mollire.

λαμπυρά. Spumoſa, ſplendet enim ſpuma.

λάσιον. Lindon,Linteum.

λεβηρίδα. Serpentis exuuium. Quidam autem concham vacuam.

λέγνα. Extremitates oris vuluæ ex translatione: ſic enim vocantur, ab extremitatibus indumentorum: nominat, & alibi extremitates has ἀμφίδεα.

λέκιθον. Quod eſt intra lentis corticem.

λεπάδες. Petris adhærentes conchæ.

λεμπτά. Sic aliquãdo vocat rara, vt in libro de locis hominis.

λευκὴν ῥίζαν. Albam radicem dracunculi.

λευκοίου καρπόν. Albæ violæ ſemen ſic vocari ait Dioſcorides.

λεῶς. Omninò, * omnia.

λιβανωτοῦ καρπόν. Ipſum fortè appellatum ſic thus, quoniam ſemen thuris arboris in vſum venire neſcimus.

μ

μαγίδα. Eſt velut offam,& maſſam,& magnam magdaliam.

μακρόπνους Scilicet valde ſpirans, vel per longum interuallum ſpirans.

μαλακέιοισιν. Sic vocantur quæcunque aquatilium *ſpinam non habent, vt polypus, & loligo,& ſepia,& vrtica:hæc *enim, & ſanguine, & viſceribus carent. * Al. ſpina. * δέ, i. autem.

μαλθώδεα. Mollientia, †& velut cerea, μάλθη enim cera eſt,& maximè mollita. † ἢ κηρώδη, i. vel cerea.

μαρίλη. Quam multi θερμοσωδιὰν, id eſt cinerẽ calidum vocant.

μάσθλης Caloris.

μάσσειν. Non ſolum miſcere, vel ſubigere, ſed etiam exprimere, vt in primo de morbis maiori.

μάσσον. Plus,in maiori de prædictione.

μάτος. Quæſtio,& inquirere * ματᾶσθαι. † Al. ματίσαι.

μαχαιρίδι ὀξυβελεῖ. Cultello acuto, phlebotomo.

μαχαιρίδι σηθοειδεῖ. Scalpello medico ventroſo.

μέλαινα. Dicitur & morbus ſic ex nigra bile cõſtans.

μέλαιναν ῥίζαν, Aſpalathi aromatici appellati radicem.

μελαῖνις. Cum accentu circumflexo Dioſcorides legẽdum putat, μελαῖνις capra, μελαῖνις, vacca,& ſignificari ait ex Melænis. Vrbs autem ipſa ad Criſæum campum ſita ante Criphium, paſcua bona habet, & bonum lac gignentia,vt inquit Dioſcorides.

μελάνιον Quod eſt in Prognoſtico. Quidam con-

coniunctim legunt, vt sit denigrans: quidam autem distinguunt, viride vel nigrum ἐὸν, pro eo quod est existens.

μέλανι φαρμάκῳ. Nigro medicamento: hoc quomodo paretur, in libro De Vlceribus ipse docuit.

μέλαν τὸ κύπριον. Cyprium cinerem, quo ad oculos vtimur.

μελεδαίοντι. Curam habenti, curanti, & μελαιδὼν. cura, non vt apud Homerum tristiti a

μελιηδέα. Non solum suauem, sed & cum melle mixtum, vt in primo de morbis maiori, in eodem autē, & μελίχρουν nominat huiusmodi vinum.

μεμήρυκεν. Conuoluit, à lanis, quæ nentur.

μεμιασμένον. Fœdatum, vt est apud poetam.

μεμολυσμένους. Quidam refrigeratos, quidam autem induratos, & lapideos putauerunt.

μεμωρωμένα. Carentia sensu.

μεσοδμή. Obstaculum trabis ligneæ separans in vna domo in duas partes diuisa, tanquam *columna quædam in medio posita, quidam autem, & superpositum tectum μεσοδμήν vocant.

* μεσοδμὴ. * Hen. Steph. legendum putat μεσόδομὴ.

μεσόβλημα † Vt si, * μεσέντη, dixisset. *Al. μεσόβκειον.

μετακήρας. In libro De ratione victus acutorū, lactea commixtio. * Al. μεσεντέριον.

μηκώνιον Peplum vocatum, quem, & † succum papaueris § nominat. † μηκωνὶτην.

μηλην διασωμωτρίδα. Specillum ad diducendū, adaperiendumq; idoneum.

μήλην ἐξωτίδα Specillum auricularium.

μήλην ἰσχηρήν. Specillum vulnerarium.

μήλη πλατείη Specillo lato in modum rudiculæ.

μήλης τῶ πλάτει. Cyathulo oculari specilli.

† Al. μήλεια. μῆλα*. Ouiculæ.

μηλιάς. Ex Mele insula.

μηλιάδος ὠμῆς. Chalciditis, vel aluminis ex Melo.

μηλιάδι. In primo de morbis minore, μηλιάδι inquit, à Melo insula.

μήτρη Tegmen, & tanquam inuolucrum quoddam ἐπιδιδυμὶς nominata: est autem varicosus quidam tumor in summo imminens didymo.

* Cod. antiqui duo habent μηείην.

* μηνίειν. Mandere, edere.

μύκη Præclusio, suffocatio.

† ὕπο πεπερέως habet cod. Aldinus, alij ὑπό ἑτέρων. Ego verò legendum puto ὑπὸ περσῶν. id est à Persis. vide supra in dictione ἰνδικὸν in margine, & inferius in dict. στρογγύλου.

μυοχάνη. Epithetō hiantis, Si autem μυριοχαύνη scribatur, in millibus fuerit hians.

μύρραν. Apud Aeoles σμύρναν, id est myrrham, duplici ρ scribitur.

μυρτίδανον Plurimi quidem piper, Dioscorides autem Anazarbeus in primo de materia, adnascentiam inæqualem, & tumidam circa myrti ramum. Atque Hippocrates fructum sic nominat ex arbore, quam ipse ait † ab alijs § appellari piper.

E μύτις. Vocatur quidem sic, & in ore sæpiæ atramentum, & piscis, quidam ab Hippocrate significatur.

μυττωτόν. Intritum Dioscorides esse ait alliorū, vel ceparum.

μώλυζα. Allium simplex caput habens, & non diuisum in spicas: quidam autem moly herbam.

μωλυόμενα. Paulatim extabescentia.

ν

ναυσιώσεις. Effusiones sanguinis, quas & ἐκχυμώσεις appellat: translatum est autem nomen ab ijs, qui in nausea sanguinem vomunt.

F νεῖον. Nuper, vel nouum.

νεόμενον. Natantem, aduenientem, ab eo, quod est νεῖσθαι, hoc est venire, in primo de morbis mulierum, vtrumque, alterum in *loco, alterum in §partu imperfecto. § * χορίου. † ἐμβρύου. †Al. νηπόλει.

νηπέλει † Impotens est.

νυκτάλωπες Per noctem non videntes.

ξ

ξηρῆ σηπεδονώδει. Videlicet grangræna, vel aliquo hoc generaliori morbo.

ξύμι Quod vocatur pruritus.

G o

ὀά. Quæ à multis οὖα vocantur, id est sorba.

ὀινωρίῳ. Viti.

ὀιναρίδων. Palmitum vitis.

*ὀίσπη αἰγός. Sordes inter pilos capræ nascens, & maximè in eis, qui circa sedem sunt, consistens. *οἰσύπη legit Hē. Steph

ὀισοφάγος. Ventris stomachus, tanquam *guttur quoddam existens. *οἰσωφάγος. quam dictionem suspectā habet Hen. Steph.

ὀισυπίδας. Ouis sordem, hoc est lanam sordidam.

ὀισυπίδες. Ouis sordes conglobatæ, significat, & lanæ sordidæ vellus.

ὄκρις. Eminentia oblonga.

H ὀλερόν Male olens, vel nigrum, à scpiarum atramento*. * ὄλου.

ὀλισθράζοντα. Labentem.

ὀλοκωνίτης. Herba quædam agrestis oleracea.

ὄλον. Atramentum sepiæ.

ὀλώδεα. Turbida, vel nigra.

ὀλοφλυκτίδες. Pustulæ, quæ subitò erumpunt.

ὀνεύεσθαι. Per * axium conuersionem extendere, ὄνοι enim & ὀνίσκοι axes, scribitur, & κατονεύεσθαι. * fortè axem legendum.

ὅπλα. Funes ex stuppa, vel lino, vel canabe.

ὀπός. Succus silphij per excellentiam, quemadmodum, & * thyrsus: vocat autem silphium etiam radicem solam. * καυλὸς.

ὀπωῦ

ὀπoῦ καρπόν. Silphij ſemen,quod & folium ſingulariter, & magydaris à quibuſdam vocatur.

ὀργάσασθαι. Commiſcere,contemperare.

ὀρθοπρίονι. Cibo quantum in diem ſatis ſit.

ὀροκομπίδιον. Alia ſcriptura, ὀλοκωνίτιδος. de qua ante dictũ eſt: ait autem Dioſcorides in monte natam ὀροκωνίτιδα nominari.

ὀρῤῥωδέων. Vſq; ad caudam extenſorum.

ὄρῥος. Sacri oſſis extremitas, quod etiam ὀρῥοπύγιον vocatur.

ὄρχεα. Sacculus teſticulorum.

ὀσχίῳ. Circa os vuluæ flexuoſa extuberantia: ὄσχος enim,& μόσχος,palmites,& clauiculæ: idem autem, & ἀμφίδεον, & λέγνα, nominat.

ὀτίδος. Auis, Ariſtoteles, ὠτίδα per, ω, vocat, Xenophon autem in primo Cyri expeditionis ὀτίδα per o, ſcribit.

π

παλίνοπτα. A ſole auerſa.

παλύναι. Inſpergere.

παράλαμψις. In nigro oculorum ſplendens cicatrix,eo quòd aliquando craſſior ſit ægide.

παράλιον. Species tithymali. vocatur autem, & quædam braſſicula παράλιον marina.

† τῆς ἐπιδιδομίδας. παρασάτας. †Quædam vaſa ſpermatica, ξ in libro De venis, qui adiectus eſt libro de curãdis luxatis.

† παράλλαθαι μετὰ καθέσεως. παραφᾶσαι. †Aberrante manu attingere,ξcũ deceptione,vt, & ἐσαφᾶσαι inijcientem manum attingere: hinc & occulta loca iuxta muliebre pudendum παραφάσιας nominat.

παραφάσσειν. Deſipere, vt, & ἀλλοφάσσειν, tumultuari,cum tenui autem legendum eſt, nõ vt quod eſt ante ipſum παραφᾶσαι,ineſt enim in eo τῆς ἁφῆς, id eſt tactus nomen.

παρθένιον. Millefolium, vocatur autẽ παρθένιον, & anthemis, & helxine, & mercurialis, & amaracum, ſed & Dioſcorides*nunquam ait intelligenda eſt, vel helxines, vel mercurialis ſpecies parua habens folia.

* μήποτε,i. nunquid per interrogationem.

πασπαλέτης. † Panis vel farina milij ſubtilis ξ πασπάλη,vel πάσπαλος enim milium eſt.

† ὀχεγχραλέτης.

πασσαλίσκῳ. Paruo palo, diminutiuè.

παπλάζουσιν. Nomen fecit, errantes, & reſumentes in differendo ſignificare volens.

πέζαι. In ſecundo de morbis mulierum ſic ſcriptum eſt,& pedes tumeſcunt*pueri maximè. Zenodotus quidem in gentium vocabulis πέζαν ait pedem vocare Arcades, & Dores. Hippocrates autem videtur, vel planitiem appellatam pedis ſic nominaſſe, vel talos pedum.

* πεζαι.

πέλλα πελία, ὑπόπῤῥα. Liuores ſubfului, hæc eadem,& πελιδνὰ vocat. Zenodotus autem in vocabulis gentium Sicyonios ait giluũ πέλλον nominare.

A πεμφιγώδεις. Vel humore,& humiditate pleni, vel ventoſi.

πέπλιον. Quod,& peplis, & portulaca agreſtis.

πέπλος. Idem,& humilis ficus,& papauer ſpumeum,& † ſuccus papaueris.ξ

† μηκώνιον. cuius medicamẽti purgatorij ſæpius habetur mẽtio ab Hippo. vt in fine libri quarti de diæta acut. & in lib. de fiſtulis. & in 7. Epid. non procul à fine.

πεπηγρίῳ. Terebro recto,& acuto: eſt enim, & aliud chœnicis.

περιέσλλετο. Indumentis ſeipſum tegebat.

περικεκαλμένοι. Inflexi,adunci: & curuati.

περινήματος. Circuminundationis.

περινεῖ Circuminundat,circumnatat.

περινῳ. Perineo,eſt autem locus inter ſcrotum, & anum,vbi veſſicæ collum eſt.

περιξύσας. Qui circumlacerauit.

περιποδίην. Circulariter ſub pedibus exiſtentem, & infra.

B περιῤῥῶδες. Perfractum vtrinque.

*περναί. Nigricantes,& liuentes.

* Hen. Steph. arbitratur legendũ eſſe περκναὶ ex Erotionis auctoritate.

περόνην. Aliquando quidem os totum cœli, aliquando quidem adnaſcentiam oſſis,aliquan- adnaſcentiæ tumorem.

περσύας. Anni præteriti vinum, tanquam περισύας,hoc eſt anni pręteriti quoddam exiſtẽs, vt αὐτίτην nominat τὸν αὐτοετίτην,id eſt, eiuſdem anni.

πήρινα. Perineum,in libro autem de hęmorrhoidibus,et fiſtulis,et ſedem dicere videtur.

πιξέρῳ. Inſtrumento,quod †fętus imperfecti in frectorem ξ vocant. †ἐμβρυοθλάστην.

πικέριον. Butyrum.

C πιτυίδι. Picea reſina.

πιτύλοις. Remigationibus,vel remis.

πλαταμών. Eminens in mari petra læuis,et*humilis,circa quam dilatantur fluctus. *

πλεκτανέων. Cirrhorum, apprehenſionem circumplicantur.

πλεννεραί. Mucoſæ,et πλέννα mucus.

*πλευμοῖ. Pulmonarius fit,vel tabeſcit.

πλεῦμος.* Corruptio, vel pulmonaris affectio. * φθὼη.

πλήμνη. Modiolus rotæ.

πλήσιγγας. Ferulas, ab eo quod eſt πλήσσειν, ideſt percutere.

πνευματώδης. Et inflatus, et difficulter ſpirans: vocat enim ſæpè, et ipſam difficultatem ſpirandi, ſpiritum.

D ποίη. Primæ lactis partes ex ſe ipſis coagulatæ.

ποιην. Quæ habet folium ſimile viti natura, vt ciſſampeli appellatæ ſpecies.

πολυγράω. Multiuoræ, καὶ γόνος αἰζηῶν ἔγρασε κηδεμόνα. Callimachus pro eo, quòd eſt deuorauit.

πολύκαρπον. Cratæogonon appellatum,ξgenus herbæ.ξ

πομφοί. Puſtulæ cutis tumentes,ſimul et liuidæ, & rubentes.

πόσῳ. Modico.

ποτάνια. Recentia, Dores.

πότι. Aliquando.

πρός. Præterea autem.

πράμνιος. Vinum quoddam ſic appellatur,nigrum

grum, & auſterum.

πρηνές. Ad terram pronum.

πρησμα. Inflatio,& πρησίως,inflationis & πρησιώτατον maximè inflatiuum.

προαυξέας. Morbos quoſdam ſic nominat, qui in prouectis ætate fiunt, nam & ipſos ſic aliquando vocat ætate prouectos.

πρόκα. Repente.

προκώνια. Ex nouis hordeis farinas: quidã autẽ ex non ſiccatis ſolas.

προχὶδι μαχαιριδίῳ † Phlebotomo.

† Al. προμύκημα χαιρίδι.

προμυλλαίνει Procidit,prominet in anteriorem partem.

προμυλλήνας. Protendens extra labra.

προσέχει ἡ νοῦσος. Pro eo, quod eſt permanet morbus,in ſecundo de morbis maiore.

προτρέπεσθαι. Mutari.

προσωδέστερον. Graueolentius ſine iota, cum iota autem προσῳδέστερον à tumore facto tumidius ſignificat, vt in ſecundo de morbis maiori.

προτιθέμενοι. Protendentes.

πρόφυσιν. Germinationem.

† Neſcio quid ſibi velint hæc verba οὐ δὲ ὅλως, cum Gal. 2. de dieta acut. 42. dicat πυθμένοθεν. Hippoc. ſignificari vel τὸ παντελῶς, i. penitus, vel τὸ ἐξ ἀρχῆς, i. ab initio: vel igitur delenda ſunt hęc verba, vel pro οὐ δὲ ὅλως legẽdum videtur παντελῶς.

πυθμενόθεν. † Non omninò ſ factum eſt autẽ nomen à fundo vaſorum, tanquam ſi, integrè, diceret, vel perfectè, vel planè, vel ab initio, vel omninò.

πυρίας. Feruentes [a]panes,* vel fragmenta accẽſa ex ſcoria ferri.

πυρήνας. Grana,dictum eſt de Thure.

πυρὸς ἀγρίου. Eryſipelatis.

ρ

A * κόχλακας.

ῥαγεῖσα. Significat aliquando collectim impetum faciens, vt in ſecundo de morbis maiore,& αἱμορραγία ipſa, hoc eſt ſanguinis effuſio,ab hoc compoſita eſt.

ῥαιβοειδέα. Retortum.

ῥᾷον. Paratius, & facilius, nonnulli quidem feracius,copioſiusve intellexerunt.

ῥαφίῳ. Subula, qua perforantes artifices talium commodos vſus lini traiectioni faciunt.

ῥέγξιν καὶ ῥέγκος. Ronchus, nomina facta ſunt ab eo ſtrepitu, qui in ſtertendo fit, vt & ῥέγκειν, id eſt ſtertere.

Quidam codic. habent ῥέμβη πλάνη τινὶ καὶ ὅλη, ideſt ῥέμβυ, errationequadã, & vacuatione, cuius etiam lectionis meminit Hen. Steph.

ῥέμβει. Errat.

ῥέμβην. Errationẽ & quædam alia, ab eo quòd eſt ῥέμβεσθαι, hoc eſt circumagi.

ῥηγῆσι. Sciſſuris, Fracturis.

ῥημέσιν Agnis.

ῥινέσιν. Agnis.

ῥήνικας. Pelles agninas.

ῥηνός. Agnis.

ῥηχίῃσι. Tanquam inundationibus: nam ῥηχίη tanquam inundatio quædam eſt.

ῥίζα. Sic vocatur herbula quædam ſine caule, & ſine flore, & ſine fructu,habens tria folia ex omni parte oblonga humi iacentia duorum digitorum magnitudine, ſimilia folijs anchuſæ, radicem autem tenuẽm leuiter purgantem.

ῥίζαν γευκήν. Radicem dracunculi.

ῥικνόν. Rugoſum.

ῥοικά. Retorta.

ῥόμματος. Liquoris ad ſorbendum, vel actus ipſius ſorbendi,hoc eſt ſorbitionis.

ῥόα. Ex moro mora immatura, & ſiccata,& cõtuſa,vt obſonijs inſpergantur, vt & propriè appellatus rhus, vt Dioſcorides in primo de materia inquit.

ῥὸπτων. Sorbitionem, vel omnium, quæ quoquo modo ſorbentur.

ῥύματα. Ab eo quòd eſt ῥύεσθαι, id eſt ſeruare, remedia.

ῥωγματίης. Fractum aliquid intus habens, quẽ & ῥηγμητίαν nominat.

σ

σαράπους. Quæ diſtractos,& diſtãtes habet digitos pedum.

σαρκάζειν. Propriè quidem per labrorum morſum ſubſannare. Hippocrates autem, & ſummis labris contractis vellere aliquid.

σατυρισμοί. Circum aures prolixi tumores †durarum concretionum carnis in ſe ipſam conuolutæ. ſ Quidam autem pudendorum intenſiones intellexerunt.

† τῶν ἀδένων.

σαυρίδιον. Naſturtium herba à figuræ ſimilitudine,eadem,et cardamum vocatur.

σελάχεσιν. Sic vocantur omnes piſces,qui ſquamas non habent,et animal pariunt.

σεσηρός. Deflexum et plurimum diſtans labris, quod,et *ἐκπεπληγμένον nominatur.

*Hen. Steph. coniectatur, legendum eſſe ἐκπεπλημένον.

σηριγγώδη. Laxa,rara,multis foraminibus diuiſa: hæc enim foramina σήριγγες, et σήραγγες vocãtur,et tale corpus σηριγγῶδες, et σηραγγῶδες, hoc eſt foraminoſum.

σησαμίς*. Seſamidis appellatæ.

Hen. Steph. arbitratur legendum eſse σησάμης genitiuo caſu.

σιτανίῳ. Præſentis anni tritico, hoc eſt, vere ſato.

σιτανώδει. Vel ex præſentis anni frumentis, vel ex excuſſis, et tenuibus farinis, hoc eſt purgatis.

σιάλου δαιδὸς καὶ σιάλου αἰγός. Pinguis conuiuij,et pinguis capræ.

σιαλώδεα. Pinguia, opimata.

σιδιοειδεῖς. Luteas † vt cortex mali granati.

† vel pallidas.

σικύην ἄτμητον. Cucurbitam agreſtem indiuiſam.

σικυωνην. Quatuor ſignificat apud ipſum, colocynthidem, Pyro ſimilem cucurbitam, medicinalem cucurbitam fundo carentem, & coni ſimilem cucurbitam.

σικυώνης σπόγγον. Colocynthidis interior pars.

σιπύδα. Pyxidem, ſignificat etiam aliàs nomen hoc,fictile quoddam vas, in quod farina inijcitur.

σινόμωρα. Quæ mali moris ſunt.

σιραίῳ

†*Hen. Steph. non sine ratione suspicatur legendũ esse* γλευκεῖ, ἐψήματι.

σιραίῳ. †Dulci decocto.
σικανός. Malitia insidiatoria, causa occulta.
σκαφίδα. Attici quidem pastoralem mulctram, vt aliquando dicunt, situlæ, & mulctralia facta, quibus mulgebant: Hippocrates autem marinam concham prolixiorem, quam multi μύακα, id est mutilum vocant.
σκέθρη. Exacto.
σκελιφρός. Aridus, contractus.
σκεπαρνηδόν. Effractè, nam σκέπαρνος ipse fascia à febrilibus nominatus esse ascijs videtur.
σκήμψις. Consideratio, conclusio, in sexto de morbis popularibus.
σκιαυγεῖ. Cæcutit.
σκιμπόεσθω. *Concludatur.
σκίμφθη. Duo significat apud ipsum, & diuisum fuit, & admotum fuit.
σκληΐματι. Arefactione, contractione.
σκληρά. Desiccata, & ab eo omnia eadem ratione.
σκληρύνει. Desiccat, & σκληρύνεται, desiccatur.
*χάσμης. σκορδινᾶσθαι. Extendi, & maximè cum *hiatu.
σκυρος. Callus, & σκυρῶθῶσι, occalluerit.
σκύμψαι. Verberare, secare, diuidere.
σκύτα. Quæ in articulo ceruicis sunt.
† κιμώλῖην. σμηκτίδα γῆν. †Cretam terram albam, qua fullones vtuntur.§
σμῶδίκοῦ. Ad vibices sanandas apti, ad σμώδικας, hoc est liuores, qui ex percussione fiunt, proficientis.
σπάδων. Conuulsio, fœmininum nomen.
σπαργᾶ. Luxuriatur, turgescit.
σπατίλη. Humidum excrementum.
σπέρμα. Significat etiam fructum.
σπερχνή. Festinans, assidua.
* ἀδένες. σπόγγοι. In faucibus *tonsillæ, quarto de morbis popularibus.
σποδίτη ἄρτω. Pane subcinericio vocato.
σποράδες. Differentes, non eiusdem generis alię alijs *conuenientes
σταδιεύς. Dioscorides ait, stadijs mensurans ambulationes.
σταλαγμοῦ. Destillationis à capite.
στεαρηδυντόν. Adeps in aromatibus quibusdam, & aqua coctus.
στεῖλαι. Supertegere, inungere.
στευγρῶσαι. Angustare. Quidam autem claudere humidorum exitus, & siccare.
στυθοειδεῖ μαχαιρίῳ. Scalpello medico latiore.
στεῶδες. Adipe obesum.
στίον. Calculus, lapillus, στίαι enim sunt iuxta mare calculi, & στιῶδες hinc, durum.
στίφραι. Aridæ, contractæ.
στοίβης καρπόν. Lappaginis semen.
στολιδωδέστερον. Rugosius.
στομάργου. In secundo de morbis popularibus Dioscorides sic scribit, & significari ait, loquentis furiosè. Alij συμάργου. scribunt, &

A nomen proprium intelligunt.
στόμβον. Grauisonum, grauiter sonans.
στρέβλοί. Quos & strabones nominant.
στρέφει. Dolorem intestinorum præbet.
στρέφεται. Tanquam inhabitat, in libro De aeribus, & locis, & aquis.
στρογγύλον μήλην. Spathomelen specilli genus.
στρογγύλου.* Piperis, ipse enim sic scribit, & Indicium, quod vocant Persæ piper, in hoc autẽ est quiddam rotundum, quod vocant Myrtidanum§id est piper.§ *Myrticani. vide supra in dictione Indicum, & in dict. Myrtidanum.
στρυβλήν. Vertibilem, in libro De hæmorrhoidibus, & fistulis.
στρυμάργου. Agnoscit, & hanc scripturam Dioscorides non solum στομάργου. Atque hoc nõ
B vt proprium nomen exponit, sed furiosè affectum circa rem veneream significari ait, dicta enim esse apud Hippocratem, & alia eodem modo epitheta, vt myochane, sarapos ῥυπαλώπεξ, vel gripalopex, sed & apud Erasistratum ait Rhinocoluros, hoc est qui mutilatis naribus est.
συωτηρίη χαλκίτις. Quam simpliciter vocamus chalcitim§vulgo vitriolum vocatur.§
συγκομιστοί ἄρτοι. Sordidi panes, quod omnes simul farinæ colliguntur, & non secernuntur.
σύκα. Tumores carnosi in partibus palpebrarum facti.
C σύκιον. Ficorum aridarum decoctum.
συκῆς. In primo de morbis mulierum, & fomẽtum συκῆς radice, æquè atque συκύας hoc est mori, quod alibi tanquam exponens ait mori radicis.
συλλοχίας. Congregationes translatio à congregatis§in exercitibus.§
σύναγμα. Vel humor quidam concretus, vel † internus tumor, § vel hypostasis, vel * callus, & melius in sexto de morbis popularibus dicit. † εἰς τὰς λόχους. † ἐναιώρημα. * πῶρος.
συναριθμοῦται. Coaptatur.
σύνδεσις. Significatur aliquando, & tanquam densitas, & astrictio.
συνδεαίνεται. Conduplicatur.
D συνεκχυμῶσαι. Commiscere, & contemperare sanis succis.
συνέρξει. Velut conclusione.
συνηρεφές. Obtectum, adumbratum.
συνυρερόμενα. Coaptata, vt in libro De curandis luxatis.
συνηνωμένα. Coniuncta, vel coeuntia.
συρμαῖα. Moderata eorum, quæ in ventre sunt, purgatio.
σύσταθμον. Par pondere.
συστροφάς. Tubera, Durities.
σφαδάζει. Aegrè fert.
σφάκελος Corruptio omnis quocunq; fiat modo: scis autem, & de hoc à nobis pluribus demonstratum esse.

σφάκερος. In adiunctis libro de vulneribus capitis, dolens caput autem, & ſideratus ſi fuerit, cepæ contrarium, in plurimis autem manifeſtè σφαλερὸς ſcribitur.

σφενδόνην. In libro de articulis à funda lapides iaciente appellatum, ad reſtitutionem membri vtile, in libro autem de ſterilibus vocatum cuſtodem, ſignificat autem, et muliebre pedũ tegumentũ, & quæcũque huic ſimilia.

σπυράδες. Caprarum, & ouium excrementa.

σκάπας. Tria ſignificat, laniare, excernere, relaxare.

σχεδιάδα. Anchusã, herbæ genus, dicitur enim & ſic.

σχέσει. Compreſſione in continendo, et detentione, et alligatione, et preſſione. cum autem dixerit; differt quidem aliquid, et *habitu corporis, tanquam habitum ſignificat.

* σχέσει.

σχινδυλήσει. Figura calami, ſic enim videtur *calamus dictus eſſe παρατὸ ἐσχίσθαι, id eſt ab eo, quo ſcinditur.

* σχισμὸς.

σχῖνον. Non ſolum fruticoſam ſtirpem, ſed etiã ſpeciem quandam ſcillæ, vel potius omnis ſcillæ bulbum.

σχοῖνον ἡδύοσμον. Iuncum odoratum.

τ

τάμισον. Coagulum.

τέγγειν. Humectare.

τελεῖν. Conſumere, vt in libro de affectionibus, dicit.

τέλσον. Finem et vltimum.

τέρμινθοι. Terminthi arboris fructui ſimiles in cute præter naturam conſiſtentes tumores.

τέρθρον Propriè quidem ſic nominatur ſummitas antennæ, & τέρτριοι ipſi rudentes inde in ſummum velum peruenientes. Hippocrates autem in ſecundo de morbis mulierum, cum hic inquit, τέρτρον fuerit morbi, æque vt ſi diceret, ſummum, & ſupremum, & curationis maximè egens.

τετάρσωνται. Dilatata fuerunt, ταρσὸς enim omne dilatatum eſt.

τετράγωνα βέλεα Sagittæ quatuor habentes cuſpides.

*τετραγώνω. Quidam exponunt, inuentis in ſtibio cruſtis. Quidam autem ipſum ſtibium.

* Al. τετραμμένῳ.

τετραμένει Tremit.

τετρομός. Tremor cum frigore.

τέως. Donec, & tunc, & prius.

τηλέφιον. Genus herbæ, quod ſemperuiuum agreſte, & portulacam agreſtem vocant, Romani autem Illecebram.

τὴν ἐν τῷ ἀλεύρῳ, βοτάνην ῥοφέονται. In farina herbam ſorbent, Mercurialem herbam viſus eſt dicere, quoniam & alibi ait, ſorbiturum autem mercurialem.

τομεῖον. Inciſor, ſic vocatur ferreum inſtrumentum bilabrum, quo fabri ferrarij, & ad alia multa, & ad tollendos, & commouendos clauos vtuntur.

τοξεύματα Sagittæ.

τορνεύματα. Ramenta.

τροφής. Bene nutritus, pinguis.

τροφιῶδες. Habens illata quædam infixa, à τρέφεσθαι, quod eſt infigi.

τροχοί. Curſus.

τρυχνοῦν. Domare, Attenuare.

τρώειν. Vulnerare, † ſecare venam, ξ vt in ſecundo de morbis mulierum. † ἀποσχάξειν.

τρωθῇ. Læſa fuerit, male affecta fuerit, & τρῶμα læſio.

τρώσκεσθαι. Parere abortum.

τρωκτοῖσιν. Crudis deuoratis, vel immaturis.

τύρσιν. Turrim, & præcipuè, quæ eſt in muris.

τυφώδης. Qui mente alienatus eſt, ceritus.

τυφωμανίη. Mixtus ex phrenitide, & lethargo morbus.

υ

ὑβοί. Gibboſi, & ὕβαμα, gibboſitas.

ὑδαταινούσησιν. Hydrope laborantibus, vel in aquam mutantibus ſanguinẽ, & aquoſa tollentibus, purgantibusve.

ὑδατόχλοα. Vt ſi aquiuiridia dixiſſet.

ὑδατώδεας. Hydropicos.

ὕδριον. Parua ſitula, Diminutiuè.

ὕδρωψ. Dioſcorides in ſecundo de morbis popularibus cum accentu in vltima ſyllaba legit, & ſignificari ait ὑδροποιδῆ, hoc eſt, ſpeciem hydropis præ ſe ferentem.

ὑπαλειπτρον. Fruſtulum, quo aliquis ſublinere poſſet oculos.

ὑπαλειπτον. Medicamentum, quod illini poteſt.

ὑπεζύγωται. Subiectum eſt.

ὑπειλληθέωσιν. In ſe ſubuoluantur.

ὑπερινός. Vltra modum vacuatus homo, & ipſa vltra modum euacuatio. ſic igitur exponunt quidam, & vltra modum vacuatur, vel attenuatur. videtur autem longum ſpirans, & breue ſpirans dupliciter ſic dici.

ὑπερτονεῖ. Vltra modum extenditur.

ὑπέρυδρον. Valde plenum infuſa aqua.

ὑπερχολήσει. Multa repletione bilis.

ὑπεψύχθη. Mediocriter remiſſus eſt à calore febrili.

ὑπνοῦσα. Somnolenter habens, ſomno ſopita.

ὑπολείβεται. Deſtillat, Defluit.

ὑπομβρον. Subhumidum, ſubpingue.

ὑπομύσαρα. Male olentia, & digna, quæ omnes abominentur.

ὑπονησαμένη. Quæ ſubnatauit, quæ ſubiuit.

ὑπόξηρα Subcaua, humiliora.

ὑπόξυρος. Aduncus naſum, quia humiliora ſunt, quæ circumcirca ſunt, quàm ipſa ſublimitas.

ὑποξύρους.

ὑποξύρους. Humiliores, contractos, dictum est autē de ventribus in maiori de prædictione.

ὑπόσφαγμα. Totius atramenti sepiæ tanquam subsidens fæx.

ὑποτροπή. Non solum reuersio, sed & vicissim mutatio, vt cum dixerit, *lasciuiens in mutatione per vicem.

*κωματώδης

ὑποψέφαρα. Caliginosa, subobscura.

ὑποψάφαρα. Asperiora, nam ψαφαρόν, hoc est cano situ obductum inest in nomine.

ὑπωμεία. Subiectum sic dici posse vel in *humerali, vel humero.

*ἐπωμίδι.

ὑφύδρους. Aqua inter cutem laborantes.

φ

φαγέδαίνη. Vlcere exedenti.

φαίνηται. Significat & transparens in igne fiat, vt in secundo de morbis mulierum.

φαλαρά. Rotunda cum læuitate.

φαρκιδῶδες. Rugosum.

φαύσιγες. Propriè quidem ab igne in cruribus exorientes circuli rubri, abusiuè autem, & reliqui circuli.

φέρβεται. Exest, consumit.

φήρεα. Oblongæ sub auribus glandulosæ eminentiæ, quales, & Satyri habent. Quidam autem, & φῆρες, & θῆρες vocantur, vt sit tanquā ferine * dictum.

* φηρεακτικῶς. *Hen. Steph. putat legendum esse φύρεακτητικῶς vt sit nomen posseßiuum.*

φθίνει. Significat, colliquefit, attenuatur, minuitur, non nutritur.

φθόεις. Rotulas.

φιάρην. Splendens ob humiditatem.

φιβάλιος. Genus fici.

φιλεταίριος. Quam & lappam in lente nascentē vocant.

✻ φιλίσιον. Idem & hoc videtur esse, quod Aparine, & philetærium id est, lappa.

φλάζουσιν. Obscurè, & indistinctè loquuntur, factum est nomen.

φλεβοτομίαν. Non solum consuetæ sectionis venæ hoc est, sed & aliam quomodocunq; distinctam à venis euacuationem sanguinis significat, & φλεβοτομηθῆναι hoc est phlebotomari similiter.

φλέγμα. Non solum humorem hunc album, & frigidum, sed & inflammationem significat.

φλέγυρον. Ignitum, & tanquam ardens.

φλεδονώδεα. Nugacem, φλεδόνες enim nugæ.

φλέου. Verbasco similis quædam est hæc, & papyracea stirps, quæ texta circumponitur olearijs fictilibus.

φληνύουσα. Nugas.

φληναφώδεις. Nugaces.

φλίας. Ligna recta è regione fixa, vt & neruorum *parastatas.

* φλιαὶ aliter φλέβες.

φλεγεαί. Rubræ.

φλογιᾶ. vel φλογεῖται. Ignitur cum rubore.

φλυδᾶ. Humectatur, * putrescit.

* μυδᾶ.

A φληδάρην. Humidam.

φλύεται. Humectatur.

φλυζούσησιν. Scaturientibus.

φλυζάκια. †Pustulæ genus quoddam.

† ὑδράκια.

φλύσιος. Eruptionis pustularum, in superabundantia existentis in corpore humidi.

φοινίκινος. A colore sic dictam esse elephantiasin suspicari vtique posset aliquis.

φοινηκίη. Morbus in Phœnice, & in alijs orientalibus partibus abūdans, significari autem, & hic videtur elephantiasis.

φολλικῶδεα. Tanquam folliculosa, & laxa.

φονᾶ. Necare cupit.

φορίνη. Pellis.

φόρος. Facilis captu.

B φορύξαντες. Cum miscuissent.

φύλλα. Hortensia, & herbacea viridia odoramenta.

φύλλια. Odoramenta hortensia, quæ mentibus olera addunt, vt coriandrum, menta, ruta, apium.

φύλλια. Silphij semen, eo quod latum est, in secundo de morbis mulierum, addit autem & ipse in oratione aliquando quidem Libycum, aliquando Aethiopicum.

φύσιγρα. ✻ †. Caulium exortus qui vocatur, ⸗ & maximè concauus.

* Al. φύσητρα. † τὸ καλούμενον ἐκκαυλίημα.

φυτάνη. Serendi tempus.

φυτευτυρίων. Lignorum quæ in terrā feruntur, pangunturve.

C φωίδες. †Ab igne in cruribus exurgentes circuli rubri, ⸗ de quibus dictum est.

†φάυσιγες vel φαὐσιγές.

φωνὴ περιπνευμονική. Vox *aspera.

χ

χαλκίτις συστηρίη. Aeque valens, vt chalcitis.

χαραδρωθέωσι. Bifidum habuerint. ✻

χαράκτωρι. Exacerbato ob characterem.

χάσκον. †In diuersum trahens ⸗ Dioscorides legit, & ait sic dici vuluas ex eo, quod aperiuntur.

† χασκῶν, cum accentu circumflexo.

χειμίη. Frigus, ⸗ gelu ⸗ rigor.

χειμίουσα. Infrigidata *gelu correpta.

* rigore.

χελίσκιον. Aridum, Diminutiuè dictum est χελίσκιον parua tussicula, arida autem est, cum nihil humoris, qui excreetur, in os accedit.

D

* χαραδέως. Confertim, Factum est autē à *torrente.

A * χαραδρεως. * χαράδρας.

χεῖς. Qui effudit.

χηλήν. Specillum bifidum in summo, dissectum vt forfex.

χήλωμα. Bifidam cauitatem sagittæ, qua parte in sagittando sagittam neruo applicant.

χήμην κηραμίδα. Cauatiorem concham, & marem.

χλοηροῖσι λαχάνοις. Hortensibus odoramentis.

χλοιοῦνται. Vt si, viresçunt, dixisset.

χλοῦς.

χλούς. Viriditas.
χλοῶδες. Virens.
χλώρασμα. Viriditas clarè fulgens,& ad aqueũ colorem declinans.
χολῶδον. Bilis eductiuum.
χυτλάζηται. Vt si,inundetur, dixisset.
χυτρίδιαν. Ollam.
χυτρίδιον. Ollam.
χύτρινον. Ollam.
χωλεύσειεν. Mutilum aliquo articulo faceret.

ψ

ψάγδας. Genus quoddam vnguenti.
ψαίρειν. Innatare, attingere.
ψεστὴν μάζαν. In melle, & oleo subactam, quoniam & * liba sic madefiunt.
ψάφαρον. Fragilem.
ψέφαρα. Tenebrosa, nigricantia, ψέφος enim tenebræ.

E ψόφου καθαπτόμενοι. Strepitum facilè sentientes,& timentes,vt si,formidolosos, dixisset.

ω

ὠδεῖ. In malo,Arcesilao autem,malum, sic * videlicet sine iota scribitur, non cum iota,vt id quod sequitur. * ὦδες.
ὠδεῖ. Tumescit:manifestum autem est, cum iota hoc scribi,quoniam & οἰδεῖν,hoc est tumere.
ὠμὴλυσιν Ex non siccatis hordeis farinę crassiores, farinæ tenuiores : nam velut crudam farinam, propriè aiunt ὠμήλησιν nominari,magis abusiuè autem omnem aliam farinam.
F ὠρεόντων. Curantium,nam, & cura ὥρα.
ὥρου. * Anno.
ὥρουσαν. Impetum fecerunt.
ὠτειλάς. Non solum cicatrices,sed etiã vlcera.
ὠχέτευτα. Effluxiones, & exitus possedit.

* ψαισὰ.

* *Hen. Step. arbitratur legendum esse ὥρᾳ, citatque locum ex lib. de septimestri partu.*

FINIS.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk.

Omnes sunt quaterniones, præter Ii ternionem,& Kk quinternionem.

VENETIIS, APVD IVNTAS.

43426 S

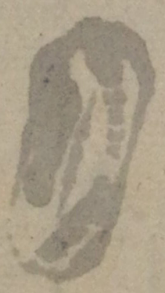

ATENEO VENETO
VENEZIA

Adi 11 settembre 1651 in Venetia
Comprati disligadi et scudi n° 6 1/2. fà lire n° 60/9.—
et et ligarli ——————— d 17/10—